

Z

z, Z 1. чешкият съгласен звук [z] и буквата **z**, която го обозначава **2.** [zet] и **zet** нескл. ср. название на съгласния звук [z] и на буквата **z:** **vyslovit z** произнеса z; **napsat malé z, velké Z** **напишам/копирам Z** ♦ **odduvat** а до я, от алфа до омега, от начало до край; всичко

z, ze *предлог с род. (koho, čeho) 1.* от: **vzít, vyndat ze stolu, ze skříně, z kapsy** взема, извадя от маса, от шкаф, от джоб; **vystoupit z vlaku** сляза от влак; **dívat se z okna** гледам от прозорец; **vytáhnout z vody** извадя от водата; **zvednout ze země** вдигна от земята; **jít, jet z kopce** спускам се, слизам (*неша, с превозно средство*) по нанадолнище; **utírat pot z čela** изтривам пот от челото си; **vrátit se z dovolené** върна се от отпуск; **vyjet ze zatačky** изляза от завой; **ze strany** отстрана; **z kraje** от начало(то); от края; **z hlediska (čeho)** от гледна точка (на нещо); **vylíhnout se z vejce** излюпя се от яйце; **nálezy ze středověku** находки от Средновековието; **pocházet z dobré rodiny** произхождам от добро семейство; **Jan Žižka z Trocnova** Ян Жижка от Троцнов (Троцновски); **výstřel z pušky** изстрел от пушка, с пушка; **socha z bronzu** статуя от бронз, бронзова статуя; **přeložit z bulharštiny do češtiny** преведа от български на чешки; **ze dne na den** от ден на ден; **den ze dne** от ден на ден, с всеки ден; **z celého srdce** от цялото си сърце, от все сърце; **ze začátku/z počátku/zpočátku** отначало; **z jara/zjara** през пролетта; **z rána/zrána** (рано) сутринта; **znát ze zkušenosti** знам от опит; **smrt z hladu** смърт от глад, гладна смърт; **nemoc z povolání** професионално заболяване; **brát si z něčeho, z někoho příklad** вземам пример от нещо, от някого; **z toho je vidět, že...** от това се вижда, че...; **z toho nic nebude** от това нищо няма да излезе; **co z toho máš?** каквo печелиш от това? **(ne)mít z čeho být živ** ймам/нямam от каквo живя ♦ **můžem/ověřem/řekneme** объркано, неразбрано; бълнувам; **jde to s ním z kopce** работата му отива на зле; **žít z ruky do úst** живяв ден за ден; **dělat ze sebe blázna** правя се на глупак; **promluvit někomu z duše** изразя съкровените мисли на някого; **vstát z mrtvých** *rel.* възкръсна **2.** по: **slyšet z rádia** чуя по радиото; **zkouška z literatury** изпит по литература; **z zvuku** по навик; **ze své vůle** по своя воля; **z přízvuku se pozná, že je Němec**

по акцента се познава, че е немец; **učitel z povolání** учител по професия **3.** по, поради: **oženit se z lásky** ожена се по любов; **dělat něco z přinucení** извърша нещо по принуда; **z jakého důvodu?** по каква причина? поради каква причина? **4.** с/със: **střílet z děla** стрелям с оръдие; **kouřit z dýmky** пуша (с) лула; **křičet z plna hrdla** викам с пълно, с цяло гърло; **milovat z celého srdce** обичам, любя с цялото си сърце, с цялата си душа; **bojovat ze všech sil** бия се, **čestovat se** ♦

si z někoho legraci/blázn правя си майтап с някого, вземам някого на подбив **5.** в: **z velké části** в по-голямата (си) част; повечето; **ze soboty na neděli** в събота срещу неделя; **podezírat z krádeže** подозирам в кражба; **usvědčit z vraždy** улича в убийство **6.** на: **radovat se, mít radost, těšit se z něčeho** радвам се на нещо; в **noc** **z 1. na 2. února** през нощта на първи срещу втори февруари

za *предлог I с род. za (koho, čeho)* при, по, на, в/във, във време на, по време на, през време на: **za (bílého) dne** през деня, посред бял ден; **za tmy** по тъмно; **za starých časů** в древноста, в миналото, в стари времена; едно време; **za Karla IV** при Карл IV; през времето/по времето на Карл IV; **za mlada/zamlada** на младини; **za války** през войната; по време на войната; **za svobodna** преди да се ожени/да се омъжи, като ерген/като мома; през време на ергентъка/на моминството; **za účasti** при участие, с участие, в присъствие; **za určitých ~~okrajích~~** ♦

děť se něco za tepla/zatepla науча, узная нещо веднага **2.** в *свчет.* **za pomoci (koho, čeho)** *предлог с род.* с помощта на, при помощта на (*някого, нещо*) **II с вин.** **za (koho, co) 1.** зад (*за посока след глаголи за движение*): **schovat se za strom** скрия се зад дърво; **zahnout za roh** завия зад ъгъла; **sednout si za stůl, za volant** седна на масата, зад волана; **jít za město, za řeku** отивам извън града, отвъд реката; **odjet za hranice** замйна зад граница; **slunce zapadá za hory** слънцето залязва зад планината; **postavili se za sebe** застанаха един зад друг; **postavit se za někoho** застана зад някого; **postavit se za své spolupracovníky** *прен.* застана зад своите съгрудници, изляза в защита **zabít** ♦

za krk *експр.* няма да се тревожа за това; няма да си сложа траур заради това; няма да

си вѣржа чѣрна фльонга за товà; нѣма да се самоубия заради товà; нѣма да си убия децàта, я; **chodit za školu** бягам от училище; **věrnost až za hrob** вѣрност до гроб, до смѣрт, до края на живòта **2.** за (за цел, предназначение и др. обстоятелства): **odměna za práci** възнаграждѣние за труд; **on za nic nemůže** той не è виновен за нищо; **dát, dostat za úkol** дам, полúча (за) задàча; **dát někomu dceru za manželku** дам на някого дъщеря си за жена; **dávat za vzor** посòчвам за пример; **uznat za vhodné** намѣря за добрè; **zvolit (si) za předsedu** избира за председател; **vytknout si za cíl** поставя си за цел; **boj za mír** борбà за мир; **bojovat za vlast** сражавам се за отѣчеството; **bojovník za lidská práva** борèц за човѣшки права; **za vyšší produktivitu práce!** за по-висòка производителност на трудà! (лозунги) **pracovat, jít za dva** работя, ям за двàма; **vyměnit chatu za auto** заменя вила за лèка колà; **vedli se za ruce** водеха се за ръкà; **vzít za kliku** натисна брàвà; **provdát se za někoho** омъжа се за някого; **přimlouvat se za někoho** застъпвам се, ходатàйствам за някого; **děkovat za něco** благодаря за нещо; **není/nemáte zač** нѣма за каквò; **odpovídat za pořádek** отговàрям за редà; **mít někoho za přítele** смятам някого за приятел; **mít někomu něco za zlé** сърдя се на някого за нещо; **jít za svědka někomu** кумувам на някого, ставам кум на някого; **kupovat za hotové** купувам срещу заплащане в брòй; **zač jsou jablka?** колко струват, по колко са ябълките? ♦ **všichni/jedno/jeden/z všechny** един за всѣчки, всѣчки за един; **(chce to) za každou cenu** (иска товà) на всяка ценà; **nestojí to za řeč** не си струва да се говорì за товà; **nestojí to za nic** товà не стàва за нищо, товà нищо не струва; **to stojí za to** товà си струва; заслужàва си, струва си трудà; **to je za všechny prachy** разг. ирон. товà е отлично, чудесно; **ani za nic/zanic** за нищо на светà; **pro nic za nic** за нищо и никакво; за дреболия; без причина; **pro mě za mě** всè ми е едно; **co je to za člověka?** щò за човèк е той? **dostat za vyučnou** полúча урок; **vzít někoho za slovo** хвàна се за думата на някого; **vzít za své/zasvé** изнòся се, овехтèя, пропадна; изпèя си песентà; **umí vzít za práci** разг. работì бързо, лòвко, сръчно; спорì му/ì работата; **mít za to, že...** мисля, смятам, че...; **za prvé, za druhé...** пѣрво, второ... (при изброяване) **3.** след: **vrátit se za chvíli, za týden** вѣрна се след малко, след сèдмица **4.** през; през врèме на; в течèние на: **za ten rok velmi sešel** през тàзи годìна тòй мнòго отпàдна; **jet rychlostí sto kilometrů za**

hodinu двìжа се със скòрост стò километра в чàs; **dvakrát za den** двà пьти на дèн, днèвно **5.** вмèсто; от името на: **udělat něco za někoho** направя нещо вмèсто някого; **poděkuj i za mě!** благодарì и от мòе имè! **III с твор. за (кúт, čím) 1.** зад (за място след глаголи за състояние): **sedět za stolem, za volantem** седя на масата, зад волàна; **poslouchat za dveřmi** подслúшвам зад вратà; **číhat za rohem** дèбна зад òгъла; **za tím něco vězí** зад товà се крие нещо; **vidět za vším zlý úmysl** вѣв всѣчко виждам злà úмисъл; **krajané (žijící) za hranicemi** сьнародници, сьотѣчественици (живèещи) зад грàница, в чужбìна; **slunce zapadá za horami** слънцето залязва зад планинàта; **stáli za sebou** стояха един зад друг; **stát za někým** стоя зад някого; **stát pevně za svými přáteli** стоя твѣрдо зад свòите приятели, защитàвам твѣрдо свòите приятели; **bydlet za městem** живèя извън градà ♦ **být za školou** бият сьмог училище; **držet jazyk za zuby** държà си езика зад зьбите; **mít za ušima** сечè ми пипето; хитър, отракан сьм; голям шмèкер сьм; **dělat něco za něčími zády** правя нещо зад гърбà на някого **2.** след, подìр, по, при: **plynul den za dnem** минаваше дèн след дèн; **být, zaostávat ve vývoji za vyspělými průmyslovými státy** намирам се, изостàвам в развитието си след напредналите индустриàлни държавì; **ohlížet se za chodci** оглèждам се, озъртам се след минавачите; **zanechat za sebou vzpomínky** оставя спòмен след сèбе си; **šli jeden za druhým (v řadě za sebou)** вѣрвяха един след друг (в колòна по един); **chodit, běhat za děvčaty** ходя, тичам след момìчета, подìр момìчета, по момìчета; **opakovat něco slovo za slovem** повтàрям нещо дúма по дúма; **postupovat krok za krokem** напредвам, настъпвам крачка по крачка; **jít za svou práci, za svými záležitostmi** отивам по свòя работа; **odjet za manželem** замìна при мъжà си; **za Karlem Čapkem** Карел Чапек; Спòмен за Карел Чапек (впрочем); **zájemce** ♦ **mít za sebou něco** преживял сьм, прекàрал сьм нещо; **je to za ním, má to za sebou a)** отгървàл се е от нещо, свѣршил е някаква работа **б) евфем.** отгървà се; почìна **zabafjat, -ám св. 1.** обикн. третол. -à (на коho, на со) излàе, залàе (срещу някого, срещу нещо): **pes ~al na zloděje, na měsíc** кúчето излàя, залàя срещу крадèца, срещу лунàта **2.** обикн. **zabafjat si, -ám si експр.** запàфкам, запúфкам (при пушене); запúша: **s chutí si ~al (z dýmky) a)** тòй с удовòлствие запàфка (с лулàта) **б)** тòй обичаше да пàфка (с лулà)

zábal, -u *м. мед.* компрès: **studený, teplý** ~ студен, топъл компрès

zabaljit, -ím *св.* **1.** (*kožo, со*) завия, обвия, увия (*някого, нещо*); опаковам (*нещо*): **~it dítě (do plen)** повия детè (в пеленì); **~it knihu** завия, обвия, опаковам книга **2.** (*со*) приберà (*нещо*): **~it prádlo do kufru** приберà бельò в кúфар; **mít ~eno razg. прен.** прибрàл сьм, стèгнал сьблжшн ♦ **němtožka:** *експр.* мòжем да остàвим товà, да се откàжем от товà **3.** (*kožo – вин.*) *разг.* приберà, арестувам (*някого*)

zabaljit se, -ím se *св.* завия се, увия се: **~it se do deky** увия се в одеяло

zabaljovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*kožo, со*) завивам, увивам (*някого, нещо*); опаковам (*нещо*): **~ovat nemocného do mokrého prostěradla** увивам болен в мòкър чаршàф/с мòкър чаршàф; **~ovat zboží** завивам, опаковам стòка **2.** (*со*) прибирам (*нещо*): **~ovat si věci** прибирам си багажа, гòтвя се за заминаване

zabaljovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* завивам се, увивам се

zabarikádjovat, -uji/разг. -uju *св.* (*со*) (за)барикадирам (*нещо*): **~ovat ulici, vchod** (за)барикадирам úлица, вхòд

zabarikádjovat se, -uji se/разг. -uju se *св.* (за)барикадирам се: **~ovat se v domě** (за)барикадирам се в кьща

zabarvenj, -í *ср.* **1.** цвят, окрàска, оцветяване: **~í roztoku** оцветяване на разтвòр **2.** *книж.* окрàска, отсàнка: **politické ~í článku** политическа окрàска, насòченост, ориентация на стàтия; **slohové ~í** стилистична окрàска, отсàнка; **citové ~í slova** *език.* емоционална окрàска, отсàнка на дýма **3.** тёмбър: **příjemné ~í hlasu** приятен тёмбър на гласà

zabarvjit, -ím *св.* (*со*) **1.** оцветя, обàгря (*нещо*): **~it krém kakaem** оцветя крем с какàо **2.** боядисам; замàжа с боя (*нещо*): **~it nápis** замàжа нàдпис **3.** изцапам с боя (*нещо*): **~it si sukni od jahod** изцапам си полàта с ягоди **4.** *книж.* придам окрàска, облик (*на нещо*): **~it spis politicky** придам политическа окрàска на произведèние

zabarvjit se, обикн. третол. -í *св.* **1.** обàгри се, оцвети се: **roztok se ~il červeně, do fialova** разтвòрът се оцвети в червèно, във виолèтово **2.** *книж.* придобие окрàска, облик: **hlas se ~il pohnutím** гласът придобì друг тёмбър от вълнèние

zabarjovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*со*) **1.** обàгрям, оцветявам (*нещо*) **2.** боядисвам; замàзвам с боя (*нещо*) **3.** *книж.* придавам окрàска, облик

zabarjovat se, обикн. третол. -uje *св.*

1. обàгря се, оцветява се **2.** *книж.* придобива окрàска, облик

zábavja, -y *ж.* **1.** развлèчение, забавлèние: **pro ~u** за развлèчение; (**přeji vám příjemnou ~u** (желая ви) приятно прекàрване! **oddat se ~ě** отдàм се на развлèчения; **poskytnout někomu ~u** достàвя развлèчение на някого; **stará se jen o ~u** *пейор.* глèда, интересува го сàмо развлèченията; (**hrát si se zbraní**), **to je nebezpečná ~a** (игра̀та с оръжие), товà е опасно развлèчение; **rozproudila se živá ~a** развлèчение ♦ **něm žádná ~a a)** с нèго шегà не бива б) с нèго не мòже да се гòвори; **nedělám to pro ~u** не гò правя за развлèчение; **(a) je po ~ě** край на веселбàта, край на всìчко **2.** вечеринка, забàва, увеселèние: **taneční ~a** танцова забàва; **jít na ~u** отивам на забàва

zabavenj, -í *ср. юрид.* конфискация

zabavjit I, -ím *св.* (*kožo – вин. čít*) позабавлявам, отвлекà, развлèкà (*някого с нещо*): **~it dítě (hrou)** позабавлявам, отвлекà детè(то) (с игра̀)

zabavjit II, -ím *св.* (*со кому*) *юрид.* **1.** конфискувам (*нещо на някого*): **~it odsouzenému majetek** конфискувам имуществото на осъден **2.** забраня̀ отпечатването или разпространяването (*на нещо*) по цензурни съображения: **~it článek, noviny** забраня̀, спрà стàтия, вèстник (*като мярка на цензурата*)

zabavjit se, -ím se *св.* (*čít*) позабавлявам се, отвлекà се, развлèкà се (*с нещо*): **~it se četbou** позабавлявам се, развлèкà се с четене

zábavně *нар.* увлекàтелно, занимàтелно: **~ vypravuje** увлекàтелно разкàзва

zábavnj, -í, -í увеселителен: **~í podnik** увеселително заведèние

zábavnost, -i *ж.* увлекàтелност, занимàтелност, развлèкàтелност

zábavnjý, -á, -é забàвен, интересен, увлекàтелен: **~ý program** забàвна про̀грама; **~á kniha** увлекàтелна книга; **~á hudba** забàвна мýзика; **~ý společník** забàвен, интересен събесèдник, компаньòн

zabavjovat I, -uji/разг. -uju *несв.* (*kožo – вин. čít*) забавлявам, отвлìчам, развлìчам (*някого с нещо*)

zabavjovat II, -uji/разг. -uju *несв.* (*со кому*) **1.** конфискувам (*нещо на някого*) **2.** забраня̀ отпечатването или разпространèние (*на нещо*) по цензурни съображения

zabavjovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* (*čít*) забавлявам се, отвлìчам се, развлìчам се (*с нещо*)

zabečet, -ím *св.* **1.** обикн. третол. -í изблèе,

заблѣе (за овца и под.): **ovce ~ela** овцата изблѣя/избля, заблѣя/забля **2.** (-; со) *експр.* изблѣя, измѣча (-; нещо) (за човек)

zabedněně нар. пейор. ограниченѣно, тесногрѣдо, консервативно, тѣпо, глупаво

zabedně|ec, -ce м. пейор. ограниченѣн, тесногрѣд, консервативен човек; тѣпак, глупак

zabedněnost, -i ж. пейор. ограниченѣност, тесногрѣдие, консервативност, тѣпотѣ

zabedně|ý, -á, -é пейор. тѣп, глупав, ограниченѣн, тесногрѣд, консервативен: **~ý žák** тѣп ученик; **~á hlava** тѣпа, глупава глава

zabedn|it, -im св. (со) **1.** обковѣ, заковѣ (нещо) с дѣскѣ: **~it okna** заковѣ прозорци с дѣскѣ **2.** *експр.* затворѣя (нещо) здраво: **~it chatu** затворѣя здраво вила

zabedň|ovat, -uji/разг. -uju несл. (со) **1.** обковѣвам, заковѣвам (нещо) с дѣскѣ **2.** *експр.* затварѣям (нещо) здраво

zaběd|ovat, -uji/разг. -uju св. завѣйкам се, заоплѣквам се

zaběh, -u м. техн. разработване, прѣбѣн прѣбѣг, начална фаза в производство: **~ motoru** разработване на мотор; (**automobil**) **v ~u** (автомобил) в период на разработване, в прѣбѣн прѣбѣг

zaběhan|ý, -á, -é разг. разработѣн, усвоѣн, установѣн, възприѣт, приѣт: **~á výroba** разг. усвоѣно производство, производство в нормален ход; **~ý pořádek** установѣн, обичаен рѣд; установѣна, обичайна последователност

zaběh|at se, -ám se св. разг. **1.** обикн. *третол.* **-á se** усвой се, възприѣме се; влѣзе в употреба: **nové metody se ~aly** хората свѣкнаха с новите методи **2.** свѣкна, навлѣза в работата: **už se v tom ~al** той вѣче свѣкна с това; **už se v práci ~al** той вѣче навлѣзе в работата

zaběh|at si, -ám si св. потѣчам, побѣгам, натѣчам се, набѣгам се: **děti si ~aly na hřišti** децѣта се натѣчаха, потѣчаха на игрището

zaběháv|at se, -ám se несл. разг. **1.** обикн. *третол.* **-á se** усвоява се, възприѣма се, влѣза в употреба **2.** свѣквам, навлизам в работата

zaběhl|ý, -á, -é заблудѣн, загубѣн, изчѣзнал

zaběh|nout, -nu св. **1.** (кат) изтѣчам (някъде): **~nout do domu** изтѣчам в къщата **2.** съцо и **zaběh|nout si, -nu si** (кат) *експр.* отскѣча, отбѣя се (някъде): **~nout (si) pro housky, na svačinu** отскѣча за хлебчета, на закуска **3.** (со) спорт. пробѣгам (нещо): **~nout 100 m v novém rekordu** пробѣгам 100 м с нов рекорд; **~nout dobrý čas** постигна добро време в бягането; **~ne 100 m za 10 vteřin** пробѣгва, може да взѣме 100 м за 10 секунди **4.** (со) техн.

разработѣя, пѣсна в движѣние (нещо): **~nout stroj** разработѣя, пѣсна в движѣние машина

zaběh|nout se, -nu se св. **1.** заблудѣя се, загубѣя се: **ovečka se ~la** овцата се загубѣи **2.** обикн. *третол.* **-ne se** техн. заробѣти с пѣлен ход: **motor se ~l** моторѣт заробѣти с пѣлен ход; **podnik se ~l** предприѣтието заробѣти с пѣлен капацитѣт **3.** обикн. *третол.* **-ne se** възприѣме се, влѣзе в употреба: **nové nařízení se ~lo** новото нарѣждане се възприѣи **4.** разг. свѣкна, навлѣза в работата: **už se v práci ~l** той вѣче свѣкна, навлѣзе в работата

zabě|lat se, обикн. третол. -á se, zabě|let se, обикн. третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í se св. забелѣе се, пѣчне да се белѣе, белне се

záběr, -u м. **1.** загрѣбване, замах, размых: **~ kosou** замах с косѣ; **~ vesly** загрѣбване с веслѣ, размых на веслѣ; **~y plavce** загрѣбвания на плувѣц **2.** техн. начало на действие, включване: **~ spojky** включване на съединител; **~ zubů (ozuběných kol)** зѣбно сцепване (на зѣбни, на зѣбчѣти колелѣ) **3.** фотогр. кадѣр, снимка: **dokumentární ~** документален кадѣр; **udělat, pořídít několik fotografických ~ů** направѣя няколко снимки

zabeton|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) **1.** бетоуирам, запѣлня с бетѣн (нещо): **~ovat spáry** бетоуирам, запѣлня с бетѣн фуги, пукнатини **2.** циментѣрам (нещо): **~ovat sloupky** циментѣрам колѣнки, подпѣрки

zabezpečení, -í ср. обезпѣчаване, осигурѣване: **materiální ~í** материално осигурѣване; **sociální ~í** социално, общѣствено осигурѣване

zabezpečě|ný, -á, -é осигурѣн, обезпѣчѣн: **~é stáří** обезпѣчѣна старѣст

zabezpeč|it, -ím св. **1.** (koho, co; komu co) обезпѣчѣ, осигурѣя (някого, нещо; на някого нещо): **~it rodinu** осигурѣя семейството си; **~it si existenci** обезпѣчѣ, осигурѣя съществуването си; **~it plnění úkolů** публ. обезпѣчѣ, осигурѣя изпълнѣние на задачи **2.** (со) укрепѣя (нещо): **~it břehy, svahy (před sesouváním)** укрепѣя брегове, склѣнове (против свлѣчане)

zabezpeč|it se, -ím se св. (*před čím, proti čemu*) обезпѣчѣ се, осигурѣя се, застраховѣвам се, взѣма мѣрки (*protiv nečto, срещу нещо*): **~it se hmotně** осигурѣя се материално; **~it se před nemocí** осигурѣя се, взѣма мѣрки против заболяване; **~it se proti intrikám** застраховѣвам се, взѣма мѣрки срещу интриги; **~it se pro případ, že...** осигурѣя се, застраховѣвам се, взѣма мѣрки за слѣчай, че...

zabezpečovac|í, -í, -í предохранѣтелен, предпазѣн, защитѣн: **~í práce** защитѣни работи; **~í**

zařízení предпазно, защитно устройство, съоръжение

zabezpečovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (*koho, co; komu co*) обезпечавам, осигурявам (*някого, нещо; на някого нещо*): **~ovat hmotně někoho** осигурявам материално някого; **~ovat si budoucnost** обезпечавам, осигурявам си бъдещето; **~ovat provoz** публ. обезпечавам производството, работата **2.** (*co*) укрепям/укрепявам (*нещо*): **~ovat břehy, základy, stavbu** укрепявам брегове, основи, здание

zabezpečovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (*před čím, proti čemu*) обезпечавам се, осигурявам се, застраховам се, вземам мерки (*против нещо, срещу нещо*): **~ovat se finančně** осигурявам се финансово; **~ovat se proti špatnému počasí** вземам мерки против лошото време; **~ovat se pro všechny případy** осигурявам се, застраховам се, вземам мерки за всички случаи

zabíhat, -ám неск. **1.** (*kat*) изтичвам (*някъде*): **její myšlenky ~aly do minulosti** прен. мислите ѝ отиват

отивам твърде далече; **~at do podrobností** впускам се в подробности; **~at do extrému** отивам до крайност **2.** (*co*) техн. разработвам, пускам в движение (*нещо*): **~at motor** разработвам, пускам в движение мотор, двигател **zabíhat se, обикн. третол. -á se** неск. **1.** техн. **a)** в разработка е **б)** заработва с пълен ход: **motor se ~á a)** моторът набира скорост **б)** моторът заработва с пълен ход **2.** техн. разг. усвоява се: **nová výroba se pomalu ~á** новото производство постепенно се усвоява

zabíjäcký, -á, -é експр. пейор. убийствен, смъртоносен: **~é plány fašistů** смъртоносни планове на фашистите; **~ý pohled** убийствен поглед; **~á práce** разг. (еднообразна и) убийствена работа

zabijačka, -ky ж. разг. **1.** клане на свиня: **doba ~ek** време, през което се колят свиня **2.** гуляй по случай заколването на свиня **3.** готв. месо и вътрешности на заклана свиня: **poslat někomu ~u** изпратя на някого месо от заклана свиня

zabiják I, -a м. експр. пейор. убиец: **gangster a ~** гангстер и убиец

zabiják II, -u м. разг. **1.** голям остър нож **2.** прен. разг. експр. нещо много вредно, смъртоносно: **kouření, alkohol je ~** пушенето, алкохолът убива

zabíjet, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. **1.** (*koho, co*) убивам (*някого*): **~ám ujednu ranou** убивам с един куршум два заека **2.** (-; *koho, co*) коля (обикн. прасе): **u sousedů ~ejí**

съседите колят прасе **3.** (*koho, co; koho, co čím*) прен. убивам, унищожявам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **samota ho ~ela** самостата го убиваше; **~et své štěstí, nadání** унищожявам

убивам (си) времето **4.** (*co do čeho*) забивам, зачуквам, заковavam (*нещо в нещо*): **~et cvoky do boty** зачуквам кабари в обувка; **~et bednu (hřebíky)** заковavam сандък (с гвоздеи) **5.** (*co*) картоугр. бия, цакам (*нещо*): **~et kartu** бия, цакам карта

zabíjet se, -ím se, 3. мн. -ejí/-í неск. **1.** убивам се, пребивам се, загивам: **ročně se na silnicích ~í mnoho lidí** ежегодно по пътищата загиват много хора **2.** (-; *čím*) прен. убивам се, унищожявам се (-; с нещо): **~et se pitím** разг. експр. убивам се, съипвам се с пиене

zabílit, -ím св. (*co*) **1.** закрія, замъжа (*нещо*) с бяла боя: **~it nápis** закрія, замъжа надпис с бяла боя **2.** изцапам (*нещо*) с бяла боя: **~it si kabát (vápňem)** изцапам си палтото (с вяр)

zabílit se, -ím se св. покрія се, изцапам се (*с нещо бяло*): **~it se od mouky** покрія се, изцапам се с брашно; **~it se o zed'** изцапам се от стената

zabír|at, -ám неск. **1.** (*co; komu co*) отнемam, заграбвам, конфискувам (*нещо; нещо от някого*): **~at půdu, jmění** отнемam, заграбвам земя, имуществото **2.** (*co; komu co*) завземам, окупирам (*нещо; на някого нещо*): **~at cizí území** завземам, окупирам чужда територия **3.** третол. **-á** (*co; komu co*) заема, отнема (*нещо; на някого нещо*): **skříň ~á místo** шкафът заема място; **studium mu ~á mnoho** ученето, следването му отнема много време **4.** (-; *čím*) извършвам начални интензивни движения (-; с нещо): **rázně ~at vesly** енергично загребвам с весла **5.** обикн. третол. **-á** започва да работи; действа; дава резултат: **motor ne~á** моторът не може да започне да работи, не може да запали; **lék ~á** лекарството започва да действа; **ryby ne~ají** разг. рибата не кълвè **6.** (*co*) шив. стеснявам, набирам (*плат и под.*) **~at sukni v pase** стеснявам, набирам пола в талията

zabír|at se, -ám se неск. (*do čeho*) задълбочavam се, потапям се (*в нещо*): **~at se do studia** задълбочavam се в учение; **~at se zvolna do spaní** потъвам бавно в сън

zabít, -iji/разг. -iju св. **1.** (*koho, co*) убия (*някого, нещо*): **~it útočnicka v sebeobraně** убия нападател при самоотбрана; **~il ho blesk** уби го мълниевидно; **~ím ujednu ranou** убия с един куршум два заека **2.** (*koho, co*) заколя (обикн. прасе): **~it prase** заколя

прасе **3.** (*кого – вин; кого čím*) разг. експр. причиня (*нечия*) преждевременна смърт (–; с нецо): **zpráva o neštěstí ji ~ila** новината, вестта за нещастieto я уби **4.** (*кого, со; кого, со v kot, v čem*) прен. унищожа (*някого, нецо; някого, нецо в някого, в нецо*): **~il v ní lásku** той уби любовта в нея; **kritika dílo ~ila** критиката унищожи **преждел**
nou tě to ne-ije нищо няма да ти стане от това; **~ít čas** убия (си) времето; **~ít dlouhou chvíli** убия (си) времето; прогъна, пропъдя скъката **5.** (*со do čeho*) забия (*нецо в нецо*): **~ít kůl do země** забия къл в земята **6.** (*со čím*) забучкам, заковъ (*нецо с нецо*): **~ít bednu hřebíky** заковъ сандък с гвоздеи **7.** (*со*) картоугр. пребия, цагна (*нецо*): **~ít kartu** цагна карта
zabít se, -iji se/разг. -iju se св. 1. убия се, пребия се, загина: **~il se při automobilové nehodě** той загина при автомобилна катастрофа **2.** разг. самоубия се: **chtěla se ~ít** тя искаше да се самоубие
zabití, -í ср. убиване, убийство, заклане
zabitý I, -á, -é 1. убит: **byl nalezen ~ý** беше намерен **намерен**
 като заклан; **leží jako ~ý** лежи като пребит, като труп **2.** заклан (*за животно*): **~é prase** заклано прасе
zabitý II, -ého м. убит, загинал, жертва: **počet ~ých při leteckém neštěstí** брой на загинали, на жертви при самолетна катастрофа
zablabolít, -ím св. (-; со) измънкам, проговоря като насън; промърморя (–; нецо)
zablácený, -á, -é кален, изкалян, разкалян: **je celý ~ý** целият е в кал; **~á cesta** кален, разкалян път
zablátit, -ím св. (со) изкалям, окалям (*нецо*): **~it si boty** изкалям си обувките
zablátit se, -ím se св. изкалям се, окалям се: **~it se v deštivém počasí** изкалям се в дъждовно време; **schody se hned ~í** стълбището веднага ще се изкаля
zablekotat, -ám св. (-; со) експр. избърборя, промърморя, измънкам (–; нецо): **~at několik slov** избърборя, промърморя няколко думи
záblesk, -u м. 1. лумване, блясване, свѣтване, блясък: **~ světla** лумване, блясване на светлина; **radostný ~ v očích** радостен блясък в очите **2.** прен. просвѣтване, проблясък: **~ úsměvu** проблясък на усмивка; **~ naděje** проблясък на надежда; **~ rozumu** проблясък на разум; **poslední ~ života** последен признак на живот; **~ svobody** проблясък на свобода
zablesknout (se), zablýsknout (se), -nu (se) св. 1. безл. **-ne (se)** блесне, свѣтне (се): **~ne (se)** ще се свѣтне (*за светкавица*); **v dáli (se)**

~lo в далечината (се) свѣтна, блесна свѣт-кавица **2.** обикн. третол. **-ne (se)** проблесне, заблестѣ, засияе: **slunce ~lo** слънцето засия; **drahokam se na světle ~l** скъпоценният камък заблестѣ на светлината; **oči (se) jí ~ly** очите ѝ заблестѣха **3.** само **zablýsknout (se), -nu (se)** (*чим před kým, před čím*) експр. блесна (*с нецо пред някого, пред нецо*): **~l se svou učenosť** той блесна със своята образованост; **chtěl se ~nout za každou cenu** той искаше да блесне на всяка цена
zablikat, -ám св. замйгам, заблещукам: **lampa ~ala a zhasla** лампата замйга и угасна; **světlo ~alo** светлината заблещука; **očka mu vesele ~ala** очичките му весело замйгаха; **~at očima** смйгна, намйгна
zablokování, -í ср. техн. блокировка, блокиране
zablokovat, -uji/разг. -uju св. (со) 1. блокирам (*нецо*): **~ovat území** блокирам област; **~ovat cestu** блокирам, преградя път **2.** блокирам, заклиня (*нецо*): **~ovat kola** блокирам, заклиня колелъ **3.** блокирам, замразя (*нецо*): **~ovat úvěry, úspory** замразя кредити, спестявания
zabloudilec, -ce м. човѣк, който се е заблудил, който се е изгубил; заблудил се, изгубил се човѣк
zabloudit, -ím св. 1. (*kde*) заблудя се, загубя се, изгубя се (*някъде*): **~it v mlze, v městě** заблудя се, загубя се в мъглата, в града **2.** (*kam*) попадна случайно (*някъде*): **málokdo sem ~í** рядко някой идва тук
zablouznit (si), -im (si) св. (о кот, о čem) помечтѣя (си) (*за нецо, за някого*)
zablýskat (se), -ám (se) св. 1. безл. **-á se** засвѣтка (се): **zahřmělo a ~alo (se)** загърмѣ и (се) засвѣтка **2.** само **zablýskat, -ám** (*чим*) засвѣткам, заблестѣ (*с нецо*): **~at očima** заблестѣ, засвѣткам с очи; започна да хвърлям, да мѣтам (гнѣвни) погледи
zablýsknout se вж. zablesknout se
zablyštět se, zablyštít se, обикн. третол. -í se св. блесне, свѣтне, засияе: **~ěl se nůž** блесна, свѣтна нож; **~ěla se hvězda** засия звезда
zabočít, -ím св. 1. (*kam*) отклоня се, отбѣя се, свѣя, завѣя (*нанякъде*): **~it vlevo** завѣя вляво; **~it za roh** свѣя, завѣя зад ъгъла **2.** прен. отклоня се; премина на друга тема (*при разговор*)
zabočovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (*kam*) отклонявам се, свѣвам, завѣвам (*нанякъде*): **~ovat doprava** отклонявам се, завѣвам надясно **2.** прен. преминавам на друга тема (*при разговор*)
zabodávat, -ám неск. (со do čeho, do koho) забодждам (*нецо в нецо, в някого*): **~at jehlu do látky** забодждам игла в плат; **~at oči do**

někoho, do něčeho *прен.* забивам поглед в някого, в нещо

zabodáv|at se, *обикн. третол. -á se неск.* забоджа се: **do prstu se ~aly ostny** в пръста се забодждаха тръни; **smích se jí ~al do srdce** *прен.* смехът се забодждаше в сърцето ѝ

zabod|nout, -nu *св. (co do čeho, do koho)* забия, забодя, бодна, втъкна (*нещо в нещо, в някого*): **~nout kolík do země** забия колче в земята; **~nout si třísku do prstu** забия си треска в пръста; **~nout oči, pohled někam** *прен. експр.* впържа очи, поглед някъде

zabod|nout se, *обикн. третол. -ne se св.* забие се, забодѐ се: **trn se jí ~l do nohy** трънът се забий в крака ѝ

zaboha *нар. разг. експр.* в никакъв случай, за нищо на света: **nemohu si ~ vzpomenout** никак не мога да си спомня; **~ bychom s nimi nejeli** в никакъв случай не бихме пътували с тях

zabol|et, *само третол. и безл. -í, 3. мн. -ejí/-í св. (koho – вин. kde)* заболѝ (*някого някъде*): **~ely ho zuby** заболѝа го зъбите; **~elo ji srdce/u srdce a)** заболѝ я сърцето **б)** *прен.* заболѝ я сърцето, стана ѝ мъчно; **urážka ho ~ela** *прен.* обидата го огорчи

zábor, -u *м. 1.* завзѐмане, окупация: **~ pohraničí** окупация на погранична област **2.** конфискация: **~ majetku** конфискация на имущество

zaboř|it, -ím *св. (co do čeho)* забия, мѝшна, заврѝ, пѝхна (*нещо някъде*): **~it hlavu do polštáře** забия, заврѝ глава във възглавница; **~it oči do novin** *прен.* забия поглед във вѝстник

zaboř|it se, -ím se *св. (do čeho)* **1.** затѝна, забия се, потѝна, мѝшна се, заврѝ се, пѝхна се (*някъде*): **~it se do sněhu** затѝна в снегѝ; **~it se do peřin** потѝна в пѝхени завивки **2.** *прен.* потѝна, задълбочѝ се (*в нещо*): **~it se do čtení** потѝна, вдълбочѝ се в четене

zaboř|ovat, -uji *разг. -uju неск. (co do čeho)* забивам, мѝшвам, завирам, пѝхвам (*нещо някъде*): **~ovat nohy do písku** забивам крака в пясъка; **~ovat oči, pohled do někoho, do něčeho** *прен.* впѝрвам очи, поглед в някого, в нещо

zaboř|ovat se, -uji se *разг. -uju se неск. (do čeho)* **1.** затѝвам, потѝвам, забивам се, мѝшвам се, завирам се, пѝхвам се (*някъде*): **nohy se ~ují do bláta** краката затѝват в калта **2.** *прен.* потѝвам, задълбочѝвам се (*в нещо*): **~ovat se do čtení** потѝвам, вдълбочѝвам се в четене

zabouch|at, -ám *св. (na co, do čeho; čím na co, do čeho; na koho)* почна да чукам, да блѝскам; заблѝскам (*с нещо по нещо, върху нещо на нещо; на някого*): **~at (pěstí) na dveře/do dveřít** заблѝскам (*с юмрук*) на врата/по врата;

~at na souseda почна да чукам на съсед; **zima ~ala na dveře** *прен.* зимата почука на вратата

zabouch|nout, -nu *св. 1.* (*co*) блѝсна, хлѝпна, затрѝшна (*нещо*): **~nout dveře** затрѝшна врата **2.** (*koho, co*) *разг. експр.* (*o*)пушна, грѝмна, свалия (*с истрел*), застрѝлям (*някого, нещо*): **~nout koroptev** застрѝлям яребица

zabouch|nout se, -nu se *св. 1.* *обикн. третол. -ne se* блѝсне се, хлѝпне се, затрѝшне се: **dveře se průvanem ~ly** вратата се затрѝшна от течението **2.** (*do koho*) *разг. експр.* влѝбѝ се (*в някого*); хлѝтна (*по някого*): **~nout se na první pohled** хлѝтна, влѝбѝ се от прѝв поглед

zabouř|it, -ím *св. 1.* *обикн. третол. и безл. -í* забушѝва, закипѝ: **větry ~ily** ветровете забушѝваха; **dav ~il** тълпата забушѝва, закипѝ; **~ila v ní radost, vášeň** в нея забушѝва, закипѝ радост, страст; **najednou se zatmělo, ~ilo** *безл.* изведѝж се стѝмни, извѝ се бѝря **2.** (*proti komu, proti čemu*) забунтувам се, вѝстана (*против някого, против нещо; срещу някого, срещу нещо*): **~it proti vrchnosti** забунтувам се, вѝстана против властта, против господѝри; **~ilo v něm svědomí** съвестта му се забунтува, закипѝ **3.** *обикн. третол. -í* загърми, изгърми, затрещѝ, изтрещѝ: **vlak ~il kolem zahrady** влакът изтрещѝ, премина с трѝсък, с грѝхот покрай градината; **motory ~ily** моторите зареваха, загърмѝха; **potlesk ~il sálem, v sále ~ilo** *прен.* в залата загърмѝха ръкопляскания, аплодисментѝ; в залата грѝмна бѝря от аплодисментѝ **4.** (*na co*) заблѝскам, захлѝпам (*на нещо, по нещо*): **~it na dveře, na okno** заблѝскам, захлѝпам по врата, по прозорец

zábradlí, -í *ср.* перила, парапѝт: **kamenné ~í schodiště, mostu** каменен парапѝт на стѝлбище, на мѝст

zábrajna, -ny *ж. 1.* прѝчка, препѝтствие, бариѝра: **~na na uzavřené cestě** бариѝра на пѝт, кѝйто е затворен; **sněhové ~ny** *техн.* бариѝри за снегозадрѝжане **2.** *често мн.* **zábrajny, -n** задрѝжка, *често* задрѝжки: **působit jako ~na** действам като задрѝжка; **mravní ~ny** морални задрѝжки; **mít ~ny (něco udělat)** ймам задрѝжки (*да направя нещо*); **provést něco bez ~n** извърша нещо без задрѝжки

zabrán|í, -í *ср. 1.* завзѐмане, окупация: **~í území** окупирание на теритѝрия **2.** конфискация: **~í půdy statkářům** конфискация на земята на чифликчѝи **3.** начало на някакво дѝйствиe: **~í vesly** загрѝбване с весла

zabrán|it, -ím *св. 1.* (*komu v čem*) попрѝча (*на някого в нещо; да направи нещо*); възпрепятствам (*някого*): **~it nepříteli v útoku** попрѝча на неприятеля да атакува; **ne~il mu**

odpovědět тої не мў попречи да отговори
2. (*čemu*) предотвратя (*нещо*): **~it ztrátám** предотвратя загуби
zabraňovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (*komu v čem*) прече (*на някого в нещо*); възпрепятствам (*някого*): **rodiče ~ovali dětem v lásce** родителите пречеха на любовта на децата **2.** (*čemu*) предотвратявам (*нещо*): **~ovat nebezpečí války** предотвратявам опасност от война
zab|rat, -eru св. **1.** (*co komu*) конфискувам, отнема (*нещо от някого*): **~rat půdu statkářů(m)** конфискувам земята на едри земевладелци **2.** (*co komu*) завзема, окупирам (*нещо на някого*): **~rat cizí území** окупирам чужда територия **3.** и неск. (*co komu*) заема/заемам, отнема/отнемам (*нещо на някого*): **~rat místo ve vlaku** заема/заемам място във влак; **studium mu ~ere hodně času** учението му отнема много време **4.** извърша начални интензивни движения: **~rat do vesel/vesly** започна да гребя **5.** обикн. третол. **-ere** заработи, започне да действа: **motor ~ral** моторът заработи; **kůň ~ral** конят започна да тегли **6.** обикн. третол. **-ere** поддържа: **lék ~ral** лекарството поддържа **7.** обикн. третол. **-ere** клъвне, лапне вдицата: **kapr ~ral** шаранът клъвна, лапна вдицата **8.** (*co čím*) захвана (*нещо с нещо*): **~rat (kosou) pás trávníku** захвана (с коса) йвица трева **9.** (*co*) шив. стесня, наберя (*плат, дреха и под.*): **~rat sukni** наберя, стесня пола **10.** в съчет. **dát někomu ~rat** разг. изморя, изтощя, озоря някого: **cesta mu dala ~rat** пътуването го измори, изтощи
zab|rat se, -eru se св. (*do čeho*) потъна, вдълбоча се (*в нещо*): **~rat se do práce, do hry** потъна, задълбоча се в работа, в игра
zabr|lat, -ám св. (*–; co*) разг. експр. замърморя, забърборя, зафъфля, замънкам (*–; нещо*)
zabrebt|jit, -ím св. (*–; co*) разг. експр. забърборя (*–; нещо*)
zabreč|et (si), -ím (si) св. разг. заплача, поплача (*си*): **~et vztekem** заплача от яд; **často si ~í** често си поплаква
zabrept|at, zabrebt|at, -ám св. (*–; co*) разг. експр. забръщолевя, забърборя (*–; нещо*)
zabr|nět, само третол. и безл. -í св. **1.** (*komu; koho – вин.*) поизтръпне, изтръпне (*на някого*): **nohy, ruce ~ěly** краката, ръцете поизтръпнаха **2.** (*komu kde*) забърмчи, забучи, зашуми (*на някого някъде*): **~ělo jí v hlavě** забърмча ѝ в главата, главата ѝ забуча
zabr|nk|at, -ám св. (*na co*) задрънкам (*на нещо*): **~at na kytaru** задрънкам на китара
zabrouš|it, -ím св. **1.** (*co*) наточа (*нещо*): **~it ostří nože** наточа острие на нож **2.** (*co*) шлифовам

(*нещо*): **~it ventily** шлифовам вентили **3.** (*kam*) разг. отида, запилея се (*някъде*): **~il daleko** тої се запилея надалече; **~il k nám** тої се отби при нас **4.** (*kam*) разг. отклоня се; засегна, премина на друга тема (*при разговор*): **~it v řeči do politiky, do minulosti** насоча разговор към политиката, към миналото; засегна в разговор политиката, миналото
zabruč|et, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í** заръмжи, изръмжи: **medvěd ~el** мечката изръмжа; **basa ~ela** прен. контрабасът заръмжа **2.** също и **zabruč|et si, -ím si** (*–; co; na koho, na co*) заръмжа, изръмжа, измърморя, промърморя (*–; нещо; против някого, против нещо*): **~et (si) něco pro sebe** изръмжа, измърморя нещо на себе си; **občas si ~í na zetě, na jeho kouření** експр. от време на време тої/тя мърмори против зетя си **vztahový Windows**, против пушенето му
zabruml|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** избоботи, забоботи, заръмжи, изръмжи: **basa ~ala** контрабасът изръмжа, забоботи; **motor ~al** моторът изръмжа, забоботи **2.** също и **zabruml|at si, -ám si** (*–; co; na koho, na co*) разг. експр. заръмжа, изръмжа, измърморя, промърморя, забоботя, избоботя (*–; нещо; против някого, против нещо*)
zábrus, -u м. техн. **1.** шлифовка, шлифоване: **kuželový ~** конична шлифовка **2.** шлифована част на изделие
zabrusl|it si, -ím si св. покàрам кьнки: **~it si na rybníku** покàрам кьнки на езерото
zabruš|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*co*) **1.** точа, заточвам (*нещо*) **2.** шлифовам (*нещо*)
zabrynd|at (si), -ám (si) св. (*co*) разг. експр. изпокàпя, олèя, изцапам, омърлям (*нещо*): **~at si šaty** изпокàпя си, олèя си, омърлям си, изцапам си дрехите
zabrdz|it, -ím св. **1.** (*–; co*) натисна спирàчка; спрà (*–; нещо*): **prudce ~it (vůz)** рязко спрà (колà); **vlak ~il** влакът спрà **2.** (*co*) прен. спрà, задържà, забàвя, спèна (*нещо*); попрече (*на нещо*): **~it vývoj** задържà, забàвя, спèна развитието; **~it elán** понижà, намалèя ентусиазъм
zabřed|at, zabříd|at, -ám неск. (*do čeho*) книж. загàзвам, затгвам (*в нещо*): **~at do nsnází, do nouze** затгвам в трùдности, в мизèрия; **společnost ~á do krize** обществòто затгва в криза
zabřed|nout, -nu св. (*do čeho*) книж. загàзя, затгна (*в нещо*): **~nout do dluhů** затгна в дългове
zabříd|at вж. **zabředat**
zábst, само третол. и безл. **zebe** неск. **1.** третол. (*–; koho*) мрèзне, премрèзва (*на някого*): **ruce, nohy zebou** ръцèте, краката мрèзнат

2. *безл.* (–; *koho do čeho*) студено (му) е (*на някого*); (*някого го*) побиват студени тръпки (*някъде*): **zebe mě (do nohou)** студено ми е на краката 3. *третол.* (*koho*; –) предизвиква (*у някого*) чувство за хлад, за студ: **sníh zebe** от снега става студено

zabubl|at, *обикн. третол.* -á *св.* забълбука, избълбука, зашурти: **voda ~ala** водата забълбука; **horské bystřiny ~ají** планинските потоци ще зашуртят; **krev ~ala** *прен.* кръвта закипя

zabubn|ovat, -uji/разг. -uju *св.* 1. забарабаня, избарабаня: **~ovat na poplach** забия тревога; **~ovat slavnostní pochod** забарабаня тържествен марш 2. забия, заудрям, затропам като по барабан; забарабаня: **~ovat prsty po stole/na stole/na stůl/o stůl** забарабаня с пръсти по масата; **děšť ~oval na okno, na střeche** дъждът забарабани, затропа, заудря по прозореца, по покрива; **srdce ~ovalo** сърцето забий, заудря **zabuč|et**, *обикн. третол.* -í *св.* замучи, измучи: **krávy ~ely** кравите замучаха (от глад)

zabud|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co kam*) вградя, зазйда (*нещо някъде*): **~ovat skříň do zdi** вградя шкаф в стена

zaburác|et, *обикн. третол.* -í, 3. *мн.* -ejí/-í *св.*

1. загърми, затрещи: **motory ~ely** моторите загърмяха, затрещяха; **sál ~el potleskem** зала та загърми от ръкопляскания 2. забушува, закипи: **dav ~el** *експр.* тълпата забушува, закипя **zabuš|it, -ím** *св.* 1. (*na co*; *do čeho*; *čím na co*, *do čeho*) (за)почна да чукам, да блъскам; заблъскам, захлопам, затропам (*с нещо по нещо, върху нещо, на нещо*): **~it na dveře/do dveří** заблъскам, потропам на врата/по врата 2. *обикн. третол.* -í забие, (за)почне да бие (за сърце): **radostí jí srdce ~ilo** сърцето ѝ забий от радост

zabydlen|ý, -á, -é 1. обитаван, населен: **hustě ~á oblast** гъсто населена област 2. обитаем, обитаван, уютен: **~á místnost** обитаема, обитавана стая

zabydl|it, zabydl|et, -ím, 3. мн. -í/-ejí *св.* (*co*)

1. населя, заселя (*нещо*): **~it území** заселя територия 2. напраща (*нещо*) обитаемо, уютно: **~it pokoj** напраща стая уютна

zabydl|it se, zabydl|et se, -ím se, 3. мн. -í se/-ejí se *св.* (*kde*) свикна, привикна, приспособя се, аклиматизирам се (*някъде*): **rychle se v novém bytě ~it** бързо свикна в ново жилище

zabydl|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*co*) 1. населвам, заселвам (*нещо*): **~ovat pohraniční vesnice** заселвам погранични села 2. правя (*нещо*) обитаемо, уютно: **~ovat nový byt** правя ново жилище уютно

zabydl|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* (*kde*)

свиквам, привиквам, приспособявам се, аклиматизирам се (*някъде*): **~ovat se v novém prostředí** свиквам в нова среда, с нова обстановка **zabýv|at se, -ám se** *несв.* (*kým, čím*) занимавам се (*с някого, с нещо*): **~at se rodinou** занимавам се със семейството; **~at se sportem** занимавам се със спорт

zabzuč|et, *обикн. третол.* -í *св.* забръмчи, избръмчи: **moucha ~ela** мухата забръмча

zacák|at, -ám *св.* (*koho, co*) изпръскам, измъкря (*някого, нещо*): **auto ho ~alo** колата го изпръска, измъкря го; **~at si kalhoty** изпръскам си, измъкря си панталоните

zacel|it, -ím *св.* (*co*) заздравя, изцеря, излекувам (*нещо*): **čas ~í každou ránu** времето ще излекува/лекува всяка рана

zacel|it se, *обикн. третол.* -í *се* *св.* зарасне, заздравее, изцери се, излекува се (*за рана*): **rána se rychle ~ila** раната скоро се заръби, заздравя

zacel|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* заздравявам, изцерявам, лекувам (*нещо*): **čas ~uje každou ránu** времето лекува всяка рана

zacel|ovat se, *обикн. третол.* -uje *се* *несв.* зараста, заздравява, изцерява се, лекува се (*за рана*): **rány se ~ují** раните зарастват, заздравяват

zacement|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co*) 1. залезя, запълня (*нещо*) с цимент: **~ovat díru** залезя, запълня с цимент дупка 2. зациментирам, бетонирам (*нещо*): **~ovat sloupky** циментирам, бетонирам стълбчета, колонки

zacest|ovat si, -uji si/разг. -uju si *св.* попътувам, попъгешествам; напраща едно пътуване, едно пъгешествие: **~ovat si po světě** попътувам, напраща едно пъгешествие по света

zacink|at, -ám *св.* 1. *обикн. третол.* -á позвъни, зазвъни, иззвъни: **zvonek ~al** звънецът иззвъня, зазвъня 2. (*čím*) зазвъня, задрънка (*с нещо*): **nakáram (нещо) да дрънка, да звънти, да звъни**: **~at penězi v kapse** задрънкам с монети в джоба

zacink|nout, -nu *св.* 1. *обикн. третол.* -ne зазвъни, иззвъни, зазвънти, иззвънти: **talíře o sebe ~ly** чиниите издрънчаха една о друга 2. (*čím*) (еднократно) иззвъня, издрънча (*с нещо*); **nakáram (нещо) да иззвъни, да иззвънти, да издрънчи**: **~nout zvonkem** зазвъня със звънец, със звънчѐ

zacit|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*koho, co*; *z koho, z čeho*) (про)цитирам (*някого, нещо*): **~ovat začátek známé básně** (про)цитирам началото на известно стихотворение; **~ovat Čapka** (про)цитирам Чапек

zablán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв.* 1. (*co*) засенчвам,

закривам (*нещо*): **~ět rukou oči** засенчвам очи с ръка; **koruny stromů ~ějí rozhled z okna** короните на дърветата закриват гледката от прозореца **2.** (*кому*) прѣча (*на някого*) да вижда: **sehni se, ~iš mi!** наведи се, прѣчиш ми да виждам!

záclon|a, -y ж. завѣса, пердѣ: **kretonová ~a na okně** кретѣнено пердѣ на прозорец; **stáhnout, zatáhnout ~u** дрѣпна завѣса, пердѣ

zác|lon|it, -ím св. (*co, koho čít; co, koho*) засенча, заслоня, затѹля, закрива (*нещо, някого*): **~it si oči rukou** засенча, заслоня очите си с ръка; **mrak ~il slunce** облак затѹли слънцето; **~it někoho slunečnĭkem** засенча някого със слънчобран

záclonk|a, -y ж. умал. завѣска, пердѣнце

záclonovin|a, -y ж. текст. плът, материя за пердѣта

zác|loun|at, -ám св. (*čít, kŭt*) затресà, разтърся, задрѹсам, раздрѹсам, дрѣпна грѹбо (*нещо, някого*): **~al klikou, dítětem** тѹй задѣрпа грѹбо, разтърси, раздрѹса дрѣжката на вратàта, детѣто; **hněv jím ~al** прен. експр. тѹй се разтрепѣри от гняв

zacour|at, -ám св. (*co*) разг. експр. (от много ходене) омърлям, изцàпам, измърся (*нещо*): **~at si šaty** омърлям си дрѣхите

zacour|at se, -ám се св. разг. експр. **1.** (от много ходене) се омърлям, изцàпам се, измърся се **2.** (*кат*) запилѣя се (*някъде*)

zacouv|at, -ám св. **1.** (*кат*) вляза на заден ход (*някъде*): **~at autem do garáže** вляза на заден ход с кола в гараж **2.** запѹчна да отстѣпвам назад; отстѣпя, отдѣгля се, отдрѣпна се: **koně ~alĭ** конѣте се отдрѣпнаха, отстѣпиха; **v rozpacích ~at** отстѣпя, отдрѣпна се смутѣн

zácp|a, -y ж. **1.** мед. запек: **projímadlo proti ~ě** очистително, разслабително против запек **2.** задрѣстване: **~a cestujících u vchodu** блѣсканица на пѣтници на вход; **na křižovatce vznikla ~a** на кръстѹвицето стàна задрѣстване

zác|p|at, -u св. (*co*) запѹша, затѣкна, задрѣстя (*нещо*): **~at otvor** запѹша ѳтвор; **vozy ~aly cestu** колите задрѣстиха пѣтя; **~at někomu ústa** прен. запѹша, затѣкна на някого устàта; накарàм някого да млѣкне, да млѣчи; **~at si uši** прен. запѹша си ушиѣте; не пойскам да слѹшам нещо

zacpá|v|at, -ám несв. (*co*) запѹшвам, затѣквам, задрѣствам (*нещо*): **~at si nos, ústa** запѹшвам си носà, устàта

zacuk|at, -ám св. **1.** (*čít*) задѣрпам, подрѣпна (*нещо*): **prsty ~ají konečky vousů** прѣстите ше подрѣпнат/подрѣпват края на брадàта, врѣхчетата на мустàщите **2.** (*čít*) затресà, разтърся (*нещо*): **pláč ~al tělem** плач разтърси тѣлото

3. също и **zacuk|at se, -ám se** трѣпна, потрепѣря, потрѣпна, разтърся се: **rty jí ~aly** ѹстните ѹ трѣпнаха; **záda se jí ~ala vzlykotem** гърбѹт ѹ се разтърси от ридàние; **~alo to s ním** безл. тѹй потрѣпѣря, разтърси се; товà го разтърси

zacv|ak|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** защрака, изщрака, зачàтка, изчàтка, затрака, изтрака; **podkovy ~aly** подковите зачàткаха, изчàткаха; **kulomet ~al** картѣчницата затрака, изтрака; **v zámku ~aly klíče** в бравàта защракаха, изщракаха ключѹве **2.** (*čít*) защракам, изщракам, затракам, изтракам (*с нещо*): **~at nůžkami** защракам, изщракам с нѹжици; **~at zuby** затракам, изтракам със зѣби

zacv|ak|nout, -nu св. **1.** обикн. третол. **-ne** щракане: **v témž okmžiku ~ly nůžky** в сѣщия миг нѹжиците щракаха **2.** (*čít*) щрачна (*с нещо*): **~nout klikou** натисна дрѣжката на бравàта и тѣ щракане **3.** (*co*) затвѹря с щракване (*нещо*); щрачна (*нещо*): **~nout kabelku** затвѹря с щракане, щрачна чàнтичка **4.** обикн. третол. **-ne** затвѹри се с щракане; щракане: **dveře ~ly** вратàта щрачна; **past ~la** капàнѣт щрачна

zacvič|it, -ím св. **1.** (*koho – вин.*) обѹча (*някого*): **~it novou pracovníci** обѹча нова работничка **2.** (*co*) направя, изиграя (*упражнения и под.*): **~it prostrná** изиграя свободни упражнѣния

zacvič|it se, -ím се св. обѹча се (*да правя нещо*); навляза (*в работата и под.*): **~it se rychle v nové práci** обѹча се, навляза бързо в нова работа

zacvič|it si, -ím si св. поиграя гимнастика: **občas si ~í** от врѣме на врѣме играе гимнастика

zacvič|ovat, -uji/разг. -uju несв. (*koho*) обѹчàвам (*някого да прави, да изпълнява нещо*)

zacvič|ovat se, -uji се/разг. -uju се несв. обѹчàвам се (*да правя нещо*); навлязам (*в работата и под.*)

zácvik, -u м. обѹчàване (*за изпълняване на нещо*); упражнѣване

zacvř|et, обикн. третол. -í св. зацвѣрчи, изцвѣрчи: **cvrček ~el** шурѣцѣт зацвѣрчà, изцвѣрчà

zacvř|k|at, обикн. третол. -á св. **1.** зацвѣрчи, изцвѣрчи, зацвѣрти, изцвѣрти: **cvrček ~al** шурѣцѣт зацвѣрчà, изцвѣрчà **2.** зачурулика, изчурулика: **vrabec ~al** врабѣцѣт изчурулика

zacvř|ik|at, обикн. третол. -á св. зацвѣрчи, изцвѣрчи, зацвѣрти, изцвѣрти, зачурулика, изчурулика: **v lese ~alĭ ptáci** в горàта зачуруликаха птици

zacvř|nk|at, обикн. третол. -á св. задрѣнка, издрѣнка, дрѣнне, зазвѣнти, звѣнне: **ostruhy ~aly** шпѹрите задрѣнкаха, издрѣнкаха, дрѣннаха

zač нар. местоим. 1. защѹ, за каквѹ: **nemáte/**

proč a ~ (se to stalo) (не знам) защò, по каквã причина (се слýчи товã) **2.** за кòлко, по кòлко: ~ **je to?** кòлко струва товã?
začaděn|ý, -á, -é опушен, окадён, задимён: ~ý **strop** опушен тавãн
začad|it, -ím св. **1.** (-; kde) задимя, опуша, замърся (-; някъде) въздуха с дим, с пýшек: ~il tu **petrolejovou lampou** тòй задимй, опуши тýк с гãзена лãмпа **2.** (co) задимя, опуша, окадя, оцапам, зацапам (нещо) с дим, с пýшек: ~it **zdi kouřem** опуша стени с пýшек
začachr|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) пейор. продам чрез спекулация (нещо): ~ovat **pozemky** продам чрез далавèра, на далавèра парцèли; направя спèкула с позèмлени имòти, с парцèли
začár|at, -ám св. (co) **1.** задрãкам, зачèркна, зачертãя (нещо): ~at **jméno v textu** задрãкам, зачèркна име в текст **2.** издрãкам, изпиша (нещо): ~at **celý sešit** издрãкам цяла тетрадка
začarován|ý, -á, -é омагьòсан: ~ý **ďúm** омагьòсан **bytník** **bytník**
točit se v ~ém kruhu намирам се, озовã се, въртã се омагьòсан кръг
začar|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co na co) омагьòсам като превèрна (някого, нещо в нещо): ~ovat **princeznu v labuť** омагьòсам принцèсата и я превèрна в лèбед; ~ovat **někomu housle** омагьòсам цигýлката на някого, направя я вълшèбна
začas, za čas нар. след извèстно врèме; от врèме на врèме: ~ **se vrátit** вèрна се след извèстно врèме; ~ **vyhříval se na slunku** от врèме на врèме тòй се грèеше, препичаше се на слýнце
začátečn|í, -í, -í начален, първоначãлен: ~í **písmeno** начална буква; ~í **nerozhodnost, neúspěch** първоначãлна нерешителност, първоначãлен неуспèх; ~í **plat** начална заплата
začátečnic|e, -e ж. начинаещã, новãчка
začátečnicku нар. кãтò начинаещ, кãтò дебютãнт: ~ **komponovat** композирам кãтò начинаещ; **vypadat** ~ изглèждам кãтò дебютãнт
začátečnick|ý, -á, -é начален; кòйто се отнãся до начинаещ; ~á **práce** работа на начинаещ; ~é **potíže** начални трýдности; трýдности на начинаещ; ~ý **kurz** начален кýрс; кýрс за начинаещи
začátečník, -a м. начинаещ, новãк, дебютãнт: **lékař** ~ начинаещ лèкар; **literární** ~ дебютãнт в литературата; ~ **v řemesle** начинаещ, новãк в занаята
začát|ek, -ku м. началò: ~ek **roku, úspěchu** началò на година, на успèх; **od ~ku do konce** от началò до край; ~ek **města** край, началò, покрайнинã на град; ~ek **dopisu** началò на писмò; ~ek **rozprávění** **rozprávění**

в началòто съм; сегã запòчвам; **každý ~ek je těžký** пословица всякò началò е трýдно
začátkem предлог с род. (čeho) в началòто на (нещо): ~ **roku zahájit stavbu** запòчна строèж в началòто на годината
začazen|ý, -á, -é опушен, окадён, задимён: ~ý **strop** опушен, окадён тавãн; ~é **sklo** опушено стýкло
začenich|at, -ám св. запòчна да дýша; задýша: **pes ~al ve vzduchu** кýчето задýши във въздуха
začernal|ý, -á, -é почернял, потъмнял: ~ý **trám** почерняла гредã; ~ý **obraz** потъмняла, овехтãла картинã
začern|at se, обикн. третол. -á se св. зачернèе се: **v dãli se ~al les** в далечината се зачерня горã
začern|it, -ím св. **1.** (co) зачèрня; покрия с чèрна боя (нещо): ~it **slovo, nápis** зачèрня, покрия с чèрна боя дýма, надпис **2.** (koho, co) начèрня, изчèрня, изцапам с нèщо чèрно (някого, нещо): ~it **si ruce, obličeji** начèрня си ръцèте, лицèто
začern|it se, -ím se св. начèрня се, изчèрня се; изцапам се с нèщо чèрно: ~it **se od uhlí** изчèрня се с вèглища
začervenall|ý, -á, -é зачервèн, червеникав: ~á **kůže** зачервèна, червеникава кожа; ~é **oči** зачервèни очи
začerven|at se, -ám se св. **1.** зачервя се, почервенèя, изчервя се: **nebe se ~alo** небèто се зачерви, почервеня; ~at **se rozpaký, radostí** изчервя се, почервенèя от смущèние, от радост **2.** обикн. третол. -á **se** зачервенèе се: **v trãvè se ~aly jahody** в тревãта се зачервеняха ягоди
začerven|it, -ím св. (co) **1.** изцапам с нèщо червèно (нещо): ~it **ubrus vínem** изцапам покривка с винò **2.** начервя (нещо)
začeř|it se, обикн. третол. -í se св. набèрчи се, накèдри се (за водна повèрхност)
začínaje, začínajíc предлог с твор. (čím) запòчвайки с (нещо): **vypracoval(a) se ~ drobnými úkoly** (тòй/тã) стãна специалист, запòчвайки с мãлки задãчи
začín|at, -ám неслв. **1.** (co; čím; s čím) запòчвам, пòчвам, захвãщам (нещо); заемãм се, залавам се (с нещо): ~at **práci** запòчвам работа; ~at **nový život** запòчвам нòв живòт; ~at (**přednášku**) **krátkým úvodem** запòчвам (лèкция) с кратък úвод; ~at **se stavbou** запòчвам строèж
 ♦ **začínám** запòчвам от ã и бè **2.** (с инф.) запòчвам, пòчвам, захвãщам, взèмам (да правя нещо): ~at **pracovat** запòчвам да работã; зарãбòтвам; ~ám **chápat** запòчвам да разбèрам; **hlava ho ~ala bolet** главãта запòчваше да го боли; ~á **pršet** безл. запòчва да вали **3.** (o čem, o kòt) запòчвам, пòчвам, захвãщам разговòр (за не-

що, за някого): **každou chvíli ~al o něčem jiném** всѣки мигъ той започваше да говори за нешто друго; **ne~ala nikdy o sestřích** тя никога не подхващаше разговор за сестрите си **4. също и začín|at si, -ám si** (*s kým*) *експр.* захващам се, залавям се; свързвам се, сближавам се интимно (*с някого*): **~ala si s všelijakými mužskými** тя се свързваше, тръгваше с всякакви мъже **5. също и začín|at si, -ám si** (*s kým co*) *експр.* захващам се, залавям се, започвам да ймам вземане-даване, да ймам работа (*с някого*): **lidé s ním neradí něco ~ali** хората не обичаха да ймат вземане-даване с него; **ne~ej si s ním!** не сѣ занимавай, не сѣ захващай с него! гледай да си нямаш вземане-даване с него!

začín|at se, *обикн. третол. -á se нескв.* започва се: **~á se boj, nová epocha** започва (се) борба, нова епоха

začír|ik|at, začír|y|k|at, *обикн. третол. -á св.* зачурулика, зацвърти

zač|íst se, -tu se св. (*do čeho*) зачетѣ се, задълбочѣ се (*в нецо*); потъна в четене (*на нецо*): **~íst se do nové knihy, do oblíbeného autora** зачетѣ се в нова книга, в любим автор; задълбочѣ се в четене на нова книга, на любим автор

začis|ít, -ím св. (*co čít; co*) зачистя, почиства, оправя, обработя (*нецо; нецо с нецо*): **~it ševšiv** почиства шев; **~it kraj (látky) шив.** поръбя, подшия, подгъна края на плат; **~it hrany pilníkem техн.** зачистя рѣбове с пилѣ; **~it omítku стропит.** загляда мазилка

začišť|ovat *вж. začisť|ovat*

začišť|et, *обикн. третол. и безл. -í св.* (*odkud*) залъха, лъхне, полъхне, завѣе, повѣе (*отнякъде*): **ze sklepa ~el studený vzduch** от мазето полъхна студен въздух; **ze zahrady ostře ~elo** *безл.* от градината полъхна остра миризма; **z jeho slov ~ela hrůza** *прен.* от думите му полъхна ужас

začišť|ovat, začisť|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*co čít; co*) зачиствам, почиствам, оправям, обработвам (*нецо с нецо; нецо*)

zač|ít, -nu св. 1. (*co; čít; s čít*) започна, почна, захвана (*нецо*); заѣма се, захвана се, заловя се (*с нецо*): **~it útok** почна атака; **~it s opravou** *идиом.* *ремонтна работа*

od Adama започна отначало, започна от а и бѣ **2.** (*с инф.*) започна (*да правя нецо*): **~it pracovat** започна да работя; заработя; **~it bolet** *обикн. третол.* започне да боли, заболѣ; **~it** *идиом.* *заболѣ*

zvedat hlavu започна да надигам глава **3.** (*о кот, о ѣт*) започна разговор (*за нецо, за някого*): **~it zeširoka** започна да разказвам

надълго и нашироко; **~něme o něčem jiném** да говорим за нешто друго **4. също и zač|ít si, -nu si** (*s kým*) *експр.* захвана се, заловя се; свържа се, сближа се интимно; тръгна; започна да ходя (*с някого*): **~it si s dívkou** свържа се, тръгна, започна да ходя с момиче **5. също и zač|ít si, -nu si** (*s kým co*) *експр.* захвана се, заловя се да споря (*с някого*); впусна се в спор, вляза в конфликт (*с някого*): **jen si s ním (něco) ~ni, prohraješ!** не сѣ захващай с него, ще загубиш!

zač|ít se, *обикн. третол. -ne se св.* започне (се), почне (се): **~aly (se) žně** започна жѣтва

začít|at se, -ám se нескв. (*do čeho, do koho*) зачитам се (*в нецо, в някого*); задълбочавам се, потъвам в четене (*на нецо, на някого*): **~at se do rukopisu** зачитам се в ръкопис; потъвам в четене на ръкопис; **~at se do básníka** задълбочавам се, потъвам в четене на поет

začleně|nost, -i ж. включеност, участие: **kolectivní, společenská ~** колективно, обществено участие

začleně|ný, -á, -é включен, участващ: **~ý podnik** участващо предприятие; **~ý pracovník** участващ работник

začlen|ít, -ím св. (*koho, co do čeho*) включя (*някого, нецо в нецо*): **~it ústav do Akademie** включя институт в (системата на) Академията; **~it mládež do organizace** включя младежта в организация

začlen|ít se, -ím se св. (*do čeho*) включя се (*в нецо*): **~it se do kolektivu** включя се в колектив; **skladatel se ~il do uměleckého života pražského** композиторът се включи(л) в пражкия артистичен живот

začleň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*koho, co do čeho*) включвам (*някого, нецо в нецо*): **~ovat ženy do lehkého průmyslu** включвам жени (да работят) в леката промишленост

začleň|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (*do čeho*) включвам се, вземам участие (*в нецо*): **~ovat se do soutěžení** включвам се, вземам участие в съревнование; **vojáci se ~ovali do občanského života** войниците се включваха в цивилния живот

zač(m)ár|at, -ám св. (*co*) **1.** задраскам, зачеркна (*нецо*): **~at kresbu** задраскам рисунка **2.** запълня с драсканици, с драскѣлки; изподраскам, издраскам; изпопиша, изпиша (*нецо*): **~at papír** изподраскам хартия

začm(o)ud|ít, zač(o)ud|ít, -ím св. 1. (*-; kde*) задимя, опуша, замърся (*-; някъде*) въздуха с дим, с пѣшек: **lampa v místnosti ~ila** лампата задимѣ, опуши стаята **2.** (*co*) задимя, окадя, опуша, омѣжа, оцапам, зацапам (*нецо*) с дим,

с пúшек: **~it strop, záclony** опуша таван, пердѣта
zač(o)uzen|ý, -á, -é опушен, окадѣн, задимѣн: **~é město** опушен, задимѣн град
začp|ět, začp|ít, обикн. третол. -í св. (čít) издадѣ остра, щиплива миризма; замирише неприятно, засмърди, лъхне (*на нецо*): **dým, kouř ~ěl** замириша на дим, на пúшек; **pivo z něho ~ělo** от него замириша, лъхна на бира; **vzduch ~ěl střelným prachem** въздухът замириша на барут; **~ělo potem** замириша, лъхна на пот; **v nose mu ~ělo** *безл.* в носѣ му залютя; той почувства остра миризма в носѣ си
začum|ět (se), -ím (se), 3. мн. -ějí (se)/-í (se) св. (na koho, na co) разг. експр. зазяпам (*някого, нецо*); зазяпам се (*в някого, в нецо*): **~ěl jsem se na něj** зазяпах го, зазяпах се в него
začut|at si, -ám si св. разг. жарг. поиграя футбол; поритам: **rád by si s kluky ~al** искаше му се да порита с момчѣтата
začvacht|at, обикн. третол. -á св. зажвѣка: **pod nohama ~alo bláto** под кракѣта зажвѣка кал
zá|d', -di/-dě ж. книж. задна чѣст; кърма (*на кораб*): **sedět na ~di** седя на кърмата
zád|a, zad ср. само мн. грѣб: rovná, kulatá, široká ~a прав, закрѣглен, широк грѣб; **jít s rukama za ~у** вървя с ръце зад грѣба; **sedět ~у k oknu** седя с грѣб към прозореца; **vzít dítě na ~a** взѣма детѣ на грѣб; **bolí ho v ~ech** *болѣе* **trápení** *болѣе*
безл. **mrazilo ho v ~ech** *прен.* трѣпки го побиваха, трѣпки го полѣзваха по грѣба (*от страх, от ужас и под.*); **mít někoho (stále) v ~ech** някой е (постоянно) по петите ми; **mít někoho za ~у** имам някого зад грѣба си; **dělat něco za něčími ~у** правя нецо зад грѣба на някого; **vrazit někomu nůž do ~ech** *експр.* забия нож в грѣба на някого; **obrátit se k někomu ~у, ukázat někomu ~a** обърна грѣб на някого; покажа си грѣба на някого; **mít široká ~a** умѣя да се наложа; като булдозер съм; **krýt si ~a** осигурявам се против нападение изотзад; осигурявам грѣба си, тила си; **křivít, hrbit ~a před někým** превивам грѣб пред някого; **mít na ~ech šest křížků** шейсетгодишен съм; на шейсет лѣзарника съм; **vozit se někomu po ~ech** преслѣдвам, тормозя някого, отгмъзвам си на някого; **srovnat, natřít, vyprášit někomu ~a** отупам прахѣ от грѣба на някого; намѣстя кѣкалите на някого; натупам, набия някого; **svrbí ho ~a** сърби го грѣбът (за тояга); той плаче за бой; **ať mi vleze na ~a!** *разг. експр.* да има да взѣма! да има много здраве! да върви по дяволите! **vlez/vlezte mi na ~a!** *разг.*

експр. да имаш/да имате да взѣмаш/да взѣмате! глѣдай/глѣдайте си работата!

zadák, -a м. спорт. разг. жарг. защитник
zadan|ý, -á, -é 1. задѣден, порѣчан, поставен, възлѣжен **2.** заѣт, ангажиран: **večer mám ~ý** довѣчера съм заѣт; вечерта ми е ангажирана
zadapt|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (co) приспособя (*нецо*): **~ovat si z kůlny garáž** приспособя сайвант за гараж
zadarmičko, zadarminko нар. умал. разг. експр. даром, безплатно, грѣтис
zadarmo нар. даром, безплатно, грѣтис: **nechceme to ~** не искаме това даром, без пари; **takovou več nechci ani ~** такѣва нецо не искам дори даром **(zalypenze)je to ~** това си направо без пари; **~ ani kuře nehraje** *поговорка* всѣки иска възнаграждение за труда си; приятелството си е приятелство, но сиренето е с пари
zad|at, -ám св. 1. (co komu) задѣм, възлѣжа (*нецо на някого*): **~at stavbu firmě** възлѣжа строеж на фирма; **~at objednávku, dodávku** възлѣжа порѣчка, доставка **2. (co komu)** запѣзя, резервирам, ангажирам (*нецо за някого*): **~at místo prvnímu uchazeči** запѣзя мястото за първия кандидат; **~at si stůl v restauraci** запѣзя си маса в ресторант; **~at někomu první tanec** запѣзя, обещава на някого първия танц **3. (co; o co)** подѣм (*нецо; нецо за нецо*): **~at žádost, žalobu na někoho** подѣм молба, оплакване срещу някого; **~at o rozvod** заведѣ дело за развод; **~at (si) o stipendium, o důchod** подѣм молба за стипендия, за пенсия **4. съцо и zad|at si, -ám si (s kým; před kým; proti komu; čím)** излѣжа се, компрометирам се (*пред някого; с нецо*): **s ním/před ním si ne~á** няма да се излѣжи, да се компрометира пред него; **bála se, aby si (psaním) ne~ala** тя се страхуваше да не сѣ компрометира (с писмото) **5. отриц. nezad|at, -ám (komu, čemu v čem), по-често nezad|at si, -ám si (s čím, s kým v čem; před kým)** не отстъпя/по-често не св. не отстъпвам (*на някого*); не оста̀на не св. не оста̀вам по-назад (*от някого в нецо*): **ten si s ním v ničem ne~á** той в ницо не мѣ отстъпва; **chodby si v čistotě ne~ají s pokoji** по чистотѣ коридорите не отстъпват на стѣите
zad|at se, -ám se св. (s kým, u koho na co; komu) ангажирам се, задължа се (*пред някого по отношение на нецо*): **~at se někomu na tanec** обещава на някого танц; **ona se už jinému ~ala** тя вѣче се сгоди с друг, обеща рѣкѣта си на друг
zadáv|at, -ám не св. 1. (co komu) давам, възлѣгам (*нецо на някого*): **~at stavbu stavební-**

mu podniku възлагам строеж на строително предприятие **2.** (*со кому*) запазвам, резервирам, ангажирам (*нещо за някого*): **~at partnerovi tanec** запазвам танц за партньора си **3.** (*со; о со*) подавам (*нещо; нещо за нещо*): **~at žádost** подавам молба **4.** *също и* **zadávat si, -ám si** (*s kým, před kým; proti komu; čím*) компрометирам се (*пред някого с нещо*): **nač si zbytečně před lidmi ~at?** защо излишно да се компрометирам пред хората? **děvčata si ne~ala s německými vojáky** момичетата не се компрометираха с немски войници; **~at si rozmluvou s někým** компроментирам се чрез разговор с някого **5.** *само отриц.* **nezadávat, -ám** (*komu, čemu v čem*), *по-често* **nezadávat si, -ám si** (*s čím, s kým v čem; před kým*) не отстъпвам (*на някого*); не оставам по-назад (*от някого в нещо*)

zadávat se, -ám se *несв.* (*s kým, u koho na co; komu*) ангажирам се, задължавам се (*пред някого по отношение на нещо*): **~at se na všechny tance** ангажирам се за всички танци

zadavatel, -e м. възложител

zadavatelka, -y ж. възложителка

zadávat, -ím *св.* (*koho, по-рядко прен. со*) задуша, удуша (*някого, прен. нещо*): **pes ~il zajíce** кучето задуши зайек; **intervence měla ~it revoluci** *прен.* интервенцията трябваше да задуши революцията; **aby vás cholera ~ila!** пейор. чумата да ви тръшне (данò)!

zadeček, -ku м. **1.** *умал. експр.* дупе, дупце, дупенце: **plácnout dítě přes ~ek/po ~ku** плесна по дупцето; **~ek** ме; **ям бой; mít ještě skořápku na ~ku** ймам още жълто на устата **2.** *зоол.* коремче (*при членестоногите*)

zaděk, -ku м. **1.** задна част; задница: **~ek budovy, vozu** задна част на сградата, на колата; **~ek košile** гръб на риза; **kůň vyhodil ~kem** конят хвърли къч; **králičí, zaječí ~ek** *готв.* задни крака на домашен зайек, на див зайек; зайшки бутчета **2.** задник: **ruce zkřížené za ~kem/na ~ku** ръце скръстени отзад, на гърба; **přetáhnout někoho přes ~ek/někomu ~ek** ударя, избякват; **~ek** изгнѝя, изхвърля, изрита някого; **padnout na ~ek** падна от изненада; опуля очи от изненада; **padnout před někým na ~ek** подвия си опашката, клекна пред някого; **lézt někomu do ~ku** *вулг.* лижа задника на някого; подлизурствам, подмазвам се на някого; **běhá, jako by mu ~ek hořel/jako by měl v ~u vrtuli** *вулг.* бяга, та пушек се вдѝга

zadeklamovat, -uji/разг. -uju *св.* (*со*) започна да декламирам, да рецитирам; издекламирам,

изрецитирам (*нещо*): **~ovat báseň** започна да рецитирам стихотворение

zaděl|at, -ám *св.* **1.** (*со; на со*) замеса (*обикн. тесто за нещо*): **~at těsto** замеса тесто; **~at (na) buchtu** замеса тесто за бухти **2.** (*со*) *готв.* сгъстѝя, подпраща, пригòтвя (*нещо*) с (гъст) сòс: **~at omáčku moukou, smetanou** сгъстѝя, подпраща сòс с брашно, със сметана; **~at kvěťák** сгòтвя карфиòл със сòс **3.** (*со; čím со*) *разг.* затвòря, покрѝя, заковà, задѝня (*нещо; нещо с нещо*): **~at dveře prkny** затвòря, заковà врата с дъски; **~at díru v lodi** запуша дупка в кораб **4.** (*со kam, kde*) *разг.* поставѝя, слòжа (*нещо някъде*): **~at sklo do rámu** поставѝя стьклò в рамка; **~at kùl do země** забѝя кòл в земята **5.** (*со, koho čím*) *разг. експр.* замърся, зацапам, оцапам, измърся, изцапам, заплèскам, омърлям (*нещо, някого с нещо*): **~at si nohavice blátem** изцапам си крачòлите с кàл

zadělávan|é, -ého *ср.* месò с гъст сòс

zadělávan|ý, -á, -é *готв.* пригòтвен с гъст сòс: **~é kuře** пиле със сòс

zaděláv|at, -ám *несв.* **1.** (*со; на со*) замесвам, меса (*обикн. тесто за нещо*): **~at těsto** замесвам тесто; **~at na buchtu** меса, замесвам тесто за бухти; **~at kvásek** замесвам, пригòтвям мая **2.** (*со*) *готв.* сгъстѝвам, подпращам, гòтвя (*нещо*) с гъст сòс: **~at drůbky, kvěťák** гòтвя дреболии, карфиòл със сòс **3.** (*со, со čím*) затвòрям, покрѝвам, заковàвам, задѝням (*нещо; нещо с нещо*): **~at díru** заковàвам, запушвам дупка с дъска **4.** (*со kam, kde*) *разг.* поставѝям, слòгам (*нещо някъде*): **~at špalík do zdi** зазѝдам трупче в стена

zadem *нар.* отзад, от задната страна, през задния вход: **uprchl ~ přes dvůr do lesa** тòй избѝга отзад през двòра в гората; **šel do obchodu ~** тòй влèзе в магазина през задния вход

zaděr|a, -y ж. зацепена, отцепена, обелена кòжича, кòжичка (*особено около нòктите*): **ustrůhnout ~u** отрèжа забелена кòжичка

zadin|a, -y ж. *земед.* зърнени отпàдъци

zadír|at, -ám *несв. обикн. в съчет.* **~at nehty** (*do čeho*) впивам, връзвам, вкòпчвам, забивам нòкти (*в нещо*): **~at nehty do dřeva** забивам нòкти в дърво

zadír|at se, обикн. третол. -á se *несв.* (*do čeho*)

1. връзва се, впива се (*в нещо*): **provaz se mu**

~al do masa вжèто се връзваше в месата му

2. завѝра се, забива се (*в нещо*): **osiny se ~aly**

do kùže осѝлите се забѝваха в кòжата

zadír|at si, -ám si *несв.* (*со kam*) вкарвам си, завѝрам си, забивам си (*нещо някъде*): **~at si třísku do ruku** забивам си треска в ръката

zadív|at se, -ám se *св.* **1.** (*na koho, со; odkud;*

kudy; kam) заглѣдам се, вглѣдам се (в някого, в нецо; отнякъде, през някъде; нанякъде); заплѣсна се (по някого, по нецо): **~at se na dítě, na obraz** заглѣдам се в детѣ, в картина; **~at se z okna, k obloze** заглѣдам се от прозѡреца, към небѣто; **~at se někomu do očí** заглѣдам се в очите на някого **2.** (*do koho*) експр. харѣсам (някого); заплѣсна се, влюбя се (в някого): **~at se do své žačky** влюбя се в своя ученичка; **tenkrát se do sebe ~ali** тогава тѣ се харѣсаха, тѣ се влюбиха един в друг

zadivoč|it si, -ím si св. побеснѣя, полудувам, попалувам: **děti si venku ~ily** децата полудуваха навън

zadlab|at, -u/-ám св. (со) вдълбѣя, вкопѣя (нецо): **sloupky se musí ~at, aby pevně držely** колѡнките трѣбва да се вкопѣят, за да стоят здраво

zadlabáv|at, -ám нескв. (со) вдълбѣвам, вкопѣвам (нецо): **~at zámek do dveří** поставям брѡва в издълбѡно мѣсто във вратѡта

zadlouho нар. след дълго, продължително време

zadluženost, -i ж. задлъженост, задлъжнялост

zadlužen|ý, -á, -é задлъжнял; обременен с дългове

zadluž|it, -ím св. (со) натовѣря, обременя с дългове; залѡжа, ипотекирам (нецо): **~it statek** обременя с дългове, залѡжа, ипотекирам чифлик

zadluž|it se, -ím se св. задлъжня; потъна в дългове: **~it se u hostinského** задлъжня към господаря

zadluž|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) натовѣрявам, обременявам с дългове; залѡгам, ипотекирам (нецо): **~ovat své pozemky** залѡгам, ипотекирам имѡтите си, земите си

zadluž|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. задлъжнявам, потъвам в дългове: **~ovat se u řezníka** задлъжнявам към месѡр

zadn|í, -í, -í 1. заден: **~í kolo** задно колелѡ; **~í vchod** заден, черен вход; **~í kapsa kalhot** заден джѡб на панталѡн(и); **~í nohy koně** задни крака на кон; **~í stránka novin** последна страница на вѣстник; **~í brzda** техн. задна спирѡчка; **~í světla** техн. задни светлини; **~í pohon** техн. задно предаване; **~í náprava vozu** техн. задно окѡчване на автомобил; **~í voj** воен. ариергард; **~í mozek** анат. малък мѡзък; **~í patro** език. мѣко небцѣ; **~í maso** готв. месѡ

zadn|ý, -á, -é заден; задни

myslet na ~í kolečka мисля за черни дни; **pa-matovat na ~í vrátka** оставам си (отвѡрена) вратичка **2.** само превъзходна степен **nejzazší** книж. най-заден; краен, екстрѣмен: **v nej-zazším p|ípadě** в краен случай; **představitel**

nejzazší pravice полит. представител на крайната десница

zadnic|e, -e ж. **1.** задник: **otlačit si ~i od sezení** натѣртя си, набия си задника, забѡли ме задник-кожѡна

zadn|ý, -á, -é заден; задни

ме; **zasluhovat pětadvacet na ~i** експр. заслужавам пердѡх; **padnout před někým na ~i** подвѣя си опѡшката, клѣкна пред някого; **lézt někomu do ~e** грубо лижа задника на някого; подлизувам, подмѡзвам се на някого **2.** задна част, грѣб, задница: **~e županu** грѣб на халѡт

zadnick|a, -y ж. умал. експр. дупѣ, дупенце: **růžová ~a dítěte** рѡзово дупенце на детѣ

zadobře нар. само в съчет. **být s někým ~** в добри отношения съм с някого

zadopatrov|ý, -á, -é език. задноезичен, мѣко-небен: **~á hláska** задноезичен звук

zadost нар. само в съчет. **(u)činit, (u)dělat ~ 1.** (*čemu; čemu čít*) изпълня/изпълнявам (нецо), задоволя/задоволявам (нецо), удържж/удържжам (нецо): **učinit ~ úkolu, svým povinnostem** изпълня задача, дългѡ си, задлъжня-нията си; **potrestáním se udělalo ~ právu a spravedlnosti** с наказанието бѣше запазено правото и справедливостѡта, наказанието бѣше съобразѣно с правото и справедливостѡта **2.** (*komu; komu čít; komu v čem*) задоволя/задоволявам (някого); изпълня/изпълнявам (нечие) желѡние (с нецо); удовлетворѣя/удовлетворявам (някого): **snažil se matce ~ činit** старѣше се да изпълнява желѡнията на майка си; **nemohu vám svou odpověď ~ učinit** не мѡга да ви удовлетворѣя с ѡтговора си; **čilil panu učiteli ve všem ~** той изпълняваше всяко желѡние на учителя

zadost(i)učiněn|í, -í ср. удовлетворѣние: **požadovat ~í za urážku** йскам, тѣрся удовлетворѣние за обѣда; **dostat plné ~í** полѣча пълно удовлетворѣние; **mít ~í z pracovních úspěchů** изпитвам удовлетворѣние от трудови успѣхи; **se ~ím p|ijmout zprávu o vítězství** приѣма със задовѡлство новина за победа

zad|out, -uji/разг. -uju св. книж. **1.** обикн. трѣтол. **-uje** задѣха: **~ul vít** задѣха вѣтѣр **2.** (*do čeho*) надѣя (обикн. *duchov muz. instrument*): **~out do rohu** затрѣбя с рѡг; надѣя рѡг

zadout|at, обикн. трѣтол. -á св. затлѣе, задимѣ, запѡчне да тлѣе, да димѣ, стѣхне (за огън): **požár ~al** пожарѣт стѣхна

zadovád|ět si, -ím si, 3. мн. -ějí si/-í si св. полудувам: **rád si s dětmi, s děvčaty ~í** той обѣча да полудува с децѡта, с момичѣтата; **děti si musí občas ~ět** децѡта трѣбва да полудува от време на време

zadovka, -y ж. 1. тип пұшка, която се зарежда от задната част 2. спорт. зăден ұдар

zadový, -á, -é който се отнася до гръб: **~é svalstvo** анат. гръбначна мускулатура; **~ý postřikovač/poprařovač** земед. пръскачка, която се нѝси на гръб

zadráp|at, -u/-ám св. задраскам, запѝчна да драскам

zadrát|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) укрепя, стегна, поправка с тел (нещо)

zadrb|at se, -u se/-ám se св. зачеша се, почеша се: **~at se na hlavě, ve vousích, za uchem** почеша се по главата, по брадата, зад ухѝто

zadrb|at si, -u si/-ám si св. разг. експр. поклокарствам

zadrháv|aně нар. пресекнало, пресекливо; на пресекулки; заекващо, неравно; със запъване: **~ mluvit** гѝвѝря пресекливо, пресекнало, на пресекулки

zadrháv|ný, -á, -é пресекнал, пресеклив; неравен, заекващ; който е на пресекулки, със запъване: **~á řeč** пресеклив гѝвор

zadrháv|at, -ám нескв. 1. (со) стягам, притягам, завързвам (нещо): **~at tkanici (na uzel)** завързвам връзка (на възел); **~at uzel** стягам, притягам възел 2. (кѝти со) стягам, стискам, свивам (на някого нещо): **lítost mu ~ala hrdlo** прен. скръб, болка, мъка стягаше гърлото му 3. запъвам се, заеквам: **když byl rozčilený, ~al** когато беше ядѝсан, той заекваше 4. гѝвѝря лошо чужд език: **~á v němčině** той/тя лошо гѝвѝри нѝмски; запъва се, когато гѝвѝри на нѝмски 5. свѝцо и **zadrháv|at se, обикн. третол. -á se** (о со) заяжда, закача се, запъва се (в нещо): **kotevní řetěz (se) ~al** кѝтвената верига заяждаше

zadrháv|at se, обикн. третол. -á se нескв. (до чѝхо) връзва се, впива се (в нещо)

zadrhl|ý, -á, -é стегнат, затегнат: **~ý uzel** стегнат, затегнат възел; **~ý hlas** приглушен, смутѝн, слаб, нерешителен глас

zadrh|nout, -nu св. 1. (со) стегна, притегна, завържа (нещо): **~nout provaz na uzel** завържа възѝ на възел; **~nout smyčku, uzel** стегна примка, възел 2. (кѝти со) стегна, стисна, свия (на някого нещо): **úzkost jí ~la hrdlo** прен. тревога стегна гърлото ѝ 3. запъна се, заекна: **v řeči několikrát ~l** той няколко пъти се запъна, като гѝвореше 4. свѝцо и **zadrh|nout se, обикн. третол. -ne se** (о со) заядѝ, запъне се, закачи се (в нещо): **lod' (se) ~la o mělčinu** корабът засѝдна в плитчина; **židle ~la o koberec** столът се запъна в килима

zadrh|nout se, -nu se св. 1. обикн. третол. -ne se затѝгне се, замѝтае се, заплетѝ се, заядѝ: **nit**

se ~la (v uzel) конѝцът се затѝгна, завърза (на възел); **řemínek se ~l psovi kolem krku** рѝмъкът се замѝта около шията на кѝчето; **zip se ~l** ципът заядѝ; **hrdlo se mu ~lo dojetím** прен. гърлото му се сви от вълнение 2. заекна, запъна се, пресекна: **začal, ~l se a zmlkl** той запѝчна, запъна се и млѝкна; **hlas se mu ~l už na prvním slově** гласът му пресекна ѝще на първата дѝма 3. обикн. третол. -ne se запъне се, засѝдне, впие се, връже се, забие се, заврѝ се (някъде): **filmový pásek se ~l v drážce** филмовата лѝнта се запъна, засѝдна в улейчето; **rybě se ~la udice do těla** вѝдицата се забѝ в тялото на рѝбата; **tužka se ~la do papíru** моливът се забѝ в хартията

zadrh|ovat, -uji|разг. -uju нескв. 1. (со) стягам, притягам, завързвам (нещо): **~ovat provaz na uzel** завързвам възѝто на възел; **~ovat uzel, oko** стягам възел, бримка 2. (кѝти со) стягам, стискам, свивам (на някого нещо): **lítost mu ~ovala hrdlo** прен. скръб, мъка, болка стягаше гърлото му 3. заеквам, запъвам се: **když byl rozčilený, ~oval** когато беше ядѝсан, той заекваше; **~uje v řeči** запъва се, като гѝвѝри 4. гѝвѝря лошо чужд език: **~uje v němčině** лошо гѝвѝри нѝмски; запъва се, когато гѝвѝри на нѝмски 5. обикн. третол. -uje (о со) заяжда, закача се, запъва се (в нещо): **hoblík ~uje o suky** рендѝто се запъва в сѝкове, в чѝворове, в чѝпове

zadrh|ovat se, обикн. третол. -uje se нескв. 1. затяга се, замѝтава се, заплѝта се: **smyčka se ~uje** примката се затяга; **hrdlo se mu ~ovalo úzkostí** прен. гърлото му се стягаше от тревога 2. заеква, запъва се, пресеква: **hlas se mně nějak ~oval** гласът ми никак пресекваше 3. (до чѝхо; kam; kde) впива се, връзва се (някъде): **popruhy naložené nůše se jí ~ovaly do ramen** рѝмѝците на натоварения кѝш се връзваха в раменѝте ѝ

zadrk|at, -ám св. експр. затракам, затрополя: **dvoukolák ~al** двукѝлката затрака, затрѝпа, затрополи

zadrkot|at, -ám св. 1. затрѝпам, затрополя, затракам: **vůz ~al po hrbolatém dláždění** карѝцата затрака, затрополи по неравния паваж 2. (-; čím) затракам (-; с нещо): **zuby mu ~aly** зѝбите му затракаха; **~at zuby** затракам със зѝби 3. задрѝсам се, затреса се: **drožka ještě několikrát ~ala a zastavila** фѝйтѝнът се задрѝса ѝще няколко пъти и спря

zadmol|it, -ím св. (со) експр. замѝнкам, измѝнкам, забръщѝлѝва, задърдѝря (нещо): **~it své jméno** измѝнкам ѝмето си

zadrnc|at, -ám св. разг. експр. затракам, затро-

поля, затрòпам: **na dlažbě ~al prázdný vůz** по павàжа затрòполи, затрàка еднà прàзна карùца
zadrnč|et, обикн. *третол.* -í св. задрнчй, зазвнй, зазвнтй: **okna ~ela** прозорците задрнчàха; **telefon ~el** телефонът зазвнà
zadrnk|at, -ám св. (*нащ*) разг. задрнкам (*на нецо*): **~at na kytaru** задрнкам на китàра
zádruh|a, -y ж. *етногр.* задрùга
zadrž|et, -ím св. 1. (*koħo, co*) задржà, подхвàна (*някого, нецо*): **~el přítele, aby neupadl** той задржà приятеля си, за да не падне; **~et padající vázu** задржà, подхвàна пàдàща вàза
 2. (*koħo, co*) задржà, спрà (*някого, нецо*): **~et postupujícího nepřítelè** задржà настъпващ противник; **~et dech** задржà дшане; **nikdo nemůže ~et čas** никой не мòже да спрè времето
 3. (*koħo, co*) задржà, сдържà, забàвя (*някого, нецо*): **~et žáky po vyučování** задржà ученици след занàтия; **chtěl ho uhodit, ale ~ela mu ruku** той йскаше да го удàри, но тà му хвàна рькàта; **~et pláč, smích, hněv** сдържà, потйсна плàч, смàх, гнàв
 4. (*koħo – вин.*) задржà, хвàна, заловя, арестувам (*някого*): **~et pachatele** задржà, заловя престъпник
 5. (*co*) задржà, възпрепятствам (*нецо*), попрèча (*на нецо*): **~et přival** задржà порòй
zadrž|et se, -ím se св. 1. (*čeho, o co; za co*) хвàна се, заловя се (*за нецо*): **křečovitě se ~ela jeho ramene** тà конвулсивно се хвàна за рàмото му; **~et se za skalní výstupek** заловя се за скàлна издатинà
 2. (*kde*) задржà се, спрà се (*някъде*): **mračno se ~elo na pahorcích** òблакът се спрà над хълмовете
zadrž|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (*koħo, co*) задржам (*някого, нецо*): **~oval ho, aby neupadl** той го държèше, за да не падне
 2. (*koħo, co*) задржам, спирам (*някого, нецо*): **~ovat nepřátelský oddíl** задржам неприятелско, противниково подразделение; **~ovat dech** задржам дшане
 3. (*koħo, co*) задржам, сдържам, възпирам, залавям (*някого, нецо*): **~ovat smích** сдържам смехà си
 4. (*co*) задржам, запàзвам, оставям (*нецо*): **~ovat velké obnosy pro sebe** задржам, оставям за себе си голèми сùми
 5. (*koħo – вин.*) задржам, улавям, арестувам (*някого*): **~ovat podezřelè osoby** задржам подозрителни лица
 6. (*co*) задржам, запàзвам, натрупвам (*нецо*): **les ~uje vláhu** горàта задржà влàгата
zadrž|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. (*čeho; o co; za co*) хвàщам се, залавям се (*за нецо*): **~ovat se o strom** хвàщам се за дървò
 2. (*kde*) задржам се, спирам се (*някъде*): **jemný kal se ~uje na listech** върхù листàта се задржà тнък слòй тиня

zadřen|í, -í ср. 1. *техн.* зàйждане: **~í pístu** зàйждане на бутàло; **~í ložisek** зàйждане, стопяване на лàгери
 2. впиване, връзване, завйране
zadřen|ý, -á, -é 1. *техн.* зàйл, блокйрал: **~ý motor** блокйрал двигàтел; двигàтел със зàйли цилиндри
 2. забит, впит, връзан, заврян
zadřím|at, -u/-ám св. задрèмя
zadřím|nout, -nu св. задрèмя, дрèмна: **teprve k ránu ~l** той чàк сутринтà задрèмя
zadřím|nout si, -nu si св. дрèмна си, подрèмна си: **trochu si ~l** той мàлко си дрèмна
zadř|ít se, обикн. *третол.* -e св. 1. (*do čeho*) заврè се, забйе се (*в нецо*): **tříska se jí ~ela do ruky** в рькàта й забйе се трескà
 2. *техн.* зàйде
zadř|ít si, -u si св. (*co kam*) вкàрам си, заврà си, забйа си (*нецо някъде*): **~el si třísku do prstu** забйе му се трескà в пръста
záduch|a, -y ж. *мед.* àстма, зàдух: **trpět ~ou** страдам от зàдух
zadumaně нар. *книж.* замйслено: **hledět ~ do dálky** глèдам замйслено в далечинàта
zadumán|í, -í ср. *книж.* замйсленост, рàзмисъл, рàзмисляне: **sedět v hlubokém, v tichém ~í** седя в дълбòк, в тйх рàзмисъл; **být vytržen, probrat se ze ~í** сèпна се, пробудя се от мйслите си; обезпокоят ме по време на рàзмисъл
zaduman|ý, -á, -é *книж.* потнàл в мйсли; замйслен: **~ý výraz tváře** замйслено изражение на лицето; **~ý pohled** замечтàн пòглед
zadum|at se, -ám se св. (*nad čím*) *книж.* замйсля се, задълбочà се; потнà в рàзмисъл, в мйсли (*върху нецо*): **hluboce se ~at** дълбòко се замйсля; задълбочà се в рàзмисъл; **~at se nad knihou** потнà в рàзмисъл върхù книга
zádumčivě нар. унйло, умйслено, меланхолйчно: **~ hledět k zemi** замйслено глèдам в земята
zádumčivost, -i ж. унйлост, умйсленост, меланхòлия
zádumčiv|ý, -á, -é 1. унйл, умйслен, меланхолйчен, мрàчен: **stává se mlčenlivým, ~ým** стàва мълчàлив, мрàчен
 2. меланхолйчен, тнжен: **~á píseň** тнжна пèсен
zadun|ět, обикн. *третол.* -í св. загърмй, затрещй: **hrom, výstřel ~ěl** гръмòтèвицата, йзстрелът затрещй; **vozy ~ěly tunelem** колите затрещяха през тунèла
zadup|at, -u/-ám св. 1. затрòпам, изтрòпам, затупам с кракà: **vztekle ~at** ярòстно затупам с кракà; **králík v kotci ~al** зàекът в зайчàрника затрòпа, изтрòпа
 2. (*co kam*) забйа, натпча с крак (*нецо някъде*): **~at kolík do země** натпча (с крак) кòлче в земята
zadupáv|at, -ám нескв. (*co kam*) натпквам, затпквам с кракà (*нецо някъде*): **~at trávu do**

země затѣпквам тревà в земÿта; **~at myší díry** затѣпквам миши дÿпки
zadup|nout, -nu св. изтрòпам с кракà
zadurd|it se, -ím se св. ядòсам се; запòчна да се ядòсвам
zadus|at, -ám св. **1.** затÿпам, затрòпам с кракà: **kroky, podkovy ~aly** стѣпките, подкòвите затрòпаха; **koně ~alí** конете затÿпаха, затрòпаха с кракà, заÿдрыха с копита **2. (čím)** затÿпам, затрòпам (с нецо): **ponocný ~al halapartnou** нòщният пазàч затрòпа с алебàрдата
zadus|it, -ím св. **1. (koho, co)** задушà (някого, нецо): **kouř ho mohl ~it** пÿшекът мòжеше да го задуши; **plevel ~il obilí** плèвелите заглушиха, задушìха житото **2. (co)** потуля, угася, потìсна, превъзмòгна (нецо): **~it oheň, cigaretu** угася òгън, цигàра; **~it v sobě cit, lásku** потìсна, превъзмòгна в сèбе си чÿвство, любов
zadus|it se, -ím se св. задушà се: **~it se kouřem** задушà се от дÿм; **ozimy se pod vysokým sněhem ~í** èсениците ще се задушàт под дебèлия сняг
zadušen|í, -í ср. задушàване: **smrt ~ím** смърт от задушàване; **horko, vedro k ~í** такава горещина, тагàва жèга, че мòжем да се задушìм
záduš|í, -í ср. черкòвен имòт (обикновено подарен за помен на умрели)
zádušn|í, -í, -í 1. рел. заупокòбен: **~í modlitba** заупокòйна молитва **2.** църкòвен: **~í matrika** църкòвен регÿстър; **~í statek** църкòвен чифлик
zaduš|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (–; паč) запòчна да се кълнà; закълнà се (в нецо): **~oval se, že nic neprozradí** тòй запòчна да се кълнè, че няма да издадè нищо
zadýchaně нар. задъхано, запъхтÿно: **~ se vrátit** върна се запъхтÿн, задъхан; **vyprávět ~ novinu** разкàзвам задъхано новина
zadýchan|ý, -á, -é 1. задъхан, запъхтÿн: **doběhl celý ~ý** тòй дотìча задъхан, запъхтÿн **2.** съдържаш лòш, тежък въздух; непроветрèн: **~é kupé** непроветрèно купè
zadých|at, -ám св. **1. (koho, co; kòmu co)** сгрèя, стòпля с дъхà си (някого, нецо; нецо на някого): **~at dítě** стòпля детè с дъхà си; **~at si zkřehlé prsty** стòпля с дÿхане вкочанèните си прèсти **2. (co)** изпотÿя, замъгля (нецо) с дъхà си: **~at zrcátko** замъгля с дъхà си огледалце
zadých|at se, -ám se св. задъхам се, запъхтÿ се: **~at se během** задъхам се, запъхтÿ се от тичане
zadýcháv|at, -ám несв. **1. (koho, co; kòmu co)** сгрÿвам, стòплям с дъхà си (някого, нецо; нецо на някого): **~at ptáče na dlani** стòплям с дъхà си птìче в ръката си; **~at si zkřehlé ruce** стòплям с дÿхане вкочанèлите си ръце **2. (co)** изпотÿявам, замъглявам с дъхà си (не-

цо): **~at okno** замъглявам с дъхà си прозòрец
zadýcháv|at se, -ám se несв. задъхвам се, запъхтÿвам се: **~at se během, spěchem** запъхтÿвам се, задъхвам се от тичане, от бързане
zadycht|it, -ím св. (ро čet) закопнèя (по нецо, за нецо): **~it po slávě** закопнèя по слàва
zadým|at, -ám св. (co; со čím) **1.** задимÿя, запÿша, изпусна дÿм (–; с нецо): **lokomotiva mocně ~ala** локомотивът силно задимÿя; **~at z dýmky** запÿша с лулà **2.** задимÿя, окадÿя, опÿша (нецо; нецо с нецо): **~at světnici** задимÿя, окадÿя стàя
zadým|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) **1.** воен. задимÿя, покрия с дÿм (нецо): **~ovat nepřátelské území** покрия с дÿмна завèса неприятелска зòна **2. пчел.** опÿша (нецо): **~ovat úl** опÿша кòшер
zadýmav|at, -ám несв. (co) спец. задимÿявам, опÿшвам (нецо): **~at ovocné stromy** опÿшвам овòщни дървèта
zaevíd|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) отбелèжа, запиша, регистрÿрам (нецо)
zafač|ovat, -uji/разг. -uju св. (co, koho) разг. превържа, забинтòвам (нецо, някого): **~ovat někomu nohu** превържа кракà на някого; **~ovat raněného chlapce** превържа ранèно момчè
zafajfk|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) жарг. отмèтна (нецо): **~ovat zkontrolované údaje** отмèтна проверèни данни
zafič|et, обикн. третол. и безл. -í св. **1.** задÿха: **~el vítr** задÿха вÿтър; **od dveří ~elo** безл. от вратàта задÿха **2. разг. експр.** просвистì, пропищи, изсвÿри: **kulka ~ela vzduchem** куршÿмът просвистÿ във въздуха
zafilozof|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. (o čem) пофилосòфствам (за нецо): **rád si o sporném problému ~uje** тòй обÿча да пофилосòфства по спòрен въпрòс
zafix|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) (за)фиксÿрам (нецо)
zafílák|at, -ám св. (co) разг. експр. измърсÿя, изцапам, оплèскам, заплèскам, омърлям (нецо)
zaflik|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) разг. експр. закърпя (нецо); слòжа крèпка (на нецо)
zafírt|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. (s kým) пофлиртÿвам (с някого): **~ovat si (s mladíky) při tanci** пофлиртÿвам (с младèжи) по врèме на танц
zafňuk|at, -ám св. експр. заскимтÿя, изскимтÿя, захлèнча
zafouk|at, -ám св. **1.** обикн. третол. и безл. -á задÿха: **vítr ~al** задÿха вÿтър; **od hor ~alo** безл. от планинàта задÿха **2. (do čeho; na co)** подÿхам (нецо); дÿхна (върху нецо): **~at do ohně** подÿхам òгън; **~at na horký brambor** подÿхам горèщ картòф **3. свÿцо и zafouk|at**

si, -ám si (*do čeho; na co; co*) муз. жарг. посвиря (*обикн. на духов муз. инструмент*)

4. (*co*) завя, засипя, затръпам (*нещо*): **metelice ~ala silnici** снежна виелица завя/завя, засипя шосето **5.** (*co*) метал. запала (*нещо*): **~at vysokou pec** запала дѝменна пещ

zafouk|nout, -nu св. **1.** обикн. третол. и безл. **-ne** задъха, дъхне: **vítr prudce ~l** вятърът силно задъха; **jak otevřela dveře, ~lo** безл. щѝм тя отвори вратата, задъха **2.** (*do čeho*) подухам (*нещо*); дъхна (*върху нещо*): **~nout do výhně** подухам (в) огнище **3.** (*do čeho; na co; co*) засвиря (*на духов муз. инструмент*): **klarinetista ~l do klarinetu** експр. кларнетистът засвири на кларнет

zafrk|at, -ám св. запръхтя, изпръхтя: **kůň nespokojeně ~al** конят недовѝлно запръхтя

zafrk|nout, -nu св. (еднократно) изпръхтя: **hřebci divoce ~li** жребците диво изпръхтяха

zafuč|et, обикн. третол. и безл. -í св. зафучи, изфучи, завее, задъха: **vítr ~el** вятърът зафуча

zafun|ět, -ím св. запухтя, изпухтя, засумтя, изсумтя: **zvíře ~ělo** живѝтното засумтя, изсумтя

zagit|ovat [s-a/-za-], -uji/разг. -uju св. (*koho, co pro co, proti čemu, k čemu*) проагитирам (*някого, нещо за нещо, против нещо*): **~ovat občany pro účast na brigádě** проагитирам граждани да участват в бригада

zagroš|kud|a, -u м. експр. дрѝбен и слаб чѝвѝк; разг. експр. дребосък, фърфалак, завързак, мъник; пѝдя чѝвѝк-лакът брада

zaháčk|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) затвѝря, закача, скача с кѝка, с райбер (*нещо*): **~ovat okenní rámy** закача с кѝка рамки на прозѝрци

záhad|a, -y ж. **1.** тайна: **~y života, přírody** тайни(те) на живѝта, на природата **2.** загадка: **je ~ou, jak se peníze ztratily** загадка е, как се загубиха парите; **~a obrázkového písma** загадката на пиктографското писмо

záhadně нар. загадъчно, тайнствено: **~ zmizet** изчѝзна загадъчно, тайнствено

záhadnost, -i ж. загадъчност, тайнственост: **~ etruského nápisu** загадъчност на етруски надпис

záhadn|ý, -á, -é **1.** загадъчен, тайнствен, странен: **~á postava** тайнствена, странна фигура; **~é mlčení** загадъчно, тайнствено мълчание; **~ý úsměv** загадъчна, странна усмивка **2.** неясен: **rozluštit ~é místo v rukopise** разгадай неясно място в ръкопис **3.** експр. неопределѝн, съмнителен: **mluví ~ým nářečím** говори на неопределѝн диалект; **předložili mi jakési ~é jídlo** сложиха пред мен някакѝо съмнително ядене

zahaf|at, обикн. третол. -á св. залает, излает: **pes ~al** кучето залая, излая

zahájen|í, -í ср. откриване: **zúčastnit se ~í výstavy** взема участие в откриване на изложба

zaháj|it, -ím св. **1.** (*co*) запѝчна, открия (*нещо*): **~it slavnost, zasedání** открия тържество, заседание; **~it diskusi** запѝчна, открия дискусия; **~it ofenzivu** запѝчна офанзива; **~it soudní řízení proti někomu** възбѝдя, запѝчна съдебен процес срещу някого; **~it palbu** открия ѝгън; **~it hladovku** обявя гладна стачка **2.** публ. запѝчна работа, дейност: **festival ~il** фестивалът запѝчна своята работа **3.** в съчет. **~it pozemek, okrsek** лов. обявя район забранѝн за ловѝване **4.** (*koho, co*) лов. забраня лова (*обикн. на вид дивеч*): **dočasně ~it koroptev** временно забраня лова на яребици

zahajovac|í, -í, -í с кѝто се открива нещо; встъпителен: **~í projev** встъпителна рѝч; **~í utkání sport.** първа срѝща; срѝща, с която се открива състезание, турнир, олимпиада и под.

zahaj|ovat, -uji/разг. -uju несп. **1.** (*co*) запѝчвам, откривам (*нещо*): **~ovat soudní řízení** запѝчвам, откривам съдебен процес; **~ovat schůzi, diskusi** откривам събрание, дискусия, разисквания; **~ovat průvod** вървя начѝло на шѝствие **2.** публ. запѝчвам работа, дейност: **dněs ~uje liga kopané sport.** днѝс се открива, запѝчва републиканското първенство по футбол

zahák|nout, -nu св. (*co*) (с едно движение) закача с кѝка, с райбер (*нещо*): **~nout okenici** закача с райбер капак на прозѝрец

zahák|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) закача с кѝка, с райбер (*нещо*): **~ovat okenici** закача с райбер капак на прозѝрец

zahálčivě нар. бездѝйствайки, бездѝлнически, бездѝйствено, бездѝйстващо: **~ složit ruce do klína** скръстя ръце без работа

zahálčivost, -i ж. склонност към бездѝйствие, към бездѝлничество

zahálčiv|ý, -á, -é бездѝйстващ, лѝнив, празен, бездѝлнически: **vést ~ý život** водя празен живѝт, живѝт на бездѝлник

zaháleč, -e м. лѝнтяй, мързеливец, бездѝлник

zahálečk|a, -y ж. лѝнтяйка, мързелана, бездѝлница

zahálečn|ý, -á, -é лѝнив, празен, бездѝлнически: **vést ~ý život** водя празен живѝт, живѝт на бездѝлник

zahálečsk|ý, -á, -é бездѝлнически, празен

zahálečstv|í, -í ср. бездѝлничество, лѝнтяйство, мързел, лѝност

zahalek|at, -ám св. (*co; na koho*) експр. провикна се; запѝчна да викам (*нещо; на някого*)

zahaleně нар. книж. забѝлено, завоалирано: **řící něco jen ~ samo** намѝкна за нещо; кажа нещо завоалирано

zahalenost, -i ж. книж. забўленост, завоалираност

zahalen|ý, -á, -é книж. 1. (do čeho; čím) забўлен, покрит, завит, увит, обвит (в нещо, с нещо):

hlava ~á závojem покрита, забўлена с воал глава 2. забўлен, завоалиран, скрит, затаен: **~é tajemství** забўлена тайна 3. в съчет. **~ý hlas** приглушен, заглушен глас

zahál|et, -ím, 3. мн. -eji/-í нескв. 1. лентяйствам, бездѣлничка: **celý den ~í** по цял ден бездѣлнички 2. бездѣйствам; стоя неизпóлзван, бездѣен: **stroje nesmějí ~et** машините не бива да стоят без работа, не бива да бездѣйстват

zahal|it, -ím св. книж. 1. (koho, co do čeho, čím) забўля, покрия, увия, завия, обвия (някого, нещо в нещо, с нещо): **~it hlavu do šátku** забрадъ глава с кърпа; **~it hlavu závojem** покрия главата си с воал; **~it si tvář rouškou** прикрива си лицето с воалетка 2. (koho, co) прикрива, скрива, затая (някого, нещо); завоалирам (нещо): **~it sobeckost** завоалирам егойзъм

zahal|it se, -ím se св. (do čeho) книж. забўля се, загърна се, завия се, увия се (с нещо): **~it se do pláště** загърна се, увия се с наметало, с шлифер

zahálk|a, -u ж. бездѣлие, мързел, лѣност: **prázdninová ~a** ваканциòно бездѣлие

zahal|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (koho, co do čeho, čím) книж. завивам, обвивам, увивам, скривам, закривам, забўлвам (някого, нещо в нещо, с нещо): **~ovat nohy do teplé příkrývky** завивам крака с топла завивка

zahal|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (do čeho) книж. завивам се, увивам се, загръщам се, закривам се (с нещо): **~ovat se do příkrývky** завивам се, увивам се в одеяло, в завивка; **~ovat se v mlčení** прен. обгръщам се с мълчание

zahanbeně нар. засрамено, посрамено

zahanben|ý, -á, -é засрамен, посрамен

zahanb|it, -ím св. 1. (koho, co před kým, před čím; koho co čím) засрамя, посрамя (някого, нещо пред някого, пред нещо; някого, нещо с нещо): **~it žáka před třídou (ostrou důtkou)** засрамя ученик пред класа (със стрòго мъррене); **~it celou rodinu svým špatným chováním** посрамя цялото семейство с лошото си държание 2. (koho, co; koho, co od koho, čeho) експр. надмина, надпревара, надвия и поставя в неудобно, в неизгòдно положение (някого, нещо); засрамя (някого) 3. в съчет. **dát se ~it** допусна да бѣда посрамен: **nechtěla se dát ~it** тя не искаше да бѣде посрамена; **mladí se nedali ~it starými/od starých** младите не сѣ посрамирах пред старите, не сѣ оставиха на старите да ги посрамят

zahanb|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (koho, co před kým, před čím; koho co čím) засравам, посравам (някого, нещо пред някого, пред нещо; някого, нещо с нещо): **~uješ mě svou chválou** засравамаш ме с похвалите си; **~oval ho pocit, že zalhal** той се срамуваше при мисълта, че е излъгал 2. (koho, co čím) експр. надминавам, надпреваравам, надвиям и поставям в неудобно, в неизгòдно положение (някого, нещо); засравам (някого): **~ovala svou toaletou i nejbohatší dámy** тя надминаваше с тоалета си и най-богатите дами

zahanbujíc|í, -í, -í срамен, позòрен

zahán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í нескв. 1. (koho, co kam) подгòнвам, закарвам (някого, нещо някъде): **~ět dobytek na pastvu** закарвам, карам добитък на паша 2. (koho, co; koho, co odkud) прогòнвам, пропѣждам (някого, нещо отнякъде): **~ět děti domů z hřiště** пропѣждам децата от игрището в къщи; **~ět demonstranty** разгòнвам демонстранти 3. (koho, co kam, odkud) отнасям (някого, нещо някъде, отнякъде): **bouře ~ěla trosčínky daleko od břehů** бурята отнасяше корабокрушениците далеч от бреговете 4. (co) прогòнвам, отстранявам, разсѣивам (нещо неприятно): **vítr ~ěl mraky** вятърът разгòнваше облациите; **~ět hlad** утолявам глад; **~ět dlouhou chvíli** разсѣивам скука

zaharaš|it, -ím св. 1. обикн. третол. и безл. -í зашуми, зашумоли, застърже, задрънка, затрòпа, затрака: **rákosí ~ilo** тръстиката зашумя; **řetěz ~il** веригата задрънка; в **hodinách ~ilo** безл. в часòвника нещо изтрака 2. (čím) зашумоля, задрънкам, затрòпам, затракам (с нещо): **~it klíči v kabelce** задрънкам с ключове в чантичката си

zahartus|it, -ím св. (na koho) разг. експр. запòчна да викам, да гълчя; вдигна патардия, гюрултѣя (на някого)

zaház|et, -ím, 3. мн. -eji/-í св. 1. (co) (последователно) захвърля, изхвърля (нещо): **~et zbraně a vzdát se** обикн. мн. захвърлим оръжията и се предадем; **~et všechno nahnilé ovoce** изхвърля всички загнили плодове 2. (koho, co čím) затрòпам, покрия (някого, нещо с нещо): **~et nemocného kluka peřinami, aby se vypotil** покрия болно момчѣ с пухени завивки, за да се изпотѣ; **~et rakev zemí** затрòпам ковчег с прѣст 3. (co) запълня, засипя, затрòпам (нещо): **~et hrob, studnu** запълня, засипя грòб, кладенец

zaház|et si, -ím si, 3. мн. -eji si/-í si св. (-; čím) похвърлям (-; нещо): **občas si chodí na hřiště ~et (diskem)** от време на време хòди

- на игрището да похвърля (диск), да потренира хвърляне (на диск)
- zahaz|ovat, -uji|разг. -uju** неск. **1.** (со) хвърлям, захвърлям (нещо): **~ovat nedopalky** хвърлям угърки; **~ovat zbraň** прен. хвърлям оръжието, предавам се **2.** (со) запълвам, засипвам (нещо): **~ovat jámu** запълвам, засипвам яма **3.** (со) прен. изпъскам, пропъскам (нещо): **~ovat vyložené šance** пропъскам явен шанс **4.** (koho, со) експр. презирам, опозорявам, хуля (някого, нещо): **ne~uj a neodsuzuj jiného (člověka)** не хули и не осъждай другите (хора) **5.** (со) експр. пренебрегвам (нещо); откъзвам се (от нещо): **syn ~uje dědictví** синът се откъзва от наследство
- zahaz|ovat se, -uji se|разг. -uju se** неск. (s kým) експр. слизам, падам до равнището (на някого); унижавам се, позоря се, излагам се, компрометирам се чрез общуване (с някого): **~ovat se se špatným děvčetem** компрометирам се с развалено момиче
- zahek|at, -ám** св. експр. издохкам, задохкам, изпъшкам, запъшкам, изстена, простена, застена: **protáhl se a ~al** той се протегна и изпъшка, запъшка
- zahek|nout, -nu** св. издохкам, изпъшкам, простена: **dostal takovou ránu, že ~l** той получи такъв удар, че издохка
- zahemž|it se, само третол. и безл. -í se** св. (–; kde; kde čím) загъмжи (–; някъде; някъде от нещо): **komáři se ~ili nad bažinou** над тресавището загъмжа от комари; **náměstí se ~ilo lidmi** площадът загъмжа от хора; на площада загъмжа от хора
- zahihň|at se, -ám se** св. (k čemu) експр. захילה се, изкикота се (на нещо): **děvčata se škodolibě ~ala** момичета злорадо се изкикотиха, захилиха се
- zahlad|it, -ím** св. (со) **1.** заравня, заглежда (нещо): **~it půdu válcem** заравня, заглежда почвата с валеж **2.** книж. заглежда, залича, отстраня, премахва, унищожава (нещо): **~it stopy války, stopy pláče** залича, отстраня следи от война, следи от плач; **~it nepřijemný dojem** заглежда, залича неприятно впечатление; **~it po sobě všechny stopy** прен. залича, премахва, унищожава всички следи след себе си
- zahlahol|it, -ím** св. **1.** обикн. третол. -í зазвъни, заехти, проехти, заечи, проечи, закънти: **zvony ~ily nad městem** камбаните зазвъняха, забиха над града; **lidské hlasy ~ily po chodbě** по коридора загълчяха, закънтиха човешки гласове; **louka ~ila písněmi** поляната се огласи от песни **2.** (со) експр. изговоря, произне-
- са гръмогласно, гръмко, звънко (нещо): **~it pozdrav** поздравя гръмко, звънко
- záhlav|í, -í** ср. **1.** чёлна част (на предмет): **~í postele** чёлна част на легло **2.** книж. заглавие: **~í dotazníku, článku** заглавие на въпросник, на статия **3.** книж. обръщение: **~í dopisu** обръщение в писмо **4.** език. заглавна дума: **~í heslového odstavce (ve slovníku)** заглавна дума на речникова статия (в речник) **5.** печат. надпис (в печатно произведение): **živé ~í** колонтитул; **neživé ~í** повтаряне на всяка страница на названието на книгата (или главата) и името на автора
- záhlavn|í, -í, -í** **1.** анат. тилов **2.** заглавен
- zahlaz|ovat, -uji|разг. -uju** неск. (со) книж. заглаждам, заличавам, отстранявам, премахвам, унищожавам (нещо): **~ovat stopy války** заличавам, отстранявам следи от война; **~ovat trapnost (vzpomínek)** заглаждам, заличавам неловкост, тягостност (от спомени)
- zahlcován|í, -í** ср. техн. задавяне: **~í motoru** задавяне на двигател
- zahlc|ovat, обикн. третол. -uje** неск. (koho – вин.) книж. задавя, души, задушва (някого): **~uje mě zlost** задушва ме гняв, задушва ме от гняв
- zahlc|ovat se, -uji se|разг. -uju se** неск. (čít) **1.** книж. задавям се (с нещо); задушвам се (от нещо): **~ovat se horkými výparý grogu** задавям се, задушвам се от горещите изпарения на гроба **2.** обикн. третол. **-uje se** техн. задавя се, дави се (от нещо, с нещо): **mlátička se ~ovala** вършачката се задавяше
- zahleděn|ý, -á, -é** (do čeho) книж. вгледан, вгълбен (в нещо): **~ý do minulosti** вгледан в миналото; **~ý do sebe** вгълбен в себе си
- zahled|ět se, -ím se** св. **1.** (na koho, na со; kam) загледам се, вгледам се (в някого, в нещо; някъде): **~ět se (se zájmem) na obraz** загледам се (с интерес) в картина; **~ět se do dálky** загледам се, вгледам се в далечината **2.** (do koho) експр. захласна се, влюбя се (в някого): **~ět se do své kolegyně** захласна се, влюбя се в колежката си
- zahlád|nout, разг. zahlídnout, -nu** св. (koho, со) видя, зърна, забележа, съзря (някого, нещо): **~nout v davu přítele** видя, забележа в тълпата приятел
- zahleněn|í, -í** ср. мед. запълване, запушване със секрет, със слюз, с лига: **~í dýchacích cest** запълване, запушване на дихателните пътища със секрет, със слюз, с лига
- zahlen|it, -ím** св. (со) запълня, запуша (нещо) със секрет, със слюз, с лига

zahlenit se, обикн. третол. **-í se** св. запълни се, запуши се със секрет, със слүз, с лига

zahleň|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) запълвам, запушвам (нещо) със секрет, със слүз, с лига

zahlíž|et, -ím несв. (do čeho) надзъртам, надниквам, поглѐждам (в нещо): **~et do slovníku** надзъртам, надниквам, поглѐждам в речник

zahlod|at, -ám св. 1. загризà, заглòзгам, заглòждя, погризà, поглòзгам, поглòждя: **myš ~ala v podlaze** мишка загризà подà 2. обикн. третол. **-á** (koti kde; koho – вин.) книж. запòчне да гризè, да глòжди, да измѣчва, да тормòзи (някого; на някого нещо): **tupá bolest mu ~ala ve spáncích** запòчна да го мѣчи тѣпа бòлка в слепоòчията; **~ala v něm rochybnost** прен. запòчна да го гризе, да го глòжди, да го мѣчи сѣмнèние

zahlod|at se, -ám se св. (do čeho, kam) забия се, зария се, вникна, проникна, навляза (в нещо, някъде); впия се (в нещо); захàпя (нещо): **červ se ~al do jablka** чèрвеят проникна в сърцевинàта на ябòлката; **vrtáčka se ~ala do skály** пробивната машина се заби в скалàта

zahlodáv|at se, -ám se несв. (do čeho, kam) забивам се, впивам зѣби (в нещо); захàпвам (нещо): **bagry se ~ají do břehu** бàгерите захàпват брегà, впиват зѣби в брегà; **zklamání se jí ~alo do duše** книж. разочаровàнието проникваше в душàта ѝ

zahlobaně нар. задълбочèно, замислено: **číst ~** четà задълбочèно; **tvářit se ~** изглѐждам замислен; прàвя се на замислен

zahlobán|í, -í ср. задълбочèност, замисленост

zahloban|ý, -á, -é задълбочèн, замислен, сѣсредоточèн: **~ý do knihy** задълбочèн в книга; **~ý obličej** замислено, сѣсредоточèно лице; **~ý do sebe** задълбочèн, вглѣбèн в сèбе си

zahlob|at se, -ám se св. (do čeho) вдълбочà се, задълбочà се, сѣсредоточà се, вглѣбà се (в нещо): **~et se do čtení, do práce** вдълбочà се, задълбочà се, в чèтене, в рàбота; **~at se do problému** сѣсредоточà се върху проблем; **~at se do vzpomínek** вдълбочà се, потѣна в спòмени; **~at se do sebe** вглѣбà се в сèбе си

zahlobáv|at se, -ám se несв. (do čeho) вдълбочàвам се, задълбочàвам се, сѣсредоточàвам се, вглѣбàвам се (в нещо): **~at se do knihy, do práce** вдълбочàвам се, задълбочàвам се в книга, в рàбота

zahlt|it se, -ím se св. 1. (čít) книж. задàвя се, задушà се (с нещо): **plice se ~ily vodou** дробовèте се задàвиха с водà 2. обикн. третол. **-í se** техн. задàви се (от нещо, с нещо): **karburátor se ~il (pohonnou směsí)** карбурàторът се задàви (от горивната смès)

zahluč|et, обикн. третол. **-í** св. зашуми, забучи, загърми, грѣмне: **v hale ~ely stroje** в хàлето загърмѣха машини; **z barikády ~ely rány** от барикадата загърмѣха, зачүха се изстрели; **hospoda ~ela smíchem** крѣчмата загърмѣ, грѣмна от смях

zahluš|it, -ím св. (со) 1. заглушà, задушà (нещо): **~it hlasy** заглушà гласовè 2. прен. книж. заглушà, потисна, сподàвя, преодолèя (нещо): **~it bolest** потисна, преодолèя бòлка; **~it hlas svědomí** заглушà гласà на съвесттà

zahluš|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) 1. заглушàвам, задушàвам (нещо): **~ovat hlasy** заглушàвам гласовè 2. прен. книж. заглушàвам, потискам, сподàвам, преодолèвам (нещо): **~ovat vzpomínky** заглушàвам, потискам спòмени; **~ovat touhu, bolest** потискам, превзмòгвам, преодолèвам желàние, бòлка

zahmat|at, -ám св. 1. заопипвам: **~at rukama** заопипвам с ръцè; **~at kolem sebe do prázdna** заопипвам в прàзното пространство наòколо 2. (со) изцàпам, омàжа, омàцам, заплèскам (нещо) с (чèсто) пипане: **~at kliky špinavýma rukama** изцàпам, омàжа, омàцам, заплèскам дрѣжките на вратите с мрѣсните си ръцè

zahmyz|it, -ím св. (со) развѣдя насеко̀ми (в нещо); напѣлна (нещо) с насеко̀ми: **~it byt** развѣдя насеко̀ми в жилището; напѣлна жилището с насеко̀ми

zahnat, zaženu св. 1. (koho, co) изгòня, прогòня (някого, нещо): **~ psa** изгòня, прогòня куче; **~ nepřítelè** изгòня, прогòня, обѣрна в бѣгство враг, неприятел; **vítr zahnal mraky** вятърът изгòни, разпрѣсна òблаците 2. (koho, co kam, odkud) закарàм, вкарàм, прогòня, пропѣдя, отнесà, завлекà (някого, нещо някъде, отнякъде): **~ dobytek na pastvu** изкарàм, закарàм добитѣка на пàша; **~ krávy do chléva** вкарàм крàви в обòр; **~ dav lidí do postranních ulic** прогòня, пропѣдя тѣлпà хòра в странични ўлице; **mráz zahnal zvěř z lesa k lidským obydlím** студът пропѣди дивече от гòрата към населените местà; **bouře zahnala loď, trosečníky daleko od břehů** бурята отнèсе корабòра и спасителите ~ **~ někoho do úzkých, do slepé uličky, do kouta** постàвя някого на тѣсно, вкарàм някого в миша дўпка, в задѣнена ўлица 3. (со) изгòня, прогòня, пропѣдя, разсèя, разпрѣсна, утоля, потисна (нещо): **~ únavu kávou** пропѣдя, разсèя умòра с кафè; **~ hlad, žízeň** утоля глàд, жàжда; **~ úzkost, nepříjemné vzpomínky** разсèя, потисна тревòга, неприятни спòмени; **~ dlouhou dobu** прèдизка **~ dlouhou dobu** прèдизка **na něco/k něčemu** убия у някого всѣкакво

желание за нещо; **já ti ty roupy zaženu** разг. експр. аз ще ти избия от главата тези шуротии

záhněd|a, -y ж. минер. опушен кварц

záhnědl|ý, -á, -é кафеникав, покафенял, потъмнял, възмургав, пожълтял: **~ý dým** кафеникав дим; **prsty ~é od tabáku** пръсти, пожълтели от тютюн; **starý ~ý pergamen** стар пожълтял пергамент

záhněd|nout, обикн. третол. -ne св. стане леко кафяв, потъмнял, пожълтял; покафенее, потъмнее, пожълтее: **staré parkety ~ly** старият паркет потъмня, пожълтя; **dát cibulku na pánev ~nout** готв. запържа лук до тъмно златисто

záhněl|ý, -á, -é загнил: **~ý brambor** загнил картоф; **~á voda** застояла вода; **~ý hnůj** угнил тор

záhn|ít, обикн. третол. -ije св. започне да гние; загние, нагние: **nechat seno na lukách ~ít** остава сеното по ливадите да загние; **staré trámy na střeše ~ily** старите греди на покрива загниха

záhnívac|í, -í, -í който се отнася до гниене: **~í proces** процес на гниене

záhnívajic|í, -í, -í прен. публ. загниващ, разлагащ се: **~í kapitalismus** загниващ капитализъм

záhnív|at, обикн. третол. -á не св. 1. загнива: **spadlé listí ~á** окапалите листа загниват; **odpadky ~ají** отпадъците загниват 2. прен. публ. и пейор. загнива, разлага се, упада, запада

záhnízd|ít se, -ím se св. (kde) 1. обикн. третол. **-í se** загнезди (се), свие гнездо (някъде) (за птица): **v budouce se ~ili vrabci** в къщичката за птици се загнездиха врабчета 2. прен. експр. установя се, заживея, свия гнездо (някъде) (за хора): **~it se v rodném domě** свия гнездо в родния си дом 3. обикн. третол. **-í se** загнезди се, проникне, завъди се (някъде) (за вредители, за пороци и под.): **ve sklepe se ~ily myši** в мазето се завъдиха мийшки

záhnízd|ovat se, -uji se/разг. -uju se не св. (kde) 1. обикн. третол. **-uje se** загнездва (се), свива гнездо (някъде) (за птица) 2. прен. експр. установявам се, заживявам, свивам гнездо (някъде) (за хора) 3. обикн. третол. **-uje se** разг. загнездва се, прониква, завъжда се (някъде) (за вредители, за пороци и под.)

záhnojen|ý, -á, -é 1. изцапан с тор: **od kydání ~é nohu** изцапани от разхвърляне на тор крака 2. експр. изцапан, замърсен, мръсен: **~é uši** мръсни уши

záhn|out, -u св. 1. (co) завия, извия, загъна, прегъна (нещо): **~out drát, roh stránky** прегъна тел, ъгъл на страница 2. (kat) завия, свия (някъде): **~out vpravo, za roh** завия, свия вдясно, зад ъгъла 3. (koti) вулг. изневеря, разг. кръш-

на (на някого): **~out manželce** изневеря на съпругата си

záhnut|ý, -á, -é завит, прегънат, закривен: **~ý drát** завита, прегъната тел; **~ý zobák** закривен клин; **~ý nos** гърбав, крив нос

záhod|ít, -ím св. (co) 1. захвърля, нахвърля (нещо): **~it papír do koše** изхвърля хартия в кош; **~it obnošené šaty, boty** захвърля износени дрехи, обувки; **~it zednickou lžící** прен. захвърля мистрията; зарежа зидарството; престана да работя като зидар; **~it zbraň** прен. захвърля оръжие; престана да се боря; вдигна ръце 2. експр. презра, пренебрегна (нещо); откажа се (от нещо): **ne~il by ani horší práci** той не би се отказал и от по-лоша работа 3. експр. не се възползвам (от нещо); изпусна, пропусна (нещо): **~it příležitost** изпусна, пропусна случай, възможност; **~it vyloženou brankovou příležitostí** спорт. публ. пропусна явно голово положение

záhod|ít se, -ím se св. експр. 1. (s kým) сляза, падна до равнището (на някого); излѝжа се, компрометирам се чрез общуване (с някого): **~it se se špatným děvčetem** компрометирам се с развалено момиче 2. (před kým) отстъпя, дам се (на някого), посрамя се (пред някого): **nehce se ~it před ním** не иска да се посрами пред него

záhodno нар. предикативно книж. необходимо, целесъобразно, уместно: **je ~** следва, трябва, необходимо е

záhodn|ý, -á, -é книж. уместен, потребен, необходим: **možné a ~é reformy** възможни и необходимите реформи

záhoj|ít, -ím св. (co) излекувам, изцера (нещо): **~it ránu** излекувам, изцера рана; **~it (si) nohu koupelemi** излекувам (си) крака с бани; **čas všechno ~í** прен. времето лекува всичко

záhoj|ít se, обикн. третол. -í se св. излекува се, изцери се, заздравее: **rána, ruka se mu ~ila** раната/руката му излекува/изцери

oženíš, tak se ti to ~í до сватбата ще ти мине (казва се на ударили се разплакани деца)

záhon, -u м. леха: **květinový ~** цветна леха; **osít ~ mrkví** засее леха с моркови; **plít, zalévat ~y** плевя, поливам леха

záhon|ek, -ku м. умал. лехичка

záhoneč|ek, -ku м. умал. експр. лехичка

zahořek|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. започна да се оплаквам, да се вайкам, да се тѝохкам; завайкам се, затѝохкам се 2. (nad kým, nad čím) започна да оплаквам (някого, нещо); започна да нареждам, занареждам (над някого, над нещо): **~ovat nad sebou** започна да оплаквам

себе си; **~ovat nad svým osudem** започна да оплаквам съдбата си

zahor|et, -ím св. **1.** обикн. *третол.* **-í** започне да гори; загорй, пламне: **na návrších ~ely ohně** по височините пламнаха, загоряха огньовете **2.** обикн. *третол.* **-í** пламне, запламти, заблести, засвети, засияе: **plamen prudčeji ~el** пламъкът засвети по-силно; **oči mu ~ely očekáváním, vzpomínkou, nadšením** очите му запламтяха, засияха от очакване, от спомена, от възторг **3.** *прен.* загоря, запала се, запламтя, пламна: **~et láskou (k dívce)** пламна от любов (към момиче); **~et pro myšlenku pokroku** запала се по напредничавата идея **4.** изчервя се, почервеня, пламна: **tváře jí ~ely** бузите ѝ се изчервиха, почервеняха, пламнаха

zahořkle нар. **1.** възгорчиво, нагърчашо: **~ chutnat** обикн. *третол.* нагърча, има възгорчив вкус **2.** *експр.* горчиво, огорчено: **~ se usmát** усмихна се горчиво, огорчено **3.** *експр.* озлобено

zahořklost, -i ж. **1.** горчивост, горчивина **2.** *експр.* горчивина, огорченост **3.** *експр.* озлобеност

zahořkl|ý, -á, -é **1.** възгорчив, нагърчаш: **~á chuť** възгорчив, нагърчаш вкус **2.** *експр.* горчив, огорчен: **~á vzpomínka** горчив спомен; **~ý úsměv** горчива усмивка **3.** *експр.* озлобен: **~ý samotář** озлобен самотник, саможивец

zahořk|nout, -nu св. **1.** обикн. *третол.* **-ne** вгорчи се, загорчи: **víno ~lo** виното загорча **2.** обикн. *третол.* **-ne** (коти) *прен.* опротивее, стане неприятен, отвратителен (на някого): **život, svět mu ~l** той се отврати от живота, от света; животът, светът му опротивя **3.** (на со, на коho; *proti čemu, proti koho*) *прен.* озлобя се (срещу нещо, срещу някого): **~nout na všechny novoty, na celý svět** озлобя се срещу всичко ново, срещу целия свят; **~nout proti bývalým přátelům** озлобя се срещу някогашни приятели

zahospodař|it (si), -ím (si) св. (со) събера, спестя, икономисам (нещо): **~it si menší jmění** събера малък имот

zahoukán|í, -í ср. изсвирване, извикване, звуков сигнал

zahouk|at, -ám св. **1.** обикн. *третол.* **-á** засвири, изсвири (за клаксон и под.): **klakson ~al** клаксонът изсвири **2.** обикн. *третол.* **-á** забуха (за бухал и под.): **sova ~ala** бухалът забуха **3.** обикн. *третол.* **-á** завише (за сирена): **sířena ~ala** сирената зави **4.** (на коho) *експр.* извикам, изкрещя (на някого)

zahouk|nout, -nu св. **1.** обикн. *третол.* **-ne** (кратко) засвири, изсвири (за клаксон и под.): **lokomotiva ~ala** локомотивът изсвири **2.** обикн.

третол. **-ne** (кратко) забуха (за бухал): **v lese ~la sova** в гората забуха бухал **3.** (на коho) *експр.* подвикна, викна, кресна (на някого)

zahoupl|at, -ám св. (кут, čím) залюля, поллюля (някого, нещо): **~at dítětem, kočárkem** залюля, поллюля дете, количка

zahoupl|at se, -ám se св. залюля се, поллюля се: **~at se na židli** залюля се на стол; **lampa se ~ala ve větru** лампата се залюля от вятъра

zahoustl|ý, -á, -é сгъстен, гъст: **~á polévka, omáčka** гъста супа, гъст сос

zahoust|nout, обикн. третол. -ne св. сгъсти се; стане гъст: **omáčka musí ~nout** сосът трябва да се сгъсти

zahozen|í, -í ср. *само в съчет.* **není k ~í** не е за изпускане, не е за изхвърляне, струва си: **to, taková příležitost není k ~í** това, такъв случай не е за изхвърляне, не бива да се изпуска

zahozen|ý, -á, -é *експр.* презрян, опозорен, компротетран

zahraban|ý, -á, -é **1.** заробен, закопан **2.** *експр.* заробен, погребан **3.** *прен. експр.* прахосан, пропилян

zahrab|at, -u св. **1.** (со kat) закопая, зария, зароя (нещо някъде): **pes ~al kost do země** кучето зароя кост в земята **2.** (коho – вин.) *експр.* закопая, зароя, погреба (някого): **je mi jedno, kde mě po smrti ~ou** все ми е едно къде ще ме зароят, като умра **3.** (со) *прен. експр.* погреба, съсия, разбия (нещо): **~at si život, svou budoucnost** погреба, съсия, разбия живота си, бъдещето си; **~at svůj talent** *прен.* погреба, прахосам, пропиля таланта си **4.** (со čím) зароя, запълня, затрупам (нещо с нещо): **~at jámu** зароя, запълня, затрупам яма **5.** (–; čím) започна да рия, да роя (–; с нещо): **kůň ~al (nohou)** коня започна да рие, да рови (с крак)

zahrab|at se, -u se св. **1.** (do čeho) закопая се, зария се, зароя се (някъде): **~at se do sena, do písku** зароя се в сен, в пясък; **vojáci se ~ali** войниците се окопаха; **~at se do peřin** разг. *експр.* зароя се, потъна в пухени завивки **2.** (do čeho) *прен.* зароя се, вдълбоча се, потъна (в нещо): **~at se do práce, do knih, do vzpomínek** вдълбоча се, потъна в работа, в книги, в спомени **3.** (kde, kam) *експр.* заживея в уединение; уединя се (някъде): **~at se na horské samotě** уединя се в колиба в планината **4.** *експр.* погреба се; пропиля, разбия, съсия живота си: **nechci se ~at** не искам да се погреба; не искам да пропиля, да съсия живота си

zahrabáv|at, -ám несв. **1.** (со čím) закопavam, заравям (нещо с нещо): **hmyz ~á vajíčka do**

písku насекомите заравят яйцата си в пясъка
2. (*koňo, so*) *експр.* закопавам, заравям, по-
 грѣбвам (*някого, нещо*): **~at svůj talent** *прен.*
 погрѣбвам, прахосвам, пропилявам таланта
 си **3.** (*so čím*) заравям, запълвам, затрупувам
 (*нещо с нещо*): **~at jámu, brázdy** заравям,
 затрупувам яма, бразди

zahrabáv|at se, -ám se *несв. 1.* (*do čeho*) зако-
 павам се, заравям се (*някъде*): **~at se do slámy**
 заравям се в слама **2.** (*do čeho*) *експр.* заравям
 се, вдълбочавам се, потъвам (*в нещо*): **~at se**
do knih заравям се, вдълбочавам се, потъвам
 в книгите **3.** *експр.* погубвам се, съсипвам се;
 разбивам, съсипвам живота си: **takovým způ-**
sobem života se ~á с такъв начин на живот
 той/тя се съсипва, погубва

zahráb|nout, -nu *св. 1.* (*so kam*) (с едно дви-
 жение) закопая, зария, заровя (*нещо някъде*):
~nout semínko do země заровя семенце в
 земята **2.** (*so čím*) (с едно движение) заровя,
 запълня, затрупувам (*нещо с нещо*): **~nout důlek**
 заровя, запълня трапчинка **3.** (с едно движе-
 ние) зария, заровя (копита, прѣсти) (*в нещо*):
koník ~l podkovami кончето копна (земята)
 с подкови; **~nout si do vlasů** заровя прѣсти в
 косата си

zahrád|ja, -y *ж. градина: dům se ~ou* къща с
 градина; **květinová ~a** цветна градина; **zeli-**
nářská ~a зеленчукова градина; **ovocná ~a**
 оводна градина; **botanická ~a** ботаническа
 градина; **zoologická ~a** зоологическа градина;
zimní ~a зимна градина; фантѣрия; **getse-**
manská ~a *библ.* Гетсиманска градина, Гет-
 симания; **francouzská, anglická ~a** *архи-*
тект. фрѣнски, английски парк; **visuté ~y**
 висящи, терасовидни градини

zahrádečk|ja, -y *ж. умал. експр.* градинчица
zahrád|it, -ím *св. 1.* (*so*) оградя, заградя, преградя
 (*нещо*): **~it část dvora, pastvinu** оградя, пре-
 градя, заградя част от двор, пасище **2.** (*so*)
 преградя, затворя, заприщя (*нещо*): **~it ulici**
 (**barikádou**) преградя улица (с барикада); **~it**
vchod do budovy затворя вход върху сграда;
~it jez затворя, заприщя яз

zahrádk|ář, -ářka *ж. м. градинар*
čertovy ~y *експр.* уличник, гамѣн, хулиган;
 такъв, който не ъ цвете за мирисане **2.** *разг.*
 кошарка за малки деца **3.** багажник на покрив
 на автомобил

zahrádkář, -e *м.* градинар-любител
zahrádkářsk|ý, -á, -é градинарски; който се от-
 нася към градинар-любител: **~ý časopis** спи-
 сание за градинарство

zahrádkářstv|í, -í *ср.* градинарство (*любител-*
ско)

zahrádkov|ý, -á, -é градински: **~ý plot** градинска
 ограда

zahrádn|í, -í, -í градински, парков: **~í rostliny,**
jahody градински растения, ягоди; **~í koncert**
 концерт сред природата, на открито; **~í re-**
staurace ресторант на открито; ресторант-
 градина; **~í architektura** паркова архитектура
zahrádnice, -e *ж. 1.* градинарка **2.** *разг.* женя
 на градинар

zahrádnick|ý, -á, -é градинарски: **~é nářadí** гра-
 динарски сечива; **~á škola** училище по гра-
 динарство

zahrádnictv|í, -í *ср.* градинарство

zahrádníč|it, -ím *несв. разг.* занимавам се с
 градинарство

zahrádk|ář *ж. м.* **uřádk|em**
 направа вълка овчар

zahranič|í, -í *ср.* чужбина, странство: **odjet do**
~í замйна за чужбина; **dovoz ze ~í** внос от
 чужбина; **styky se ~ím** връзки с чужбина;
ministerstvo ~í министерство на външните
 работи

zahraničně *нар. само в съчет.* **~ kulturní zpra-**
vodaj кореспондент по въпроси на културния
 живот в чужбина; задграничен кореспондент
 по културни въпроси

zahraničněpolitick|ý, -á, -é външнополитиче-
 ски: **~é události** външнополитически събития;

~ý komentář външнополитически коментар

zahraničn|í, -í, -í 1. задграничен, чуждестранен:
~í vláda задгранично правителство; **~í**
delegáti чуждестранни делегати; **přehled ~ího**
tisku преглед на чуждестранния печат; **~í**
vysílání радиопредаване за чужбина **2.** *вън-*
шен: **~í politika** външна политика; **mini-**
sterstvo ~ích věcí министерство на външните
 работи; **ministerstvo ~ího obchodu** министер-
 ство на външната търговия

zahr|át, -aji/разг. -aju *св. 1.* (*na so*) посвиря (*на*
нещо): **~át na klavír, na housle** посвиря на
 пиано/клавир **~át komu**

дъ на някого, заиграва по свирката на някого;
náhoda mu ~ála do ruky случайността му
 помогна **2.** (*so*) изсвиря, изпълня (*нещо*): **~át**
polku изсвиря, изпълня полка **3.** *обикн. тре-*
тол. **-aje** засвиря, зазвучи (*за музикален ин-*
струмент): **varhany ~ály** органът засвиря,
 зазвуча **4.** (*koňo, so*) изиграя, изпълня (*ня-*
каква) роля: **~át Hamleta** изиграя, изпълня
 ролята на Хамлет; **~át hlavní roli** изиграя,
 изпълнява главната роля

~át někomu
pěkný kousek *ирон.* изиграя, погодя, скрой
 (хубав) номер на някого **5.** (*jak*) *спорт.* по-
 кажа (*някаква*) игра: **~át dobře, špatně** покажа

добрá, лóша игра **6.** (со *kat*) спорт. жарг. ритна, изпратя (обикн. топка някъде): **~át (míč) do autu** изпратя топка в аут **7.** обикн. третол. **-aje** (-; *koti*) прен. заиграе (-; на някого): **oči mu vesele ~ály** очите му весело заиграха **8.** (до *čeho*) разг. вмеса се, намеса се (в нещо); окажа въздействие (върху нещо): **do toho ~ály cizí zájmu** в това се намесиха чужди интереси **9.** също и **zahrát si, -aji si/разг. -aju si** (с *kým*) експр. постъпя лошо (с някого); устрой лоша шега (на някого); пошегувам се (с някого): **osud (si) s ním divně ~ál** съдбата му изигра лоша шега

zahrát si, -aji si/разг. -aju si св. **1.** (наč) посвиря (на нещо): **~át si na klavír** посвиря на пиано **2.** (со) посвиря (нещо) **3.** (со) поиграя (нещо): **~át si karty** поиграя карти; **~át si fotbal s kamarády** поиграя футбол с приятели **4.** (ко-хо, со) изиграя, изпълня (някаква) рoля: **~át si hlavní roli** изиграя главна рoля **5.** (на коho) представя се (за някого); направя се (на някого): **~át si na uraženého** направя се на обиден **6.** (с *kým*, с *čím*) прен. пошегувам се, отнеса се лекомислено, несериозно (с някого, с нещо): **osud si s ním ~ál** съдбата се пошегува с него; **lehkomyslně si ~ál s jejími city** той се отнесе лекомислено към чувствата ѝ

zahrávát, -ám нескв. **1.** (со *kat*) спорт. жарг. ритам, изпращам (обикн. топка някъде): **~át míč do autu** изпращам (топката в аут) **2.** (до *čeho*) разг. меса се, намесвам се (в нещо); оказвам въздействие (върху нещо): **do toho ~ají cizí zájmu** в това се намесват чужди интереси **3.** също и **zahrávát si, -ám si** (с *kým*) експр. постъпвам лошо (с някого); изигравам лоша шега (на някого); шегувам се (с някого): **osud (si) s ním ~á** съдбата се шегува с него **4.** (коти) прен. експр. работя в (нечия) полза: **osud nám ~á do rukou** съдбата работи в наша полза

zahrávát si, -ám si нескв. **1.** (с *kým*, с *čím*) играя си, шегувам се (с някого, с нещо): **osud si ~á s člověkem** съдбата си играе с човека; **nesvědomitě si ~at se zdravím** глупаво, безсъвестно си играя със здравето си **2.** (на коho) представям се (за някого); правя се (на някого): **~at si na poctivce** представям се за честен, за почтен (човек)

zahrazovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) **1.** ограждам, преграждам, заграждам (нещо): **~ovat prostranství zdi** ограждам, заграждам пространство със стена **2.** преграждам, препречвам, заприщвам (нещо): **~ovat někomu cestu** преграждам пътя на някого; **~ovat jez** затварям, заприщвам яз

zahrčjet, обикн. третол. и безл. **-í** св. задрънка, затрака, затрополи: **zvonek ~el** звънецът задрънка; **kamera ~ela** камерата затрака; **pod oknem ~elo auto** под прозореца затрополи кола

zahrk|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** задрънка, затрака: **v kapse mu ~aly klíče** в джоба му задрънкаха, затракаха ключове **2.** (*čím*) задрънкам, затракам (с нещо): **~at pokladničkou** задрънкам с касичка

zahrk|nout, обикн. третол. и безл. **-ne** св. (кратко) издрънка, изтрака: **hodiny ~ly** часовникът изтрака

zahr|nout, -nu св. **1.** (со *čím*, до *čeho*) зарoвя, зария, затрупам, покрива, скрива, загърля (нещо с нещо, в нещо): **~nout stopu pískem** засипя следá с пясък; **~nout sadbu zemí** покрива, загърля разсад с почва; **~nout brambory do popela** зарoвя картофи в пепел **2.** (со *čím*) засипя, запълня (нещо с нещо): **~nout jamku, důlek** засипя, запълня, затрупам ямичка, трапчинка **3.** (коho – вин. *čím*) засипя, обсипя, обкръжа (някого с нещо): **~nout hosta dary** обсипя гoст с подаръци; **~nul mě otázkami** той ме засипя, обсипя ме с въпрoси; **~nout někoho poctami, pozorností, péčí** обкръжа някого с почете, с внимание, с грижи **4.** (со *kat*) включва (нещо някъде): **~nout údaje do zprávy** включва данни в доклад, в отчет **5.** (со) обхваща, поберá (нещо): **sbírka ~ne básně z různých období** сборката ще обхваща стихотворения от различни периоди **6.** (со) подгъна, загъна (нещо) навътре: **~nout si límeč** подгъна, загъна си якáта

zahrn|ovat, -ujl/разг. -uju нескв. **1.** (со *čím*, до *čeho*) закривам, заривам, заравям, покривам, скривам, загърлям (нещо с нещо, в нещо): **~ovat stopu pískem** засипвам следá с пясък; **~ovat sadbu zemí** покривам, загърлям разсад с почва; **~ovat brambory do popelu** заравям картофи в пепел **2.** (со) засипвам, запълвам, затрупвам (нещо): **~ovat jamku, důlek** засипвам, запълвам ямичка, трапчинка **3.** (коho – вин. *čím*) засипвам, обсипвам, обкръжавам (някого с нещо): **~ovat hosta dary** обсипвам гoст с подаръци; **~ovat někoho otázkami** засипвам, обсипвам някого с въпрoси; **~ovat někoho poctami, pozorností, péčí** обкръжавам някого с почете, с внимание, с грижи **4.** (со *kat*) включвам (нещо някъде): **~ovat údaje do zprávy** включвам данни в доклад, в отчет **5.** обикн. третол. **-uje** (со) съдържа, обхваща (нещо): **kniha ~nuje celou lyrickou tvorbu** книгата съдържа, обхваща цялото лирическо творчество **6.** (со) подгъвам, загъвам

(нещо): ~ovat si límec, rukáv подгъвам си яката, ръкава

zahrnuje v to, zahrnujíc v to *предлог с вин. (koho, co) книж.* включително, включвайки в това (някого, нещо): **náklady na stavbu ~ dopravu materiálu** разходи по строеж включително доставката на материал

záhrobí, -í *ср.* задгробен свят, оня свят; задгробен живот: **víra v ~í** вяра в задгробния живот

záhrobní, -í, -í задгробен: **víra v ~í život** вяра в задгробния живот

zahrocení, -í *ср. книж.* 1. заостреност 2. насоченост

zahrocenost, -i *ж. книж.* 1. острота, заостреност: ~ satiry острота на сатирата 2. насоченост: ~ tisku proti špatnostem насоченост на печата срещу негативните явления

zahrocení, -á, -é 1. заострен, островърх: ~á tyč заострена пръчка, заострен прът; ~é štítů střech заострени върхове на покриви 2. *книж.* насочен: **článek kriticky ~ý proti někomu** статия, критично насочена срещу някого

zahrocnovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (со) заострям (нещо): ~ovat konec kůlu заострям край на кол 2. (со) *прен. книж.* изострям (нещо): **krize ~uje rozporu ve společnosti** кризата изостря противоречията в обществото

zahromlovat, -uji/разг. -uju *св. (na koho) експр.* завикам, закряскам, започна да викам, да се карам (на някого); заругая (някого); започна да сипя ругатни, да сипя огън и мълнии (върху някого)

zahrotit, -ím *св. (co)* 1. заостря (нещо): ~it kůl заостря кол 2. *прен. книж.* изостря (нещо): ~it otázku изостря въпрос

zahrotit se, обикн. третол. -í se *св.* 1. заостри се, изостри се; стәне остър: **tahy v jeho tváři se ~ily** чертите на лицето му се изостриха 2. *прен. книж.* изостри се, стәне напрегнат: **situace se ~ila** ситуацията, положението се изостри

zahrozit, -ím *св. (komu; komu čím)* закана се (на някого); заплаша (някого с нещо): ~it prstem, holí закана се с пръст, с бастун; ~it dětem закана се на деца; ~it pánům stávkou заплаша господари със стачка

zahryzávat se, -ám se *несв. (do čeho)* 1. захапвам (нещо); пийвам зъби (в нещо): ~at se do jablka, do chleba захапвам ябълка, хляб 2. *обикн. третол. -á se* *прен.* захапва (нещо); връзва се (в нещо): **cirkulárka se ~á do dřeva** банцигът се връзва в дървото

zahrlyznout, -yznu, по-рядко zahrlyzt, -yzu *св.*

1. (со до чехо) захапя (нещо); пийя зъби (в нещо): ~yznout zuby do chleba захапя хляб

2. (со) захапя, прехапя (обикн. устни): ~yzlaty, aby nevykřikla тя прехапя устни, за да не извика 3. (koho – вин.) *книж.* загриза; започна да измъчвам, да тормозя (някого): ~yzla ji žárlivost, pochybnost започна да я измъчва ревност, съмнение

zahrlyznout se, -yznu se, по-рядко zahrlyzt se, -yzu se *св. (do čeho)* 1. захапя (нещо); пийя зъби (в нещо): ~yznout se do jablka захапя ябълка; **pes se mu ~yzl do lýtka** кучето го захапя, ухапа го по прасеца 2. *обикн. третол. -yzne se/-yze se* *прен.* захапя (нещо); връже се (в нещо): **lopaty se ~yzly do zeminy** лопатите се връзаха в земята

zahřát, -eji/разг. -eju *св. (koho, co)* загрея, сгрея, стопля (някого, нещо): ~át dítě стопля дете; ~át vodu k varu загрея вода, докато заври; ~át dítěti ruce сгрея, стопля ръцете на дете

zahřát se, -eji se/разг. -eju se *св.* загрея се, сгрея се, затопля се, стопля се: **pokoj se už ~ál** стаята вече се затопли; **motor se ~ál** моторът (се) загрея; ~át se při práci, čajem сгрея се, стопля се от работа; сгрея се с чай

zahřátí, -í *ср.* загреяване, сгреяване, затопляне, стопляне: **talíř polévky pro ~í** чиния супа за сгреяване

zahřátý, -á, -é загрят: ~ý motor, stroj загрят мотор, загрята машина

zahřešit (si), -ím (si) *св.* сгреша, прегреша, съгреша; извърша грях: **každý si někdy ~í** всеки понякога греша, прегрешава, съгрешава, ще извърши грях

zahřímjat, -ám *св.* 1. *обикн. третол. -á* изгърмий, изтрещй (за гръмотевица): ~al hrom изтрещя гръмотевица 2. *безл. -á* изгърмий: **z dálky ~alo** в далечината изгърмий 3. *обикн. третол. -á* издаде гръмогласен звук; изгърмий, гръмне, проехти, изтрещй: **děla ~ala** оръдията изгърмяха, гръмнаха, изтрещяха; **potlesk ~al sálem** в залата гръмнаха ръкопляскания 4. (на koho) *експр.* развикам се (на някого); нахвърля се (върху някого); започна да сипя гръм и мълнии (срещу някого)

zahřívací, -í, -í загреващ, затоплящ, нагревателен: ~í láhev грейка, термофър

zahříváč, -e *м.* 1. нагревател; нагревателен прибор, уред 2. *мед.* грейка, термофър: **pryžový ~** гумен термофър

zahřívání, -í *ср.* нагряване, загреяване: ~í motoru, ložisek *техн.* загреяване на мотор, на лагери

zahřívát, -ám *несв. (koho, co)* загреявам, сгривам, затоплям, топля (някого, нещо): ~at dítě топля дете; **samička ~á vajíčka svým tělem**

жёнската топли яйцата с тялото си; **~at (si) nohy pod pokrývkou** сгрявам, затоплям си краката под одеяло, под завивка; **kamna ~ají světníci** пещката затопля стаята; **víno ~á** виното загрява, сгрява

zahřív|at se, -ám se *несв.* загрявам се, сгрявам се, затоплям се, стоплям се: **~at se u ohně, rychlími pohyby** сгрявам се, затоплям се край огъня, с бързи движения; **motor se ~á** моторът (се) загрява

zahřměn|í, -í *ср.* изгърмяване, изтрещяване, гръм; гръмотевичен тѣтен, тѣтнѣж: **~í revoluce** *прен. експр.* тѣтен на революцията

zahřm|ět, zahřm|ít, -ím *св.* 1. *обикн. третол. -í* изтрещи, изгърми, падне, разнесе се (за гръм): **~ěl hrom** изтрещя гръмотевица 2. *безл. -í* изгърми, изтрещи: **zablýsklo se a ~ělo** блѣсна светкавица, мълния и изтрещя гръм 3. *обикн. третол. -í* издаде гръмогласен звук; изгърми, проехти, изтрещи: **~ěl potlesk** гръмнаха ръкопляскания 4. (на ко̀хо) *експр.* развикам се (на някого); нахвърля се (върху някого); започна да сипя гръм и мълнии срещу някого): **hněvivě na něho ~ěla** тя се развика гнѣвно срещу него, гнѣвно се нахвърли върху него, започна да сипе гръм и мълнии срещу него

zahřmot|ít, -ím *св.* (-; *čím*) започна да тропам, да тракам, да трополя; изтропам, изтракам, изтрополя, изгърмя, изтрещя; издам шум (с нещо): **židle ~ila** столът изтропа, изтрополи; **~it dveřmi** затръшна врата

záhub|a, -y *ж.* гибел, погйбел, унищожение, загйване, погйване: **zachránit svět před ~ou** спася светът от гибел, от унищожение; **být na pokraji ~y** намирам се пред гибел, намирам се на ръба на пропастта; **řítit se do ~y** погубвам се; вървя към гибел, към унищожение

zahub|ít, -ím *св.* (ко̀хо, со) погубя, унищожя (някого, нещо): **jaderná válka by mohla ~it svět** атомната война може да погуби, да унищожй светът; **mor ~il tisíce lidí** чумата погуби хиляди хора

zahub|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) *св.* (на ко̀хо, на со) изругая, изпсүвам (някого, нещо): **~ovat hlasitě** изругая, изпсүвам високо, гръмко; **~ovat (si) na nepořádky** изругая, изпсүвам нередностите

zahuč|et, -ím *св.* 1. *обикн. третол. -í* забучи, зашуми, засвири, завие, зафучи, протѣтне: **vítr ~el** вятърът засвири, зашумя, зафуча; **hrom ~el** гърмът протѣтна; **lesy ~ely** горите зашумяха 2. *безл. -í* (коти kde) забучи, зашуми, запищи (на някого нещо): **~elo mu v uších** зашумяха, запищяха му ушите; **v hlavě mu ~elo** главата му забуча 3. *също и zahuč|et*

si, -ím si *експр. (со)* изрѣмжя, промърморя (нещо): **~et (si) cosi do vousů, na půl úst** изрѣмжя, промърморя нещо под носа си, с половин уста; **výhrůžně ~et** изрѣмжя, промърморя заканително, заплашително

zahudr|ovat, -uji/разг. -uju *св.* 1. *обикн. третол. -uje* изкрещи (за пуяк) 2. (со) *експр.* изругая (нещо)

zahuhl|at, -ám *св.* (со) смѣнкам (нещо): **~al něco na půl úst** той смѣнка нещо с половин уста

zahuhň|at, -ám *св.* (со) загѣгна (нещо): **místo pozdravu něco ~al** той загѣгна нещо вмѣсто поздрав

zahulák|at, -ám *св.* (на ко̀хо) *експр.* викна (гръмогласно), крѣсна, изкрещя (на някого): **~at na hospodského** викна, изкрещя на кръчморя

zahul|ít, -ím *св. експр.* 1. почна да димя, да пуша: **~it z dymky** задимя, запуша с лула 2. (со) задимя, опуша, окадя (нещо): **~it pokoj** задимя, опуша стая

zahul|ít si, -ím si *св. експр.* (с удовѣлствие) запуша, запафкам: **rád si hned ráno ~í** той обича рано сутринта да запафка, да запуши

záhumen|ek, -ku *м.* по-рано земя за лично ползване на член на ТКЗС

záhumen|í, záhumn|í, -í *ср.* заден двѣр, градина зад хамбара или хармана

záhumenkář, -e *м.* собственик на земя за лично ползване

záhumenkov|ý, -á, -é който се отнася до земя за лично ползване: **~é hospodářství** лично стопанство

záhumenn|í, -í, -í който се отнася до заден двѣр: **~í stezka, cestička** пътечка, минаваща през задния двѣр; **~í okénko** прозѣрче, глѣдащо към задния двѣр

zahust|ít, -ím *св.* 1. (со) сгѣстя (нещо): **~it ovocnou šťávu varem** сгѣстя плодѣв сок чрез варѣне 2. (со; со *čím*) *готв.* подправя, застрѣя (нещо с нещо): **~it polévku jíškou** застрѣя, подправя супа със запрѣжка, със застрѣйка

zahust|ít se, обикн. третол. -í se *св.* сгѣсти се: **šťáva se varem ~í** сокът се сгѣстява чрез варѣне; като поври, сокът ще се сгѣсти

zahušť|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (со) сгѣстявам (нещо): **~ovat šťávu vařením** сгѣстявам сок чрез варѣне 2. (со) кондензирам (нещо): **~ovat mléko, smetanu** кондензирам мляко, сметана 3. (со; со *čím*) *готв.* застрѣйвам, подправям (нещо; нещо с нещо): **~ovat polévku jíškou** застрѣйвам, подправям супа със запрѣжка, със застрѣйка

zahušť|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв.* сгѣстява се

zahvzd|at, -ám *св.* 1. (на ко̀хо, на со) свирна,

подсвѣрна, изсвѣря (на някого, на нецо): **vlak ~al** влакът изсвѣри; **vítr ~al** вятърът изсвѣри, зафуча; **~at na psa** свѣрна на куче; **~at (si) na píšťalu, na prsty** изсвѣря със свѣрка, с прѣсти; **v hrdle, v nose mu ~alo** безл. в гърлото, в носà му нещо засвѣри; **~at bičem koním nad hlavou** изплющя с бич над главите на конѣ **2. обикн. третол. -á** засвѣсти, засвѣри: **střely mu ~aly kolem hlavy** куршумите засвѣстиаха, засвѣриха край главата му **3. съцо и zahvízd|at si, -ám si (co)** засвѣря, засвѣрюкам си (нецо): **~at (si) písničku** засвѣря, засвѣрюкам си пѣсничка

zahvízd|nout, -nu св. **1. (na koho, na co)** свѣрна, подсвѣрна, изсвѣря, засвѣря (на някого, на нецо): **lokomotiva ~la** локомотивът свѣрна, изсвѣри; **~nout na psa** свѣрна на куче; **~nout na prázdnu patronu** изсвѣря, свѣрна с празна гилза; **~nout údivem** подсвѣрна от изненада; **bič ~l** експр. бичът изплющя **2. (co)** изсвѣря (нецо): **~nout signal** изсвѣря сигнал **záhy** нар. рано, скоро: **~ (zrána) vstát** стана рано (сутринтà); **~ ovdověla** тя рано овдовя; **~ potom** скоро след това, нѣ след дълго

záhyb, -u м. **1. гънка: ~ pláště** гънка на шлифер; **~ na sukni** гънка на полà; **závěs splývající v ~ech** висяща набрана завѣса **2. извивка, завой, чўпка: ~ řeky** извивка, завой на река; **v ~u ulice** в чўпката на ўлицата **3. шив. плоха: sestehovat ~** тропосам плоха

zahýb|at I, -ám св. **1. (kým, čím)** започна да двѣжа, да мърдам; раздвѣжа (някого, нецо); замърдам (с нецо): **~at rukou** почна да двѣжа ръката си, замърдам с ръка; **~at kolébkou** разлюлея, залюлея люлка; **~at omdlelým chlapcem** раздвѣжа, разтърся припаднало момчѣ **2. (s čím) експр. раздвѣжа, ускоря (нецо): umí ~at s prací** умѣе да раздвѣжи, да ускорѣ работата; **~at s výstavbou** раздвѣжа, ускоря строителство **3. (čím) експр. раздвѣжа, разтърся (нецо): ~at veřejným míněním** раздвѣжа, разтърся обществено мнѣние

zahýb|at II, -ám не св. **1. (co)** загъвам, подгъвам (нецо): **~at roh stránky** подгъвам ѓгъл на страница **2. (kam)** завивам, свивам (някъде): **~at za roh (do ulice)** завивам, свивам зад ѓгъла (на ўлица); **řeka ostře ~á** реката остро завива, прави остър завой **3. (koti)** разг. вулг. изневерявам, разг. кръшкам (на някого): **~at manželce, manželovi** изневерявам на съпругата си, на съпруга си

zahýb|at se, -ám se св. започна да се двѣжа, да мърдам; раздвѣжа се, размърдам се: **oční víčka se ~ala** клепачите се размърдаха, трѣпнаха

zahýk|at, обикн. третол. -á св. заревѣ, изревѣ (за магаре): **osel ~al** магарето заревà, изревà

zahýk|nout, обикн. третол. -ne св. изревѣ (за магаре)

zahynout, -nu св. **1. загйна, погйна; почйна, умрà: ~nout nemocí, hladem** почйна, умрà от болест, от глãд; **~nul v boji** той загйна в бой; **tragicky ~nout** загйна трагично **2. престàна да съществувам; изчѣзна: náš jazyk ne~nul** нашият език не ѣ изчѣзнал

zahynul|ý, -á, -é загинал, починал: **~ý letec** загинал летец

zahýř|it si, -ím si св. погуляя, попирувам; (за кратко врѣме) го удàря на живòт: **občas si ~í** от врѣме на врѣме гуляе, пирува; **~it si v hospodách** погуляя, попирувам по кръмите; удàря го на живòт по кръчмите

zacházení, -í ср. **1. (s kým, s čím)** държанье, отнасяне (с някого, с нецо) **2. (s čím)** боравене, работа (с нецо); изпòлзване (на нецо)

zacház|et I, -ím, 3. мн. -ejí/-í не св. **1. отивам твърде далѣче; изчѣзвам, изгубвам се от по-**

přilíši daleko отивам твърде далѣче; **~et do krajnosti** отивам, стигам до крайност; **~et do podrobnosti** навлизам, впукам се в подробности **2. обикн. третол. -í (-; kam)** залязва (-; някъде): **slunce ~í za hory** слънцето залязва зад планината **3. (kam)** завивам, свивам (някъде): **~et za roh** завивам, свивам зад ѓгъла **4. (ke koho; proč)** идвам, ходя, отбивам се (при някого; за нецо): **~í k nám pravidelně** идва, отбива се редòвно при нас; **~et k někomu na návštěvu, na kávu** идвам, отбивам се при някого на гости, на кафѣ **5. обикн. третол. -í** гине, загива, мре, умира (за растение или животно): **staré stromy ~ejí** старите дървета загиват, умираат; **slepice ~ejí** кокòшките гинат, мрàт **6. обикн. третол. -í** потъмнява; губи цветà си, свежесттà си, бялска си, лъскавината си; извехтѣва: **nábytek ~í** мебелите потъмняват, извехтѣват; **obrazy ~ejí** картините потъмняват, губят цветòвете си, свежесттà си; **továrna nepracovala, stroje ~ely** фабриката не работеше, машините рж-
д~~ж~~а~~м~~а~~б~~е~~с~~а~~т~~

(коти) стàва студѣно на прѣстите (на някого); (нечи) прѣсти се вкочанясват

zacház|et II, -ím, 3. мн. -ejí/-í не св. **1. (s kým, s čím jak)** държà се, отнасям се (с някого, с нецо някак): **vlídně, surově s ním ~ejí** държàт се, отнасят се с него/към него любòбно, грубо; **špatně ~í se svými věcmi** лошо се отнася към нещата си; не си пàзи нещата **2. (s čím)** борàва, работя, манипулирам, служа си (с нецо); из-

пòлзвам (*нещо*): **umí ~et se zbrání** умее, знае да борави с оръжие; **nehospodárně ~et s materiálem** изпòлзвам материал неикономично

◆ **zacházet si** каквòто посещеш, товà ще пожънеш

zacház|et si, -ím si, 3. мн. -ejí si/-í si *несв.* удължавам си пътя; заобикалям; не минавам по прèкия път: **tudy nechod|te, ~íte si** не минавайте оттук, товà не è прèкият път, заобикаляте

zacház|ka, -y ж. заобикаляне, заобикòлка; обикòлен път: **zbytečná ~a** излишно заобикаляне

zachecht|at se, -ám se *св. разг. експр.* засмèе се, изсмèе се, изхили се, изкикòта се: **jízlivě se ~át** засмèе се, изкикòта се язвително; **~ali se jeho vtípùm** тè се засмèаха, изкикòтиха се на неговите остроумия

zachichot|at se, -ám se *св. разг. експр.* изкикòта се, изхили се, изхихикам

zachlad|it se, -ím se *св.* 1. простудя се: **zmokl a ~il se** той се измокри и се простуди 2. *безл.* **-í se** захладнè се, застудèе: **~ilo se už včera** застудя още вчèра

zachlazen|í, -í *ср. по-рядко* простудà, настинка: **chránit se před ~ím** пàзя се от простудà

zachmuřeně *нар.* мрàчно, навъсено, намръщено, начумèрено: **dívat se ~ книж.** глèдам мрàчно, намръщено, начумèрено

zachmuřen|ý, -á, é 1. мрàчен, навъсен, намръщен, начумèрен: **~é čelo** навъсено, намръщено чèло; **~ý pohled** мрàчен, навъсен, намръщен, начумèрен поглед 2. заоблачèн,òблачен: **~é nebe** заоблачèно, мрàчно небè; **~é a deštivé počasí**òблачно и дъждòвно врèме

zachmuř|it, -ím *св. (со)* навъся, свъся, намръщя, начумèря (*нещо*): **~it tvář** намръщя, свъся, начумèря лице

zachmuř|it se, -ím se *св.* 1. навъся се, свъся се, намръщя се, начумèря се, помрачà се, помръкна: **~il se/jeho tvář se ~ila nad tou zprávou** той се намръщя, помръкна/лицèто му се намръщя, помръкна от тàзи новинà 2. *обикн. третол.* **-í se** заоблачè се, покрè се сòблаци: **obloha se ~ila** небèто се покрè сòблаци

zachmuř|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* навъсвам, свъсвам, намръщвам, начумèрвам (*нещо*): **~ovat tvář** намръщвам, начумèрвам лице

zachmuř|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* 1. навъсвам се, свъсвам се, намръщвам се, начумèрвам се, намрачàвам се, помръквам: **jeho tvář se ~ovala hněvem** лицèто му се намръщваше, помръкваше от гнèв 2. *обикн. третол.* **-uje se** заоблачàва се, покрива се сòблаци: **obzor se ~uje** хоризòнтът, небесклòнът се заоблачàва, покрива се сòблаци

záchod, -u *м.* клозèт, тоалèтна: **splachovací ~**

вàтерклозèт; **pánský, dámský** ~ мъжка, дамска тоалèтна; **jít na ~** отивам в клозèта, в тоалèтната; отивам по нùжда; **chce se mi na ~** ходи ми се по нùжда; **být na ~ě** в клозèта съм; **spláchnout** ~ пусна водà в тоалèтната

záchod|ek, -ku *м.* общèствен клозèт, общèствена тоалèтна: *често мн. в съчет.* **veřejné, městské ~ky** общèствена, градска тоалèтна; общèствени, градски тоалèтни

záchodov|ý, -á, -é кòйто се отнàся до клозèт, до тоалèтна; клозèтен: **~á mísa** клозèтна чиния; **~á žumpa** клозèтна яма

zachou|it se, -ím se *св. (do čeho)* завия се, увия се, сгùша се (*в нещо*): **~it se do kožichu** увия се в кожух

zachovale *нар. само в съчет.* **vypadat** ~ изглèждам добрè за възрасттà си; добрè запàзен съм

zachovalost, -i *ж.* 1. запàзеност, непокътнатост: **~ zámku, knihy** запàзеност, непокътнатост на зàмък, на книга 2. *остар.* нрàвствена чистотà; безупрèчност, безùкорност, неопетнèност

zachoval|ý, -á, -é 1. добрè запàзен: **~á stavba** запàзена пострòйка; **~ý oblek** запàзен костюм; **~ý šedesátník** запàзен шейсетгодишен човèк 2. *остар.* нрàвствено чист; непорòчен, безùкорен, безупрèчен, неопетнèн: **naprosto ~ý občan** напълно безùкорен, безупрèчен в морàлно отношèние грàжданин

zachován|í, -í *ср.* 1. съблюдаване, спàзване: **~í pravidel** съблюдаване, спàзване на правилà 2. запàзване, съхранèние, задържане: **~í míru** запàзване на мирà; **zákon ~í hmoty a energie** *физ.* закòн за съхранèние на материята и енергията

zachov|at, -ám *св.* 1. (*со, коho*) запàзя, съхраня (*нещо, някого*): **~at budovu v původním stylu** запàзя сгràда в първоначàлния й стил; **~at vzpomínku v paměti** запàзя спòмен в паметтà си; **~at pacienta při životě/pacientovi život** запàзя, спася живòта на пациент 2. *също и* **zachov|at si, -ám si (něco)** запàзя (*нещо*) за сèбе си; запàзя си, съхраня си (*нещо*): **~at si život, zdraví, sílu** запàзя живòта си, здравèто си, силата си; **~at klid, důstojnost** запàзя спòкойствие, достòйност 3. (*со*) удържà, спàзя (*нещо*): **~at pravidla hry** спàзя рèд, правилà на игра; **~at přísahu** удържà на клèтвата си

zachov|at se, -ám se *св.* 1. запàзя се, съхраня се: **na stěně se ~aly stopy malby** на стенàта са се запàзили следè от боя, по стенàта личàт следè от боя; **staré lidové zvyky se ~aly** старите нарòдни обичàи, традиции са се запàзили 2. (*jak; jak ke komu*) отнесà се, постъпя (*някак; някак спрямо някого, към някого, с някого*): **~at se statečně, jako dobrý občan** постъпя смèло,

като добър гражданин; **dobře se k nám ne~al** той не се отнесе, не постъпи добре към нас
3. (komu) остар. угодя (на някого): **všem se nelze ~at** на всички не можем да угодим
zachovávat, -ám нескв. **1. (co, koho)** запазвам, съхранявам (нещо, някого): **~at a udržovat stavitelské památky** запазвам, опазвам и поддържам паметниците на архитектурата; **~at někoho v paměti** запазвам, съхранявам някого в паметта си **2. също и zachovávat si, -ám si (něco)** запазвам (си) (нещо) за себе си: **~at si své přesvědčení, svůj úsudek** запазвам убеждението си, мнението си **3. (co)** пазя, спазвам, съблюдавам (нещо): **~at zákony** спазвам законите; **~at tajemství** пазя тайна
zachovávat se, -ám se нескв. **1.** запазвам се, пазя се, съхранявам се **2. (jak; jak ke komu)** отнасям се, постъпвам (някак; някак спрямо някого, към някого, с някого) **3. (komu) остар.** угаждам (на някого)
záchrana, -y ж. спасение, спасяване; *книж.* избавление, избавяне: **~a tonoucího chlapce** спасяване на давеццо се момчѐ; **~a života, majetku** спасяване на живѐт, на имущество; **udělat vše pro jeho ~u** направа всичко за спасението му; **dávat ~u někomu спорт.** осигурявам, пазя някого
záchranař, -e м. члѐн на спасителна група
záchranařsk|ý, -á, -é който се отнася до спасяване, до спасителна работа, до спасителна група: **~á družstva** спасителни групи; **~é práce** спасителни работи
zachrán|e, -e м. спасител, *книж.* избавител: **~e dítěte, života** спасител на детѐ, на живѐт; **statečný ~e** храбър спасител, избавител
zachránkyn|ě, -ě ж. спасителка, *книж.* избавителка
zachrán|it, -ím св. **1. (koho, co)** спася (някого, нещо): **~it tonoucího chlapce** спася давеццо се момчѐ; **~it zboží z hořícího skladu** спася стѐки от горящ склад; **~it pro děti/dětem rodový majetek** спася, запазя семейното имущество за децата **2. (koho, co před kým, před čím)** избавя (някого, нещо от някого, от нещо): **~it zemi před nepřítelem** избавя страна от неприятел, от враг; **~it někoho před špatnými vlivy** избавя някого от лоши влияния
zachrán|it se, -ím се св. **1.** спася се: **při katastrofě se ~ily jen tři osoby** при катастрофата се спасиха само трима души; **zachraň se, kdo můžeš!** който може – да се спасява! **2. (před kým, před čím; od koho, od čeho)** спася се, избавя се (от някого, от нещо): **~it se před náletem, od záhuby** спася се, избавя се от самолетно нападение, от гибел

záchrana|a, -y ж. разг. **1.** бърза помощ (кола); линейка: **odvézt raněného chlapce ~ou** откарвам ранѐно момчѐ с бърза помощ **2.** бърза помощ (служба): **telefonovat na ~u** телефонирам в „Бърза помощ“
záchrann|ý, -á, -é спасителен: **~é pásy, vesty, čluny** спасителни пояси, жилѐтки, лѐдки; **~á služba** служба за бърза медицинска помощ; **vůz ~é služby** кола на „Бърза помощ“; линейка; **~á stanice** пункт за бърза медицинска помощ; **~é práce** спасителни работи
zachraňovac|í, -í, -í спасителен: **~í práce, akce** спасителни работи, акции
zachraň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1. (koho, co)** спасявам (някого, нещо): **~ovat tonoucího chlapce** спасявам давеццо се момчѐ; **útěkem si ~ovat život** спасявам живота си с бягство; **~ovat staré historické památky** спасявам, опазвам исторически спомени
zástava, -y ж. залог
situaci спасявам положението **2. (koho, co před kým, před čím)** избавям, спасявам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovat přítele před nepřijemnostmi** избавям, спасявам приятел от неприятности; **~ovat podnik před úpadem** спасявам предприятието от банкрут, от фалит
zachraň|ovat se, -uji se/разг. -uju се нескв. **1.** спасявам се: **~ovat se útěkem** спасявам се с бягство **2. (před kým, před čím; od koho, od čeho)** избавям се, спасявам се (от някого, от нещо): **~ovat se před zvědavci** избавям се от любопытни (хѐра)
zachrápán|í, -í ср. изхъркване, похъркване
zachráp|at, -u св. изхъркам, захъркам
zachrap|ět, -ím св. (co; -) запѐчна да говоря пресипнало; изхриптя, кажа (нещо) пресипнало; захриптя
zachrast|it, -ím св. **1.** зашумоля, прошумоля: **v listí ~ila myš** в листата зашумоля мишка **2. (čím)** зашумоля, задрънкам, затракам (с нещо): **~it klíči** задрънкам с ключѐве
zachrč|et, -ím св. **1.** изхриптя, изхъркам: **~elo mu na prsou** безл. в гърдите му нещѐ изхриптя **2. (co)** изхриптя, изхъркам (нещо): **~et něco nesrozumitelného** изхриптя нещѐ неразбираемо
zachrchl|at, -ám св. експр. **1.** захрача **2.** изхъркам: **motor ~al** *прен.* моторът изхърка
zachrocht|at, -ám св. **1.** обикн. *третол.* **-á** изгрухтѐ (за прасѐ): **prase ~alo** прасѐто изгрухтѐ **2. (co; -)** *експр.* *пейор.* изгрухтѐ, кажа (нещо) грухтѐйки (за човек)
zachropt|ět, -ím св. (co; -) изхриптя, изхъркам (нещо; -): **umírající ~ěl** умирация изхърка

zachrupat, обикн. третол. **-el-á** св. захрúпа, захрúска, хрúсне

zachřest|it, -ím св. 1. обикн. третол. **-í** задрúнка, издрúнка, затрúка, изтрúка: **rolničky ~ily** звънчета задрúнкаха, издрúнкаха 2. (*čít*) задрúнкам, издрúнкам, затрúкам, изтрúкам (*с нецо*): **~it klíči** задрúнкам, издрúнкам с ключове

zachřít se, само безл. **-ce se** св. (*коти чéхо; коти с инф.*) прийска се, дощé се (*на някого нецо*):

~tělo se mu vína прийска му се вúно; **~tělo se jí spát** прийска ѝ се да спи, доспá ѝ се, приспá ѝ се; **pracuje, jen když se mu ~ce** тóй работи, сáмо когáто му се прийска; **dělá, čeho/co se mu ~ce** тóй прави, върши, каквóто му се прийска

zachumel|it, обикн. третол. **-í** св. (*со*) покрúе, затрúпа (*нецо*) (*за сняг*): **sníh ~il les** снегът покрú, затрúпа горáта

zachumel|it se, обикн. безл. **-í se** св. завалú сняг: **kvečeru se ~ilo** прúвечер завалú сняг

zachuml|at se, -ám se св. (*do čeho*) завúя се, увúя се, сгúша се (*в нецо*): **~at se do peřin** увúя се, сгúша се в пúхени завúвки

zachumláv|at se, -ám se несв. (*do čeho*) завúвам се, увúвам се, сгúшвам се (*в нецо*)

zachtu|at, обикн. третол. **-á** св. (*коти*) усладú се (*на някого*): **koláč mu ~al** сладкúшът му се усладú

zachvácen|ý, -á, -é обхвúнат, засéгнат: **kapitalizmus ~ý krízí** капитализъм, обхвúнат от криза

zachvacov|at, обикн. третол. **-uje** несв. (*коho, со*) 1. обхвúща, обзéма (*някого, нецо*): **oheň ~oval i vedlejší dům** огънят обхвúщаше и съседната къща; **~uje ji strach, zoufalství, smutek** обхвúща я, обзéма я страх, отчаяние, печáл 2. засúяга, обхвúща, разг. хвúща, пúпва, налúяга (*някого, нецо*): **tuberkulóza ~uje plíce** туберкулóзата засúяга бéлите дробóвè

záchvat, -u м. 1. мед. прúстъп, криза; припадък: **~ kašle** прúстъп на кашлица; **astmatický** ~ астматúчен прúстъп; **epileptický** ~ епилептúчен прúстъп, припадък; **~ mrtvice** мóзъчен úдар, апоплéксия; **ledvinový, srdeční** ~ бьбренчна, сърдечна криза 2. прúстъп: **~ smúchu, zlosti, žárlivosti** прúстъп на смúх, на злóба, на ревност; **~ pilnosti rychle pomínil** експр. прúстъпът на трудолюбúе скóро премúна

zachvát|it, обикн. третол. **-í** св. (*коho, со*) 1. обзéме, обхвúне (*някого, нецо*): **požár ~il celý les** пожарът обхвúна цýлата гора; **úzkost, panika, touha jí ~ila** обзé я, обхвúна я безпокойство, пáника, копнèж 2. засéгне, обхвúне; разг. хвúне, пúпне, налèгне (*някого, нецо*): **~il ho kašel** налèгна го, пúпна го кашлица; **tu-**

berkulóza ~ila plíce туберкулóзата засéгна бéлите дробóвè

zachvén|í, -í ср. трéпване, потрèпване

zachv|ět, -ěji/разг. **-ěju** св. (*čít, kút*) залюлèя, разлюлèя, накáрам да трéпне, да потрèпèри (*нецо, някого*): **vítr ~ěl rákosím** вятърът залюля, разлюля трьстиките; **~ěla jí zima** студът я накáра да потрèпèри

zachv|ět se, -ěji se/разг. **-ěju se** св. (*-; čít*) потрèпна, трéпна, затрèпèря, затрèптú, разтрèпèря се (*-; от нецо*): **ruka se mu ~ěla** рькáта му трéпна, разтрèпèри се/разтрèпèра се; **~ět se chladem** затрèпèря, разтрèпèря се от хлáд, от стúд; **hlas se ~ěl pohnutím** гласът трéпна от вълнèние

záchvěv, -u м. 1. потрèпване, потрèпване, трус: **~ strun** трèптèне на струни; **~y púdy** зéмни трúсове 2. прен. потрèпване, трèпет, трьпка: **~ úsměvu** потрèпване на усмúвка; **~ lásky** любовен трèпет

zachvív|at, -ám несв. (*kút, čít*) залюлявам, разлюлявам; кáрам (*нецо, някого*) да потрèпва:

větřík ~al větve ветрèцът разлюляваше клóните; **zima jí ~ala** студът я кáраше за потрèпва

zachvív|at se, -ám se несв. (*-; čít*) потрèпвам, трèпèря, трéпна, потрèпèрвам, тресá се, разтърсвам се (*-; от нецо*): **země se ~ala otřesy** земúта трèпèреше, тресéше се, разтърсваше се от трúсове; **hlas se ~al** гласът потрèпваше, трèптèше

zachvacov|ací, -í, -í техн. улáвящ, задържаш: **~í zařízení** улáвящо, задържашо устрóйство; уловител

zachycovač, -e м. техн. уловител: **~ prachu** прáхоуловител; **~ plynu** гáзоуловител; **~ strusky** шлáкоуловител; **~ zrna** зърноуловител

zachyc|ovat, -uji/разг. **-uju, zachytáv|at, -ám** несв. 1. (*со, коho*) хвúщам, улáвам, подхвúщам, придържам (*нецо, някого*): **~ovat míč** хвúщам, улáвам тóпка; **~ovat cvičence při do-skoku** хвúщам, придържам гимнастик при приземúване; **~ovat puštěné očko** хвúщам, ловú пúсната брúмка; **stromy ~ují sluneční paprsky** прен. дървèтата улáвят слънчевите лъчи 2. (*со*) отразúвам, отбúвам, отблúсквам (*нецо*): **~ovat rány soupeře** отразúвам, отбúвам úдари на протúвник 3. (*оč, zač*) закáчвам/закáчам (*нецо*); закáчвам се/закáчам се (*за нецо*): **~ovat nehtem o hedvábí** закáчвам с нòкът копрúна; **~ovat punčochou za hřebík** закáчвам си чорáпа в/на гвóздеј 4. (*со*) незаконно задържам (*нецо*): **~ovat korespondenci** задържам кореспондèнция 5. (*со*) улáвям, отвèждам, каптúрам, събúрам (*нецо*): **~ovat dešťovou vodu do kádě** отвèждам,

събирам дъждовна вода в каца; **~ovat pramen** техн. улавям, каптирам извор **6.** (со) долавям, усещам (нещо): **~ovat sluchem kroky, nosem vůni** долавям със слуха си стъпки, с носа си миризма **7.** (со) обхващам, представям, регистрирам, съдържам (нещо): **slovník ~uje slovní zásobu** речникът регистрира лексиката; **~ovat statisticky výsledky** отбелязвам, регистрирам по статистически път резултати **8.** (со) улавям, приемам (нещо): **~ovat vysílání družice** приемам предаване от спътник

zachycovat se, -uji se/разг. -uju se, zachytáv|at se, -ám se нескв. **1.** (čeho, koho; oč) хващам се, придържам се, държа се (за нещо, за някого): **~ovat se rukama keří** хващам се, придържам се с ръце за храсти; **~ovat se o zábradlí** държа се, придържам се за парапет; **dítě se ~uje matky** детето се държи за майка си **2.** (kde) обикн. третол. **-uje se/-á se** задържа се, остава (някъде): **vločky sněhu se ~ují na větvích** снежинките се задържат, остават по клоните; **semena se ~ají v půdě** семената се прихващат, остават в почвата

zachytávat вж. zachycovat

zachyt|it, -ím, zachyt|nout, -nu св. **1.** (co, koho) хвана, уловя (нещо, някого) (в движение): **~it padající vazu** хвана, уловя падаща ваза; **~it míč** хвана, уловя топка; **~it omdlévajícího** хвана, подхвана припаднал; **~it puštěné očko** хвана, уловя пусната бримка **2.** (oč, zač) закача (нещо); закача се (за нещо): **~it rukávem o kliku/za kliku** закача си ръкава за брава; **~it lano za hák/na hák** закача, вържа въже за кука **3.** (co) (незаконно) задържа (нещо): **~it dopis, poštovní zásilku** задържа писмо, пощенска пратка **4.** (co) уловя, отведя, каптирам, събера (нещо): **~it dešťovou vodu do kádě** отведя, събера дъждовна вода в каца **~it pramen** техн. уловя, каптирам извор **5.** (co) доловя, усетя, подуша (нещо): **~it signál, volání o pomoc** доловя сигнал, вик за помощ; **pes ~il stopu** кучето подуши следя; **~it zápach plynu** доловя, усетя миризма на газ **6.** (co) обхваща, представя, регистрирам, запиша, изобрази (нещо): **~it lexikální strukturu jazyka** обхваща, регистрирам лексикалната структура на език; **~it melodii, projev** запиша мелодия, реч; **~it krásy kraje** изобрази поетично, художествено красотите на област, на край

zachyt|it se, -ím se, zachyt|nout se, -nu se св. **1.** (čeho, koho) хвана се, придържам се (за нещо, за някого): **v pádu se ~il zábradlí** при падането той се хвана за парапета; **zatočila se**

jí hlava a musela se ~it souseda завя и се свят и трябваше да се хване за човека до нея **2.** (zač, oč čím, kde) закача се, заседна, задържа се, захвана се, прихвана се (в нещо, някъде): **~it se pláštěm za roh/o roh stolu** закача палтото си в ъгъла на маса; **peří se jí ~ilo ve vlasech** в косата и заседна перушина; **kleč se ~ila na skále** клекът се захвана, прихвана на скалата

zachytitel|ný, -á, -é **1.** уловим **2.** забележим; който може да се регистрира

záchytk|a, -y ж. **1.** техн. езиче, запънка, резе; **~a zámku** езиче, резе на брава **2.** разг. отрезвително (отделение); отрезвител: **strávit na záchytcе noc** прекърам нощта в отрезвителното

záchytn|ý, -á, -é който служи за задържане, за захващане, за улавяне: **~é lano** техн. въже за задържане, за захващане; **~á stanice** отрезвително отделение

zaimpon|ovat [za-i-], -uji/разг. -uju св. (komu, čemu čím) импонирам, харесам (на някого с нещо): **ten mladík dívce ~oval** този младеж хареса на девойката

zaimproviz|ovat [za-i-], -uji/разг. -uju св. (co) импровизирам (нещо): **~ovat písničku, několik taktů** импровизирам песничка, няколко такта

zainteresovaně [za-i-] нар. заинтересувано/заинтересовано

zainteresovanost [za-i-], -i ж. заинтересуваност/заинтересованост: **hmotná ~** икон. материална заинтересованост

zainteresovan|ý [za-i-], -á, -é заинтересуван/заинтересован: **konference ~ých států** конференция на заинтересувани държави

zainteres|ovat [za-i-], -uji/разг. -uju св. (koho – вин. pro koho, pro co; na čem; čím) заинтересувам/заинтересовам (някого за нещо, към нещо, с нещо): **~ovala ho pro svůj plán** тя го заинтересува с плана си; **~ovat mládež sportem** заинтересувам младежта със спорт; **~ovat pracující na plnění plánu** заинтересувам трудещите се за изпълнение на плана

zainteres|ovat se [za-i-], -uji se/разг. -uju se св. (oč) заинтересувам се/заинтересовам се (за нещо); проявя интерес (към нещо)

zajás|at, -ám св. (nad čím) заликувам (заради нещо, от нещо, над нещо): **~at radostí nad dobrou zprávou** заликувам от радост от добрата новина; **v duchu ~ala** прен. тя заликува вътре в себе си

zajat|ec, -ce м. пленник: **válečný ~ec** военнопленник

zajateck|ý, -á, -é военнопленнически: **~ý tábor,**

transport воєнноплєнически лаґер, транспорт

zajatkyň|ě, -ě ж. плєнница

zajat|ý, -á, -é плєнєн, взєт в плєн

zaječ|et, -ím св. запищя, изпищя; завикам, извикам пронизително: **~et hrůzou** запищя, изпищя от ўжас; **~ela siréna** запищя, завя сирєна

zaječ|í, -í зяешки: **~í kožka, stopa** зяешка кѡжа, слєдя; **~í běhy, slechy** лов. зяешки лапи, уши;

zaječ|it, -ím св. смята да офєйка; **vzít do ~ích** експр. офєйка; гѣртя да бягам; избягам

zaječ|ice, -e ж. 1. зяйка 2. зяешка кѡжа

zaječ|in|a, -y ж. 1. зяешка кѡжа 2. зяешко месѡ

zajedno нар. само в съчет. **být ~ (s kým v čem)** на същото мнєние съм (като някого); на єдно мнєние съм, єдинодўшен съм (с някого за нецо): **ve všem jsou spolu** ~ във всичко тє са на єдно мнєние, тє са єдинодўшни

zajekt|at, -ám св. експр. 1. зяєкна, запелтєча: **~at hrůzou** зяєкна, запелтєча от ўжас 2. (čít) затракам (обикн. със зьби): **~at zuby** затракам със зьби 3. обикн. третол. **-á** затресє се, потрєпєри: **brada mu ~ala** брадята му се затресє, потрєпєри

zájem, -mu м. интерес: **osobní, obecný, veřejný, hmotný ~em** личєн, общ, общєствен, материалєн интерес; **podřídít se ~mu celku** подчиня се на интереса на колектива; **mít ~em o někoho, o něco** ймам, проявявам интерес към някого, към нєщо; интересувам се от някого, от нєщо; **mít ~em na něčem** заинтересуван съм от нєщо; **být ve středu/v popředí ~mu** в цєнтєра на вниманиєто съм; **životní ~em** насьщен, жийзен интерес; **třídni ~my** класови интереси; **velmocenské ~my** интереси на велики сили; **zasahovat do cizích ~mů** засягам чужди интереси; **ve vlastním ~mu** в свой собєствен интерес

zájemce, -e м. заинтересувано лицє, страна (по дело и под.) (за мъж)

zájemkyň|ě, -ě ж. заинтересувано лицє, страна (по дело и под.) (за жена)

zaje|t, -du св. 1. изгубя се, изчєзна, скрия се от погледа (с превозно средство и за превозно средство): **díval se za nimi, dokud ne~li** тѡй глєдашє след тях, докато изчєзнаха (с превозно средство) 2. (kat) завия (зад нецо) (с превозно средство): **~t za roh** завия зад ъгъл 3. (kat) вляза (някѡде) (с превозно средство): **~t autem do garáže** вляза с коля в гараж; **~t do příkopu** вляза (с коля) в канявка 4. (kat, pro koho, na co; ke koho) отида (някѡде); отида да взєма (някого, нецо); отида (при някого) (с превозно средство): **~t pro**

lékaře отида да докарам, да доведя лєкар; **~et do města** отида в града на покўпки; **~et (si) k někomu na návštěvu** отбия се, отида при някого на гѡсти (с превозно средство) 5. (koho, co) прєгязя, прємязя, сгязя, смязя (някого, нецо): **~t chodce, slepici** прєгязя пешєхѡдєц, кокѡшка 6. (co) спорт. публ. изпєлня, осьщєствя, завєрша (нецо) (с превозно средство): **tuto etapu závodu ~li naši cyklisté výborně** нашите колєздячи завєршиха отлїчно тѡзи єтап от състєзаниєто 7. (co) техн. разрабѡтя (обикн. превозно средство): **~t (nový, opravený) vůz** разрабѡтя (нѡва, ремонтйрана) коля 8. (čím do čeho, kam) експр. навляза (с нецо някѡде); врєжа, забия (нецо някѡде): **~t rukama do kapes** брѣкна с рьцє в джѡбѡве; **~t pilou do kmene stromu** врєжа триѡн в дѣнер на дєрвѡ; **~t rýčem do země** врєжа, забия лѡпата в земята

zaje|t si, -du si св. заобиколя; мйна по окѡлен пѣт (с превозно средство)

zaje|t|í, -í ср. плєн: **dostat se, upadnout do ~í** попядна в плєн; **uprchnout ze ~í** избягам от плєн; **být v ~í předsudků** прєн. намайрам се в плєн на предразсѣдъци

zájezd, -u м. 1. екскўрзия: **autobusový ~** екскўрзия с автобўс 2. спорт. театр. турнє: **~ sportovního klubu do ciziny** турнє на спѡртен клўб в чужбина; **divadlo je na zahraničním ~u** театърът є на турнє в чужбина

zajezd|it, -ím св. 1. (co kam) утѣпча, трамбѡвам (нецо някѡде) (с превозно средство): **~it štěrky do silnice** утѣпча, трамбѡвам чакъл в шосєто (с превозно средство) 2. (co) техн. разрабѡтя (обикн. превозно средство, машина): **~it auto po generální opravě** разрабѡтя, изпрѡбвам коля след оснѡвен ремѡнт

zajezd|it si, -ím si св. покярам (нецо); повѡзя се (на нецо): **~it si na lyžích** покярам ски; **~it si autem** покярам коля; **~it si na koni** пояздя кѡн

zájezd|ní, -í, -í в съчет. **~í hostinec, hospoda** остар. хаң, странноприємница

zájezdov|ý, -á, -é 1. екскўрзиѡнен, туристїчески: **~ý autobus, vlak** екскўрзиѡнен автобўс, влїк 2. гастрѡлираш: **~é divadlo** гастрѡлираш театър

zajíc, -e м. 1. зоол. зяєк (Lepus): **stahovat ~e** дєрй зяєк; **~ na smetaně** гѡтв. зяєк със сметаня

zajíc|ek, -ka м. 1. умал. зяйчє 2. експр. мляд и

- зелен човек; *най-често* момиче: **ta dívka je ~ek** това момиче е малко, неопитно е **3. жарг.** мащка; момиче, забавляващо гости в нощно заведение
- zajídat, -ám** *несв. (со čím)* изяждам, хапвам (*нещо*) след друго (основно) ядене (*за насищане, за промяна на вкуса*): **~at oběd ovocem** хапвам плодове след обяд, хапвам плодове за десерт
- zajídat se, безл. -á se** *несв. (komu)* омръзва, втръсва (се) (*на някого*): **stálé peskování se mu už ~á** постоянното хокане вече му омръзва, втръсва му
- zajíkat se, zajíkat se, -ám se** *несв. 1. (-; čím)* задавам се, задушavam се (-; *от нещо*): **~at se kašlem, zlostí** задавам се, задушavam се от кашлица, от гняв **2.** заеквам, запъвам се: **~at se v řeči** заеквам, запъвам се при говорене
- zajíkávě, zajíkávě** *нар.* с хълцане, със заекване, със запъване: **plakat, smát se ~** плача, смее се с хълцане, със заекване; **mluvit ~** говоря със заекване, със запъване
- zajíkáví, zajíkáví, -á, -é** хълцащ, пресеклив, заекващ: **~ý smích, pláč** пресеклив, заекващ смях, плач; **~á řeč** пресеклив, заекващ говор
- zajíknout se, zajíknout se, -nu se** *св. 1. (-; čím)* задавя се, задушá се (-; *от нещо*): **~nout se kašlem, radostí** задавя се, задушá се от кашлица, от радост **2.** заекна, запъна се: **~nout se (dojetím) v polovině věty** запъна се (от вълнение) по средата на изречение
- zajímát I, -ám** *несв. (koho – вин.)* пленявам, вземам в плен (*някого*): **~at nepřátelské vojáků** пленявам, вземам в плен вражески, неприятелски войници
- zajímát II** *третол. -á* *несв. (koho – вин.)* увлича, интересува (*някого*): **~á ho vážná hudba** интересува го сериозната музика; **ten člověk mě ne~á** този човек не ме интересува; **~alo by mě, zdali přijde** интересно, дали ще дойде
- zajímát se, -ám se** *несв. (o koho, o co)* интересувам се (*от някого, от нещо*): **~á se o každou pěknou dívku** (той) проявява интерес към всяко хубаво момиче; **~at se o film a)** интересувам се от кино **б)** проявявам интерес към (конкретен) филм
- zajímavě** *нар.* интересно, забавно, увлекателно, занимателно: **vyprávět ~** разказвам интересно, увлекателно
- zajímavost, -í** *жс. 1.* интересен, любопитен, увлекателен факт: **viděli jsme mnoho ~í** видяхме много интересни неща; **pro ~ vám řeknu, že...** като любопитен факт ще ви кажа, че...; не е безинтересно, че... **2.** забавност, увлекателност, занимателност: **~ vyprávění** увлекателност на разказа
- zajímavý, -á, -é** интересен, забавен, занимателен, увлекателен: **je ~é, že...** интересно е, че...
- zajíněný, -á, -é** заскрежен; покрит със скреж: **~é okno** заскрежен прозорец
- zajínit, обикн. третол. -í** *св. (co)* покрие със скреж, със слана: **mráz ~il okno** студът покри прозореца със скреж
- zajiskřít (se), обикн. третол. и безл. -í (se)** *св. (-; komu)* заискри; излязат свитки (*на някого*): **pojistka ~ila** бутонът заискри; **před očima se mu ~ilo** свитки му излязоха от очите; той видя искри пред очите си
- zajíst, -ím** *св. (со čím)* изям, хапна (*нещо*) след друго (основно) ядене (*за насищане, за промяна на вкуса*): **~íst oběd sýrem** хапна сирене след обяда
- zajisté** *част. книж.* несъмнено, навярно, сигурно, непременно, положително: **budete ~ spokojeni** положително ще бъдете, ще останете доволни
- zajistit, -ím** *св. 1. (co)* осигуря (*на някого нещо; нещо за някого*): **~it právo na práci každému občanu** гарантирам право на труд за всеки гражданин; **~it si letenku** запазя си, резервирам си билет за самолет; **~it ústup vojska** прикрива отстъпление на войска **2. (co)** укрепя, обезопася (*нещо*): **~it (kamenem) kolo vozu** заклния (с камък) колелото на колата; **~it zed' podpěrou** укрепя стена с подпора; **~it zbraň** *техн. воен.* поставя предпазител на оръжие **3. (koho – вин.)** осигуря материално (*някого*): **dobře ~it své děti** осигуря добре децата си в материално отношение **4. (koho – вин.)** задържа, арестувам (*някого*): **~it podezřelé osoby** задържа, арестувам подозрителни лица
- zajistit se, -ím se** *св. (proti čemu, před čím)* осигуря се, обезпечá се (*против нещо, срещу нещо*); предпазя се (*от нещо*): **~it se proti přepadení** осигуря се, предпазя се от нападение; **~it se lanem před pádem** осигуря се, обезопася се с въже против падане
- zajištění, -í** *ср. 1.* обезпечаване, осигуряване, гарантиране **2.** задържане, арестуване: **~í zloděje** задържане на крадец **3. в свѣт.** **~í zbraně** *техн. воен.* поставяне на предпазител на оръжие
- zajištěný, -á, -é** осигурен, гарантиран, обезопасен: **~ý úspěch** осигурен, гарантиран успех; **~á letenka** запазен, резервиран билет за самолет; **~á zbraň** оръжие с поставен предпазител; **mít ~ou existenci** осигурен съм материално
- zajišťovací, -í, -í** предохранителен, предпазен, предпазителен: **~í opatření** предохранителен

ни, предпазни мёрки; **~í podpěra** укрѣпваща подпора; **~í vazba** предварителен арѣст

zajišťovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (со) осигурявам (на някого нещо; нещо за някого): **~ovat plnění úkolu** осигурявам, обезпечявам изпълнение на задача; **~ovat rovnoprávnost občanů** гарантирам равноправие на гражданите; **~ovat ústup vojska** прикривам отстъпление на войска; **~ovat někomu místo** запазвам на някого място **2.** (со) укрѣпвам, обезопасявам (нещо): **~ovat naložený vůz řetězy** укрѣпвам натоварена кола с вериги **3.** (кого – вин.) осигурявам, подкрѣпям материално (някого) **4.** (кого – вин.) задържам, арестувам (някого): **~ovat podezřelé osoby** задържам, арестувам подозрителни лица

zajišťovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (proti čemu, před čím) осигурявам се, обезпечявам се (protiv něco, срещу něco); предпазвам се (ot něco): **~ovat se lanem při výstupu na skálu** осигурявам се, обезопасявам се с въже при изкачване на скала

zajít, zajdu св. **1.** изгубя се, изчезна, скрия се от погледа: **čekal, až zašla** той изчака, докато тя изчезна от погледа (му) **2.** (kam) отида (някъде) **3.** (kam) отида (някъде) далече; позволя си твърде много **3.** обикн. третол. **zajde** залезе (за небесно тяло): **slunce zajde** залезе **4.** (kam) завия (зад něco): **~ za roh** завия зад ъгъла **5.** (kam) вляза (някъде): **~ do pokoje** вляза в стаята **6.** (kam; pro co, pro koho; ke komu) отида (някъде); отида да взема (něco, някого); отида, отбия се (при някого): **~ do města** отида, отбия се в град; **~ si na pivo** отида да пийна бира; **~ pro mléko** отида, изтичам да купя мляко; **~ pro lékaře** отида да доведя лекар; **zajdu ještě k řezníkovi pro maso** ще се отбия още при месаря да купя месо **7.** обикн. третол. **zajde** умре (за животно); изсъхне (за растение); изчезне, изгуби се (за явление): **pes zašel hladem** кучето умря от глад; **azalka zašla** азалията изсъхна; **udržujte oheň, aby nezašel** поддържайте огън, да не изгасне **8.** (nechat) si **~ chuť na něco** откажа се от нещо; мене ми меракът за нещо; **zašla mu chuť** той се отказа, изгуби интерес; мина му мерака **8.** обикн. третол. **zajde** изгуби първоначалния си цвят, блясък; потъмнее, овехтее: **nábytek už hodně zašel** мебелите вече много потъмняха, овехтяха **9.** в съчет. **zašlo mi za nehty** безл. пръстите ми замръзнаха, вкочаняха (се)

zajít si, zajdu si св. заобиколя; мина по окóлен

път; удължа пътя си: **~ (si) velký kus cesty** заобиколя много, удължа много пътя си

zajizvit se, обикн. третол. -í se св. заздравее; затвори се (за рана): **rána se rychle ~ila** раната скоро заздрави

zajizvovat se, обикн. третол. -uje se неск. заздравява, затвара се (за рана): **rána se už ~uje** раната вече заздравява

zajíždět, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. **1.** изгубвам се, изчезвам, скривам се от погледа (с превозно средство и за превозно средство): **vůz už ~ěl, ale ještě ho zahlédli** колата вече изчезваше, но още я виждаха **2.** (kam) влизам (с превозно средство), завивам (някъде): **~ět s vozem do dvora** влизам, свивам с кола в двór; **~ět na postranní cestu** завивам, отклонявам се по страничен път **3.** (kam; pro koho, pro co; ke komu) ходя (някъде); отивам да взема (някого, нещо) с кола; отивам, отбивам се (при някого) (с превозно средство): **~í tam každý měsíc** ходи там (с превозно средство) всеки месец; **~í často do Prahy** пътува често до Прага, ходи често в Прага (с превозно средство); **~ějí k nám cizí soubory** при нас идват, пристигат, гостуват ни чужди ансамбли **4.** (со) техн. разработвам (превозно средство, машина и под.): **~ět auto po opravě** разработвам кола след ремонт; **~ět novou výrobu** разг. започвам, внедрявам ново производство **5.** (čím do čeho, kam) експр. навлизам (с нещо някъде); връзвам, забивам (нещо някъде): **~í nožem hluboko do bochníku** той/тя забива ножа дълбоко в хляба

zajíždět si, -ím si, 3. мн. -ějí si/-í si неск. заобикалям; минавам по окóлен път; удължавам пътя си (с превозно средство): **nejezdili po rozbité silnici, raději si ~ěli** не пътуваха по разбитото шосе, предпочитаха да заобиколят

zajížděka, -y ж. заобиколка, обиколка при пътуване; отклонение; минаване с превозно средство по окóлен път: **zbytečná ~a** излишна заобиколка

zájmenný, -á, -é език. местоименен: **~é sklonování** местоименно склонение

zájmeno, -a ср. език. местоимение

zajmout, -mu св. **1.** (кого, со) пленя, взема в плен (някого, нещо): **~mout nepřátelské vojáký, tanký** пленя, взема в плен вражески войници, танкове **2.** (кого, со) задържа насила, арестувам (някого, нещо): **chunta ~ala legální vládu** хунтата арестува законното правителство

zájmový, -á, -é който се отнася до интереси: **~ý kroužek modelářů** кръжок по моделизъм; **~á oblast** сфера на интереси

zakaboněný, -á, -é намръщен, навъсен, начумѣрен: **~á tvář** намръщено лице; заоблачено небе

zakabon|ít, -ím *св. (со)* намръщя, навъся, начумеря (*нещо*): **~it čelo, tvář** намръщя чело, лице
zakabon|ít se, -ím se *св.* намръщя се, навъся се, начумеря се: **~il se, když ho vyrušili z práce** той се намръщи, когато го обезпокойха по време на работа; **venku se ~ilo** *безл.* навън се смрачй, заоблачй се
zákal, -u *м. 1. спец.* потъмняване, размътване: **~vína, piva, vody** размътване на вино, на бира, на вода; **~moči** потъмняване на урината **2. в съчет.** **šedý** ~ *мед.* катаракта; *разг.* перде на окото; **zelený** ~ *мед.* глаукома
zakalen|í I, -í *ср.* потъмняване, размътване
zakalen|í II, -í *ср. техн.* каляване, закаляване
zakal|ít I, -ám, -é *размътен, потъмнял:* **~ý pohled** потъмнял поглед; **~ý rozum** *прен.* помрачен разсъдък
zakalen|ý II, -á, -é *техн.* закален: **~á ocel** закалена стомана; **v bojích ~í vojáci** *прен.* закалени, калени в боеве, в битки войници
zakal|ít I, -ám *св. (со)* размътя (*нещо*): **~it studánku** размътя кладенче, йзворче
zakal|ít II, -ám *св. (со) техн.* каля, закаля (*нещо*): **~it ocel** закаля стомана; **zkušenosti ho ~ily** *прен. книж. публ.* опитът го закалй
zakal|ít se I *обикн. третол. -í se* *св.* размътй се: **řeka se ~ila** реката се размътй; **obloha se ~ila** небето потъмня
zakal|ít se II, -ám *св. книж. публ.* каля се, закаля се: **~it se v boji** каля се, закаля се в борбата
zakalkul|ovat, -uji *разг. -uju* *св. 1. (со до čeho)* калкулирам (*нещо*); *включя (нещо)* в сметка, в калкулация: **~ovat (do ceny) všechny náklady** *включя (в ценя)* всички разходи **2. (со)** взема (*нещо*) под внимание: **~ovat všechny možnosti** взема под внимание всички възможности
zakal|ovat I, -uji *разг. -uju* *несв. (со)* размътвам (*нещо*): **~ovat potok** размътвам поток; **~ovat rozum** *обикн. третол. прен. (нещо)* помрачава разсъдък
zakal|ovat II, -uji *разг. -uju* *несв. (со) техн.* калявам, закалявам (*нещо*): **~ovat ocel** закалявам стомана; **~ovat politickou vyspělost** *прен. публ.* калявам политическата зрялост
zakal|ovat se I, -uji *обикн. третол. -uje se* *несв.* размътва се: **řeka se ~uje** реката се размътва; **nebe se ~uje** небето потъмнява
zakal|ovat se II, -uji *се/разг. -uju se* *несв. книж. публ.* калявам се, закалявам се: **strana rostla a ~ovala se v boji** партията растеше и се каляваше в борбата
zakaňk|at, -ám *св. (со) експр.* изцапам, изпръскам, накапя; *изпоцапам, изпопръскам, изпонакапя (нещо)* с мастило: **~at sešit, lavici**

изцапам, изпръскам, накапя с мастило тетрадка, чин
zakaňk|at, -u/-ám *св. (со čít)* **1. готв.** полъя, поръся, накапя (*нещо с нещо*): **~at řízek citronem** изцедя лимон върху шницел **2.** изцапам, покăпя (*нещо с нещо*): **~at voskem podlahu** изцапам, покăпя под с вòськ
zakáp|nout, -nu *св. (со čít)* **1. готв.** прибăвя, добăвя, долъя (*нещо към нещо*): **~neme vodou a šťávu povaříme** прибăвяме (мăлко) вода и варим сирòпа (òще мăлко) **2.** залъя (*нещо с нещо*): **~nout zátku voskem** залъя запушăлка с вòськ
zakašl|at, -u/-ám *св.* закашлям (се)
zákaz, -u *м.* забрăна *рядко книж.*, *запрещение:* **vydat, odvolat, překročit** ~ обявя, отменя, нарушă забрăна; **přísný** ~ стрòга забрăна; **~vjezdu (motorových vozidel)** забрăна за влизане (на моторни превòзни срьдства); забрăнено е влизането (на моторни превòзни срьдства); **~vycházet z domu** забрăна за излизане от домă; забрăнено е излизането от домă; **~čepování lihovin** забрăна за продажба на спиртни напитки; забрăнена е продажбата на спиртни напитки
zakázan|ý, -á, -é забрăнен, непозволен: **~ý vjezd, přechod** забрăнено влизане (на превòзни срьдства), забрăнено преминаване; забрăнено е влизането (на превòзни срьдства), забрăнено е преминаването; **~é knihy** забрăнени книги; **~é pohraniční pásmo** забрăнена гранична зòна; **~ý pobyt** забрăнено пребивăване
zakáz|zat, -žu *книж. -ži* *св. (komu со)* забраня (*на някого нещо*): **~zat vstup do budovy** забраня влизане в сграда; **lékaři mu ~zali pít, kouřit** лекарите му забранйха да пйе, да пуйши
zakázka, -y *ж.* (потвърдена) поръчка: **exportní ~a** експортна поръчка, поръчка за йзнос; **pracovat na ~u** работя по поръчка; **šít na ~u** ший по поръчка
zakázkov|ý, -á, -é кòйто се отнăся до поръчка; кòйто е по поръчка: **~á práce** работа по поръчка; **~é krejčovství** шивăшко ателие за дрехи по поръчка
zákaznice, -e *ж.* **1.** клиентка **2.** купувăчка
zákaznick|ý, -á, -é кòйто се отнăся до клиент: **~é požadavky** изйсквания на клиент
zákazník, -a *м. 1.* клиент: **stálý** ~ постоянен клиент **2.** купувăч
zakaz|ovat, -uji *разг. -uju* *несв. (komu со)* забранявам (*на някого нещо*): **svědomí mu ~uje, aby to učinil** съвесттă не муй позволява да направй това; **~uji si podobné narážky!** забранявам, не позволявам подобни нăмеци!
zakdá|kat, -ám *обикн. третол. -če-ká* *св. 1.* за-

- кудкудяка (за кокошка) **2.** изкудкудяка (за кокошка)
- zakejh|at**, обикн. третол. **-á** св. **1.** закряка (за гьска) **2.** изкряка (за гьска)
- zákeřně** нар. ковårно, веролòмно, пòдло; от засада: **~ jednat** постъпвам пòдло, ковårно, веролòмно; **~ zavrařdit někoho** убия от засада някого
- zákeřnick|ý**, **-á**, **-é** пòдъл, ковårен, веролòмен: **~ý přepad** пòдло, ковårно, веролòмно нападение; нападение от засада
- zákeřnictv|í**, **-í** ср. пòдлост, ковårство, веролòмство
- zákeřník**, **-a** м. ковårен, веролòмен човек
- zákeřnost**, **-i** ж. пòдлост, ковårство, веролòмство: **~ rakoviny** ковårство на рака, на раковата болест; **neřtíí se ~í** тòй/тя не сè гнуси от пòдлост
- zákeřn|ý**, **-á**, **-é** пòдъл, ковårен, веролòмен; кòйто е от засада: **~ý vrah** ковårен убиец; убиец от засада; **~ý útok** пòдло, веролòмно нападение; нападение от засада; **~á nemoc** ковårна болест
- základ**, **-u** м. **1.** оснòва, фундамèнт: **~ domu** оснòви на къща; **položit, kopat ~y** поставя, копая оснòви ♦ **přestavěním u-ú** пòдпòдòи нèщо из оснòви; **vykořenit zlo od ~u/~ú** изкореня злòто из оснòви; (**moc**) **otřesená v ~ech** (влàст,) разклàтена из оснòви **2.** оснòва, сьщност, ядрò: **~ hnutí tvořili dělníci** оснòва, ядрò на движèнието представляваха работниците; **~em jeho knihovny je beletrie** ядрò на библиотеката му е белетристиката; **slovní ~/- slova** език. кòрен на дýма; **ve svém ~ě/od ~u je to dobrák** в свòята сьщност, по харàктер тòй е добряк; **vhodný ~ pro další jednání** добра оснòва за пò-натàтъшни прèговори; **má ze školy dobré ~y** има добра пòдготòвка от училище **3.** в сьчет. **na ~ě (čeho) předlog** с род. на оснòвата на (нèщо); въз оснòва на (нèщо)
- základac|í**, **-í**, **-í** учредителен: **~í listina Karlovy univerzity** истор. юрид. учредителна грамотà на Карловия университет
- základajíc|í**, **-í**, **-í** обикн. в сьчет. **~í člen** оснòвател, учредител
- základ|at**, **-ám** несл. **1.** (со) слàгам, поставям (нèщо зад нèщо): **~at ruce za hlavu, v bok** поставям ръцете си зад главàта, на хълбоците **2.** (со **čít**) подпòирам, залòствам (нèщо): **~at kola vozu kamenem** подпòирам колелèта на колà с камъни; **~at vrata (závorou)** залòствам пòрта (с мандàло, с резè) **3.** (со) подпòирам (нèщо): **~at dláto** подпòирам длетò **4.** (со **čít**) отбелязвам (нèщо с нèщо); слàгам (някакъв) бèлег, знàк (на нèщо): **všechny písně v románě ~á listky** тòй/тя отбелязва с листчета всйчки пèsни в ромàна **5.** (komu со) слàгам (храна на животни и под.): **~at (seno) krmívám** слàгам (сенò) на крàви; **~at zvíři krmivo do krmelců** слàгам на дивеч хранà в хранилки **6.** (со) запрèтвам, засýквам (нèщо): **~at rukávy, nohavice** запрèтвам, засýквам ръкàви, крàчоли **7.** (со) оснòвавам, учредявам, създàвам (нèщо): **~at školu, klub** оснòвавам, учредявам училище, клуб; **~at rodinu** създàвам семейство; **~at oheň** запàлвам òгън; **~at protiútok sport. publ.** запòчвам кòнтраатàка **8.** (со на **čet**) оснòвавам, взèмам за оснòва (нèщо): **~at své rozhodnutí na zkušenostech** оснòвавам свòе решèние на òпита; изхòждам в свòе решèние от òпита **9.** (koho – вин. **čít**) разг. заèмам, дàвам пари на зàем (на някого); финансйрам (някого): **~at přátele penězi** дàвам пари на зàем на приятели
- základ|at se**, обикн. третол. **~á se** несл. (на **čet**) йма за оснòва (нèщо); оснòвава се, базйра се, опйра се (на нèщо): **zpráva se ne-á na pravdě** сьобщèнието не сè оснòвава върху йстината, не отговàря на йстината
- základ|at si**, **-ám si** несл. (на кот, на **čet**) гордèя се (с някого, с нèщо); ценя, уважавам (някого, нèщо); държà (на някого, на нèщо): **~at si na dětech** гордèя се с децàта си; **~at si na důvěře druhých** ценя доверèето на другите
- základatel**, **-e** м. оснòвател, основоположник: **~ spolku, podniku** оснòвател на дружество, на предприятие; **~ učení, hnutí, směru** основоположник на учèние, на движèние, на направлèние; **~ rodu** родоначàлник
- základatelk|a**, **-y** ж. оснòвателка, основоположница
- základatelsk|ý**, **-á**, **-é** оснòвателски, учредителски
- základn|a**, **-y** ж. **1.** оснòва; оснòвна, дòлна чàст: **~a pyramidy** оснòва на пирамида; **~a rovno-ramenného trojúhelníku** геом. оснòва на равнòбèдрен тригъльник **2.** база: **vojenská, letecká, námořní ~a** воен. военна, военновъздúшна, военномòрска база; **odpalovací ~a** воен. стàртова площадка; **energetická, surovinová, krmivová ~a** икон. енергийна, суровийна, кръмна база; **ideová ~** идèйна оснòва, база
- základně** нар. сьщèствено, оснòвно
- základn|í**, **-í**, **-í** **1.** оснòвен: **~í zdi** оснòви, фундамèнти; **položit ~í kámen k budově, k pomníku** полòжа оснòвен камък на сгрàда, на пàметник **2.** оснòвен, главен: **~í organizace** първична организация; **~í myšlenka** оснòвна, главна мйсьл; **~í podmínka, povinnost** оснòв-

но, главно услòбие, задължение; **~í zákon** оснòвен закон; конституция; **~í občanská práva** оснòвни граждански права; **~í (měrná) jednotka** оснòвна (измерителна) единица; **~í vzdělání** оснòвно образование; **~í kurz** оснòвен кùрс; **~í devítiletá škola** оснòвно деветгодишно училище; **~í mzda** оснòвна заплата; **~í vojenská služba** действителна военна служба; **~í nátěr** худ. грунд; **~í barvy** худ. оснòвни цветове; **~í větný člen** *език*. главна част на изречението; **~í číslovka** *език*. брòйно числително (име); **~í postavení sport.** изходно положение

základový, -á, -é оснòвен, фундамòнтен: **~é zdivo** оснòва, фундамòнт

zaklání|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв. (co)* наклàням, навèждам, отмятам назад (*нещо*): **~ět hlavu, šíji** наклàням, отмятам назад глава, шия

zaklání|ět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se *несв.* наклàням се, навèждам се, отмятам се назад:

hluboce se -ět навèждам се много назад

zaklap|at, -u/-ám *св. (-; čít)* затракам (-; *с нещо*): **podpatky ~aly na schodech** тòковете затракаха на стълбището; **čáp ~al zobákem** щъркелът затрака с клòн

zakláp|ec|í, -í, -í кòйто слùжи за захлùпване: **~í víko** капàк, похлùпàк; **~í deska** капàк, плòча

zakláp|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв. 1. (co)* захлùпвам, похлùпвам (*нещо*): **~ět víko kufru** затвàрям, захлùпвам капàк на кùфар **2. (co čít)** захлùпвам, похлùпвам (*нещо с нещо*): **~ět nádobu víkem** похлùпвам сьд с капàк; **~ět strnisko** *земед.* обрùщам стърнище

zaklap|nout, -nu *св. 1. (co)* хлòпна, тракна, щракна, затвòря (*нещо*): **~nout dveře, knihu** хлòпна, затвòря врата, книга **2. обикн. третол. -ne** хлòпне, тракне, щракне, затвòри се: **dveře ~ly** вратата хлòпна

zaklát|ít, -ím *св. 1. (čít)* заклàтя (*нещо*): **~it nohama, hlavou, tělem** заклàтя крака, глава, тяло **2. (čít, kùt)** затресà, разтърся, раздрùсам (*нещо, някого*): **vítr ~il stromem** вятърът заклàти, разтърси дървòто; **chytil spáče oběma rukama a ~il jím** тòй хвàна спящия с двè ръце и го разтърси, раздрùса го

zaklát|ít se, обикн. третол. -í se *св.* заклàти се, залюлèе се (*за тяло и под.*): **strom se ve větru ~il** дървòто се заклàти, залюля се от вятър; **stíny se ~ily** сèнките се залюляха

zaklek|nout, -nu *св.* коленича, клèкна: **~la (na podlahu) a začala drhnout** тя коленичи, клèкна (на пòда) и запòчна да (го) мие, да (го) търка; **závodníci ~li na startovní dráze** състезателите зàеха позиции, клèкнаха на стàрта

zaklen|í, -í *ср.* ругатня, псувня: **ulevil si jadrným**

~ím тòй се облекчи сьс сочна ругатня; **zlostné ~í** злòбна ругатня

zakle|nout, -nu *св. (co)* засводя (*нещо*)

zaklepán|í, -í *ср.* чùкване, почùкване: **vstoupil bez ~í** тòй влèзе, бèз да почùка

zaklep|at, -u/-ám *св. 1. (čít; nač; oč)* почùкам (*с нещо; на нещо*): **dirigent ~al taktovkou o pulť** диригèнтът почùка с пàлката си по пùлта; **~at nad čtou** *мисл.* **~at nad rameno** потùпам някого по ра̀мото, похвàля някого; **~at u někoho/u něčích dveřích** почùкам на вратата на някого; помòля за помòщ, за подкрèпа от някого; **musím to ~at (na dřevo)** тря̀ба да чùкна на дървò; **~at si na čelo** плèсна се по чèлòто (*при напомняне на нещо или при посочване, че някой няма здрав разум*)

2. (kùt, čít) затресà, разтърся, раздрùсам (*някого, нещо*): **~ala jim zima** разтърси го сùд **~al** *мисл.* **~al** петалата; хвèрля тòпа; умрà

zaklep|at se, -u se/-ám se *св.* затрепèря, затресà се, разтърся се: **~aly se mu ruce** ръцèте му затрепèраха, затрèсоха се

zakles|nout, -nu *св. (co)* закача, зап̀на, затèгна, заклèщя (*нещо*): **~nout řetěz na hák** закача верига на кùка; **~nout závoru** зап̀на мандàло, резè; **~nout provaz** завържа, затèгна вьжè; **dítě ~lo nohu mezi sloupky zábradlí** детèто заклèщи крака си в парапèта

zakles|nout se, обикн. третол. -ne se *св.* закачи се, сплетè се, заклèщи се: **větvě se ~ly do sebe** клòните се сплèтоха

zaklet|í, -í *ср.* омагьòсване: **vysvobodit princeznu ze ~í** освободя принцèса от магия

zaklet|ý, -á, -é омагьòсан: **~ý princ** омагьòсан принц **~lý** *ж.* живèя самотно, като кùкувица

zaklič|kovat, -uji/razg. -uju *св.* запòчна да бягам, да се движа на зигзàг: **zajíc ~oval** зàекът запòчна да бяга на зигзàг; **cyklista na silnici ~oval** колоездàчът на шосèто запòчна да се движи на зигзàг; **obratně ~oval v řeči** *прен.* тòй лòвко извъртя разговора

zaklikat|ít se, обикн. третол. -í se *св.* закриволичи: **cesta se ~ila mezi stromy** пь̀тят закриволичи между дървèта

zaklínac|í, -í, -í заклинàтелен: **~í formule** заклинàтелна формула

zaklínač, -e *м.* заклинàтел: **~ hadù** укротител на змий

zaklínač|ka, -y *ж.* заклинàтелка

zaklínadl|o, -a *ср.* заклинàние; фòрмула за заклинàние: **čarodějně ~o** магическо заклинàние

zaklínán|í, -í *ср. 1.* заклинàние **2.** заклèване, умоляване

zaklín|at, -ám *несв.* **1.** (*koho, co več, do čeho*) заклинам, омагьосвам, превръщам (*някого, нещо в нещо*): **čarodějnice ~ají lidi ve zvířata** магьосниците омагьосват, превръщат хората в животни **2.** (*koho – вин.*) извиквам (*някого*) (*в приказки и поверия*): **~at duchy, d'ábla** извиквам, викам духове, дявола **3.** (*koho – вин.*) *експр.* заклёвам, умолявам (*някого*): **~ám Vás, abyste mě vyslechl** заклёвам ви да ме изслушате

zaklín|at se, -ám se *несв.* заклёвам се, кълна се: **~al se, že tam už nevkročí** той се кълнеше, че вече няма да стъпи там

zaklín|it, -ím *св.* **1.** (*co*) заклиня; укрепя с клин (*нещо*): **~it trám, kola vozu** заклиня гредя, колеля на кола **2.** (*co kam*) вклиня (*нещо някъде*): **~it sekeru do polena** вклиня, забия брадва в щепеница

zaklín|it se, -ím se *св.* вклиня се, закача се, заклещя се: **vagony se (do sebe) při srážce ~ily** при сблъскването вагоните се вклиниха един в друг; **větve dubů se ~ily do sebe** клоните на дъбовете се преплетоха/бяха се преплели

zaklín|ovat, -uji/разг. -uju *св.* **1.** (*co*) заклиня; укрепя с клин (*нещо*) **2.** (*co kam*) вклиня (*нещо някъде*)

zakl|ít, -eji/разг. -eju *св.* **1.** изругая, изпсувам: **hněvivě ~el** той гнєвно изруга **2.** (*koho, co več, do čeho*) омагьосвам, превърна (*някого, нещо в нещо*): **čaroděj ~el prince v žabu, do stromu** магьосникът омагьоса принца и го превърна в жаба, в дърво

zaklíz|it, -ím *св.* (*co kam*) залепя (*нещо*) с туткал: **~it konce latěk** залепя с туткал краища на лєтвички

zakloko|t|at, обикн. третол. -á *св.* **1.** заклокочи (*за вода и под.*): **voda v hrnci ~ala** водата в тенджерата заклокочи, закипя; **krev v ní ~ala** *прен.* кръвта ѝ закипя **2.** запее (*за славеи*)

záklon, -u *м. спорт.* наклон назад: **hluboký ~** силен наклон назад

zakloně|ný, -á, -é отметнат, отхвърлен назад: **~á hlava** отметнатата назад глава

zaklon|it, -ím *св.* (*co*) наклоня, отметна назад (*нещо*): **~it trup** наклоня тяло назад; **~it hlavu** отметна глава назад

zaklon|it se, -ím se *св.* наклоня се, наведя се, отметна се назад: **~it se v křesle** отметна се, облєгна се назад в кресло

záklon, -u *м.* похлупак, капак

zaklop|it, -ím *св.* (*co; co čím*) захлупя, похлупя (*нещо; нещо с нещо*): **~it víko kufru** затворя, захлупя капак на куфар; **~it kufr** затворя ку-

фар; **~it strnisko** *земед.* обърна стърнище; **~it rakev víkem** покривя, похлупя ковчег с капак

záklonk|a, -y *ж. техн.* клапан, вентил: **~a kanystru** клапан на туба

zaklopýt|at, -ám *св.* (*oč, přes co*) запрепъвам се (*в нещо*): **vstal a ~al** той стана и се запрепъва; **~al o balvany, přes kořeny** той се запрепъва в камъните, през корените

zaklopýt|nout, -nu *св.* (*oč, přes co*) спъна се, препъна се (*в нещо*): **kůň ~l** конят се спъна; **~nout o kámen, přes práh** спъна се в камък, в праг

zaklov|at, zaklob|at, разг. zaklub|at, обикн. третол. -el/-á *св.* почне да кълвє; заклвє

záklus, -u *м. воен.* ритане на орєдие; откат

zaklu|sat, -šu/-sám *св.* **1.** *обикн. третол. -še/-sá* затича в трєс: **koně na rovné půdě ~salí** на равното конєте затичаха в трєс **2.** *експр.* почна да ходя бързо; затичам в трєс; запрепъскам: **rázně ~sal vpřed** той енергично заприпка, запрепъска напред

zákmih, -u *м. спорт.* мах назад

zákmit, -u *м.* **1.** трєпкане, проблясък: **~ křídél** трєпкане на крила; **~ světél** проблясък на светлинѝ **2.** *прен. книж.* просветване, проблясък: **~ naděje** проблясък на надежда

zakmit|at (se), обикн. третол. -á se *св.* **1.** затрєпка, затрєпти: **struny se ~aly** струните затрєпяха; **řasy se jí ~aly** ресниците ѝ затрєпкаха **2.** проблєсне, замержелєе се: **světélka (se) ~ala** проблєснаха светлинки

zakmit|nout (se), обикн. третол. -ne (se) *св.* **1.** трєпне: **víčka se ~la** клєпачите трєпнаха **2.** проблєсне, замержелєе се: **v dálce (se) ~lo světlo** в далечината проблєсна светлинѝ **3.** *само* **zakmit|nout se, -ne se** мєрне се: **mezi stromy se ~la postava** междѝ дърветата се мярна фигура

zaknič|et, -ím *св.* изквичя, изскимтя

zaknih|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co*) *юрид.* осчетоводя; впиша в книгите, в кадастрите (*нещо*): **~ovat pozemky** впиша парцєли в кадастря; **~ovat faktury** осчетоводя фактури

zakňour|at, -ám *св. експр.* **1.** измрєнкам, изхлєнча, изскимтя: **dítě ~alo** детєто изхлєнчи; **kočka ~ala** котката измрєрка, измяўка **2.** (*co*) плачливо изпєя, изговоря (*нещо*): **~at písničku** плачливо изтананикам пєсен; **lítostivě ~at** жално измрєнкам

zakňuč|et, -ím *св.* изквичя, изскимтя: **pes ~el** кўчето изскимтя; **~et bolesti** *експр.* изпищя от болка

zakódovan|ý, -á, -é кодиран, шифрован: **~á zpráva** кодирано, шифровано съобщєние

zakód|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co*) кодирам, ши-

фрѡвам (*нещо*): **~ovat rozkaz** кодѣрам, ши-
фрѡвам заповед
zakoket|ovat (si), -uji (si)/разг. **-uju (si)** св. (*s kýtm, s čím; čím*) пококѣтничка (*с някого, с нещо*):
~ovat si s děvčaty пококѣтничка с момичета
zakokrh|at, -ám св. **1.** обикн. трето-л. **-á** за-
кукурига, изкукурига (*за петел*): **kohout ~al**
петѣлът закукурига **2.** (*co*) експр. пронизително
запѣя, завѣйка (*нещо*); закукуригам,
изкукуригам (*нещо*) (*за човек*): **~at šlágr**
пронизително запѣя шлагер
zakokt|at, -ám св. **1.** *също* и **zakokt|at se, -ám se**
заѣкна, запѣна се (*при говорене*): **málokdy (se)**
~á рядко се запѣва, заѣква; **rozčilením se ~al**
той от вълнение заѣкна, запѣна се **2.** (*co*) кажа,
изговѡра (*нещо*) със заѣкване; запелтѣча,
изпелтѣча, замѣнкам, измѣнкам (*нещо*): **~at**
omluvu запелтѣча, изпелтѣча, замѣнкам, из-
мѣнкам оправдание, извинение
zakoktáv|at se, -ám se несв. заѣквам, запѣвам
се (*при говорене*): **~á se jako žáček** заѣква,
запѣва се като ученик
zakoléb|at, разг. zakolíb|at, -ám св. (*koho, co;*
kým, čím) залюля (*някого, нещо*): **~ala dítě,**
aby se utišilo тя залюля детѣто, за да го
успокой; **~at hlavou** закъмам (с глава)
zakoléb|at se, разг. zakolíb|at se, -ám se св. залюля
се, заклатушкам се: **lod' se ~ala** корабът
се залюля, заклатушка се; **~at se v bocích** по-
люшна бедра (*при ходене*)
zakolís|at, -ám св. **1.** залитна, олюля се, по-
литна, полюшна се: **~al a upadl** той залитна и
падна **2.** запѡчна да се колебая, поколебая се,
разколебая се: **~al v svém rozhodnutí** той се
поколеба в решението си; **ne~al ani před**
soude дори пред съда той не се поколеба
zákolník, -u м. техн. клѣчка на ѡс (*при колело*
на каруца)
zakomíh|at, -ám св. (*čím*) заклѣтя, залюля (*не-*
що): **~at hlavou, pažemi** заклѣтя глава, ръце
zakomíh|at se, -ám se св. заклѣтя се, залюля се:
několikrát se ~al na bradlech той няколко
пѣти се залюля на успоредката
zákon, -a м. **1.** юрид. закон: **zrušit ~** отменя закон;
platnost ~a действие, сила на закон; **návrh ~a**
законопроект; **tretní ~** наказателен закон;
školský ~ закон за училищното образование;
~o národním pojištění закон за общественото
осигуряване; **postavit organizaci mimo ~** по-
ставя организация извън закона; **děvče je pod**
~em момичето е под защита на закона за
забра на на пѡлово сношение с непълнолѣтни;
jímá ~ **кзакон**
~káže експр. той се натрѣска до козираката
2. закон, обективна закономерност: **přirodní,**

fyzikální ~y природни, физически закѡни;
ekonomický ~ икономически закон; **~y spo-**
lečenského vývoje закѡни на общественото
развитие; **gravitační ~** закон за гравитацията;
~ zachování hmoty a energie закон за за-
щита на материята и енергията
**~stá-
nosti** закон за всемирната гѡдост, за всемир-
ното ехидство; закон за обѣрнатата филия
3. закон; установѣна (обществена) нѡрма, тра-
диция: **mravní ~** нравствена нѡрма; **nepsaný**
~ неписан закон **4.** рел. завет: **Starý, Nový ~**
Старият, Новият завет **5.** закон, правило,
принцип: **~y umělecké, filmové tvorby** закѡни,
принципи на художественото, на филмовото
творчество
zakonč|ní, -í ср. **1.** крайна част; завѣршек: **~í**
nosu връх, край на нос; **~í slova** език. завѣр-
шек, окончание на дѡма; **nervová ~í** анат.
нервни окончания, рецѣптори **2.** завѣршване,
прикљочване, край, заключѣние: **na ~í** в заклю-
чѣние; **slavnostní ~í olympiády** тържествено
закриване на олимпиада
zakonč|it, -ím св. (*co; co čím*) завѣрша (*нещо;*
нещо с нещо): **~it jednání, spor** завѣрша, при-
кљоча прѣговори, спор; **~it studia** завѣрша
учѣние, слѣдване; **~it proslav připitkem** за-
вѣрша рѣч с наздравница, с тѡст
zakonč|ovat, -uji/разг. -uju несв. (*co; co čím*) за-
вѣршвам (*нещо; нещо с нещо*): **~ovat rozho-**
vor завѣршвам разговор; **~ovat oslavu hym-**
nou закривам тържество с химн
zákoník, -u м. **1.** юрид. кодекс, закѡнник: **ob-**
čanský ~ граждански кодекс; **tretní ~** нака-
зателен кодекс; **~ práce** кодекс на труда **2.** си-
стема от установѣни правила, нѡрми, обичаи:
~ společenského chování правила на пове-
дѣние в обществѡто
zákonitě нар. **1.** закономерно: **~ se rozvíjet** раз-
вивам се закономерно **2.** закѡнно; по закѡнен
пѣт: **~ zvolit** избѣра закѡнно
zákonitost, -i ж. **1.** закономерност: **zkoumat ~i**
jazykového vývoje изслѣдвам закономер-
ности в развитието на език **2.** юрид. закѡнност:
~ volby закѡнност на избор
zákonitý, -á, -é **1.** закономерен: **~ý vývoj** за-
кономерно развитие; **~á souvislost, příčina**
закономерна връзка, причина **2.** юрид. за-
кѡнен: **~ý dědic** закѡнен наследник; **~á vláda**
закѡнно правителство; **~á lhůta** закѡнен срѡк
zákonně нар. закѡнно, легално: **postupovat ~**
действам легално, съгласно закѡна
zákonnost, -i ж. закѡнност: **~ volby** закѡнност
на избор
zákonnlý, -á, -é юрид. закѡнен: **~ý předpis** за-
конодѣтелно постановлѣние; **~é opatření**

законна мярка; **~á lhůta** законен срѝк; **~á dovolená** полагаѝм ѝтпуск; **~ý dědic** законен наследник; **~á vláda** законно правительство; **~ý postup** законно, легално действие

zákonodárce, **-e** м. юрид. законодатель

zákonodárkyně, **-ě** ж. юрид. законодателька

zákonodárný, **-á**, **-é** законодатель: **~á moc** законодательна власт; **~é Národní shromáždění** законодательно Нарѝдно събрание

zákonodárství, **-í** ср. законодательство

zákop, **-u** м. воен. окоп, траншея: **spojovací ~** съединителна, свѝрзваща траншея

zakopat, **-ám** св. (со) **~ám** закопав, погребан талант; **v tom je ~ý pes** в това се състои истинската причина, същността на работата

zakopjat, **-u/-ám** св. (со) **1.** закопая, зарѝвя, зария (нещо): **~at poklad** закопая съкровище; **~at mrtvolu do země** зарѝвя труп в земята **2.** експр. унищожя, погубя (нещо): **~at své nadání, své štěstí** погубя, погребя таланта си, щастието си

zakopjat se, **-u se/-ám se** св. **1.** воен. окопая се: **nepřítel se ~al na výšině** неприятелят се окопа на височината **2.** закопая се, зария се, зарѝвя се: **jezevec se ~al** язовецът се зарѝви

zakopjat si, **-ám si** св. разг. експр. пориятам футбол

zakopáv|at I, **-ám** несв. (со) **1.** закопавам, заравям, заривам (нещо): **~at mrtvoly do společných šachet** заравям трупове в общи ями **2.** експр. унищожавам, погубвам (нещо): **~at své zdraví, své mládí** погубвам, погребвам здравето си, младостта си

zakopáv|at II, **-ám** несв. (оѝ) спѝвам се, препѝвам се (в нещо): **~at o kameny** спѝвам се в камъни

zakopáv|at se, **-ám se** несв. **1.** воен. окопавам се: **armády se ~aly do země** армиите се окопават **2.** закопавам се, заравям се

zakop|nout, **-nu** св. **1.** (оѝ, прѝс со) спѝна се, препѝна се (в нещо): **~nout o kámen, o kořen, o schod** спѝна се в камък, в корен, в стъпало; **~nout o práh/přes práh** спѝна се в праг **2.** (оѝ) експр. натѝкна се (на прѝчка и под.); сбѝркам, сгреша, препѝна се: **každý někdy ~ne** всеки греша понякога; всеки може да се препѝне понякога; **~nout při zkoušce** сбѝркам по време на **~ání** **~ání**

práci не може да (си) намѝри добра работа; **nemůže ~nout o slušné děve** не може да срѝдне, да си намѝри порядъчно, свястно момиче; **ani husa o ně ne~ne** никои няма да ги забелѝжи; никои няма да им обѝрне внимание

3. копна; запѝчна да копая: **několikrát ~la do země** тя няколко пѝти копна в земята

zákopový, **-á**, **-é** воен. траншеен, окопен: **~é dělo** траншеино, окопно оръдие; **~é práce** окопни работи; **~á válka** позиционна война

zakořeněný, **-á**, **-é** **1.** вкоренен: **~ý strom** вкоренено дърво **2.** прен. вкоренен, установен, разпространен; често срѝчан: **~á představa** вкоренена, установена представа; **~á chyba** вкоренена, често срѝчана грѝшка

zakořen|it (se), обикн. третол. **-í (se)** св. **1.** вкореня се; пусне корен; хване се: **sazenice (se) dobře ~ily** растенията добре се вкорениха **2.** (кде) книж. установи се трайно (някъде): **rodina se ~ila v městě** семейството се установи в града за постоянно **3.** книж. разпространи се, установи се, усвой се: **tento zvyk u nás brzo ~il** този навик скоро се усвой у нас

zakořeň|ovat (se), обикн. третол. **-uje (se)** несв. **1.** вкоренява се; пуска корени; хваща се: **stromy (se) ~ují** дърветата се вкореняват **2.** (кде) книж. установява се трайно (някъде) **3.** книж. разпространява се, установява се, усвоява се

zakotv|it, **-ím** св. **1.** (со) мор. закѝтвя; прикрепя с кѝтва (нещо): **~it lod'** закѝтвя кораб **2.** (кде) мор. закѝтвя, пристана; хвърля кѝтва, пусна кѝтва (някъде): **~it s lodí u břehu** пристана с кораб до бряг; **lod' ~ila v přístavu** корабът хвърли кѝтва в пристанището **3.** (со ѝт; со кат) спец. закрепя, укрепя (нещо): **~it konstrukci** укрепя, стабилизирам конструкция; **~it stožár** укрепя, стабилизирам мачта с въжета **4.** (со кде) книж. закрепя, скрепя, гарантирам (нещо): **~it práva v ústavě** закрепя, скрепя, гарантирам права с конституция **5.** (кде) книж. пусна кѝтва; установя се, настаня се (някъде) (завинаги, окончателно): **~it v městě** установя се в града **6.** обикн. третол. **-í** книж. закрепне, укрепне, затвърди се: **v srdci ~ila naděje** в сърцето се затвърди, укрепна надежда **7.** обикн. третол. **-í** публ. затвърди се, установи се; получи популярност: **dílo ~ilo u čtenářů** произведението получи, спечѝли популярност сред читателите

zakotv|ovat, **-uji/разг. -uju** несв. **1.** (со) мор. закѝтвям; прикрепям с кѝтва (нещо): **~ovat lod'** закѝтвям кораб **2.** (кде) мор. закѝтвям, приставам; хвърлям кѝтва, пускам кѝтва (някъде): **v přístavu ~ují lodě** в пристанището хвърлят кѝтва кораби **3.** (со ѝт; со кат) спец. закрепвам, укрепвам, стабилизирам (нещо): **~ovat jeřáb, konstrukci** укрепвам, стабилизирам кран, конструкция **4.** (со кде) книж. отразявам (нещо някъде): **~ovat výsledky společenského vývoje v ústavě** отразявам ре-

зултати от общественото развитие в конституцията **5.** (*kde*) *книж.* пускам котва, установявам се (*някъде*) (завинаги, окончателно): **mladí lidé z venkova ~ují ve městě** младите хора от село се установяват в града **6.** *обикн. третол.* **-uje** *книж.* закрепва, укрѣпва, затвърдява се: **~ovalo se v něm přesvědčení** у него се затвърдяваше убеждение **7.** *обикн. третол.* **-uje** *публ.* затвърдява се, установява се; получава популярност: **nový řád teprve ~oval** новият строй тепърва се установяваше **zakouk|at se, -ám se** *св. разг. 1.* (*na koho, na co; kat*) заглеждам се (*към някого, към нещо; нанякъде*): **~at se do dálky** заглеждам се в далечината **2.** (*do koho*) *експр.* влюбя се (*в някого*); увлекà се, хлѣтна (*по някого*): **~at se do hezkého děvčete** влюбя се в хубаво момиче **zakouk|nout se, -nu se, св. разг. 1.** (*kat*) заглеждам се (*нанякъде*) **2.** (*do koho*) *експр.* влюбя се (*в някого*); увлекà се, хлѣтна (*по някого*): **~li se do sebe** влюбиха се един в друг **3.** (*do čeho*) *експр.* вдълбочà се (*в нещо*); захвана се (*с нещо*) **zakou|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *св., само в съчет.* **~et očima** *експр.* обърна, облещя, опуля очи: **~et divoce, zlostně po někom očima** хвърля див, злобен поглед към някого **zakou|et se, обикн. третол. -í se, 3. мн. -ejí se / -í se** *св. 1.* (*kat*) търкулне се, изтърколи се (*някъде*): **klubko se ~elo pod skříň** кълбото се търкулна под гардероба **2.** *обикн. 3. мн. -ejí se / -í se* *експр.* опулят се, облещят се (*за очи*): **oči se mu divoce ~ely** очите му диво се облещиха **zakoup|it, -ím** *св. (co)* закупя, купя (*нещо*): **~it obraz, chatu** закупя, купя картина, вила **zakouřen|ý, -á, -é 1.** задимѣн, запушен: **~á hospoda** задимѣна, запушена кръчма **2.** опушен, почернял: **~é zdi** опушени, почернѣли стени **zakouř|it, -ím** *св. 1.* *обикн. третол. -í* задимѣ, запуши; почне да димѣ, да пуши: **oheň, komín ~il** огънят, коминът задимѣ, запуши **2.** (*čím*) задимѣ, запуша, окадѣ (*с нещо*): **~it kadidlem** задимѣ, окадѣ с тамян **3.** (*co*) *спец.* опуша (*нещо*): **~it stromy, včely** опуша дърветата, пчели **4.** *обикн. третол. -í (co)* опуши, зацапа, изчѣрни (*нещо*) (*за дим*): **dým ~il stěny** димѣт опуши стените **5.** запуша, запàфкам: **~il z dýmky** запуши, запàфка с лула **zakouř|it se, само безл. -í se** *св.* задимѣ, запуши: **z komína se ~ilo** от комина запуши, задимѣ; **z polévky se ~ilo** от супата почна да се вдига пара **zakouř|it si, -ím si** *св.* (*с удоволствие*) запуша, попуша, запàля (*си*) (*цигара, лула и под.*): **po**

obědě si rád ~í слѣд като обядва, той обича да пуши, да си запàля цигара **zakousáv|at se, -ám se** *несв. (do čeho) 1.* захàпвам (*нещо*); впивам зѣби (*в нещо*): **pes se ~á do masa** кучето захàпва месото; **bagry se ~ají do země** *прен. експр.* багерите впиват зѣби в земята **2.** *експр.* потѣвам, вдълбочàвам се (*в нещо*): **~at se do svých myšlenek** потѣвам в мислите се **zakous|nout, -nu** *св. 1.* (*do čeho co; do čeho*) захàпя (*нещо*); впиà зѣби (*в нещо*): **~nout zuby do rtu** прехàпя устната си; **~nout se do koláče** захàпя сладкиш **2.** (*koho – вин.*) задушà, задàвя (*някого*): **pes ~l kuře** кучето задуши, задàви пилето **3.** (*co*) *експр.* хàпна (*нещо малко*): **dejte mi (ještě) něco ~nout** дайте ми да хàпна (*още*) нещо **4.** (*co*) *експр.* изтърпя, преживѣя, понесà (*нещо*): **~l ponížení, hanbu** той изтърпя, преживѣя унижѣние, позòр; **ledacos musel ~nout** той трѣбваше да изтърпи каквò ли не **zakous|nout se, -nu se** *св. (do čeho) 1.* захàпя (*нещо*); впиà зѣби (*в нещо*): **~nout se do krajíce** захàпя филия, рѣзен; **pes se mu ~l do svahu** *прен. експр.* багерът загриза скàта, склòна **2.** *експр.* потѣна, вдълбочà се (*в нещо*): **~nout se do práce** потѣна, вдълбочà се в рàбота **zakousnut|í, -í** *ср. разг. експр.* ядене, хàпване, похàпване: **něco k ~í** нещо за ядене, нещо за хàпване **zakouš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *несв. (co)* изпитвам, понàсям, чувствам, претърпявам, изстрадàвам (*нещо*): **~et blahý pocit spokojenosti** изпитвам приятно чувство на задовòлство; **~et tísnivý pocit samoty** изпитвам потискащо чувство на самотност; **vojáci ~eli útrapy** войниците понàсяха страдания, несгòди **zákouř|í, -í** *ср.* скрит, потàен пѣт; скрит ъгъл; пу̀сто, тихо, усамотѣно мѣсто, кѣтче: **~í pokoje** тих ъгъл в стàя; уютно кѣтче в стàя; **malostranské ~í** кѣтче от Мàла Стràна (*квартал в Прага*); **horské, lesní ~í** планински, гòрски кѣт **zakov|at, -u/-ám** *св. (co)* закова (*нещо*) **zákožk|a, -u** *ж. в съчет. ~a svrabová* *зоол.* кѣрлеж на човѣшката краста (*Sarcoptes scabisi*) **zakrajjovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co do čeho)* връзвам, забивам (*нещо остро в нещо*): **hlu-boko ~ovat (nůž) do bochníku** дѣлбòко забивам нòж в хлѣб **zakrák|at I, -ám** *св. 1.* *обикн. третол. -á* изгрàчи **2.** *прен.* изгрàча, изкрѣкам **zakrák|at II, -ám** *св. (koho – вин. zač)* др̀пна (*някого за нещо*): **~at dítě za vlasy, za ucho** др̀пна детѣ за косàта, за ухòто

zakrákorat, **-ám** св. 1. обикн. третол. **-á** изкрѣка (за кокошка) 2. прен. изкрѣкам; изгрѣча: **~al sípavým hlasem** той изкрѣка с дрѣзгав глас
zakratičko нар. умал. експр. скоро, след малко, след мѣничко; ѣй-сегичка; в скоро време: **~ k tobě přijdu** след малко ще дойда при теб
zakrátko нар. скоро, след малко, в скоро време, нѣ след дълго: **~ se rozední** скоро, след малко ще (се) сѣмне; **kniha byla ~ rozebrána** скоро, нѣ след дълго книгата бѣше разпродадена, изчѣрпана
zákres, **-u** м. *спец.* рисунка, скица, чертѣж: **provést ~ situace na mapě** направя скица на ситуация върху карта; нанесà ситуация върху карта
zakreslen|í, **-í** ср. *спец.* рисунка, скица, чертѣж
zakresl|it, **-ím** св. (со *kat*) нанесà, скицирам, начертая (нещо някъде): **~it trasu cesty do mapy, na plán** начертая маршрут на пътуване на карта, на план
zakresl|ovat, **-uji/разг.** **-uju** нескв. (со *kat*) нанасям, скицирам, начертavam (нещо някъде): **~ovat do mapy cestu** начертavam, нанасям път на карта, върху карта
zakrnělost, **-i** ж. закрнѣлост, недоразвитост, изостаналост: **duševní** ~ умствена изостаналост
zakrněl|ý, **-á**, **-é** закрнѣл, недоразвит, изостанал: **~ý strom** недорасло дърво; **~é duševní schopnosti** забавени умствени способности; **~é orgány** биол. закрнѣли, рудиментарни органи
zakrně|t, **-ím**, 3. мн. **-ějí/-í** св. 1. закрнѣя; остана недоразвит: **~ěla mu jedna ruka** едната му ръка остана недоразвита 2. закрнѣя; забавя растежа си, остана недорасъл: **strom ~ěl** дървото остана недорасло 3. експр. изостана в развитието си: **duševně ~ět** изостана умствено; **~ět ve svém oboru** прен. изостана в своята специалност
zakrň|ovat, **-uji/разг.** **-uju** нескв. 1. закрнѣвам; оставам недоразвит: **nepoužívané orgány ~uji** неизползваните органи закрнѣват 2. закрнѣвам; забавям растежа си, оставам недорасъл: **borovice ve vyšších polohách ~uje** по високите места борът остава недорасъл 3. експр. закрнѣвам; оставам в развитието си: **nechávat své schopnosti ~ovat** прен. оставам способностите си да закрнѣват/да закрнѣят
zakroč|it, **-ím** св. 1. направя крачка назад: **~it levou nohou** направя крачка назад с левия крак 2. (*proti komu, proti čemu*) взема мѣрки; намеса се, интервенирам (*protiv* някого, *protiv* нещо); **~it protivity nepřítele** предприема воѣнни

дѣйствиа против неприятел, срещу враг; извърша воѣнна интервенция срещу неприятел, срещу враг 3. (*v čem; več*) застъпя се (*za něco*); помогна (*v něco*): **~it v něčí prospěch** застъпя се, интервенирам в полза на някого; **~it v nebezpečí** помогна в опасност, намеса се при опасност
zakroč|ovat, **-uji/разг.** **-uju** нескв. 1. правя крачка назад: **~ovat levou nohou** правя крачка назад с левия крак 2. (*proti komu, proti čemu*) вземам мѣрки; дѣствам, намесвам се, интервенирам (*protiv* някого, *protiv* нещо; *срещу* някого, *срещу* нещо): **~ovat proti pachatelům** вземам мѣрки срещу престъпници, срещу извършители (на престъпление) 3. (*v čem; več*) застъпвам се (*za něco*); помагам (*v něco*): **marně ~uje v jeho prospěch** напрасно се застъпва, интервенира в негова полза
zakroj|it, **-ím** св. (со *do čeho*) връжа, забия (*neщо остро в нещо*): **~it (nožem) do bochníku** забия нож в хляб; **~it nůž do masa** забия нож в месò
zakroj|ovat, **-uji/разг.** **-uju** нескв. (со *do čeho*) връзвам, забивам (*нещо остро в нещо*): **hlu-boko ~ovat nůž do bochníku** дълбоко забивам нож в хляб
zákrok, **-u** м. 1. крачка назад: **~ levou fyzikult.** крачка назад с левия крак 2. намеса, вмешателство, застъпничество, ходатайство, интервенция: **úřední** ~ административна намеса; **policejní** ~ **proti demonstrantům** намеса на полиция срещу демонстранти; **~ u představeného** ходатайство пред началник; **lékařský** ~ мед. лекарска намеса, медицинска интервенция; **operativní** ~ мед. оперативна намеса, интервенция; **nedovolený** ~ а) юрид. криминален аборт б) спорт. фâул; **~ brankáře** спорт. намеса, акция на вратар
zakroucen|ý, **-á**, **-é** извит, крив, навит; засукан, усукан: **~á ulice** крива улица; **~ý ocásek** навита опашчица
zakrouh|nout, **-nu** св. (*koho – вин.*) вулг. убия, пречукам (*някого*)
zakrou|it, **-ím** св. (со) 1. извия, засуча (*нещо*): **~it si knír** засуча мустаќ; **~it slepici krk/krkem** извия врата на някого; убия някого 2. (со) завия, завъртя, извъртя (*нещо*): **~it cigaretu** свия цигара; **~it prstenem** завъртя пръстен; **~it hlavou** завъртя, поклата глава; **~it slova** извъртя думите си
zakrou|it se, **-ím se** св. 1. обикн. третол. **-í se** навие се: **vlasý se jí ~ily** косата ѝ се навие; **zmije se ~ila** пепелянката се навие на кълбо 2. завъртя се: **dívka se ~ila v bocích** девойката

започна да върти бедра; **~it se netrpělivě na židli** завъртя се нетърпеливо на стола
zakrouž|it, -ím св. 1. (*čím*) завъртя (*нещо*): **~it bičem** завъртя бич, камшик; **~it pohledem kolem sebe** огледам се надколо; **~it pažemi, trupem** *физкулт.* завъртя ръце, тяло 2. завъртя се; закръжъ: **letadlo ~ilo nad letišťem** самолётът закръжи над летището
zakrouž|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) означава, заградя, оградя с кръгче (*нещо*): **~ovat kótu na mapě** оградя с кръгче ко̀та на картата, върху карта
zakrs|at, zakrsáv|at, -ám нескв. закрънявам, не доръствам, оставам недоръсъл: **selata chřadla a ~ala** прасетата линдеха и оставаха недоръсли; **stromek ~á** дръвчето закрънява
zákr|ek, -ku м. 1. *бот.* дърво-джуджѐ 2. *агрон.* овощно дърво с височина на стеблото 45–60 см; нискостеблена овощка
zakrslík, -a м. 1. джуджѐ, завързак 2. *зоол.* дребна африканска антилопа (*Neotragus*)
zakrslý, -á, -é закрънял, недоръсъл: **~á borovice** закрънял, недоръсъл бѐр
zakrs|nout, -nu св. закръня, не доръсна, оста̀на недоръсъл: **štěp ~l** присадыт закръня
zakruc|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*co*) 1. извивам; засу̀квам, усу̀квам (*нещо*): **~ovat si kníry** суча, засу̀квам си мустаци; **~ovat krk/krkem slepicí** ду̀ша, задушявам коко̀шка; извивам врата на коко̀шка 2. завивам, завъртвам, извъртвам, извъртам (*нещо*): **~ovat cigaretu** свивам цигара; **~ovat slova** извъртам думите си
zakruc|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. навивам се, завивам се, загъвам се: **okraje listů se ~ují** краищата на листата се завиват, подгъват се
zakruč|et, обикн. третол. и безл. -í св. (*koti kde*) закурка, закръкори (*на някого нещо*): **prázdný žaludek ~el** празният стома̀х закурка, закръкори; **~elo mu v žaludku** безл. стома̀хът му закръкори
zákrut, -u м. 1. завѐй, извивка: **~ cesty** завѐй на пъ̀т; **řeka se vine v ~ech** реката се извива в меандри; реката лъкату̀ши 2. обикн. **zákrut|y, -ů** мн. *книж.* извъртания, увъртания, усу̀квания; интриги 3. *текст.* пресу̀кване: **~ příze** пресу̀кване на прѐжда
zakrvácen|ý, -á, -é окървавѐн; изцапан с кръв
zakrvác|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (*koho, co*) окървавя, изцапам с кръв (*някого, нещо*): **~et si šaty** окървавя, изцапам с кръв дрѐхите си
zakrvác|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se св. 1. изцапам се с кръв 2. *експр.* изтощя се, съсьпя се финансово; оста̀на без пари: **~et se stavbou chaty** оста̀на без пари заради строѐж на вила
zakrvavě|lý, -á, -é 1. окървавѐн; изцапан с кръв:

~á košile окървавѐна, изцапана с кръв рѝза
 2. наля̀т с кръв; кръвясал: **~é oči** кръвясали очи
zakrvav|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. 1. окървавя се; изцапа се с кръв 2. залѐе се с кръв; кръвяса
zakrvav|ít, -ím св. (*co*) окървавя, изцапам с кръв, залѐа с кръв (*нещо*): **~it plášť v boji** изцапам с кръв шинѐл в бѐй; **stud mu ~il tváře** *прен.* срамът заля с кръв лицето му; то̀й се изчервя, пла̀мна от срам
zakrvav|ít se, -ím se св. 1. окървавя се, изцапам се с кръв, наля̀е се с кръв: **nůž se ~il** ножът се изцапа с кръв 2. обикн. *третол. -í se* наля̀е се с кръв; кръвяса: **oči se mu ~ily** очите му се наля̀ха с кръв, бѝха кръвясали; **nebe se ~ilo** *прен.* небѐто почервеня, оба̀гри се в червѐно, стана кървавочервѐно
zakr|ýt, -yji/разг. -uju св. 1. (*co, koho čím*) покрѝя (*нещо, някого с нещо*): **~ýt růže chvojím** покрѝя рѐзи с (бѐрови) клѐнки; **~ýt si oči před prachem** покрѝя си очите, за да не влиза в тях пра̀х; **~ýt se dekou** покрѝя се, завѝя се с одеало 2. (*co*) закрѝя, скрѝя (*нещо*): **~ýt dveře závěsem** скрѝя врата със завѐса; **věž mu ~yla výhled** ку̀лата му закрѝ изгледа 3. (*co*) затая, прикрѝя, скрѝя (*нещо*): **~ýt pravý stav věcí** скрѝя действителното положение на нещата; **~ýt rozpaký, rozčilení** прикрѝя, скрѝя смущѐнието си, вълнѐнието си
zákrýt, -u м. 1. *физкулт. воен.* равнѐние в тѝл: **stát v ~u** обикн. мн. стоим в тѝл едѝн зад другѐ 2. *астр.* покрѝване на еднѐ небѐсно тяло от другѐ; окултация
zakrýv|at, -ám нескв. 1. (*co, koho čím*) покрѝвам, похлѝвам, закрѝвам, захлѝвам (*нещо, някого с нещо*): **~at si dlaněmi tvář** покрѝвам с длани лицето си 2. (*co*) закрѝвам, скрѝвам (*нещо*): **stromy ~aly dům** дърветата закрѝваха къщата 3. (*co*) скрѝвам, прикрѝвам (*нещо*): **~at rozrušení** скрѝвам, прикрѝвам тревогата си; **~at si nedostatky** прикрѝвам недостатъците си
zakřepč|ít (si), -ím (si) св. *експр.* потанцу̀вам весело, буйно, несдържано
zakře|sat, -šu/-sám/книж. -ši св. сѐкна ѝгън
zakřič|et, -ím св. 1. извивам, викна: **~et strachem** извивам от страх; **musíš ~et, neslyším tě** тря̀бва ди викнеш, (защѐто) не те чу̀вам 2. (*na koho*) навикам, смѝмря (*някого*); ск̀арам се (*на някого*): **~el na ni, aby mlčela** навика я, смѝмри я да мълчи
zakříd|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) изцапам с тебешѝр (*нещо*): **~ovat si prsty** изцапам си прѝстите с тебешѝр
zakřik|nout, -nu св. 1. викна, извивам: **~nout**

bolestí извйка́м от бо́лка **2.** (*na koho*) навйка́м, смѣмря (*някого*): **~nout na psa** навйка́м кучето **3.** (*koho, co*) с ви́к на́карам, застѣва (*някого*) да млѣкне; за́глуша́, спода́вя, спра (*някого, нецо*): **~nout odpůrce** застѣва протѣвник да млѣкне; **~nout protesty** с ви́к спра, потуша́ протѣсти; **nedal se ~nout** то́й не сѣ **опа́рва** **~nout** не ѝскам да го урочѣсам (това́); да не чу́ва дяво́лѣт

zakřiknutě нар. наплѣшено, изплѣшено, угнетѣно: **chodit ~** х́дя наплѣшен, угнетѣн

zakřiknutost, -i ж. наплѣшеност, изплѣшеност, угнетѣност

zakřiknutí, -á, -é наплѣшен, изплѣшен, угнетѣн: **~ý hoch** наплѣшено, угнетѣно момчѣ

zakřik|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** извйка́м **2.** (*koho, co*) на́карвам, застѣвам (*някого*) да млѣкне; за́глуша́вам, спода́вям, спи́рам (*нецо*): **~ovat lidi** застѣвам хо́рата да млѣкнат; затва́рям уста́та на хо́рата; **~ovat výčítky svědomí** за́глуша́вам угризѣния на съвестта́

zakřivení, -í ср. изкривя́ване, извйка́, кривина́: **~í cesty, řeky** извйка́, заво́й на пѣт, на река́; **~í zemského povrchu** крѣва на зе́мната повѣрхност

zakřivenost, -i ж. изкривѣност, изкривя́ване, извйка́

zakřivený, -á, -é крѣв, изкривѣн: **~ý nos, roh** крѣв но́с, ро́г; **~á plocha** геом. крѣва повѣрхнинѣ

zakřiv|it, -ím св. (*co*) изкривя́, извйка́, огѣна (*нецо*): **~it tyč** накрѣвѣ, извйка́, огѣна прѣт

zakřiv|it se, -ím se св. изкривя́ се, извйка́ се, огѣна се

zakřup|at, обикн. третол. -e/-á св. експр. заскѣрца, захру́ска, захрущи́: **sníh, písek ~al pod nohama** снегѣт, пѣськѣт заскѣрца под крака́та

zaktiviz|ovat [s-akty-/zakty-], **-uji/разг. -uju** св. (*koho, co*) активизира́м (*някого, нецо*): **~ovat divadelní kroužek** активизира́м театрален кръжо́к

zaktiz|ovat se [s-akty-/zakty-], **-uji se/разг. -uju se** св. активизира́м се

zaktualiz|ovat [s-ak-/zak-], **-uji/разг. -uju** св. (*co*) актуализира́м (*нецо*): **~ovat divadelní hru** актуализира́м пиѣса

zakuck|at se, -ám se св. експр. зада́вя се: **~at se při jídle** зада́вя се при хранѣне; **~at se smíchem** зада́вя се от смѣх

zakuckáv|at se, -ám se нескв. експр. зада́вам се: **~at se při pití** зада́вам се при пиѣне; **~at se smíchem** зада́вам се от смѣх

zakudrnatě|lý, -á, -é кѣдрав, на́кѣдрен: **~é vlasy** кѣдрава, на́кѣдрена косѣ

zakudrnat|ět se, обикн. третол. -í se, 3. мн.

-ějí se/-í se св. (*-, komu*) на́кѣдри се (*-, на някого*): **vlasy se jí ~ěly** косѣта ѝ се на́кѣдри

zakudrnat|it, -ím св. (*co*) на́кѣдря (*нецо*)

zakudrnat|it se, обикн. третол. -í se св. (*-, komu*) на́кѣдри се (*-, на някого*)

zakuk|at, обикн. третол. -á св. заку́ка (за кукувица): **kukačka ~ala** кукувицата заку́ка

zakukleně нар. замаски́рано, прикрѣто

zakuklen|ec, -ce м. **1.** маскѣран, предрѣшен човѣк **2. прен.** потѣен, прикрѣт човѣк; лицемѣр

zakuklen|í, -í ср. зоол. преврѣщѣне в какави́да

zakuklenost, -i ж. прикрѣтост, потѣино́ст

zakuklen|ý, -á, -é експр. замаскѣран, прикрѣт: **~ý rozvratník** замаскѣран вредѣтел; **~ý reakcionář** прикрѣт реакционѣр; **~ý odpor** скрѣта съпротѣва

zakukl|it se, -ím se св. **1. обикн. третол. -í se** зоол. преврѣрне се в какави́да: **housenka se ~ila** гѣсѣницата се преврѣрна в какави́да **2. прен.** замаскѣрам се, прикрѣя се: **reakcionáři se ~ili v nových stranách** реакционѣрите се замаскѣраха в но́вите па́ртии

zakukl|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. **1. обикн. третол. -uje se** зоол. преврѣща се в какави́да **2. прен.** маскѣрам се, замаскѣрвам се, прикрѣвам се

zakulacenost, -i ж. закрѣгленост, заобленост

zakulacen|ý, -á, -é **1.** закрѣглен, крѣгъл, заоблен, о́бъл, ва́лчест: **~ý lem** заоблен кра́й, рѣб, ка́нт; **~é tváře** то́пчести бу́зи **2. разг. експр.** закрѣглен, крѣгъл, приближителен (за число и под.): **~á suma** закрѣглена, крѣгла сума

zakulac|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*co*) **1.** закрѣгля́м, закрѣгля́вам, заобля́м (*нецо*): **~ovat ostré hrany** заобля́м о́стри рѣбове **2. разг.** закрѣгля́м, закрѣгля́вам (*обикн. число и под.*): **~ovat cenu** закрѣгля́м цена́ **3. прен. експр.** загла́ждам (*нецо*): **~ovat odpověď** загла́ждам о́тговора си

zakulac|ovat se, обикн. третол. -uje se нескв. (*-, komu*) закрѣгля́ се, заобля́ се (*-, на някого*): **bříško se mu ~uje** корѣмчѣто му се закрѣгля

zakulat|it, -ím св. (*co*) **1.** закрѣгля́, заобля́ (*нецо*): **~it knedlíky, hrany** заобля́ кне́дли, рѣбове **2. разг.** закрѣгля́ (*обикн. число и под.*): **~it cenu** закрѣгля́ цена́ **3. прен.** загла́дя (*нецо*): **~it odpověď** загла́дя о́тговора си

zakulat|it se, обикн. третол. -í se св. (*-, komu*) закрѣгли́ се, заобли́ се (*-, на някого*): **postava se jí ~ila** фигу́рата ѝ се закрѣгли

zakulh|at, -ám св. заку́цам; започна́ да ку́цам

zákulis|í, -í ср. **1.** частта́ на сце́ната зад ку́лисѣте: **v ~í** зад ку́лисѣте **2. прен.** задку́лисна страна́ на политѣката

- zákulisně** нар. задкулисно, скрито, тайно
- zákulisní, -í, -í** задкулисен: **~í prostor** място зад кулисите; **~í boj** прен. задкулисна борба; **~í intriky** прен. задкулисни интриги
- zakuljit se**, обикн. *третол.* **-í se** св. (*кат*) търкульне се, изтърколи се (*някъде*): **mince se ~ila do štěrbinu** монетата се търкулна в цепнатината
- zakuljkat, -ám** св. **1.** обикн. *третол.* **-á** закъвака, изкъвака, закръка, изкръка (*за жаба*): **žába ~ala** жабата закъвака, изкъвака, закръка, изкръка **2.** (*со*) прен. закъвакам, закръкам; изкъвакам, изкръкам (*нещо*) (*за човек*)
- zakupovat, -uji/разг. -uju** несл. (*со*) книж. закупувам, купувам (*нещо*): **~ovat pozemky** купувам, закупувам парцели
- zakuřovat, -uji/разг. -uju** несл. **1.** (*чим*) задимявам, окадявам (*с нещо*): **~ovat kadidlem** задимявам, окадявам с тамян **2.** (*со*) спец. опушвам (*нещо*): **~ovat úl** опушвам кошер **3.** обикн. *третол.* **-uje** (*со*) опушва, зацапва, изчерня (*за дим*): **cigaretový dým ~uje stěny** цигареният дим опушва стените
- zákus|ek, -ku** м. **1.** нещо за хапване (*обикн. сладко печиво*); сладкиш, паста и под.; десерт (*след ядене*): **~ky k čaji** сладкиш, сладки за чай, към чай; **~ek po jídle** десерт след ядене (*обикн. сладкиш, паста и под.*) **2.** нещо за замезване (*обикн. солено*); мезе: **~ky k vínu** мезета за вино
- zakusit, -ím** св. (*со*) изпитам, почувствам, претърпя, преживея, изстрадам (*нещо*): **~it nouzi** изпитам бедност, сиромашия; **~it na sobě válku** изпитам на собствен гръб войната; **~it hanbu** преживея срам, позор; **~it štěstí** изпитам, преживея щастие
- zakusovat, -uji/разг. -uju** несл. **1.** (*со до чего; до чего*) захапвам (*нещо*); впивам зъби (*в нещо*): **~ovat zuby do rtů** захапвам, прехапвам устните си; **~ovat do jablka** захапвам ябълка **2.** (*кохо – вин.*) задушавам, задавам (*някого*): **kočka ~uje myš** котката задавя, задушва мишката **3.** (*со*) *експр.* хапвам (*нещо малко*): **pil kávu, ~oval vánočku** той си пийваше кафе, хапваше си козунък **4.** (*со*) *експр.* изтърпявам, преживявам, понасям (*нещо*): **~ovat ponížení** изтърпявам унижение
- zakusovat se, -uji se/разг. -uju se** несл. **1.** (*до чего*) захапвам (*нещо*); впивам зъби (*в нещо*): **~ovat se do koláče** захапвам сладкиш; **pes se ~oval zloději do nohy** кучето впиваше зъби в крака на крадеца; **bagr se ~oval do půdy** прен. багерът впиваше зъби в почвата **2.** (*до чего*) *експр.* потъвам, вдълбочавам се (*в нещо*): **~ovat se do čtení** потъвам, вдълбочавам се в четиво, в четене
- zakutál|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. (*со кат*) търкулна (*нещо някъде*): **~et míč pod postel** търкулна топка под легло
- zakutál|et se**, обикн. *третол.* **-í se, 3. мн. -ejí se/-í se** св. (*кат*) търкульне се, изтърколи се (*някъде*): **prstýnek se ~el pod gauč** пръстенчето се търкулна под дивана, под кушетката
- zakvá|kat, -kám/-ču** св. **1.** обикн. *третол.* **-ká/-če** закъвака, изкъвака, закръка, изкръка (*за жаба*) **2.** (*со*) *експр.* пейор. закъвакам, изкъвакам, закръкам, изкръкам (*нещо*) (*за човек*)
- zákvas, -u** м. спец. подкваса
- zakvasit, -ím** св. (*со*) спец. закъваса, подкъваса, скваса (*нещо*); сложа за туршия, на туршия (*нещо*): **~it mléko** подкъваса мляко; **~it krmivo** сел. стоп. силажирам фураж
- zákvasný, -á, -é** спец. ферментационен
- zakvasovat, -uji/разг. -uju** несл. (*со*) закъвсам, подкъвсам, сквсам (*нещо*); слагам (*нещо*) за туршия, на туршия: **~ovat mléko** подкъвсам мляко; **~ovat krmivo** сел. стоп. силажирам фураж
- zakvedl|at, -ám** св. (*со до чего*) готв. размеса, разбия (*нещо в нещо*): **~at vejce do polívky** разбия яйце в супа
- zakvič|et, -ím** св. **1.** обикн. *третол.* **-í** изквичи (*за прасе*) **2.** *експр.* прен. изквича (*за човек, за муз. инструмент и под.*)
- zakvik|at, zakvik|at, -ám** св. **1.** обикн. *третол.* **-á** заквичи (*за прасе*) **2.** прен. *експр.* заквича (*за човек, за музикален инструмент и под.*)
- zakvik|nout, zakvik|nout, -nu** св. **1.** обикн. *третол.* **-ne** (кратко) изквичи (*за прасе*) **2.** прен. *експр.* (кратко) изквича (*за човек, за муз. инструмент и под.*)
- zakvíl|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. изстена, простена, изридая, изскимтя
- zakvok|at**, обикн. *третол.* **-á** св. заклока, изклока, заклопа, изклопа (*за квачка*)
- zakvok|nout, -ne** обикн. *третол.* св. (кратко) изклока, изклопа (*за квачка*)
- zakých|at, -ám** св. закихам
- zakých|nout, -nu** св. кихна
- zakymác|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. (*чим*) заклата, разклата, залюля, разлюля (*нещо*): **vítr ~el stromem** вятърът заклати, разклати, залюля, разлюля дървото
- zakymác|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** св. заклата се, разклата се, залюля се, разлюля се: **lod' se ~ela** корабът се залюля
- zakyp|ět**, обикн. *третол.* **-í** св. закипий, кипне
- zákys, -u** м. подкваса
- zakysan|ý, -á, -é** подквасен, заквасен, кисел, прокиснал
- zaky|sat, -sám/-šu** св. спец. **1.** (*со*) закъваса, под-

квѡся, сквѡся (*нещо*); направя (*нещо*) кисело; слѡжа (*нещо*) за туршия/на туршия: **~sat mléko** заквѡся, подквѡся мляко; **~sat okurky** направя кисели краставици **2. обикн. третол. -sá/-še** прокисне; стѡне на туршия: **zeli ~salo** зѡлето (се) прокисна

zakysáv|at, -ám *несв. спец. 1. (co)* заквѡсвам, подквѡсвам, сквѡсвам (*нещо*); прѡвя (*нещо*) кисело; слѡгам (*нещо*) за туршия/на туршия: **~at mléko** сквѡсвам, подквѡсвам мляко; **~at okurky** прѡвя кисели краставички **2. обикн. третол. -á** прокисва; стѡва на туршия

zakysell|it, -ím *св. (co)* подкиселя (*нещо*): **~it pokrm** подкиселя ядене

zakysel|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* подкиселявам (*нещо*): **~ovat jídlo octem** подкиселявам ядене с оцѡт

zakysl|ý, -á, -é 1. кисел, вкиснал, вкиснат, прокиснал, прокиснат, вѡзкисел: **~é zeli** киснатото зѡле; **~é pivo** киснатата бира; **~ý pach** вѡзкисела миризма **2. прен. експр.** кисел, вкиснат, навѡсен, намѡсен, нацѡпен, намрѡщен, начумѡрен: **~ý podivín** кисел, навѡсен чудѡк

zakysl|nout, -nu *св. 1. обикн. третол. -ne спец.* стѡне кисел; вкисне се: **půda ~la** почвата стѡна кисела **2. прен. експр.** стѡна кисел, неприветлив; намрѡща се, навѡся се, намѡся се, нацѡпя се, начумѡря се: **úsmev mu ~l** усмивката му стѡна кисела **3. експр.** прокисна, стѡна на туршия; остѡна стѡр ергѡн, стѡра момѡ

zákysov|ý, -á, -é спец. ферментациѡнен

zakyt|ovat, -uji/разг. -uju *св. (co)* запѡлня (*нещо*) с маджѡн; маджѡнирам/*разг.* маджѡносам (*нещо*): **~ovat okna** запѡлня прозѡрците с маджѡн

zakýv|at, -ám *св. 1. (čít)* замѡхам, заклѡтя, залюлѡя (*нещо*): **~at nohama, hlavou** заклѡтя крака, глава **2. експр.** кимна (*в знак на съгласие*) **3. (na koho; kоти) кимна, махна (*на някого*): **přátelsky ~ala na mě** тя приятелски ми кимна; **~al mu na pozdrav** той му кимна, махна му за поздрав; **hrozivě ~al na dítě** той заплашително се закѡни с прѡст на детѡто**

zakýv|at se, -ám se *св.* заклѡтя се, залюлѡя се

zálabsk|ý, -á, -é който се намира зад рекѡ Лѡбе, отвѡд рекѡ Лѡбе

zalahod|it, третол. -í *св. (kоти, čети)* поласкаѡ (*някого, нещо*); достѡви удовѡлствие, въздѡйства приятно (*на някого, на нещо*): **chvála mu ~í** похвѡлата ще го поласкаѡ; от похвѡлата ще му стѡне приятно

zalahodač|it si, -ím si *св. разг. пейор.* помързелувам, полентѡйствам

zalak|ovat, -uji/разг. -uju *св. (co)* лакирам; покрѡя с лак (*нещо*)

zalament|ovat, -uju *св. разг. експр.* занарѡждам, заоплѡквам се, завѡйкам се, затѡокам се

zalam|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* **1.** наломѡявам, накѡршвам, зачѡпвам, начѡпвам, пѡквам (*нещо*): **~ovat větev** зачѡпвам, накѡршвам клѡн **2.** придѡвам пречѡпена фѡрма (*на нещо*): **~ovat oblouk** пречѡпвам свѡд **3. печат.** помѡствам, вклѡчвам (*нещо*) в страница при свѡрзване на набор: **~ovat tabulku (do stránky)** помѡствам, вклѡчвам таблица (*в набрѡна страница*)

zalam|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв. 1.* наломѡява се, зачѡпва се, начѡпва се, натрошѡва се, пѡква се: **pruty se ~ovaly** прѡчките се наломѡваха, зачѡпваха се **2.** пречѡпва се, има пречѡпена фѡрма: **řimsa se ~ovala k oknu** корнизът се пречѡпваше към прозѡреца

zalap|at, -ám *св. само в съчет.* **~at po dechu/po vzduchu** опѡтам се конвулсивно да си поѡма дѡх, въздух

zalarm|ovat [s-a/-za-], -uji/разг. -uju *св. (koho – вин.)* алармирам (*някого*); вдигна (*някого*) по тревѡга; вдигна (*някого*) на крак: **~ovat požárníky** алармирам пожарникари, огнеборци; **zpráva ~ovala veřejnost** експр. съобщѡнието предизвика тревѡга сред общественѡстѡта

zalašk|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) *св. (s kým)* **1.** поиграя си, закача се (*с някого*): **~ovat s dítětem** поиграя си, закача се с детѡ **2.** пококетнича, пофлиртувам (*с някого*): **~ovat si s hezkým děvčetem** пофлиртувам с хѡбаво момѡче

zalat|at, -ám *св. (co)* закѡрпя, замрѡжа, репризирам (*нещо*): **~at punčochu** закѡрпя чѡрап; **~at díru v punčoše** замрѡжа, репризирам дѡпка на чѡрап

zaláteř|it si, -ím si *св. (na koho, na co; –)* **1.** вдигна гюрултѡя, патѡрдѡя; запѡчна, взѡма да се кѡрам, да викам, да крѡскам (*на някого, на нещо; срещу някого, срещу нещо; –*) запѡчна, взѡма да ругѡя, да кълнѡ, да проклѡинам, да пустѡсвам (*някого, нещо; –*): **~it (si) na kluky** запѡчна да викам, да се кѡрам на момчѡта **2.** запѡчна да недовѡлствам, да се оплѡквам (*от някого, от нещо; –*): **~it si na špatné počasí** запѡчна да се оплѡквам от лѡшѡто врѡме

zaledněn|í, -í *ср. геол.* заледѡване: **~í pevniny** заледѡване на сѡшата

zaledněn|ý, -á, -é заледѡн, покрит с лѡд

zaledn|it se, обикн. третол. -í *св. геол.* заледѡ се; покрие се с лѡд

zaledň|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв. геол.* заледѡва се, покрѡва се с лѡд

zaleh|at, разг. zalíh|at, -ám *несв. 1. (kde; kam)* лягам, залягам (*някъде*): **~at na trávnik(u)**

лягам на поляна; **~at na bojové čáře** залягам на бойна линия **2.** обикн. *третол.* **-á** (*кат; odkud*) достига (*някъде*); долита (*отнякъде*) (*за звук*): **hluk z ulice sem ne~á** шумът от улицата не достига дотук **3.** обикн. *третол.* и *безл.* **-á** (*-; kоти*) глъхне, заглъхва (*-; на някого*): **~ají uši** ушите глъхнат, заглъхват; **~á mi v uších** *безл.* глъхнат, заглъхват ми ушите **zalehlý, -á, -é** заглъхнал: **~é ucho** заглъхнало ухо **zaleh|nout, -nu** *св.* **1.** (*кохо – вин.*) задушá с тялото си (*някого*) (при спанè): **~nout dítě** задушá детè; лèгна насèн върху детè и го задушá **2.** (*kде; кат*) лèгна, залèгна (*някъде*): **~nout na trávník(u)** лèгна на поляна; **~nout za kulomet** залèгна зад картèчница **3.** обикн. *третол.* **-ne** (*кат; odkud*) достйгне (*някъде*); долетй (*отнякъде*) (*за звук*): **z dálky sem ~l výkřik** от далечината долетя вйк **4.** обикн. *третол.* и *безл.* (*-; kоти*) заглъхне (*-; на някого*): **~ly mi uši/безл.** **~lo mi v uších** ушите ми заглъхнаха **zalecht|at, -ám** *св.* (*кохо – вин.*) загъделйчкам, погъделйчкам (*някого*): **~at někoho pod bradou** погъделйчкам някого под брадата; **~ala nás (v nose) vůně kuchyně** миризмá от кyxнята ни загъделйчка (в носá) **zaleklý, zaleknutý, -á, -é** уплашен, наплашен **zalek|nout, -nu** *св.* (*кохо – вин. čít*) изплаша, уплаша, наплаша (*някого с нецо*): **~nout psa kamenem** уплаша кyче с камък **zalek|nout se, -nu se** *св.* (*кохо, čeho*) изплаша се, наплаша се, уплаша се (*от някого, от нецо*): **~nout se výhrůžky** уплаша се от закана; **ne~ne se žádné práce** не сè плаши от никаква работа **zalek|ovat si, -uji si/разг. -uju si** *св.* позяпам, побездèлничá, помързелувам; удáря го (за мáлко, за крáтко) на мързел, на бездèлие **zalem|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* (*со*) обшйя, обтòча, поръбя, кантирам (*нецо*): **~ovat kapesník** обшйя, поръбя нòсна кърпа **zalenoš|it si, -ím si** *св.* побездèлничá, помързелувам, удáря го (за мáлко, за крáтко) на мързел, на бездèлие: **v neděli si rád ~í** в недèля тòй обйча да си помързелува **zalep|it, -ím** *св.* (*со; со čít*) **1.** залепя (*нецо; нецо с нецо*): **~it díru (páskou)** залепя дyпка (с лèнта) **2.** залепя, запечáтам (*нецо; нецо с нецо*): **~it si komu oči (sliby, bohatstvím)** затвòря на някого очите, заслепя някого (с обещания, с богáтство) **3.** прелепя, залепя отгòре, скрия (*нецо*): **~it nápis** прелепя, скрия надпис **4.** сьцо и **zalep|it si, -ím si** изцапам си (*нецо; нецо*

с нецо лепкаво): **~it si ruce (klihem)** изцапам си ръцете (с туткáл) **zálepk|a, -y** *ж.* лист за писмò, кòйто чрез залèпване образyва плйк **zalepovac|í, -í, -í** кòйто слyжи за залèпване: **~í část obálky** намазан с лепило крáй на плйк **zalep|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*со; со čít*) **1.** залèпвам/залèпям (*нецо; нецо с нецо*): **~ovat díru** залèпвам дyпка **2.** залèпвам/залèпям, запечáтам (*нецо; нецо с нецо*): **~ovat obálku** затвòрям на някого очите, устáта **3.** прелепвам/прелепям, залèпвам/залèпям отгòре, скриям (*нецо; нецо с нецо*): **~ovat nápis** прелепвам, скриям надпис **4.** сьцо и **zalep|ovat si, -uji si/разг. -uju si** изцапвам си (*нецо; нецо с нецо лепкаво*): **~ovat si ruce lepidlem** изцапвам си ръцете с лепило **zálesáck|ý, -á, -é** кòйто се отнáся до трáпер; трáперски: **~ý život** живòт на трáпери **zálesáctv|í, -í** *ср.* кáчества, присьци на трáперите; трáперство **zálesá|k, -ka** *м.* **1.** трáпер: **dobrodružná literatura o ~cích** приключèнска литератyра за трáпери **2.** гòрски, отвъдгòрски, задгòрски жител **zalesk|nout se, обикн. третол. -ne se** *св.* блèсне, заблèстй: **hladina jezera se ~la** повърхността на èзерото заблèстя; **v ruce se mu ~l nůž** в ръкáта му блèсна нòж; **v očíh se mu ~lo** *безл.* очите му заблèстяха **zalesněn|í, -í** *ср.* залесяване **zalesněnost, -i** *ж.* залесèност **zalesněn|ý, -á, -é** залесèн, горйст: **~é oblasti** залесèни, горйсти области **zalesn|it, -ím** *св.* (*со*) залеся; засадя с гòрá (*нецо*) **zalesňovac|í, -í, -í** залесйтелен: **~í práce** залесйтелни рáботи; **~í akce** áкция за залесяване **zalesň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*со*) залесявам; засáждам с гòрá (*нецо*) **zalét|at I, разг. zalít|at I, -ám** *несв.* **1.** обикн. *третол.* **-á** (*кат*) долита, влита; летèйки влита (*някъде*): **vlaštovky ~ají každé jaro do starých hnízd** лястовиците се връщат, долитат всяка прòлет в старите си гнездá **2.** (*кат*) *прен.* пренáсям се (*някъде*): **~at myšlenkami do minulosti** пренáсям се в мйслите си в мйналото **3.** обикн. *третол.* **-á** долита, достйга (*за звук*): **ze skal k nám ~á ozvěna** от скалите при нáс долита èхо **4.** обикн. *третол.* **-á** полита, устремява се, вперва се, втрèнчва се (*за поглед*): **jeho pohled ~al k obzoru** пòгледът му се устремяваше към хоризòнта **5.** *в сьчет.* **~at očima** (*кат*) втрèнчвам, впервам очи, пòглед (*някъде*): **~at očima ke dveřím** впервам очи към вратáта

zalét|at II, разг. **zalít|at II**, **-ám** св. (со) авиац. изпита́м, разработя́ (самолет и под.); извърша изпитателен полет, изпитателни полети (със самолет и под.): **~at (nový) letoun** изпита́м (нов) самолет

zalét|at si, разг. **zalít|at si**, **-ám si** св. полетя́ извѣстно време: **~at si na kluzáku** полетя́ извѣстно време, от време на време с безмото́рен самолет

zalétávac|í, -í, -í авиац. изпитателен: **~í pilot** летѣц-изпитател; **~í let** изпитателен полет

zalétáv|at I, разг. **zalítáv|at I**, **-ám** не св. 1. обикн. третол. **-á** (kam) долѣта, влѣта; летѣйки влѣза (някъде) 2. (kam) прен. пренася́м се някъде 3. обикн. третол. **-á** долѣта, достига́ (за звук)

zalétáv|at II, разг. **zalítáv|at II**, **-ám** не св. (со) авиац. изпита́вам, разработя́вам (самолет и под.); извършя́вам изпитателен полет, изпитателни полети (със самолет и под.)

zalet|ět, -ím св. 1. обикн. третол. **-í** (kam) долетя́, влѣти; летѣйки влѣзе (някъде): **vlaštovka ~ěla do pokoje** лястовицата долетя́, влѣтя, влѣзе в стаята 2. (kam) прен. пренесà се (някъде): **~ět myšlenkami do minulosti** пренесà се в мислите си в миналото 3. обикн. третол. **-í** долетя́, достигне́ (за звук): **zvenčí sem ~ěl křík** отвѣн се чу́, достигна ви́к 4. обикн. третол. **-í** полетя́, устремя́ се, впѣри се, втрѣнчи се (за поглед): **jeho pohled ~ěl vzhůru** погледът му се устремя́ нагоре 5. в съчет. **~ět očima** (kam) втрѣнча, впѣря очи, поглед (някъде): **~ět očima do rohu sálu** впѣря, втрѣнча очи в ъгъл на зала

záletnic|e, -e ж. леконравна жена; любителка на любовни приключения, разг. флиртаджийка **záletnick|ý, -á, -é** донжуански, разг. коцкарски **záletnictv|í, -í** ср. донжуанство, женкарство, разг. коцкарлък, флиртаджийство

záletník, -a м. женкар, донжуан; любител на любовни приключения; разг. коцкар, флиртаджия

zalét|nout, разг. **zalít|nout**, **-nu** св. 1. обикн. третол. **-í** (kam) долетя́, влѣти; летѣйки влѣзе (някъде): **vlaštovka ~la do síně** лястовицата влѣтя в залата 2. (kam) прен. пренесà се (някъде): **~nout myšlenkami k domovu** пренесà се в мислите си въщи 3. обикн. третол. **-ne** долетя́, достигне́ (за звук): **z ulice sem ~l křík** от улицата се чу́, долетя́ ви́к 4. обикн. третол. **-ne** полетя́, устремя́ се, впѣри се, втрѣнчи се (за поглед): **jeho pohled ~l vzhůru** погледът му се устремя́ нагоре 5. в съчет. **~nout očima** (kam) втрѣнча, впѣря очи, поглед (някъде): **~nout očima k lesu** впѣря очи към гората **záletn|ý, -á, -é** склòнен към любовни похождения

ния: **~ý manžel** склòнен към любовни похождения съпру́г

zalet|ovat I, -uji/разг. **-uju** не св. 1. обикн. третол. **-uje** (kam) долѣта, влѣта; летѣйки влѣза (някъде) 2. (kam) прен. пренася́м се (някъде) 3. обикн. третол. **-uje** долѣта, достига́ (за звук)

zalet|ovat II, -uji/разг. **-uju** св. (со) запоя́, заваря́ (метален съд и под.): **~ovat děravý hrnec** запоя́ пробита тенджерка

zálet|y, -ů м. само мн. любовни приключения, похождения; тичане по жени: **chodit na ~y** тичам подир жени

zalév|at, разг. **zalív|at**, **-ám** не св. 1. обикн. третол. **-á** (со, koho) залива́, наводнява (нещо, някого) (за течност): **vlny ~ají palubu** вълни заливат палубата; **láva ~á vesnice na úpatí sopky** лава залива селà в подножието на вулкан 2. (со čít) заливам, покривам (нещо с нещо): **~ovat ovoce cukrovým roztokem** заливам плодове със захарен разтвор 3. (со čít) поливам (нещо с нещо): **~at květiny** поливам цветя; **~at oběd pivem** прен. експр. пия́ бира при обяда; поливам обяд с бира 4. обикн. третол. **-á** (koho, со) облива́ (някого, нещо) (за пот, за съзвиз и под.): **~á ho studený pot** облива го студена пот; **slzy ~ají oči** сълзи обливат очите 5. (со; со čít) спец. заливам, запълвам, уплътнявам (нещо с нещо): **~at díry, dlažební kostky asfaltem** заливам дупки, павѣта с асфалт 6. обикн. третол. **-á** (со, koho) книж. залива, облива, изпълва, напълва (нещо, някого) (за светлина, за чувство и под.): **slunce ~á pokoj** слънцето залива стаята; **~á ho dojetí** той се изпълва с умиление

zalév|at se, разг. **zalív|at se**, **-ám se** не св. (čít) 1. обикн. третол. **-á se** залива се, наводнява се, напълва се (с нещо): **pole se ~ají vodou** нивите се наводняват 2. обливам се (в нещо, с нещо), напълвам се (с нещо): **čelo se ~á potem** челòто се облива в пот; **oči se ~aly slzami** очите се напълваха, наливаха се със сълзи; **~at se slzami** обливам се в сълзи

zaléz|at, разг. **zalíz|at**, **-ám** не св. (kam) пропъля́зявам, впъля́зявам; (пъля́зейки) влѣзам, мущя́вам се, вмъквам се, завя́рам се, скривам се (някъде): **had ~á do díry** змията се вмъква в дупката; **~at do kouta** мущя́вам се, завя́рам се в ъгъл; **~at do svého úkrytu** скривам се в скриванско ♦ **~at hlavy** свивам се, скривам се в черупката си; **mráz, zima ~á za nehty** стàва много студено; студят запòчва да хàпе; **~á mi za nehty** безл. пръстите ми замръзват; вкочаня́вам (се); **už mi to ~á za nehty** експр. товà вѣче ми дотя́га, йдва ми до гúша

zalézav|ý, -á, -é пронизващ, проникващ: **~ý chlad** пронизващ, проникващ хлад; **~á zima** пронизващ, проникващ студ

zalezl|ý, -á, -é (*kde, kam*) скрит, сгъшен, свит (*някъде*): **hlemýzd' ~ý ve své skořápce** охлюв, скрит в черупката си; **člověk strachem ~ý do sebe** *прен.* човек, затворен, свит в себе си от страх

zal|ézt, -ezu *св. (kam)* 1. пропълзля, впълзля; (пълзэйки) вляза, пъхна се, мушна се, заврѝ се, скрия се (*някъде*): **pes ~ezl pod stůl** кучето се пъхна, мушна се, заврѝ се под масата; **~ézt do svého pokoje** заврѝ се, приберѝ се, вляза в стаята си; **když o něco jde, ~eze** кога̀то трябва да се действа, то̀й/тя се крие, скрия се 2. вляза, проникна, попадна (*някъде*): **špína mu ~ezla za nehty** под ноктите му влезе, проникна

zalež|et, -ě отлежал: **~ý sýr** отлежало, узряло сирене; **~é víno** отлежало вино

zalez|et, обикн. третол. -í *св.* отлежи; *обикн. в съчет.* **nechat ~et (co)** оста̀ва (*нещо*) да отлежи, да узрѝ: **nechat ~et sýr, víno** оста̀ва сирене, вино да отлежи

zálež|et, обикн. третол. и безл. -í, 3. мн. -ejí/-í *св.* 1. (*na kot, na čet*) завѝси, обусловѝн е, зависѝм е (*от някого, от нещо*): **dobré výsledky ~í na lidech, na organizaci práce** добрите резултати завѝсят от хората, от организацията на труда; **to ~í na jeho dobré vůli** това завѝси от неговата добра воля; **~í na situaci** *безл.* завѝси от ситуацията, от положението 2. *безл.* (*kotiu na kot, na čet; na kot, na čet*) има голямо значение, голяма важност (*за някого*); представлява интерес (*за някого*): **~í mu na vás** то̀й се интересува от вас, проявява интерес към вас; държи на вас; **velice mu ~elo na tom** това бѝше много важно за него; то̀й бѝше много заинтересован от това; много държѝше на това; **na něm ne~í** то̀й не ѝ важен, има второстепенно значение; не завѝси от него; **na tom ne~í** това не ѝ важно, това изобщо няма значение; много важно! никак не ѝ важно! *разг. експр.* голям праз! 3. *в съчет.* **dát si/dávat si ~et (na čet, na kot)** полѝжа/полѝгам усилия, старание; погрижа се/грижа се (*за нещо, за някого*): **dej si na té práci zvlášť ~et!** обърни особено внимание на тази работа! **musíš si dát na sobě ~et** трябва да си обръщаш повече внимание, да се грижиш

повече за свѝята вѝншност 4. *обикн. третол. -í (v čet)* *книж.* заключава се, състои се (*в нещо*): **jeho povinnost ~í v tom, že...** неговото задължение се състои в това, че...; **léčba ~í v koupelích** лечението се заключава в бани

záležitost, -i *ж.* дело, работа, въпрос, проблем: **soukromá ~** лична работа, личен проблем; **politická ~** политически въпрос; **plést se do cizích ~í** бъркам се, мѝся се в чужди работи; **to je choulostivá ~** това е деликатен въпрос; **je to ~í nás všech** това е дело на всички нас, то̀зи въпрос засяга всички ни

zal|hat, -žu *св.* 1. (*kotiu*) излѝжа (*някого*): **občas (si) ~že** понякога послѝгва, лѝже; **~hat matce** излѝжа майка си; **~hala, že...** тя излѝга, че... 2. (*co*) *книж.* прикрѝя, отрека (*нещо*); излѝжа (*за нещо*): **~hal svůj přestupek** то̀й прикри простѝпката си

zalháv|at, -ám *несв.* 1. (*kotiu*) лѝжа, излѝгам (*някого*) 2. (*co*) *книж.* прикрѝвам, отричам (*нещо*); лѝжа, излѝгам (*за нещо*)

zálib|a, -y *ж.* 1. удовѝлствие, насла̀да, радост: **se ~ou hleděl na svou dceru** то̀й с радост гледѝ дъщеря си 2. (*v čet; pro co*) склѝнност, влечѝние (*към нещо*); хѝби: **~a ve čtení, v hudbě** влечѝние към четене, към музика; **mít ~u pro přestování květin** обичам да отгледѝдам цветя; отгледѝдането на цветя ми е хѝби

záliben|í, -í *ср.* 1. удовѝлствие, насла̀да, радост: **naslouchat hudbě se ~ím** слѝшам музика с насла̀да 2. (*v čet*) склѝнност, влечѝние (*към нещо*): **mít ~í ve sportu** увлѝчам се от спорт; **najít v něčem, v někom ~í** харѝсам, обикна нещо, някого

zálib|it se, -ím se *св.* 1. (*kotiu*) понрѝва се, харѝсам (се) (*на някого*): **~ila se mu už na první pohled** тя му харѝса (ѝще) от прѝв поглед; **ten nápad se mu ~il** тази идея му харѝса 2. *безл. -í se (kotiu v kot, v čet)* *книж.* (*някой, нещо*) (си) спечѝли симпатията (*на някого*): **~ilo se mu v ní** тя спечѝли симпатията му; **~ilo se mu v tom nápadu** тази идея му харѝса

zálibně *нар.* с удовѝлствие, с насла̀да: **~ si ji prohlížel** то̀й с насла̀да я разгледѝдаше

zálibn|ý, -á, -é любѝщ, мил, приятен: **~ý pohled** мил поглед; **~ý úsměv** мила усмѝвка

zalic|it, -ím *св. воен. малко книж.* вдѝгна орѝжие, за да се премѝря; премѝря се, прицѝля се с орѝжие

zalic|ovat, -uji/разг. -uju *св. (co)* *техн.* припѝсна, напѝсна едѝн към друг (*детайли и под.*)

zalič|it, -ím *св. (co)* покрѝя, прикрѝя (*нещо*) с грѝм

zalidněn|í, -í *ср.* 1. засѝлване, населяване 2. гѝ-

стотà на населèние: **husté ~í** висòка гъстотà на населèнието

zalidněnost, -i ж. засèленост, насèленост: ~ **měst** насèленост на градовè; **stoupající ~** увеличàваща се гъстотà на населèнието

zalidněn|ý, -á, -é засèлен, насèлен: **hustě ~é oblasti** гъсто насèлени òбласти

zalidn|ít, -ím св. (со) засèля, насèля (нещо): ~ **it pustinu** засèля необитàвана òбласт

zalidn|ít se, обикн. третол. -í se св. 1. засèли се, насèли се: **pohraničí se ~ilo** пограничната òбласт се насèли, засèли 2. напълни се, изпълни се с хòра: **lázně se v sezoně ~ily** през сезòна баниите, курòртите се напълниха с хòра

zalidn|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) засèлвам, насèлявам (нещо): ~ **ovat neobydlené kraje** засèлвам необитàвани òбласти

zalidn|ovat se, обикн. третол. -uje se неск. 1. засèлва се, насèлява се 2. напълва се, изпълва се с хòра

zalıhat вж. zaléhat

zalichocen|í, -í ср. комплимèнт, ласкàтелство

zalichoc|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (коти) подмàзвам се (на някого)

zalichot|ít, -ím св. 1. (коти, щети) направя комплимèнт (на някого); поласкàя (някого, нещо): ~ **il ženě, že jí to sluší** тòй направи комплимèнт на женàта, че товà и отива, че товà и стои добрè, че товà и прилича 2. обикн. третол. ~ **í** (коти) въздèйства, подèйства добрè, приятно (на някого); поласкàе (някого): **chvála mu ~ila** похвалата му подèйства приятно, поласкà го

zalichot|ít se, -ím се св. (коти) подмàжа се (на някого): ~ **ít se představenému** подмàжа се на началника си

zalis|ovat, -uji/разг. -uju св. (со; со щит) техн. впресòвам (нещо в нещо)

zalist|ovat, -uji/разг. -uju св. (в щет) запрелиствам (нещо): ~ **ovat v knize** запрелиствам книга

zalıít, -iji/-eji/разг. -iju/-eju св. 1. обикн. третол. ~ **ije/-eje** (со, ко̀хо) залèе, наводни (нещо, някого) (за течност): **rozvodněná řeka ~ila pole** придошлàта рекà залèя, наводни нивите; **láva ~ila celé osady** лавата залèя цели сèлища 2. (со щит) залèя, покрива (нещо с нещо): ~ **ít okurky lákem** залèя, покрива кра̀ставички със саламу̀ра 3. (со) полèя (нещо): ~ **ít květiny, záhon** полèя цветя, лèхà 4. обикн. третол. ~ **ije/-eje** (ко̀хо, со) облèе (някого, нещо) (за пот, за сълзи и под.): ~ **il ho pot** облèя го пòт 5. (со; со щит) спец. залèя, запълня, уплътня (нещо; нещо с нещо): ~ **ít spáru (asfaltem)** залèя, запълня фуги (с асфàлт) 6. обикн.

третол. ~ **ije/-eje** (со, ко̀хо) книж. облèе, напълни, изпълни (нещо, някого) (за светлина, за чувство и под.): **pokoj byl ~it sluncem** стàята бèше залèя от слънце; ~ **ila ji lítost** тя се изпълни със сжжалèние

zalıít se, -iji se/-eji se/разг. -iju se/-eju se св.

1. обикн. третол. ~ **ije se/-eje se** (щит) залèе се, наводни се, напълни се (с нещо): **pole se ~ila vodou** нивите се наводниха 2. (щит) облèя се (в нещо, с нещо); напълня се, изпълня се, налèя се (с нещо): **čelo se ~ilo potem** чèлòто се облèя в пòт; **oči se mu ~ily slzami** очите му се напълниха, налèяха се със сълзи; ~ **ít se slzami** облèя се в сълзи

zalıít I, II, zalítat si, zalítávat I, II вж. zaléat I, II, zaléat si, zaléávat I, II

zalıít|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (щето) сжжалèя, разкàя се; запòчна да сжжалèвам, да се разкàйвам (за нещо): ~ **ovat slibu** сжжалèя, запòчна да сжжалèвам за обещàнието си; ~ **oval, že tam šel** тòй сжжалèя, че е отишъл там 2. (ко̀хо – вин.) сжжалèя (някого); почувстввам сжжалèние (към някого)

záliv, -u м. зàлив

zálivat, zálivat se вж. zalévat, zalévat se

zálivk|a, -y ж. 1. агрон. поливане: **ranní ~a (květin)** с̀утрешно поливане (на цветя) 2. сос, течност, разтвòр за заливане: ~ **a na salát** готв. сòс за (заливане на) салàта

zálızat вж. zalézat

zalkaliz|ovat [s-a/-za-], -uji/разг. -uju св. (со) хим. алкализирам (нещо): ~ **ovat vodu, roztok, pùdu** алкализирам вода, разтвòр, пòчва

zalk|nout se, -nu se св. (щит) задàва се, задушà се (от нещо): ~ **nout se kouřem** задушà се от дим; **div se ne~l smíchem** тòй едва не сè задàви от смях

zalknut|í, -í ср., само в съчет. je tu (horko, vedro, dusno) k ~í тук можеш да се задушиш, да умрèш (от горещина, от жèга, от зàдуха)

zálo|ha, -hy ж. 1. авàнс, предплатà, кàпаро: **vzít si, vybrat si ~hu na plat** взèма авàнс срещу заплатата си; **dát ~hu na zboží** дам предплатà за стòка 2. запàс, резерва: **nechat si v ~ze peníze, potraviny, argumenty** оставя си в запàс пари, хранителни продукти, аргументи; **pracovní ~hy** трùдови резерви 3. засàда: **napadnout nepřítele ze ~hy** нападна неприятел от засàда; **číhat na někoho v ~ze** дèбна някого в засàда/от засàда 4. воен. запàсни части, запàсни войски; запàс: **voják v ~ze** военнослужащ от запàса; запàсен; разг. запàсник 5. спорт. полúзашита: **hrát v ~ze** играя като полúзашитник

zálohovan|ý, -á, -é авансиран, предплатен: **~é láhve** бутилки, чийто стойност е платена
záloh|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со)* давам/дам аванс (за нещо): **~ovat objednané zboží** давам/дам аванс за поръчана стока
zálohově нар. авансово; в аванс
zálohov|ý, -á, -é авансов: **~é výplaty** авансови плащания
zálokt|í, -í ср. мийница, мийща (часть на ръката между рамото и лакътя)
zalomc|ovat, -uji/разг. -uju св. (čít, kýt) затреса, разтърся, раздръсам (нещо, някого): **~ovat dveřmi** заблъскам врата; **~ovat spáčem** раздръсам, разтърся спящ (човек); **vztek jím** **~oval** прен. експр. той се затресе от гняв, изпълни се с гняв; обзе го гняв
zalomen|í, -í ср. техн. чўпка
zalomen|ý, -á, -é техн. пречўпен, колянв; колечат: **~ý hřidel** колянв вал
zalom|ít, -ím св. 1. (со) наломя, накърша, зачўпя, начўпя, пўкна, спўкам (нещо): **~it větev** наломя, накърша клон; **~it jehlu v silné kůži** счўпя игла в дебела кожа 2. (со) придам пречўпена форма (на нещо): **~it oblouk** пречўпя свод 3. в съчет. **~it rukama/ruce** почна да кърша, закърша ръце 4. (со) печат. намества, включва (нещо) в страница при свързване на набор: **~it tabulku (do stránky)** помеща, включва таблица (в набрана страница)
zalom|ít se, обикн. третол. -í se св. 1. наломй се, прекърши се, зачўпи се, начўпи се, счўпи се: **tříska se v prstě ~ila** тресчйцата се счўпи и остана в пръста 2. пречўпи се; промени праволинейността си; завйе: **ulice se ~ila doleva** улицата завй наляво
zalomoz|ít, -ím св. (-; čít) затракам, изтракам, затрўпам, изтрўпам, загърмя, прогърмя, затрещя, изтрещя (-; с нещо): **vлак ~il na viaduktu** влъкът затрещя по виадукта
zaloup|at, -ul-ám св. в съчет. **~at očima** (по ком) експр. изгледам неприветливо (някого)
zalov|ít, -ím св. (kde) експр. започна да търся, затършўвам (някъде): **~it v kapse, v zásuvce** затършўвам в джоб, в чекмедже
založen|í, -í ср. 1. основаване, създаване: **rok ~í** година на основаване 2. характер, нрав, природа, натура: **citové ~í** чувствителност; **člověk klidného ~í** човек със спокоен характер; спокоен по природа човек; **byl ~ím romantik** по природа той беше романтик
založen|ý, -á, -é основан: **vztah ~ý na vzájemné úctě** отношение, основано на взаимно уважение
založit se ~ýma rukama гледам, седя със скръстени ръце

založ|it, -ím св. 1. (со кам) слўжа, поставя (нещо някъде): **~it ruce za hlavu, v bok** слўжа ръце зад главата си, на хълбоците си; **~it lístek do kartotéky** поставя фиш в картотeka 2. (со кам) забўтам (нещо някъде) (и не мўга да го намєря): **~it klíče, doklady** забўтам някъде клўчове, документи 3. (со čít) подпрá, залўстя (нещо): **~it kola vozu kameny** подпрá колелá на колá с камъни; **~it vrata (závorou)** залўстя пўрта (с мандáло) 4. (со) подпрá (нещо): **~it dláto** подпрá длетò 5. (со čít) подгъна (за да слўжа белег, знак); отбелєжа (нещо с нещо): **~it si stránku (lístkem)** отбелєжа си страница (с листче) 6. (со) подгъна, загъна, запрётна, засўча (нещо): **~it sukni, rukávy** запрётна полá, рькáви 7. (коми; коми со) слўжа (храна на животни): **~it konim (seno)** слўжа (сенò) на конè 8. (со) основа, учредя, създам (нещо): **~it školu, stranu** основа, учредя училище, партия; **~it rodinu** създам семейство; **~it oheň** запáля огън; **~it akci спорт. публ.** запòчна контраатáка 9. (со на čet) основа (нещо върху нещо); взема (нещо) за основа (на нещо): **na tom ~il svůj plán** върху това той основа плáна си 10. само страд. **být ~en (jak)** устроен съм, характерът ми е изграден (по някакъв начин): **je ~en citově** той е чувствителен, емоционално устроен 11. (кого čít) разг. заема, дам парй на заем (на някого); финансирам (някого): **~il mě (stokorunou)** той ми даде на заем (стò крòни)
záložk|a, -y ж. 1. подгъв, маншєт: **popustit ~u** отпўсна подгъв; **~y u kalhot a)** маншєти на панталон 6) подгъв на панталон; **knižní ~a** печат. прегънатá част от облўжка на книга 2. в съчет. **~a do knihy** влўжка в книга; разг. отбелязка (лента, картон и под., с които се означава докъде е прочетено)
záložn|a, -y ж. 1. по-рано кредитна банка 2. залўжна къща
záložn|í, -í, -í запáсен, резервен: **~í součást** резервна част; **~í důstojník** воен. офицєр от запáса; **~í řada спорт.** полўзащйцта
záložník, -a м. 1. воен. воєннослўжещ/воєнонослўжащ от запáса; запáсен; разг. запасняк: **cvičení ~ů** учєние на запáсни, на запасняци 2. спорт. полўзащйтник: **pravý ~** дєсен полўзащйтник
záladně нар. ковáрно, лукáво: **~ se ptát** питам ковáрно, лукáво
záladnost, -i ж. ковáрство, лукáвство
záladn|ý, -á, -é ковáрен, лукáв: **~ý člověk, protivník** ковáрен, лукáв човєк, противник; **~ý úmysl, pohled** ковáрен ўмисъл, пòглед; **~ý vír**

коварен, опасен водовъртеж; **~á zatáčka** коварен, опасен завой

zalup|at, обикн. третол. и безл. **-e/-á** св. запука, изпука: **parkety ~aly pod nohama** паркѣтъг запука, изпука под краката; **~alo mu v kloubech** безл. ставите му запукаха, изпукаха

zálsk, -u м. (на со, на кохо) охота, прищявка, **о́ножнѣцѣ** **пѣнѣца**

něko силно желая нещо, някого; облизвам се, то̀ча си зѣбите за нещо, за някого; мераклия съм на нещо, на някого

zalusk|at, -ám св. (čít) защракам, изщракам, щра̀кна (обикн. с прѣсти)

zalusk|nout, -nu св. (čít) щра̀кна, изщракам (обикн. с прѣсти)

zalyk|at se, -ám se неск. (čít) задавям се, задушавам се (от нещо): **~at se kouřem** задавям се, задушавам се от дим

zalyž|it si, -ím si св. попързелям се със ски; покàрам ски; поскиорствам

zalyž|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. попързелям се със ски; покàрам ски

zamáč|et, -ím, 3. мн. -eji/-í св. (со, кохо) измòкря, намòкря (нещо, някого): **~et si boty v trávě** намòкря обувките си в тревата

zamačk|at, -ám св. 1. (со) притисна, натѣпча (нещо): **~at bouli nožem** притисна цицѝна с нòж; **~at tabák do dýmky** натѣпча тютюн в лула 2. (кохо – вин.) смàчкам, смàжа (някого): **~at housenku** смàчкам, смàжа гьсèница

zamačkáv|at, -ám неск. 1. (со) притискам, натѣпквам (нещо): **~at bouli na čele** притискам цицѝна на челòто; **~at botou kamínek do písku** натѣпквам с обувка камъче в пясък 2. (кохо – вин.) смàчкавам, смàзвам (някого): **~at housenku** смàчкавам, смàзвам гьсèници

zamačk|nout, -nu св. 1. (со) притисна, натѣпча (нещо): **~nout bouli nožem** притисна цицѝна с нòж; **~nout papír do kanálu** натѣпча хартия в канал 2. (кохо, со) смàчкам, смàжа (някого, нещо): **~nout botou brouka** смàчкам, смàжа с обувка брѣмбар; **~nout cigaretu** смàчкам, угася̀ цигàра

zamách|at, -ám св. (čít) замàхам (с нещо); размàхам (нещо): **husa ~ala křídly** гьската замàха с крила̀/крилè, размàха крила̀/крилè

zamách|at se, -ám se св. измòкря се, намòкря се (при плакнене на пране)

zamač|at si, -ám si св. разг. експр. порабòтя, побàчкам

zamal|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) замàжа с боя̀, боя̀дисам (нещо): **~ovat nápis, skvrnu** замàжа с боя̀ надпис, петнò

zamal|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. порисúвам

zamalováv|at, -ám неск. (со) замàзвам с боя̀,

боя̀дисвам (нещо): **~at nápisy** замàзвам с боя̀ надписи

zamanévr|ovat, -uji/разг. -uju св. (čít) пòчна да маневр̀ирам, поманевр̀ирам, напра̀вя манев̀ра (с нещо): **~ovat lod'kou** пòчна да маневр̀ирам, поманевр̀ирам, напра̀вя манев̀ра с лòдка

zaman|out se, безл. -e se св. (komu) хрúмне (на някого); (някой) се сèти, реш̀и: **udělá, co se mu ~e** тòй прàви, каквòто му хрúмне

zaman|out si, -u si св. (со; že...) разг. хрúмне ми (нещо; да...), сèтя се (за нещо; да...), реш̀а (нещо; да...): **dělá, co si ~e** прàви, каквòто му/й хрúмне; **~ul si, že dál nepůjde** тòй реш̀и, ск̀имна му да не хòди пò-натàтък

zamař|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) нанесà на кàрта (нещо); картограф̀ирам (нещо)

zamask|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) (за)маскирам, прикр̀ия (нещо): **~ovat tank** (за)маскирам тàнк; **~ovat vchod** (за)маскирам, прикр̀ия вхòд; **~ovat strach, rozpaky úsměvem** прен. прикр̀ия страх̀а си, смущèнието си с усм̀ивка

zamaskováv|at, -ám неск. (со) маскирам, зама̀скирвам, прикр̀ивам (нещо): **~at zákopy** маскирам, зама̀скирвам окòпи; **~at strach zpíváním** прен. прикр̀ивам страх̀а си с пèене

zamast|it, -ím св. (со) намазн̀я; изцàпам с мазнинà (нещо): **~it knihu** изцàпам с мазнинà кнѝга; **~it si prsty** намазн̀я си прѣстите

zamaště|ný, -á, -é намазн̀ен; изцàпан с мазнинà: **~é šaty** мазни, изцàпани с мазнинà дрèхи

zamatl|at, -ám св. (со) разг. експр. изцàпам, оплèsкам, омàжа (нещо): **~at si ruce** изцàпам, омàжа си рьцèте; **~at sklo okna od kytu** изцàпам, омàжа стьклò на прозòрец с к̀ит, с маджúн

zamatl|at se, -ám se св. разг. експр. изцàпам се, оплèsкам се, омàжа се: **~at se od barev** изцàпам се, омàжа се с боя̀

zamáv|at, -ám св. 1. (čít) помàхам (с нещо), размàхам (нещо): **pták ~al křídly** пт̀ицата помàха с крила̀/крилè, размàха крила̀/крилè; **~at (šátkem, rukou)** замàхам, помàхам, мàхна (с к̀ърпа, с рь̀ка) за пòздрав; размàхам (к̀ърпа, рь̀ка) за пòздрав 2. (s kúť) разг. експр. разпрàвя се (с някого); дàм (на някого) да се разберè

zamazan|ý, -á, -é изцàпан: **~é ruce** изцàпани рь̀це

zama|zat, -žu/книж. -ži св. 1. (со, кохо) изцàпам, изпоцàпам, оплèsкам, омàжа (нещо, някого): **~zat si ruku, košili blátem** изцàпам си рь̀ката, ризата с кàл 2. (со čít) замàжа, зап̀льня, зап̀пша (нещо с нещо): **~zat díry ve zdi** замàжа, зап̀льня с гипс д̀упки в стенà 3. (со čít) замàжа, заличà (нещо с нещо): **~zat nápis na zdi** замàжа надпис на стенàта

zama|zat se, -žu se/книж.-**ži se** св. изцапам се, изпоцапам се, оплѣскам се, омѣжа се: **~zat se při práci** изцапам се при работа
zamázáv|at, -ám несв. (со *čít*) **1.** замázвам, запълвам, запущвам (нещо с нещо): **~at díry ve zdi** замázвам, запълвам, запущвам дупки в стена **2.** замázвам, заличавам (нещо с нещо): **~at v dopise řádky** задрасквам, заличавам редовѣ в писмо
zamáz|nout, -nu св. **1.** (со *čít*) мазна, замажа, покрѣя (нещо с нещо): **~nout voskem ránu (stromu)** замажа с воскъ рана (на дърво); **~nout díru sádrou** замажа, покрѣя дупка с гипс **2.** (со) мазна, замажа, залича (нещо): **~nout skvrnu na zdi** замажа, залича петно на стената
zamb|o [sa-], **-a** м. замбо; мѣлез от нѣгър и индианка или мулатка (в испанска Южна Америка)
záměn|ý, -á, -é заклѣчен, затворен
zámeč|ý, -á, -é който се отнася до замък: **~á věž** кѣла на замък
zámeč|ek I, -ku м. умал. бравичка, кофарче, катинарче
zámeč|ek II, -ku м. умал. малък замък; замъче
zameč|et, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í** изблѣе, изврещѣ (за коза, за овца и под.): **koza ~ela** козата изврещѣ **2.** (со) експр. изблѣя, изврещѣ (нещо) (за човек)
zámeč|nice, -e ж. шлѣсерка
zámeč|nický, -á, -é **1.** шлѣсерски, железърски: **~á dílna** шлѣсерска работилница; **~é nástroje** шлѣсерски инструменти **2.** ключърски
zámeč|nictví, -í ср. **1.** шлѣсерство, железърство; шлѣсерска, железърска работилница **2.** ключърство; ключърска работилница
zámeč|ník, -a м. **1.** шлѣсер, железър: **strojný ~** механик **2.** ключър
zám|ek I, -ku м. **1.** бравà, кофар, катанец, катинар: **patentní, dozický ~ek** секретна бравà; **visací ~ek** катинар, катанец; **zadlabaný, zapuštěný ~ek** вдълбана бравà; **zavřít na ~ek** ~~заврѣти~~ **zámkem** държа нѣщо под клѣч; **zavřít, být zavřen na tři ~ky, na pět/devět/desatero ~ků** заклѣча, заклѣчен съм с три, с пет, с девет, с десет ключалки; стрѣго охранявам, стрѣго съм охраняван **2.** техн. ключалка, предпазител
zám|ek II, -ku м. замък: **renesanční/renezanční ~** ~~ренесансн~~ **zámkový** ~~замков~~
větrné ~ky стрѣй въздушни замъци, въздушни кѣли
zamek|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** заблѣе, изблѣе, заврещѣ, изврещѣ (няколко пѣти) (за коза и под.): **koza ~ala** козата заврещѣ **2.** (со)

експр. закрещѣ, изкрещѣ, заврѣякам, изврѣякам (нещо) (за човек)

zamek|nout, -nu св. **1.** обикн. третол. **-ne** изблѣе, изврещѣ (кратко) **2.** (со) експр. изблѣя, изврещѣ (нещо) (за човек)

zamekot|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** заблѣе, изблѣе, заврещѣ, изврещѣ (за коза и под.) **2.** (со) експр. забърборѣя, избърборѣя, задрѣнкам, издрѣнкам, замѣнкам, измѣнкам, запелтѣча, изпелтѣча (нещо)

zamek|t|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** заблѣе, изблѣе, заврещѣ, изврещѣ (за коза и под.) **2.** (со) експр. забърборѣя, избърборѣя, задрѣнкам, издрѣнкам, замѣнкам, измѣнкам, запелтѣча, изпелтѣча (нещо)

záměn|a, -y ж. **1.** замѣяна, смяна: **~a slov** език. замѣстване, субституция на дѣми **2.** размяна, смѣсване, сбѣркване: **~a osob** смѣсване на лица по погрѣшка

zaměn|it, -ím св. **1.** (со, *koho s čít, s kým*) сменя, разменя, смѣся (по погрѣшка), сбѣркам (нещо, някого с нещо, с някого): **~ili nám kufrů** сменя ни по погрѣшка кѣфарите; **~it si plášť v restauraci** сменя по погрѣшка палтото си в ресторант; взѣма в ресторант по погрѣшка чѣждо палтò; **~it muchomůrku se žampionem** сбѣркам мухоморка с печѣрка; смѣтна мухоморка за печѣрка **2.** (со *zač, čít*) заменя, сменя, подменя (нещо с нещо): **~it kosu za kombajn** заменя, сменя косата с комбайн; **~it nevhodný výraz jiným** заменя неподходящ израз с друг

zaměnitelnost, -i ж. (взаимо)заменяемост, сменяемост: **~ pracovníků** взаимозаменяемост на работници

zaměniteln|ý, -á, -é (взаимо)заменяем, заменяем, заместѣим, сменяем: **~á slova** заместѣими, заменяемыми дѣми

záměnn|ý, -á, -é (взаимо)заменяем, (взаимо)заменяем: **~é veličiny, pojmy** взаимозаменяемыми величинѣи, понятия

zaměň|ovat, -uji/razg. -uju несв. **1.** (со, *koho s čít, s kým*) смѣсвам, смѣням (по погрѣшка), сбѣрквам, размѣням (нещо, някого с нещо, с някого): **~ovat osobní průkazy** смѣням по погрѣшка паспорти; **~ovat pojmy** смѣсвам понятия **2.** (со *zač, čít*) замѣням, смѣням, подмѣням (нещо с нещо)

záměr, -u м. намерѣние, ѹмисъл, замисъл: **splnit, uskutečnit svůj ~** изпѣлня, осъществѣя намерѣнието си; **umělecký ~** художествен замисъл; **režijní ~** режисьорско виждане

záměrně нар. преднамѣрено, умѣшлено, нарòчно
záměrnost, -i ж. умѣшленост, преднамѣреност
záměrn|ý I, -á, -é преднамѣрен, умѣшен, на-

рѳчен: **~ý postup** преднамѳрено дѳйствиѳ; **~ѳ pųekrucování faktů** преднамѳрено, умѳшлено изопаѳаване на факти

záměrný II, -á, -ѳ спец. визѳрен: **~ý bod воен.** тѳчка на насѳчванѳ, на приѳѳлванѳ, на премѳрванѳ; **~á pųímka воен.** лѳния на приѳѳлванѳ, на премѳрванѳ

zaměřeně нар. насѳчено, ориѳнтирано

zaměření, -í ср. насѳченост, направлѳние, ориѳнтаѳия: **politické ~í** политѳческа ориѳнтаѳия; **školy uměleckého ~í** учѳлища с художѳвена ориѳнтаѳия, насѳчка

zaměřený, -á, -ѳ насѳчен, ориѳтиран

zaměřit, -ím св. 1. (*со kat; со na со, на коho*) насѳча (*нещо някъде; нещо към нещо, към някого*): **~it dalekohled na měsíc** насѳча далѳкоглѳд към луната **2.** (*kat*) отпраѳя се, насѳча се (*нанякъде*): **~it do města** отпраѳя се към градa **3.** (*со naѳ, k ѳети, jak*) насѳча, ориѳтирам (*нещо към нещо, някак*): **~it pozornost na vesnici, k ekonomice** насѳча вниманиѳ към селѳто, към икономиката; **~it dílo protiválečně** дам, придам антивоѳнна насѳченост на творѳеството си **4.** (*со*) земѳм. визѳрам (*нещо*): **~it pozemek, parcelu** визѳрам мѳсто, парѳѳл

zaměřit se, -ím se св. (*naѳ; k ѳети; jak*) насѳча се, ориѳтирам се (*към нещо; някак*): **~it se na výchovu mladých** насѳча се, ориѳтирам се към възпитаниѳто на младѳжите; **~it se k systematickému cvičení** насѳча се, ориѳтирам се към системна тренирѳвка; **~it se teoreticky** ориѳтирам се към теѳриѳта

zaměřovací, -í, -ѳ спец. визѳраѳ, приѳѳел: **~í práce земѳм.** раѳботи по визѳране; **~í pųístroj воен.** приѳѳел, мѳрник; **~í stanice воен.** авиаѳ. диспѳѳерски пунѳт

zaměřovač, -ѳ м. 1. спец. измерѳтелен ѳред: **rádiový ~** радиомѳтър **2.** воен. приѳѳел, мѳрник: **optický ~ pušky** оптиѳчески мѳрник на пушка **3.** авиаѳ. пеленгатор

zaměřování, -í ср. 1. воен. приѳѳѳлванѳ, пеленгиране, пеленгуване, пеленгаѳия **2.** земѳм. визѳране

zaměřovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (*со kat, na со, на коho*) насѳчвам (*нещо някъде; нещо към нещо, към някого*): **~ovat dalekohled na hvězdy** насѳчвам далѳкоглѳд към звездѳите; **~ovat zbraň воен.** приѳѳѳлвам се с орѳжие **2.** (*со naѳ, k ѳети, jak*) насѳчвам, ориѳтирам (*нещо към нещо, някак*): **~ovat úsilí na lepší kvalitu výrobků** насѳчвам усѳлия към по-добрѳ каѳчество на издѳѳѳята; **~ovat vyučování k praxi** ориѳнтирам обучѳние към практиката; **~ovat tělesnou výchovu závodně** ориѳтирам физѳи-

ѳеското възпитаниѳ към състѳзатѳлни фѳрми

3. (*со*) земѳм. визѳрам (*нещо*): **~ovat pozemek, triangulační body** визѳрам мѳсто, триангулациѳнни тѳчки

zaměřovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (naѳ; k ѳети; jak) насѳчвам се, ориѳтирам се (*към нещо; някак*): **~ovat se na studium jazyků** насѳчвам се към изучаванѳ на ѳзиѳи; **~ovat se k mechanizaci a automatizaci** насѳчвам се към механизациѳ и автоматизациѳ; **~ovat se teoreticky** ориѳтирам се към теѳриѳта

zaměřet, -etu св. 1. (*со*) изметa (*нещо*): **~ěst sníh, smetí** изметa сняг, смѳт **2.** (*со*) пометa, преметa (*нещо*): **~ěst kuchyň** пометa, преметa кѳхня

♦ **одеждѳ (oblečení) прѳвѳ (převzít) прѳhem** нѳка всѳки виѳи свѳдите недостaтъѳци, вмѳсто да критѳкуѳа другѳите; нѳка всѳки се погрѳжи за отстраняванѳто на собѳствените си недостaтъѳци

zaměstnaně нар. в съѳѳет. **tvářit se ~** даѳвам си вид на заѳт ѳовѳк

zaměstnanec, -ce м. слѳжѳещ, слѳжитѳл, ѳинѳвник, раѳѳтник: **přijímání a školení ~ců** приѳѳманѳ на раѳѳта, назначаванѳ и обучѳние на слѳжитѳли, на раѳѳтници; **~ci závodu** раѳѳтници, персонал на предпѳриѳтие

zaměstnanec|ý, -á, -ѳ кѳйто се отнаѳя до слѳжѳѳщи, до ѳинѳвници, до раѳѳтници, до персонал: **~ý poměr** слѳжѳѳбни отношѳения

zaměstnání, -í ср. 1. занѳтие, раѳѳта, слѳжѳба: **trvalé, vedlejší ~í** постоянна, страниѳна раѳѳта; **hledat ~í** тѳрѳся раѳѳта; **být bez ~í** без раѳѳта съм, безраѳѳтен съм **2.** раѳѳта, заниманиѳ: **šel po svém ~í** тѳй отѳидѳ по своѳа раѳѳта; отѳидѳ да си глѳда раѳѳтата **3.** слѳжѳба; раѳѳѳтно мѳсто: **zavolej mi do ~í!** обаѳи ми се в слѳжѳбата!

zaměstnankyně, -ѳ ж. раѳѳтничка, слѳжитѳлка, слѳжѳѳѳа

zaměstnanost, -i ж. 1. заѳѳтост, ангажѳираност с раѳѳта: **omluvil se pro přílišnou ~** тѳй се извиѳни с прекалѳна заѳѳтост **2.** спец. трѳдова заѳѳтост: **růst ~í** увелиѳаванѳ на трѳдовата заѳѳтост; **vyšoká ~ žen** голяма трѳдова заѳѳтост при женѳите

zaměstnaný, -á, -ѳ 1. раѳѳѳѳ: **úlevy pro ~é ženy** облѳѳѳения за раѳѳѳѳѳите женѳ **2.** заѳѳт, ангажѳиран с раѳѳта: **nej~ější člověk z rodiny** най-заѳѳтиѳ ѳовѳк от семейѳството

zaměstnat, -ám св. 1. (*коho – вин.*) приѳѳма (*някого*) на раѳѳта; дам (*на някого*) раѳѳта: **~áme kopáče na sezonní práce** приѳѳмаме копaѳчи на сезонна раѳѳта **2.** страд. **být ~án 10 let** тѳй раѳѳѳи при нас дѳсет годѳни **3.** (*коho – вин. ѳít*) занимaѳа, ангажѳирам (*някого с не-*

що); намєря, създám (някаква) рáбота (на някого): ~at děti okopáváním stromků ангажирам децáта с окопáване на дръвчєта; **stačila ho plně ~at** тã успяваше да го ангажира напълно

zaměstn|at se, -ám se св. (čít) заєма се (с нещo): ~at se četbou, ruční prací заєма се с четєне, с ръкоделїе

zaměstnáv|at, -ám неск. 1. (koho – вин.) държá (някого) на рáбота; дáвам (на някого) рáбота: **závod ~á mnoho lidí** заводът дáва рáбота на мнóго хóра 2. (koho – вин. čít) занимавам, ангажирам (някого с нещo): ~at žáky занимавам ученици

zaměstnáv|at se, -ám se неск. (čít) 1. занимавам се (с нещo); изкарвам прехраната си (с нещo); препитáвам се (с нещo): **místní obyvatelstvo se ~á zemědělstvím** мєстното населєние се занимава със земедєлие 2. занимавам се (с нещo): ~á se teď jinými problémy сегà се занимава с дрúги проблемї

zaměstnavatel, -e м. работодáтел: **vztah mezi zaměstnancem a ~em** отношєние между работник и работодáтел

zaměstnavatelk|a, -y ж. работодáтелка

zaměstnavatelsk|ý, -á, -é работодáтелски

zameškán|í, -í ср. пропúск, пропúскане, невяване

zameškan|ý, -á, -é пропúснат: ~á hodina пропúснат чás, урòк

zamešk|at, -ám св. (co) 1. пропúсна (нещo): **chce dohonit, co ~al** той їска да навáкса пропúснатото; **ne~á žádnou příležitost** нїкога не пропúска слúчая 2. пропúсна (нещo); не сє явя (на нещo): ~at vyučování пропúсна занїтия; ~at směnu pro nemoc не сє явя на смяна поради бòлєст, поради заболяване

zameškáv|at, -ám неск. (co) 1. пропúскам (нещo) 2. пропúскам (нещo); не сє явявам (на нещo)

zamet|at, -ám неск. (co) 1. измїтам (нещo): ~at smětí, piliny измїтам смєт, стърготїни 2. помїтам, премїтам (нещo): ~at kuchyň, chodníky помїтам, премїтам кúхня, тротоáри

◆ **zamet|at, -ám** неск. (co) 1. измїтам (нещo): ~at smětí, piliny измїтам смєт, стърготїни 2. помїтам, премїтам (нещo): ~at kuchyň, chodníky помїтам, премїтам кúхня, тротоáри

◆ **zamez|í, -í** ср. 1. книж. крайност: **jít, hnát něco (až) do ~í** отївам, довеждам нещo до крайност 2. спорт. àут

zamez|it, -ím св. (co/no-рядко četu) предотвратя (нещo): ~it unikání plynu предотвратя пропúскане, изтїчане на гáз; ~it další chyby/

dalším chybám предотвратя пò-натãтгшни грєшки

zamez|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co/no-рядко četu) 1. предотвратявам (нещo): ~ovat rozkrádání státního majetku предотвратявам кражби на държáвно имúщество 2. преграждам (нещo); прєча (на нещo): ~ovat výhled прєча на глєдка 3. забранявам (нещo): ~ovat vstup забранявам вхòд, влизане

zamhouř|it, -ím св., обикн. в съчет. ~it oči замъркãт очї; **zamhouřil oči** не є мїгнал, не є затвòрил очї; ~it nad něčím (obě) oči затвòря си очїте пред нещo, за нещo

zamhuř|ovat, -uji/разг. -uju неск., обикн. в съчет. ~ovat oči замъркãт очї; **zamhuřil oči** не є мїгнал, не є затвòрил очї; ~ovat oči nad něčím затвòрям си очїте пред нещo, за нещo

zamih|at se, обикн. третол. -á se св. 1. замержелєе се, замърка се, мєрне се (няколко пѣти): **v houštině se něco ~alo** в гьсталака се замърка нещo 2. затрєпка, трєпне (няколко пѣти): **v dálce se ~alo světlo** в далечината затрєпка светлинá

zamihnout se, обикн. третол. -ne se св. 1. замержелєе се, замърка се, мєрне се: **mezi strojy se ~la srnka** между дървєтата се мãрна сьрнá 2. затрєпка, затрєпти, трєпне: **nad močálem se ~lo světélko** над блáтото трєпна светлинká

zamích|at, -ám св. 1. (co/čít) забъркам (нещo): ~at kaši/kaší забъркам káша 2. (co/čít) разбъркам, размєся (нещo): ~at karty/kartami размєся káрти 3. (co do čeho) замєся, забъркам (нещo в нещo): ~at žloutek do těsta замєся, забъркам жьлтгк в тестò 4. (koho do čeho) разг. замєся, забъркам (някого в няква история, афера и под.)

zamích|at se, -ám se св. 1. (kat) замєся се, смєся се (с нещo); изчєзна (в нещo; някгде): ~at se do davu смєся се с тьлпá 2. (do čeho) разг. експр. забъркам се (в няква история, афера и под.): ~at se do hádky забъркам се в кавгá, в разправяя

zamícháv|at, -ám неск. (co) забърквам (нещo)

zamícháv|at se, -ám se неск. 1. (kat) замєсвам се, смєсвам се (с нещo); изчєзвам (в нещo; някгде): ~at se do davu смєсвам се с тьлпá 2. (do čeho) разг. експр. забърквам се, замєсвам се (в няква история, афера и под.)

zamilovaně нар. влòбєно: **dívat se na někoho ~** глєдам влòбєно някого

zamilovanost, -i ж. влòбєност

zamilován|á I, -é ж. влòбєна женá, девòйка

zamilován|ý I, -ého м. влòбєн мъж

zamilovan|ý II, **-á** II, **-é** I. влюбен: **~í snoubenci** влюбени годеници; **~ý pohled** влюбен поглед
дългоочакване
 ница с някого; гледам някого с жаден, с влюбен поглед 2. *разг.* любовен, интимен: **~é scény (ve filmu)** любовни, интимни сцени (във филм) 3. любим, обичан: **mé nej~ější jídlo** моё най-любимо ядене

zamil|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. 1. (*do koho*) влюбя се (*в някого*): **~ovat se, být ~ován do něčeho** влюбя се, влюбен съм до нещо, безнадёжно, жестоко 2. (*do čeho, do koho*) силно обикна (*нещо, някого*): **~ovat se do jihočeské krajiny** обикна южночешкия пейзаж

zamilov|at si, -uji si/разг. -uju si св. (*koho, čeho*) обикна (*някого, нещо*): **~ovat si dívku, svou práci** обикна момиче, работата си

zamilováv|at se, -ám se нескв. 1. (*do koho*) влюбвам се (*в някого*) 2. (*do čeho, do koho*) силно обиквам (*нещо, някого*)

zamilováv|at si, -ám si нескв. (*koho, co*) обиквам (*някого, нещо*): **~at si novou učitelku, svou práci** обиквам нова учителка, работата си

zámink|a, -y ж. предлог, претекст, повод: **fa-lešná, průhledná ~a** фалшив, прозрачен предлог; **vzít si za ~u, že...** посоча като предлог, че...; **poskytnout někomu ~u** дам на някого повод; **nemoc byla jen pouhou ~ou** болестта беше само предлог, повод

zaminovan|ý, -á, -é воен. минирам

zamin|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) воен. минирам (*нещо*): **~ovat mosty, přístav** минирам мостове, пристанище

zaminováv|at, -ám нескв. (*co*) воен. минирам (*нещо*): **~at přístavu** минирам пристанища

zamí|jit, -ím св. 1. (*na co, na koho*) прицеля се (*в нещо, в някого*): **~it pušku** прицеля се с пушка; **~it na cíl** прицеля се в цел 2. (*co kam*) насоча (*нещо някъде*): **~it dalekohled, kameru na objekt** насоча далекоглед, камера към обект 3. (*kam*) отправя се, насоча се (*някъде*): **~it do města** отправя се към град

zámiš, -e м. спец. велур; обработена чортова кожа

zámišov|ý, -á, -é спец. велурен, чортов; който се отнася до чортова кожа

zamít|at, -ám нескв. (*co, koho*) отказвам, отхвърлям, отклонявам (*нещо, някого*): **~at žádost** отхвърлям молба; **~at uchazeče o místo** отхвърлям кандидат за (работно) място

zamítavě нар. отрицателно: **~ zavrtět hlavou** завъртя отрицателно глава

zamítav|ý, -á, -é отрицателен: **~é stanovisko** от-

рицателно становище; **~á odpověď** отрицателен отговор

zamít|nout, -nu св. (*co, koho*) откажа, отхвърля, отклоня (*нещо, някого*): **~nout prosbu, pozvání** отхвърля, отклоня молба, покана; **~nout uchazeče o místo** отхвърля кандидат за работно място

zamítnut|í, -í ср. отклоняване, отхвърляне, отказ

zamk|nout, -nu св. 1. (*co*) заключа (*нещо*): **~nout byt, stůl** заключа жилище, бюро; **~nout na klíč** заключа; **~nout na dva západy** заключа с две завъртвания на ключа 2. (*co, koho*) затворя под ключ, заключа (*нещо, някого*): **~nout doklady do zásuvky** заключа документи в чекмеджѐ; **ne~ni mě tady!** да не ме затвориш, да не ме заключиш тук!

zamk|nout se, -nu se св. затворя се, заключа се: **~nout se do své pracovny/ve své pracovně** затворя се, заключа се в кабинета си

zámkov|ý, -á, -é техн. който се отнася до бравă: **~é pero** пружина на бравă; **~á západka** езиче на бравă

zamlada, za mlada нар. на младини, на млади години: **~ vydržel více** на младини той издържаше повече

zamlask|at, -ám св. замляскам: **labužnický ~at** замляскам чревоугоднически

zamlát|it, -ím св. експр. 1. (*nač*) започна да чукам, да блъскам; заблъскам (*по нещо*): **~it na okno** почна да чукам, заблъскам по прозорец 2. (*co kam*) натъпча, забия, натикам (*нещо някъде*): **děšť ~í zrno do rozbředlé půdy** дъждът ще натъпче зърното в кйшавата почва

zamlč|et, -ím св. (*co*) премълча, скрия (*нещо*): **~et pravdu** премълча, скрия истината; **nemohu ~et, že...** не мога да премълча, няма да крия, че...

zamlč|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*co*) премълчавам, скривам (*нещо*): **~ovat špatné zprávy** премълчавам лоши новини

zámlk|a, -y ж. книж. 1. пауза 2. премълчаване

zamlkle нар. мълчаливо, безмълвно: **šli spolu ~** вървяха заедно мълчаливо

zamlklost, -i ж. мълчаливост

zamlkl|ý, -á, -é мълчалив, замлъкнал: **~ý samotář** мълчалив самотник

zamlouv|at, -ám нескв. 1. (*co*) с приказване, със смяна на темата отвличам, отклонявам вниманието (*от нещо*): **~at nepřijemnou otázku** със смяна на темата отвличам, отклонявам вниманието от неприятен въпрос; **jen nic ne~ej!** само не го извъртай, не го усуквай! 2. *също и* **zamlouv|at si, -ám si** (*co*) запазвам, ангажирам, резервирам, поръчвам (*нещо*): **~ovat (si) noclehy** ангажирам, резервирам

места за ношване; **~ovat si malíře pokojů** ангажирам бояджия **3.** (*кого – вин.*) повиквам, записвам (*някого*) за среща, за посещение; определям (*на някого*) кога ще го приема: **~ovat pacienta k prohlídce** записвам пациент за преглед

zamlouv|at se, -ám se *несв. (кому) разг.* удовлетворявам (*някого*); харесвам (се) (*на някого*): **váš návrh se mi ~á** вашето предложение ми харесва; **to se mi ne~á** това не ми харесва, това не ме удовлетворява

zamlis|at si, -ám si *св.* похапна (си) лакомства

zamluv|it, -ím *св. 1. (со)* с приказване, със смяна на темата отвлека, отклоня вниманието (*от нещо*): **~it nepřijemnou otázku** със смяна на темата отвлека, отклоня вниманието от неприятен въпрос; **abychom to ne~ili** да не се отклоняваме от това; да не забравяме това **2. също и zamluv|it si, -ím si (со)** запазя, ангажирам, резервирам, поръчам (*нещо*): **~it (si) letenku, ubytování** ангажирам, запазя си билет за самолет, квартира **3. (кого – вин.)** повиквам, запиша (*някого*) за среща; определя (*на някого*) кога ще го приема: **~it pacienta u lékaře** запиша пациент при лекар

zamlžen|í, -í *ср.* замъгляване, запотяване (*на стъкло*): **~í skel dalekohledu** изпотяване на стъкла на далекоглед

zamlženo *нар. предикативно* мъгливо, замъглено: **k ránu bývá ~** при зори бива мъгливо

zamlžen|ý, -á, -é 1. мъглив, замъглен: **~ý obzor** мъглив, замъглен хоризонт; **~é ráno** мъгливо утро; **~ý pohled** *книж.* замъглен поглед **2.** замъглен, непрозрачен, неясен: **~é zrcadlo** изпотено огледало; **~é oči** плувнали в сълзи очи; **~ý hlas** приглушен от вълнение глас; **~ý rozum** *прен.* помрачен разсъдък

zamlž|it, -ím *св. (со)* **1.** замъгля; покрива с мъгла (*нещо*): **(uměle) ~it bojové postavení** (изкуствено) покрива с дима завеса бойна позиция; **~it situaci** *прен.* замъгля, замажа (ясните очертания на) положение, ситуация **2.** покрива с влага; навлажня, овлажня (*нещо*); замъгля, направя (*нещо*) непрозрачно, неясно: **~it (dechem) zrcadlo** изпотя (с дъха си) огледало; **slzy ~ily zrak** сълзи овлажняха, замъглиха погледа

zamlž|it se, обикн. третол. и безл. ~í se *св. 1.* замъгли се, покрие се с мъгла: **obzor se ~il** хоризонтът се замъгли; **~ilo se** *безл.* падна мъгла **2.** покрие се с влага; навлажни се, овлажни се; замъгли се, стана непрозрачен, неясен: **okno se ~ilo** прозорецът се изпотя; **oči se ~ily slzami** очите се навлажняха, плувнаха в сълзи

zamlžovac|í, -í, -í *ср.* служещ за замъгляване: **~í**

přístroj ъред за изкуствено замъгляване, за задимяване; **~í taktika** *прен.* объркваща, заблуждаваща тактика

zamlž|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** замъглявам; покривам с мъгла (*нещо*): **~ovat lodí umělou mlhou** покривам кораби с димна завеса **2.** покривам с влага; навлажнявам, правя (*нещо*) непрозрачно, неясно: **chlad ~uje okna** студът изпотява прозорците

zamlž|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв. 1.* замъглява се, покрива се с мъгла: **údolí se pomalu ~uje** долината бавно се покрива с мъгла **2.** замъглява се; губи прозрачност, яснота: **brýle se v chladu ~ovaly** очилата се замъгляваха, изпотяваха се на студа; **oči se ~ovaly** очите се навлажняваха, почваха да сълзят

zamňouk|at, -ám *св. 1. обикн. третол. -á* измяука (*за котка*): **kotě ~alo** котето измяука **2. (со)** *експр.* измяукам (*нещо*): **~at odpověď** измяукам отговор

zamňouk|nout, обикн. третол. -ne *св. (кратко)* измяука (*за котка*): **kocour bolestně ~l** котаракът болезнено измяука

zamn|out, -u *св. (со/чим)* потрия, потъркам (*нещо*): **~out (si) ruce, (čelo)** потрия, потъркам си ръцете, челото; **~out spokojeně rukama** доволно потрия ръце

zamodrá|ý, -á, -é *ср.* синкав: **~é nebe** синкаво небе; **zímou ~é rty** посинели от студ устни

zamodr|at, -ám *св. (леко)* посиня; стана синкав: **obloha ~ala** небосклонът посиня, стана синкав

zamodr|at se, обикн. третол. -á se *св.* засинее (*се*): **u potoka se ~aly pomněnky** при потока се засиняха незабравки

zamodráv|at, -ám *несв.* посинявам, ставам синкав

zamodráv|at se, обикн. третол. -a se *несв.* засинява се

zamokř|it, -ím *св. (со)* намокря (*нещо*): **~it si boty v trávě** намокря си обувки в тревата

zamokř|it se, -ím se *св.* намокря се, измокря се: **~it se ve sněhu** намокря се в снега

zamoň|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со кам)* монтирам (*нещо някъде*): **~ovat motor do letadla** монтирам мотор в самолет

zamord|ovat, -uji/разг. -uju *св. (кого – вин.)* *разг. експр.* убия, утрөпя (*някого*): **~ovat milenku** убия, утрөпя любовницата си

zamořen|í, -í *ср.* заразяване, отравяне, замърсяване: **radioaktivní ~í** радиоактивно заразяване

zamořenost, -i *ж.* заразеност, замърсеност; (степен на) заразяване, отравяне, замърсяване: **stupeň ~í terenu** заразеност, замърсеност, степен на заразяване на терен

zamořený, -á, -é заразен, отровен, замърсен; обхваанат (масово) от зараза: ~á **oblast, voda** замърсена, заразена, отровена област, вода; ~é **ovzduší** отровена, замърсена атмосфера; **dobytek ~ý slintavkou** заразен от шáp добитък; **pole ~é mandelinkou bramborovou** засегната, нападната от колорадски бръмбар нива
zamoř|í, -í *ср.* задморски, отвъдокеански край; задморски, отвъдокеански страни: **obchod se ~ím** търговия със задморски страни
zamoř|it, -ím *св.* (со, коho čím) заразя, отрова, замърся (нещо, някого с нещо); засегна, обхваана (широко, масово) (нещо с нещо вредно): ~it **vzduch popílkem** *спец.* отрова въздуха с пепел; ~it **terén bojovými otravnými látkami** заразя терен с бойни отровни вещества; ~it **byt štěnicemi** напълня жилище с дървеници
zamoř|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* (со, коho čím) заразявам, отравям, замърсявам (нещо, някого с нещо); обхващам, засягам (широко, масово) (нещо с нещо вредно): ~ovat **ovzduší popílkem** *спец.* отравям атмосферата с пепел; ~ovat **knižní trh brakem** *прен.* заливам, наводнявам книжния пазар с брак
zamoř|sk|ý, -á, -é задморски, отвъдокеански: ~é **země** задморски земи, страни; ~é **zboží** отвъдоморски, отвъдокеански стоки; ~á **plavba** презокеанско плаване; плаване отвъд океана; ~á **lod'** океански, трансатлантически параход
zamotoaně *нар.* забъркано, объркано, заплетено: **situace vypadá čím dál ~ji** положението изглежда все по-объркано
zamotoan|ý, -á, -é замотан, заплетен, сплетен, оплетен, объркан, забъркан: ~á **příze** замотана, заплетена прежда; ~ý **případ, proces** *експр.* заплетен, объркан случай, процес; ~á **historie, situace** *експр.* заплетена, объркана история, **случ|е** **н|е** ми се е замаяла от нещо; не мога да се справя с нещо
zamoto|at, -ám *св.* 1. (со, коho) омотая, завия, увия (нещо, някого в нещо): ~at **salám do papíru** завия, увия салам в хартия; ~at **dítě do osušky** увия дете в хавлия 2. (со) замотая, омотая, забъркам, объркам (нещо): ~at **nitě** омотая, объркам конци; ~at **výklad** *прен. експр.* объркам обяснение 3. (со, коho) *експр.* замая (някого, нещо): **víno jim ~alo hlavu** *експр.* виното им замая главите 4. (коho – вин. *do čeho*) *експр.* забъркам, замеса (някого в нещо): ~at **do aféry mnoho lidí** забъркам, замеса в афера много хора
zamoto|at se, -ám *св.* 1. *обикн. третол.* -á се

замотæ се, заплетæ се, обърка се (за конци и под.): **provázek se ~al** възжæнето се замотæ, заплетæ се 2. (*do čeho*) омотая се, оплетæ се (в нещо): ~at **se do sítě** омотая се, оплетæ се в мрежа; ~at **se v spleti uliček** *експр.* объркам се, загубя се в лабиринт от улички 3. (*do čeho*) *експр.* забъркам се, замеса се (в нещо): ~at **se do sporu** забъркам се в спор 4. *обикн. третол.* -á **se** (коти) *експр.* завърти се, замæ се (на някого) (за глава и под.): **hlava se mu ~ala** главата му се завърти, зави му се свят 5. *експр.* ололæ се, залитна: ~at **se jako opilý** ололæ се, залитна като пиян

zamotoáv|at, -ám *несв.* 1. (со, коho *do čeho*) омотавам, завивам, увивам (нещо, някого в нещо): ~at **peníz do papírku** завивам, увивам парæ, монета в хартийка; ~at **dítě do šály** увивам дете в шал 2. (со) замотавам, омотавам, заплитавам, забърквам, обърквам (нещо): ~at **rybářům udice** омотавам, обърквам вдици на рибари; **advokát ~á proces** *прен. експр.* адвокатът замотæва, заплита, обърква процеса 3. (коho – вин. *do čeho*) *експр.* забърквам, замесавам (някого в нещо): ~at **do případu další osobu** забърквам, замесавам в случая и други лица

zamotoáv|at se, -ám *св.* 1. *обикн. третол.* -á **se** замотæва се, заплита се, обърква се (за конци и под.): **nitě se ~ají** конците се замотæват, объркват се 2. (*do čeho*) омотавам се, оплитам се (в нещо): ~at **se do sítě** омотавам се, оплитам се в мрежи 3. (*do čeho*) *експр.* забърквам се, замесавам се (в нещо): ~at **se do krádeží** забърквам се, замесавам се в кражби 4. *обикн. третол.* -á **se** (коти) *експр.* върти се, замайва се (на някого) от виене на свят (за глава и под.): **seno voní, až se hlava ~á** сеното така миреше, че свят ми се завива, че главата ми се замайва

zamoto|ek, -ku *м. зоол.* пашкул: ~ky **bource morušového** копринени пашкули; пашкули на копринена буба

zamotoč|en|ý, -á, -é набрашнен; изцапан с брашно: ~á **zástěra** набрашнена престилка
zamotoč|it, -ím *св.* (со, коho) изцапам с брашно, набрашня (нещо, някого): ~it **si zástěru** изцапам с брашно, набрашня си престилката
zamotoč|it se, -ím *св.* изцапам се с брашно; набрашня се: **celý se ~it sádrou** изцапам се целият с гипс

zamotoč|něn|ý, -á, -é набрашнен, изцапан с брашно: ~ý **kabát** набрашнено палто

zamotoč|it, -ím *св.* (со, коho) изцапам с брашно, набрашня (нещо, някого): ~it **si ruce** изцапам с брашно, набрашня ръцете си

zamoučn|ít se, -ím se св. изцапам се с брашно, набрашнѝ се

zámožně нар. замòжно, състоятелно, богàто:

vypadat ~ изглèждам замòжен, състоятелен, богàт

zámožnost, -í ж. замòжност, състоятелност

zámožn|ý, -á, -é замòжен, състоятелен, богàт: ~á **rodina** замòжно, състоятелно сèмèйство

zamračeně нар. мрàчно, навѣсено, намрѣщено: ~**se dívat** глèдам мрàчно, навѣсено, намрѣщено

zamračenost, -í ж. мрàчност, навѣсеност, намрѣшеност

zamračen|ý, -á, -é 1. *метеорол.* мрàчен, òблaчен: ~á **obloha** мрàчно, òблaчно небè 2. мрàчен, навѣсен, намрѣшен, начумèрен: ~ý **obliče|j** мрàчно, навѣсено лице; ~ý **mrzout** мрàчен, навѣсен, намрѣшен, начумèрен човèк

zamrač|ít, -ím св. (со) навѣся, свѣся, намрѣщя, начумèря (*нещо*): ~it **tvář** навѣся, намрѣщя, начумèря лице

zamrač|ít se, -ím se св. 1. обикн. *третол.* и безл. -í **se** *метеорол.* покрѝе се с òблaци; заоблaчи се: **obloha se ~ila** небèто се заоблaчи; **v pole|dne se ~ilo** безл. по òбед се заоблaчи 2. навѣся се, намрѣщя се, начумèря се: ~il **se, když to slyšel** тòй се навѣси, намрѣщи се, като чù товà; ~ila **se na mě** тѝ ми се начумèри

zámraz|a, -y ж. *спец.* пълно замрѣзване на рекà

zamrazen|í, -í ср. трѣпка, потрѣпване; трепèрене: ~í **projelo jeho tělem** трѣпки го побѝха (по цялото тѝло)

zamraz|ít, обикн. безл. по-рядко третол. -í св. (*коho – вин.*) трѣпки побѝят (*някого*); (*някой*) потрѣпне; (*някой*) полúчи внезапно усèщане за студ, за мрàз: ~ilo **ho v zádech** безл. трѣпки го полàзиха по гърбà; ~ilo **mě hrůzou** *прен.* трѣпки ме побѝха от úжас; **ledový pot ho ~il na čele** на чèлòто му избѝ студèна пòт

zamrk|at, -ám св. 1. (-; *čít*) замѝгам; запòчна да мѝгам (-; *с очи*): ~at **očima** замѝгам с очи 2. (*na коho*) смѝгна, намѝгна (*на някого*): **spiklenecky ~at na kolegu** заговòрнически намѝгна на колèга 3. обикн. *третол. -á* замѝга, затрèпка, затрèптѝ (*за светлина и под.*): **lampička ~ala a zhasla** лàмпичката затрèпка и угàсна

zamrsk|at, -ám св. (*čít*) замàхам, пòчна да вѣртѝ (*нещо*): ~at **ocasem** замàхам, пòчна да вѣртѝ опàшка

zamruč|et, -ím св. 1. обикн. *третол. -í* изрѣмжѝ (*за звяр*): **medvěd ~el** мèчката изрѣмжà 2. (*со*) *експр.* изрѣмжà, измърмòря, промърмòря (*нещо*) (*за човек*): ~et **pozdrav** изрѣмжà, промърмòря пòздрав; ~et **písničku** изрѣмжà, изпèя пèсничка с дебèл глàс

zamrz|at, обикн. третол. -á *несв.* замрѣзѝва се, замрѣзѝва (*за течност и под.*): **voda ~á** водàта замрѣзѝва

zamrzáv|at, обикн. третол. -á *несв.* замрѣзѝва се, замрѣзѝва (*за течност и под.*): **okna ~ají** прозòрците замрѣзѝват

zamrz|et, само третол. -í св. (*коho – вин.*) стàне досàдно, неприятно (*на някого*); ядòса (*някого*): **nespravedlivá výtka ho ~ela** несправедливѝят úпрек го ядòса; ~elo **mě, že...** стàна ми неприятно, досàдно, че...

zamrz|et se, -ím se св. (*na коho, na со; nad кúт, nad čít*) разсърдя се, разгневѝ се (*на някого, на нецо*): ~el **se na přítelè** тòй се разсърди на приятеля си; **má důvod se ~et** тòй/тѝ ìма причина да се сърди

zamrzl|ý, -á, -é замрѣзнал (*за вода, за поток и под.*): ~ý **rybník** замрѣзнало èзеро; ~ý **úsmev** *прен. експр.* замрѣзнала, застѝнала усмѝвка; ~á **pohledávka** *юрид. експр.* несѣбирèмо взèмане

zamrz|nout, обикн. третол. -ne св. 1. замрѣзѝ се, замрѣзне (*за течност и под.*): **voda, řeka ~la** водàта, рекàта замрѣзна; **okno ~lo** прозòрецьт замрѣзна; **smích jim ~l na rtech** *прен.* смехùг им застѝна на úстните 2. замрѣзне, засèдне, сковè се в лèд: **lod' ~la v přístavu** корабùт замрѣзна в пристàнището 3. *прен. експр.* замрѣзне, засèдне, загнèзди се: **žádot někde ~la** молбàта засèдна, потѝна нѝкъде; **mzdy ~ly** заплàтите бѝха замрѣзèни, не сè повишàваха

zamřel|ý, -á, -é *готв.* престòял, отлежàл, узрѝл (*за месо, най-често от дивеч*): ~é **maso** престòяло, отлежàло, узрѝло месò

zamřízovan|ý, -á, -é покрѝт с мрèжа, с рещèтка: ~é **okno** прозòрец с мрèжа, с рещèтки

zamříz|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) снабдѝ с рещèтка (*нещо*); постàвя, слòжа рещèтка (*на нецо*): ~ovat **okna, vchod** снабдѝ с рещèтки прозòрци, вхòд

zamuml|at, -ám св. (со) изм̀нкам, изрѣмжà, промърмòря (*нещо*): ~at **cosi místo odpovědi** изм̀нкам, изрѣмжà, промърмòря нèщо вмèсто òтговор

zamyk|at, -ám *несв.* 1. (со) заклòчвам (*нещо*): ~at **na noc dùm** заклòчвам к̀ща за през ноштà; ~at **na klíč** заклòчвам, затвàрям с клòч; ~at **na dva západy** заклòчвам с двè завѣртѝвания на клòчà 2. (со, коho) затвàрям под клòч, заклòчвам (*нещо, някого*): ~at **peníze do stolu** заклòчвам парѝ в бюрò; ~at **provinilce** затвàрям под клòч винòвник

zamyk|at se, -ám se *несв.* затвàрям се, заклòч-

вам се: **~at se při soustředěné práci** затвърям се, заключвам се при съсредоточена работа
zamysl|et se, zamysl|it se, -ím se *св. (nad čím, nad kým)* замисля се (*над нещо, над някого*):
hluboce se ~et дълбоко се замисля; **~et se nad úkoly** замисля се над задачи
zamyšleně нар. замислено: **~ hledět před sebe** замислено гледам пред себе си
zamyšlen|í, -í *ср.* размисъл, замисляне, замисленост: **postát nad hrobem v tichém ~í** постоя над гроба в тих размисъл
zamyšlenost, -í *жс.* размисъл, замисленост:
hluboká ~ дълбок размисъл
zamyšlen|ý, -á, -é замислен: **~ý chodec** замислен минавач
zamyšlen|ý, -á, -é замислен, набелязан, планиран: **~á cesta** замислено, планирано пътуване
zamýš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1. (с инф.)* имам намерение, възнамерявам, мисля, смятам, готвя се (*да направя нещо*): **co ~íte dělat?** какво възнамерявате да правите? **2. (со)** замислям, набелязвам, планирам (*нещо*)
zamýš|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *несв. (nad čím, nad kým)* замислям се (*над нещо, над някого*): **~et se nad svým životem** замислям се над своя живот
zamž|ít, -á, -é 1. оросен, изпотен (*за стъкло*): **~é brýle** изпотени очила **2.** премрежен, неясен, замъглен: **~ý zrak** премрежен поглед; **~ý hlas** приглушен глас **3. книж.** мъглив, замъглен: **~ý obzor** мъглив, замъглен хоризонт
zamžik|at, -ám *св. 1.* замигаю, почна да мигаю, примигаю: **~at (očima)** замигаю (с очи); **oči ~aly** очите замигаха **2. (na koho)** намигна, смигна (*на някого*): **~at šibalsky na někoho** намигна шеговито, дяволито на някого **3. обикн. третол. -á** замига, затрепка, затрептя (*за светлина и под.*): **hvězda ~ala** звездата затрепка, затрептя
zamžik|nout, -nu *св. 1.* (кратко) мигна, примигна: **oči ~ly** очите мигнаха **2. обикн. третол. -ne** мигне, трепне (*за светлина и под.*): **v mlze ~lo světlo** в мъглата трепна, примигна светлинка
zamž|ít, обикн. третол. -í *св. (со)* **1.** ороси, изпоти (*стъкло и под.*) **2.** премрежи, замъгли (*нещо*): **slzy mu ~ily oči** сълзи овлажниха очите му; сълзи премрежиха погледа му **3. книж.** замъгли, покрие с мъгла (*нещо*): **děšť ~il obzor** дъжд замъгли хоризонта
zamž|ít se, обикн. третол. и безл. -í *св. 1.* ороси се, изпоти се (*за стъкло*): **brýle se mu ~ily** очилата му се изпотиха **2.** премрежи се, замъгли се: **oči se jí ~ily (slzami)** очите ѝ се навлажниха; погледът ѝ се премрежи (от

сълзи) **3. книж.** замъгли се, покрие се с мъгла:
výhled do údolí se ~il гледката към долината се замъгли; **~ilo se mu před očima** безл. погледът му се премрежи
zamžour|at, -ám *св. (po kot, po čet; na koho, na co)* замигаю, замижаю (*към някого, към нещо*); загледам с присвити очи (*някого, нещо*): **~at ospalýma očima (na přichozího)** замигаю със сънени очи (срещу дошлия)
záňadř|í, -í *ср.* пазва, деколтè: **schovat dopis do ~í** скрия писмо в пазвата си
zanalyz|ovat [s-a/-za-], -uji/razg. -uju *св. (со)* *спец.* анализирам (*нещо*): **~ovat vzorky půdy** анализирам проби от почва
zánart|í, -í *ср. анат.* задна част на ходило, на стъпало; тарзус
zánartn|í, -í, -í *анат.* който се отнася до задната част на ходило, на стъпало; тарзален: **~í kosti** тарзални кости
zanařik|at, -ám *св. 1.* изстена, изхлещна, изплача; застена, захлещна, занарещам **2. съцо и zanařik|at si, -ám si** оплача се, заоплаквам се
zanáš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1.* обикн. третол. **-í (со kat)** отнася, занася, завлича, отклонява (*нещо някъде*): **proud ~el lod'ku na měčínu** течението отнасяше лодката към плитчината **2. обикн. третол. -í** бие, стреля встрани от целта (*за неизправно огнестрелно оръжие*): **puška ~í doprava** пушката бие вдясно **3. обикн. третол. -í (со)** снася яйца въвн от полога (*за кокошка*) **4. (со kat)** внасям (*нещо някъде*): **~et neshody do kolektivu** внасям несъгласия в колектив **5. обикн. третол. -í (со čím)** затрупва, задръства, засипва, запущва (*нещо с нещо*): **špatné uhlí ~í komín** лошите въглища запущват комйна със сажди; **řeka ~í pískem své koryto** реката нанася пясък в коритото си; реката прави наноси от пясък **6. (koho čím)** *експр.* засипвам, обсипвам, затрупвам (*някого с нещо*): **návštěvy ~ely pacienta pamlsky** посетителите обсипваха, затрупваха пациента с лакомства **7. (со kat)** *книж.* внасям, записвам (*нещо някъде*): **~et data do tabulky** записвам, нанасям данни в таблица **8. (коти)** *разг. експр.* изневерявам (*на някого*); кръшкам (*в брака*): **povídalo se o něm, že (své ženě) ~í** говореше се за него, че изневерява на жена си
zanáš|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *несв. (-; čím)* **1. обикн. третол. -í** се запълва се, запущва се; задръства се, затрупва се (*-; с нещо*): **řeka se ~í bahnem** реката се запълва с тиня **2. разг.** занимава ме (*нещо*); лелее, храня (*нещо*): **~í se úmyslem (něco vykonat)** той/тя има намерение (да извърши нещо)

zand|at, -ám *св. (со) разг. 1.* пѣхна, мѣшна (*нещо*): **~at svíčku do lucerny** пѣхна свѣщ във фенѣр; **~at knížku do regálu** слѣжа, мѣшна книга междѣ книги на етажѣрка **2.** затѣсна, запѣша, затрѣпам (*нещо*): **~at každou skulinu** запѣша всѣка пролѣка; **~at lahvičku zátkou** запѣша шишѣнце с тѣпа **3.** покрѣя, закрѣя, уплѣтнѣя, направа непроницаемо (*нещо*): **~at si oči** покрѣя очѣте си; **~at dlaní ústa** покрѣя устѣ с длѣн; **~at okna** покрѣя, закрѣя, уплѣтнѣя прозѣрци

zandáv|at, -ám *несв. (со) разг. 1.* слѣгам, мѣшвам, пѣхам, натѣквам (*нещо*): **~at do kapsy zápisník** слѣгам, пѣхам белѣжник във джѣба си; **~at do láhve zátku** натѣквам тѣпа във бутѣлка **2.** затѣскам, затѣсвам, затрѣпвам, запѣшвам (*нещо*): **~at dvířka** затвѣрям, затѣсвам, заковѣвам вратѣчка; **~at si uši** запѣшвам си ушѣте

zaněc|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв.* възпѣлява се, загнѣява, нагнѣява, пѣчва да гноѣ (*за рана*): **rána se ~uje** рѣната се възпѣлява, пѣчва да гноѣ

zanedbaně *нар.* занемарѣно, запѣснѣто, изостѣвено: **vypadat** ~ изглѣждам занемарѣно; изглѣждам занемарѣн, запѣснѣт, изостѣвен

zanedbanost, -i *ж.* занемарѣност, запѣснѣтост: ~ **zevnějšku, domu** занемарѣност на вѣншния вид, на кѣща; ~ **lidu** изостѣналост на нарѣд

zanedban|ý, -á, -é занемарѣн, запѣснѣт, изостѣвен: ~ **ý oděv** занемарѣно облѣкло; ~ **ý byt** занемарѣно, запѣснѣто жѣлище; ~ **é zemědělství** изостѣнало земедѣлие

zanedb|at, -ám *св. 1. (со)* занемарѣя, пренебрѣгна (*нещо*): **~at svou povinnost** занемарѣя, пренебрѣгна свѣде задѣлжѣние **2. (со)** изпѣсна, пропѣсна (*нещо*): **žák ~al pro nemoc mnoho učiva** ученикѣт пропѣсна/е пропѣснал поради болѣст мнѣго учѣбен материал **3. (koho, со)** изостѣва (*някого, нещо*); не обѣрна внимѣние (*на някого, на нещо*); не сѣ погрѣжа (*за някого, за нещо*): **~at děti, rodinu** изостѣва децѣ, семѣйство; не сѣ погрѣжа за децѣ, за семѣйство; **~at nemoc** остѣва болѣстѣта си без внимѣние **4. (со) спец.** пренебрѣгна, не взѣма предвѣд, под внимѣние (*нещо*): **tyto odchylky je možné ~at** тѣзи отклонѣния мѣгат да не сѣ взѣмат под внимѣние

zanedbatelně *нар.* незначѣтелно, нищѣжно: ~ **malé ztráty** нищѣжно мѣлки загубѣ

zanedbateln|ý, -á, -é незначѣтелен, нищѣжен: ~ **é rozdíly** незначѣтелни, нищѣжни рѣзлики, рѣзличѣя

zanedbá|vat, -ám *несв. 1. (со)* занемарѣвам, пре-

небрѣгвам (*нещо*): **~at hygienu** занемарѣвам хѣгиѣната; **~at zákon** пренебрѣгвам закон(а) **2. (koho, со)** изостѣвам (*някого, нещо*); не обрѣщам внимѣние (*на някого, на нещо*); не сѣ грѣжа (*за някого, за нещо*): **~at ženu** не сѣ грѣжа за женѣ си; **~at domácnost** не сѣ грѣжа за домакинството; **~at svůj zevnějšek, své zdraví** не обрѣщам внимѣние на вѣншностѣта си, на здравѣто си; не сѣ грѣжа за вѣншния си вид, за здравѣто си **3. (со) спец.** пренебрѣгвам, не взѣмам предвѣд, под внимѣние (*нещо*): **vliv vlhkosti ~áme, neboť je mizivý** не взѣмаме под внимѣние вѣлияниѣто на влажностѣта, тѣж като тѣ е незначѣтелно

zanelouho *нар.* скѣро; скѣро след товѣ; нѣ след дѣлго: ~ **přijde jaro** скѣро ше дѣйде прѣлет

zanech|at, -ám *св. 1. (koho – вин.)* остѣва, изостѣва, *разг.* зарѣжа (*някого*): **~at děti doma** остѣва децѣта вкѣщи; **~at pacienta bez pomoci** остѣва, изостѣва пациѣнт без пѣмощ **2. (čeho)** остѣва, изостѣва, захвѣрля, *разг.* зарѣжа (*нещо*): **~at studii** остѣва, изостѣва, захвѣрля учѣниѣто; **~at nepřátelství** остѣва враждѣта; **~at žertů** остѣва шегѣте **3. (со)** остѣва (след сѣбе си) (*нещо*): **~at po sobě nepořádek** остѣва безпорѣдѣк след сѣбе си; **~at dobrou památku, velké jmění** остѣва добѣр спѣмен, голямо богатство; **to v nich ~alo hluboký dojem** товѣ им направи сѣлно впечатлѣние

zanecháv|at, -ám *несв. 1. (koho – вин.)* остѣвам, изостѣвам, *разг.* зарѣзвам (*някого*): **~at děti doma** остѣвам децѣта вкѣщи **2. (čeho)** остѣвам, изостѣвам, захвѣрлям, *разг.* зарѣзвам (*нещо*): **~at výčitek** остѣвам ѣпреците **3. (со)** остѣвам (след сѣбе си) (*нещо*): **~at za sebou šlápoty** остѣвам стѣпки след сѣбе си

zanepřázdňen|í, -í *ср.* заѣтост, (за)ангажѣраност: **pro velké ~í nemohl přijet** поради голяма заѣтост тѣй не можѣ да дѣйде; **omluvil se úředním ~ím** тѣй се извинѣ със служѣбна заѣтост

zanepřázdňenost, -i *ж.* заѣтост, (за)ангажѣраност: **omluvit se pro ~** извинѣ се поради заѣтост

zanepřázdňen|ý, -á, -é заѣт, ангажѣран

zanepřázdň|it, -ím *св. (koho – вин. čít) книж.* (за)ангажѣрам (*някого с нещо*); заѣма, запѣлня врѣмето (*на някого с нещо*): **být úkoly zcela ~ěn** мнѣго сѣм заѣт, ангажѣран със задѣчи; **je ~ěn i v neděli** тѣй е заѣт, ангажѣран е и във недѣля

zanepřázdň|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho – вин. čít) книж.* ангажѣрам (*някого*), заѣмам врѣмето (*на някого*): **funkce ho plně ~ovala** фѣнкциѣта му, пѣстѣт го ангажѣраше напѣлно

zaneřádlit, -ím св. (со; со *čít*) разг. експр. омърлям, измърлям, зацапам, изцапам, замърся, измърся (нещо): **~it byt** омърлям, изцапам, замърся жилище; **~it les odpadky** замърся гора с отпадъци

zanesen|ý, -á, -é задръстен, запушен: **~ý kanál** запушен, задръстен канал; **~ý kotelním kamenem** напластен с котлен камък

zan|ést, -esu св. **1.** (со *kat*; со *komu*) отнеса, занеса (нещо някъде; нещо на някого): **~ést balík na poštu** отнеса, занеса колет в пощата **2.** обикн. третол. **-ese** (со, *koho kam*) отнесе, замъкне, завлече, отклонй (нещо, някого някъде *другаде*): **vítř ~esl balon nad moře** вятърът отнесе балона над морето; **nohy ho ~esly až sem** краката го донесоха чак тук **3.** (со; со *čít*) занеса, пренеса (нещо някъде): **~ést do rodiny pohodu** занеса спокойствие в семейство; **~ést domů náказu** пренеса зараза вкъщи **4.** обикн. третол. **-ese** (со *čít*) задръсти, засипе, затрупа, запуши (нещо с нещо): **písek ~esl koryto řeky** пясъкът задръсти коритото на реката **5.** (кохо – вин. *čít*) експр. обсипя, затрупам (някого с нещо): **ctitelé ji ~esli květinami, dary** обожатели я обсипаха с цветя, с подаръци **6.** (со *kat*) книж. внеса, нанеса, запиша, впиша, отбелжеа, регистрирам (нещо някъде): **~ést novou knihu do katalogu** впиша, внеса нова книга в каталог

zan|ést se, обикн. третол. -ese se св. **1.** (kam) достигне (някъде): **zpráva se ~esla i k nám** новината достигна и до нас **2.** (*čít*) задръсти се, запълни се, затрупа се, запуши се (с нещо): **roura se ~esla sazemi** кюнецът се задръсти от сажди

záněť, -u м. мед. възпаление: **~ plic** пневмония; **~ pohrudnice** плеврит; **~ mozkových blan** менингит

zánětliv|ý, -á, -é мед. възпалителен: **~é ložisko** огнище на възпаление; **~é onemocnění** възпалително заболяване; **~ý proces** възпалителен процес

zanev|řít, -řu/книж. -ru св. (на *koho, na co*) възненавидя (някого, нещо); озлобя се (срещу някого, срещу нещо); отвърна се (от някого, от нещо): **~řel na všechny lidi, na celý svět** той възненавидя всички хора, целия свят

zaníc, za nic нар. в съчет. **nestojí to** ~ това нещо не струва; **~ na světě** за нищо на света, в никакъв случай; **ani ~ (to nechci, neudělám to)** в никакъв случай (не искам, няма да направя това)

zaníceně нар. книж. възторжено, въодушевено, ентузиазирано; с плам, с жар: **~ vyprávět** разказвам възторжено, въодушевено

zanícen|ec, -ce м. книж. ентузиаст

zanícen|í, -í ср. книж. **1.** (про со) въодушевение, ентузиазъм (за нещо); пристрастие (към нещо): **~í pro pravdu** пристрастие към истината

2. вълнение; въодушевение, възторг: **po-slouchat se ~ím** слушам с вълнение, с възторг **zanícenost, -i** ж. книж. въодушевение, възторг, ентузиазъм, плам, жар

zanícen|ý, -á, -é книж. възторжен, въодушевен, ентузиазиран, запален: **~ý čtenář** възторжен, въодушевен читател; **~ý obdiv** възторжено преклонение, възторжена адмирация

zánik, -u м. **1.** загуба, край, прекратяване, изчезване, ликвидация: **~ pracovního poměru** юрид. прекратяване на трудов договор; **~ státní samostatnosti** полит. загуба на държавна независимост, на на държавен суверенитет; **~ hlásky, slova** език. изчезване на звук, на дума **2.** гибел, измиране: **trosečníci jsou odsouzeni k ~u** корабокрушениците са обречени на гибел; **~ rodu** измиране на род

zanik|at, обикн. третол. -á несв. **1.** отмира, преставя да съществува; изчезва: **staré zvyky ~ají** старите обичаи отмират, изчезват; **slabé jery ~ají** език. слабите ерове изчезват **2.** изчезва, губи се, замира, затихва: **řeka ~á v lesích** реката се губи в гората; **ohlas jeho kroků ~al** ехото от стъпките му затихваше **3.** губи се, изгубва се, без да прави впечатление: **tmavý koberec v pokoji ~á** тъмният килим се губи в стаята **4.** юрид. изтича, прекратява се: **právo ~á** правото изтича, правото се губи

zanik|lý, -á, -é изчезнал, умрял, отрял: **~é osady** изчезнали селища; **~ý rod** измрял род; **~é obyčejе** изчезнали обичаи

zanik|nout, обикн. третол. -ne св. **1.** отмре, преставя да съществува, изчезне: **jeho rod ~l** неговият род измря до крак; **časopis rychle ~l** списанието скоро преставя да излиза; **nosovky ~ly** език. носовките са изчезнали **2.** изчезне, загуби се, замре, затихне, потъне: **jeho postava ~la v dálce** фигурата му се загуби в далечината; **výkřik ~l v hluku** викът се загуби, потъна във врявата **3.** изгуби се, без да направи впечатление: **obraz ~l mezi ostatními** картината се изгуби между другите; **jeho výkon docela ~l** неговото изпълнение съвсем се изгуби, не направи никакво впечатление **4.** юрид. изтече, прекрати се: **právo ~lo** правото изтече

zanít|jit se, обикн. третол. -í se св. възпали се, гнояса, загной; почне да гной (за рана): **rána se ~ila** раната се възпали, гнояса

zanut|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) затананикам (нещо): **~ovat písničku** затананикам песен

zanořovat si, -uji si/разг. -uju si св. потананикам си: **ráda si při práci ~ovala** тя обичаше да си тананика, докато работеше

zánovní, -í, -í почти нов; запазен; малко употребяван: **~í boty** почти нови обувки; **~í oblek** почти нов, запазен костюм

zanořit, -ím св. *физкулт.* повдигна изпънат крак назад

zánořka, -y ж. *физкулт.* прескок през ъред с изпънати назад крака

zánožno нар. *физкулт.* с изпънати назад крака

zanořovat, -uji/разг. -uju неск. *физкулт.* повдигам крак назад

zanýťovat, -uji/разг. -uju св. (со) техн. занітя (нещо): **~ovat plech** занітя ламарина

zaobaleně нар. със заобиколки, с извъртане; завоалирано: **mluvit ~** говоря със заобиколки

zaobalený, -á, -é скрит, прикрит, завоалиран: **~é nařčení** скрито, прикрито обвинение

zaobaljit, -ím св. (со) прикрія, завоалирам (нещо): **takticky ~it výčitku** тактично завоалирам ъпрек

zaobalovat, -uji/разг. -uju неск. (со) прикривам, казвам (нещо) завоалирано

zaoblení, -í ср. заобляне, закръгляне, закръгляване: **roh s mírným ~ím** ъгъл с леко заобляне

zaoblený, -á, -é заоблен, закръглен: **~é tvary, hrany** заоблени, закръглени форми, рѣбове

zaoblenost, -i ж. заобленост, закръгленост

zaobljit, -ím св. (со) заобля, закръгля (нещо): **~it roh stolu** заобля, закръгля ъгъл на маса

zaobljit se, -ím св. се заобля се, закръгля се: **ramena se jí pěkně ~ila** раменете ѝ хубаво се закръглиха

zaobljovat, -uji/разг. -uju неск. (со) заоблям, закръглям, закръглявам (нещо): **~ovat nehty pilníkem** заоблям нокти с пилйчка

zaobljovat se, -uji se/разг. -uju se неск. заоблям се, закръглям се: **lýtka se jí ~ovala** прасците ѝ се закръгляха

zaobrouřit, -ím св. (со) порѣбя (нещо): **~it utěrku** порѣбя кърпа

zaoceánský, -ská, -ské 1. задокеански, прѣздокеански, отвѣдокеански: **~ské země** задокеански, прѣздокеански страни; страни отвѣд океана; **~ští turisté** задокеански туристи 2. океански, прѣздокеански, трансокеански: **~ská plavba** прѣздокеанско, далѣчно плаване; **~ský parník** океански, трансокеански параход

zaokrouhleně нар. закръглено: **uvádět ceny ~** посочвам цените закръглени

zaokrouhlení, -í ср. мат. закръгляване: **~í dolů, nahoru** закръгляване към по-малко, към по-голямо число

zaokrouhlenost, -i ж. закръгленост: **tvář pozbyla ruměné ~i** лицето загуби румената си пълнота

zaokrouhlený, -á, -é 1. закръглен, заоблен: **~é písmo** закръглен, заоблен почерк; **~é samohlásky** *език.* закръглени, лабиални гласни 2. закръглен, приблизителен: **~á suma** закръглена сума; **~é číslo** мат. закръглено число

zaokrouhlit, -ím св. (со) 1. заобля, закръгля (нещо): **~it rty při hvízdání** закръгля, издъм ъстни напред при свйркане; **~it hrany** заобля рѣбове 2. закръгля (нещо): **~it účet** закръгля сметка; **~it číslo** мат. закръгля число

zaokrouhlit se, -ím св. заобля се, закръгля се: **měsíc se ~il v úplněk** месечината, луната стана пълна; **její tvář se ~ila** лицето ѝ се закръгли

zaokrouhľovat, -uji/разг. -uju неск. (со) 1. заоблям, закръглям (нещо): **~ovat rty při výslovnosti** закръглям, издавам ъстни напред при произношение 2. закръглявам (нещо): **~ovat ceny na celé koruny** закръглявам цени до цели крѣни; **~ovat číslo, výsledek** мат. закръглявам число, резултат

zaokrouhľovat se, -uji se/разг. -uju se неск. заоблям се, закръглям се: **měsíc se ~oval** приближаваше пълнолуние; **jeho tváře se začaly ~ovat** страните му започваха да се закръглят

zaonačit, -ím св. (со) разг. *експр.* наглася, уредя (нещо): **umí si všechno dobře ~it** умее всичко добре да си уреди, добре да си нагласи

zaonačit, -uji/разг. -uju неск. (со) разг. *експр.* нагласявам, уреждам нещо

zaopatření, -í ср. 1. материално осигуряване; материална осигуреност: **mít zajištěno ~í ve stáří** осигурен съм материално за старост 2. издръжка (*квартира и храна*): **podnám s celým ~ím** квартира с пълнен пансион

zaopatřený, -á, -é материално осигурен, обезпечен: **~é děti** материално осигурени деца

zaopatřit, -ím св. 1. (со, *кого кому*; со) доставя, набавя, намѣря, осигуря (нещо, *някого на някого*): **~it někomu peníze, bohatou nevěstu** намѣря, осигуря на някого пари, богата невеста; **~it vstupenky do divadla** намѣря, осигуря билети за театър 2. (*кого – вин.*) обезпечя, осигуря (*някого*) материално: **dobře ~it své děti** добре осигуря децата си 3. (*кого – вин.*) *остар.* църк. дам последно причастие (*на някого*)

zaopatřovací, -í, -í осигуряващ издръжка: **~í příspěvek** парйчна помощ на семейство на войник

zaopatřovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со, *кого кому*; со) доставям, набавям, намирам, осигурявам (нещо, *някого на някого*): **~ovat ně-**

komu zaměstnání намирам, осигурявам работа на някого **2.** (*koho – вин.*) материално обезпечявам, осигурявам (*някого*): **~ovat své děti** материално обезпечявам, осигурявам децата си **3.** (*koho – вин.*) *остар.* църк. давам последно причастие (*на някого*)

zao|rat, -řu/-rám св. (*со*) заорã (*нещо*): **~rat strniště** заорã, подмётна стърнище; **~rat hnůj** заорã тòр

zaoráv|at, -ám нескв. (*со*) заорãвам (*нещо*): **~at bramborovou sazbu** заорãвам картофен рãзсад **zaoráv|ka, -y** жс. заорãване, подмътане: **~a strniště** подмътане на стърнище; **~a ozimů** заорãване на есенници

zaostale нар. изостãнало

zaostal|ec, -ce м. консервативен, изостãнал човек; консерватор, *книж.* ретроград

zaostalost, -i жс. изостãналост, недоразвитост

zaostalý, -á, -é изостãнал, недоразвит; слãбо развит: **~é oblasti světa** изостãнали, слãбо развити области на светã; **~é názory** изостãнали, консервативни възгледи; **~á technika** изостãнала, остаряла техника; **~é dítě** недоразвито, изостãнало дете

zaost|at, -anu св. изостãна: **~at ve vzdělání** изостãна в образованието си; **zemědělství ~alo za průmyslem** земеделието изостãна от промишлеността

zaostávajíc|í, -í, -í изоставащ: **pomoc ~ím žákům** помощ за оставащи ученици

zaostáván|í, -í ср. оставане

zaostáv|at, -ám нескв. оставам: **dítě začalo ~at v některých předmětech** детето започна да остава по някои предмети; **zemědělství ~á za průmyslem** земеделието остава от промишлеността

zaostřen|ý, -á, -é **1.** заострен, остър: **~ý nos** остър нос **2.** *книж.* остър, изострен: **sledovat všechno ~ým pohledem** наблюдавам всичко с остър поглед **3.** *спец.* фокусиран: **~ý dalekohled** фокусиран далекоглед; **~ý obraz** ясен образ

zaostř|it, -ím св. **1.** (*со*) заостря, наостря, подостря (*нещо*): **~it bodec, kůl** заостря, наостря острие, кòл **2.** (*со, на со*) заостря, насòча (*нещо към нещо*): **~it zrak** вперея поглед; **~it pozornost na něco, na někoho** заостря, насòча вниманието (*си*) към нещо, към някого **3.** (*со*) *книж.* изостря (*нещо*): **~it polemiku** изостря полемика **4.** (*со*) *спец.* наглася на фòкус, фокусирам (*нещо*): **~it objektiv, mikroskop** наглася на фòкус обектив, микроскоп

zaostř|it se, -í se св. **1.** *обикн. третол.* **-í se** изостри се, наостри се, стãне по-внимателен: **je-ho výraz se rázem ~il** изражението му извед-

нãж се изòстри **2.** *обикн. третол.* **-í se** *книж.* изòстри се: **třídni rozpory se ~ily** класовите противорèчия се изòстриха **3.** (*na koho, na co*) насòча внимãние (*към някого, към нещо*)

zaostřovac|í, -í, -í *спец.* кòйто служи за нагласяване на фòкус, за фокусиране

zaostř|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (*со*) остря, заострям, наострям, подострям (*нещо*): **~ovat kůly** заострям, остря кòлове **2.** (*со на со*) заострям, насòчвам (*нещо към нещо*): **~ovat pozornost na něco, na někoho** заострям, насòчвам вниманието (*си*) към нещо, към някого **3.** (*со*) *книж.* изострям (*нещо*): **~ovat spor** изострям спòр **4.** (*со*) *спец.* нагласявам на фòкус, фокусирам (*нещо*): **~ovat dalekohled, obraz** нагласявам на фòкус далекоглед, образ

zaostř|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. **1.** *обикн. третол. книж.* изостря се: **krize se ~uje** кризата се изостря **2.** (*na koho, na co*) насòчвам внимãние (*към някого, към нещо*): **~ovat se na jediný problém** насòчвам се сãмо към един проблем

zaošív|at se, -ám se св. **1.** (*за*)пòчна да се въртя, да се мърдам неспокойно; завъртя се, замърдам неспокойно: **~al se a bezradně se rozhlédl** тòй взе да се върти неспокойно и безпомощно се огледа **2.** *експр.* пòчна да (*го*) увъртам, да (*го*) усуквам, да въртя – да суча

zao|tál|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (*–; s čím*) поколебã се (*–; за нещо*): **trochu ~el a potom odpověděl** тòй мãлко се поколебã и след товã отговори

zapáč|it, -ím св. (*čím*) изпòлзвам (*нещо*) като лòст; повдигна, издигна, натисна (*нещо*) с лòст: **~il železnou tyčí, ale dveře nepovolily** тòй изпòлзва железен прът като лòст, но вратата не поддãде

západ, -u м. **1.** зãлез, заходжане: **~ slunce, měsíce** зãлез на слънцето, на лунãта; **od svítání do ~u** от изгрев до зãлез **2.** зãпад: **na ~od Prahy** на зãпад от Прага; **vítr od ~u** западен вятър **3.** (*čeho*) зãпад, зãпадна чãст от (*някаква*) територия: **na ~ě Čech** в зãпадната чãст на Чехия; **Divoký ~** Дивият зãпад **4.** *обикн.* **Západ** Зãпадът; зãпадните държави; Зãпадна Европа: **vlivy ~u a Východu na českou kulturu** влияние на Зãпада и Изтока върху чешката култура; **jednání mezi Východem a ~em** преговори между Изтока и Зãпада **5.** преместване на езичето на бравãта при затваряне на ключа; превъртане на ключ в бравã: **zamknout na dva ~u** заклòча с двè завъртвания на ключã

západ|ácký, -cká, -cké разг. **1.** западнишки: **~čí obdivovatelé** *нейор.* поклонници на Зãпада **2.** в съчет. **~cké jednotky** *истор.* чехосло-

вашки воёни части на Западния фронт през Втората световна война
západ'áctv|í, -í *ср. разг. пейор.* преклонение пред Запада; западопоклонничество
zapadajíc|í, -í, -í залязващ; **~í slunce** залязващо слънце
zapadák, -u *м. разг. експр.* кръчма с лошо име; долнопробна кръчма
západ'ák, -a *разг. 1.* гражданин на западна страна; *разг. 2.* истор. войник от чехословашките части на Западния фронт през Втората световна война *3.* пейор. поклонник на Запада
Zapadákov, zapadákov, -a *м. пейор.* затънтено място, глуха провинция; Кошуквак: **bydlí v nějakém ~ě** живее в глухата провинция
zapad|at I, -ám *св. 1.* обикн. *мн. -áme* (*кат*) паднем, изпадаме (*някъде*): **papíry ~aly za stůl, do mezery za stolem** листовете паднаха, изпадаха в междината зад масата *2.* (*číť*) покрива се, затръпам се (*с нещо*): **cesta, chata ~ala sněhem** пътят, вилата, хижата се затръпа със сняг
zapad|at II, -ám *несв. 1.* (*кат*) падам, губя се (*някъде*): **kapky ~aly do trávy** капките падаха в тревата *2.* обикн. *третол. -á* (*кат*) залязва (*някъде*): **slunce ~alo a stmívalo se** слънцето залязваше и се смрачаваше *3.* (*кат*) затъвам, потъвам (*в нещо*): **~at po kolena do sněhu** потъвам до коленё в снег; **~at do vzpomínek** *прен.* потъвам в спомени; **oči mu ~aly únavou** *прен.* очите му се затваряха от умора *4.* (*кат*) хлътвам (*някъде*): **hlava mu ~ala hluboko do límce** главата му хлътваше/беше хлътнала дълбоко в яката *5.* (*кат*) кацам, потъвам (*някъде*): **špačci ~ali na noc do topolů a vrb** скворците кацаха да ношуват по тополите и върбите *6.* (*в čet*) изчезвам, губя се (*в нещо*), без да направя впечатление: **událost ~ala v překotném tempu času** събитието се губеше в стремителния бяг на времето *7.* обикн. *третол. -á* заключва се: **spravit zámek, aby dobře ~al** поправя бравата, за да се заключва добре *8.* обикн. *третол. -á* (*do čeho*) пасва (*към нещо*): **ozubená kolečka do sebe ~ají** зъбчатите колелца пасват едно към друго *9.* (*číť*) затръпвам се, покривам се (*с нещо*): **cesta ~á sněhem** пътят се затръпва със сняг *10.* (*кат*) *разг. експр.* отбивам се, оставам, *разг.* артисвам (*някъде*): **~at po představení do kavárny** отбивам се, артисвам в кафенё след представление *11.* (*do čeho*) *прен.* включвам се (*в нещо*); връзвам се (*с нещо*); пасвам, подхождам (*на нещо*): **projev ne~al příliš do rázu slavnosti** речта не подхождаше твърде на характера на тържеството

západk|a, -y *ж.* *1.* езиче на бравата *2.* спусък (*на огнестрелно оръжие*) *3.* спирачка (*на зъбчато колело*)
zapadl|ý, -á, -é *1.* (*кат*) паднал, забутан (*някъде*): **kniha ~á za skřín** паднала зад шкафа книга *2.* залязъл: **poslední odlesk ~ého slunce** последен отблясък на залязлото слънце *3.* кацнал, скрил се: **skřivan ~ý do brázdy** кацнала в браздата чучулига *4.* заключен: **~ý zámek** заключена бравата *5.* затръпан, покрит: **kraj byl sněhem ~ý** областта беше затръпана, покритата със сняг *6.* хлътнал: **~é oči** хлътнали очи; **~ý hrudník** хлътнал гръден кош *7.* глух, затънтен: **~á ulička** глуха, затънтена улица *8.* забравен: **~ý román** забравен роман
západně *нар.* западно, на запад: **~ od Prahy** западно, на запад от Прага; **~ orientovaný** ориентиран към Запада
západn|í, -í, -í *1.* западен: **~í vítr** западен вятър; **~í svahy hor** западни склонове на планина; **~í část Čech** западната част на Чехия; **~í Slované** западни славяни; **~í zeměkoule** западното полукълбо; **~í délka** западна дължина; **~í Berlín** *истор.* Западен Берлин; **~í Německo** *истор.* Западна Германия (ФРГ); **~í Evropa** *прен.* Западна Европа *2.* западен; който се отнася до Запада: **~í kultura** западна култура; **~í velmocí** западните велики сили
západnický *нар. експр.* западняшки: **~ orientovaná kultura** култура, ориентирана към Запада
západnick|ý, -á, -é *1.* западен; произхождащ от Запад: **~á kultura** западна култура *2.* *експр. пейор.* западняшки, ориентиран към Запада: **~ý způsob života** западен начин на живот
západnictv|í, -í *ср.* култура и политическа ориентация към Запада; западопоклонничество
západník, -a *м.* привърженик на западната култура; поклонник на Запада
zapad|nout, -nu *св. 1.* (*кат*) падна, забута се (*някъде*): **prsten ~l pod skřín** пръстенът се проицнощфа (защо) **když do vody ~ne** (той изчезна) сякаш вдън земя потъна *2.* обикн. *третол. -ne* (*кат*) залезе (*някъде*): **slunce ~lo** слънцето залезе *3.* (*кат*) затъна, потъна (*някъде*): **~nout do bahna** затъна в калта; **~nout do dluhů** *прен.* затъна, потъна в дългове *4.* (*кат*) кацна, потъна (*някъде*): **koroptve ~ly do bramboříště** яребиците кацнаха, потънаха, изчезнаха в картюфената нива *5.* (*-; в čet*) изчезна, изгубя се (*-; в нещо*), без да направя впечатление: **vůzva, zpráva ~la bez povšimnutí** призивът, съобщението остана без внимание *6.* обикн. *третол. -ne* заключи се: **zámek ~l** бравата се

заклучи **7.** (*do čeho*) пàsна (към нещo): **nýt ~1 do otvoru** нйтът пàsна към отвора **8.** (*čím*) затрúпам се, покрия се (*c нещo*): **vesnice ~la sněhem** селòто се затрúпа, покри се със сняг; **cesta ~la listím** пъят се покри с листà **9.** (*kam*) *разг. експр.* отбÿя се, остàна, *разг.* артÿсам (*някъде*): **~nout do hospody** отбÿя се, артÿсам в кръчма **10.** (*do čeho*) *прен.* вляза (*v нещo*): **~nout do nového prostředí** вляза в нòва средà

západoafrický, -á, -é западноафрикàнски: **~é přístavy** западноафрикàнски пристàнища

západoberlínský, -á, -é *истор.* западноберлински; кòйто се отнàся до Западeн Берлин: **~ý senát** западноберлински сенàт

západočeský, -á, -é западнòчешки: **~é lázně** западнòчешки минерàлни бани; **Západočeský kraj** адм. Западнòчешка òбласт

západoevropský, -á, -é западноевропèйски: **~é země** западноевропèйски страни; **~á politika** политика на западноевропèйските държави

západoněmecký, -á, -é *истор.* западногермàнски; кòйто се отнàся до ФРГ: **~á vláda** западногермàнско правителство

západořímský, -á, -é *истор.* кòйто се отнàся до Западната рÿмска импèрия: **~á říše** Западна рÿмска импèрия

západoslovanský, -á, -é западнославÿнски: **~é jazyky** западнославÿнски езÿци

západoslovenský, -á, -é западнословàшки: **~á nářečí** западнословàшки диалекти; **Západoslovenský kraj** адм. Западнословàшка òбласт

zápach, -u м. вонÿ, смрад, лòша миризмà, зловòние: **pronikavý** ~ òстра миризмà; **~ hořící gummy** миризмà на горяща гýма

zapáchat, -ám *несв. (čím)* вонÿ, смърдя, лòшо мириша (*na нещo*): **zkažená vejce ~ají** развалèните яйцà миришат; **~at plísni** мириша на плèsен

zapájet, -ím, 3. мн. -ejí/-í *св. (co)* *техн.* запoя, заваря (*нещo*): **~et spáru, roury** заваря пукнатина, тръби

zapak|ovat, -uji/разг. -uju *св. (co)* *разг.* опакòвам (*нещo*): **~ovat kufry** опакòвам кúфари; **~oval a odjel** тòй си опакòва багажа и замÿна

zápal, -u м. **1.** *разг.* възпалèние: **~ plíc** възпалèние на бèлите дрòбòвè; пневмòния; **~ slepého střeva** възпалèние на сляпòто червò; апандисÿт; **~ mozkových blan** мòзъчно възпалèние; менингÿт **2.** *книж.* жар, плам, ентусиàзъм, увлечèние: **umělecký** ~ твòрчески ентусиàзъм; **pracovat s mladistvým ~em** работя с младèжки жар

zapálený, -á, -é **1.** запàлен: **~á petrolejová lampa** запàлена гàзена лàмпа **2.** плàмнал, почервенял, изчервèн: **tváře ~é jako pivoňku** лицè,

изчервèно, зачервèно катò божур **3.** кòйто пòчва да зрèе (*za плод*): **~é jahody** запòчващи да зрèят ягоди **4.** *разг.* възпалèн: **~é plíce** възпалèни бèли дрòбòвè; **~á rána** възпалèна рàна **5.** *книж.* запàлен, вòдушевèн, пламенен, горещ: **~ý čtenář** вòдушевèн читàтел; **~ý pro divadlo** запàлен по теàтъра

zapál|it, -ím *св. 1. (co)* запàля (*нещo*): **~it plyn** запàля газтà; **~it roští, táborák** запàля съчки, лàгерен òгън; **~it si cigaretu** запàля цигàра; **~it vysokou pec** *метал.* запàля дòменна пещ; **~it v kamnech** запàля пещка **2. (co)** подпàля, възпламеня (*нещo*): **blesk ~il stoh** мълнията подпàли купà сенò; **~it stodolu** подпàля хамбар **3. (co)** запàля (*нещo*) да свèти; свèтна (*нещo*): **~it svíčku, lucernu** запàля свещ, фенèр **4. (koho – вин.)** *книж.* запàля, вòдушевя, ентусиàзÿрам, увлèкà (*някого*): **~it mládež** запàля, увлèкà младежтà

zapál|it se, -ím se *св. 1.* запàля се, подпàля се: **od stodoly se ~ila vedlejší budova** от хамбàра се подпàли сьсèдната сграда **2. (čím)** зачервя се, изчервя се (*от нещo*): **~it se rozpaký, radostí** зачервя се, изчервя се от смущèние, от радост **3. обикн. третол. -í se** *разг.* възпàли се: **rána se ~ila** рàната се възпàли **4. (čím, pro co)** *книж.* вòдушевя се, запàля се (*no нещo*): **~it se pro sport** запàля се по спòрт

zápal|ka, -ky ж. **1.** кибрÿтена клèчка: **škrtnout ~kou** дрàсна клèчка кибрÿт; **krabička ~ek** кибрÿт; кутÿйка, пълна с кибрÿтени клèчки; кибрÿтена кутÿйка; **krabička od ~ek** прàзна кибрÿтена кутÿйка **2. техн. воен.** капсула

zápalkov|ý, -á, -é кибрÿтен: **~á krabička** кибрÿтена кутÿйка

zápalně нар. *книж. прен.* възпламеняващо

zápalnice, -e ж. *техн.* фитÿл: **Bickfordova ~e** бÿкфордòв шнур, фитÿл

zápalnicov|ý, -á, -é *техн.* фитÿлен

zápalník, -u м. *техн. воен.* удàрник (*na огнестрèлно оръжие*)

zápalníkov|ý, -á, -é *техн. воен.* кòйто се отнàся до удàрник (*na огнестрèлно оръжие*)

zápalnost, -i ж. *спец.* възпламеняемост, запàлÿтелност: **bod ~í** тòчка на възпламеняемост; възпламеняема тòчка

zápaln|ý, -á, -é запàлÿтелен: **~é látky** запàлÿтелни веществà; **~á směs** *техн.* горÿвна смès (*при двигатели с вòтрешно горене*); **~á puma** *воен.* запàлÿтелна бòмба **2.** кòйто слúжи за запàлване: **~á šňúra** *техн.* фитÿл за запàлване; Бÿкфордòв шнур, фитÿл **3. в свèт.** **~á obět** *рел.* жèртва, принасяна чрез изгàряне **4. книж.** вълнúващ, пламенен, изгàрящ, òгнен, темперàментен: **měla ~é oči** тÿ имаше

огнени очи; **~é děvče** темпераментно момиче
5. книж. подбуждащ, разпалващ, възпламеняващ; **~é heslo** подбуждащ лозунг
zapalovač|í, -í, -í запалителен; който служи за запалване; **~í zařízení** техн. запалителна уредба; **~í svíčka** техн. запалваща свещ (при двигатели с вътрешно горене)
zapalovač, -e м. **1.** запалка: **benzinový ~ (cigaret)** бензинова запалка (за цигари) **2. воен. минно** взривател, запалител
zapalován|í, -í ср. техн. **1.** запалване **2.** запалване; запалителна уредба (на двигатели с вътрешно горене): **akumulátorové ~í** акумулаторно запалване; **vypnout ~í** изключва запалването
zapa|ovat, -uji|разг. -uju несл. **1.** (со) запалвам (нещо): **~ovat plyn** запалвам газта; **~ovat si cigaretu** запалвам (си) цигара; **~ovat pec** метал. запалвам пещ **2.** (со) подпалвам, възпламенявам (нещо): **~ovat ohňostroj** подпалвам, възпламенявам фойерверк **3.** (со) запалвам (нещо) да свети; светвам (нещо): **~ovat svíčky na vánočním stromku** запалвам свещи на коледна елка **4.** (кого – вин.) книж. запалвам, въздушявам, ентузиазирам, увличам (някого): **dovedl ~ovat zástupy jako řečník** той умеше да въздушява тълпите като оратор **5.** (со) спец. отбелязвам, отпечатвам, фиксирам (нещо) чрез нагриване: **~ovat barvu na skle, na porcelánu** отпечатвам, фиксирам боя върху стъкло, върху порцелан
zapa|ovat se, -uji se|разг. -uju se несл. **1.** запалвам се, подпалвам се: **fosfor se na vzduchu ~uje samovolně** фосфорът се samozapa|ва от въздуха **2. обикн. третол. -uje se** започва да зрее (за плод): **švestky se už ~ují** сливите вече зреят
~uje se несл. **3. обикн. третол. -uje se** възпламява се: **rána se začíná ~ovat** раната започва да се възпламява **4. (čit; pro co) книж.** въздушявам се, запалвам се по (нещо)
zapatat|ovat si, -uji si|разг. -uju si св. (со, кого) запомня (нещо, някого): **~ovat si číslo, jméno** запомня номер, име; **dobře si ho ~oval** той добре го запомни
zapatovateln|ý, -á, -é запомнящ се: **lehce ~á melodie** лесно запомняща се мелодия
zapatovávat|at si, -ám si несл. (со, кого) запомням (нещо, някого): **~at si každé slovo** запомням всяка дума
zapanáčk|ovat, обикн. третол. -uje св. изпраща се, застане, заподскача на задните си крака (за четириногото животно): **zajíc ~oval a utekl**

заекът се изпраща на задните си крака и избяга
zapan|ovat, обикн. третол. -uje св. книж. настане, възцари се, завладее: **~ovalo hluboké ticho** настана гробна тишина
zápar, -u м. **1.** запарване, гниене: **~ hnoje** гниене, угниване на тор; **~ uhlí** минно самопроизволно загриване на въглища **2. минно** място на самопроизволно загриване на въглища
zaparafin|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) покрива, затворя, херметизирам с парафин (нещо): **~ovat korkovou zátku** покрива с парафин коркова тапа
zpark|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) паркирам (нещо): **~ovat (auto) u chodníku, na parkovišti** паркирам (колa) до тротоар, на паркинг
záparov|ý, -á, -é който се отнася до запарване, до гниене: **~é plynu** минно газове, които се отделят при загриване на въглища
zapartyk|ovat, -uju св. (со) разг. незаконно продам (нещо): **~ovat pokácené dříví** незаконно продам изсечени дърва; **~ovat majetek** разпродам, изтъргувам имуществото
zapařenin|a, -y ж. **1.** миризма на спарено, на мұхъл **2.** нещо спарено, вмисано, развалено
zapařen|ý, -á, -é **1.** пълнен с изпарения: **~ý chlév** обор, пълнен с изпарения; **~á půda** пълна с изпарения почва **2.** спарен: **~é obilí, seno** спарено жито, сенo; **~é houby** спарени гъби; **~é uhlí** минно самопроизволно загрети въглища
zapařen|ý, -á, -é пълнен с пара, обвит в пара: **~á prádelna, kuchyň** пералня, кухня, пълна с пара; **~á hladina řeky** обвита в пара речна повърхност
zapař|it, -ím св. (со) запаря, попаря (нещо): **~it píci, šrot** запаря фураж, ярма
zapař|it se, обикн. третол. -í se св. запари се, спари се, изгние: **zmoklé seno se na slunci ~ilo** мокрото сенo се запари на слънцето; **uhlí se působením kyslíku ~í** минно под действието на кислорода въглищата се запаряват
zapařk|a, -y ж. спец. **1.** запарване, попарване: **~a melasy** запарване на меласа **2.** запарка (обикн. кърма): **~a z bramborů a řepy** запарка от картофи и цвекло
zapařovac|í, -í, -í **1.** който служи за запарване **2. спец.** който се отнася до запарване
zapař|ovat, -uji|разг. -uju несл. (со) запарвам, попарвам (нещо): **~ovat píci** запарвам фураж
zapař|ovat se, обикн. третол. -uje se несл. запарва се, спарва се, гние: **navlhle obilí se ~ovalo** овлажнялото жито се запарваше; **zbytky nevyrubaného uhlí se ~ují a hoří** минно остатъците от неизкопаните въглища се загриват и горят

zápas, -u *м.* 1. борба, бой: **pustit se do ~u** започна борба; **přemoci soupeře v ~e** надвѝя, победѝя противник в борба; **podlehnut v ~e** претърпя поражение в борба; **volební ~** изборна борба; **býčí ~y** борба с бикове, корѝда; **kohoutí ~y** бой на петли 2. *спорт.* мач, срѝща, състезание: **fotbalový ~** фѝтболен мач, фѝтболна срѝща; **~ v házené** срѝща по хандбал; **mistrovský ~** състезание за първенствò; **odvetný ~** срѝща-реванш 3. *спорт.* борба: **řecko-římský ~** борба класически стил; **~ ve volném stylu** борба свободен стил

zápasíšť|ě, -í *ср.* арѝна (за борба): **~ě s žíněnkou** арѝна с тепѝх; **politické ~ě** *прен.* политическа арѝна

zápas|it, -ím *несв.* 1. (*s kým, s čím*) бòря се (*с някого, с нещо; срещу някого, срещу нещо*): **~it s útočníkem holýma rukama** бòря се срещу нападател с голи ръце; **~it s přežitky minulosti** бòря се срещу отживѝлиците от миналото; **~it s nemocí** бòря се с болест; **svědomí v něm ~ilo se strachem** *прен.* съвестта в него се бòреше със страхà 2. (*oč*) бòря се, състезавам се (*за нещо*): **~it o vítězství ve volbách** бòря се за изборна победа; **~it o mistrovský titul** *спорт.* бòря се, състезавам се за шампионска тѝтла

zápasnický|ý, -á, -é който се отнася до борба: **~á aréna** арѝна за борба; **~ý sport** *спорт.* борба

zápasník|k, -ka *м.* 1. борец: **oba ~ci umdlávali** двамата противници бѝха на края на силите си; **~k s býky** бикобòрец 2. *спорт.* борец

zápas|nout, -nu *св.* (*kat*) *разг.* пàсна (*някъде*): **klín tam dobře ~ne** клинът пàсва добре там

zápas|nout se, -nu se *св.* (*do koho*) *разг.* вклиня се, вкòпча се (*в някого*): **zápasící se do sebe ~li rukama** противниците вкòпчиха ръце един в друг

zápas|ovat, -uju *св.* (*co kat*) *разг.* намѝстя, наглася, слòжа, тѝря (*нещо някъде*): **~ovat do záhybu sukně zip** слòжа цѝп в гѝнката на полà; **~ovat rouru do komína** наглася кѝонец в комѝн

zápas|ovat se, -uju se *св.* (*do koho*) *разг.* вклиня се, вкòпча се (*в някого*): **byli do sebe tak ~ováni, že je nemohli roztrhnout** тѝ така се бѝха вкòпчили един в друг, че не мòжеха да ги разтървãт

zápasov|ý, -á, -é *спорт.* който се отнася до борба

zápasul|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co*) порѝбѝя, обѝшѝя (*нещо*): **~ovat okraj rukávu** обѝшѝя рѝб на рѝкãв

zápaš|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co kat*) *експр.*

слòжа, бѝтна, пѝхна, тѝря (*нещо някъде*): **~ovat spis stranou** тѝря досиѝ настранã

zapatlan|ý, -á, -é *разг. експр.* омѝрлян, измѝрлян, зацãпан, изцãпан, замѝрсѝн, измѝрсѝн, изклѝпан, оплѝскан, омãзан: **~á sklenička** изцãпана чãшка; **ruce ~é od inkoustu** ръце, наклѝпани от мастѝло

zapatl|at, -ám *св. разг. експр.* 1. (*co čím*) оцãпам, омãжа, оплѝскам, измѝрлям, изцãпам, измѝрсѝя (*нещо с нещо*): **~at si ruce** изцãпам си ръцѝте 2. (*koti co čím*) развалѝя, разстрòя, скãпя (*на някого нещо с нещо*): **~at si žaludek (cukrovím)** развалѝя си стомãха (сѝс сладкѝши)

zapatl|at se, -ám se *св.* (*čím/od čeho*) *разг. експр.* оцãпам се, омãжа се, оплѝскам се, измѝрлям се, изцãпам се, измѝрсѝя (*с нещо*): **~at se barvou/od barvy** изцãпам се, омãжа се с боя

zapatláv|at, -ám *несв.* (*co*) *разг. експр.* цãпам, мѝрсѝя (*нещо*)

zapátr|at, -ám *св.* (*po čem; v čem; kam; kde*) 1. пòчна да тѝрся (*нещо, някъде*): **~at po stopě** пòчна да тѝрся следã; **~at po městě** пòчна да тѝрся из градã 2. вглѝдам се, заглѝдам се внимãтелно (*в нещо, някъде*): **~at v synově obličeji** вглѝдах се в лицѝто на синã си; **~at směrem ke dveřím** заглѝдам се в посòка към вратãта; **~at na všechny strany** оглѝдам се на всѝчки страни

zapaž|it, -ím *св.* *физкулт.* опѝзна, изпѝзна ръце назãд

zapaž|ovat, -uji/разг. -uju *несв. физкулт.* опѝвам, изпѝвам ръце назãд

zap|ěci, zap|ěct, разг. zap|íct, -eču/книж. -eku *св. готв.* 1. (*co do čeho/v čem*) опека (*нещо в нещо*): **~ěci párký do těsta/v těstě** опека крѝн-вирши в тестò 2. (*co*) запекã (*нещо*): **~ěci brambory** запекã картòфи

zap|ěci se, zap|ěct se, разг. zap|íct se, обикн. третол. -eče se *св.* 1. *готв.* запечѝ се 2. *спец.* клеѝся и се спечѝ: **šrouby, svíčky se ~ekly** болтовете, свѝците са клеѝсали

zápecn|í, -í, -í *пейор. експр.* филистерски, еснафски, ограничен, изостãнал: **~í klid** еснафско спокойствие

zápecnický|ý, -á, -é *пейор. експр.* филистерски, еснафски, ограничен, изостãнал: **~é vlastnění** еснафско патриотãрство

zápecnictv|í, -í *ср. пейор. експр.* филистерство, еснафство, ограниченост, изостãналост

zápecník, -a *м. пейор. експр.* филистер, еснаф; ограничен, изостãнал чòвѝк

zapečetěn|ý, -á, -é запечãтан: **~ý dopis, byt** запечãтано писмò, жѝлище

zapečet[ít, -ím св. (со) **1.** запечатам (нещо): **~it dopis** запечатам писмо; **~it láhev** запечатам бутилка **2.** юрид. адм. запечатам, затворя чрез запечатване (нещо): **~it byt** запечатам жилище
zapečet[ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) **1.** запечатавам (нещо): **~ovat dopis** запечатавам писмо **2.** юрид. адм. запечатавам, затворям чрез запечатване (нещо): **~ovat byt** запечатавам жилище
zapék[át, разг. zapík[át, -ám нескв. готв. **1.** (со до чего) опичам (нещо в нещо): **~at do vánočky peníz** слагам монета в коледен козунък и го опичам **2.** (со) запичам (нещо): **~at brambory** запичам картофи
zapék[át se, разг. zapík[át se, обикн. третол. -á se нескв. **1.** готв. запича се **2.** спец. клеясва и се спича
zapeklitě нар. експр. **1.** твърдоглаво, упорито **2.** дяволски, проклето
zapeklitost, -i ж. експр. **1.** твърдоглавие, упоритост **2.** проклетия, окаяност
zapeklitý, -á, -é експр. **1.** твърдоглав, упорит: **~ý odpůrce** твърдоглав, упорит противник **2.** дяволски, проклет, окаян, загубен: **~á situace** дяволско, окаяно, загубено положение
zapěněn[ý, -á, -é покрит с пяна; запенен, пенест: **~á řeka** запенена река
zapěn[ít, -ím св. (со) разпена (нещо): **~it vodu mýdlovým roztokem** разпена вода със сапунен разтвор
zapěn[ít se, обикн. третол. -í se св. запени се, разпени се; покрие се с пяна: **šlehal koně, až se ~ili** той шибаше конете, докато се запениха
zapentlen[ý, -á, -é украсен с ленти
zaperl[ít se, обикн. третол. -í se св. избие, блесне, заблести, заискри във вид на капчици роса: **slzy se jí ~ily v očích** в очите ѝ заблестяха сълзи; **ve sklenici se ~ilo víno** в чашата заискри вино
zaper[ovat, -uji/разг. -uju св. **1.** (за)почна да пружинирам: **~ovat v kolenou** (за)почна да пружинирам в коленете **2.** попружинирам (известно време); направя опит да пружинирам
zapěst[í, -í ср. китка (на ръка): **nahmatat tep v ~í** напипам пулс в китката
zapěstn[í, -í, -í който се отнася до китка на ръка: **~í kloub** анат. става на китката; **~í kůstka** анат. кост на китката
zapestř[ít se, обикн. третол. -í se св. книж. **1.** запъстрее, запъстри се; започне да пъстрее **2.** запъстри се (кратко време)
zapě[ít, -jí св. книж. поет. **1.** (-; со) запее (-; нещо): **~ z plných plic** запее с цяло гърло **2.** (со) изпее (нещо): **~jí hymnu** изпее химн
zapích[át, -ám св. **1.** (со kat) (последователно, едно по едно) забода, забия, набода (нещо

някъде): **~at špendlíky do polštáře** забода карфийци във възглавничка; **~at tyčky do země** забия колчета в земята **2.** (кого – вин.) разг. експр. намущкам, наръгам с нож, заколя (някого): **~at krmníky** заколя прасета **3.** обикн. третол. **-á** почне да бодє (за брада и под.)
zapích[nout, -nu св. **1.** (со kat) забода, забия (нещо някъде): **~nout jehlu do látky** забода игла в плат; **~nout tyč do země** забия кол в земята; **~nout někam oči** прен. експр. впия очи някъде **2.** (кого – вин.) разг. експр. намущкам, наръгам с нож, заколя (някого): **~nout tele** заколя телє **3.** (коти; кого – вин.) бодна (някого)
zapích[nout se, -nu se св. **1.** обикн. третол. **-ne se** (kat) забодє се, забие се (някъде): **napínáček se mi ~l do paty** кабърче се заби в петата ми; **oči se ~ly někam** прен. експр. очите се впиха някъде **2.** (kat; kde) разг. експр. хвана се (някъде) на работа
zapích[ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (со kat) забодждам, забивам (нещо някъде): **~ovat jehlice do klubka** забодждам игли в кълбò; **~ovat hůl do písku** забивам пръчка в пясък; **~ovat oči do země** прен. експр. забивам очи в земята **2.** (кого – вин.) разг. експр. заколвам (някого): **~ovat vepře** заколвам шопар, прасє
zapích[ovat se, обикн. третол. -uje se нескв. (kat) забоджда се, забива се (някъде): **věž chrámu se ~uje do nebe** прен. кулата на храма се забива, е забодена в небето; **jeho oči se jí ~ovaly do tváře** прен. експр. неговите очи се впиха в лицето ѝ
zapíj[et, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. **1.** (со čím) пия (нещо) при ядене или след ядене: **~et uzené maso pivem** пия бира с пушеното (месò) **2.** (со) заливам, удавям (нещо) с пиене: **~et zlost** удавям ядà си с пиене **3.** (со) поливам, празнувам (нещо) (с пиене): **~et úspěšnou zkoušku** поливам успешен изпит
zapíkat, zapíkat se вж. **zapékat, zapékat se**
zapí[ovat, -uji/разг. -uju св. (со) изпиля (нещо): **~ovat (si) nehty** изпиля си нòктите
zapínac[í, -í, -í **1.** който се закопчва; който служи за закопчаване: **~í šaty** рòкля, която се закопчва отпред; **~í špendlík** безопасна игла; **~í manžeta** ръкавèл **2.** техн. включващ, включвателен; който включва електрически уред към мрèжата: **~í knoflík u pračky** копче за пускане на пералня; **~í relé** електр. включващо релè
zapínač, -e м. техн. включвател
zapínán[í, -í ср. закопчаване: **~í na knoflíky, na zip** закопчаване с копчета, с цип; **ozdobné ~í** декоративно закопчаване

zapín|at, -ám *несв.* 1. (*co; koho*) закопчавам (*нещо, някого*): **~at (si) plášť, župan** закопчавам си палтò, халат; **~at něco na knoflíky** закопчавам нещо с копчета; **~at dítě na všechny knoflíky** закопчавам всички копчета на детето 2. (*co*) *техн.* включвам (*нещо*) (към източник на енергия): **~at rádio, motor** включвам радио, двигател; **~at proud, topení** включвам ток, отопление

zapín|at se, обикн. третол. -á se *несв. техн.* включва се: **přístroj se samočinně ~á a vypíná** уредът автоматично се включва и изключва **zápínk|a, -y** *ж.* 1. токà, катарàма 2. късо ремъче за закопчаване, за стягане

zapír|at, -ám *св.* 1. обикн. третол. -á записука, изписука, запиука, изпиука (*за птица*): **kuře ~alo** пилето записука 2. (*co*) *експр.* записукам, изписукам (*нещо*) (*за човек*)

zapír|nout, -nu *св.* 1. обикн. третол. -ne изписука, изпиука (*за птица*) 2. *експр.* изписукам, издàм звук, гъкна (*за човек*)

zapírán|í, -í *ср.* отрйчане, отхвърляне

zapír|at I, -ám *несв. (co)* 1. изпирам набързо; запирам, препирам (*нещо*): **~at skvrny od krve, od ovoce** изпирам петна от кръв, от плодове 2. захаявам (*нещо*) вследствие на лошо пране: **~at košile** захаявам ризи

zapír|at II, -ám *несв. (co)* 1. опирам (*нещо*): **~at ruce do kyčlí** опирам ръце на хълбоците 2. подпирам, залоствам (*нещо*): **~at dveře železnými tyčemi** подпирам, залоствам вратà с желязни пръти

zapír|at III, -ám *несв. (co)* отрйчам, отказвам, отхвърлям, не признавам (*нещо*): **~at vinu** отрйчам вината си 2. (*koho, co*) скривам (*някого, нещо*); държà в тайна (*нечие*) присъствие; отрйчам се (*от някого, от нещо*): **~at rodiče** отрйчам се от родителите си; **~at svůj původ** отрйчам се от произхода си; крия произхода си 3. (*co, koho*) потйскам, превзъмвам (*нещо, някого*): **~at hněv, radost** потйскам гневà, радостта си; **~at v sobě matku** превзъмвам, потйскам в себе си майката

zapír|at se I, -ám se *несв.* опирам се, подпирам се: **~at se do nohou** изправям се на крака

zapír|at se II, -ám se *несв.* 1. крия присъствието си; крия се: **~at se před lidmi** крия се пред хората 2. владея се, преодолявам се, превзъмвам се: **~ala se, aby neprojevila zlost** тя правеше усилия да не покаже ядà си

zápis, -u *м.* 1. записване, регистрация: **~ do knihy hostů** записване в книгата за посетители; **termín ~u na vysoké školy** срòк за записване във висши учебни заведения 2. списък: **hotový ~** готòв списък 3. писмен документ; про-

токол: **~ ze schůze** протокол от събрание; **stenoграфický ~** стенограма; **notářský ~** нотариàлен акт 4. *канц.* вписване в книги, в регистри: **matriční ~y** вписване в метрическа книга; **~y v pozemkové knize** вписвания в емлячен регистър

zápis|ek, -ku *м., обикн. мн.* **zápis|ky, -kù** белёжки, записки: **dělat si, probírat ~ky** водя си, преглеждам белёжки, записки

zápis|kat, -ám *св.* 1. засвйря, изсвйря: **umí ~at (na prsty)** мòже да свйри (на пръсти); **~at na písťalu** засвйря, свйрна на свйрка; **~al kos** засвйри кòс; **~ala lokomotiva** засвйри, изсвйри локомотив 2. (*na koho*) засвйря, изсвйря, свйрна (*на някого*): **~at na psa** свйрна на куче 3. (*co*) изсвйря (*нещо*): **~ej tu melodii!** изсвйри тази мелодия!

zápis|nout, -nu *св.* свйрна, изсвйря: **pronikavě ~nout** свйрна пронизително; **lokomotiva ~la** локомотивът изсвйри; **rozhodčí ~l** *спорт.* съдията изсвйри

zápisn|é, -ého *ср.* такса за записване

zápisn|ič|ek, -ku *м. умал.* белёжник, тефтèрче **zápisn|ík, -u** *м.* белёжник: **zapsat si adresu do ~u** запиша (си) адрès в белёжник

zapisovac|í, -í, -í записвач, регистрирац: **~í přístroj** *спец.* записвач уред

zapisovač, -e *м.* записвач; човèк или апарат, кòйто записва

zapisovačk|a, -y *ж.* записвачка; женà или апарат, кòято/кòйто записва

zapis|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho, co kam)* записвам, вписвам, включвам, внасям, регистрирам (*някого, нещо някъде*): **~ovat do školy nově žáky** записвам в училище нови ученици; **~ovat pravidelně váhu dítěte** записвам, отбелязвам редòвно теглòто на дете 2. (*co*) записвам, събйрам (*нещо*): **~ovat lidové písně** записвам народни пèsни

zapis|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (kam)* записвам се (*някъде*): **~ovat se do kondolenčních archů** подпишвам се в книга за съболезнования

zapisovatel, -e *м.* 1. (*čeho*) записвач; човèк, кòйто записва (*нещо*): **~ lidových písní, pohádek** човèк, кòйто записва народни пèsни, приказки 2. протоколчик, секретàр: **určit ~e na schůzi** определя протоколчик на събрание

zapisovatelk|a, -y *ж.* 1. (*čeho*) записвачка; женà, кòято записва (*нещо*) 2. протоколистка

zapisovatelsk|ý, -á, -é кòйто се отнася до протоколист(и), до секретàр(и): **~á funkce** фýнкция на протоколчик

zápisov|ý, -á, -é кòйто се отнася до записване,

до регистрация: **~á kniha** книга за регистрация; **~á lhůta** срок за записване

zapiš|ět, -ím св. запишя, изпишя: **~ět leknutím** изпишя от уплаха; **myš ~ěla** изцвържа/изцвържа мишка; **~ěla sirena** завй сирена

zap|ít, -iji/разг. -iju св. **1.** (со *čít*) изпия, пийна (нещо) при ядене или след ядене: **~ít vepřovou pivem** пийна бира със свинското; **~ít prášek** изпия течност, след като съм взёл лекарство

2. (со) залёя, удавя (нещо) с пйене: **~ít zármutek** удавя мъката си с пйене **3.** (со) полёя, отпразнувам (нещо) с пйене: **~ít úmluvu, úspěch** полёя сдёлка, успех

zap|ít se, -iji se/разг. -iju se св. (до *čeho*) запйя се (с вино и под.); отдám се на пийнство

zapitvoř|ít se, -ím se св. почна да гримаснича, да се кривя

zapj|at, -á, -é **1.** закопчан: **~ý límec** закопчана яка **2.** техн. включен: **~ý stroj** включена, пусната в действие машина

zaplá|cat, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** запляска, заплющя: **prapor ~al o zdi** знамето заплющя в стената **2.** (komu kde) потупам (някого някъде): **~at někomu po zádech, po rameni** потупам някого по гърба, по рамото; **~at se přes koleno** потупам се се по коляното **3.** (komu) експр. заръкопляскам (на някого): **~at hercům** заръкопляскам на артисти **4.** (со *čít*) експр. зацапам, омáжа, оплёскам (нещо с нещо): **~at si šaty blátem** оплёскам си дрехите с кáл **5.** (со *čít*) експр. препълня, натъпча (нещо с нещо): **~at si žaludek sladkostmi** натъпча си стомáха със сладкиши; **~at stěnu obrazy** наблёскам, запълня стена с картини

zaplacen|í, -í св. заплащане, плащане, погасяване

zaplacen|ý, -á, -é заплатён, платён, погасён

zaplá|cnout, -nu св. (со) експр. запуша, замажа, заплёскам (нещо): **~nout díru hlinou** запуша, замажа дупка с глина

zaplacht|ít, -ím св. полетя; зарёя се (във въздуха); започна да летя, да се нёся, да се рёя, да планирам (във въздуха): **větroň ~il nad lesy** планерът, безмоторникът полетя над горите; **racek ~il nad řekou** чайката се зарёя, полетя над реката

zaplj|akat, -áču/книж. -áči св. (pro koho, pro co; nad kým, nad čím) заплача, изплача (за някого, за нещо): **hlásitě ~akat** заплача на висок глас; изплача с висок глас; **~akat pro dítě** заплача за детето; **~akat nad ztrátou matky** заплача за починалата си майка

zaplj|akat si, -áču si/книж. -áči si св. поплача си: **~akat si na pohřbu** поплача си на погребёние

zaplan|out, -u св. книж. **1.** обикн. третол. **-e** запламтй, запáли се, пламне (за огън и под.):

oheň ~ul огънят запламтй, пламна; **oči mu ~uly** прен. очите му запламтйа, заблестйа; **bledý obličej ~ul** прен. блёдото лице пламна **2.** (-; *čím*) прен. книж. пламна (-; от нещо): **~out láskou** пламна от любов

zaplá|novat, -uji/разг. -uju св. (со) (за)планирам, запланувам; включа в план (нещо): **~ovat náklady** включа в план разнóски; запланувам разнóски

zaplá|pol|at, обикн. третол. -á св. **1.** запламтй: **oheň ~al** огънят запламтй **2.** книж. развёе се, заплющя: **prapor ~al ve větru** знамето се развёя, заплющя от вятъра

zaplaš|ít, -ím св. **1.** (koho – вин.) подплаша, прогónia (някого): **~it vrabce, srnku** подплаша врабчёта, сърна; **~it si čtenáře, posluchače** експр. отблсна читателите си, слушателите си **2.** (со) книж. прен. прогónia, пропёдя, разсёя (нещо неприятно): **~it obavy, podezření** разсёя опасёния, подозрёние

zaplaš|ovat, -uji/разг. -uju нессв. **1.** (koho – вин.) подплашвам, прогóniaвам (някого): **~ovat zvěř** подплашвам дйвеч **2.** (со) книж. прен. прогóniaвам (нещо неприятно): **~ovat obavy, nedůvěru** разсёявам опасёния, недоверие

zapl|át, -ám/-aji св. книж. **1.** обикн. третол. **-á/-aje** запламтй, запáли се, пламне (за огън и под.): **oheň ~ál** огънят запламтй, пламна; **slunce ~álo** слънцето заблестйа, засия; **tváře jí ~ály** прен. страните й пламнаха **2.** (-; *čím*) прен. пламна (от нещо) (за човек): **~át láskou** пламна от любов

záplat|a, -y ж. кръпка: **přišít ~u na rukáv** пришия кръпка на ръкава; **prádlo samá/jedna ~a** бельото е цялото в кръпки; **~a na ~ě** кръпка до кръпка; **přilepit gumové ~y na kajak** залепя гүмени лепенки на каяк; **~y na střeše** експр. кръпкы на покрыва

~a поговорка на грубостта се отвърща с грубост; каквото повикало, такoва се обáдило

záplat|ár, -e м. шивáч, който кърпи дрехи; кърпáч

zaplat|ít, -ím св. (-; со) заплатя, изплатя, платя (-; нещо): **~it hotově** заплатя, платя в брой; **~it nájemné, útratu** заплатя нáем, разнóски; **~it řemeslníka/řemeslníkovi** платя на майстор за рáбота; **~it neopatrnost životem** заплатя за непредпазливост с живóта си

zaplátovan|ý, -á, -é закърпен: **~é kalhoty** закърпени гáщи, панталóни

záplat|ovat, -uji/разг. -uju нессв. (со) кърпя (нещо); слáгам кръпки (на нещо): **~ovat šaty** кърпя дрехи

zaplat'pánbûh, zaplat'pánbû, zaplat'pámbu част. разг. слава бóгу; благодаря на бóга; за щáстие, разг. за късмёт

záplav|a, -у ж. 1. наводнение: **jarní ~y** пролетни наводнения 2. *експр.* голямо количество, поток, порой, морь: **~a dopisů redakci** поток от писма до редакцията; **~a radostí** морь от радост

zaplav|at, -u св. (co) спорт. проплавам, проплувам (*нещо*): **~at 200 m v novém rekordu** проплавам 200 м и поставя рекорд; **~e 100 m za minutu a deset sekund** плува, взема 100 м за минута и десет секунди

zaplav|at si, -u si св. поплавам (си), поплувам (си): **rád si ~e (v řece)** той обича да (си) поплува (в реката)

zaplav|it, -ím св. 1. (co, koho) наводня, залёя (*нещо, някого*): **rozdvojná řeka ~ila louky** придошлата река наводни ливадите; **láva ~ila vesnici** лавата залёя селото; **přehrada ~ila celé údolí** язовирът запълни цялата долина 2. (*co*) залёя, изпълня (*нещо*): **demonstranti ~ili ulice** демонстрантите залёяха, изпълниха улиците 3. (*co, koho čím*) *прен.* препълня, залёя, наводня, обсия (*нещо, някого с нещо*): **~it redakci dopisy** залёя редакцията с писма; **~it trh modním zbožím** наводня, залёя пазара с модни стоки

zaplavovac|í, -í, -í който служи за наводняване; наводнителен: **~í zařízení** минно инсталация за наводняване, наводнителна инсталация

zaplavovan|ý, -á, -é който се залива, наводнява, инундационен: **~é území** наводнявана, заливана територия; инундационен район

zaplav|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. обикн. третол. -uje (co, koho) наводнява, залива (*нещо, някого*): **řeka ~uje pole, údolí** реката залива, наводнява нивите, долината 2. (*co*) заливам, изпълвам (*нещо*): **mládež ~ovala biografy** младежът изпълваше кината 3. (*co, koho čím*) *прен.* препълвам, затрупвам, заливам, наводнявам (*нещо, някого с нещо*): **~ovat redakci dopisy** затрупвам редакция с писма; **obchody byly ~ovány zbožím** магазините се препълваха, наводняваха със стока

záplavov|ý, -á, -é който периодично се залива: **~á plocha** площ, която се залива; **~á hráz** предпазна дига

zaples|at, -ám св. (nad čím) книж. заликувам, възликувам (*от нещо*): **~at nad úspěchem** заликувам от успех

zapl|ést, -etu св. 1. (co) сплетя (*нещо*): **~ést vlasy do copu** сплетя коса в плитка 2. (*co*) изплета, оплетя (*нещо*): **~ést cop, síť** изплета, оплетя плитка, мрежа 3. (*co kam*) вплета (*нещо някъде*): **~ést do vlasů mašli** вплета панделка в косата 4. (*co do čeho*) вмъкна (*нещо в нещо*): **~etl do vyprávění všechno možné** вмъкна в разказ всичко възможно 5. (*koho – вин. do*

čeho) забъркам, замеся (*някого в нещо*): **~etl ho do afery** той го забърка в афера

zapl|ést se, -etu se св. 1. обикн. третол. -ete se преплетя се, оплетя се: **koruny stromů se ~etly** короните на дърветата се преплетоха 2. (*kam*) заплетя се (*някъде*); оплетя се (*в нещо*): **moucha se ~etla do pavučiny** мухата се заплетя, оплетя се в паяжината 3. (*do čeho; mezi koho, mezi co*) забъркам се, замеся се (*в нещо*); намеся се (*между някого, между нещо*): **~ést se do sporu** забъркам се, намеся се в спор; **byl ~eten do spiknutí** той беше замесен в заговор

4. объркам се: **~etl se při výslechu** той се обърка при разпита 5. (*s kým, s čím*) *разг. експр.* забъркам се, свържа се (*с някого, с нещо*): **~etl se s bandou chuligánů** той се свърза с банда хулигани; **~ést se s tajnou společností** свържа се с тайно общество

zaplét|at, разг. zaplít|at, -ám нескв. 1. (co) сплитам (*нещо*): **~at vlasy do copů** сплитам коса в плитка 2. (*co*) изплитам, оплитам (*нещо*): **~at si copánek** оплитам си плитка 3. (*co kam*) оплитам (*нещо някъде*): **~at květiny do vlasů** вплитам цветя в коси 4. (*co do čeho*) вмъквам (*нещо в нещо*): **~at do řeči cizí výrazy** вмъквам в говора си чужди думи 5. (*koho, co do čeho*) забърквам, замесвам (*някого, нещо в нещо*): **~at přátele do sporu** забърквам, замесвам приятели в спор

zaplét|at se, разг. zaplít|at se, -ám se нескв. 1. обикн. третол. -á se преплита се; сплита се: **větvě se ~aly** клоните се преплитаха 2. (*kam*) заплитам се (*някъде*); оплитам се (*в нещо*): **~at se do sítě** заплитам се, оплитам се в мрежа 3. (*do čeho; mezi koho, mezi co*) забърквам се, замесвам се (*в нещо*); намесвам се (*между някого, между нещо*): **~at se do dobrodružství** забърквам се в авантюри 4. обърквам се: **vyslýchání se ~ají** разпитваните се объркват 5. (*s kým, s čím*) *разг. експр.* забърквам се, свързвам се (*с някого, с нещо*): **~at se s dívkami** забърквам се с момичета

zapleten|ý, -á, -é 1. сплетен: **~é vlasy** сплетени коси 2. (*do čeho*) заплетен, забъркан, замесен: **~ý do procesu** замесен в процес 3. заплетен, объркан: **~á historie** заплетена, объркана история

zápletk|a, -у ж. 1. бъркотия; заплетена работа; недоразумение, конфликт, компликация, усложнение: **mezinárodní politická ~a** международен политически конфликт; **vznikla nepřijemná ~a** възникна неприятно недоразумение, усложнение 2. *лит.* завръзка, интрига: **dramatická ~a** драматична завръзка; **milostná ~a** любовна интрига

- zápletkov|ý, -á, -é** лит. който се отнася до интрига
- zaplevelen|ý, -á, -é** обрасъл, покрит с плевели; заплевен; буренясал: **~é pole** нива, покрита с плевели; буренясала нива
- zaplevel|it**, обикн. третол. **-í** св. (со) заглуши, заплеви (за плевели): **koukol ~í obilí** къклицата заглуши, заплеви житото
- zaplevel|it se**, обикн. третол. **-í se** св. обрасне, покрие се с плевели; заплеви се, буреняса: **pole se ~ilo** нивата обрасна в плевели, заплеви се, буреняса
- zaplevel|ovat**, обикн. третол. **-uje** несл. (со) заглушава, заплевява (за плевели)
- zaplevel|ovat se**, обикн. третол. **-uje se** несл. обрасва, покрива се с плевели, заплевява се, буреняса
- zaplítat, zaplítat se**, вж. **zaplétat, zaplétat se**
- zaplivan|ý, -á, -é** оплът, гнусен: **~ý výčep** гнусна кръчма
- zapliv|at, -ám** св. (со) оплътя, изпонаплътя (нещо): **~at podlahu v hospodě** изпонаплътя пода в кръчма
- zapln|it, -ím** св. (со *čít, kýt; со*) напълня, запълня, изпълня (нещо): **~it sál** напълня, изпълня зала; **~it přestávku v programu** запълня пауза в програма
- zapln|it se**, обикн. третол. **-í se** св. (*čít, kýt*) напълни се, запълни се, изпълни се (с нещо, с някого): **náměstí se ~ilo zástupy** площадът се напълни, изпълни се с тълпи
- zapln|ovat, -uji/разг. -uju** несл. (со *čít, kýt; со*) напълвам, запълвам, изпълвам (нещо с нещо, с някого; нещо): **kouř ~oval ovzduší** дим изпълваше въздуха, атмосферата; **~ovat čas vzpomínkami** запълвам времето си със спомени
- zapln|ovat se**, обикн. третол. **-uje se** несл. (*čít, kýt*) напълва се, запълва се, изпълва се (с нещо, с някого): **stadion se rychle ~oval** стадионът бързо се запълваше
- zaplomb|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) пломбирам (нещо): **~ovat zásilku** търг. адм. пломбирам пратка; **~ovat přístroj, elektroměr, vagon spec.** пломбирам апарат, електрометър, вагон; **~ovat zub** мед. пломбирам зъб
- zaplombovateln|ý, -á, -é** който може да се пломбира: **~ý zub** зъб, който може да се пломбира
- zaplyn|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) запълня, отровя (нещо) с газ: **~ovat skladiště, sklepy** запълня с газ складове, мазета; **~ovat včely spec.** опуша пчели
- zap|nout, -nu** св. 1. (со, кохо) закопчава (нещо, някого): **~nout (si) knoflík, zip** закопчава (си) копче, цип; **pojd' mě ~nout!** ела да ме закопчаеш! 2. (со) техн. включва (нещо) (към източник на енергия): **~nout rádio, vaříč, motor** включва радио, котлон, мотор
- zap|nout se, -nu se** св. 1. закопчава се 2. (кат) книж. включва се (някъде): **~nout se plně do práce** включва се изцяло в работата 3. обикн. третол. **-ne se** техн. включи се (към източник на енергия)
- zapnut|í, -í** ср. техн. включване
- zapnut|ý, -á, -é** 1. закопчан: **~ý límec** закопчана яка 2. техн. включен: **~ý stroj** включена машина
- zapocen|ý, -á, -é** изпотен, запотен: **~é vlasy** изпотена коса; **~é brýle** изпотени, запотени очила
- zápoč|et, -tu** м. 1. зачитане, признаване: **~et let pro výměr důchodu** адм. зачитане на години за определяне на размер на пенсия 2. учил. зачет: **dostat ~et** зачет ми се; **dělat ~et** явявам се на зачет
- započ|ít, -nu** св. (со/с *čít*) книж. започна, начена (нещо): **~ít práci/s prací** започна работа
- započ|ít se**, обикн. третол. **-ne se** св. книж. започне се, начене се: **boj se ~al** боят се почна
- započítán|í, -í** ср. зачитане, признаване: **~í odpracovaných let** зачитане, признаване на прослужени години
- započítan|ý, -á, -é** зачитан, признат: **~á ztráta času** зачитана загуба на време
- započítat, -ítám, započíst, -tu** св. (со, кохо кам) зачета, признава, включва (нещо, някого някъде): **~ítat/~íst do ceny dovoz** включва в цена транспорт, транспортни разходи; **~ítat/~íst dobu studií do pracovních let** включва времето на следване в прослужени години; **~ítat/~íst semestr** учил. зачета, заверя семестър
- započítateln|ý, započítateln|ý, -á, -é** подлежащ на зачитане: **~é roky zaměstnání** подлежащи на зачитане прослужени години; **~ý semestr** учил. подлежащ на завърка семестър
- započítáv|at, -ám** несл. (со, кохо кам) зачитам, признавам, включвам (нещо, някого някъде): **~at do ceny opravy material** включвам материал в цена на ремонт; **~at pracovní roky** зачитам прослужени години
- zápočtov|ý, -á, -é** учил. който се отнася за зачет: **~é zkoušky** изпити за зачет
- zapohybov|at, -uji/разг. -uju** св. (*čít*) раздвижа, размърдам (нещо): **~ovat ramenu** раздвижа, размърдам раменè
- zapochyb|ovat, -uji/разг. -uju** св. (о *čít, o kot*) усъмня се (в нещо, в някого): **vůbec o tom ne~oval** той изобщо не се усъмни в това
- zapojen|í, -í** ср. 1. присъединяване, включване, привличане 2. техн. включване, скъчване, свързване: **paralelní ~í** паралелно включване;

- паралелна схѣма на свѣрзване; **sériové ~í** последователно свѣрзване
- zapojen|ý, -á, -é** присъединѣн, вкљочен, скачен, свѣрзан
- zapojit, -ím** св. **1.** (*koho, co kam*) присъединя, вкљоча, привлека (*някого, нещо някъде*): **~it mládež do kolektivu** вкљоча, привлека младежи в колектив; **~it tisk do služeb míru** публ. привлека, мобилизирам печата в служба на мира **2.** (*co nač, za co, do čeho*) прикача, скача, свѣржа (*нещо с нещо, към нещо, за нещо*): **~it požární hydranty na vodojem** свѣржа противопожарни кранове с резервоар за вода **3.** (*co*) техн. вкљоча (*нещо*) (към източник на енергия): **~it proud** вкљоча ток; **~it v bytě telefon** прокарвам телефон в жилище; **~it vaříč** вкљоча котлѣн
- zapojit se, -ím se** св. (*kam*) присъединя се, вкљоча се (*някъде*): **~it se do veřejné činnosti** вкљоча се в обществена дейност
- zapojovac|í, -í, -í** техн. вкљочващ, свѣрзващ; **~í mechanismus** вкљочващ механизъм
- zapojovat, -uji/разг. -uju** несв. **1.** (*koho, co kam*) присъединявам, вкљочвам, привличам (*някого, нещо някъде*): **~ovat ženy do výroby** вкљочвам жени в производство **2.** (*co nač, za co, do čeho*) прикачвам, скачвам, свѣрзвам (*нещо с нещо, към нещо, за нещо*): **~ovat vedlejší vedení na hlavní vedení** свѣрзвам страничен проводник с главен проводник **3.** (*co*) техн. електр. вкљочвам (*нещо*) (към източник на енергия): **~ovat elektrický proud** вкљочвам електрически ток; **~ovat motory** вкљочвам мотори
- zapojovat se, -uji se/разг. -uju se** несв. (*kam*) присъединявам се, вкљочвам се (*някъде*): **~ovat se do soutěže** вкљочвам се в съревнование
- zapolemiz|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. (*s kým, s čím*) поспоря (*с някого, с нещо*): **~ovat si s odpůrcem** поспоря с противник
- zápolen|í, -í** ср. книж. съревнование, съперничество; **sportovní ~í** спортно съревнование
- zápol|í, -í** ср. воен. тил
- zápolit, -ím** несв. книж. **1.** (*s kým, s čím*) бѣря се, сражавам се, бия се, вода бѣй (*с някого, с нещо*): **~it s nepřítelem** бия се, сражавам се с неприятел; **~it s ohněm** бѣря се с огън **2.** (*s čím*) мѣча се, трѣпя се, блѣскам се, бѣхта се (*с нещо*): **~it s lopatou** мѣча се, трѣпя се с лопата; **~it s neúrodnou půdou** бѣря се, блѣскам се с неплодородна почва; **~it s obtížným překladem** бѣря се, мѣча се, блѣскам се с труден превод **3.** (*oč*) бѣря се (*за нещо*): **~it o existenci** бѣря се за съществуването си **4.** (*s čím; čím*) съревновавам се, състезавам се (*с нещо, срещу нещо; с нещо, с помощта на нещо*): **obchody ~ily** магазините се конкурираха
- zapolitiz|ovat [-tu-], -uji/разг. -uju** св. (*-; s kým*) разг. поговѣря за политика, пополитиканствам; **~ovat s přítelem** поговѣря за политика с приятел; побийстра с приятел политиката
- zápoln|í, -í, -í** воен. тил: **~í nemocnice** тилова бѣлница
- zapolyk|at, -ám** св. пѣчна да преглѣщам; за-преглѣщам: **překvapeně ~at** запреглѣщам от изненада
- zapom|enout, -enu** св. **1.** (*co; na koho, na co*) забравя (*нещо, някого*): **~enout jméno, adresu** забравя име, адрес; **~enout urážku** забравя обиди; **nikdy vám to ne~enu, (že jste mi pomohli)** никога няма да забравя, (че ми помогнахте); **~enout ve vlaku deštník** забравя си чадѣра във влака; **~enout na přítele** забравя приятеля си; **~něli na hosta** тѣ (свѣсѣм) забравиха (за) гѣста; **~enout na děti s dárky** забравя за подарѣци на децата; **~enout na starosti** забравя грижите **2.** (*с инф.*) забравя (*да...*): **~enout natáhnout hodiny** забравя да навия часѣвник
- zapom|enout se, -enu se** св. забравя се, само-забравя се; загубя самообладание: **tak se ~něl, že uhodil ženu** той така се самозабрави, че удари жената/женѣ си
- zapomenut|í, -í** ср. забрѣва, книж. забвѣние: **upadnout v ~í** потѣна в забрѣва; **hledat ~í v hudbě** тѣрся забрѣва, разтѣха в мѣзиката
- zapomenut|ý, -á, -é** забравен: **~ý básník** забравен поѣт; **~é městečko** забравено, затѣнтено градѣ
- zapomínán|í, -í** ср. псих. забравяне; постепенна загуба на паметта
- zapomín|at, -ám** несв. **1.** (*co; na koho, na co*) забравям (*нещо, някого*): **starší lidé ~ají jména i události** старите хѣра забравят и именѣ, и събития; **ne~ejte, že...** не забравяйте, че...; **matka pro rodinu ~á na sebe** заради семейството майката забравя за себе си, не мисли за себе си; **při hudbě ~at na svět** като слѣшам мѣзика, забравям (за) всичко; **na prokázané dobro se ne~á** стѣрено добро не сѣ забравя **2.** (*с инф.*) забравям (*да...*): **je roztěkaný, ~á se soustředit** той е разсѣян, забравя да се съсредоточи
- zapomín|at se, -ám se** несв. забравям се, само-забравям се; губя самообладание
- zapomněn|í, -í** ср. забрѣва, книж. забвѣние: **žít v ~í** живѣя в забвѣние
- zapomnětliv|ec, -ce** м. чѣвѣк, който чѣсто забравя, разг. забравѣн, забравѣнко

zapomnětlivost, -i ж. забравяне, разг. забраванство

zapomnětliv|ý, -á, -é който забравя често

zaponov|ý, -á, -é в съчет. ~ý lak техн. цапонлак

zápor, -u м. 1. отрицателна страна; минус; разг.

кусур: **vidět klady i ~y návrhu** виждам положителни и отрицателни страни, плюсове и минуси на предложение 2. език. отрицание: **větný, členský** ~ общо, частично отрицание; **slovní** ~ лексикално отрицание

zápork|a, -y ж. език. дума или частича, изразяваща отрицание

záporně нар. отрицателно: **odpovědět** ~ отговоря отрицателно; ~ **nabitě částice** физ. частичи с отрицателен заряд

záporník, -u м. техн. праг, в който се опираят затворените врати в шлюзна камера

zápornost, -i ж. отрицателност

záporn|ý, -á, -é 1. отрицателен: ~á **odpověď** отрицателен отговор; ~é **vyřízení žádosti** отхвърляне на молба; ~á **věta** език. отрицателно изречение; ~é **zájmeno** език. отрицателно местоимение 2. отрицателен, лош, неблагоприятен, неприятелски: ~ý **postoj k práci** отрицателно отношение към труда; ~ý **vliv** неблагоприятно, зловредно влияние 3. отрицателен, лош, нежелателен, незадоволителен: ~é **povahové vlastnosti** отрицателни черти на характера 4. отрицателен; който има по-малка стойност: ~é **číslo** мат. отрицателно число; ~á **elektřina** физ. отрицателно електричество; ~ý **elektrický náboj, pól, ion** физ. отрицателен заряд, полюс, йон

záporov|ý, -á, -é език. отрицателен: ~ý **genitiv** родителен падеж след отрицание

zaposlouch|at se, -ám se св. (do čeho) заслушам се (в нещо): ~at se **do hudby** заслушам се в музика; **soustředěně se ~at** заслушам се съсредоточено

zaposloucháv|at se, -ám se несл. (do čeho) заслушвам се (в нещо): ~at se **do ptačího zpěvu** заслушвам се в пение на птички

zapoš|ít, -íji/разг. -íju св. (co) спец. зашпья (нещо), за да не сè разпори; фестонирам (нещо); направя òверлог (на нещо): ~it **záložku (na sukni)** направя òверлог на подгъв (на пола)

zapošív|at, -ám несл. (co) спец. зашпывам (нещо), за да не сè разпори; фестонирам (нещо); правя òверлог (на нещо): ~at **okraje látky** фестонирам краища на плат

zapotác|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se св. 1. заклата се, залюшкам се: **strom se ~el** дървото се заклата, залюля се 2. олюля се, залитна: ~et se **slabostí, únavou** олюля се, залитна от слабост, от умора

zapot|ít se, -ím se св. изпотя се, запотя се: ~it se **na slunci, při těžké práci** изпотя се на слънце, при тежка работа; ~it se **strachy** изпотя се от страх; **brýle se ~ily** очилата се изпотиха, запотиха се

zapotřebí нар. предикативно необходимо, нужно, потребно: **k tomu je ~ peněz** за това са нужни, за това трябва пари; **je ~ hned se rozhodnout** трябва, необходимо е веднага да решим; **to nemám ~** ще мина и без това, това не ми е нужно

zapouštěn|í, -í ср. техн. зенкерование

zapoušt|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í несл. 1. (co kam) вкарвам, забивам (нещо някъде): ~ět **kůl do země** забивам кол в земята; ~ět **šrouby** техн. зенкеровам, завинтвам винтове (такá, че главите им да потънат) 2. в съчет. ~ět **kořeny** обикн. третол. а) пуска корени, вкоренява се (за растение) б) прен. пуска корени, укрепва (за движение и под.) 3. (koho – вин.) сел. стоп. пускам за заплождане, за съешаване (обикн. животни): ~ět **krávu** пускам крава при бик

zápově|d', zápově|d, -di ж. остар. запрёт, запрещение, забрана: **platební ~d'** юрид. запор

zápov|ědět, -ím, 3. мн. -ědí св. (komu co; co) забраня, запреть (на някого нещо): ~ěděl **mu cokoli v té věci dělat** той му забрани да прави каквото и да е по този въпрос

zápovědn|í, -í, -í, zápovědn|ý, -á, -é 1. остар. забранителен, запретителен 2. в съчет. ~í **sněm** истор. извънредно народно събрание, свикано от краля

zapovězen|ý, -á, -é забранен: ~é **knihy** забранени книги

забраненият плод е най-сладък

zapovíd|at, -ám несл. (komu co; co) забранявам, запретьвам (на някого нещо): ~at **vstup nepovoláným** забранявам вход за външни хора, лица

zapovíd|at se, -ám se св. (s kým) разг. заговоря се, заприказвам се (с някого): ~at se **s přáteli** заприказвам се с приятели

zapracovanost, -i ж. òпитност; притежаване на практика; практически òпит (в определена област)

zapracovan|ý, -á, -é обучен, òпитен; навлязъл в работата: ~ý **dělník** òпитен, навлязъл в работата работник

zaprac|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (koho do čeho, v čem) обуча, въведа (някого в някаква работа); запозная (някого с някаква работа): ~ovat **učně** обуча чирак, занаятчийски ученик; **je ~ován ve svém oboru** той е навлязъл в своята специалност 2. разг. поработя добре,

αρχαία ἀντικατάσταση

усилено: **dovede ~ovat, když je potřeba** като се наложи, може здраво да работи

zapracovat se, -uji se/разг. -uju se св. (do čeho; v čem) навляза (в някаква работа), усвоя (някаква работа), запозна се (с някаква работа): **rychle se ~oval u stroje, v dílně** той бързо усвоя работата на машината, в работилницата; **~ovat se do nové metody, v novém oboru** усвоя нов метод, нова специалност

zapracovat si, -uji si/разг. -uju si св. (с удоволствие) поработя: **~ovat si na zahrádce** поработя в градина (с удоволствие)

zapracovávat, -ám неск. (koho do čeho, v čem) обучавам, въвеждам (някого в някаква работа); запознавам (някого с някаква работа): **~at svého nástupce v podniku** запознавам свой приемник с работа в предприятието

zapracovávat se, -ám se неск. (do čeho; v čem) навлязам (в някаква работа), усвоявам (някаква работа), запознавам се (с някаква работа): **postupně se ~at v několika oborech** постепенно усвоявам няколко специалности

zapradačna, za pradačna нар. много отдавна; в незапомнени времена

zaprahnout, -nu св. 1. обикн. третол. -не сел. стоп. престане да дава мляко (за стелна крава) 2. в съчет. **~nout dojnici** сел.стоп. изкуствено предизвикам пресекване на мляко на дойна крава 3. обикн. третол. -не книж. (за)почне да съхне: **luka, která nemají dostatek vody, ~la** ливадите, които нямат достатъчно вода, (за)почнаха да съхнат 4. (po kot, po čem) книж. закопнея, зажадувам (за някого, за нещо): **~nout po doušku kávy, po pravdě** зажадувам за глътка кафѐ, за правда

zaprahnout, обикн. третол. -uje неск. сел.стоп. преставя да дава мляко (за стелна крава): **před porodem dojnice ~uje** преди отелване дойната крава преставя да дава мляко

zaprání, -á, -é захабен вследствие на лошо пранѐ: **bílít ~é povlaky, košile** избѐлвам захабѐно спално бельѐ, ризи

zaprásit, -ím св. (koho, co) нейор. изцапам, омърлям (някого, нещо)

zapraskání, -í ср. изпукване, изпращяване; пукот

zapraskat, обикн. третол. -á св. запука, изпука, запращя, изпращя: **ohněn ~al** огънат запука, запращя

zapráskať, -ám св. 1. обикн. третол. -á заплющя, изплющя: **bič ~al** камшикът заплющя, изплющя 2. (čím) заплющя, изплющя (с нещо): **~at bičem** заплющя, изплющя с камшик

zaprasknout, обикн. третол. -ne св. изпука, изпращя: **~la větvička** изпука, изпращя клонче

zapráskať, -ám св. 1. обикн. третол. -не изплющя: **~l karabáč** изплющя камшик; **střelná rána ~la** изстрелът изплющя 2. (čím) изплющя (с нещо): **~nout bičem** изплющя с бич, с камшик 3. (co) затръшна: **~nout dveře** затръшна врата

zaprášen[í, -í ср. в съчет. **~í plic** мед. белодробно заболяване, причинено от продължително вдъшване на прах; силикоза, сидероза и под.

zaprášen[ý, -á, -é запрашен, пращен; покрит с прах, потънал в прах: **~é boty** прашни обувки; **~é knihy** запрашени книги; **byl celý ~ý** целият бѐше в прах

zaprásit, -ím св. 1. (co, koho čím) запраша, покрѝя, посѝпя (нещо, някого) с прах: **~it si boty** запраша си обувките 2. (co čím) третирам, обработя (нещо) с прах: **~it omáčku moukou** готв. подправя, порѝся, сгѝстя сѐс с брашно; **~it porost proti hmyzu chemickými prostředky** сел.стоп. напрѝскам растѝния с химически препарати против насекоми; **~it cementem povrch malty** спец. посѝпя с цимѝнт повърхността на хоросан

zaprásit se, -ím se св. 1. запраша се, изпраша се; покрѝя се с прах: **nábytek se ~il** мебелите се покрѝха с прах; **~it se od mouky** изцапам се с брашно, набрашнѝ се 2. безл. **-í se** вдѝгне се прах: **za autem se ~ilo** след колата се вдѝгна прах

zaprásit, обикн. третол. -í св. остар. запука, изпука, запращя, изпращя: **~ěla suchá haluz** изпука, изпращя сѝх клѝн; **dříví (v kamnech) ~ělo** дървата (в пѝчката) запращяха

zaprat, -eru св. (co) 1. изперѝ набѝрзо, заперѝ, преперѝ (нещо): **~at skvrnu** изперѝ петно 2. захабя (нещо) вследствие на лошо пранѝ: **~at prádlo** захабя бельѐ с лошо пранѝ

zprav[ít, -ím св. 1. (co) остар. покрѝя, изплатя, погася (нещо): **~it dluh** изплатя, погася дѝлг 2. (co; co čím) сел.стоп. поставя, слѝжа, тѝря, вкарѝм (нещо) в почвата: **~it hn[íj** натѝря

zprav[ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (co) остар. покрѝвам, изплащам, погасявам (нещо): **~ovat výlohy** покрѝвам разнѝски 2. (co; co čím) сел.

stop. поставям, слагам, тўрям, вкървам (нещо) в почвата: **~ovat hnojiva** наторявам
zapražen|ý, -á, -é запържен: **~á polévka** супа със запържка, със застройка
zápraž|í, -í ср. място пред прага на селска къща, обикн. издигнат, покрит с настилка тротоар: **sedět na lavičce na ~í** седа на пейка пред прага, пред къщи
zapraž|it, -ím св. (со) готв. застроя, запържа (нещо): **~it omáčku, polévku** застроя, запържа сос, супа
zápraž|ka, -y ж. готв. запържка, застройка
zapraž|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) готв. застроявам, запържвам (нещо): **~ovat polévku** застроявам, запържвам супа
zaprodan|ec, -ce м. пейор. наёмник, продажник: **kolaborantští ~ci** колаборационисти продажници
zaprodaneck|ý, -á, -é книж. продажнически, продажен, подкупен: **zaprodaneční lidé** продажни хора
zaprodanectv|í, -í ср. книж. продажничество
zaprodanost, -i ж. книж. продажност: **~ reakční vlády** продажност на реакционно правителство
zaprodan|ý, -á, -é книж. продажен, подкупен, продал се: **~ý udavač** продажен доносник
zaprod|at, -ám св. (кого, со) пейор. продам, продам (някого, нещо): **~at přítele, vlast** продам приятел, отечество
zaprod|at se, -ám se св. (кому) пейор. продам се (на някого): **~at se nepřítelům** продам се на неприятели, на врагове
zaprodáv|at, -ám несв. (кого, со) пейор. продавам, продавам (някого, нещо): **~at své přátele** продавам приятелите си
zaprodáv|at se, -ám se несв. (кому) пейор. продавам се (на някого): **~at se cizincům** продавам се на чужденци
zaprotest|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) св. (за)протестирам, (из)протестирам: **nikdo ne~oval** никой не (за)протестира; **energicky si ~oval** той енергично (за)протестира
zaprotokol|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) (за)протоколирам, внеса (нещо) в протокол: **~ovat usnesení, výrok** (за)протоколирам решение, изказване
zaproud|it, обикн. третол. -í св. почне да тече; потече (за течност): **jarní vody ~ily** пролетните води потеккоха; **v těle ~ila krev rychleji** кръвта в тялото почна да циркулира по-бързо
zaprsk|at, -ám св. 1. запърхтя, изпърхтя, зафуча, изфуча, засъскам, изсъскам: **ježek, sysel ~al** таралещът, лалугерът зафуча, изфуча; **~at zlostně do vousů** изпърхтя ядосано в брадата си 2. обикн. третол. -á запращи, изпращи:

dohořívající svíčka ~ala догарящата свещ, свещичка запраща
zaprsk|nout, -nu св. 1. (кратко) изпърхтя, изфуча, изсъскам: **kočka vztekla ~la** котката яростно изфуча 2. обикн. третол. -ne (кратко) изпращи: **lampa ~la a zhasla** лампата изпраща и угасна
záprst|í, -í ср. анат. част на ръката между пръстите и китката
zaprstn|í, -í, -í анат. който се отнася до костите на дланта; метакарпален: **~í kůstky** кости на дланта; метакарпални кости
zaprš|et, безл. -í св. повали, превали, попревали: **zvečera trochu ~elo** привечер малко превали; **slzy z očí ~ely** прен. експр. от очите рукнаха сълзи
záprt|ek I, -ku м. неодош. запъртък
záprt|ek II, -ka м. одош. разг. експр. пейор. дребосък, фърфалак, фъстък
zapřád|at, -ám несв. 1. в съчет. **~at rozhovor** започвам, подхващам, завързвам разговор; **~at známost** завързвам познанство 2. (со, кого) заплитам, оплитам (нещо, някого в нещо): **pavouk ~á mušku do pavučiny** паякът оплита мушица в паяжината
zapřah, -u м. впрягане, запрягане, впряг: **~několika zvířat vedle sebe** впрягане на няколко животины
jednom ~u/na jeden ~ (работя) без почивка; **hodit se do ~u s někým** прен. подхождам си с някого; разг. лика-прилика сме си с някого
zapřah|at, -ám несв. 1. (кого, со до чего/к чему) впрягам, запрягам (някого, нещо в нещо): **~at koně, krávy do vozu/k vozu** впрягам, запрягам коня, крави в каруца 2. (кого – вин. до чего/к чему) експр. впрягам (някого в някаква дейност): **~at se do práce** впрягам се, хващам се на работа; залавам се за работа
zapřáh|nout, -nu св. 1. (кого, со до чего/к чему) впрэгна, запрэгна (някого, нещо в нещо): **~nout koně do vozu, k pluhu** впрэгна, запрэгна коня в каруца, в плуг; **~nout se do jha manželského** прен. експр. надяна съпружеския хомот 2. (кого – вин. до чего/к чему) експр. впрэгна (някого в някаква дейност): **být zapřažen do práce** впрэгнат съм в работа; натоварен съм с работа; **~nout syna k učení** впрэгна синя (си) в учене
zapřah|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. (кого, со до чего/к чему) впрягам, запрягам (някого, нещо в нещо) 2. (кого – вин. до чего/к чему) експр. впрягам (някого в някаква дейност)
zapřažen|ý, -á, -é впрэгнат, запрэгнат: **~ý vůz** впрэгната кола
zapřen|á, -é ж. само в съчет. на **~ou/na~ou**

тайно, потайно, скришом, инкòгнито: **zúčastnit se něčeho na ~ou** тайно участвам в нещо; **cestovat na ~ou** пътувам инкòгнито
zápřezk|a, -y ж. спец. рѣмъче със закопчалка: **~a tlumoku** рѣмъче със закопчалка на раница
zápřez, -e ж. 1. впрягане, запрягане: **~ koní** впрягане/запрягане ♦ **(z)apřít**
 ~ (работя) без почивка; **pracovat na dvoji** ~ работа с прекъсване 2. впряг: **saně se ~í** шейна с впряг; **patřit do jedné ~e** прен. принадлежим към един впряг, едно цяло сме, заедно сме
zápřezh|ý, -á, -é който се отнася до впряг; впрегáтен: **~é pluhu** сел.стоп. впрегáтни плугове
zapřičiněn|ý, -á, -é остар. книж. публ. причинен, предизвикан
zapřičin|it, -ím св. (со) остар. книж. публ. причиня, предизвикам (нещо): **neopatrnost ~la požár** невниманието причиня, предизвика пожар; **~it neštěstí, škodu, poruchu** причиня нещастие, вреда, повреда
zapřičin|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) остар. книж. публ. причинявам, предизвиквам (нещо): **~ovat nedostatky** причинявам, предизвиквам липси, недостатъци
zapřísah|at, -ám неск. (koho – вин.) книж. заклѣвам, заклѣнам, умолявам (някого): **~ám vás** заклѣвам, умолявам ви
zapřísah|at se, -ám se неск. книж. давам клѣтва; заклѣвам се, кълна се: **~á se, že mluví pravdu** заклѣва се, кълне се, че казва истината
zapřísáh|lý, -á, -é заклѣт, непримирим, отявлен, върл: **~ý nepřítel** заклѣт враг, неприятел
zapřísáh|nout, -nu св. (koho – вин.) книж. заклѣна (някого): **~l mě, abych mlčel** той ме заклѣ да мълча
zapřísáh|nout se, -nu se св. книж. заклѣна се, зарекá се: **~l se, že už to neudělá** той се заклѣ, зарече се, че вече не ще направи това
zapř|íst, -edu св. 1. в съчет. **~íst rozhovor** започна, подхвана, завържа разговор; **~íst známost** завържа познанство 2. (со, koho kam) заплетá, оплетá (нещо, някого в нещо): **některí pavouci ~edou do svých sítí i malé mušky** някои паяци оплитат в мрежите си и малки мушци; **~íst přítele do intriky** прен. книж. заплетá, въвлекá приятел в интриги
zapřít I, -řu/книж. -ru св. 1. (со) подпрá, опрá (нещо): **~řít dveře sochorem** залòстя, подпрá вратá с лòст; **~řít si ruce v bok** опрá ръце на хълбоците 2. (со do čeho; čím do čeho) натисна, наблèгна (с нещо върху нещо): **~řít veslo/veslem do vln** натисна веслò във вълните
zapřít II, -řu/книж. -ru св. 1. (со) отрекá, откажа, отхвърля, не призная (нещо): **~řít účast, provinění** отрекá участие, провинění; **nemů-**

že ~řít, že... не мòже да отрече, че... 2. (koho, со) скрия (някого, нещо); запáзя в тайна (нечие) присъствие; отрекá се (от някого, от нещо): **~řela manžela před hosty** тя скри присъствието на мъжа си от гòстите; **~ři mě!** кажи, че ме няма! **~řít ukradenou peněženku** скрия откраднатò портмонè; отрекá да съм откраднал портмонè 3. (koho, со) потисна, превзъмòгна (някого, нещо): **ne~ře v sobě umělce** не мòже да потисне в себе си човèка на изкùството; **syn otce ne~ře** синът се е метнал, синът прилича на баща си: **~řít rozpaky** потисна, превзъмòгна смущěníе
zapřít se I, -řu se/книж. -ru se св. (о со, do čeho) опрá се, подпрá се (в нещо, на нещо): **~řít se o kraj stolu** опрá се в ръба на мàса; **~řít se rukama do lopaty** подпрá се с ръце на лопáта
zapřít se II, -řu se/книж. -ru se св. 1. скрия присъствието си; скрия се: **~řel se doma** той се скри вкùщи 2. овладè се, преодолè се, превзъмòгна се: **nedovedl se ~řít a vybuchl zlostí** той не можá да се овладèе и избухна в гняв
zapř|sat, -išu/книж. -iši св. 1. (koho, со kam) запиша, впиша, вклòча, внесà, регистрирам (някого, нещо някъде): **~sat dítě do školy** запиша детè на училище/в училище; **dát se ~sat do kurzu** запиша се в кùрс; **~sat položky do knihy** счетов. внесà, запиша перá в счетовòдна книга 2. (со, koho) запиша, отбелèжа (нещо, някого): **~sat (si) adresu** запиша (си) адрès; **~sat text písně** запиша тèкст на пèсен ♦ **být u něhodobě spáně sám** отговарям се с добрò/с лòшо име пред някого; **~sat něco černou křídou do komína** експр. често шегов. не си струва да помня нещо; шегов. това трябва да го запиша, да го отбелèжа някъде; това трябва да го запиша със златни бükви; **~piš si to za uši!** експр. запиши си това на чёлòто! **kam to ~sat!** каквò да мисля за това! къдè да отбелèжим това събитие! (израз на учудване)
zapř|sat se, -išu se/книж. -iši se св. (kam) запиша се (някъде): **~sat se do prezenční listiny** запишасевтисъзнаприсъствие ♦ **~sat se zlatým písmem (do dějin)** запиша се със златни бükви (в истòрията)
zapud|it, -ím св. (koho, со) книж. отхвърля, прогòня, пропèдя (някого, нещо): **~it nevěrnou manželku** пропèдя невèрна съпруга; **~it (od sebe) zlé rádce** прогòня (от себе си), пропèдя лòшите свèтници; **~it trapné myšlenky** прен. прогòня, отхвърля тjàгостни мисли
zapudr|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) 1. напудря

(нещо): **~ovat tvář** напудря лицето си; **zá-syrem ~ovat ránu** посипя рана с пудра **2.** прикрія, скрия (нещо) с пудра: **~ovat stopy pláče** прикрія с пудра следи от плач
zapůjč|it, -ím св. (коти со) книж. заема, дам на заем (нещо на някого): **~it knihu, peníze** заема, дам на заем книга, пари
zapůjč|ka, -u ж. книж. заем: **větší ~a peněz** голям паричен заем
zapůjč|ní, -í, -í книж. който се отнася до заем; заемен: **~í kapitál** икон. заемен капитал
zapuk|at, -ám св. разг. запаккам (с лула): **~al prudce z dýmky** той запакка енергично с лулата
zapump|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) **1.** запомпя, (за)почна да помпя (нещо): **~ovat ze studně** (за)почна да помпя от кладенец **2.** напомпя (обикн. вода): **~ovat si vodu** напомпя си вода
zapůsob|it, -ím св. **1.** (на кого, на со *čít, jak*) направа впечатление (на някого с нещо); окажа въздействие, повлияя, въздействам (върху някого, върху нещо): **~il na okolí svým chováním** той направи впечатление на околните със своето държание; **výchovně ~it** повлияя възпитателно; окажа възпитателно въздействие; **~it na rodiče, aby pomohli** окажа влияние, въздействие върху родители, за да помогнат **2.** обикн. третол. **-í** подейства: **lék ~il** лекарството подейства
zapust|it, -ím св. **1.** (со кам) вкарам, забия (нещо някъде): **~it kůly do země** забия коллове в земята; **~it skříňku do zdi** вградя, монтирам шкафче в стена; **~it šrouby** техн. зенкеровам, завинтя винтове така, че главите им да потънат **2.** в съчет. **~it kořeny (kde) a)** обикн. третол. пусне корени, вкорени се (някъде) (за растение) **б)** прен. пусна корени, устано-вя се (някъде) (за човек) **3.** (кого – вин.) сел.стоп. пусна за заплъждане, за съешаване (животно): **~it klisnu** пусна кобила при жребец
zápustk|a, -u ж. техн. щампа, щанца: **spodní, vrchní ~a** долна, горна щампа
zápustkár|n|a, -u ж. техн. ковашко-щамповъчен цех
zápustkov|ý, -á, -é техн. щамповъчен, щанцов: **~é kování** щамповъчно коване
zápustn|ý, -á, -é техн. предназначен за зенкерование; зенкерован, потънал: **~ý šroub, nýt** зенкерован, потънал, вдълбан винт, нйт; винт, нйт с потънала глава
zapuštěn|ý, -á, -é техн. зенкерован; вкаран

дълбоко, вдълбан, потънал: **~ý zámeček** вдълбана брава; **~é nýty** нитове с потънали глави; зенкеровани нитове
zapuz|ovat, -uji/разг. -uju не св. (кого, со) книж. прогонвам, пропъждам, отхвърлям (някого, нещо): **~ovat nepřátele** прогонвам, пропъждам неприятели: **~ovat zlé myšlenky** прен. прогонвам, отхвърлям лоши мисли
zapůřen|ý I, -á, -é книж. почервенял: **~á tvář** почервеняло лице
zapůřen|ý II, -á, -é сел.стоп. покрит с плевели; заплевен, буренясал: **~é pole** заплевена, буренясала нива
zapůř|it, обикн. третол. -í св. (со) сел.стоп. заплевя, покрие с плевели (нещо)
zapůř|it se, -ím se св. книж. изчервя се, почервеня: **~it se studem (až po uši)** изчервя се, почервеня от срам (чак до уши)
zapytláč|it, -ím св. (со) придобия (нещо) чрез браконьерство
zapytláč|it si, -ím si св. разг. **1.** занимая се с браконьерство; побраконьерствам: **~it si v lese, v řece** побраконьерствам в гората, в реката **2.** прен. експр. тайно завържа любовни връзки: **rád si ~il** той обичаше да походва (по чуждо)
zaráčk|ovat, -uji/разг. -uju св. неясно, увуларно изговоря звук р; произнеса фрѐнско р
zarad|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (z čeho, z koho) зарадвам се (на нещо, на някого): **~ovat se z úspěchu, z dětí** зарадвам се на успех, на деца
zarach|at, -ám св. експр. затрополя, затрещя
zarachot|it, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í** затрещи, изтрещи, затрополи, изтрополи: **vozy ~ily na cestě** колите затрополиха, изтрополиха на пътя; **~ily kulometry** затрещяха, изтрещяха картѐчници; **~ila okna** задрънчяха, издрънчяха прозорци **2.** (*čít*) затракам, изтракам, задрънча, издрънча (с нещо): **~it nádobím** затракам, изтракам със съдове; **~it klíči** затракам, изтракам, задрънча, издрънча с ключове
zarajt|ovat si, -uju si св. разг. **1.** пояздя: **~ovat si na koni** пояздя кон **2.** (на *čet*) експр. хвана се, займ се (за нещо): **~ovat si na předpisech** хвана се, займ се за наредбите
zarakv|it, -ím св. (кого – вин.) спец. полѐжа в ковчег (починал)
zarámovan|ý, -á, -é поставен в рамка: **~ý obraz** картина, поставена в рамка
zarám|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) поставя в рамка (нещо): **~ovat obraz, zrcadlo** поставя в рамка картина, огледало
zarámus|it, -ím св. разг. **1.** обикн. третол. **-í** затрещи, загърми, затрополи, затрака, започне

да вдига шум, вдигне шум: **stroje ~ily** машините затракаха, загърмяха **2.** (*na koho*) закрещя (*na някого*): **~il na něho, že lže** той му закрещя, че лъже

zaranžovat [s-a-/za-], **-uji/разг. -uju св. (co)** 1. аранжирам, устрой, организирам (*нещо*): **~ovat setkání, slavnost** устрой, организирам среща, тържество **2.** аранжирам, подредя (*нещо*): **~ovat výklad** аранжирам, подредя витрина

zarazit, -ím св. 1. (*co kam*) забия, зачукам (*нещо някъде*): **~it kůl do země, hřebík do zdi** забия кол в земята, гвоздей в стена; **~il si třísku do paty** заби му се, забодя му се треска в петата **2.** (*co kam*) напъхам, пъхна (*нещо някъде*): **~il klíč do zámku** пъхна ключ в ключалка **3.** (*co, koho*) спра (*нещо, някого*): **~it vůz, koně** спра кола, кон; **~it stroj** спра, изключва машина; **~it dopravu** спра движение **4.** (*koho, co*) попреча (*na някого, на нещо*): **chtěl promluvit, ale ~ili ho** той искаше да се изкаже, но го прекъснаха; **to se mu musí ~it** трябва да му се попречи в това; **já mu to ~ím разг.** аз ще му забраня това; ще му избия това от главата; **~it vydávání časopisu** прекратя, забраня издаване на списание; спра списание **5.** (*koho – вин.*) поразя, смая, засегна, обидя (*някого*): **~ilo ho nevlídné přijetí** поразя го, засегна го нелюбезното посрещане

zarazit se, -ím se св. 1. обикн. *третол. -í se (kam)* забие се (*някъде*): **do chodidla se mu ~il trn** в ходилото му се заби трън **2.** *свѝцо и* **zarazit, -ím** спра (*се*): **auto (se) ~ilo u chodníku** колата спра до тротоара; **dech se jí ~il** дъхът ѝ спра; **~il (se) včas ve své kritice** той спра навреме критиката си **3.** изумя се, слисам се, смая се, изненадам се, стъписам се: **~il se, ale rychle se vzpamatoval** той се стъписа, но бързо се опомни; **~il se nad tou otázkou** той се изненада от този въпрос; този въпрос го накара да се замисли

zaráže|jí|í, -í, -í смущаващ, озадачаващ: **~í fakt** смущаващ, озадачаващ факт

zaraženě нар. озадачено, смутено: **~ se podívat** погледна озадачено, смутено

zaraženost, -í ж. озадаченост, смут

zaražen|ý, -á, -é озадачен, смутен, удивен, учуден: **~é dítě** смутено дете; **~ý pohled** смутен поглед; **~ý úsměv** смутена усмивка

zaráž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. 1. (*co kam*) забивам, зачукам (*нещо някъде*): **~et kůl do země, skobu do zdi** забивам кол в земята, скоба в стена **2.** (*co kam*) напъхвам, пъхам (*нещо някъде*): **~et meč do pochvy** пъхам меч в ножница **3.** (*co, koho*) спирам (*нещо, някого*): **~et stroj** спирам, изключвам машина; **~et koně**

спирам кон **4.** (*koho, co*) прекъсвам (*някого, нещо*): **~eli ho při výkladu** прекъсвах го по време на лекцията; **vítr jim ~el dech** вятърът им прекъсваше, спираше дъх **5.** (*koho – вин.*) смущавам, поразявам, смаявам, изумявам (*някого*): **~elo ho, že má jiný názor** смущавах го, поразявах го, че той/тя е на друго мнение; **nepořádek všechny ~el** безпорядъкът смущаваше, смаяваше, изумяваше всички

zaráž|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se нескв. 1. обикн. *третол. -í se (kam)* забива се (*някъде*): **třísky se jim ~ely do rukou** в ръцете им се забиваха трески; **sekera se ~ela do dřeva** секирата се забиваше в дървото **2.** *свѝцо и* **zaráž|et, -ím** спирам (*се*): **zástupy se chvělemi ~ely** тълпите се спираха от време на време; **vlak ~í** влакът спира; **~et se při výkladu** спирам, правя паузи по време на лекция **3.** смущавам се, изненадвам се, изумявам се, смаявам се, стъписвам се: **~et se nad nevhodnou otázkou** стъписвам се от неудобен въпрос; неуместен въпрос ме смущава

zaráž|ka, -у ж. 1. спиране **2.** *техн.* спирателно устройство, приспособление; стѝпор: **~a psasícho stroje** ограничителен блок на пишеща машина; **~a tabulátoru** спиращ райтер на табулатор; **kolejová ~a ж.п.** спирателна обувка, *жарг.* кучка **3.** *печат.* ѝтстъп: **stránková ~a** ѝтстъп, чѝло (*в горната част на печатна страница*); **řádková ~a** ѝтстъп, нѝв рѝд

zaráž|kář, -е м. ж.п. стрелѝчник, който постѝва спирателни обувки

zaráž|kov|ý, -á, -é 1. ж.п. спирателен: **~é kolejové brzdy** спирателни обувки **2.** *печат.* който се отнася до ѝтстъп: **~á stránka** страница с ѝтстъп, с чѝло в горната част; **~á řádka** рѝд с ѝтстъп; нѝв рѝд

zardě|lost, -í ж. *книж.* червенина, руменина

zardě|lý, -á, -é книж. зачервен, изчервен: **~á tvář** зачервѝно, изчервѝно лице

zardě|ní|í, -í ср. книж. червенина, руменина

zardě|ní|ky, -ek ж. мн. мед. рубѝдла

zard|ít se, -ím se св. книж. зачервя се, изчервя се: **~í se studem, hněvem** зачервя се, изчервя се от срам, от гняв

zardív|at se, -ám se нескв. книж. зачервявам се, изчервявам се

zardous|ít, -ím св. 1. (*koho – вин.*) удушѝ (*някого*): **~it oběť** удушѝ жѝртва; **~it husu** извѝя шѝята на гѝска **2.** (*co*) *прен. експр.* задушѝ, потушѝ, потѝпча (*нещо*): **~it hnutí odporu** задушѝ съпротивително движение; **krvavě ~it revoluci** удавя в крѝв революция

zareag|ovat, -uji/разг. -uju св. (na co) реагирам (*на нещо*): **~ovat na kritiku** реагирам на крѝ-

- тика; **nemocný ~oval (očima)** болният реагира (с поглед)
- zarebel|ovat si, -uji si/разг. -uju si св.** разбунтувам се; направа опит за бунт
- zarecit|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** прочета, изрецитирам (нещо): **~ovat verše** изрецитирам стихове
- zaregistr|ovat, -uji/разг. -uju св. (со, коho)** 1. (за-)регистрирам (нещо, някого): **~ovat žádost, vozidlo** (за)регистрирам молба, превозно средство; **~ovat nového člena** (за)регистрирам нов член 2. *разг.* забележа (нещо, някого): **tu změnu jsem vůbec ne~oval** изобщо не забелязах тази промяна
- zarejd|it, -ím св. 1.** потичам, полудувам: **děti ~ily na dvorku** децата полудуваха на двора 2. *също и zarejd|it si, -ím si разг. експр.* потанцувам, полудувам
- zarejd|ovat, -uju св. разг. 1. (kat)** насоча (се), отправя (се): **~ovat vozem na kraj silnice** насоча, отбия кола към края на шосето 2. (со kat) насоча (нещо някъде): **~ovat veslem lodku do úzkého ramene řeky** насоча с весло лодка в тесен ръкав на река 3. (čít) започна да движа, раздвижа (нещо) в различни посоки: **~ovat ojí** развижа ок наляво-надясно
- zarejt|at, -ám св. (proti komu, proti čemu; na koho, na co)** възропта (против някого, против нещо; срещу някого, срещу нещо): **~ala proti matce** тя възропта против майка си; **zachtělo se mu proti tomu ~at** прииска му се да възроптае против това; **~at na vedoucího** възропта против началник
- zaretuš|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** ретуширам (нещо): **~ovat na fotografii vrásky** ретуширам бръчки на снимка; **~ovat aféru прен.** прикрива афера
- zarezavěl|ý, zarezivěl|ý, -á, -é** ръждясал, заръждавял: **~ý zámek** ръждясал катинар, ръждясала ключалка
- zarezav|ět, zareziv|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св.** ръждяса, заръждавяе: **šroub ~ěl** винтът ръждяса, поръждавя
- zarchaiz|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (со)** архаизирам (нещо): **~ovat slovní výraz** архаизирам словесен израз
- zaristokratiz|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (коho, со)** аристократизирам (някого, нещо)
- zaristokratiz|ovat se [s-a-/za-], -uji se/разг. -uju se св.** аристократизирам се
- zarmouceně нар.** огорчено, печално, скръбно, тъжно: **podívat se ~** погледна огорчено, печално, тъжно
- zarmoucenost, -í ж.** огорчение, тъга, мъка, скръб
- zarmoucen|ý, -á, -é** огорчен, опечален, печален, тъжен, скръбен, натъжен, наскръбен: **~í rodiče** огорчени, опечалени, натъжени родители; **~ý pohled** огорчен, тъжен поглед
- zarmout|it, -ím св. (коho – вин.)** огорча, опечаля, натъжа, наскръбя (някого): **~it matku** огорча, натъжа, наскръбя майка си; **~ilo ho, že nepřišla** огорчи го това, че тя не дойде
- zarmout|it se, -ím se св.** огорча се, опечаля се, натъжа се, наскръбя се: **~il se, když to uslyšel** той се огорчи, натъжи се, като чу това
- zarmuc|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (коho – вин.)** огорчавам, опечалявам, натъжавам, наскръбявам (някого): **~ovat rodiče** огорчавам, натъжавам, наскръбявам родителите си
- zarmuc|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв.** огорчавам се, опечалявам се, натъжавам се, наскръбявам се
- zarmucujíc|í, -í, -í** огорчен, печален, скръбен, прискръбен: **~í zpráva** печално известие, скръбна вест
- zármuť|ek, -ku м.** огорчение, мъка, печал, тъга, скръб: **pocítit ~ek** почувствувам огорчение, тъга; **naplnit ~kem** изпълня със скръб
- zárodeč|ník, -u м. бот.** архегон (женски орган за размножаване при мъхове и под.)
- zárodeč|ný, -á, -é биол.** зародишен: **~é stadium** зародишен стадий; **~á buňka** зародишна клетка; **~ý list** зародишен лист; **~á protoplazma** зародишна протоплазма; **~ý vak** зародишна торбичка
- zárod|ek, -ku м. 1.** зародиш, ембрион: **~ek ve vejci** зародиш в яйце; **choroboplodný ~ek мед.** болестотворен зародиш 2. *бот.* кълн 3. *спец.* център на кристализация 4. (čeho) *прен.* начален етап, начало (на нещо): **~ek zla** кълн(ове) на злото; **~ek revolučního hnutí** начало на революционно движение
- zaroj|it se, обикн. третол. -í se св.** заптпли
- zaroll|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** завия, навия (нещо) на руло
- zaros|it, обикн. третол. -í св. (со)** зароси, ороси; намокри (нещо) с роса: **drobný déšť ~il okno** ситният дъжд ороси прозореца
- zaros|it se, обикн. третол. -í se св.** ороси се; покри се с роса, с влага: **brýle se ~ily** очилата се изпотиха; **oči se jí ~ily (slzami)** очите ѝ се насълзиха
- zarostl|ý, -á, -é 1.** обрасъл (с трева, с косми и под.): **~ý močál** обрасло блато; **mechem ~á střecha** покрит с мъх покрив; **~á tvář** брадясало лице; **chodil celý ~ý** ходеше брадясал, небръснат 2. *враснал:* **nehet ~ý do kůže мед.** нокът, враснал в кожата на пръста
- zarošťač|it si, -ím si св. разг. експр.** полудувам

zarouh|at se, -ám se *св.* 1. проявя, извърша богоухулство 2. (*коти, чети*) почна да ругая (*някого, нецо*)

zarou|at, -ám *св. (со)* нарося, измъкря (*нецо*) при газене в росна трева: **~at si v lese boty** измъкря си обувките в гората

zarou|at se, -ám se *св.* нарося се, измъкря се при газене в росна трева: **~at se po kotníky v trávě** измъкря се до глезените в тревата

zároveň *нар.* 1. едновременно, същевременно, в същото време: **přišli** ~ дойдоха едновременно; **četla a ~ poslouchala rádio** тя четеше и заедно с това слушаше радио 2. също така, както и: **je to stanovisko mé a mých přátel** ~ това е моё мнение, както и на моите приятели

zarovn|at, -ám *св. 1. (со)* изравня, подравня (*нецо*): **~at délku sukně** подравня дължината на пола; **~at záhon** подравня леха; **~at nožem polevu na dortu** изглежда с нож глазурата на тортата 2. (*со kat; со*) подрежда (*нецо*): **~at prádlo do skříně** подрежда бельо в шкаф; **~at knihy do knihovny** подрежда книги в библиотека 3. (*koho, со čít; со*) скривя, покривя, прикривя (*нецо*): **~ali ho slámou** покрива го със слама; **~at knížku na dno kufru** скривя книга на дъното на кюфар 4. (*со čít*) запълня, напълня (*нецо с нецо*): **~at stůl knihami** запълня, отрупам маса с книги; **~at otvor kamenu** запълня отвор с камъни 5. (*со*) закръгля (*нецо*): **~at účet (na 200 korun)** закръгля сметка (на 200 крони)

zarovnávac|í, -í, -í изравняващ, подравняващ, изглеждащ; **~í nůž** *техн.* изравняващ, подравняващ нож

zarovnáv|at, -ám *несв. 1. (со)* изравням/изравнявам, подравням/подравнявам (*нецо*): **~at okraje záhonů** подравнявам краища на лехи; **hoblováním ~at desku stolu** изглеждам с ренде плът на маса 2. (*со kat; со*) подреждам (*нецо*): **~at vyžehlené prádlo do skříně** подреждам изгладено бельо в шкаф 3. (*koho, со čít; со*) покривам, затрупвам (*някого, нецо*): **přivázali oba mnichy k jednomu kolu, ~ali je poleny** вързаха двамата монаси за един кол, натрупваха надколо им дърва 4. (*со čít*) запълвам, напълвам (*нецо с нецо*): **hračky začínaly ~at stůl u okna** играчките почваха да запълват масата до прозореца 5. (*со*) закръглявам (*нецо*): **~at cenu** закръглявам цена

zárož|í, -í *ср.* място зад ъгъл: **vystoupit ze ~í** покажа се иззад ъгъла

zarputile *нар.* упорито, ожесточено: **~ mlčet** мълча упорито; **~ se bránit** съпротивлявам се упорито, ожесточено

zarputil|ec, -ce *м.* упорит, твърдоглав човек; инатчия

zarputilost, -i *ж.* упорство, твърдоглавие, инат

zarputil|ý, -á, -é упорит, твърдоглав, инат, ожесточен, враждебен: **~ý nepřítel** упорит, ожесточен, отявлен противник; **~ý pohled** враждебен, сърдит поглед; **~á nemoc** упорита, лоша болест

zárub, -u *м.* нарез, засечено

zárub|eň, -ně *ж.* 1. каса на врата 2. рама на прозорец

zaručeně *нар.* непременно, положително, гарантирано: **~ přijde** непременно ще дойде; **~ čerstvé zboží** гарантирано прясна стока

zaručenost, -i *ж.* гарантираност, сигурност

zaručen|ý, -á, -é 1. гарантиран: **~á jakost** гарантирано качество 2. гарантиран, сигурен, несъмнен, достоверен, положителен, точен: **~é zprávy** сигурни, точни сведения

zaruč|it, -ím *св. 1. (коти со)* осигуря, гарантирам (*на някого нецо*): **~ili mu všechna práva** гарантираха му всички права; **~it svobodu slova, tisku zákonem** осигуря, гарантирам свободата на словото, на печата със закон 2. (*со*) гарантирам, обезпечя финансово (*нецо*): **~it úvěr** обезпечя кредит

zaruč|it se, -ím se *св. 1. (за со, за koho кому)* гарантирам (*за нецо, за някого пред някого*): **~it se za správnost údajů, za kvalitu zboží** гарантирам за достоверност на сведения, за качество на стоки; **~it se za uchazeče** гарантирам за кандидат 2. (*за koho, за со čít*) поръчителствам (*за някого, за нецо с нецо*): **~it se za kolegu (při půjčce)** поръчителствам на колега (при отпускане на заем); **~it se za vzniklé škody svým majetkem** поръчителствам, гарантирам с имуществото си за евентуални щети

zaručn|í, -í, -í гаранционен: **~í doba, lhůta** гаранционен срок; **~í list** гаранционна карта

zaruč|ovat, -uji/razg. -uju *несв. 1. (коти со)* осигурявам, гарантирам (*на някого нецо*): **~ovat osobní svobodu, rovnoprávnost** осигурявам, гарантирам лична свобода, равноправие; **přítomní ~ují svými podpisy, že...** присъстващите потвърждават, гарантират със своите подписи, че... 2. (*со*) гарантирам, обезпечявам финансово (*нецо*): **~ovat úvěr** гарантирам, обезпечявам кредит

zaruč|ovat se, -uji se/razg. -uju se *несв. 1. (за koho, за со кому)* гарантирам (*за някого, за нецо пред някого*): **~ovat se za správnost údajů** гарантирам за достоверност на сведения; **~ovat se za své podřízené** гарантирам за подчинените си 2. (*за koho, за со čít*) поръ-

чителствам (за някого, за нещо с нещо); стъвам гарант (на някого; за нещо с нещо): **~oval se za něho u věřitelů** той поръчителстваше за него, стъваше му гарант пред кредиторите
zarudle нар. червено, червеникаво: **~hnědá pleť** кафявочервен, червеникавокафяв цвят на кожата
zarudlost, -i ж. червенина, червеникавост: **~kůže** червеникавост на кожата
zarudlý, -á, -é позачервен, червеникав, червен: **~ý nos** червен нос; **~ý obličej** червено лице
zarudnout, обикн. *третол.* **-ne** св. почервенее, зачерви се: **oči jí pláčem ~ly** очите ѝ се зачервиха от плач; **tvář jí rozčilením ~la** лицето ѝ почервене от яд, от вълнение, от възбуда
záruk|a, -y ж. гаранция, залог: **dát ~u za do-držení lhůty** дам гаранция, гарантирам за спазване на срок; **spolehlivá ~a** сигурна гаранция; **~a za kvalitu výrobku** гаранция за качество на издѐлие; **opatření je ~ou, že...** мерките са гаранция, че...
zarump|ovat, -uji/разг. **-uju** св. разг. **1.** (нащ; до чего) почна да чукам; зачукам, затрополя, изтрополя (по нещо): **~ovat na vrátka** почна да чукам, зачукам на вратичка **2.** (щит) експр. почна да блъскам; заблъскам (нещо): **~ovat klikou, zavřenými dveřmi** почна да блъскам, заблъскам, задърпам брава, затворена врата
zarup|at, обикн. *третол.* **-el-á** св. запука, пропука, запращя, изпращя, заскърца, проскърца: **podlaha, postel ~ala** подът, леглото заскърца; **sníh ~al pod koňskými kopyty** снегът заскърца под конските копита
zarup|nout, обикн. *третол.* **-ne** св. (кратко) изпука, изпращя, изскърца, изтрака, изтрополи: **ve stroji něco ~lo** в машината нещо изпука, изтрака
zar|ůst, -ostu св. **1.** обикн. *третол.* **-oste** (со) покрие (нещо) (за растителност): **mech všechno ~ostl** мъх покри всичко **2.** обикн. *третол.* **-oste** (щит) обрасне, покрие се (с растителност и под.): **cesta ~ostla trávou** пътят обрасна с трева; **rybník ~ostl rákosím** езерото обрасна с тръстика **3.** (щит) пусна си (обикн. брада, коса); обрасна (обикн. с брада, с коса); брадясам: **nechat si tvář ~ůst (vousem)** пусна си брада, брадясам **4.** обикн. *третол.* **-oste** зарасне, заздравее (за рана): **rána dobře ~ostla** раната зарасна добре **5.** обикн. *третол.* **-oste** (кат/кде) врасне (се) (в нещо): **kořeny ~ostly do skály** корените се враснаха в скалата; **skoba ~ostla do kmene/v kmeni stromu** скобата (се) е враснала в стъблото на дървото
zarůst|at, -ám не св. **1.** обикн. *третол.* **-á** (со) покрива (нещо) (за растителност): **tráva**

~ala mělký rybník трева покриваше плиткото езеро **2.** обикн. *третол.* **-á** (щит) обрасва, покрива се (с растителност и под.): **zahradka ~ala plevelem** градинката обрасваше с плевели **3.** (щит) пукам си (обикн. брада, коса); обрасвам (обикн. с брада, с коса); брадясвам: **tvář ~ala (vousy)** лицето обрасваше, покриваше се с брада **4.** обикн. *третол.* **-á** зарасва, заздравява (за рана): **rána rychle ~ala** раната бързо зарасваше, заздравяваше **5.** обикн. *третол.* **-á** (кат/кде) врасва (се) (в нещо): **skoba lety ~ala do kmene stromu** с годините скобата (се) врасваше в стъблото на дървото
zarůžověle нар. порозовяло, възрозово
zarůžovělý, -á, -é порозовял, розовичък: **~á pleť** порозовял цвят на кожата
zarůžovět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. **1.** обикн. *третол.* **-í** стәне розовичък, порозовее: **hloh ~ěl** глогът порозовя **2.** (со) напраща (нещо) розовичко; порозовя (нещо)
zarybař|it si, -ím si св. разг. половя рѝба; (от време на време) се занимава с рѝболв: **~it si o dovolené** половя рѝба по време на отпуск
zarybn|it, -ím св. (со) рѝб. зарѝбя (нещо): **~it řeku** зарѝбя река
zarybňovač|í, -í, -í рѝб. който се отнася до зарѝбяване; зарѝбяващ: **~í akce, plán** акция, план за зарѝбяване
zarybň|ovat, -uji/разг. **-uju** не св. (со) рѝб. зарѝбявам (нещо): **~ovat vodní toky** зарѝбявам реки
zaryč|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. зарева, изрева, изцвѝля: **radostně ~et** радостно изцвѝля; **~et bolesti** изрева, зарева от болка; **~et divokým křikem** изрева с дѝв вѝк
zarýgl|ovat, zarygl|ovat, -uju св. (со) разг. затвѝря (нещо) с резе, с рѝйбер: **nezapomenout ~ovat** не забравя да сложа резе; **~ovat dveře** залѝстя, зарезя врата
zarýgl|ovat se, zarygl|ovat se, -uju св. разг. затвѝря се с резе, с рѝйбер: **~ovat se ve světnici** залѝстя се, затвѝря се в стѝя
zarýp|at, -ám/-u св. (до кого) разг. експр. займ се (с някого); займ, нападна, атакувам (някого)
zarýp|nout, -nu св. **1.** (щит до чего) (рѝзко) забѝя (нещо в нещо); задълбѝя (с нещо в нещо): **~nout nožem do dřeva** задълбѝя с нѝж, забѝя нѝж в дърво **2.** (до кого) експр. займ се (с някого); займ, нападна (някого) (с дѝми)
zarys|ovat, -uji/разг. **-uju** св. (со кат) начертѝя, нанесѝ (нещо някъде)
zaryšavěl|ý, -á, -é рѝжав: **~é vousy, vlasy** рѝжава брада, коса

zarýt, -yji/разг. -yju св. 1. (*čím do čeho*) (за)пòчна да рíя, да рòвя, да копáя (с нецо в нецо): **~ýt do záhonu** (за)пòчна да копáя лехà **2.** (*со kam*) забíя, забодà, врèжа (нецо някъде): **~ýt pluh do země** забíя, врèжа плúг в земáта **3.** (*со kam*) зарòвя, заврà, забíя (нецо някъде): **~ýt prsty do vlasù** зарòвя прèсти в косàта; **~ýt (si) hlavu do peřin** забíя, зарòвя главà в пúхени завíвки; **~ýt někomu nehty do rukou** забíя, впíя нòкти в рьцèте на някого **4.** (*со kam*) зарíя, зарòвя, закопáя (нецо някъде): **~ýt hnùj do záhonu** зарòвя, закопáя тòр в лехà **5.** (*do koho*) *експр.* займ се (с някого); займ, напàдна (някого) (с дúми): **~yl (si) do něho v diskusi** тòй се зайде с него по врème на дискúсията

zarýt se, -yji se/разг. -yju se св. 1. *обикн. третол. -yje se (kam)* забíе се, забодè се (*някъде*): **kulka se ~yla do zdi** куршúмъг се забí в стенàта **2.** (*kam*) зарòвя се, заврà се (*някъде*): **~ýt se do peřin** зарòвя се в пúхени завíвки **3.** (*do čeho*) *експр.* зарòвя се, вдълбочà се в книгите

zarytě нар. упорíто, твърдоглаво: **~ mlčet** упорíто мълчà; **~ trvat na svém** упорíто, твърдоглаво държà на свòето

zaryt[ec, -ce м. твърдоглавец; упорít, твърдоглав човèк; *разг.* инатчíя, инàт-човèк, инàт

zarytost, -i ж. упòрство, твърдоглавие, *разг.* инàт

zaryt[ý, -á, -é 1. упорít, твърдоглав; *разг.* инàт: **~ý nepřítel, protivník** ожесточèн, заклèt неприятел, противник; **~ý odpůrce žen** заклèt женомрàзец; **~á povaha** упорít харàктер; **~é mlčení** упорíто мълчàние **2.** упорít, твърд, враждèбен: **~ý pohled** твърд поглед

zarýv[at, -ám нескв. 1. (*со kam*) забíвам, забòждам, връзвам (*нецо някъде*): **~at pluh do země** забíвам, връзвам плúг в земáта; **kůň ~al kopyta do sněhu** кòнят забíваше копита в снегà; **~at oči do země** *прен. експр.* забòждам очí в земáта **2.** (*со kam*) забíвам, впíвам (*нецо в нецо*): **~at si bolesti nehty do dlaně** впíвам нòкти в длàните от болка **3.** (*со kam*) зарíвам, зарàвям, закопàвам (*нецо някъде*): **~at hnùj do záhonu** зарàвям, закопàвам тòр в лехà **4.** (*do koho*) *експр.* зайждам се (с някого); зайждам, напàдам (*някого*) (с дúми): **stále do něho ~á** тòй/тá постоянно се зайжда с него

zarýv[at se, -ám se нескв. 1. *обикн. третол. -á se (kam)* забíва се, забòжда се (*някъде*): **kolo se ~alo do bláta** колелòто се забíваше в калтà **2.** (*kam*) зарàвям се, завíрам се (*някъде*): **~at se do peřin** зарàвям се в пúхени завíвки **3.** (*do čeho*) *експр.* зарàвям се, вдълбочàвам се,

потъвам (*в нецо*): **~at se do knih** зарàвям се, вдълбочàвам се в книгите

zář *вж. záře*

zarž[át, обикн. третол. -á/-е св. *книж.* зацвìли, изцвìли (*за кон*): **kůň ~ál** кòнят зацвìли, изцвìли

zařadenost, zařazenost, -i ж. принадлежност, включеност, ангажированост: **společenská ~ postav hry** общèствена принадлежност, ангажированост на дèйстващи лицà в пíесе

zařadit, -ím св. (со, koho kam) 1. включà, подрèдя, зачисля (*нецо, някого някъде*): **~it knihu do knihovny** включà, зачисля книга в библиотека; **~it žádost do pořádníku** включà, регистрирам молбà в списък **2.** *в съчет.* **~it rychlost техн.** включà скòрост (*при моторно превозно средство*) **3.** отнесà, причислè, определя, разпределя, наредè, класифицирам (*нецо, някого някъде*): **~it dílo mezi nejlepší tohoto roku** наредè произведèние сред най-добрите през годинàта; **~it Wolkra mezi klasiky** отнесà, причислè Вòлкер към класиците; **nevím, kam vás (mám) ~it** *разг.* не зная откъдè ви познавам; не мòга да ви идентифицирам **4.** включà, присъединè, зачисля (*нецо, някого някъде*): **~it do sborníku všechny projevy** включà в сбòрник всèчки изказвания; **~it otázku na pořad jednání** включà въпрòс в днèвния рèд на прèговори; **~it pracovníka do oddělení** зачисля работник в отдèл

zařadit se, -ím se св. (kam) 1. заема място, застàна, наредè се (*някъде*): **motorka se ~ila za nákladní auto** мотоциклètът отиде, застàна зад камиòна; **~it se do fronty u pokladny** застàна, наредè се на опàшка на кàсата **2.** наредè се, класирам се (*някъде*): **~il se svým výkonem mezi nejlepší** с постижèнието си тòй се наредè сред най-добрите **3.** включà се (*в нецо*): **~it se do výroby, do práce** включà се в производство, в рàбота; **~it se do nového kolektivu** включà се в нòв колектив

zařadit (si), -ím (si) св. пòчна да върша безобразия, да буйствам, да върлувам, да вилнèя; побуйствам, повилнèя: **vypadalo to, jakoby tam ~ila smršť** изглèждаше такà, сякаш оттàм бèше минал тайфún; **~it si na výletě, v hospodě** *експр.* побуйствам, повилнèя, отпúсна му края по врème на екскúрзия, в крèчма

zařaditelnost, -i ж. възмòжност за класифициране

zařaditeln[ý, -á, -é кòйто мòже да се определи, да се класифицира; определим, класифицируем: **nesnadno ~ý jev** явлèние, кòето трúдно мòже да се класифицира

zařad'ovac|í, zařazovac|í, -í, -í който служи за класифициране; класификационен: **~í tabulky** класификационни таблици

zařad'ovat, zařaz|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со, коho kam) **1.** включвам, зачислявам, подреждам, завеждам (нещо, някого някъде): **~ovat knihy** зачислявам, завеждам книги; **~ovat žádosti** регистрирам, завеждам молби; **~ovat dopisy do pořadače** подреждам писма в папка **2.** в съчет. **~ovat rychlost** техн. включвам скорост (при моторно превозно средство) **3.** отнасям, причислявам, нареждам, определям, класифицирам (нещо, някого някъде): **~ovat vyšlou knihu mezi nejúspěšnější/k nejúspěšnějším v tomto roce** причислявам излязла книга към най-добрите през годината; **~oval ho vždy mezi své nejlepší přátele** той винаги го е смятал за един от най-добрите си приятели **4.** включвам, присъединявам (нещо, някого някъде): **~ovat do pořadu vážnou hudbu** включвам в програма сериозна музика; **~ovat ženy do výrobního procesu** включвам жени в производствен процес

zařad'ovat se, zařaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (kam) **1.** присъединявам се, нареждам се, заемам място (някъде): **~ovat se k řadě vozidel do fronty** нареждам се на опашка в колона от коли **2.** нареждам се, класирам се, заемам място (някъде): **~ovat se svým dílem mezi největší spisovatele** нареждам се с произведенията си между най-големите писатели **3.** включвам се (в нещо): **~ovat se do výroby** включвам се в производство

zařach|at, zařacht|at, -ám св. (-; čím) експр. затракам, изтракам, затрещя, изтрещя, затрôпам, изтрôпам (-; с нещо): **několik tašek ~alo na střeše** няколко керимиди на покрива изтракаха; **~al kulomet** затрака картѐчница

zařazen|í, -í ср. включване, включеност, зачисление, категоризиране: **platové ~í** икон. щатна категория

zařazenost, zařazovací, zařazovat, zařazovat se вж. **zařaděnost, zařad'ovací, zařad'ovat, zařad'ovat se**

zář|e, zář, -e ж. сияние, заря, блясък: **sluneční ~e** слънчева светлина; **~e měsíce** лунна светлина; **~e červánků** (утринна) заря, зарй; **polární, severní ~e** физ. полярно, северно сияние

zařečn|it, -ím св. (за)пôчна да държã реч: **~it nad hrobem** (за)пôчна да държã реч над грôб **zařečn|it si, -ím si** св. поораторствам; от време на време обичам да ораторствам: **rád si ~il** той обичаше да ораторства

zařehot|at, обикн. третол. -á св. **1.** зацвѐли,

изцвѐли (за кон) **2.** закрѐжа, изкрѐжа (за други животни)

zařeht|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** зацвѐли, изцвѐли (за кон) **2.** (чим) затракам, изтракам (с нещо): **~at řehačkami** затракам с кречетãла; **~at řetězy** задрѐнкам с вериги; **~al kulomet** експр. затрака картѐчница

zařeht|at se, -ám se св. експр. размѐя се, измѐя се, изкѐскам се, разкѐтъ се, изкѐтъ се: **~al se tomu nesmyslu** той се изсмѐ на тãзи глупост **zař|eknout se, zař|ici se, zař|ít se, -eknu se** св. зарекã се: **~ekl se, že už nepřijde, že už nepromluví** той се зарече, че вѐче няма да дойде, че вѐче няма да проговори

zářen|í, -í ср. **1.** сияние, блясък: **pozorovat ~í** наблюдавам сияние; **~í v jejích očích pohaslo** блясъкът в очите ѝ угãсна **2.** физ. излъчване, лъчеизпускане, радиация: **elektromagnetické ~í** електромагнитно излъчване; **ionizační ~í** йонизиращо излъчване; **radioaktivní ~í** радиоактивно излъчване; **sluneční ~í** слънчева радиация

zářez, -u м. **1.** рязка, прôрез, нãрез: **~ v kůži stromu, do hole** рязка в корãта на дърво, върху прѐчка **2.** вдлъбнатина, браздã, жлеб: **~y kol v blãtě** следи от колелã в калтã

zářezaně нар. разг. експр. упорито, обикн. в съчет. **~ mlčct** мълчã като пѐн

zářezan|ý, -á, -é разг. експр. упорит, обикн. в съчет. **mlčí, stojí (jako) ~ý** мълчи, стои като пѐн **zařez|zat, -žu/-zãm** св. (koho – вин.) закъля (някого): **~zat ovci** закъля овцã

zařez|zat se, обикн. третол. -že se/разг. -zã se св. (do čeho) врѐже се (в нещо): **kola se ~zala do sněhu** колелãта се връзаха в снегã; **řemínky se ~zaly do kůže** ремѐчетата се връзаха, впѐха в кôжата

zářezáv|at, -ám неск. (koho – вин.) закълвам, къля (някого): **~at kuřata** закълвам, къля пѐлета

zářezáv|at se, обикн. третол. -á se неск. (do čeho) връзва се (в нещо): **provázky se ~aly do prstů** вървите се връзваха в прѐстите

zářezov|ý, -á, -é който се отнася до рязка, до прôрез, до нãрез, до браздã, до жлеб: **zdobit dřevo ~ou technikou** украсявам дърво с резбã

zář|í, -í ср. септѐмври

zařici se, zařict se вж. **zařeknout se** **zářic|í, -í, -í** свѐтещ, сияещ, блестящ: **~í letní den** сияен лѐтен ден; **~í tvãř** прен. сияещо лице; **~í zuby** прен. блестящи зѐби; **~í příklad** прен. блестящ пример

zářic|č, -e м. физ. техн. излъчвател: **infračervený** ~ инфрачервен излъчвател

zařič|et, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í** зацвѐли, изцвѐли (за кон): **kůň ~el** конят зацвѐли, изцвѐли **2.** обикн. третол. **-í** закрѐжа, изкрѐжа,

завреши, извреши, запиши, изпиши (*за други животни*): **~el páv** закрещя, изкрещя паун
3. закрещя, изкрещя, изцвила, изкикота се, изкискам се: **~et smíchy** изкикота се от смях; **~et strachem** закрещя, изкрещя от страх
zaříd|ít, -ím *св.* **1.** (*со; со кому; абу...*) организирам, уредя (*нещо*): **~it nákup** уредя покупка; **zaříd', aby nás nikdo nerušil!** погрижи се никой да не ни безпокой! **2.** *също и* **zaříd|ít si, -ím si** (*со*) уредя, устрой (*нещо*): **~it (si) život po svém** уредя, устрой живота си по своёму; **zaříd' si to v sobotu (tak), abys mohl s námi!** уреди си нещата в събота така, че да можеш да дойдеш с нас! **3.** (*со*) обзаведа, оборудвам, мебелирам (*нещо*): **~it ordinaci** обзаведа, оборудвам лекарски кабинет **4.** (*со*) преустрой (*нещо*): **~it předsíň jako kuchyň** преустрой коридор, антрé като кухня **5.** (*со*) основа, създам, открия (*нещо*): **~it si obchod** отвори магазин
zaříd|ít se, -ím *св.* **1.** (*jak*) постъпя (*някак*); съобразя се (*с нещо*): **~it se podle okolností** съобразя се с обстоятелствата; **podle toho se zaříd'!** постъпи според това! съобрази се с това! **2.** обзаведа се: **~it se v novém bytě** обзаведа се в ново жилище **3.** (*kde*) настаня се (*някъде*): **~ila se v jeho bytě** тя се настаня в неговото жилище **4.** *в съчет.* **~it se pro sebe** започна самостоятелно да работя, да произвеждам нещо
zaříh|at, -ám *св.* **1.** оригна се; (за)почна да се оригвам: **~at po jídle** оригна се, (за)почна да се оригвам след ядене **2.** *обикн. третол.* **-á** зацвили, изцвили (*за кон*): **kůň smutně ~al** конят тъжно зацвили, изцвили
zaříj|et, обикн. третол. -í, 3. мн. -ej/-í *св.* **1.** зареве, изреве (по време на брачния период) (*за едър дивеч*): **jelen ~el** еленът зарева, изрева **2.** *експр.* зацвили, изцвили (*за кон*): **hřebeček ~el** жребчето зацвили, изцвили
zářijov|ý, -á, -é септемврийски: **~ý den** септемврийски ден
zaříkac|í, -í, -í заклинателен: **~í formule** заклинателна формула: **~í slova** заклинателни думи
zaříkačk|a, -у ж. разг. заклинание
zaříkadl|o, -a *ср.* заклинание: **lidová ~á** народни заклинания
zařík|at, -ám *несв. и св.* **1.** само *несв.* (*кого – вин.*) заклинам, заклёвам, увещавам (*някого*) да мълчи **2.** (*со, кого*) пропъждам/пропъдя, прогонвам/прогоня (*нещо, някого*) чрез заклинание: **~at d'ábla** пропъждам/пропъдя дявола със заклинания; **~at nemoci** пропъждам/пропъдя със заклинание болести
zařík|at se, -ám *несв.* заричам се, заклёвам

се: **~al se, že se tam nevrátí** той се заричаше, че няма да се върне там; **~al se, že nepromluví** той се заклёваше, че няма да проговори
zaříkávac|í, -í, -í заклинателен: **~í slova** заклинателни думи
zaříkávač, -е м. заклинател, врач
zaříkávačk|a, -у ж. заклинателка, врачка
zaříkávadl|o, -a *ср.* заклинание: **drmolit ~a** бръщолёвля заклинания
zaříkáv|at, -ám *несв.* (*со, кого*) пропъждам, прогонвам (*нещо, някого*) чрез заклинание: **~at d'ábla** пропъждам дявола чрез заклинания; **~at nemoci** пропъждам, изгонвам болести чрез заклинания
zaříkáv|at se, -ám *несв.* заричам се, заклёвам се: **~al se, že (už) nepromluví** заричаше се, заклёваше се, че (вече) няма да проговори
zařínč|et, -ím *св.* **1.** *обикн. третол.* **-í** зазвъни, иззвъни: **~el telefon** зазвъня, иззвъня телефон **2.** *обикн. третол.* **-í** задрънчи, издрънчи: **rozbité sklo ~elo** счупеното стъкло издрънча **3.** (*čím*) задрънча, издрънча (*с нещо*): **~et šavlí o zem** издрънча със сабята в земята
zařínk|nout, -nu *св. експр.* **1.** *обикн. третол.* **-ne** (кратко) издрънчи: **~lo okno** прозорецът издрънча **2.** (*čím*) (кратко) издрънча (*с нещо*): **~nout zbraní** издрънча с оръжие
zařínknut|í, -í *ср. експр.* издрънчаване: **~í zbraně** издрънчаване на оръжие
zář|ít, -ím *несв.* **1.** *обикн. третол.* **-í** свети: **na nebi ~í slunce** слънцето на небето грее, свети; **reklamy ~ily do tmy** рекламите светеха в тъмнината **2.** *обикн. третол.* **-í** блестя: **brilianty oslnivě ~í** брилянтите ослепително блестят; **nová fasáda jen ~ila** новата фасада блестяше; **oči jí ~ily** очите ѝ блестяха **3.** (*čím*) блестя, сияя (*от нещо*): **byt ~il čistotou** жилището светеше, блестяше от чистота; **dívka ~í mládím, štěstím** девойката сияе от младост, от щастие **4.** *обикн. третол.* **-í** (*z čeho; kde*) излъчва се (*от нещо; някъде*): **z obličje, na tváři, v očích mu ~ila radost** от лицето, от очите му се излъчваше радост
zářivě *нар.* ярко, ослепително, блестящо, сияйно: **~ modrá obloha** ярко синьо небё; **~ obhájit svou teorii** блестящо защитя своята теория; **~ se usmívat** *прен.* лъчезарно се усмихвам
zářivk|a, -у ж. луминисцентна лампа
zářivkov|ý, -á, -é луминисцентен: **~é osvětlení** луминисцентно осветление
zářivost, -i *ж.* **1.** яркост, сияние: **~ hvězd** яркост, сияние на звезди; **~ barev** яркост на цветовете **2.** *физ.* лъчеизпускателна способност, лъчеизпускане
zářiv|ý, -á, -é **1.** ярък, ясен, сияен, сияещ, лъ-

чезàрен: **~é slunce** я̀рко, сияещо сл̀т̀нце; **~é hvězdy** я̀рки звезд̀и; **~ý letný den** я̀сен, л̀т̀чезàрен л̀етен д̀ен; **~á nálada** *п̀рен.* л̀т̀чезàрно настро̀ение **2.** блестящ, л̀т̀скав: **~é perly** блестящи, л̀т̀скави п̀ерли **3.** *книж.* блестящ, бля̀скав, великол̀епен, я̀р̀к: **~ý příklad obětavosti** блестящ, бля̀скав, я̀р̀к п̀р̀имер на пожертво̀вателност **4.** *физ.* л̀т̀чист, радиацѝонен: **~á energie** л̀т̀чиста ѐнергия

zařízení |**í** *ср.* **1.** у̀строй̀ство, у̀ред, механиз̀м, съоръж̀ение, у̀редба, а̀парат̀у̀ра, инстал̀ация: **bezpečnostní ~í** п̀редпа̀зно съоръж̀ение; **poplašné ~í** ал̀ар̀мено у̀строй̀ство; **klimatizační ~í** климат̀ична инстал̀ация; **regulační ~í** регу̀лир̀ов̀чно у̀строй̀ство; **rozhlasové ~í** радио̀ур̀едба; **přístávací ~í** *ави́ац.* у̀строй̀ство за ка̀цане **2.** мебел̀иране, мебел̀ир̀ов̀ка, обзав̀еждане, оборуд̀ване: **bytové ~í** пок̀щ̀нина, мебел̀ир̀ов̀ка, обзав̀еждане на жилище; **~í ordinace** обзав̀еждане, оборуд̀ване на л̀екарски кабинет; **strojové ~í** машин̀но оборуд̀ване; **sociální ~í** *архите́кт.* санитар̀ен в̀зел **3.** институ̀ция, органѝзация, учреж̀дение: **veřejné, zdravotnické ~í** общ̀ествена, зд̀равна институ̀ция; **kulturní ~í** кул̀турна институ̀ция; **sociální ~í** соцѝална институ̀ция

zařízení |**ý, -á, -é** мебел̀иран, обзав̀еден, оборуд̀ван: **pronajmout ~ý byt, pokoj** да̀м под на̀ем мебел̀ирано жилище, мебел̀ирана ста̀я; **~á laboratoř** оборуд̀вана лаборато̀рия

zaříz|nout, -nu *св.* **1.** (*koho – вин.*) за̀ко̀ля (*някого*): **~nout husu, berana** за̀ко̀ля г̀ска, ов̀ен **2.** (*со*) срѐжа, отр̀ежа (*нещо*): **~nout rovně tyčky u plotu** отр̀ежа рав̀но ко̀лчета на огра̀да; **~nout korunu stromu** оф̀ормя, подка̀стрия кор̀она на д̀ърво **3.** (*do čeho*) заб̀ия н̀ож (*в нещо*): **~nout (nožem) do chleba** заб̀ия н̀ож в хля̀б

zaříz|nout se, обикн. третол. -ne se *св.* (*do čeho*) вр̀ежа се (*в нещо*): **pluh se ~l do půdy** пл̀угът се вр̀язва в п̀чвата; **provázek se jí ~l do ruky** вр̀ыв̀та се вр̀язва, впи се в р̀к̀ата и

zařízovac|í, -í, -í определ̀ен, п̀редназнач̀ен за обзав̀еждане, за мебел̀иране: **~í výlohy** разн̀оски за обзав̀еждане; **~í poplatek** *спе́ц.* пар̀ична с̀ума за обзав̀еждане, отпу̀скана ѐднократ̀но на диплом̀ати при замина̀ване в чуж̀бина

zaříz|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*со кому*) у̀режда̀м, органѝзирам (*нещо на някого*): **~ovat odvoz odpadků** органѝзирам изв̀озване на отпа̀дъци; **~ovat vlastní záležitosti** у̀режда̀м работите си **2.** (*со*) у̀режда̀м, у̀строй̀вам (*нещо*): **~ovat svůj život podle svých představ** у̀режда̀м, у̀строй̀вам жив̀ота си според сво̀ите п̀редста̀ви **3.** обзав̀ежда̀м, мебел̀ирам, обо̀-

ру̀двам (*нещо*): **~ovat byt (novým nábytkem)** обзав̀ежда̀м жилище (*с нови мѐбели*): **~ovat obchod moderně** оборуд̀вам мод̀ерно мага̀зин **4.** (*со*) преу̀строй̀вам (*нещо*): **~uje si komoru jako koupelnu** преу̀строй̀ва кил̀ера на ба̀ня

zaříz|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* **1.** (*jak*) пост̀ъпвам (*някак*); съобра̀зявам се (*с нещо*): **~ovat se podle změněných poměrů** съобра̀зявам се с промен̀ени усл̀овия **2.** обзав̀ежда̀м се: **~ovat se sektorovým nábytkem** обзав̀ежда̀м се със секцѝонни мѐбели **3.** (*kde*) наста̀нявам се (*някъде*): **klidně se začal ~oval v kuchyni** то̀й спок̀ойно зап̀очна да се наста̀нява в к̀ухнята **4.** *в съ́чет.* **~ovat se pro sebe** зап̀очвам самостоят̀елно да работ̀я, да про̀изв̀ежда̀м (*нещо*): **bude se ~ovat pro sebe** ще зап̀очне да работ̀и самостоят̀елно

zářn|ý, -á, -é *книж.* **1.** я̀р̀к, я̀сен, сия̀ен, сия̀ещ, л̀т̀чезàрен: **~é slunce** я̀рко, сияещо сл̀т̀нце; **~é nebe** я̀сно, сия̀йно неб̀е; **~é mládí** *п̀рен.* сия̀йна, л̀т̀чезàрна мла̀дост **2.** блестящ, л̀т̀скав: **~é oči** блестящи очи **3.** блестящ, бля̀скав, великол̀епен, я̀р̀к: **~ý příklad** блестящ, бля̀скав, я̀р̀к п̀р̀имер; **~á budoucnost** блестящо б̀деще

zařv|at, -u *св.* **1.** *обикн. третол. -e* изрев̀е (*за звар*): **raněný lev ~al** ран̀еният л̀ъв изрев̀а **2.** *п̀рен. експр.* изрев̀а (*за човек, за машина и под.*): **~at vzteky, bolesti** изрев̀а, изкрещ̀я от я̀рост, от бо̀лка; **~at z plných plic/na celé kolo** изрев̀а с ця̀ло г̀ърло; **motory (letadla) ~aly** мото̀рите (*на самол̀ета*) зарев̀аха **3.** (*со*) изрев̀а, изкрещ̀я (*нещо*): **~al, aby ho slyšeli** то̀й изрев̀а, изкрещ̀я, за да го чу̀ят **4.** (*na koho*) изрев̀а, изкрещ̀я (*на някого*): **řidič ~al na chodce** шофь̀орът изрев̀а, изкрещ̀я на пешех̀одеца

zas I, II *вж.* **zase I, II**

zásad|a I, -y *жс.* п̀ринцип, нача̀ло, п̀равило: **hlásat, přijmout, dodržovat ~y** прокла̀мирам, прѝема, сп̀азвам п̀ринципи; **pevné, mravní ~y** зд̀рави, н̀равствени п̀ринципи; **ze ~y je proti** ~~принцип~~ **~ý** п̀ринцип, вс̀щност, по съ̀щество; **je v ~ě hodný člověk** по съ̀щество, в общ̀и л̀инии е доб̀ър чов̀ек; **v ~ě tomu nerozumím** по съ̀щество не разб̀ирам това

zásad|a II, -y *жс. хим.* осн̀ова

zasad|it, -ím *св.* **1.** (*со кому; со*) вл̀ожа, поста̀вя, сл̀ожа (*нещо някъде*): **~it obraz do rámu, kamen do prstenu** поста̀вя картин̀а в ра̀мка, ка̀мък в п̀ръстен; **~it dveře** сл̀ожа, поста̀вя врата **2.** (*со, со как*) заса̀дя, наса̀дя, поса̀дя (*нещо някъде*): **~it sazenice, stromky** заса̀дя, поса̀дя разса̀д, д̀ърв̀ета; **~it muškáty do truhlíků** наса̀дя, поса̀дя мушк̀ата в санд̀чета **3.** (*со кому*)

нанесà (нещо на някого): **~il mu ránu (nožem) do zad** той му нанесе удар (с нож) в гърба; **~it úder** нанесе удар, ударя; **osud, neúspěch mu ~il těžkou ránu** *прен.* съдбата, неуспехът му нанесе тежък удар **4.** (со, коho do čeho) пусна, вкарам в действие, употребя (нещо, някого в нещо): **~it do boje letadla, tanky, nové oddily** вкарам в битка самолети, танкове, нови части; **~it do výroby nejmmodernější stroje** вкарам в производство най-съвременни машини

zasadit se, -ím se св. 1. (о со) положи усилия, за да се осъществи (нещо); ангажирам се (с нещо); наложа, прокарам (нещо): **~il se o přijetí návrhu** той положи усилия за приемането на проекта **2.** (о коho) застъпя се (за някого): **nedovede se o nikoho ~it** той/тя не може да се застъпи за никого

zásaditě нар. хим. алкално: **~ reagovat** обикн. *третол.* реагира алкално

zásaditost, -í ж. хим. алкалност: **~ reakce, vody, moči** алкалност на реакция, на вода, на урина

zásadit[ý, -á, -é хим. алкален, основен: **~ý roztok** алкален разтвор; **~á reakce** алкална реакция; **~é sloučeniny** алкални съединения

zásadně нар. 1. основно, главно, съществено: **~kladný postoj** изцяло положително отношение **2.** принципно, принципно, по принцип, по начало: **~ nepije** по принцип, по начало не пие; **~ byl proti tomu** по принцип той беше против това

zásadní[í, -í, -í 1. основен, главен, съществен: **oddělit ~í věci od vedlejších** отдели, разграничи главни неща от второстепенни; **~í rozdíl** съществена, основна разлика; **nebylo proti tomu ~ích námitek** нямаше съществени възражения срещу това; **~í článek** основна, фундаментална статия **2.** принципен, принципен: **~í abstinent** принципен въздържател; въздържател по принцип; **~í jednání** принципно поведение

zásadnost, -í ж. принципност, принципноост: **ideová ~** идейна принципност

zásadotvorn[ý, -á, -é хим. основен; образувач основна: **~é kyslíčnický** основни окиси

zásadově нар. принципно, принципно: **~ě jednat** действам, постъпвам принципно

zásadovost, -í ж. принципност, принципноост: **vychovávat mládež k ~í** възпитавам младежта в принципност

zásadov[ý, -á, -é принципен, принципен: **~ý člověk** принципен човек; **~ý postoj** принципно отношение; **~á politika** принципно политика

zasádrovan[ý, -á, -é гипсиран

zasádr[ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (со) гипсирам,

загипсирам, запълня с гипс (нещо): **~ovat díru ve zdi** гипсирам, запълня с гипс дупка в стена **2.** (со kam) гипсирам, загипсирам, укрепя с гипс (нещо някъде): **~ovat špalíček do zdi** гипсирам, загипсирам трупче в стена **3.** (со) мед. гипсирам (нещо); направа гипсова превръзка (на нещо): **~ovat (zlozenou) nohu** гипсирам (счупен) крак

zásah, -u м. 1. улучване, уцелване, попадение: **~ pozemního cíle воен.** улучване на земята цел; **pumový ~ воен.** попадение на бомба; **přímý ~ (budovy) воен.** пряко попадение (в сграда); **~ protivníka (v boxu, v šermu) спорт.** удар (в бокса), тъш (във фехтовката) на противник **2.** мярка, намеса, вмешателство: **organizační ~** организационна мярка, намеса; **tvrdý ~ proti absentérům** крути мерки против безпричинно отсъстващи от работа работници; **byl to ~ do jeho soukromí** това беше намеса, вмешателство в частния му живот; **úspěšný ~ obránce (při hře)** успешна акция, намеса на защитник (по време на игра)

zasáh[nout, -nu св. 1. (коho, со čím kam) улуча, ударя, поразя (някого, нещо с нещо някъде): **~nout někoho kamenem, míčem** ударя някого с камък, с топка; **~l ji blesk** удари я мълния; **kůň ho ~l kopytem do břicha** конят го ритна с копито в корема; **~nout cíl** попадна в целта; улуча, уцеля **2.** обикн. *третол.* **-ne** (коho, со) засегне, увреди, поразя (някого, нещо): **šokem byla zasažena celá nervová soustava** от шок беше засегната цялата нервна система **3.** (proti komu) интервенирам, намеса се, взема мерки (против някого): **~nout proti demonstrantům** взема мерки против демонстранти **4.** (do čeho) вмеса се, намеса се, включи се (в нещо): **~nout do diskuse, do hry** намеса се, включи се в дискусия, в игра; **~nout do vývoje divadla** повлияя, окажа въздействие върху развитието на театъра; **~nout do boje** вляза в бой; **~l na úřadě v jeho prospěch** намеси се в учредението в негова полза **5.** обикн. *третол.* **-ne** (kam) достигне, проникне (някъде): **epidemie ~la až k nám** епидемията достигна, проникна чак при нас

zasahován[í, -í ср. намеса, вмешателство: **~í do vnitřních záležitostí полит.** намеса, вмешателство във вътрешните работи

zasah[ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (коho, со čím kam) улучвам, удрям, поразявам (някого, нещо някъде с нещо): **bomby ~ovaly vybrané objekty** бомбите поразяваха избрани обекти; **~ovat cíl** попадам в целта; улучвам, уцелвам; **boxer ~oval tvrdě svého soupeře спорт.** боксьорът нанасяше силни удари на своя против-

ник **2.** обикн. третол. **-uje** (кого, со) засяга, уврѣжда, поразява (някого, нещо): **nemoc ~uje nervovou soustavu** болестта засяга, поразява нервната система **3.** (proti komu) интервенирам, намѣсвам се, взѣмам мѣрки (protiv някого): **policie ~uje proti demonstrantům** полицията се намѣсва, взѣма мѣрки против демонстрантите **4.** (do čeho) вмѣсвам се, намѣсвам се, вклювам се (в нещо): **~ovat do něčí kompetence** вмѣсвам се, намѣсвам се в нечия компетѣнция; **~ovat do veřejného života** вклювам се в общѣствения живот; **~ovat do boje** влизам в бой; **do toho nechci ~ovat** не ѝскам да се намѣсвам в това **5.** обикн. третол. **-uje** (kat) стига, достига (до някъде): **les ~oval až po silnici** гората стигаше чак до шосѣто **zasáknout**, обикн. третол. **-ne** св. (kat) агрон. попиѣ, просмѣчи се: **třetina vody z dešťů ~ne do půdy** една трѣта от дъждовната вода попиѣ, просмѣква се в почвата **zasakovací, -í, -í** агрон. който се отнася до попиѣване, до просмѣкване: **~í schopnost půdy** способност на почвата да попиѣ вода **zasakovat**, обикн. третол. **-uje** не св. агрон. попиѣ, просмѣква се **zasakřovat, -uju** св. разг. изругая, изпусвам **zasál|at, -ám** св. почна да излѣчва топлина, да топля: **kamna ~ala** пѣчката почна да излѣчва топлина, да топли, да грѣе **zasalutovat, -uji/разг. -uju** св. (komu) отдам чѣст, козирувам (на някого): **~ovat důstojníkovi** отдам чѣст, козирувам на офицѣр **zasáňk|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. покѣрам шейна, повозя се на шейна, попьрзѣлям се със шейна **zasáz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. (co; со kat) засадя, насадя, посадя (нещо някъде): **~et okurky, brambory** засадя, посадя краставици, картофи **zasazovač, -e** м. мѣж, който поставя, монтира скъпоцѣнни камъни в бижута **zasazovač|ka, -u** ж. женѣ, която поставя, монтира скъпоцѣнни камъни в бижута **zasazovačsk|ý, -á, -é** който се отнася до поставяне на скъпоцѣнни камъни в бижута: **~á práce** работа по поставяне на скъпоцѣнни камъни в бижута **zasaz|ovat, -uji/разг. -uju** не св. **1.** (со kat; со) влагам, поставям, слагам (нещо някъде): **~ovat perly do zlata** инкрустирам перли в злато; **~ovat pamětní desku** поставям, слагам паметна плоча; **~ovat okna, dveře** поставям, слагам прозѣрци, врати **2.** (со; со kat) засаждам, насаждам, посаждам (нещо някъде): **~ovat stromky a keře** засаждам дръвчѣта в храсти **3.** (со komu) нанѣсям (нещо на някого): **~oval mu**

bič|kem bolestné rány той му нанѣсяше болѣзнени удари с камшик **4.** (со, кого do čeho) пулкам, вкарвам в действие, употребявам (нещо, някого в нещо): **~ovat do boje posily** вкарвам в битка подкреплѣния; **~ovat do výroby odborné síly** вкарвам в производство специалисти **zasaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se** не св. (о со) полагам усилия, за да се осъществѣи (нещо); ангажирам се (с нещо); налагам, прокарвам (нещо); бѣря се (за нещо): **~ovat se o to, aby se plány plnily** полагам усилия за изпълнение на планоѣ; **~ovat se o dobrou věc** бѣря се за добро дѣло; подкрѣпям добро дѣло; **~ovat se o dosažení cíle** полагам усилия за постигане на целта **zasažiteln|ý, -á, -é** който може да бѣде улѣчен, уцѣлен, поразѣн: **snadno ~ý objekt** обект, който лесно може да бѣде улѣчен; **těžko ~ý terč** мишенѣ, която трудно се улѣчва **zase I, zas I** нар. **1.** отнѣво, пак: **za rok se ~ sejdeme** след година отнѣво, пак ще се видим, ще се срѣщнем; **ceny ~ stouply** цените отнѣво, пак се повишиха, покѣчиха се; **kde ~ vězí?** къде ли пак се губи? къде ли пак се бѣви? **2.** в съчет. **ted' ~** сегѣ пак: **ted' přijdeš na řadu ~ ty** сегѣ ще бѣдеш на рѣд пак ти; **ted' ~ se objeví zelené světlo** сегѣ пак ще се появи зелѣна светлина **zase II, zas II** част. пѣк: **on zpíval, já ~ hrál na kytaru** той пѣеше, (а) аз пѣк свирах на китара; **tady je řeka, tam ~ rybník** тѣк рекѣ, там пѣк ѣзеро; **určitě se vrátí, to já ~ znám** положително ще се вѣрне, аз ли не знам; **a (tak) to ~ jo** разг. разбѣра се, че да; **to ~ ne!** разг. в никакъв слѣчай! и дѣма да не стѣва! **zasedací, -í, -í** заседѣтелен: **~í síň** заседѣтелна зѣла; **~í pořádek** дневен рѣд на събрание **zasedač|ka, -u** ж. разг. заседѣтелна зѣла: **svolat schůzi do ~y** свикам събрание в заседѣтелна зѣла **zasedán|í, -í** ср. заседѣние, събрание, сѣсия: **slavnostní ~í** тържѣствено събрание; **svolat, řídit ~í** свикам, ръководя заседѣние, събрание, сѣсия **zased|at, -ám** не св. **1.** (kat) сядам (някъде): **~at k jídlu, k práci** сядам да ѣм, да работя **2.** (-; kde) заседавам (-; някъде): **obecní úřad ~á** общинският съѣт заседава **zasedě|n|ý, -á, -é** разг. в съчет. **~é vejce** яйцѣ, в коѣто вѣче се развива зарѣдиш; замѣтено яйцѣ **zasedlač|it si, -ím si** св. разг. позанимаѣ се със земедѣлие, със сѣлски трѣд **zased|nout, -nu** св. **1.** (kat) сѣдна (някъде): **~nout ke stolu** сѣдна на маса; **~nout k práci, k obě-**

du сѣдна да работя, да обядвам **2.** (за)пòчна да засѣдавам, (за)пòчна засѣдание: **soud ~l** сѣдѣт запòчна засѣдание **3.** в сѣчет. **~nout místo** (коти) заѣма (нечие) място; заѣма резервирано, запòзено (от някого) място: **~nout rezervované místo** заѣма запòзено място

zased|nout si, -nu si св. (на кохо) разг. експр. займ се (с някого): **učitel si ~l na žáka** учителят се зайде с ученика

zásek, -u м. **1.** засичане, рязка: **označit stromy ~em** означава дървѣта с рязка; отбелѣжа дървѣта със засичане **2.** засичане, забиване чрез внезàпно дрѣпване (на кукичка на вѣдица в риба и под.) **3.** обикн. мн. **zásek|y, -ů** воен. барикада, заграждение от отсѣчени дървѣта

záse|ka, -ky ж., обикн. мн. **záse|ky, -k** воен. барикада, заграждение от отсѣчени дървѣта

zasek|at, -ám св. **1.** (со) поставя, монтирам (нещо) в изсѣчен отвор, канал: **~at elektrické vedení do zdi** прекàрам електрическа инсталация в стена **2.** (со kat) вбия, забия, набия, натѣпча (нещо някъде): **kroupy ~aly obilí do země** градúшката набй, натѣпча житото в зема **3.** (čít) разг. експр. задрѣстя, препълня, натѣпча, наблѣскам (нещо с нещо): **trať byla ~ána zamrzlými vlaky** линията бѣше задрѣстена от замрѣзнали влакове **4.** (кохо – вин.) разг. експр. вкарвам в дългове някого

zasek|at se, -ám se св. **1.** обикн. третол. **-á se** (do čeho) вбйе се, забйе се, врѣже се (в нещо): **kulky se ~aly do zdi** куршумите се забйха в стената **2.** разг. експр. затѣгна, потѣгна в дългове: **~al se stavbou domku** тòй затѣгна в дългове по строежа на къща

zasekáv|at, -ám нескв. **1.** (со do čeho) вбйвам, забйвам (нещо в нещо): **~at kudlu do stromu** забйвам чекйя, джòбно нòжче в дърво; **kotě ~alo drápky do šatů** кòтетò забйваше нòкти в дрѣхите **2.** риб. засичам, забйвам чрез внезàпно дрѣпване (кукичка на вѣдица в риба и под.) **3.** (со, кохо) разг. експр. вкарвам в дългове (някого, нещо): **~al statek víc a víc** всѣ пòвече вкарваше в дългове чифлика

zasekáv|at se, -ám se нескв. **1.** обикн. третол. **-á se** (do čeho) вбйвам се, забйвам се, връзвам се (в нещо): **střely se ~aly do zdi** куршумите се забйваха в стената; **vesla se ~ala do hladiny** веслата се връзваха във водната повърхност **2.** обикн. третол. **-á se** разг. засича, прави засѣчка, заяжда, блокира: **brzdy se pořád ~aly** спирачките непрекѣснато блокираха **3.** разг. експр. затѣвам, потѣвам в дългове: **střídali se tu hostinští, ~ali se a utíkali** тук се смѣняха кръчмари, потѣваха в дългове и бягаха

zasek|ý, -á, -é впит, връзан: **železa ~á hluboko do masa** впити, връзани дълбоко в месòто окòви

zasek|nout, -nu св. **1.** (со do čeho) вбйя, забйя (нещо в нещо): **~nout sekeru do špalku** забйя брàдва в пѣн; **~l kosu do jetele** тòй забй, връза косàта в детелината; **lidé ~li zuby do rtů** прен. хòрата стйснаха зѣби **2.** риб. засекà, дрѣпна вѣдица при клѣвване на риба; забйя чрез внезàпно дрѣпване (кукичка на вѣдица в риба и под.) **3.** (со, кохо) разг. експр. вкарвам в дългове (някого, нещо)

zasek|nout se, обикн. третол. -ne se св. **1.** (do čeho) вбйе се, забйе се, врѣже се (в нещо): **kosa se ~la do pařezu** косàта се забй в пѣн; **kosa se ~la do obilí** косàта се връза в житото **2.** разг. засѣчѣ, направи засѣчка, блокира: **motor, zámek se ~l** моторът, брàвата блокира, заяде

zásekov|ý, -á, -é **1.** кòйто се отнàся до засичане **2.** воен. кòйто се отнàся до барикада, до заграждение от отсѣчени дървѣта

zás|ep, -pi ж., **zásp|í, -í** ср. остар. място пред прага на сѣлска къща, обикн. издйгната, покрйта с плòчи площадка

zásev, -u м. засяване, пòсев

zasévač, -e м. сеяч

zasévač|ka, -y ж. сеячка (жена)

zasév|at, -ám нескв. **1.** (со) засявам, посявам (нещо): **~at ozimy, hrách** засявам ѣсенници, грах; **snažil se ~at mu do paměti latinská slůvka** прен. тòй се старàеше да му втѣплява, да му налива в главата латинските думички **2.** (со; со čít) засявам (нещо с нещо): **~at pole** засявам нйва **3.** (со kde) книж. прен. всявам (нещо някъде): **~ala mezi ně svár, neshody** тѣ всяваше между тях раздòр, разногласия

zaschl|ý, -á, -é засѣхнал, изсѣхнал: **~á barva** засѣхнала боя; **~á krev** засѣхнала, запѣчена, спѣчена кръв; **~ý obličej** експр. измършавяло, изсѣхнало лицѣ; **~é hrdlo** експр. изсѣхнало, изсѣхнало гърло; **~ý byrokrat** прен. експр. скýчен, сýх бюрократ

zasch|nout, обикн. третол. -ne св. засѣхне, изсѣхне: **nechat ~nout lepidlo, barvu** оставя лепило, боя да изсѣхне; **krev na ráně ~la** кръвта върху раната засѣхна, запѣче се, спѣче се

zas|íci si, zas|íct si, -eču si/книж. -eku si св. **1.** (с удовòлствие) покося (извѣстно врѣме) **2.** (с удовòлствие) пожъна (извѣстно врѣме)

zasilac|í, -í, -í кòйто се отнàся до изпращане на прàтки: **krátká ~í lhůta** кратък срòк за изпращане; **~í podmínky** пощ. услòвия за изпращане (на пòщенски прàтки)

zasil|at, -ám нескв. (коти со) пращам, изпращам

(на някого нещо): **~at pravidelně peníze, dopisy** пращам редовно пари, писма; **~at příspěvky, objednané zboží** изпращам статии, поръчана стока

zasílatel, zasilatel, -e м. експеди́тор, изпращач, подател

zasílatelk|a, zasilatelk|a, -y ж. експеди́торка, изпращачка, подателка

zasílatelský, zasilatelský, -á, -é експедиционен, експеди́торски: **~ý závod** експедиционна кантора

zasílatelstv|í, zasilatelstv|í, -í ср. 1. експедиционна кантора 2. експеди́торство

zasílaž|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) *сел.стоп.* силажирам; оста́вя на силаж (нещо)

zásilk|a, -y ж. пратка: **~a peněz** парична пратка; **doručit ~u** доставя пратка; **obchodní ~a** търговска пратка; **~a bez uvedení ceny** пратка без обявена стойност; **~a na dobírku** пратка с наложен платаж; **poštovní, listovní ~y** пощенски пратки; **doporučená ~a** препоръчана пратка

zásilkov|ý, -á, -é който се отнася до пратка: **~á služba (obchodního domu)** служба (в универсален магазин), която осигурява изпращане на поръчки по домовете на клиенти

zasíml|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (кого, со) асимилирам (някого, нещо)

zasimul|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) св. посимулирам

zasíp|at, -ám/-u, zasíp|ět, zaspí|ět, -ím св. 1. изпъшкам, захриптя, изхриптя: **~at bolesti** изпъшкам от болка 2. (со) заговоря, изговоря пресипнало (нещо): **odpověď jen ~al** той изрече отговора пресипнало, с пресипнал глас

zasíř|it, -ím св. (со) *спец.* опуша (нещо) със сѝра: **~it sudy, sklepy** опуша бѝчви, ѝзби със сѝра

zasíř|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) *спец.* опушвам (нещо) със сѝра: **~ovat sudy, skladiště** опушвам бѝчви, склади́ови помещѝния със сѝра

zasj|ít, -eji/разг. -eju св. 1. (со) засѝя, посѝя (нещо): **~ít obilí** засѝя жѝто; **~il semeno nenávisťi** *прен.* той посѝ сѝмето на омразата 2. (со; со *čít*) засѝя (нещо с нещо): **~ít pole** засѝя нѝва 3. (со *kde*) *книж. прен.* посѝя, всѝя (нещо някъде): **~ít v někom nedůvěru k někomu** всѝя у някого недовере́е към някого; **~ít rozkol mezi členy hnutí** всѝя разкъл между члѝнове на движе́ние

zasív|at, -ám нескв. разг. 1. (со) засѝвам, посѝвам (нещо) 2. (со; со *čít*) засѝвам (нещо с нещо) 3. (со; со *čít*) *прен.* посѝвам, всѝвам (нещо някъде)

zaská|kat, -ču/книж. -či св. 1. заска́чам 2. в съчет. **~at koně** *спорт.* на́уча ко́н да преска́ча препя́тствия

zaská|kat si, -ču si/книж. -či si св. 1. (с удоволствие) поска́чам 2. *експр.* (с удоволствие) потанцúвам, поигра́я

zaskak|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (кат) ска́чам (някъде) 2. (кого – вин.) напáдам (някого) из заса́да: **~ovat bohaté kupce** напáдам из заса́да богати търго́вци 3. в съчет. **~ovat cestu** (коти) преграждам, преря́звам пъ́тя (на някого) 4. (кого – вин. *čít*) изнена́дам неприятно (някого с нещо); поста́вам натя́сно (някого с нещо): **~ovali ho svými otázkami** поста́вяха го натя́сно с въпрóсите си 5. (кого – вин. *za koho*) разг. замѝствам (някого): **~ovat někoho ve službě** замѝствам някого на дежúрство; **často za něho musí ostatní ~ovat** често се налага оста́налите да го замѝстват 6. *също и* **zaskak|ovat si, -uju si** (кат) разг. *експр.* отбѝвам се, отска́чам (някъде): **cestou domů ~oval (si) do trafiky pro noviny** на пъ́т към кѝщи то́й се отбѝваше в бúдката да си кúпи вѝстник 7. *обикн. третол.* **-uje** влѝза на мя́стото си (за подвижна част на *техническо устройство*): **západka v zámku jemně ~uje** езѝчето в бра́вата ле́ко се намѝства

zaskand|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) 1. по́чна да сканди́рам, засканди́рам (нещо) 2. изсканди́рам, просканди́рам (нещо)

zasklen|ý, -á, -é остъклен: **~á vitrina** остъклена витрина; **~é oči** *прен.* мѝтен, помрѝкнал поглед; **~á plocha** *агрон.* обща плóщ на оранжѝрии и парници

zaskl|ít, -ím св. (со) остъкля́ (нещо): **~ít okna, dveře** поста́вя стъкля́ на прозóрци, на врати; **~ít obraz** поста́вя стъкля́ на картинна

zasklívac|í, -í, -í предназна́чен за остъкляване; стъкля́рски: **~í služba** стъклопоставяне, стъкля́рска работилница, стъкля́рски цѝх

zasklíván|í, -í ср. поста́вяне на стъкля́, остъкляване

zasklív|at, -ám нескв. (со) остъкля́вам (нещо): **~at okna** поста́вам стъкля́ на прозóрци

zaskoč|ít, -ím св. 1. (кат) скóча (някъде): **~ít za strom** скóча зад дърво́ 2. (кого – вин.) напáдна (някого) из заса́да: **~ili ho v parku a okradli** напáднаха го в па́рка и го огра́биха 3. в съчет. **~ít cestu** (коти) преградя́, прерѝжа пъ́тя (на някого): **nepřítel jim ~il cestu** неприятеля́т им прерѝжа пъ́тя 4. (кого – вин. *čít*) изнена́дам неприятно (някого с нещо); поста́вам натя́сно (някого с нещо): **~il mě touto otázkou** то́й ме поста́ви натя́сно с то́зи въпрóс 5. (кого – вин. *za koho*) разг. замѝстя (някого): **~it nemocného kolegu** замѝстя бо́лен коле́га; **~it za kolegu, za herce** замѝстя коле́га, актьóр 6. *също и* **zaskoč|ít si, -ím si** (кат) разг. *експр.* отбѝя се,

отскоча (някъде): **~it do lekárny** отбѝя се в аптѝка, отскоча до аптѝка; **~it (si) na pivo** отбѝя се, отскоча да пѝйна бѝра **7.** обикн. третол. **-í** влѝзе на мѝстото си (за подвижна част на техническо устройство): **klíč starteru ~il** клѝючѝт на старѝтера влѝзе в гнездѝто си **8.** обикн. третол. и безл. **-í (komu)** засѝдне, пресѝдне (на някого): **drobek mi ~il při řeči** засѝдна му троха в гѝрлото, като говореше; **~ilo jí (v krku)** безл. тѝ се задави; нѝщо ѝ засѝдна в гѝрлото

záskočka, -y ж. **1.** архитект. устройство за закрепване на отворено крило на прозорец **2.** воен. предпазител на огнестрѝлно оръжие

záskok, -u м. **1.** (kat) отскѝк назад; скѝк (зад някого, зад нещѝ) **2.** отклонѝние от прѝяк пѝт **3.** (kat) експр. отбѝване, отскѝчане (някъде): **~ do hospody** отбѝване в кръчма **4.** (za koho) разг. спѝшно замѝстване (на някого) в работата: **úspěšný ~ mladého herce** успѝшно замѝстване от млад актѝор; **~ za onemocnělou tanečnici** замѝстване на заболяла танцѝорка

zaskotačit (si), -ím (si) св. експр. полудѝвам: **děti (si) ~ily na jarním sluníčku** децѝта полудѝваха на пролетното слѝнце

zaskřechet, обикн. третол. -í св. закрѝяка, изкрѝяка (за животно)

zaskřehotat, обикн. третол. -á св. **1.** закрѝяка, изкрѝяка (обикн. за жаба): **v bažině ~ala žába** в блѝтото закрѝяка, изкрѝяка жаба **2.** (co) експр. закрѝякам, изкрѝякам (нещѝ) (за човек)

zaskřípat, -u/-ám св. **1.** обикн. третол. **-e/-á** заскрѝца, изскрѝца: **brzdy ~aly** спирѝчките заскрѝцаха, изскрѝцаха; **klíč ~al v zámku** клѝючѝт изскрѝца, изтрака в клѝючалката **2.** (čít) заскрѝцам, изскрѝцам (с нещѝ): **~at pilníkem** заскрѝцам, изскрѝцам с пилѝ; **~at zuby** прен. заскрѝцам, изскрѝцам, скрѝцна със зѝби (от ѝд); **~at na housle serenádu** експр. пейор. скрибуѝцайки, стѝржейки, изсвѝря на цигѝлка серенада

zaskřípnout, -nu св. **1.** обикн. третол. и безл. **-ne** изскрѝца, скрѝцне: **dveře ~ly** вратѝта изскрѝца, скрѝцна; **v hodinách ~lo** безл. нѝщо в часовника изскрѝца **2.** (čít) изскрѝцам, скрѝцна (с нещѝ): **~nout zuby** изскрѝцам, скрѝцна със зѝби

zaskučení, -í ср. изскимтѝване

zaskučet, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í** изскимтѝ, извѝе (за животно): **pes tiše ~el** кѝчето тихо изскимтѝ **2.** обикн. третол. **-í** прен. експр. изсвѝри, завѝе (за вятѝр и под.): **vítr ~el** вятѝрът изсвѝри, завѝ **3.** (čít) прен. експр. извѝя, изстѝна, простѝна, изскимтѝ (от нещѝ) (за човек): **~et bolestí** завѝя, простѝна от болка

zaskuhrat, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** закрѝяка, изкрѝяка (за животно): **sova, žába ~ala** закрѝяка, изкрѝяка сова, жаба **2.** експр. захлѝнча, изхлѝнча **3.** (co) експр. замѝнкам, измѝнкам (нещѝ): **~at pozdrav** замѝнкам, измѝнкам поздрав

zaskvít se, -ím se/-ěji se св. книж. **1.** обикн. третол. **-í se/-ěje se** заблѝсти: **briliant se ~ěl v prstenu** брилянѝтѝт на прѝстена заблѝстѝ **2.** обикн. третол. **-í se/-ěje se** блѝсне: **před námi se ~ěl hrad** пред нас блѝсна замѝк, крѝпост **3.** (čít) блѝсна, откroj се (с нещѝ): **~ít se vynikajícím výkonem** блѝсна със забележителното си изпълнѝние

zaslat, zašlu св. (komu co) прѝтя, изпрѝтя (нещѝ на някого): **~ dopis, balík** изпрѝтя писмѝ, колѝт; **~ příspěvek redakci** изпрѝтя стѝтия в редакѝия

zaslechnout, -nu св. **1.** (co) дочѝя (нещѝ): **~nout výstřel, výkřik** дочѝя изстрел, вик; **~l, co si povídali** той дочѝ каквѝ си говорѝха **2.** (o čem; co) дочѝя, узнѝя, наѝча (нещѝ): **~l jsem, že stůněš** дочѝх, наѝчих, разбрѝх, че си болѝн

zaslepeně нар. сляпо: **~ všemu věřit** сляпо вѝрвам на всѝчко

zaslepenec, -ce м. експр. заслепѝн чѝвѝк

zaslepenost, -i ж. експр. слепѝта, заслепѝност

zaslepený, -á, -é експр. заслепѝн, ослепѝн, сляп: **~ý ctitel** заслепѝн, сляп поклѝнник

zaslepit, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í (koho – вин.)** експр. заслепѝ, ослепѝ (някого): **touha po majetku ho ~ila** жѝждата за имѝт го заслепѝ; **nedal se ~it lichotkami** прен. той не сѝ оставѝ да го заслепѝт, да го приспѝт с ласкѝтелства **2.** (co) техн. затвѝря, запѝша (нещѝ): **~it potrubí** затвѝря, запѝша трѝбопровод

záslepkja, -y ж. техн. глѝх флѝнец

zaslepovací, -í, -í предназначѝн за затвѝряне, за запѝшване: **~í příruba** техн. глѝх флѝнец; **~í zátka** техн. запѝшалка, прѝбка

zaslepotovat, -uji/разг. -uju несв. **1.** обикн. третол. **-uje** (koho – вин.) експр. заслепѝва (някого): **pýcha, žárlivost je ~uje** гордостѝта, ревностѝта ги заслепѝва **2.** (co) техн. затвѝрям, запѝшвам (нещѝ): **~ovat potrubí** затвѝрям, запѝшвам трѝбопровод

zaslíbení, -í ср. книж. обещѝние, обет, врѝчане

zaslíbený, -á, -é 1. книж. обещѝн, нарѝчен, врѝчен, обрѝчен: **~á dívka** сгодѝна девѝйка **2.** рел. обетѝван: **~á země** обетѝванѝя **hledat**

~ou zemi тѝрся обетѝвана земѝя

zaslíbit, -ím св. книж. **1.** (koho – вин. komu) обещаѝя, врекѝ, обрѝка (някого на някого): **~ít dceru hodnému člověku** сгодѝя дѝщерѝ си за добѝр чѝвѝк **2.** (co čemu) посветѝя (нещѝ на нещѝ): **~ít život umění** посветѝя живѝта си на изкѝството

zaslib|ít se, -ím se св. книж. **1.** (*s kým; komu*) сгодя се (*с някого*); врекà се (*на някого*): **~ila se mu** тя се сгодя с него; тя му се врече **2.** (*čemu*) отдам се, обрекà се, посветя се (*на нещо*): **~il se plně hudbě** той се посвети напълно на музиката; **~it se církvi** обрекà се на църквата

zaslib|ovat, -uji неск. книж. **1.** (*koho – вин. komu*) обещавам, обричам (*някого на някого*): **~ovat dceru synovi dobrého známého** сгодявам дъщеря си за синà на добър познат **2.** (*co čemu*) посвещавам (*нещо на нещо*): **~ovat svůj život umění** посвещавам живòта си на изкùството

zaslib|ovat se, -uji se неск. книж. **1.** (*s kým; komu*) сгодявам се (*с някого*); врйчам се (*на някого*) **2.** (*čemu*) отдам се, обричам се, посвещавам се (*на нещо*)

zaslin|ít, -ím св. (*co*) изцапам (*нещо*) със слюнка; олигàвя (*нещо*)

zaslin|at, -ám св. (*co*) изцапам (*нещо*) със слюнка; олигàвя (*нещо*)

zaslint|at se, -ám se св. изцапам се със слюнка, олигàвя се

zaslouženě нар. заслужено, по заслуги

zasloužen|ý, -á, -é заслужен: **~á odměna** заслужено възнаграждение; **~ý odpočinek** заслужена почивка; **~ý trest** заслужено наказание

zasloužil|ý, -á, -é заслужил: **~ý umělec, mistr sportu, učitel** заслужил артист, заслужил майстор на спорта, заслужил учител

zasloužit (si), -ím (si) св. **1.** (*co*) заслужа (*нещо*): **~il by si větší plat** той заслужава по-голяма заплата **2.** (*co/čeho*) заслужа (*нещо*); стàна достоен (*за нещо*): **~it si přízeň, důvěru, pochvalu, trest** заслужа благосклонност, доверие, похвала, наказание; **tato kniha si ~í pozornosti** тази книга заслужава внимание; **ty bys ~il (za to, cos provedl)** разг. ирон. ти заслужаваш наказание (за това, което си извършил) **3.** (*koho – вин.*) заслужа, заслужавам (*някого*); стàна достоен (*за някого*): **takovou hodnou ženu si ne~í** той не заслужава такава добра жена

zasloužit se, -ím se св. (*o co*) допринеса, ймам заслуги (*за нещо*): **svou prací se ~il o zdar akce, o rozvoj oboru** с работата си той допринесе за успеха на акцията, за развитието на специалността

zásluha, -hy ж. заслуга: **mít ~hy o něco/na něčem** ймам заслуги за нещо; **odměňování podle ~h** възнаграждение според заслугите; **po ~ze ocenit, potrestat** заслужено оценя, накажа; **tvou ~ou** благодарение на теб

zásluhou предлог с род. (*koho, čeho*) публ. благодарение на (*някого, нещо*): **~ dobré hry zvíťezili** победиха благодарение на добрата игра

zasluh|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) неск.

1. (*co*) заслужавам (*нещо*); полàга ми се (*нещо*): **lepší plat ne~uje** по-голяма заплата той/тя не заслужава **2.** (*co/čeho*) заслужавам (*нещо*); достоен съм (*за нещо*): **~ovat (si) poctu, výprask** заслужавам уважение, бой; **~ovat (si) chvály** заслужавам похвала; **ústav by ~oval větší podpory** институтът заслужава по-голяма подкрепа; **ty bys ~oval** разг. ирон. ти заслужаваш наказание **3.** (*koho – вин.*) заслужавам (*някого*); достоен съм (*за някого*): **takovou ženu (si) ani ne~uje** такава жена той дори не заслужава

zasluh|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (*o co*) допринеса, ймам заслуги (*за нещо*): **~ovat se o úspěch** допринеса, ймам заслуга за успеха

záslužně нар. похвално: **~ působit** действвам похвално; допринеса, ймам принос, заслуга

záslužnost, -i ж. похвалност, допринесане, принос

záslužn|ý, -á, -é **1.** похвален; който заслужава признание: **~ý čin** похвална постъпка **2.** който се дава, който се присъжда за заслуги: **~ý kříž** кръст за заслуги

záslzen|ý, -á, -é **1.** насълзън, разплакан: **~é oči** насълзени очи **2.** прен. експр. съзлив, сантиментален

zaslz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. **1.** просълзя се, насълзя се: **ne~el při loučení** той дори не се просълзя на сбогуване **2.** книж. заплача: **~et dojetím** заплача от умиление

zasmahl|ý, -á, -é **1.** помургавял, почернял от слънце **2.** запържен, запечен до кафяво; оцветен в кафяво от пържене, от печене: **~á šťáva z masa** оцветен в кафяво сок, сòс от печено, от пържено месò

zasmah|nout, -nu св. **1.** обикн. третол. **-ne** оцвети се в кафяво от пържене, от печене; запържи се, запече се **2.** (*co*) запържа, запекà (*нещо*), докато стàне кафяво: **~nout drobně nakrájenou cibulku** изпържа нарязан на дребно лук

zasmán|í, -í ср. засмиване, обикн. в съчет. **něco pro ~í** нещо смешно

zasm|át se, -ějí se/разг. -ěju se св. размее се, ~~размее се~~ **~á se na celé kolo, od srdce, od plic, z plných plic** размее се, засмее се от сърце, с пълно гърло; **~át se do vousů, v duchu** засмее се под мустак, мислено

zasmaž|ít, -ím св. (*co čím*) готв. застроя, запържа (*нещо с нещо*): **~it polévku (jíškovu)** застроя, запържа супа (със запържка)

zásmazk|a, -y ж. готв. запържка: **zahustit polévku ~ou** сгъстя супа със запържка

zasmaž|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*co čím*) готв.

застрѝвам, запържвам (*нещо с нещо*): ~ovat omáčku застрѝвам, запържвам сѝс

zasmolen|ý, -á, -é 1. насмолѝн: ~é **dřevo** насмолѝно дърво 2. изцапан, замърсен (сѝс смола): ~á **ševcovská zástěra** изцапана обушарска престилка 3. *експр.* мръсен, изцапан, изпоцапан: **mít ~é prsty** прѝстите ми са изпоцапани 4. *експр.* неудачен, нещастен, проклѝт: ~ý **život** нещастен живѝт, пѝстият му живѝт

zasmol|it, -ím св. (koho, co) 1. изцапам, омáжа сѝс смола (*някого, нещо*) 2. *експр.* замърся, зацапам, изцапам, изпоцапам (*някого, нещо*): ~it si **při práci šaty, prsty** изцапам, омáжа си дрѝхите, прѝстите при работа

zasmrad|it, -ím св. разг. 1. (co čím) умириша, усмърдя (*нещо с нещо*): ~it **pokoj (kouřem)** умириша, усмърдя стáя (с пѝшек) 2. замириша, засмърдя: **auto ~ilo** колáта замириша, засмърдя

zasmrad|lý, -á, -é разг. вмирисан, смрадлив, вонящ: ~é **vejece** смрадливо, вонящо яйцѝ

zasmrad|nout, -nu св. разг. пѝчна да мириша, да воня, да смърдя; замириша, вмириша се, засмърдя: **maso se v horku zkazilo a ~lo** от горещинáта месѝто се развали и замириша

zasmrd|ět, -ím св. разг. замириша, засмърдя: ~ě **tu ucházející plyn** тѝк замириша, засмърдя изтѝчашият гáз

zasmrk|at, -ám св. 1. изсѝкна се, запѝчна да се сѝкна: **hlasitě ~at** изсѝкна се шѝмно 2. (*co*) (постепенно) изцапам (*нещо*) от сѝкнене: ~at **kapeník** изцапам нѝсна кърпа от сѝкнене

zasmušile, zasmušeně нар. мръчно, унѝло, навѝсено, намѝсено, намръщено: **zahleděl se ~ do země** той се заглѝда мръчно, унѝло в земята

zasmušil|ec, -ce м. унил, мръчен, навѝсен, намръщен чѝвѝк

zasmušilost, zasmušenost, -i ж. унѝлост, мѝка, тѝгá, мръчно настроѝние, унѝние

zasmušil|ý, zasmušen|ý, -á, -é 1. мръчен, унил, навѝсен, намръщен: ~ý **člověk** мръчен, унил, навѝсен, намръщен чѝвѝк 2. *книж.* покрит с облаци, облачен, помръкнал: ~é **nebe** мръчно, ѝблачно, помръкнало небе

zasmuš|it, -ím св. (koho, co) *книж.* помрачá (*нещо*), натѝжá, наскърбá (*някого, нещо*): **zpráva o matčině smrti ho ~ila** весттá за смърттá на мáйка му го натѝжи, опечали го; ~it **obličej** свѝся, смръщя лицѝ

zasmuš|it se, -ím se св. *книж.* 1. помрачá се, навѝся се, намръщя се, натѝжá се, наскърбá се, опечалá се: **po té zprávě se ~il** от товá извѝстие той се натѝжи, опечали се 2. *обикн. третол.* -i се покриѝ се с облаци, заоблачи се,

помръкне: **obloha se ~ila** небѝто се заоблачи, помръкна

zasněně нар. *книж.* замечтáно, мечтáтелно: ~se **dívat** глѝдам замечтáно

zasněnost, -i ж. *книж.* мечтáтелност, замечтáтелност

zasně|ný, -á, -é замечтáн, мечтáтелен: ~ý **chlapec** замечтáно, мечтáтелно момчѝ; ~é **oči** замечтáни очѝ

zasněžen|ý, -á, -é заснежѝн, покрит сѝс сняг: ~é **stráně** заснежѝни склѝнове

zasněž|it, обикн. третол. -í св. (koho, co) покриѝ сѝс сняг (*някого, нещо*): **sněh rychle ~í hory** снегѝт скѝро ще покриѝ планините

zasn|it se, -ím se св. (o čem, o kom; nad čím) *книж.* замечтá се (*за нещо, за някого*): ~it se **o domově (ve vzpomínkách)** замечтá се за рѝдният дѝм (в спѝмените си); ~it se **nad tou krásou** размечтá се при глѝдката на тáзи красотá

zasnív|at se, -ám se нескв. (o čem, o kom; nad čím) *книж.* замечтáвам се (*за нещо, за някого*): ~at se **nad svým rodným krajem** размечтáвам се, разнѝжвам се по свѝя рѝден крáй, при глѝдката на свѝя рѝден крáй

zasnouben|í, -í ср. сгодяване, годѝж

zasnouben|ý, -á, -é сгодѝн, годѝн

zasnoub|it, -ím св. (koho – вин. s kým) сгодя (*някого за някого, с някого*)

zasnoub|it se, -ím se св. (s kým) сгодя се (*с някого, за някого*): ~it se **s dívkou** сгодя се с девѝйка; **jsou už rok ~eni** вѝче еднá година тѝ са сгодѝни

zásnubn|í, -í, -í годѝжен: ~í **prsten** годѝжен прѝстен; ~í **hostina** угощѝние по слѝчай годѝж

zasnub|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (koho – вин. s kým) сгодявам (*някого за някого, с някого*)

zasnub|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (s kým) сгодявам се (*някого с някого*)

zásnu|by, -b ж. мн. годѝж, сгодяване, годявка: **oznámení o ~bách** съобщѝние за годѝж

zásob|a, -y ж. запáс, резѝрв: ~a/~y **potravín** припаси; **vyčerpát ~y** свѝрша, изчѝрпя запáси; **koupit do ~y** кѝпя за запáс; **mít něco v ~ě** ймам нѝщо в запáс; **sysel dělá ~y na zimu** лалѝтергѝт се запáсява, трѝпа запáси за зимата; **nedotknutelná ~a воен.** неприкосновен запáс; ~a **zlata фин.** злáтен резѝрв; **slovní ~a език.** рѝчников, лексикален запáс; лексика

zásobárn|a, -y ж. 1. склáд за запáси: **vojenské ~y** воѝнни склáдове, пѝгреби 2. източник, хранилище, продовѝлствена бáза: **přehrady jsou ~ami vody** язовѝрите са източници на водá

zásobáň, -e м. жарг. снабдѝтел (*в промишлено предприятие*)

zásobiště, -ě *ср.* склади́дова ба́за: **~ě potravín** про- дово́лствена ба́за; **~ě pohonných hmot** ба́за за горивни матери́али

zásobit, -ím *св.* (*кого, со čím*) снабдя́, запаса́я (*някого, нещо с нещо*): **~it obyvatele, prodejny potravinami** снабдя́ населе́ние, ма- гази́ни с храните́лни проду́кти; **~it podnik surovinami** снабдя́, запаса́я предпри́ятие със суровини́

zásobit se, -ím *св.* (*чим*) запаса́ се, снабдя́ се (*с нещо*); напра́вя, натру́пам запаса́и (*от нещо*): **~it se na zimu uhlím** запаса́ се, снабдя́ се, осигу́ря се с вѣглища за зима́та

zásobitel, -e *м.* снабди́тел, доста́вчик: **vládní ~** правите́лствен доста́вчик; **~ dodávky od ~ů** доста́вки от снабди́тели

zásobitelka, -y *ж.* снабди́телка, доста́вчица

zásobní, -í, -í запаса́ен, резе́рвен: **~í materiál** запаса́ен, резе́рвен матери́ал; **~í pneumatika** резе́рвна гу́ма; **~í nádrž** *техн.* резервоа́р; **~í látky organizmu** *биол.* запаса́и, резе́рви на органи́зма; **~í střelivo** *воен.* боепри́паси

zásobník, -u *м.* **1.** *техн.* резервоа́р, бо́йлер, бу́нкер **2.** *воен.* магази́н, пълни́тел за патро́ни

zásobovací, -í, -í продо́лствен, снабди́телен: **~í problémy** снабди́телни пробле́ми; про- бле́ми със снабдя́ването; **~í referent** рефе́рент, съве́тник по снабдя́ването; снабди́тел; **~í organizace, služba** снабди́телна органи́зация, слу́жба; **~í četa** *воен.* снабди́телен взво́д; **~í základna** *воен.* снабди́телна ба́за

zásobovač, -e *м.* снабди́тел; служи́тел по снаб- дя́ването

zásobovačka, -y *ж.* снабди́телка; служи́телка по снабдя́ването

zásobování, -í *ср.* **1.** снабдя́ване, запаса́ване: **zajistit plynulé ~í** обезпече́а, осигу́ря непре- къснато, ритмично снабдя́ване; **~í vodou** водо- снабдя́ване; **~í potravinami** снабдя́ване с храни́; **~í proviantem** *воен.* снабдя́ване с провизи́и; **hmotné, materiálně technické ~í podniku** матери́ално-техни́ческо снабдя́ва- не на предпри́ятие **2.** *техн.* поддѣржане, под- храня́ване: **~í kotle vodou** поддѣржане на вода́ в ко́тел

zásobovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* **1.** (*кого, со čím*) снабдя́вам, запаса́явам (*някого, нещо с нещо*): **~ovat spotřebitele** снабдя́вам потреби́тели; **~ovat továrnu surovinami** снабдя́вам фабри- ка със суровини́; **~ovat město vodou, plynem** снабдя́вам гра́д с вода́, с га́з **2.** (*со čím*) *техн.* поддѣржам, подхраня́вам (*нещо с нещо*): **~ovat kotel vodou** поддѣржам ко́тел с вода́

zásobovat se, -uji *се/разг.* -uju *св.* (*чим*) запаса́явам се, снабдя́вам се (*с нещо*); пра́вя,

тру́пам запаса́и (*от нещо*): **~ovat se na zimu ovocem** запаса́явам се, снабдя́вам се с плодове́ за зима́та

zásobovatel, -e *м.* снабди́тел, доста́вчик: **vo- jenský ~** во́енен снабди́тел, доста́вчик

zásobovatelka, -y *ж.* снабди́телка, доста́вчица: **přehrada se stala hlavní ~ou města elektrickým proudem** язови́рът ста́на главен източник на електри́чески то́к за града́

zasolený, -á, -é осоле́н, насоле́н, посоле́н, соле́н: **~é maso** соле́но, осоле́но месó; **~á půda** *геол.* солена́ почва́

zasolít, -ím *св.* **1.** (*со*) насоля́, осоля́, посоля́ (*нещо*): **~it maso** *готв.* насоля́, осоля́, посоля́ месó **2.** (*кому*) *експр.* насоля́ (*някого*)

zasoptit, -ím *св.* (*чим*) избу́хна, кипна (*от нещо*): **~it hněvem** избу́хна от гня́в

zasnout, -uji *св.* (*со, кого čím*) *книж.* засипя́, затру́пам (*нещо, някого с нещо*): **ten kámen nás ~uje** то́зи ка́мък ще ни затру́па

zasouvací, -í, -í плъзга́щ се, спу́скащ се: **~í dveře** плъзга́ща се врата́; **~í okno** спу́скащ се прозо́рец

zasouvač, -e *м.* *в съчет.* **~ nábojů** *воен.* затво́р

zasouvat, -ám *несв.* **1.** (*со kat*) вка́рвам, вмѣк- вам, втѣквам, му́шкам, напѣхвам, натѣквам, пѣхам (*нещо някъде*): **~at klíč do zámku** пѣ- хам, му́шкам ключ в ключа́лка; **~at kufr pod postel** му́шкам, пѣхам ку́фар под легло́; **~at si ruce do kapes** пѣхам, му́шкам, сла́гам ръце́ в джобо́ве; **~at zásuvku** напѣхвам, натѣквам, затва́рям чекмедже́; **~at dveře** премѣствам, плъзгам врата́; **~at náboj** *воен.* вка́рвам па- тро́н в патро́нник; **~at rychlost** *техн.* вклю́ч- вам, сме́ням ско́рост **2.** (*со*) сла́гам, пу́скам (*нещо*): **~at závoru** сла́гам, пу́скам ма́ндало **3.** (*со*) зало́ствам, запѣвам (*нещо*) (*с ма́ндало*): **~at vrata** зало́ствам, запѣвам по́рта (*с ма́н- да́ло*)

zasouvát se, *обикн. третол.* -á *св.* (*кат*) вли́за, намѣства се, плъзга се, спу́ска се (*ня- къде*)

zasouvateľný, -á, -é подви́жен; ко́йто мо́же да се премѣства, да се пѣха с плъзгане: **~á střecha auta** сгѣва́ем по́крив на ле́ка кола́; гюру́к

zaspat, -ím *св.* **1.** (*со*) забра́вя, превъзмóгна, преодоле́я (*нещо*), докато спя́, докато се наспя́: **~at dobrý nápad** (докато спя́,) забра́вя добра́ идея́; **do rána všechno ~al** до сутринта́ то́й забра́ви всѣчко; **~at hlad, hněv, nepřijemnou vzpomínku** докато се наспя́, забра́вя, превъз- мóгна гла́д, гня́в, непри́ятен спо́мен **2.** успя́ се: **naříd' budíka, ať ne-íš!** навий буди́льника, за да не се успи́ш! **3.** (*со*) проспя́, изпу́сна (*нещо*): **~at odjezd vlaku** проспя́, успя́ се и

vývoj проспя, изостана от времето, от развитието **4.** (со) проспя (нещо); прекарам, изкарам (нещо) в сѣн: **~at bouři** проспя бѹря

zaspáv|at, -ám неск. **1.** (со) забравям, превъзмогавам, преодолявам (нещо), докато спя: **~at starost, nevolnost** докато спя, забравям, превъзмогавам безпокойство, неразположение

2. успивам се: **lidé na robotu schválně ~ali** хората нарочно се успиваха, когато отиваха на ангария **3.** (со) проспивам, изпускам (нещо): **~at odjezd vlaku** проспивам заминаване на влак **4.** (со) проспивам (нещо); прекарвам, изкарам (нещо) в сѣн: **~at bouři** спя по време на бѹря, проспивам бѹря

zaspekul|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. поспекулирам; позанимая се със спекула

záspí вж. **zásep**

zasport|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. (с удоволствие) поспортувам: **~ovat si o dovolené** поспортувам през отпуск(а)

zaspurt|ovat, -uji/разг. -uju св. спорт. спринтирам; дам спринт, почна да спринтирам: **~ovat před cílem** спринтирам преди финал

zaspurt|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. спорт. (с удоволствие) поспринтирам, дам спринт

zas|rat, -eru св. (со) вулг. осера, посера (нещо)

zasrk|at, -ám св. **1.** засърбам **2.** посърбам

zasrk|nout, -nu св. срѣбна

zasr|šet, -ím св. **1.** обикн. третол. и безл. -í заискри; (за)почне да мята, да хвърля искри: **od krumpáce ~ely jiskry** от кирката полетяха искри; **z očí mu ~ely blesky hněvu** от очите му заискриха гневни мълнии; **v očích/z očí ~elo** безл. очите заискриха **2.** (čít) експр. избѹхна (в нещо): **~et hněvem, smíchem** избѹхна в гняв, в смях **3.** (čít) блѣсна, проявя се (с нещо): **~et vtípem** проявя блестящо остроумие

zastánc|e, -e m. 1. застъпник, защитник: **~e utlačovaných** защитник на потиснати, на угнетени; **~e lidských práv** застъпник, борѣц за човѣшки права **2.** привърженик, последовател: **~e pokrokových názorů** привърженик, последовател на прогресивни идеи

zastánkyn|ě, -ě ж. **1.** застъпница, защитница **2.** привърженица, последователка

zastán|í, -í ср. защита, застъпничество: **má už v dětech ~í** намира, срѣща защита в лицето на децата си; **očekávám od tebe ~í** очаквам защита, застъпничество от теб

zastara, za stara нар. някога, в миналото, в стари времена, едно време: **jak se ~ žilo** какъв(то) е бил животът някога, едно време

zastarale нар. застаряло, остаряло: **vypadat ~**

ймам застарял, остарял вид; изглѣждам остарял

zastaralost, -i ж. застарялост, остарялост: **~ názorů** остарялост на възгледите

zastaral|ý, -á, -é **1.** застарял, остарял: **~ý typ (auta)** остарял тип (автомобил); **~ý stříh** старомодна кройка; **~é názory, metody** остарѣли, застарѣли възгледи, мѣтоди; **~ý tvar** език. остаряла, архаична форма; **~é slovo** език. остаряла, архаична дума **2.** стар, занемарен: **~á choroba** занемарена болест

zastar|at обикн. третол. -á св. **1.** застарѣе, остарѣе: **zařízení závodu ~alo** оборудването на завода остаря; **projekt ~al** проектът застаря, остаря; **slovo ~alo** език. думата излѣзе от употреба **2.** влоши се поради немарливост (за болест): **nechat nemoc ~at** оставя болестта да се влоши

zastarávajíc|í, -í, -í застаряващ, остаряващ: **~í metoda** застаряващ, остаряващ мѣтод; **~í slovo** език. застаряваща, остаряваща дума

zastaráv|at обикн. третол. -á неск. застарява, остарява: **móda rychle ~á** модата бързо остарява; **slovo ~á** език. думата остарява, излиза от употреба, архаизира се

zast|at, -anu св. **1.** (со) справя се, често и неск. справям се (с нещо): **~at funkci** справя се/справям се с длъжността си; **~ane všechno sám** той сам се справя/ще се справи с всичко; **divili se, jak tak všechno ~ane** учѣдваха се, как се оправя с всичко **2.** (koho – вин.) заменя, замѣстя (някого): **~at nemocného kolegu** замени, замѣстя болен колега **3.** (koho – вин.) завяра, свяра, намѣря (някого): **~al ho doma** той го завяри, свяри го, намѣри го вкъщи; **otce už naživu ne~al** той не завяри баща си жив

zast|at se, -anu se св. (koho, čeho) защитя (някого, нещо); застъпя се (за някого, за нещо): **~at se nevinného** защитя невинен; застъпя се за невинен; **~at se návrhu, pravdy** защитя предложение, истината

zástav|a I, -y ж. мед. спиране: **~a dechu, srdce** спиране на дишането, на сърцето; **srdeční ~a** спиране на сърдечната дейност

zástav|a II, -y ж. юрид. залог: **požadovat, vrátit ~u** поисквам, върна залог; **dát něco do ~y/v ~u/~ou** заложя нещо; **mít něco v ~ě** заложил съм нещо

zástav|a III, -y ж. книж. знаме, флаг: **bojové, historické ~y** бойни, исторически знамена; **vojenská ~a** военнo знаме, знаме на военна част

zastavárensk|ý, -á, -é юрид. който се отнася до заложена вещь

zastavárn|a, -y ж. заложна къща: **dát hodinky do ~y** заложя, дам часовник в заложна къща

zastáv[at, -ám *несв.* **1.** (со) заемам, изпълнявам (*нещо*): **~at funkci ředitele, předsedy** изпълнявам длъжност на директор, на председател; **~at všechny domácí práce** изпълнявам всички домакински задължения **2.** (*koho – вин.*) замениям, замествам (*някого*): **musela ~at v domácnosti matku** тя трябваше да замества майка си в домакинството **3.** (со) привърженик съм (*на нещо*); придържам се (*към нещо*); застъпвам, отстоявам (*нещо*): **~at názor** придържам се към мнение; застъпвам, отстоявам мнение; **~at politiku míru** привърженик съм на политика на мира

zastáv[at se, -ám se *несв.* (*koho, čeho*) защитавам (*някого, нещо*); застъпвам се (*за някого, за нещо*): **~at se svých dětí** защитавам децата си; застъпвам се за децата си; **~at se práv utlačovaných** защитавам правата на потиснатите

zástavb[а, -у *ж. архит.* застрояване, строителство: **souvislá ~а** свързано застрояване; **volná ~а** свободно застрояване; **městská ~а** градско строителство; **nízká, vysoká ~а** ниско, високо застрояване, строителство

zastaven[í I, -í *ср.* **1.** спиране: **~í stroje** спиране на машина; **zákaz ~í (motorových vozidel)** забрана на спиране (на моторни превозни средства); спирането на МПС забранено **2.** прекратяване, преустановяване, закриване: **~í novin** закриване, спиране, преустановяване на излизането на вестник; **~í provozu** прекратяване на производство

zastaven[í II, -í *ср. юрид.* залогане (*на вещи в заложна къща*)

zastavě[n]í, -í *ср. архит.* **1.** застрояване: **skupinové ~í** групово застрояване; **řadové ~í** редово застрояване; **blokové ~í** блоково застрояване **2.** съвкупност от сгради в даден парцел: **obytné ~í** жилищни сгради; **veřejné ~í** обществени сгради

zastavení[č]ko, -ka *ср.* **1.** (кратко) спиране, отбиване **2.** серенада и муз.

zastavěnost, -i *ж. спец.* застроеност: **~ městského území** застроеност на градска територия

zastavě[n]ý, -á, -é **1.** застроен: **~á plocha** *архит.* застроена площ **2.** запълнен, затрупан, заграден, обграден

zastav[ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* **1.** (со; со čím) застроя (*нещо; нещо с нещо*): **~ět volnou plochu** застроя свободна площ **2.** (со) запълня, затрупам, заградя, обградя, преградя (*нещо*): **~ět chodbu skříněmi** запълня, задръстя коридор с шкафове

zastav[ít I, -ím *св.* **1.** (со; со čím) застроя (*нещо; нещо с нещо*): **~it park pavilony** застроя парк с павилиони **2.** (со) запълня, затрупам, загра-

дя, обградя, преградя (*нещо*): **~it dveře skříní** преградя, препреча врата с шкаф

zastav[ít II, -ím *св.* **1.** (*koho, co*) спра (*някого, нещо*): **~it chodce, koně** спра пешеходец, кон/коня; **~it taxík** спра такси; **~it (postup) nepřítel** спра (настъпление на) неприятел, противник; **~it krev** спра кръв; **vývoj nelze ~it** развитието не може да се спре **2.** (со) прекратя, преустановя, изключва (*нещо*): **~it motor, stroj** спра, изключва мотор, машина; **~it noviny** прекратя, преустановя излизане на вестник; **~it vypláčení platu** прекратя, спра изплащане на заплатата; **~it palbu** прекратя стрелба, огън; **~it dech** затая, притая дъх; **~it trestní stíhání** *юрид.* прекратя углавно преследване **3.** (*koho – вин.*) прекъсна (*някого*): **~it někoho v řeči, ve čtení** прекъсна някого по време на разговор, по време на четене

zastav[ít III, -ím *св.* (со) *юрид.* заложва (*нещо*): **~it klenoty** заложва бижута

zastav[ít se, -ím se *св.* **1.** *също и zastav[ít, -ím* спра (се): **~it se při chůzi** спра (се) при ходене; **auto (se) ~ilo před domem** колата спря пред къщата; **vlak ~il ve stanici** влакът спря на гарата; **~it stát!** *воен. физкулт.* стой! **2.** спра, престана да работя: **stroj se ~il** машината спря; **hodiny se ~ily** часовникът спря; **srdce se ~ilo** сърцето спря; **~it se v práci, v řeči** спра, престана да работя, да говоря **3.** (*u koho; kde*) намина, отбиха се (*при някого, някъде*): **~it se u souseda na kus řeči** намина, отбиха се при съсед на приказки; **cestou se ~ím v lékárně** по пътя ще се отбиха в аптека; **~it se na den v Praze** отбиха се, спра за един ден в Прага **4.** (*u čeho*) обърна внимание (*върху нещо*); спра се (*на нещо*); разгледам (*нещо*): **podrobně se (v článku) ~it u této otázky** спра се подробно на този въпрос (в статия) **5.** (*před čím*) спра се, стъпихам се, отстъпя (*пред нещо*): **ne~il se před žádnou překážkou** той не се спря, не отстъпи пред никакви пречки

zastavitel[n]ý I, -á, -é който се отнася до застрояване; който може да бъде застроен

zastavitel[n]ý II, -á, -é който може да бъде спрян

zastavitel[n]ý III, -á, -é *юрид.* който може да бъде заложен

zastáv[ka, -ky *ж.* **1.** спиране: **běžel celou cestu bez ~ky** той тича(ше) през целия път, без да спира; **~ka v řeči** пауза при говорене **2.** спирка: **Tábor byla jeho poslední ~ka na cestě jižními Čechami** Табор беше неговата последна спирка от пътуването му в Южна Чехия; **autobusová, železniční ~ka** автобусна, железопътна спирка; **~ka na znamení** спирка по желание

zastávkov[ý, -á, -é който се отнася до спирка на

обществено превозно средство: **~ý autobus** автобус, който спира на всички спирки
zástavní, -í, -í юрид. който се отнася до залог: **~í lístek** квитанция за заложена вещь
zastav|ovat I, -uji/разг. -uju нескв. 1. (со; со čím) застрявам (нещо): **~ovat volnou plochu** застроявам свободна площ 2. (со) запълвам, затрупвам, заграждам, обграждам, преграждам (нещо): **~ovat pokoj nábytkem** запълвам, напълвам, задръствам стая с мебели
zastav|ovat II, -uji/разг. -uju нескв. 1. (кого, со) спирам (някого, нещо): **~ovali nás známí** спираха ни познати; **~ovat auta na silnici** спирам коли на шосето; **~ovat si prýščí krev** спирам бликащата си кръв 2. (со) прекратявам, преустановявам, изключвам (нещо): **~ovat stroje** спирам, изключвам машини; **~ovat noviny** прекратявам излизане на вестник; **~ovat dopravu** преустановявам, спирам движение; **~ovat vyplacení prémie** прекратявам, спирам изплащане на премия 3. (кого – вин.) прекъсвам (някого): **~ovat někoho v práci** прекъсвам някого по време на работа
zastav|ovat III, -uji/разг. -uju нескв. (со) юрид. залагам (нещо): **~ovat cenné věci v zastavárně** залагам ценни предмети в заложна къща
zastav|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. свищо и **zastav|ovat, -uji/разг. -uju** спирам (се): **~ovat se u každé výlohy** спирам се пред всяка витрина; **vůz (se) ~uje** колата спира 2. спирам, преставам да работя: **člověku se až rozum ~uje** човек загубва и ума, и думата; **~ovat se mezi vyprávěním** спирам, правя пауза по време на разговор, на разказ 3. (и кого; kde) наминавам, отбивам се (при някого, някъде): **lidé se u ní ~ovali na radu i pro pomoc** хората се отбиваха при нея за съвет и за помощ 4. (и čeho) обръщам внимание (върху нещо); спирам се (на нещо): **~ovat se u složitých otázek** спирам се на сложни въпроси 5. (před čím) спирам се, стъпвам се, отстъпвам (пред нещо): **krutost se ne~ovala před ničím** жестокостта не се спираше пред нищо
zasteh|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) тропосам (нещо): **~ovat sukni** тропосам пола
zástěn|a, -y ж. 1. разделна стена, преградна стена; преграда: **skleněná ~a** стъклена преграда 2. параван: **volební urna za ~ou** избирателна урна зад параван; **ochranná ~a u rentgenu** спец. предпазен екран на рентгенов апарат
zastén|ání, -í ср. изстенване, простенване, проплакване, стон: **~í raněného** изстенване, простенване на ранен
zastén|at, -ám св. изстена, простена: **~at bolesti** изстена, простена от болка

zástěn|ek, -ku м. 1. ниша 2. пространство зад параван, зад преграда
zastep|ovat I, -uji/разг. -uju св. (со) книж. спец. зашля с тегел (нещо): **~ovat záhyb sukně** зашля с тегел плоха на пола
zastep|ovat II, -uji/разг. -uju св. почна да танцувам степ
zástěr|a, -y ж. престилка: **nosí při vaření ~u** при готвене носи престилка; **řeznická ~a** касапска престилка; **kožená kovářská ~a** кожена ковашка престилка
zástěreč|ka, -ky ж. умал. експр. престилчица
zástěr|ka, -y ж. умал. престилчица: **dětská ~a** детска престилка; **~y zadních kol automobilu** прен. престилки на задни колела на автомобил
zástěr|kář, -e м. експр. женкар
zástěr|kářsk|ý, -á, -é експр. женкарски
zástěr|kářstv|í, -í ср. експр. женкарство
zástěr|kov|ý, -á, -é който се отнася до престилка
zástěrovin|a, -y ж. текст. плат за престилки
zástěrov|ý, -á, -é който се отнася до престилка: **~ý kartoun** басма за престилки
zastesk|nout (si), -nu (si) св. 1. (po kom, po čem) затъжа (се) (за някого, за нещо); затъгувам, закопня (по някого, по нещо): **~la (si) po dítěti, po domově** тя се затъжи за детето, за родния дом; тя затъгува, закопня по детето, по родния дом 2. (na koho, na co; nad kým, nad čím) стәне ми мъчно, въздъхна (за нещо); оплача се (от някого, от нещо): **smutně (si) ~nout** тъжно въздъхна; **~nout si nad zlomeným životem** стәне ми мъчно за същипания живот; **~nout (si) na děti/nad dětmi** оплача се от децата
zastesk|nout se, безл. -ne se св. (komu po kom, po čem) домъчнее, стәне мъчно, тъжно (на някого); (някой) (се) затъжи, затъгува (по някого, по нещо): **~lo se mu po matce, po vlasti** стана му мъчно за майка му, за отечеството
zastih|nout, -nu св. (кого, со) 1. догони, застигна, настигна (някого, нещо): **~l ho až u vrat** той го догони, настигна го чак при портата 2. завяря, свяря (някого, нещо): **nikoho doma ne~l** той не завяри, не свяри, не намери никого вкъщи; **matku už naživu ne~l** той не можда завяри майка си жива; **~nout zloděje při činu** уловя, хвана крадец на местопрестъплението; **v lese nás ~la bouřka** в гората ни свяри, хвана ни буря
zastih|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (кого, со) 1. догонвам, застигам, настигам (някого, нещо) 2. завярявам, свярявам, намирам (някого, нещо)
zastíně|ný, -á, -é засенчен, сенчест: **~é cesty** сенчести пътища
zastín|it, -ím св. 1. (со, koho čím) засенча, затуля,

закрива (нещо, някого): **~it si rukou oči** засенча си очите с ръка; **~it lampu** затуля лампа; **~it výhled** закрива изглед, гледка **2.** (koho, со čím) засенча, надмина, надвия, превиша (някого, нещо с нещо): **výkonem ~il ostatní** с изпълнението си той засенчи, надмина останалите **3.** (со čím) потиска, прикрива (нещо с нещо): **smíchem chtěl ~it špatný dojem své řeči** той искаше да прикрие, да заглади със смях лошото впечатление от своятя реч

zastíňovat, -uji/разг. -uju неск. (со, кого čím) **1.** засенчвам, затулявам, закривам (нещо, някого с нещо): **~ovat si hlavu před sluncem** закривам си, засенчвам си главата от слънцето; **~ovat někomu vyhlídku** закривам изгледа, гледката на някого **2.** засенчвам, надминавам, превишавам (някого, нещо с нещо): **vždy ho někdo ~oval svými schopnostmi** винаги някой го засенчваше, превишаваше го по способности; **nové město výstavnosti ~uje staré** със своятя представителност новият град засенчва, надминава, превъзхожда стария; **jeho prudkost ~ovala všechny dobré vlastnosti** неговата избухливост засенчваше всичките му добри качества

zastírací, -í, -í маскировъчен, отвличащ, прикриващ: **~í manévř** маскировъчна, отвличаща, прикриваща маневра; **~í barva** техн. маскировъчна боя

zastírat, -ám неск. книж. **1.** (koho, со čím, до čeho) закривам, покривам, прикривам, забулвам (някого, нещо с нещо): **~at si ústa rukou** закривам, запушвам си устата с ръка; **~at okna závěsy** слагам завеси на прозорци **2.** (со, čím со) прикривам, скривам (нещо с нещо): **~at svůj původ** скривам произхода си; **~at rozpaky, city** прикривам, скривам смущение, чувства; **~at pravdu** скривам истината **3.** (со) потискам, отстранявам, заглаждам, изглаждам (нещо): **~at pláč** потискам плач **4.** (со) скривам от погледа (нещо): **~at někomu (rukou) výhled** скривам (с ръка) гледка от погледа на някого **5.** (со) замъглявам, затъмнявам (нещо): **bezvědomí mu ~alo smysly** загубата на съзнание му замъгляваше сетивата

zastírat se, -ám se неск. книж. **1.** (čím) покривам се (с нещо); забулвам се (с нещо, в нещо): **kraj se ~al mlhou** местността се забулваше в мъгла; **tvář se ~ala růměncem** лицето се покриваше с червенина **2.** обикн. третол. **-á se** замъглява се, затъмнява се, помрачава се: **hlava se mu ~á** главата му се замъглява

zastlat, -elu св. **1.** (со; со kam, kde) слъжа, влъжа (нещо някъде) при застилане: **~lat polštář do postele** при застилане на легло слъжа, поставя

възглавница под кувертюрата **2.** (со; со čím) застеля, покрива (нещо с нещо): **listí ~lalo pěšinku** листата застляха, покрива пътеката

zastlonat, -ůnu св. разболеля се: **ne~onal za celou zimu** той цяла зима не се разболеля; **~onat na nějakou nemoc** разболеля се от някаква болест

zastoupen|í, -í ср. **1.** (в čem) представителство; участие посредством представители (в нещо): **mít ~í ve volených orgánech** представен съм в изборни органи **2.** (čeho; кого) представителство; право, функция за представяне (на нещо, на някого): **výhradní ~í podniku, firmy v zahraničí** търг. изключително представителство, право за представяне на интереси на предприятие, на фирма в чужбина; **převzít ~í v sporu** юрид. поема функция на защитник в спор **3.** спец. представителство: **obchodní ~í** търговско представителство; **zřídil, mít diplomatické ~í** открия, ймам дипломатическо представителство **4.** в съчет. в **~í** (koho, čeho) предлог с род. от името на (някого, нещо): в **~í vlády promluvil ministr školství** от името на правителството произнесе реч министърът на просветата

zastoupit, -ím св. **1.** (komu со) преградя, препреча (на някого нещо): **~it někomu vchod** преградя, препреча влизането на някого; **~it někomu cestu** преградя, препреча пътя на някого; застана на пътя на някого **2.** (koho, со) замества (някого, нещо): **~it ředitele na poradě** замества директора на съвещание; **dát se ~it** наредя да ме заместват; **tuhy nemohou ~it maso** спец. мазнините не могат да заместват месото **3.** обикн. страд. **být ~en** застъпен съм, представен съм (някъде): в **čítance jsou ~eni všichni význační autoři** в читанката са застъпени, включени всички видни автори; **všechny složky jsou ve výboru ~eny** в комитета са представени, ймат представители всички организации

zастрашенě нар. изплашено, сплашено; **~ se omlouvat** извинявам се изплашено

zастрашен|ec, -ce м. изплашен, сплашен човек

zастрашен|í, -í ср. изплашване, сплашване: **pro ~í** за сплашване

zастрашенost, -í жс. изплашеност, сплашеност

zастрашен|ý, -á, -é изплашен, сплашен

zастраšit, -ím св. (koho – вин.) **1.** изплаша, сплаша, уплаша (някого): **chtěl ho hrozbami ~it** той искаше да го сплаши със закана **2.** взема (на някого) страх и го накарам да се откаже (от нещо), да се разколебае (за нещо): **nedali se ~it v boji za spravedlnost** те не се поддадоха на заплахи в борбата си за

справедливост; **nezdar nás nesmí ~it** не-успехът не бива да ни разколебава
zastrašovací, -í, -í сплашващ; който служи за сплашване: **~í metody** методи на сплашване; **~í manévř** маневра за сплашване
zastrašován|í, -í *ср.* изплашване, сплашване: **politika ~í** политика на сплашване
zastrašovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho – вин.)*
1. изплашвам, сплашвам, уплашвам (*няко-го*): **bitím ho jen ~uje** с бой само го сплашва
2. вземам (*на някого*) страх и го накарвам да се откаже (*от нещо*), да се разколебае (*за нещо*): **nedával se překážkami ~ovat** той не се разколебаваше от трудностите
zástrč, -e *ж. архитект.* райбер, ригел, мандало: **okenicová ~** райбер на прозорец; **vratová ~** мандало на порта
zastrčen|ý, -á, -é *експр.* **1.** глух, забутан, затънтен: **~á vesnice** глухо, забутано село **2.** забутан, мущнат, скрит: **~á zpráva (v novinách)** забутано съобщение (във вестник); **pomník ~ý mezi domy** забутан, мущнат, скрит между къщите паметник
zastrčit, -ím *св.* **1.** (*со kam*) вкарам, вмъкна, забия, забода, мушна, напъхам, натикам, пъхна (*нещо някъде*): **~it klíč do zámku** пъхна, мушна ключ в ключалка; **~it si ruce do kapes** пъхна, мушна, сложа ръце в джобове; **~it proutek do země** забода, забия пръчка в земята; **~it růži do klopy** вмъкна, забода роза на ревер **2.** (*со*) *разг. експр.* забутам (*нещо*): **nevím, kam jsem to ~il** не знам, къде съм го забутал (това) **3.** (*со*) сложа, пусна (*нещо*): **~it závoru** сложа, пусна, пъхна мандало **4.** (*со*) залостя, запъгна (*нещо*) (с мандало): **~it dveře (závorou/na závoru)** залостя, запъгна врата (с мандало)
zástrčk|a, -y *ж.* **1.** *строит.* ригел: **~a u dveří** ригел на врата **2.** щепсел: **~a elektrické šňůry** щепсел на електрически шнур
zástrčkov|ý, -á, -é **1.** *строит.* който се отнася до ригел **2.** който се отнася до щепсел; щепселов
zastrk|at, -ám *св.* **1.** (*со kam*) (постепенно) вмъкна, мушна, напъхам, пъхна (*нещо някъде*): **~at okraje prostěradla** (постепенно) напъхам, подпъхна краищата на чаршаф; **~at banánky do zdířek** (постепенно) пъхна бананови щекери в букси **2.** (*со*) (постепенно) сложа, пусна (*нещо*): **~at závory** (постепенно) сложа, пусна мандала **3.** (*со*) (постепенно) залостя, запъгна (*нещо*) (с мандало): **~at dveře** (постепенно) залостя, запъгна врати
zastrk|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*со kam*) вкарвам, вмъквам, вткъвам, забивам, забждам,

мушкам, напъхам, натикавам, пъхам (*нещо някъде*): **~ovat pod paždí teploměr** мушкам, пъхам термометър под мишница; **~ovat dopis do obálky** мушкам, пъхам, напъхам писмо в плик **2.** (*со*) слагам, пускам (*нещо*): **~ovat závoru** слагам, пускам, пъхам мандало **3.** (*со*) залоствам, запъгам (*нещо*) (с мандало): **~ovat na noc dveře** залоствам, запъгам за през нощта врата (с мандало)
zastrouh|at, -ám *св. (со)* застържа, постържа (*еи*) ~~~it~~ **~it** присмѣя се (злорáдо) на някого; позлорáдствам над някого
zastřelen|í, -í *ср.* **1.** застрѣлване **2.** разстрѣлване: **trest smrti ~ím** смъртно наказание чрез разстрѣл; **odsoudit k trestu smrti ~ím** осъдя на смърт чрез разстрѣл
zastřel|it, -ím *св. (koho – вин.)* **1.** застрѣлям (*някого*): **~it vzteklého psa** застрѣлям бясно куче; **~it zajíce** *лов.* убия, удáря заек **2.** разстрѣлям (*някого*): **~it odsouzeného** разстрѣлям осъден
zastřel|it se, -ím se *св.* **1.** застрѣлям се (неволно): **~it se při čištění pušky** застрѣлям се при почистване на пушка **2.** пристрѣлям се; науча се да стрѣлям точно
zástřeln|é, -ého *ср. лов.* възнаграждение, премия за отстрѣлване на вреден дивеч
zástřeln|ý, -á, -é *воен.* пристрѣлъчен: **~á střela** пристрѣлъчен, трасирац куршум; **~ý bod** пристрѣлъчна точка
zástřelovac|í, -í, -í *воен.* пристрѣлъчен: **~í dělo** пристрѣлъчно оръдие
zástřelován|í, -í *ср. воен.* пристрѣлка
zástřel|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* *воен.* пристрѣлвам (*огнестрелно оръжие*)
zástřel|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. воен.* пристрѣлвам се; уча се да стрѣлям точно
zástřeně *нар.* **1.** прикрито **2.** неясно, приглушено **3.** замъглено
zástřen|í, -í *ср. обикн.* в съчет. **~í myslí** умопобърканост, лудост
zástřenost, -i *ж.* **1.** прикритост **2.** неясност, приглушеност **3.** замъгленост
zástřen|ý, -á, -é **1.** покрит със завѣса: **~é okno** покрит със завѣса прозорец **2.** прикрит, скрит: **~ý výsměch** прикрит, скрит присмех; **vujáďřit se v ~é formě** изразя се завоалирано **3.** неясен, приглушен, хрипков, хриплив: **~ý hlas** приглушен, хрипков глас **4.** замъглен, затъмнен: **~é vědomí** замъглено съзнание
zastřešen|í, -í *ср. архитект.* **1.** покриване на сграда, слагане на покрив: **provést ~í budovy** покрива, сложа покрив на сграда **2.** покрив,

стрѣха: **provizorní ~í** провизорен, вре́менен по́крив

zastřešen|ý, -á, -é по́крит; снаб́ден с по́крив

zastřešit, -ím *св. (со) архитект.* по́крѣя (сгра́да и под.); сло́жа по́крив (на не́що): **~it novostavbu** по́крѣя но́ва пострѣйка; сло́жа по́крив на но́ва пострѣйка

zastřešovat, -uji/разг. -uju *несв. (со) архитект.* по́крѣвам (сгра́да и под.); сло́гам по́крив (на не́що): **~ovat budovu, stadion** по́крѣвам сгра́да, стадио́н; сло́гам по́крив на сгра́да, на стадио́н

zástříh, -u *м. спец. 1.* подстри́гване: **~ vlasů** подстри́гване на ко́са **2.** по-дъ́лгъ шлі́ц (на дреха)

zastříhat, zastříhat, -ám *св. 1. (со)* подстри́жа (не́що): **~at vlasy** подстри́жа ко́са **2. експр. в съчет.** **~at ušima а)** мрѣ́дна уші́ (за животно, за човек) **б)** *прен.* на́остря уші́ (за човек)

zastříhávat, -ám *несв. (со)* подстри́гвам (не́що): **~at keře** подстри́гвам хра́сти

zastříhnout, -nu *св. 1. (со)* подстри́жа (не́що): **~nout si vousy** подстри́жа, подрѣ́жа брада́та си **2. експр. в съчет.** **~nout ušima** мрѣ́дна уші́

zastříhovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* подстри́гвам (не́що): **~ovat keře** подстри́гвам хра́сти

zastříkat, -ám *св. (кого, со)* изпрѣ́скам, опрѣ́скам (няко́го, не́що): **~at chodce blátem** изпрѣ́скам, опрѣ́скам пеше́ходец с ка́л

zastříknout, -nu *св. 1. (со)* изпрѣ́скам, опрѣ́скам (не́що) **2. (со)** напрѣ́скам (не́що) **3. обикн. третол. -ne (кат)** прѣ́сне (някѣ́де) (за кал и под.)

zastříkovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* изпрѣ́скам, опрѣ́скам (не́що): **~ovat součásky barvou** изпрѣ́скам, опрѣ́скам дета́йли с бо́я

zastřílen|í, -í *ср. воен.* пристрѣ́лка, пристрѣ́лване

zastřílen|ý, -á, -é *воен., в съчет.* **~ý cíl** це́л, по ко́ято се извѣ́ршва пристрѣ́лка

zastřílet, -ím *св. (со)* пристрѣ́лям (*огнестрелно оръжие*): **~et revolver** пристрѣ́лям рево́лвер

zastřílet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *св. воен.* пристрѣ́лям се; устано́вя то́чния ме́рник (на *огнестрелно оръжие*)

zastřílet si, -ím si, 3. мн. -ejí si/-í si *св. (с удо́волствие)* пострѣ́лям: **rád si občas ~í** то́й обы́ча да пострѣ́ля от вре́ме на вре́ме; **~et si ze vzduchovky** пострѣ́лям с вѣ́здúшна пу́шка

zastřít, -řu/книж. -ru *св. книж. 1. (кого, со čím, do čeho)* закрѣ́я, покрѣ́я, прикрѣ́я, забу́ля (няко́го, не́що с не́що): **~řít si dlaněmi tvář** покрѣ́я си лицѣ́то с длáни; **~řít okno záclonou** покрѣ́я прозѣ́рец с пердѣ́ **2. (со; čím со)** прикрѣ́я, скрѣ́я (не́що с не́що): **~řít únavu, rozpaků** прикрѣ́я, скрѣ́я умѣ́ра, смущѣ́ние **3. (со)** потѣ́сна, отстранѣ́я, загла́дя, изгла́дя (не́що):

~řít špatný dojem потѣ́сна, загла́дя ло́шо впе́чатлѣ́ние **4. (со)** скрѣ́я от по́гледа (не́що): **les ~řel vyhlídku** горáта скрѣ́я глѣ́дката **5. обикн. третол. -ře (со)** замѣ́гли, затѣ́мни (не́що): **vztek ~řel jeho vědomí** ярос́тта замѣ́гли съзнáнието му

zastřít se, -řu se/книж. -ru *св. 1. (čím)* покрѣ́я се, забу́ля се (с не́що): **nebe se ~elo mraky** небѣ́то се покрѣ́ с ъблáци **2. обикн. третол. -ře se** замѣ́гли се, затѣ́мни се, помрачѣ́ се: **jeho mysl se ~řela** разсѣ́дъкъг, мислѣ́тта му се замѣ́гли, помрачѣ́ се

zastudena, za studena *нар.* при нѣ́ска темпе́рату́ра: **lisování ~ метал.** студѣ́но пресѣ́ване

zastudít, -ím *св. 1. обикн. третол. -í (кого – вин.)* изстудѣ́, охладѣ́ (няко́го); (на няко́го му) стáне студѣ́но, хлáдно: **sníh ho ~il za krkem** от сне́га му стáна студѣ́но на вратá **2. съцо и** **zastudít si, -ím si (со)** простудѣ́ (си) (не́що): **~it si žaludek zmrzlinou** простудѣ́ си сто́маха със сладолѣ́д **3. (со)** предизвѣ́кам забѣ́ляване от простудá; развалѣ́я (не́що) вслѣ́дствие на изстудѣ́ване: **kvočna ~ila vejce** квáчка́та оста́ви яйцáта да изстѣ́нат; **~it rýmu** занемарѣ́я, не излекѣ́вам (наврѣ́ме) хрѣ́ма

zastudít se, -ím se *св. 1. обикн. третол. -í se* развалѣ́ се вслѣ́дствие на изстудѣ́ване: **nechat ~it vejce (na hnízdě)** оста́вя яйцá (в гнездѣ́) да изстѣ́нат **2. простудѣ́ се: ~it se na výletě** простудѣ́ се по вре́ме на ѣ́злет

zástup, -u *м. 1.* (голя́ма) тълпá, (голя́мо) мнѣ́жество: **~/~y demonstrantů** тълпá/тълпѣ́ (от) демонстра́нти **2.** гру́па, гру́пичка: **~ čekajících** гру́па, гру́пичка (от) ча́кащи **3. спорт. воен.** коло́на по е́дин: **stát, jet v ~u** обикн. *мн.* сто́йм, ка́раме в коло́на по е́дин; **seřadit se do ~u** обикн. *мн.* стро́йм се в коло́на по е́дин

zástupce, -e *м. 1.* замѣ́стник: **~e ředitele** замѣ́стник-дирѣ́ктор; **~e velitele** *воен.* замѣ́стник-кома́ндѣ́р **2.** предста́витель: **~e na sjezdu** делегáт на конгрѣ́с; **volení ~i lidu** *полит.* на́родни предста́вители, депутáти; **právní ~e** *юрид.* юрѣ́сконсúлт; **státní ~e** *юрид.* прокурѣ́р; **stálý ~e** *юрид. дипл.* постоя́нен предста́витель; **diplomatický ~e** *дипл.* дипломатѣ́чески предста́витель; **obchodní ~e** *търг.* търго́вски предста́витель **3. (čeho)** (типѣ́чен) предста́витель (на не́що): **~i rostlinného, živočišného rodu** предста́вители на растѣ́телен, на животи́нски вѣ́д; **~i moderního umění** предста́вители на съврѣ́менното изкѣ́ство

zastupitelnost, -i *ж. спец.* замѣ́нимост, замѣ́няе́мост: **~ potravín** замѣ́нимост на хранѣ́телни проду́кти; **~ prvků** *хим.* взаѣ́мозамѣ́няе́мост на еле́менти; **~ zboží** *търг.* замѣ́нимост на сто́ки

zastupitelný, -á, -é заместѝм, заменим: **každý člověk je ~ý** всѝки човѝк е заменим; **živiny nejsou vzájemně ~é** спец. хранѝтелниѝ вещества не са взаѝмозаменяѝми

zastupitelský, -á, -é предстáвѝтелен: **~ý sbor** юрид. полит. състáв на народните предстáвѝтели; **~ý úřad** дѝпл. дипломатѝческа мѝсия, дипломатѝческо предстáвѝтелство

zastupitelství, -í ср. предстáвѝтелство: **diplomatické ~í** дѝпл. дипломатѝческа мѝсия, дипломатѝческо предстáвѝтелство; **obchodní ~í** търг. търговско предстáвѝтелство; **státní ~í** юрид. прокуратура

zastupitelstvo, -a ср. предстáвѝтелство; предстáвѝтели: **obecní ~o** общински съвет; **diplomatické ~o** общински съвет; дѝпл. дипломатѝческо предстáвѝтелство, дипломатѝческа мѝсия

zástupkyně, -ě ж. 1. замѝстница, замѝстничка: **~ě ředitel (školy)** замѝстник-дирѝкторка (на училище) 2. предстáвѝтелка 3. депутátка

zástupně, -ého ср. спец. възнаграждение за замѝстване (на някого)

zastupovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (komu co) преграждам, препрѝчвам (на някого нещо): **~oval jí cestu, aby neutekla** той ѝ преграждаше, препрѝчваше ѝ пътя, за да не избяга 2. (koho, co) замѝствам (някого, нещо): **~ovat nemocného kolegu** замѝствам болен колега; **ovoce může ~ovat zeleninu ve výživě** спец. плодовѝте могат да замѝстват зеленчуците в храненето 3. (koho, co) предстáвам (някого, нещо): **poslanci ~ují své voliče** депутатѝте предстáвят своѝте избѝратели; **předseda ~uje organizaci** председатѝлят предстáва организацията 4. (co) защитáвам (нещо): **~ovat zájmy pracujících** защитáвам интереси на трудѝщите се

zastuzenín|a, -y ж. разг. настѝнка, просту́да

zastuzený, -á, -é 1. изстѝнал, замрѝзнал, измрѝзнал: **~á země** замрѝзнала земя 2. настѝнал: **jsem silně ~ý** силно съм изстѝнал, настѝнал; **~á rýma** неизлекувана (наврѝме), хронѝчна хрѝма

zastydlět se, -ím св. засра́ма се: **hluboce se ~ěl** той мно́го се засра́ми

zastydlý, -á, -é 1. настѝнал, простудѝн: **~é průdušky** простудѝни брѝнхи; **~á rýma** неизлекувана (наврѝме), хронѝчна хрѝма; **~á vejce** развалѝни вслѝдствие на изстудяване яйца 2. изстѝнал, замрѝзнал, измрѝзнал: **~á síň** студѝна зала; **~ý úsměv** застѝнала усмѝвка

zastydnout, -nu св. 1. настѝна, простудѝ се 2. обикн. третол. -ne развали се вслѝдствие на изстудяване: **vajíčka na hnězdě nesmějí**

~nout яйцáта в гнездѝто не бѝва да изстѝнат 3. обикн. третол. -ne изстѝне, застѝне, охладѝ се: **rosa ~la na stoncích trávy** росáта застѝна по стрѝкчетата тревá; **úsměv na tváři ~l** прен. усмѝвката застѝна на лицѝто

zastýlat, -ám нескв. 1. (co; co kam, kde) слáгам, влáгам при застѝлане (нещо някъде): **~at houni do postele** при застѝлане на леглѝ слáгам отдѝлу дебѝло одеяло 2. (co; co čím) застѝлам, покрѝвам (нещо): **jiní ~alo chodníky kluzkým povlakem** прен. скрѝжѝт покрѝваше тротоáрите с хлѝзгава покрѝвка 3. (komu) постѝлам (на някого): **~at dobytku** постѝлам на добѝтък

zastýskat se, безл. -á se св. (komu po kom, po čem) домъчнѝе, стáне мъчно (на някого за някого, за нещо); (някой) (се) затъ́жи, затъ́гува (по някого, по нещо): **~alo se mu po dětech, po domově** стáна му мъчно за децáта, за рѝдния дѝм

zastýskat si, -ám si св. 1. (na koho, na co) оплáча се (от някого, от нещо): **~at si na děti, na bolest** експр. оплáча се от децá(та), от болка 2. (po kom, po čem) затъ́жа (се), затъ́гувам, закопнѝя (по някого, по нещо): **~at si po kamarádech** затъ́жа се, затъ́гувам, закопнѝя по приятѝли

zasucha, za sucha нар. на сýхо, в сýхо състояние: **destilace ~** хим. сýха дестѝлация

zasunout, -nu св. 1. (co kam) слѝжа, вкарáм, вмъ́кна, втъ́кна, мұ́шна, напъ́хам, натѝкам, пъ́хна (нещо някъде): **~nout papír do psacího stroje, klíč do zámku** пъ́хна, мұ́шна хартия в пишѝща машинá, клѝч в ключáлка; **~nout si ruce za opasek** пъ́хна, мұ́шна ръце зад колáна си; **~nout zásuvku** затвѝря чекмеджѝ; **~nout židli ke stolu** слѝжа, постáва, приближá стѝл до мáса; **~nout vůz do garáže** вкарáм колá в гарáж; **~nout rychlost** техн. вклѝча, сменя скорѝст; **~nout závoru** слѝжа, пұ́сна мáндáло, резѝ 2. (co) залѝстя, запъ́на (нещо) (с мáндáло): **~nout branku (závorou)** залѝстя, запъ́на пѝртичка (с мáндáло)

zasunout se, -nu se св. (kam) влѝза, мұ́шна се, пъ́хна се (някъде): **šnek se ~nul do ulity** ѝхлювѝт влѝзе, скрѝ се в черу́пката си

zasunovací, -í, -í плѝзгащ се, спұ́скащ се: **~í dveře, okno** плѝзгаща се врата, спұ́скащ се прозѝрец

zasunovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (co kam) слáгам, вкарáвам, вмъ́квам, втъ́квам, мұ́шкам, напъ́хвам, натѝквам, пъ́хам (нещо някъде): **~ovat květiny do vázy** напъ́хвам, слáгам цветѝ във вáза; **~ovat kufr pod postel** мұ́шкам, пъ́хам кұ́фар под леглѝ; **~ovat pistoli do kapsy**

пъхам, мұшкам, слàгам пистолет в джòба; ~ovat **zásuvku** затвàрям чекмеджè; ~ovat **rychlost** *техн.* вклòчвам, смèням скòрост; ~ovat **závoru** слàгам, пұскам мàндàло, резè
2. (со) залòствам, запъвам (нещо) (с мàндàло): ~ovat **dveře** залòствам, запъвам вратà (с мàндàло)

zasun|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (кат)* влìзам, намèствам се (някъде)

zasunovatel|ný, -á, -é плъзгаш (се), подвижен; кòйто мòже да се премèства с плъзгане, с плъзгане да се впъхва: ~é **okenice** плъзгашци се кепèнци, капàци на прозòрец

zasup|ět, -ím св. 1. запръхтя, изпръхтя, запухтя, изпухтя, засумтя, изсумтя: **koně ~ěli** конèте запръхтяха, изпръхтяха; **zasupěl a pěstí udeřil do stolu** тòй изсумтя и удàри с юмрұк по масата; **lokomotiva ~ěla** локомотивът изпухтя, запухтя **2.** (kudy) премìна с пухтèне (през някъде): **ulicì ~ělo auto** по ұлицата изпухтя колà **3.** (со) *експр.* изсумтя (нещо)

zásuvk|a, -u ж. 1. чекмеджè: **vytáhnout ~u** изтèгля, извàдя чекмеджè; **založit spis do ~u** *прен.* оставя прèписка да чака настранà, без да я разгледà **2.** *техн.* щèпселна кутия, щèпселна розèтка; *разг.* контàкт **3.** *техн.* гнездò: **antennì ~a** антèнно гнездò

zásuvkov|ý, -á, -é 1. кòйто се отнàся до чекмеджè: ~á **skříň, pokladna** шкàф, кàса с чекмеджèта **2.** *техн.* кòйто се отнàся до щèпселна кутия, *разг.* до контàкт

zásuvn|ý, -á, -é плъзгаш (се), подвижен; кòйто мòже да се премèства с плъзгане, да се впъхва (някъде): ~ý **rám okna** спұскаща се прозòречна рàмка

zasvě|covat ♦ **obřad** ♦
изпèя си песентà, отживèя си врèмето

zasvěceně *нар.* посветèно, осведомèно, информирàно; катò специалист: **mluvit, tvářit se ~** гòвòря осведомèно, дàвам си вид, че знаям всìчко

zasvěcen|ec, -ce м. книж. 1. посветèн, познавàч, специалист: **do toho vidí jen několik ~ců** от товà разбират сàмо няколко посветèни, само няколко специалисти **2.** (koho, čeho) чòвèк, кòйто изцýло се е отдал, посветил (на някого, на нещо): ~ec **Múz** чòвèк на изкұството

zasvěceneck|ý, -á, -é *книж.* посветèно, осведомèно, информирàно, квалифицирàно: ~ **hovořit o divadle** гòвòря осведомèно за теàтъра **zasvěceneck|ý, -á, -é** *книж.* кòйто се отнàся до чòвèк, посветèн (в нещо или на нещо)

zasvěcenost, -i ж. посветèност, осведомèност, информирàност

zasvěcen|ý, -á, -é 1. посветèн, осведомèн, ин-

формирàн, квалифицирàн: ~ý **pamětník, informátor** посветèн, осведомèн съврèменник, информàтор; **podat ~ý výklad** дàм вèщо, квалифицирàно обяснèние **2.** в счèт. ~ý **svátek** *църк.* църковен прàзник, на кòйто не сè работи **3.** *книж.* свещèн, свят: **lípa bývala Čechům ~ý strom** липàта е билà свещèно дървò за чèхите

zasvěcovac|í, -í, -í предназначèн за посвещàване, за освещàване: ~í **obřad** *църк.* обрèд за посвещàване, за освещàване

zasvěc|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1.* (koho – вин. do čeho) посвещàвам, въвèждам (някого в нещо), запознавам (някого с нещо): ~ovat **nováčka do agendy** въвèждам новàк в рàботата **2.** (со kоти) *църк.* освещàвам (нещо); посвещàвам, наричам с освещàване (нещо на някого, на нещо): ~ovat **života** отдàвам, посвещàвам живòта си на отèчеството **4.** (со; со čím) *разг. експр.* тържèствено откривам, освещàвам, *разг.* сефтòсвам (нещо): ~ovat **nový byt hostinou** освещàвам нòво жилище с гòщàвка, с гуляй

zasvěcovatel, -e м. книж. чòвèк, кòйто въвèжда, запознава, посвещàва (някого в нещо)

zasvěcovatelk|a, -u ж. книж. женà, кòято въвèжда, запознава, посвещàва (някого в нещо)

zasvěd|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í, zasvěd|ít, обикн. третол. -í св. (koho – вин.) засърби (някого): ~ělo **mě oko** засърби ме окòто; ~ělo **mě v zádech** безл. засърби ме гърбът

zasvětel|kovat, обикн. третол. -uje св. 1. приплàмне, плàмне, свèтне: **plamen modře ~oval** плàмъкът затрептя със сèния светлинà; **oči mu zlověstně ~ují** очите му святкат зловèщо

2. *книж.* проблèсне: **na tváři mu občas ~uje úsměv** на лицèто му понякога проблèсва усмивка; **v očích mu ~ovala chytrost** в очите му проблèсна лукàвство

zasvět|í, -í ср. книж. задгрòбният свят, дния свят **zasvět|ít, -ím св. 1.** (koho do čeho) посветя, въведà (някого в нещо), запознава (някого с нещо): ~it **přítele do svých plánů** посветя приятеля си в свòдите плàнове; ~it **nového pracovníka do práce** въведà нòв работник в рàботата **2.** (со kоти) *църк.* посветя, нарека с освещàване (нещо на някого): ~it **kostel svatému Václavu** посветя църква на свети Вàцлав **3.** (koho, со kоти, čети) *книж.* отдàм, посветя (някого, нещо на някого, на нещо): ~it **život**

umění, bohu отдам, посветя живота си на изкуството, на бога **4.** (*co; co čít*) разг. експр. тържествено открива, осветя, разг. сефтосам (*нещо*): **~it nové šaty na plese** за пръв път облека нова рокля на бала

zásvětn|í, -í, -í книж. задгробен

zásvětn|ý I, -á, -é книж. задгробен

zásvětn|ý II, -á, -é който се отнася до осветяване, до посвещаване: **~á modlitba** църк. молитва за осветяване

zasvin|ít, -ím св. (*co*) разг. експр. вулг. оцапам, наплескам, замърся, зацапам, изкалям (*нещо*): **~it podlahu** зацапам, изкалям под; **~it si žaludek** скапя, съсия, разваля, разстрѝ си стомаха

zasviň|ovat, -uju нескв. (*co*) разг. експр. вулг. мацам, плѝскам, мърлям, размърсявам, зацапвам, изкалвам (*нещо*)

zasvišť|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. **1.** засвисти, изсвисти, заплющѝ, изплющѝ, запищи, изпищи: **bič ~ěl vzduchem** камшикът заплющѝ, изплющѝ във въздуха; **~ěly výstřely** засвистѝха, изсвистѝха, заплющѝха, изплющѝха изстрели **2.** (*kudy; kde*) експр. просвисти, пропищи (*някъде*): **střela mu ~ěla kolem ucha** куршумът просвистѝ, пропищи край ухото му

zasvíť, -u м. проблясък, просветване, лъч: **~ slunce** слънчев лъч, проблясък на слънце; **~ naděje** книж. проблясък, лъч на надежда

zasvíť|at I, -ám, обикн. третол. -á св. засвети, засия, проблѝсне

zasvíť|at II обикн. третол. и безл. **-á** нескв. **1.** третол. светва, просветва, засиява: **slunce ~á skrz mříže okna** слънцето светва през решѝтката на прозореца **2.** третол. (*kat*) прониква, надниква с лъчите си (*някъде*) **3.** третол. заблестява, блѝсва **4.** безл. книж. съмва се, развиеделява се

zasvíť|it, обикн. третол. -í св. **1.** светне, засвети: **blesk ~il** светна, блѝсна мълния; **po bouři ~ilo slunce** след бурята светна, засвети слънце **2.** (*kat*) проникне, надникне с лъчите си (*някъде*): **k nám za celý den slunce ne~í** при нас през целия ден не прониква, не надниква слънце **3.** също и **zasvíť|it se, обикн. третол. -í se** засия, заблести, блѝсне: **zuby jí ~ily bělostí** зъбите ѝ блѝснаха, заблестѝха с белотата си; **radost mu ~ila v očích** прен. радост засия в очите му **4.** проблѝсне, просветне: **ze tmy ~ila bílá zed'** в тъмнината проблѝсна, просветна бяла стена

zasvit|nout, обикн. третол. и безл. -ne св. **1.** просветне: **když ~l den** когато съмна, когато се развидели, когато настана ден; **~la naděje** прен. книж. просветна надежда; **~lo mi v hlavě**

безл. разясни ми се, просветна ми в главата **2.** светне, засвети, заблести: **sírka ~la a hned uhasla** кибритената клѝчка светна и веднага угасна; **na nebi ~la večernice** на небето засвети вечерницата **3.** (*kat*) влѝзе, проникне с лъчите си (*някъде*): **místo, kam slunce ne~ne** място, където слънце не прониква **4.** засияе, заблести, блѝсне: **oči mu ~ly radostí** очите му засияха от радост **5.** проблѝсне: **zdi ~nou bělostí** стените проблясват с белотата си **6.** (*na co*) огрее, освети (*нещо*)

zasvrb|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. (*koho*) разг. засърби (*някого*): **něco ho ~ělo** **zudem** **~ělo** **~ělo** **ho dlaň** засърбѝха го ръцѝте; обзе го желание да набие някого; **~ěl ji jazyk** засърбѝ я езикът

zasyč|et, -ím св. **1.** обикн. третол. **-í** изсъска: **had, plamen ~el** змията, пламъкът изсъска; **pára ~ela** парата изсъска **2.** (*-; čít*) изсъскам (*-; ot něco*): **~et bolestí** изсъскам от болка **3.** (*co*) изсъскам, просъскам (*нещо*); съскайки произнеса, кажа (*нещо*): **~et nadávku** изсъскам, просъскам ругатня

zasych|at, zasých|at, обикн. третол. -á нескв. съхне, засъхва, изсъхва: **inkoust pomalu ~al** мастилото бавно засъхваше; **koruny stromů ~ají stářím** короните на дърветата съхнат от старост; **krev ~á** кръвта засъхва, запѝча се

zasyk|at, -ám св. **1.** (*čít*) изсъскам (*ot něco*): **~at bolestí** изсъскам от болка **2.** (*co*) изсъскам (*нещо*)

zasyk|nout, -nu св. **1.** (*čít*) (еднократно) изсъскам (*ot něco*): **~nout bolestí** изсъскам от болка **2.** (*co*) (еднократно) изсъскам (*нещо*): **~nout rozkaz** изсъскам заповед

zásyp, -u м. **1.** засипване, затръпване, зарѝване, насипване, запълване **2.** пудра: **dětský ~** дѝтска пудра

zasyp|at, -u/-ám св. **1.** (*koho, co*) зарѝва, засипя, затръпам (*някого, нещо*): **~at rakev** зарѝва, затръпам ковчѝг; **výbuch ~al havíře** експлозията засипа, затръпа миньори **2.** (*co*) засипя, запълня (*нещо*): **~at jámu, příkop** засипя, запълня яма, ров **3.** (*koho, co čít*) посипя, напудря, порѝся (*някого, нещо с нещо*): **~at nemluvně po koupání** посипя с пудра, напудря пеленаче след къпане; **~at ránu práškem** посипя, порѝся рана с лекарство **4.** (*koho – vin. čít*) експр. обсипя, отръпам (*някого с нещо*): **~al ji dary** той я обсипа, отръпа я с подарѝци; **~at někoho otázkami, výčitkami** обсипя, отръпам някого с въпрѝси, с ѝпреци

zasýp|at, zasypáv|at, -ám нескв. **1.** (*koho, co*) зарѝвам, засипвам, затръпвам (*някого, не-*

що): **~at kořeny zemí** заравям, затрупвам корени със земя, с почва **2.** (со) засипвам, запълвам (нещо): **~at dolíky na silnici** засипвам, запълвам дупки на шосе **3.** (кого, со čím) посипвам, напудрям, пудря, поръсвам (някого, нещо с нещо): **~at dítě po koupeli** посипвам с пудра, напудрям детето след къпане; **~at ránu práškem** посипвам, поръсвам рана с лекарство **4.** (кого – вин. čím) експр. обсипвам, отрупвам (някого с нещо): **~at někoho dary** обсипвам, отрупвам някого с подаръци; **~at úřady žádostmi** обсипвам, затрупвам, заливам учреждения с молби

zášypov|ý, -á, -é 1. който се отнася до пудра, до прах за посипване **2.** който се отнася до материал за засипване, за запълване

zasýř|ít, -ím св. спец. (со) засира, подсира (нещо): **~it mléko** засира, подсира мляко

zasyt|ít, -ím св. (кого, со čím) заситя, наситя (някого, нещо с нещо): **~it dítě** нахраня детето; **~it touhu** удовлетворя копнеж; **~it žaludek** заситя стомаха си

zasyt|ít se, -ím se св. (чим) заситя се, наситя се, нахраня се (с нещо): **~it se chlebem** заситя се, нахраня се с хляб

zašantroč|ít, -ím св. разг. експр. 1. (со) тайно продам (нещо): **výhodně ~it ukradené zboží** изгодно продам откраднатата стока **2.** (со kam) изгубя, забутам, посѐя (нещо някъде): **neví, kam ~ila brýle** не знае къде е забутала очилата си

zašantroč|ovat, -uji/разг. -uju несл. експр. 1. (со) тайно продавам (нещо) **2.** (со kam) забутвам (нещо някъде)

zašátr|at, -ám св. (чим) разг. експр. заопипвам (с ръце)

zašedle нар. посивяло, сивкаво

zašedl|ý, -á, -é посивял, сивкав: **~á obloha** посивяло, сивкаво небѐ

zašed|nout, обикн. третол. -ne св. рядко посивѐе: **obloha ~la** небѐто посивя

zašelest|ít, -ím св. (-; čím) изшумоля, прошумоля (-; с нещо)

zašept|at, -ám св. (со) пошепна, прошѐпна (нещо): **prosebně ~al** той умолително прошѐпна; **~al mu (do ucha)** той му пошепна (на ухо); **~at heslo** прошѐпна парола

zašept|nout, -nu св. (со) прошѐпна (нещо): **neodvážil se ani ~nout** той не се осмелѝ дори да прошѐпне, да гъкне дори

zašerm|ovat, -uji/разг. -uju св. (чим) замăхам, запôчна да мăхам (с нещо): **prudce ~ovat mečem, kordem** размăхам мѐч, шпáга; **~ovat odmítavě rukou** замăхам с ръка в знáк на несъгласие, на отрицание

zešeřel|ý, -á, -é книж. помръкнал, заздравѐн, здравѐн

zašeřen|í, -í ср. здрач, полумрак, сѹмрак

zašeřen|ý, -á, -é книж. помръкнал, смрачѐн, здрачѐн: **oči ~é těžkým životem** прен. очи помръкнали, тѣжни от тежкия живот; **~ý hlas** прен. тих, приглушѐн глас

zášeř|í, -í ср. поет. дрезгавина, здрач, мрак

zašeř|ít se, обикн. третол. и безл. -í se св. 1. безл. здрачѝ се, смрачѝ се **2.** книж. засивѐе се, затъмнѐе се

zášev|ek, -ku м. шив. свѝвка, пенс (на дреха): **~ky na sukni** свѝвки, пѐнсове на пола

zaševell|ít, -ím св. книж. 1. обикн. третол. **-í** изшумоля, прошумоля: **děšť ~il** дъждѝт прошумоля **2.** обикн. третол. **-í** трѐпне, потрѐпне: **ani lísteček ne~il** дори листче не потрѐпна **3.** (со) експр. пошепна, прошѐпна (нещо): **~il tise pozdrav** той тихо прошѐпна поздрав

záševkov|ý, -á, -é който се отнася до свѝвка, до пѐнс на дрѐха

zašifr|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) шифровам (нещо): **~ovat zprávu** шифровам съобщѐние

zášij|ek, -ku м. остар. 1. тил **2.** плесница

zašilh|at, -ám св. 1. запôчна да глѐдам накриво, стана кривоглѐд: **~at pravým okem** запôчна да глѐдам накриво, стана кривоглѐд с дяското око **2.** (ро кот, ро ѐет) експр. поглѐдна крадешкôм (към някого, към нещо): **~al mu přes rameno** той поглѐдна крадешкôм през рамото му; **~at po sousedovi** поглѐдна крадешкôм към съседа **3.** (ро кот, ро ѐет) експр. проявя интерес, хвърля око (на някого, на нещо): **~at po hezkém děvčeti, po lepším místě** хвърля око на хубаво момиче, на по-добро място

zašimr|at, -ám св. (кого, со) лѐко погъделичкам (някого, нещо) с перцѐ, със слáмка: **~at dítě pod bradou** погъделичкам детето под брадичката; **vůně pečeně ~ala chřípí** миризмáта на печено погъделичка, раздразни нôздрите; **kouř ho ~al, až kýchl** пушекът го раздразни, ~~тук няма~~ **~al ho podkožní** експр. поласка я някого

zašišl|at, -ám (со) изфъфля, профъфля, зафъфля (нещо): **dítě ~alo** детето зафъфля; **~at odpověď** изфъфля ôтговор

zaš|ít, -iji/разг. -iju св. 1. (со, жарг. кого) зашѝя, закърпя (нещо, някого): **~it prodřený loket kabátu** зашѝя, закърпя протрит лáкът на палто; **~it si punčochy** зашѝя, закърпя си чорáпите; **~it díru na lokti** зашѝя дупка на лáкътя; **~it ránu** зашѝя рана; **~it pacienta** мед. жарг. зашѝя, закърпя пациент **2.** (со, рядко кого kam) зашѝя (нещо, някого някъде): **~it (si) peníze pod podšívku** зашѝя (си) парите под хастáр;

~í mrtvolu do pytle зашйя трўп в чувъл 3. (koho – вин.) жарг. опандйзя, затвѳря, вкарам в затвѳра (някого)
zašit|ý, -á, -é 1. зашит, закърпен 2. *експр.* скрит
 ◆ **наведеници**
něm ~ý голям шмекер, голям дявол е тѳй
zašivan|ý, -á, -é зашит, закърпен: ~ý kabát за-
 кърпено палтѳ; **nosit** ~é punčochy нѳся за-
 кърпени чорáпи
zašív|at, -ám *несв.* 1. (со, жарг. koho) зашивам,
 закърпвам (нещо, някого): ~at chatrné prádlo
 зашивам, закърпвам изнѳсено бельѳ; ~at díry
 v rukávech зашивам дўпки на рькáвите; ~at
 ránu зашивам рана; ~at pacienta *мед. жарг.*
 зашивам, закърпвам пациент 2. (со kat) за-
 шивам (нещо някъде): ~at peníze pod pod-
 šívku зашивам парй под хастър
zaškareděné *нар.* намръщено, начумѳрено: **po-
 hlédnout** ~ поглѳдна намръщено, начумѳрено
zaškareděnlý, -á, -é намръщен, начумѳрен: ~á
 tvář намръщено, начумѳрено лице; mít ~ý
 výraz имам намръщено изражѳние
zaškaredit se, -ím se *св.* (на koho, на со) на-
 мръщя се, начумѳря се (на някого, на нещо):
 tvář se mu ~ila лицѳто му се намръщи, на-
 чумѳри се; ~it se na odpůrce изглѳдам на-
 мръщено, начумѳрено прѳтивник
zaškatulk|ovat, -uju *св.* (со, по-рядко koho kam)
разг. експр. пейѳр. класифицирам, категори-
 зирам, причисля (нещо, някого някъде): to se
 nedá nikam ~ovat товá не пáсва, товá не мѳ-
 же да се категоризира никъде
zaškemr|at, -ám *св.* (о со) *експр.* замѳля настоя-
 телно, заврънкам, замрънкам, захлѳнча (за
 нещо): dítě ~alo o pamlsек детѳто заврънка,
 замрънка, захлѳнчи за лáкомство
zašklebit se, -ím se *св.* (на koho) захйля се, озъбя
 се, направя гримáса (на някого): ~it se ra-
 dostně na příchozí захйля се рáдостно на но-
 водошлйте
zaškobrt|at, -ám *св. разг. експр.* 1. (о со) запре-
 пъвам се (в нещо): ~at na hrbolaté cestě за-
 препъвам се по неравен пъг 2. заекна, запъна
 се (при говорене)
zaškobrt|nout, -nu *св. разг. експр.* 1. (о со) пре-
 пъна се (в нещо): ~nout o kámen препъна се в
 камък 2. заекна, запъна се (при говорене)
záškodnický *нар.* диверсáнтски: vypadat ~ из-
 глѳждам като диверсáнт
záškodnický, -á, -é вредителски, диверсáнтски:
 ~á akce вредителска, диверсáнтска áкция; ~á
 skupina вредителска, диверсáнтска грўпа
záškodnictv|í, -í *ср.* вредителство, вредителска
 дѳйност, диверсáнтство: odhalit v závodě ~í
 разкрйя вредителство в завод

záškodník, -a *м.* вредител, диверсáнт: odhalit
 ~ky a sabotéry разкрйя дивесáнти и саботѳри
záškoláctv|í, -í *ср.* *педаг. учил.* бйгане, системно
 отсъствие от училище, от учебни занятия
záškolák, -a *м.* ученик, кѳйто бйга от училище,
 от учебни занятия
zaškolen|ec, -ce *м.* чѳвѳк, обучáван, обўчен в ня-
 каква специáлност: pečovat o ~ce полáгам
 грйжи за обучáваните
zaškolen|í, -í *ср.* обучѳние: poslat na ~í изпратя
 на обучѳние
zaškolen|ý, -á, -é обўчен
zaškollit, -ím *св.* (koho – вин.) обўча (някого):
 ~it mladé pracovníky ve výrobě обўча млáди
 работници в производството
zaškollit se, -ím se *св.* (в ѳет; жарг. на со) обўча
 се (в нещо): ~it se na novou pracovní metodu
 усвѳя нѳв производствен мѳтѳд
zaškolovac|í, -í, -í учебен; кѳйто слўжи за обу-
 чѳние: ~í kurz кўрс за обучѳние; ~í dílna
 учебна работилница, учебен цѳх
zaškol|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (koho – вин.)
 обучáвам (някого): ~ovat pracovníky обучá-
 вам работници
zaškol|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* (в ѳет;
 жарг. на со) обучáвам се (в нещо): ~ovat se v
 novém oboru усвѳявам нѳва специáлност
zaškrábán|í, zaškrabán|í, -í *ср.* 1. почѳсване
 2. задрáскване, зачертáване (с мѳлив) 3. под-
 чертáване 4. задрáскване, подрáскване, дрá-
 щене (по врата и под.)
zaškráb|at, zaškrab|at, -u/по-рядко -ám *св.*
 1. (koho kam) почѳша (някого някъде): ~at
 někoho na zádech почѳша някого по гърбá;
 ~at se za uchem почѳша се зад ухѳто 2. (на со)
 задрáскам, задрáщя (по нещо): pes ~al na
 dveře кўчетѳ задрáска по вратáта 3. (kat)
 (за)пѳчна да дрáскам, да пйша лѳшо (някъде):
 dítě ~alo po desce детѳто (за)пѳчна да дрáска
 по корйцата
zaškrabáván|í, -í *ср. техн.* шабрѳване
zaškrabáv|at, -ám *несв.* (со) *техн.* шабрѳвам
 (нещо)
zaškrceně *нар.* приглушѳено, спѳдáвено: ozvat
 se ~ обáдя се приглушѳено
zaškrcen|ý, -á, -é 1. пристѳгнат, притйснат, свит,
 стѳгнат, стйснат: mít hrdlo jako ~é гърлото
 ми е свйто, стѳгнато; ~á buňka *биол.* прищйп-
 ната клѳтка 2. приглушѳен, спѳдáвен: ~ý hlas
 приглушѳен, спѳдáвен глас; ~ý pláč спѳдáвен
 плáч
záškrť, -u *м. мед.* дифтерйт
záškrť|at, -ám *св.* (со) 1. подчертáя (нещо): ~at
 (si) v knize důležitá místa подчертáя (си) вáж-
 ни мѳстá в книга; ~at chyby v diktátu под-

черта̀та грѣшки в диктовка **2.** задрáскам, зачѣрка, зачерта̀та (*нещо написано*): **~at napsané řádky** задрáскам, зачѣрка написани редовѣ

zaškrťav|at, -ám *несв. (co)* **1.** подчерта̀вам (*нещо*): **~at (si) zprávy v novinách** подчерта̀вам (си) съобщѣния във вѣстник **2.** задрáскам, зачѣркам (*нещо написано*): **~at napsanou větu** задрáскам, зачѣркам написано изрѣчѣние

zaškrť|it, -ím *св. 1. (koho – вин.)* задушá, удушá (*някого*): **ve rvačce ho ~il** в сбйването то̀й го удушй **2. (co)** затѣгна, пристѣгна, стѣгна (*нещо*): **~it končetinu (při krvácení)** *мед.* пристѣгна, стѣгна крайник (при кървѣне); **~it přívod plynu** *техн.* намаля̀ притока на гáз **3. (co)** *експр.* заглушá, задушá, потисна, унищожá (*нещо*): **~it pokrok** задушá прогрѣса

zaškrť|it se, обикн. третол. -í se *св. рядко спец.* свйе се, стѣгне се, стесни се: **buněčné jádro se uprostřed ~í** *биол.* клѣтчното ядрò се прищйпва в средáта

zaškrť|nout, -nu *св. (co)* **1.** подчерта̀та (*нещо*): **~nout si důležité odstavce v článku** подчерта̀та си важни пасáжи в стáтия; **~nout červeně chyby v textu** подчерта̀та с червѣно грѣшки в тѣкст **2.** задрáскам, зачѣрка, зечерта̀та (*нещо*): **~nout napsané slovo** задрáскам, зачѣрка написана дýма

zaškrťov|ý, -á, -é *мед.* дифтеритен: **~á epidemie** дифтеритна епидѣмия

záškrub, -u *м.* **1.** дрѣпване, подрѣпване, тѣглене: **~udice s chycenou rybou** дрѣпване на вѣдица с хвáната рйба **2.** гърч, конвълсия: **~u těla** гърчове, конвълсии на тя̀лото **3. мед.** клòкус: **~svalu** клòкус на мýскула

zaškrub|at, -u/-ám *св. (čít; za co)* задѣрпам, подрѣпна, дрѣпна *вnezáпно (нещо)*: **~at provazem/za provaz** задѣрпам въжѣ; **~at uzdu** задѣрпам, подрѣпна, дрѣпна юздá; **bolestně ~at koutky úst** сгърча болѣзнено љгълчетата на устáта; **tělem raněného zvířete ~alo** *безл.* тя̀лото на ранѣното живòтно се загърчи

zaškrub|at se/sebou, -u se/sebou/-ám se/sebou *св.* загърча се, потрѣпна, затресá се: **ramena se/sebou ~ala bolestí** раменѣте се загърчиха, потрѣпнаха от бòлка

zaškrub|nout, -nu *св. (čít; za co)* дрѣпна, подрѣпна, потѣгля (*нещо*): **~nout lanem/za lano** дрѣпна въжѣ; **~nout uzdu** дрѣпна юздá

zaškrub|nout se/sebou, -nu se/sebou *св.* сгърча се, потрѣпна, потрепѣря, трѣпна: **svaly se mu v obličejí ~ly** мýскулите на лицѣто му потрѣпнаха, потрепѣриха; **rty sebou ani ne~ly** устните дори не трѣпнаха

záškrubov|ý, -á, -é *мед.* клонйчен: **~é křeče** клонйчни гърчове, конвълсии

zaškyt|at, -ám *св.* **1.** захълцам, запòчна да хълцам **2.** заридя̀я, захлйпам, захълцам

zaškyt|nout, -nu *св.* **1.** изхълцам **2.** изстѣна

zašlap|at, -u/-ám *св. 1. (co kam)* затѣпча, стѣпча, натѣпча (*нещо някъде*): **~at kamínky do země** затѣпча, натѣпча камъчета в земя̀та **2. (co)** смáчкам, стѣпча, задушá, заличá (*нещо*): **~at hořící oharek** смáчкам, стѣпча, загася̀ горяща угáрка; **~at stopy ve sněhu** стѣпча, заличá следи в снегá **3. (koho – вин.)** смáчкам, стѣпча, убйя (*някого*): **~at mravence** смáчкам, стѣпча мрáвка **4. (co)** *експр.* потѣпча, разбйя, унищожá, разрушá (*нещо*): **~at lásku** потѣпча, разрушá любòв **5. (co)** замърся̀, заца̀пам, изца̀пам (*нещо*) с кáлни кракá: **~at podlahu, schody** заца̀пам с обóвки под, стълбище

zašlap|at si, -u si/-ám si *св.* **1.** покáрам колелò **2.** похòдя

zašlapáv|at, -ám *несв. 1. (co kam)* затѣпквам, натѣпквам (*нещо някъде*): **~at pecky do země** затѣпквам, натѣпквам костйлки в земя̀та **2. (co)** *спорт. публ.* спйрам (*топка и под.*): **~at míč, kotouč** спйрам тòпка, шáйба **3. (co)** смáчкам, стѣпквам, задушáвам, заличáвам (*нещо*): **~at hořící oharek** смáчкам, стѣпквам, загасям горяща угáрка; **~at základní lidská práva** *експр.* потѣпквам оснòвните човѣшки права **4. (koho – вин.)** смáчкам, стѣпквам, убйвам (*някого*): **~at žízalu** смáчкам, стѣпквам чѣрвей

zašláp|nout, -nu *св. 1. (co kam)* затѣпча, натѣпча (*нещо някъде*): **~nout spadlý listek do země** затѣпча, натѣпча паднало листѣнце в земя̀та **2. (co)** *спорт. публ.* спрá (*топка и под.*): **~nout míč, kotouč** спрá тòпка, шáйба **3. (co)** смáчкам, стѣпча, задушá, заличá (*нещо*): **~nout doutnající cigaretu** смáчкам, стѣпча тлѣеща цигáра; **~nout kresbu v písku** стѣпча, заличá рисýнка в пясък **4. (koho – вин.)** смáчкам, стѣпча, убйя (*някого*): **~nout brouka** смáчкам, стѣпча брѣмбар **5. (co)** *експр.* разбйя, разрушá (*нещо*): **~nout naděje** разбйя надѣжди

zašláp|nout se, обикн. третол. -ne se *св. сел. стоп.* наранй се с копйтото на задния си крак (*за кон*)

zašlápnut|ý, -á, -é *експр.* отритнат, унизѣн, потйснат, угнетѣн: **~ý umělec** непризнат, отритнат художник, артйст

zašlap|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв. сел. стоп.* нараня̀вам се с копйто на задния си крак (*за кон*)

zášleh, -u *м. книж.* **1.** бля̀сък, пробля̀сък, лумване, свѣтване: **světelný ~** лумване на светлинá; **~ slunce** бля̀сък, пробля̀сък на слънце **2. прен.** йзблик, пробля̀сък, просвѣтване:

vášnivý ~ v očích страстен проблясък в очите; ~ **lásky** изблик на любов

zašleh|at, -ám св. **1.** (*čím*) зашибам, запляскам (*с нецо*): ~**at bičem** зашибам с камшик **2.** (*čím*) замáхам, замáтам (*нецо*): **pes ~al ocasem** кучето замáха, завъртя опашка **3.** обикн. *третол.* -**á** запламти, заизвива се (*за ламък*) **4.** (*co do čeho*) готв. разбия (*нецо в нецо*): ~**at do bílkového sněhu cukr** разбия захар в белтък

zašleháv|at, -ám неск. (*co do čeho*) готв. разбивам (*нецо в нецо*): ~**at cukr do bílkového sněhu** разбивам захар в белтък

zašleh|nout, -nu св. **1.** (*čím*) шибна, плесна (-; *нецо*): ~**nout bičem** шибна с камшик **2.** (*čím*) махна (*с нецо*): **kráva ~la ohonem** кравата махна с опашка **3.** обикн. *третол.* -**ne** блесне, светне: **v tom ~l blesk** в това време блесна светкавица; **dětem ~lo v očích** безл. очите на децата светнаха

zašlost, -í ж. **1.** износеност, извехтялост, овехтялост: ~ **obrazu, nábytku** овехтялост на картина, на мебели **2.** *остар.* минало

zašluk|ovat, -uji/разг. -uju св. *разг.* засмúча, задърпам; запóчна да дърпам, да смúча, да всмúквам (*дим от цигара*): **rychle ~oval** той бързо задърпа, засмúка цигарата

zašlý, -á, -é **1.** замърсен, износен, овехтял: ~**ý nápis** замърсен, избледнял надпис; ~**é barvy** избледнели цветове; ~**é stříbro** потъмняло сребро; ~**á podlaha** немйт, зацапан, изтрит под **2.** *остар.* минал, преминал, изчезнал, отмрял, отшумял: ~**á sláva** минала, отшумяла слава; **dávno ~é štěstí** отдавна изчезнало щастие

zašmajchl|ovat, -uji/разг. -uju св. (*коти*) *разг.* подмажа се (*на някого*)

zašmátr|at, -ám св. (*po čem, по-рядко po kot*) *разг. експр.* заопипвам, затърся, опипам (*нецо, някого*): ~**ovat po stěně** опипвам стената; **v šeru ~aly ruce po klíce** в полумрака ръцете затърсиха опипом дръжката на вратата

zašmelinař|it, zašmel|it, -ím св. (*co*) *разг. пейор.* продám (*нецо*) на черна борса: ~**it maso** продám месó на черна борса

zašmelinař|it si, zašmel|it si, -ím si св. *разг. пейор.* позанимая се с черна борса: ~**it si za války** позанимая се с черна борса през войната

zašmidl|at, -ám св. (*co*) *разг. експр.* скърцайки, стържейки изсвиря (*нецо*) на цигулка

zašmír|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) *разг.* замáжа, изцапам нещó с грес, с катран

zašmodrchanost, -í ж. *разг. експр.* заплетеност, обърканост

zašmodrchan|ý, -á, -é *разг. експр.* забъркан, за-

плетен, объркан, омотан: ~**ý uzel** заплетен, объркан възел; ~**ý výklad** *прен.* заплетено, объркано обяснение; ~**á situace** *прен.* заплетено, объркано, слóжно положение

zašmodrch|at, -ám св. (*co*) *разг. експр.* забъркам, заплетá, объркам, омотáя (*нецо*): ~**at šněrovadla** заплетá, омотáя връзки (на обувки); ~**at vlasy** забъркам, заплетá косá; ~**at všechny plánu** *прен.* объркам всички плáнове; ~**at konec věty** омотáя, изговоря неясно края на изречение

zašmodrch|at se, обикн. третол. -á se св. *разг. експр.* заплетé се, обърка се, омотáе се: ~**ala se mu tkanička** връзката на обувката му се заплетé, омотá се

zašmodrcháv|at, -ám неск. (*co*) *разг. експр.* забърквам, заплитам, обърквам, омотáвам (*нецо*): ~**at provázek** омотáвам, завързвам връв на възел

zašmodrcháv|at se, обикн. третол. -á se неск. *разг. експр.* заплита се, обърква се, омотáва се: **provaz se ~á** възетó се заплита, омотáва се; **situace se ~ala** *прен.* положението се заплиташе, усложняваше се

zašmour|at, -ám св. (*co*) *експр.* замáжа, изцапам (*нецо*)

zašmudlan|ý, -á, -é *разг. експр.* замáзан, замърсен, зацапан, изцапан: ~**ý kapesník** зацапана, изцапана носна кърпа

zašmudl|at, -ám св. (*co*) *разг. експр.* замáжа, замърся, зацапам, изцапам нещó: ~**at knížku** замáжа, изцапам книга

zašněř|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) **1.** затегна и завържа (*връзки и под.*): ~**ovat (si) tkaničky** завържа (си) връзките **2.** затегна и завържа (*нецо с връзки*): ~**ovat (si) boty** завържа (си) обувките

zašněř|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. пристегна се и се завържа (*с връзки*): ~**ovat se do korzetu** пристегна се с корсет

zašněřováv|at, -ám неск. (*co*) **1.** затягам и завързвам (*връзки и под.*) **2.** затягам и завързвам (*нецо с връзки*)

zašněřováv|at se, -ám se неск. пристягам се и се завързвам (*с връзки, в корсет*)

zašňup|at si, -ám si св. (*co*) посмъркам, смъркна: **s chutí si ~at** с удоволствие посмъркна, посмъркам, смъркна (*енфие*)

zašňup|nout (si), -nu (si) св. смъркна (си) (*енфие*): **notně si ~l** порядъчно, здравата си смъркна (*енфие*)

zašoup|at, -u/-ám св. (*čím; s čím*) (за)пóчна да бúтам, да влача, да местя, да тлáскам, да тьтря (*нецо*): ~**at nohama** завлáча, затьтря, зать-

- трўзя кракà; **~at se skříní** (за)пòчна да бўтам, да влàча, да тїтра шкàф
- zašoup|nout, -nu** св. **1.** (*čím; s čím*) бўтна, премєстя (*нещо*): **~nout nohou** премєстя с влàчене крàк (*по пода*); **~nout s židlí** бўтна, премєстя стòл **2.** (*co kam*) бўтна, мўшна, пїхна (*нещо някїде*): **~nout bačkory pod stůl** бўтна, мўшна, пїхна пантòфи под мàсата **3.** (*co*) бўтна, пїхна, затвòря (*нещо*): **~nout závoru** бўтна, пїхна, слòжа мандàло, резè; **~nout dveře** затвòря вратà с бутане, с плїзгане
- zašour|at, -ám** св. **1.** (*čím*) (за)пòчна да бўтам, да влàча, да мєстя, да тїгрўзя, да тїтра (*нещо*): **~at nohama** завлàча, затїгрўзя, затїтра кракà **2.** затропòля, изтропòля, затїгрўзя се, затїтра се: **bačkory ~aly po pohlaze** пантòфите се затїгрўзиха, затїтриха се с шўм по пòда; **~aly židle** затрополиха, изтрополиха столòве (*при местене по пода*)
- zašpás|ovat, -uju** св. разг. **1.** (за)пòчна да се шегўвам, да си прàвя майтàп **2.** пошегўвам се, напрàвя си майтàп
- zašpás|ovat si, -uju si** св. (*s kým*) разг. пошегўвам се, напрàвя си майтàп (*с някого*): **~ovat si s dětmi** пошегўвам се с деца; **~oval si s děvčetem** тòй се позабавлява с момичето
- zašpendl|it, -ím** св. (*co*) забодà (*нещо*) с карфїца; закарфїча (*нещо*): **~it šev** забодà шèв с карфїца
- zašpičatěl|ý, -á, -é** заòстрен, изòстрен, наòстрен, подòстрен: **~ý hrot tužky, kolíku** заòстрен, подòстрен врїх на мòлив, на кòлче; **~ý nos** òстїр нос
- zašpičat|it, -ím** св. (*co*) заòстри, изòстри, наòстри, подòстри (*нещо*): **~it hrot tyče** заòстри врїх на прїчка; **~it tužku** подòстри мòлив; **~it rty** издàм напрèд ўстни вїв фòрма на трїбїчка; (**kůň**) **~il uši** разг. (кòнят) наòстри уши
- zašpičat|it se, -ím se, обикн. третол. -í se** св. заòстри се, изòстри се, наòстри се: **brada se mu ~ila** брадїчкага му се заòстри, изòстри се
- zašpičat|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (*co*) заòстриям, изòстриям, наòстриям, подòстриям (*нещо*): **~ovat štětec** заòстриям чètка за рисўване; **~ovat ústa** издàвам напрèд ўстни вїв фòрма на трїбїчка
- zašpičat|ovat se, обикн. третол. -í se** неск. заòстрия се, изòстрия се, наòстрия се: **tváříčka se jí ~uje** личицèто ѝ се заòстри, изòстрия се
- zašpičk|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. експр. позакàчам се, позадявам се, позаяждам се: **rád si ~uje** тòй обїча да се закàча, да се задїва
- zašpiněn|ý, -á, -é** замїрсєн, зацàпан, изцàпан, нечїст: **~á podlaha** замїрсєн, зацàпан, изцàпан, нечїст под
- zašpin|it, -ím** св. (*co*) замїрсїя, зацàпам, измїрсїя, изцàпам (*нещо*): **~it (si) ruce, šaty** замїрсїя, зацàпам, измїрсїя, изцàпам (*си*) рїцèте, дрèхите
- zašpin|it se, -ím se** св. измїрсїя се, замїрсїя се, изцàпам се: **~it se od sazí** измїрсїя се, изцàпам се сїс сàжди
- zašpit|at, -ám** св. (*koti co*) експр. **1.** зашèпна, зашушўкам (*нещо на някого*) **2.** прошèпна (*нещо на някого*)
- zašplouch|at, zašplích|at, -ám** св. **1.** заплїскам: **potůček ~al o kameny** потòчето заплїска в кàмїните; **ryba ~la ve vodě** рїбата заплїска вїв водàта **2.** изплїскам, плїсна
- zašplouch|nout, zašplích|nout, -nu** св. изплїскам: **ani rybka ne~la** дорї рїбка не изплїска
- zašprým|ovat, -uji/разг. -uju** св. книж. пошегўвам се: **umět ~ovat** умєя да се пошегўвам
- zašprým|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. (*s kým*) книж. пошегўвам се, напрàвя си майтàп (*с някого*): **rád si ~uje s děvčaty** тòй обїча да се (по)шегўва с момичетата
- zašpul|it -ím** св. (*co*) издўя, издàм напрèд (*нещо*) вїв вид на трїбїчка: **~it ústa** издўя устà
- zašpul|it se, обикн. третол. -í se** св. издўе се, издàдè се напрèд вїв вид на трїбїчка: **rty se ~ily** ўстните се издўха
- zašpunt|ovat, -uju** св. (*co*) разг. запўша с тàпа, затàпя (*нещо*): **~ovat láhev** запўша с тàпа, затàпя бутїлка
- zašraf|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) зашрихòвам, запїля с шрїхи (*нещо*): **~ovat plochu** зашрихòвам, запїля повїрхност с шрїхи; **~ovat nadpis na výkrese** зачертàя, зашрихòвам нàдпис на чергèж
- zašramot|it, -ím** св. **1.** обикн. третол. **-í** изшумòлї, прошумòлї, изтрàка, изтропòлї, изшрàка, шрàкне: **v koutě ~ila myš** в їгьла прошумòля мїшка; **v zámku ~il klíč** в брàвата шрàкна, изшрàка кљòч **2.** (*čím*) прошумòля, изтрàкам, изтропòля, шрàкна (*с нещо*): **~it klíči** изтрàкам с кљòчове; **~it židlí** шўмно изтропòля сїс стòл
- zašroub|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) завїя, завїнтя (*нещо*): **~ovat žárovku** завїя, завїнтя електрїческа крўшка; **~ovat maticí** завїя, затèгна гàйка
- zašroubováv|at, -ám** неск. (*co*) завївам, завїнтвам (*нещо*)
- záš|ť, -tě/-tí** ж. книж. **zášť|í, -í** ср. книж. остар. злòба, ненàвист, омрàза, враждà: **posiřovat, chovat ~ť k odpůrci/proti odpůrci** чўстввам, изпїтвам ненàвист, омрàза кїм протївник; **pohled plný ~tě** пòглед, пїлен сїс злòба, с ненàвист, с омрàза; **rodová ~ť** рòдова враждà
- zašřár|at (se), -ám (se)** св. (*kde*) разг. **1.** порòва,

почовъркам, почопля (някъде): **~at v kamnech** поровя в пещката; **~at se párátkem v zubech** почовъркам, почопля си зъбите с клечка **2. експр.** (за)поща да ровя, да търся, да тършувам (някъде): **~at ve skříní** (за)поща да ровя, да търся из гардероба; **~at se po kapsách** (за)поща да търся, затърся, затършувам из джобовете си

zaštěbet|at, -ám св. **1. обикн. третол. -á** изчурулика, изкръка (за птици): **vrabci ~alí** врабчетата изчуруликаха; **~ala housata** изкръкаха патета **2. (со) прен. експр.** избърборя, изчурулика (нещо): **dívky ~aly pozdrav** момичетата изчуруликаха поздрав

zaštěk|at, -ám св. **1. обикн. третол. -á** заләе, запоще да лае (за куче и под.): **pes ~al na příchozího** кучето заләа срещу новодошлия; **kulometry ~aly** прен. експр. картещниците **зачакъл** **зачакъл** никой не си спощни за него, никой не съжали за него **2. (со) експр. рядко** изләя, изджафкам (нещо) (за човек)

zaštěk|nout, -nu св. **1. обикн. третол. -ne** изләе, проләе, изджафка, лавне, джафне: **pes občas ~l** кучето проләйваше от време на време; **~la přívodníku** **зачакъл** никой не няма да си спощни, да съжали за него **2. (со) експр. рядко** изләя, изджафкам, лавна (нещо) (за човек)

zaštep|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) **1.** замрәжа, репризирам, закърпя (нещо): **~ovat punčochu** замрәжа, репризирам, закърпя чорап **2. тропощам, зашпя (нещо): ~ovat záhyb sukne** тропощам, зашпя гънка на пола

zašterk|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) посипя (нещо) с чакъл: **~ovat silnici** настеля шоще с чакъл; **~ovat pražce** засипя, затрощам травещи с чакъл

záští вж. **zášť**

zaštíp|at, обикн. третол. -el-á св. (кого – вин.) защипе, поще да щипе, да боще, да пари, да лощи: **slzy ho ~aly v nose** сълзоще пощнаха да го щипят, да му лощят в носә; **~alo ho v očích** безл. експр. доплака му се, запари му на ощите

záštípek, -ku м. разг. **1.** тлещина под крилата на птица: **zkoušet husám ~ek** проверявам угоеността на гещи **2. експр.** гуща, тлещина на шията (при човек): **flouštk s mastnými ~ky za krkem** шйшко с тлещи гещки на тилә

záštípln|ý, -á, -é книж. злощен, ненавйждащ, враждещен, пълнен с омраза: **~ý pohled** злощен, ненавйждащ, враждещен поглед

zaštíp|nout, -nu св. (со) **1.** щипна, прищипна, прищипя, притйсна (нещо) **2.** прерәжа, подрәжа, подкастрия (нещо): **~nout konce větviček**

подрәжа, подкастрия върховеще на клончета

zaštíp|nout se, обикн. третол. -ne se св. **1.** разщепи се (за дърво) **2. лов. риб.** захване се с щипка (за птици), с щипка (за рак)

zaštíp|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) **1.** прищипвам, притйскам (нещо) **2.** прерязвам, подкастриям, подрязвам (нещо): **~ovat výhonek** подрязвам, подкастриям издгнка, филиз

záštíť|a, -u ж. книж. **1.** зашйта, закрйла: **hledat pomoc a ~u u přátel** търся поощ и зашйта от приятели **2.** опоща **3.** покровителство, патронаж, шещество: **nad šampionátem převzal ~u prezident** шещество над шампионата поещ президентт; **festival pořádaný pod ~ou primátora** фестивал, провещдан под патронажа на кмеща

záštíť|it, -ím св. (кого, со) книж. зашйтә; взема под закрйла, под покровителство (някого, нещо): **~il ho před kritiky** той го зашйти от критещите

zaštk|at, -ám св. книж. заридәя, захлипам, изхлипам: **bolestně ~at** изхлипам, заридәя горчиво; **housle ~aly** прен. цигулката заплака, заридә

zašřouch|at, -ám св. (do koho, со щeho) разг. заблгскам, забущам, зарггам (някого, нещо): **~at do někoho loktem** заблгскам, забущам, зарггам някого с ләккәт

zašřour|at (se), -ám (se) св. (v щet; do щeho) поровя, почовъркам, защопля (в нещо): **~at (se) holí v písku** поровя с пргчка в пяска; **~at pohrabáčem do popela** поровя с ржән в пепелтә; **~at se v jídle** експр. поровя, почопля в яденето; ям без апетит

zaštrach|at, -ám св. разг. експр. **1. обикн. третол. -á** затрака, изтрака, затрополи, защрака, изщрака, щракне, зашумоли, изшумоли, прошумоли: **klíč ~al v zámku** ключгт щракна в бравата **2. (щím)** изтракам, изтрополи, изщракам, щракна (с нещо): **~at klíčem** изщракам с ключ **3. (со kam)** забущам (нещо някъде): **~at někam pero** забущам някъде писалка

zaštup|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) замрәжа, репризирам, закърпя (нещо): **~ovat ponožky** замрәжа, репризирам чорапи; **~ovat si díru na patě** замрәжа си дупка на петата (на чорап)

zašum|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí-í св. зашумй: **les ~ěl** гората зашумя; **v sále ~ělo (překvapením)** безл. залата зашумя (от изненада)

zašupovac|í, -í, -í плгзгаш се, спущкаш се, издърпваш се, подвйжен: **~í dveře** плгзгаша се врата

zašup|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) плгзгам; бущам, пгхам, затварям чрез плггане (нещо):

~ovat dveře затвѣрям врата̀ чрез плѣзгане; затвѣрям плѣзгаща се врата̀

zašust|jit, zašust|ět, -ím св. 1. обикн. третол. -í изшумоли́, прошумоли́: **listí ~ilo** листата шумоляха **2.** (*čít*) изшумоля́, прошумоля́ (*с нецо*): **~it papírem** изшумоля́ с хартия

zašust|nout, -nu св. изшумоля́, прошумоля́: **křoví ~lo** хрустала̀т изшумоля́, прошумоля́

zašušk|at, -ám св. (co) експр. пошѐпна, прошепна, пошу̀шна (*нецо*)

zašvehol|it, -ím св. 1. обикн. третол. -í зачурулика́ (*за птица*): **ptáci ~ili** птиците зачуруликаха **2.** обикн. третол. -í изчурулика́: **čermáček ~il** червеношийката изчурулика **3.** (*co*) експр. избѣрбора́, изчурулика́ (*нецо*): **~it upejpravě odpověď** избѣрбора́ притеснѐно, стеснително̀ отговор

zašvej|kovat si, -uji si|разг. -uju si св. престора́ се, напра́вя се на ударе́н: **občas si ~ovat** пра́вя се на ударе́н от време́ на време́

zašvih|at, -ám св. (čít) зашибам (*с нецо*): **~at bičem** зашибам с камшик

zašvih|nout, -nu св. (čít)шибна (*с нецо*): **~nout bičem, holí** шибна с камшик, с прѣчка; **~nout něкого pohledem** прен. експр. пронйжа някого̀ с поглед

zašvindl|ovat si, -uju si св. разг. изшмекерувам, пошмекерувам: **dostat chuť si ~ovat** прииска ми се да извѣртя́ някой̀ номер, някаква̀ шмекерия

zašvitoř|it, -ím св. 1. обикн. третол. -í зачурулика́ (*за птица*): **ptáci ~ili** птиците зачуруликаха **2.** обикн. третол. -í изчурулика́ (*за птица*) **3.** (*co*) експр. избѣрбора́, изчурулика́ (*нецо*): **tenkým hláskem ~ila (pozdrav)** тя́ изчурулика́ (поздрав) с тѣнкото̀ си гласче́

zatač|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. (*kat*) завивам, свивам (*нанякъде*): **~et k lesu** завивам към гората̀ **2.** (*co*) отбивам, отклонявам (*нецо*) от първоначална̀ посо́ка или положѣние: **~et kolo na chodník** отбивам колело̀ на тротоа̀р; **~et hovor na jiný předmět** прен. отклонявам разговор на дру́га тема̀ **3.** (*co*) навивам, намота́вам (*нецо*): **~et drát** навивам, намота́вам тел

zatač|et (se), -ím (se), 3. мн. -ejí (se)/-í (se) неск. (kat) завивам, свивам, отбивам се, отклонявам се от първоначална̀ посо́ка (*нанякъде*): **silnice (se) ~í vpravo** шосѣто̀ завива, извива (*се*) надясно; **vítr se ~í na sever** вятѣрът се обръща на се́вер

zatač|ka, -u ж. 1. завой, извивка, вира́ж: **vjet do ~у** вля́за в завой (*с превозно̀ средство*); **~а cyklistické dráhy спорт.** вира́ж на колодру́м **2. авиац.** вира́ж: **letadlo provedlo ostrou ~у** самолѣтъ̀т напра́ви дълбок̀ вира́ж; **se-**

stupná ~а вира́ж при слѣзгане; **vzestupná/stoupavá ~а** поде́мен вира́ж

zátah, -u м. 1. дрѣпване: **krátký ~ za lano** кратко̀ дрѣпване на въже́; (**udělat něco**) **na jeden ~/v jednom ~u** (напра́вя нѐщо) наведнѣж, на един̀ път **2. разг.** блока́да: **policie provedla ~ (ulice)** полицията напра́ви блока́да (на у́лица) **3. риб.** риболо́в с мре́жа: **~ rybníka** изля́вяне/изловя́ване на ри́ба в рибарник̀ с мре́жа

zatah|at, -ám св. (za co; čít; koho za co) дрѣпна, задѣрпам, подрѣпна, потѣгля (*нецо; някого̀ за нецо*): **~at za provaz, lanem** дрѣпна, подрѣпна въже́; **dítě ~alo matku za sukni** детѐто задѣрпа ма́йка си за полѣта; **~at něкого за uši** дрѣпна, опѣна ушитѐ на някого̀ (*за наказы́ние*)

zatáh|nout, -nu св. 1. (*za co; čít; koho – вин. za co*) дрѣпна, задѣрпам, подрѣпна, потѣгля (*нецо; някого̀ за нецо*): **~nout za lano** дрѣпна въже́; **~nout opratí** дрѣпна юзда́; **~nout kočku za ocas** дрѣпна ко́тка за опашката; **~nout za uši neposlušného chlapce** дрѣпна, опѣна ушитѐ на непослу́шно момче́ **2.** (*за*)поче́на да тѣгля: **koně se opřeli a ~li** конѣтѐ се напѣхаха и (*за*)поче́наха да тѣглят **3.** (*co, по-рядко koho kat*) вмѣкна, вка́рам, зака́рам (*нецо, някого̀ някъде*): **~nout vůz na dvůr** вка́рам, зака́рам кола̀ на двора̀; **~nout psa do boudy** вка́рам кучѐ в колибата̀; **~nout tramvaj do vozovny speč.** зака́рам трамвай̀ в депо̀ **4.** (*koho kat*) завлека́, замѣкна (*някого̀ някъде*): **~l ho domů** той̀ го завлече́, замѣкна го вкъщи́ **5.** (*koho, co do čeho*) заплетѣ́, забѣрка́м, въвлекѣ́ (*някого̀, нецо в нецо*): **~nout něкого do sporu, do aféry** заплетѣ́, забѣрка́м някого̀ в спор̀, в афе́ра; **~nout zemi do války** въвлекѣ́ страна̀та във война̀ **6.** (*co*) издѣрпам, изтѣгля, подгѣна, прибера́, свия́ (*нецо*): **~nout knot lampy** прибера́ фитил̀ на ла́мпа; **pes ~l ocas** кучето̀ подви́, подгѣна опашка́; **~nout podvozek авиац.** прибера́ колесник̀ (*на самолѣт*) **7.** (*co*) намаля́, спра́ прѣток (*на нецо*): **~nout plamen plynového hořáku** угася́ пла́мък на га́зова горѣлка; **~nout plyn разг.** намаля́ газта̀; **~nout vodu** затво́ря, спра́ вода̀та **8.** (*co*) затѣгна, стѣгна, укрепя́, уплѣтня́ (*нецо*): **~nout šroub** затѣгна винт̀; **~nout obinadlo** стѣгна бинт̀ **9.** (*co*) пу́сна, спу́сна (*нецо*): **~nout záclony** дрѣпна, пу́сна, спу́сна перде́та **10.** (*co; co čít*) закривя́, покривя́ (*нецо с нецо*): **~nout okno (záclonou)** закривя́ прозоре́ц (*с перде́*) **11.** (*co; co čít; koho, co*) преграда́ (*нецо с нецо*); преграда́ пъ́та (*на някого̀*), спра́ (*някого̀*): **stráž ~la vchod** стра́жата преграда́ вхо́да; **~nout cestu svatebčanúm; ~nout svatebčany** этноспр. преграда́ пъ̀-

тя на сватбѣри, спрѣ сватбѣри, за да се откѹ-
пят младожѣнците **12. в съчет.** ~**nout rybník**
риб. изловѣ с мрѣжа рѣба в рѣбарник **13. (со)**
закѣсна (*нещо*): ~**nout sud, necky** закѣсна
бѣчва, ношви **14. (со за кохо) разг. експр.**
платѣ, заплатѣ (*нещо вместо някого*): ~**nout**
večeři заплатѣ вечерѣя **15. (со) разг. експр.**
засвиря, запѣя, подкѣрам (*песен и под.*): ~**nout**
písničku запѣя, подкѣрам пѣсен

zatăh|nout se, -nu se св. 1. (кат) вмѣкна се,
мѹшна се, пѣхна се, приборѣ се (обрѣтно)
(*някъде*): **hlemýžď se ~1 do ulity** ѡхловѣт се
вмѣкна, приборѣ се в черѹпката си **2. обикн.**
третол. -**ne se** затѣгне се, стѣгне се: **uzlík na**
tkaniče se ~1 вѣзелчето на врѣзката за обѹвки
се затѣгна; ~**lo se jí strachem hrdlo** гѣрлото ѣ
се сви от стрѣх **3. обикн. третол.** -**ne se (čím)**
покрие се (*с нещо*): **obloha se ~la** небѣто се
покри с ѡбласти, заоблачи се **4. безл.** -**ne se**
заоблачи се: **k večeru se ~lo** привечер се за-
облачи **5. обикн. третол.** -**ne se (кат)** попиѣ,
просмѹче се (*някъде*) (*за течност*): **voda se**
~la (do země) водѣта попи, просмѹка се (в
земѣта) **6. обикн. третол.** -**ne se** закѣсне се
(*за разсѣхнат дѣрвен сѣд*): **sud, škopek se ~1**
бѣчвата, ведрѡто се закѣсна

zatahovací, -í, -í 1. сгѣвѣем; кѡйто мѡже да се
сгѣва, да се приборѣа в нещо: ~**í stojan** сгѣвѣем
статѣв; ~**í podvozek** авиац. приборѣащ се
колесник **2. техн.** кѡйто слѹжи за затѣгане: ~**í**
klíč клѹч за затѣгане

zatah|ovat, -uji|разг. -uju нескв. **1. (за со; кохо**
– вин. за со) дѣрпам, задѣрпвам, тѣгля, по-
дрѣпвам, потѣглям (*нещо; някого за нещо*):
~**ovat za provázek, za šňůru** дѣрпам, задѣр-
пвам, подрѣпвам врѣвчица, вѣжѣнце; ~**ovat**
psa za obojek дѣрпам, задѣрпвам, подрѣпвам
кѹче за кайшка **2. (со, по-рядко кохо кат)**
вмѣквам, вкѣрвам, закѣрвам (*нещо, някого*
някъде): ~**ovat odstavený nábytek na pů-**
vodní místo вкѣрвам отмѣстени мѣбели на
първоначѣлните им местѣ; ~**ovat vozovou sou-**
pravu спец. закѣрвам, тѣгля, изтѣглям вагѡнна
композиция **3. (кохо – вин. кат)** завлѣчам,
замѣквам (*някого някъде*): ~**ovat někoho do**
špatné společnosti завлѣчам, замѣквам някого
в лѡша компѣния **4. (кохо, со до чѣхо)** запли-
там, забѣрквам, вѣвлѣчам (*някого, нещо в*
нещо): **mne do toho ne~uj!** не мѣ забѣрквай в
това! ~**ovat neutrální státy do války** вѣвлѣ-
чам неутрѣлни дѣржавѣ вѣв войнѣ **5. обикн.**
третол. -**uje** отѣва, пѣтѹва, е за депѡ (*за*
трамвай): **tramvaj ~uje** трамвѣят е за депѡ
6. (со) приборѣам, свѣвам, издѣрпвам,
изтѣглям, подгѣвам (*нещо*) навѣтре: **kočka**

~**uje drápy** кѡтката приборѣа нѡкти; ~**ovat pod-**
vozek letadla авиац. приборѣам колесник на
самолѣт **7. (со)** намалявам, спирам прѣток
(*на нещо*): ~**ovat plamen, hořák** намалявам,
угѣс(ѣ)вам пламѣк, горѣлка **8. (со)** затѣгам,
стѣгам, укрепѣвам, уплѣтнѣвам (*нещо*): ~**ovat**
šrouby затѣгам винтове; ~**ovat obvaz** затѣ-
гам преврѣзка **9. (со)** дрѣпвам, пѹскам, спѹ-
скам (*нещо*): ~**ovat záclony** дрѣпвам, пѹскам,
спѹскам пердѣта **10. (со; со čím)** закѣрвам,
покрѣвам (*нещо с нещо*): **mraky ~ovaly nebe**
ѡбласти покрѣваха небѣто; ~**ovat okna stórou**
закѣрвам, покрѣвам прозѡрци с щѡри **11. (со,**
кохо) прегрѣждам (*нещо*); прегрѣждам пѣтя
(*на някого*), спирам (*някого*): ~**ovat průvod**
прегрѣждам пѣтя на шѣствие; ~**ovat svateb-**
čany *етногр.* спирам сватбѣри, за да се откѹ-
пят младожѣнците **12. в съчет.** ~**ovat rybník**
риб. излѣвам/изловѣвам с мрѣжа рѣба в ри-
барник **13. (со)** закѣсвам (*нещо*): ~**ovat sud**
закѣсвам бѣчва

zatah|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. **1. (кат)**
вмѣквам се, мѹшвам се, пѣхвам се, приборѣам
се (обрѣтно) (*някъде*): **šnek se ~uje do ulity**
ѡхловѣт се вмѣква в черѹпката си **2. обикн.**
третол. -**uje se** затѣга се, стѣга се: **trháním**
se uzel víc a víc ~oval от дѣрпането вѣзелѣт
всѣ пѡвече се затѣгаше **3. обикн. третол.** -**uje**
se (čím) покрѣва се (*с нещо*): **baň kostela se**
~ovala měděnkou кубѣто на цѣрквата се по-
крѣваше с патѣна, зеленѣваше **4. обикн.**
третол. -**uje se (кат)** попиѣва, просмѹква се
(*някъде*): **voda se ~uje do země** водѣта попиѣва,
просмѹква се в земѣта **5. обикн. третол.** -**uje**
se закѣсва се (*за разсѣхнат дѣрвен сѣд*): **sud**
se už ~uje бѣчвата вѣче се закѣсва

zatahovatel|ný, -á, -é кѡйто мѡже да бѣде при-
брѣн, вмѣкнат отнѡво вѣтре: ~**á noha skříňky**
приборѣащо се навѣтре крачѣ на шкафѣче

zatajen|í, -í ср. укрѣване, недеклѣриране, пре-
мѣлчѣване, затаѣване, скрѣване: ~**í zbraní**
укрѣване на орѣжие

zatajen|ý, -á, -é 1. укрѣт, недеклѣриран, пре-
мѣлчѣн, прикрѣт, скрит: ~**é zásoby** скрѣти
запаси **2. зад. прил. ср. жен. р.** ◆ **po-**
slouchat, dívat se se ~ým dechem *прен.* слѹ-
шам, глѣдам сѣс затаѣн дѣх

zatajit, -ím св. (со) **1.** укрѣя, не декларѣрам,
премѣлчѣ, прикрѣя, скрѣя (*нещо*): ~**it zločin**
прикрѣя престѣплѣние; ~**it důležité okolnosti**
скрѣя, премѣлчѣ вѣжни обстоятелства **2. за-**
тая, притая, спѡдѣва (*нещо*): ~**it city** скрѣя,
потѣсна чѹвствата си; ~**it dech** затаѣ, притая
дѣх от учѹдване; ~**it povzdech** спѡдѣва вѣз-
дѣшка

- zatajit se**, обикн. третол. **-í se** св. спре (за дъх): **až se mu ~il dech nad tou krásou, nad tou drzostí** чак дъхът му спря от тази красота, от това нахалство
- zatajitelný, -á, -é** който може да се укрие, да не сè декларира, да се премълчи, да се затаи, да се прикрие, да се скрие: **~é příjmy** доходи, който могат да се скрият, да се укриват
- zatajovat, -uji/разг. -uju** не св. (со) **1.** укривам, не декларирам, премълчавам, прикривам, скривам (нещо): **~ovat vlastní chybu** премълчавам, прикривам собствените си грешки: **~ovat pravdu** премълчавам, скривам истината **2.** затаявам, притаявам, сподавам (нещо): **~ovat dech údivem** затаявам, притаявам дъх от учудване
- zatajovat se**, обикн. третол. **-uje se** не св. спира (за дъх): **v divácích se dech ~oval napětím** дъхът на зрителите спираше от напрежение
- zatan|covat, -cuji/разг. -cuju, zatan|čit, -čím** св. (со) **1.** затанцувам, почна да танцувам (нещо): **~covat/~čit na pódiu** затанцувам на подиума; **~covat/~čit valčík** затанцувам валец **2.** потанцувам, продемонстрирам танц: **~covat/~čit valčík** потанцувам, продемонстрирам валец
- zatan|covat si, -cuji si/разг. -cuju si, zatan|čit si, -čím si** св. потанцувам, потанцувам си: **ráda si (s ním) ~cuje** тя обича да си потанцува (с него)
- zatan|out**, обикн. третол. **-e** св. книж. в съчет. **~nula mi na mysli příhoda** дойде ми на ум, спомних си една случка; **~nout někomu před očima** появи се, яви се в представите на някого
- zatápnat, -u/-ám** св. (kde po čem; kam; kudy; -) започна да търся, затърся пипнешкѝм (някъде нещо): залутам се, почна да се движа несигурно, предпазливо, пипнешкѝм (някъде; нанякъде, през някъде): **~at ve tmě rukou po vypínači** затърся пипнешкѝм в тъмнината електрическия ключ; **~at nejistě kolem sebe** (за)почна да опипвам несигурно надколо
- zařap|at, -ám** св. експр. **1.** затрѝпкам, зату̀пкам, заца̀пкам (с крака): **bačkory ~aly po dlaždicích** панто̀фите затрѝпкаха, зашля̀пкаха по плѝчките **2.** (со) замѝжа, изца̀пам (нещо) с крака: **~at podlahu** изца̀пам под̀а
- zatápnět I, -ím, 3. мн. -ějí/-í** не св. **1.** (kde) запалвам, накла̀ждам ѝгън (в печка и под.): **denně ~ět v pokoji** всѝки ден па̀ля печка в стѝята **2.** (koti) разг. експр. давам (на някого) да разбере, натривам нос̀а (на някого): **jako právník uměl ~ět i policii** като юрист то̀й съумяваше да натрие нос̀а и на полицията
- zatápnět II**, обикн. третол. **-í, 3. мн. -ějí/-í** не св. (со) наводнява, залива с вода (нещо): **voda**
- začala ~ět sklepy** вод̀ата запѝчна да залива мазѝтата
- zatápnět se**, обикн. третол. **-í se, 3. мн. -ějí se/-í se** не св. наводнява се, напѝлва се с вода
- zařap|kat, -ám** св. експр. затрѝпкам, зату̀пкам, заца̀пкам, зашля̀пкам (с крака): (в předsíni) **~aly kroky** (в коридѝра) затрѝпкаха стѝпки
- zátaras, -u** м. воен. заграждѝние, барика̀да: **stavět ~y proti tankům** стрѝя противот̀анкови заграждѝния; **minový, drátěný** ~ минно, тѝлено заграждѝние
- zatarasen|í, -í** ср. заграждане, задрѝстване, преграждане, барика̀диране
- zatarasen|ý, -á, -é** заграден, задрѝстен, запу̀шен, преграден, барика̀диран: **~ý vchod** преграден, барика̀диран вход; **křížovátka ~á vozidly** кръстѝвище, задрѝстено от коли
- zataras|it, -ím** св. (со) заградя, задрѝстя, запу̀ша, преградя, препрѝча, барика̀дирам (нещо): **~it vchod** заградя, преградя вход; **~it křížovátku** задрѝстя кръстѝвище
- zataras|it se, -ím se** св. барика̀дирам се
- zatarasovac|í, -í, -í** който слѝжи за заграждане, за преграждане, за препрѝчване, за барика̀диране: **~í práce** воен. инженерно-сапѝорски работи по стрѝеж на заграждѝния
- zataras|ovat, -uji/разг. -uju** не св. (со) заграждам, задрѝствам, запу̀швам, преграждам, препрѝчвам, барика̀дирам (нещо): **~ovat vchody** заграждам, преграждам, препрѝчвам входове; **~ovat silnici vozu** заграждам шосѝ с коли
- zařat|ý, -á, -é** стѝснат, свит: **~é rty** стѝснати у̀стни; **zdravit ~ou pěstí** поздравявам със стѝснат, със свит юмру̀к
- zátav, -u** м. техн. заварка, запояване, спѝйка, спѝяване
- zavav|it, -ím** св. техн. **1.** (со kam) заваря, запѝя (нещо някъде): **~it drát do skla** запѝя тѝл в стѝклѝ **2.** (со) затвѝря (нещо) чрез спѝяване: **~it ampulku** затвѝря ампу̀ла чрез спѝяване, чрез заваряване
- zavav|ovat, -uji/разг. -uju** не св. техн. **1.** (со kam) заварявам, запѝявам (нещо някъде) **2.** (со) затвѝрям (нещо) чрез заваряване, чрез спѝяване
- zátavov|ý, -á, -é** техн. заварѝчен; който слѝжи за спѝяване, за заваряване
- zataženo** нар. предикативно ѝблачно: **je ~vrěmeto e ѝблачно**
- zatažen|ý, -á, -é** ѝблачен: **~á obloha** ѝблачно небѝ
- zatažiteln|ý, -á, -é** който може да се издѝрпва, изтѝгля, прибѝра, свива: **~é drápy koček** прибѝраци се нѝкти на кѝтките
- zatčeni|í, -í** ср. аресту̀ване, задѝржане под стрѝжа
- zatčeni|ý I, -á, -é** аресту̀ван, задѝржан под стрѝжа

zatčeny II, -ého *м.* арестант; арестуван, задържан под стража човек: **žadat o propuštění ~ého** настоявам за освобождаване на арестуван

zat|ěci, zat|ěct, разг. zat|ýct *обикн. третол. -eče св. 1. (kam) проникне (някъде) (за течност): voda ~ekla do sklepů, pod podlahu* водата проникна в мазетата, под пода **2. разг. отечѐ, подпұхне: pravé oko ~eklo** дясното око отече, подпұхна

zatečk|a, -y *ж. умал. тапичка*

zatek|at, обикн. третол. -á *несв. 1. (kam) прониква, течѐ, стича се (някъде) (за течност): voda ~á stropem do bytu* водата протича през тавана в жилището; **~alo mu za krk** *безл.* водата се стичаше във вратѐ му; **~á na půdu** *безл.* експр. стиска го, стяга го чепикът; той се намира в затруднено положение **2. пропұска водѐ; протича, течѐ, капе: na jaře střechy ~ají** през пролеттѐ покривите протичат **3. разг. отича, подпұхва: oko ~alo** окото отичаше, подпұхваше

zatek|at, -ám *св. (за)пчна да блуждѐя, да се мѐстя от предмет на предмет (за поглед): oči ~aly místností* очите заблуждѐха из стѐята; **~at zrakem po sále** (за)пчна да блуждѐя с поглед из зѐлата

zatekl|ý, -á, -é *разг. отекъл, подпұхнал: být celý ~ý* цѐлийт съм отекъл, подпұхнал; **od pláče ~é oči** подпұхнали от плач очи

zatefon|ovat, -uji/разг. -uju *св. 1. (komu; s komu) телефонирам (на някого; на някого нецѐ): ~ovat příteli* телефонирам на приятеля си; **~ovat pro lékaře** телефонирам за лекар **2. (s komu) съобщѐя по телефѐна (нецѐ на някого): ~ovat výsledek** съобщѐя резултѐт по телефѐна

zatelegraf|ovat, -uji/разг. -uju *св. (komu; s komu) телеграфирам (на някого; на някого нецѐ): ~ovat otci zprávu* телеграфирам на бащѐ си новинѐ; **~ovat pro rodiče** телеграфирам на родителите си да дѐйдат

zatemnělost, -i *ж. книж. 1. затъмненост, неясност 2. изостѐаналост, ограниченост*

zatemněl|ý, -á, -é *книж. 1. потъмнѐл, помрачѐн: ~á obloha* потъмнѐло небѐ; **~é čelo** *прен.* навѐсено, намръщено, начумѐрено чѐлѐ **2. изостѐанал, ограничен**

zatemněn|í, -í *ср. 1. затъмняване: nařídít v městě ~í* *воен.* наредѐя, въведѐ затъмнение в градѐ **2. приспособлѐние за затъмняване: zavěsit černý papír jako ~í окачѐ, слѐжа чѐрна хартия за затъмняване**

zatemněnost, -i *ж. книж. 1. затъмненост,*

помрачѐност **2. изостѐаналост, ограниченост: ~ ducha** *духѐвна изостѐаналост, ограниченост* **zatemněn|ý, -á, -é** *1. книж. потъмнѐл: ~é údolí* потъмнѐла долина **2. затъмнѐн, помрачѐн: ~é okna** затъмнѐни прозѐрци

zatemnět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св. книж. стѐне тѐмен, потъмнѐе, помрачѐи се*

zatemnět, -ím *св. 1. обикн. третол. -í (s) книж. затъмнѐн (нецѐ): mraky ~ily oblohu* облаци затъмнѐха небѐто **2. (s) затъмнѐн (нецѐ) с приспособлѐние за затъмняване: ~it okno (černým papírem)** затъмнѐ прозѐрец (с чѐрна хартия) **3. (koho, s čím) книж. засѐнча (някого, нецѐ с нецѐ): ~it někoho krásou** засѐнча някого с красотѐта си **4. (s) книж. напраѐя (нецѐ) неясно, неразбирѐемо; замъглѐя (нецѐ): dovede ~it i prostou otázku** мѐже да напраѐи неразбирѐем и (най-)обикновен въпрѐс **5. обикн. третол. -í в съчет. ~it rozum někomu** *книж.* помрачѐи разсѐдѐка на някого, заслепѐ някого: **vášeň mu ~ila rozum** страстѐтѐ го заслепѐ

zatemnět se, обикн. третол. -í se *св. книж.*

1. затъмнѐ се, потъмнѐе, притъмнѐе, стѐне тѐмен: obloha se ~ila небѐто се затъмнѐн, потъмнѐн, стѐна тѐмно; **~ilo se mu před očima, v očích** *безл.* притъмнѐ му пред очите **2. стѐне неясен, неразбирѐем; замъглѐи се, обѐрка се: věc zprvu jasná se ~ila** работѐта, която бѐше ясна, се обѐрка **3. изгубѐи разсѐдливостѐтѐ си, помрачѐи се: ~il se mu rozum** разсѐдѐкът му се помрачѐи

zatemňovač|í, -í, -í *воен.* кѐйто слұжи за затъмняване, за маскѐране на светлинѐ: **~í papír** хартия за затъмняване на прозѐрци; **~í závěsy, záclony** завѐси, пердѐта за затъмняване

zatemňovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. обикн. третол. -uje (s) книж. затъмнява (нецѐ): mraky ~ovaly oblohu* облаци затъмняваха небѐто **2. (s) затъмнявам (нецѐ) с приспособлѐние за затъмняване: ~ovat za války důležité průmyslové závody** затъмнявам през войнатѐ важни промишлени предприятия **3. (koho, s čím) книж. засѐнчвам (някого, нецѐ с нецѐ): (kněžna) ~ovala všechny přítomné** (княгинѐята) засѐнчваше всѐчки присѐстващи **4. (s) книж. прѐва (нецѐ) неясно, неразбирѐемо; замъглѐям (нецѐ) 5. обикн. третол. -uje в съчет. ~ovat rozum někomu** *книж.* помрачѐвам разсѐдѐка на някого, заслепѐвам някого

zatemňovat se, обикн. третол. -uje se *несв. книж. 1. затъмнява се, потъмнѐва, притъмнѐва, стѐва тѐмен: slunce se ~uje* слънцѐто помрачѐнява, потъмнѐва **2. стѐва неясен, не-**

разбираем; замъглява се, обърква се: **příbuznost slov se ~uje** родството между думите се замъглява **3.** изгубва разсъдливостта си, помрачава се: **rozum se ~uje** разсъдъкът се помрачава

zatepla, za tepla нар. **1.** в съчет. **válcování ~ техн.** горещо валцуване **2.** в съчет. **říct, sdělit, dozvědět se něco (hned) ~ разг.** кажа, съобщя, науча нещо веднага, още докато е прясно; кажа, съобщя, науча гореща новина

zateskn|it, -ím св. книж. **1.** също и **zateskn|it si, -ím si** оплача се, почна да се оплаквам: **v duchu ~ila** тя мислено почна да се оплаква **2.** (по кот, по чет) затъжъ се, домъчнѐе ми, стъне ми мъчно (за някого, за нещо): **~it po dětech** затъжъ се, домъчнѐе ми за децата

zatěš|it se, -ím se св. (на коho, на со) зарадвам се, почна да очаквам с нетърпение (някого, нещо): **~it se na přítelkyni, na její návštěvu** почна да очаквам с нетърпение приятелката си, нейното посещение

zatetel|it se, -ím se св. (чим) затрептя, затрепѐря, затреса се (от нещо): **~it se zimou, strachem, radostí** затрепѐря от студ, от страх, от радост

zátěž, -e ж. **1.** товар, баласт, брѐме: **vůz se ~í** кола с товар; **~ balonu** баласт на балон; **ten člověk je pro nás jen ~ прен.** този човек е само баласт, брѐме за нас; този човек ни е само в тежест **2.** спец. натоварване: **~ motoru** техн. натоварване на двигател; **~ rozvodné sítě** електр. натоварване на разпределителна мрежа; **pracovní ~** натовареност в работата, работна натовареност

zatěžkan|ý, -á, -é натоварен, отрупан: **větve ~é ovocem** клони, отрупани с плодове

zatěžk|at, -ám св. **1.** (со чим) натоваря (нещо с нещо): **~at auto nákladem** натоваря кола с товар **2.** (со чим) затисна, натисна, притисна (нещо с нещо): **~at papír kamenem** затисна лист хартия с камък **3.** (со) спец. утежня (нещо), направя (нещо) по-тежко чрез добавяне на примеси: **~at sklo, beton** утежня стъкло, бетон; добавя пълнеж в стъкло, в бетон

zatěžkávac|í, -í, -í техн. в съчет. **~í zkouška a)** изпитание на натоварване **б)** прен. изпитание: **první sníh – ~í zkouška městské dopravy** първият сняг – изпитание за градския транспорт

zatěžkáv|at, -ám нескв. **1.** (со чим) натоварвам (нещо с нещо): **~at (mostní) konstrukci** спец. изпитвам на натоварване (мостова) конструкция **2.** (со чим) затискам, натискам, притискам (нещо с нещо): **~at papír kamenem** затискам лист хартия с камък **3.** (со) спец. утежнявам (нещо), правя (нещо) по-тежко чрез добавяне

на примеси: **~at keramickou látku, cihly** утежнявам керамичен материал, тухли

zatěžko, za těžko нар. предикативно трудно, тежко: **bylo mu ~ poslechnout rodiče** трудно му беше да послуша родителите си

zátěžn|ý, -á, -é натоварващ; който се отнася до товар, до баласт

zatěžovac|í, -í, -í техн. който се отнася до натоварване: **~í diagram** диаграма на натоварване; **~í zkouška** изпитание на натоварване

zatěž|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (со чим) затискам, натискам, притискам (нещо с нещо): **~ovat papír kamenem** затискам лист хартия с камък **2.** (со; со чим) натоварвам (нещо с нещо): **~ovat vozidla přiměřeným nákladem** натоварвам коли със съответстващ товар; **~ovat konstrukci** спец. изпитвам конструкция на натоварване **3.** (коho, со) натоварвам, подлагам на натоварване, на напрежение (някого, нещо): **~ovat vedoucího novými úkoly** натоварвам ръководител с нови задачи; **~ovat motor** техн. натоварвам двигател **4.** (со, порядко коho чим) обременявам, затруднявам (нещо, някого с нещо): **~ovat si hlavu zbytečnými problémy** обременявам си съзнанието с излишни проблеми; **tím se ne~uj!** не се затруднявай с това! не се безпокой за това! **5.** (со чим) правя (нещо) неясно, неразбираемо, утежнявам, усложнявам (нещо с нещо): **~ovat výklad množstvím podrobností** утежнявам, усложнявам изложение с множество подробности

zatěž|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (чим) обременявам се, натоварвам се (с нещо): **~ovat se starostmi** обременявам се с грижи

zatím I нар. **1.** през това време: **sedněte si, já ~ uvařím kávu** седнете, аз през това време ще направя кафе; **povídali si spolu a čas ~ rychle utíkal** докато си приказваха, времето бързо течѐше **2.** междуврѐменно: **~ žena ovdověla** междуврѐменно жената овдовя **3.** засега: **v soutěži ~ vede** засега води в състезанието; **~ se měj dobře!** засега всичко хубаво! **~ děkuji!** засега благодаря! **tak ~ na shledanou!** е, засега довиждане!

zatím II съюз обаче, ала, но: **vypadal klidně, (a) ~ byl velmi rozčilen** изглѐждаше спокоен, обаче беше много ядосан

zatímco, zatím co съюз докато; през това време, докато: **~ jsme spali, vypukl požár** докато спяхме, избухнал пожар; **pracoval, ~ ostatní odpočívali** той работѐше, а през това време останалите почиваха; **útok uspokojil, ~ obránci zklamali** нападѐнието беше добро, докато защитниците донѐсоха разочарование

zatímně нар. врѣменно: ~ skládat účty давам междинен отчѣт

zatímní, -í, -í врѣменен, провизорен: ~í opatření врѣменна мярка; ~í vedení врѣменно ръководство; ~í konstrukce врѣменна, провизорна конструкция; ~í list фин. врѣменно удостоверение за записани акции

zatín|at, -ám нескв. 1. (co do čeho) забивам (с един удар), впивам (нещо в нещо): ~at sekeru do kmenů забивам брадва в дънери; ~at zuby do kořisti впивам зъби в жертва, в плячка; ~at nehty do dlaní впивам нокти в дланите си 2. (co) свивам, стискам (нещо): ~at rty, pěsti свивам, стискам устни, юмруци; ~at zuby стискам зъби

zatín|at se, обикн. третол. -á se нескв. 1. (do čeho) впива се, връзва се, забива се (в нещо): zuby se ~aly do rtů зъбите се впиха в устните 2. свива се, стяга се: čelisti se ~aly bolestí чѣлюстите се свиваха, стягаха се от болка

zatír|ka, -ky ж. минно мийно стъпало, заходка **zatír|at, -ám** нескв. 1. (co) замазвам с боя, боядисвам (нещо): ~at nápis замазвам с боя надпис 2. (co čím) запълвам (нещо с нещо): ~at spáry maltou запълвам пукнатини с хоросан

zátíš|í, -í ср. 1. тихо, уединено място, кътче: lesní ~í горско кътче; ~í domova домашен уют; uchýlit se do ~í оттегля се в уединение 2. жи-вон. натюрморт: malovat ~í рисувам натюрморт; ~í s květinami натюрморт с цветя

zatít|it, -nu св. 1. (co do čeho) забия (с един удар), впия (нещо в нещо): ~ít sekeru do dřeva забия брадва в дърво; orel zařal drápy do kořisti орелъг забия нокти в плячката; ~ít zuby do rtu впия зъби в устната си; ~ít nehty do dlaní впия нокти в дланите си 2. (co) стисна, свия (нещо): ~ít pěsti, zuby стисна юмруци, зъби; ~ít rty свия, стисна устни

zatít|it se, обикн. третол. -ne se св. 1. (do čeho) впие се, връже се, забие се (в нещо): zuby se zařaly do rtů зъбите се впиха в устните 2. свие се, стегне се: pěsti se hrozivě zařaly юмруците се свиха заплашително

zatížen|í, -í ср. спец. 1. натоварване: ~í mostu, hřídle натоварване на мост, на ос; dovolené ~í (vozidla) допустимо натоварване (на превозно средство); ~í srdce мед. натоварване на сърцето 2. товар: ~í vagonu товар на вагон; užitečné ~í полезен товар 3. техн. мощност, капацитет: ~í motoru, elektrárny мощност на двигател, на електроцентраля 4. фин. задължение, разходки, разходи: finanční ~í podniku финансови задължения на предприятие; daňové ~í данъчни задължения 5. мед. наследствена обремененост; предразположение

към заболяване: rodové, dědičné ~í наследствена обремененост, наследствено предразположение

zatíženost, -i ж. 1. натовареност 2. обремененост

zatížen|ý, -á, -é 1. натоварен: ~ý vlak натоварен влак; ~á elektrická síť натоварена електрическа мрежа 2. обременен: ~ý předsudky скован, ограничен от предразсъдъци; ~ý dluhy обременен с дългове; dědičně ~ý мед. наследствено обременен

zatížit|it, -ím св. 1. (co čím) затисна, натисна, притисна (нещо с нещо): ~it zalepený dopis knihou затисна залепено писмо с книга 2. (co; co čím) натоваря (нещо с нещо): ~it vůz натоваря кола; zkušebně ~it konstrukci спец. изпитам конструкция на натоварване 3. (koho, co) натоваря, подлѳжа на натоварване, на напрежение (някаго, нещо): ~it pracovníka novými povinnostmi натоваря работник с нови задължения; ~it motor, transformátor техн. натоваря двигател, трансформатор; ~it srdce (při běhu) мед. натоваря сърце (при бягане) 4. (co, по-рядко koho čím) обременя, затрудня (нещо, някого с нещо): ~it majetek dluhem обременя имот с дълг; ~it si svědomí lži обременя си съвестта с лъжа; tak malá částka mě ne~í толкова малка сума няма да ме затрудни 5. обикн. страд. být ~en (čím) наследствено съм обременен (за нещо, с нещо), предразположен съм (към заболяване): být dědičně ~en наследствено съм обременен; být ~en duševní chorobou ймам наследствено предразположение към душевно заболяване

zatížitelnost, -i ж. издръжливост на натоварване: ~ transformátoru спец. издръжливост на натоварване на трансформатор

zatížiteln|ý, -á, -é който може да се подлѳжи на натоварване: ~é náklady спец. основи на конструкция, които могат да се подлѳжат на натоварване

zátka|a, -y ж. 1. тапа, запушалка: korková ~a коркова тапа, запушалка; kvasná ~a хим. ферментационна тапа, запушалка 2. техн. пробка: mazací, vypouštěcí ~a мазилна, изпускателна пробка; ~a ventilu пробка на вентил; vodovodní, kanalizační ~a водопроводна, канализационна пробка 3. в съчет. mazová ~a мед. епидермална тапа от ушна кал

zatkan|ý, -á, -é текст. втъкан: ~ý útek втъкан втък

zatka|at, -ám св. (co do čeho) текст. втъка (нещо в нещо): ~at do látky, do koberce pestrý vzor втъка в плат, в килим пѣстръ мотив

zatkávat, -ám нескв. (co do čeho) текст. втъ-

кавам (нещо в нещо): **~at vzory do koberců** втѣкавам мотиви в килими

zatk|nout I, -nu св. (со до чеho) книж. втѣкна, забода, затѣкна, набода, натѣкна (нещо някъде): **~nout růži do vlasů** втѣкна, набода роза в косите си; **~nout nůž do dřeva** забода нѳж в дърво; **~nout prut do země** забода прѣт в земята

zatk|nout II, -nu св. (koho – вин.) арестувам, задържа под стража (някого): **~nout výtržníka** арестувам, задържа скандалджия, смутител на обществения рѣд

zatknut|ý, -á, -é книж. втѣкнат, забоден, затѣкнат, набоден, натѣкнат

zátkovac|í, -í, -í спец. предназначѣн, слѳужащ за затвѳряне, за запѳшване, за затѳпване: **~í stroj** машина за затвѳряне, за запѳшване, за затѳпване

zátkovač, -e м. спец. машина за затвѳряне, за запѳшване, за затѳпване

zátk|ovat, -uji/разг. -uju нессв. (со) затвѳрям, запѳшвам, затѳквам (нещо) с тапа, със запущѳлка; затѳпвам (нещо): **~ovat láhve** затвѳрям, запѳшвам бутѳлки

zátkovnic|e, -e ж. спец. **1.** ѳтвѳр в бѳчва, който се запѳшва с чѣп **2.** чѳст от машина за затвѳряне, в която се поставят тапи, запущѳлки

zátkov|ý, -á, -é който се отнася до тапа, до запущѳлка

zatlač|ít, -ím св. **1.** (со kat) набѳтам, натѳпча, затѳкна (нещо някъде): **~it zátku do láhve** вкарѳм, натѳпча, затѳкна тапа в бутѳлка; **~it botou kamínek do písku** натѳсна, натѳпча с бѳвакѳвѳж

~it kámen затвѳря очите на покойник **2.** (со, по-рядко koho kat) бѳтна, вкарѳм, натѳкам, пѳхна (нещо, някого някъде): **~it vůz do garáže** вкарѳм, бѳтна кола в гарѳж; **~it protivníka ke zdi** притѳсна противник до стенѳта **3.** (koti) помѳгна (на някого) с бѳтане на нещо: **~ili mu do kopce** побѳтнах го, помѳгнах му с бѳтане (на колата му) по нагаѳрнището; **~it někomu u nadřizených** прен. разг. експр. побѳтна, понатѳсна, кажа добра дѳма, ходатаѳствам за някого пред началниците **4.** (na со) натѳсна (нещо), налѳгна (върху нещо): **~it na dveře a otevřít je** натѳсна, налѳгна вратѳ и я ѳвѳря: **~it na zvonek** натѳсна звѳнец **5.** (со) смѳчкам (нещо): **~it zbytek cigarety** смѳчкам остатѳк от цигѳра **6.** (koho, со kat, odkud) избѳтам, изтѳкам, изтлѳскам (някого, нещо някъде, отнякъде): **~it nepřítel** изтлѳскам, проѳгна, пропѳдя неприятеля; **policie ~ila demonstranty na chodník** полицията изтлѳска демонстрантите на трѳѳара; **fotbalisté byli**

~eni do obrany спорт. публ. футболѳстите бѳха изтлѳскани зад защитната линия **7.** (со) прен. изтѳкам, изтлѳскам, измѳстя (нещо) на заден план: **stroje ~ily rukodělnou práci** машините изтѳкаха, измѳстиха на заден план рѳчния труд; **starosti ~ily vzpomínku** грижките потѳснаха спѳмена

zatlač|ovat, -uji/разг. -uju нессв. **1.** (со kat) натѳскам, натѳпквам, затѳквам (нещо някъде)

◆ **~ovat vozíky pod střechu** вкарѳвам, напѳхвам, натѳквам (нещо, някого някъде): **~ovat vozíky pod střechu** вкарѳвам, напѳхвам коѳички под стрѳха; **~ovat protivníka ke zdi** притѳскам противник до стенѳта **3.** (na со; со) премѳхвам с натѳскане, с налѳгане (нещо), смѳчкавам (нещо): **~ovat si nožem bouli na čele** натѳскам си с нѳж циѳина на чѳлото **4.** (koho, со kat, odkud) избѳтам, изтѳквам, изтлѳскам (някого, нещо някъде, отнякъде): **~ovat nepřítel** изтлѳскам неприятел от завѳетите позиции **5.** (со) прен. изтѳквам, изтлѳскам (нещо) на заден план: **jedna událost ~uje druhou** еднѳ събитие изтлѳсква дѳруго на заден план; **~ovat předsudky** преодолявам предразсѳдѳци

zatlach|at si, -ám si св. експр. побѳрѳшѳлѳвя, подрѳнкам, подрѳрдѳря

zatlap|at, -u/-ám св. експр. (со) **1.** затѳпча (нещо): **~at kámen do země** затѳпча камѳк в земята **2.** зацѳпам, изцѳпам (нещо) с обѳвки: **~at podlahu** изцѳпам пѳд с кракѳ; оставѳ мрѳсни следѳ по пѳд

zatlapáv|at, -ám нессв. експр. (со) **1.** затѳпквам (нещо) **2.** зацѳпам, изцѳпам (нещо) с обѳвки: **~at podlahu** изцѳпам пѳд с кракѳ; оставѳм мрѳсни следѳ по пѳд

zatláp|nout, -nu св. (со, прен. koho) експр. стѳпча, сѳзѳя; смѳжа с крак (нещо, някого)

zatlesk|at, -ám св. **1.** (-; koti, četi) зарѳкопляскам, аплодѳрам, изрѳкопляскам (-; на някого, на нещо): **~at hercům** рѳкопляскам на артисти **2.** (na со) изрѳкопляскам (в знак на нещо): **~at na znamení** дам знѳк с пляскане с рѳце

zatl|ouci, разг. zatl|ouct, -uču/книж. -uku св. **1.** (na со) пѳчна да блѳскам, да хлѳпам, да чѳкам (на нещо); заблѳскам, захлѳпам (на нещо): **hněvivě ~ouci na stůl** пѳчна да блѳскам, заблѳскам, захлѳпам по мѳса; **~ouci pěstí na dveře** пѳчна да блѳскам, да хлѳпам, заблѳскам, захлѳпам с юмрѳк по вратѳ **2.** (со kat) забѳя, зачѳкам (нещо някъде): **~ouci skobu do zdi** забѳя, зачѳкам скѳба в стенѳ **3.** (со) закова (нещо): **~ouci víko (k bedně)**

заковà капàк (на сандѣк); **~ouci bednu, rakev** заковà сандѣк, ковчег **4. обикн. третол. -uče** затупти, забие (за сърце): **srdce mi rychleji ~ouklo** сърцето ми заби по-бързо

zatloukat, -ám нескв. **1. (со kat)** забивам, зачўквам (нещо някъде): **~at hřebíky do lačky** забивам, зачўкам гвѳздеи в лѣтва **2. (со)** заковàвам капàк (на сандѣк); **~at rakev** заковàвам ковчег **3. (со) жарг.** отричам (нещо): **~al, že ho viděl** тои отричаше, че го е видял

zatloučít, -ím св. (со) **1.** маджунирам, китѳсам (нещо); запўша, запўлня, затвѳря, затѣкна (нещо) с маджўн, с кит, с цимѣнт: **~it spáry mezi prkny** запўша, запўлня с маджўн цепнатини между дѣски **2.** укрепя (нещо) с маджўн, с кит: **~it sklo** укрепя стѣклѳ с маджўн

zatloučovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) **1.** маджунирам, китѳсам (нещо); запўшвам, запўлвам, затвѳрям, затѣквам (нещо) с маджўн, с кит, с цимѣнт: **~ovat spáry cementem** запўшвам, запўлвам пукнатини с цимѣнт **2.** укрепвам (нещо) с маджўн, с кит: **~ovat sklo** стѣклѳ укрепвам с маджўн

zatluměnit, -ím ср. астр. затъмнѣние: **~í Slunce, Měsíce** слънчево, лўнно затъмнѣние; **úplně, částečně ~í** пълно, частично затъмнѣние

zatlumět se, zatlumět se, обикн. третол. и безл. -í se св. **1. третол.** затъмни се, потъмнѣе, притъмнѣе, стàне тѣмен: **obloha se ~ěla** небѳто потъмня, затъмни се, стàна тѣмно **2. безл.** притъмнѣе, стѣмни се, стàне тѣмно: **~ělo se a přišla bouře** притъмня, стàна тѣмно и се изви бўря; **~ělo se mu před očima** притъмня му пред очите

zatlumívát se, обикн. третол. и безл. -á se нескв. **1. третол.** затъмнява се, потъмнява, притъмнява, стàва тѣмен **2. безл.** притъмнява, стѣмва се, стàва тѣмно

zatlout, -nu св. **1. (со do čeho)** забия (с един удар), впия (нещо в нещо): **~nout sekeru do dřeva** забия брадва в дърво; **orel zařal drápy do kořisti** орѣлът заби нѳкти в плячката; **~nout nehty do dlaní** впия нѳкти в длàните си **2. (со)** стїсна, свия (нещо): **~nout (bolesti) zuby** стїсна зѣби (от бѳлка); **~nout rty** свия, стїсна ўстни

zatlout se, обикн. третол. -ne se св. **1. (до čeho)** впи се, врѣже се, заби се (в нещо): **zuby se zařaly do rtů** зѣбите се впиха в ўстните **2.** свѣе се, стѣгне се: **pěstí se hrozivě zařaly** юмрўците се свїха заплашително

zato сўюз затовà пѣк, за смѣтка на товà пѣк, но, алà, обàче: **je sice mladý, ~ již zkušený** млàд е найстина, затовà пѣк вѣче е ѳпитен; **pracuje pomalu, ~ (však) důkladně** работи бавно, но за смѣтка на товà тѳчно

zátočin|a, -y ж. завѳй, извиьвка: **v ~ě řeky** в завѳя, в извиьката на рекàта; **~a cesty** завѳй на пѣт

zátočinka|a, -y ж. умал. завѳйче, извиьвчица

zátočit, -ím св. **1. (s kým, s čím)** завъртя (някого, нещо): **vít ~il korouhvičkou** вятърът завъртя ветропоказàтеля; **proud ~il (s) lodkou** течѣнието завъртя лѳдката; **~it s dívkou (při tanci)** завъртя момиче (в тàнц); **~it mužským hlavu** прен. експр. завъртя главите на мъжѳте **2. (со/čím)** отбїя, отклоня (нещо) от първоначàлна посѳка или положѣние: **~it auto/autem do postranní ulice** отбїя колà в странична ўлица; **~it hovor na jinou stranu** прен. отклоня рàзговор в друга посѳка **3. (со kolem čeho, okolo čeho)** увїя, омотàя (нещо около нещо): **~it (si) šátek kolem krku** увїя, омотàя (си) шàлче около вратà **4. (со)** навїя, намотàя (нещо): **~it drát** навїя, намотàя тѣл; **~it roli papíru** навїя рулѳ хартия **5. (s kým)** експр. разпрàвя се (с някого), дам (на някого) да разберѳ: **já s ním ~ím, když neposlechne** àз ще се разпрàвя с нѳго, ако не слўша **6. (s čím)** разг. експр. опрàвя се, спрàвя се бързо (с нещо): **umí ~it s prací** спрàвя се с работàта, знàе как се работи здравàта; **~it s penězi** опрàвя, бързо похàрча, вїдя смѣтка на парї

zátočit se, -ím se св. **1.** завъртя се: **~it se do kola** завъртя се в крѣг; **vesele se ~it s tanečnicí** завъртя се вѣсело с танцѳрка; **~it se kolem své osy** завъртя се около остà си; **všechno se s ním ~í** ~~всѳто се с нѳм свїя~~ **всѳто се с нѳм свїя** замàя му се главàта, завї му се свят **2. сўицо и zatočit, -ím** (kat) завїя, отбїя се (нанякъде); отклоня се от първоначàлна посѳка или положѣние; **kola se ~ila doleva** колелàта завїха наляво; **vít se ~il k jihu** вятърът се обърна на юг; **~it za roh** завїя зад ѳгъл **3. обикн. третол. -í se** навїе се, намотàе се: **natažená pružina se ~ila do spirály** опѣнатата пружина се навї, свї се на спирàла

záto|ka, -ky ж. геогр. зàлив: **říční ~ka** рѣчен зàлив; **mořská ~ka** мàлък мѳрски зàлив; **zakotvit v ~ce** закѳтвя в зàлив

zatoč|at, обикн. третол. -á св. затѳка (за глухар)

zatoč|at si, обикн. третол. -á si св. потѳка (за глухар)

zátop, -u м. ѳгрев: **třisky na ~** трески за ѳгрев, за горѣне **2.** горїво, топливо; дървà за горѣне, за ѳгрев: **připravít si ~** пригѳтвя си горїво, дървà за ѳгрев

zátop|a, -y ж. наводняване, заливане с водà, наводнѣние: **~a sklepů** наводняване, заливане на мазѳта с водà; **~a luk** наводняване на ливàди; **jarní ~y** прѳлетни наводнѣния; **úplná**

~а на **chodnících** *експр.* същинско наводнѣние по тротоарите

zatořit I, -ím св. 1. (*kde*) запàля, накладà òгън (*в пѣчка*): ~**it v kamnech** запàля пѣчка; ~**it v pokoji** запàля пѣчка в стàята; **je zima, musíme ~it** студѣно е, тря̀бва да запàлим пѣчка

2. (*komu*) *разг. експр.* дам (*на някого*) да разберѣ, натрия носà (*на някого*): ~**il mu u zkoušky** той му да̀де да разберѣ, натри му носà на йзпита

zatořit II, обикн. третол. -í св. (co) наводни, залѣе (*нещо*) с водà: **rozvodněná řeka ~ila pole, údolí** придошлàта рекà наводни, заля̀ нивите, долинатà

zatořit se, обикн. третол. -í se св. наводни се, нап̀лни се с водà: **důl se ~il** мйнатà се наводни, нап̀лни се с водà

zatořitelný, -á, -é който м̀же да б̀де наводнѣн, залят с водà: ~**é území** з̀на, пл̀щ, който м̀же да б̀де наводнѣна, залята с водà

zátopn[í, -í, -í който се отнàся до наводнѣние

zátopn[ý, -á, -é който се наводнява, който се залива с водà; заливен: ~**é oblasti** области, който се наводняват, заливат с водà

zatoulan[ý, -á, -é заблудѣн, заг̀бен: ~**é kotě** заблудено, заг̀бено котѣ

zatoulat se, -ám se св. 1. (*kam*) зал̀там се, навля̀за, стигна (*някъде*): ~**at se hluboko do lesa** зал̀там се, навля̀за дъл̀око в горà; **kráva se ~ala na cizí louku** кр̀вата влѣзе в ч̀жда ливàда; ~**at se pěšky za krásami přírody** поск̀там, зал̀там се пѣш из природни красоти

2. (*kde*) заблудя̀ се, заг̀бя се, об̀ркам се (*някъде*): ~**at se v spleti ulic** заблудя̀ се, заг̀бя се, об̀ркам се в плетеница от ùлице

zatoužit, -ím св. (po kot, po čet) закопнѣя, замечт̀я (*за някого, за нещо*), прииска ми се (*някого/разг. някой, нещо*): ~**it po ženě, po domově** закопнѣя по женà си, по р̀дния д̀м; ~**it po úspěchu** замечт̀я за успех; ~**il cestovat** закопнѣя, прииска му се да п̀г̀ва; ~**il, aby byl volný** прииска му се да б̀де свободен

zatraceně I нар. експр. дяволски, стра̀шно, уж̀сно: **to je ~ daleko** товà е дяволски, уж̀сно дал̀ко; **to ti přijde ~ draho!** товà ще ти стру̀ва дяволски ск̀по!

zatraceně II междум. експр. по дяволите! дявол да го взѣме! прокл̀тие! ~, **proč jste nepočkal?** по дяволите, защ̀ не поча̀кахте?

zatracen[ec, -ce м. 1. рел. прокл̀т, прокл̀нат, анатем̀сан ч̀вѣк

2. прокл̀т, нищ̀жен ч̀вѣк, нег̀дник

zatracen[í, -í ср. 1. рел. анàтема, прокл̀тие: **věčné ~í** анàтема, прокл̀тие за вѣчни временà

2. експр. ос̀ждане, прокл̀нане: **pohled plný**

~**í a opovržení** п̀глед, изп̀лен с ос̀ждане и презр̀ние; ос̀дителен и презр̀телен п̀глед

zatracen[ý, -á, -é 1. рел. прокл̀т, прокл̀нат, анатем̀сан

2. експр. прокл̀т, ок̀ян, ск̀пан; п̀стият му: ~**á ženská** прокл̀та женà, п̀статà му женà; ~**ý život!** прокл̀т, ск̀пан, заг̀бен жив̀т! п̀стият му жив̀т! ~**ý žaludek, ten bolí!** прокл̀т стомàх, п̀стият му стомàх м̀ного боли! **3. разг. експр.** неизмер̀м, ог̀р̀мен, стра̀шен, уж̀сен: **mám už ~ý hlad** вѣче с̀м стра̀шно, уж̀сно г̀ден

zatračovat, -uji/разг. -uju нескв. (koho, co) 1. рел. прокл̀на̀м, анатем̀свам (*някого, нещо*): ~**ovat hřištníka** прокл̀на̀м, анатем̀свам гр̀шник; ~**ovat svou duši** пог̀бвам душàтà си

2. ос̀жда̀м, отхв̀рля̀м (*някого, нещо*): ~**ovat nevěrnou ženu** ос̀жда̀м нев̀рна женà; ~**ovat všechno nové** ос̀жда̀м, отхв̀рля̀м вс̀чко н̀во

zatramp[ovat si, -uji si/разг. -uju si св. поск̀там, позаним̀я се с туриз̀м; уд̀ря го на скитане, на туриз̀м: ~**ovat si o prázdninách** поск̀там, позаним̀я се с туриз̀м през вакàнцията

zatrápeně I нар. експр. дяволски, стра̀шно, уж̀сно: ~ **namáhavý výstup** дяволски ум̀р̀телно изк̀чване

zatrápeně II междум. експр. по дяволите! дявол да го взѣме! прокл̀тие! ~, **pročpak mi utekla?** по дяволите, защ̀ т̀ избя̀га от м̀н?

zatrápen[ý, -á, -é експр. 1. прокл̀т, дяволски, заг̀бен, ск̀пан; п̀стият му: ~**á holka** прокл̀то мом̀че; п̀стото му мом̀че; **to je ~á historie** товà е заг̀бена, ск̀пана, дяволска ист̀рия

2. неизмер̀м, ог̀р̀мен, стра̀шен, уж̀сен; п̀стият му: ~**ý kopec** ог̀р̀мен, стра̀шен байр; п̀стият му байр; ~**é schody** стра̀шни, уж̀сни ст̀палà; п̀стите му ст̀палà

zatrát[ít, -ím св. (koho, co) 1. рел. прокл̀нà, анатем̀сам (*някого, нещо*): **bůh je zatrať!** б̀г да ги нака̀же, да ги пог̀би! ~**it svou duši** пог̀бя душàтà си

2. ос̀дя, отхв̀рля (*някого, нещо*): ~**it zrádce** ос̀дя с̀с силни д̀ми пред̀тел; ~**it nové učení** ос̀дя, отхв̀рля н̀во уч̀ние

zatravn[ít, -ím св. (co) сел.стоп. затревя̀, засѣя с тревà (*нещо*): ~**it park** затревя̀, засѣя с тревà пàрк

zatravn[ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co) сел.стоп. затревя̀вам, зася̀вам с тревà (*нещо*)

zatrén[ovat si, -uji si/разг. -uju si св. потренирам: ~**ovat si na hřišti (před zápasem)** потренирам на игрището (*преди срѣща*)

zatr[h]at (si), -ám (si) св. 1. (čít) др̀пна, подр̀пна, пот̀гля (*нещо*): ~**at zvonkem, provozem** разк̀латя зв̀нѣц, подр̀пна в̀жѣ; ~**at**

tělem загърча тялото си **2. (co)** подчертáя (нещо) в текст: **~at si důležitá místa v článku** подчертáя (си) важни места в статия

zatrhávat (si), -ám (si) неск. **1. (čít)** дърпам, подръпвам, потеглям (нещо): **~at provazem** подръпвам въжъ **2. (co)** подчертáвам (нещо) в текст: **~at slova v textu** подчертáвам дүми в текст; **~at si významná data v kalendáři** подчертáвам си важни дати в календара **3. заеквам, запъвам се (при говорене)**

zatrhávat se, обикн. третол. -á se неск. залющва се, закъсва се, разкъсва се леко, скъсва се, лющи се, зачкъсва се: **kůže u nehtu se ~á** кожата около нокътя се зачкъсва

zatrhnout, -nu св. **1. (čít)** дръпна, подръпна, потегля (нещо): **~nout opratí** дръпна, потегля юзда **2. (co)** разкъсам леко, зачкъна (нещо): **~nout si nehet, kůže u nehtu** зачкъна си нокътя, кожата при нокътя **3. (co)** отбелъжа, подчертáя (нещо) в текст: **~nout si datum** отбелъжа си, подчертáя си дата; **~nout základní definici** подчертáя основна дефиниция **4. (koti co)** разг. експр. забраня (нещо на някого); слъжа край (на нещо): **flámování mu doma ~lí** вкъщи слъжиха край на гуляите му **5. също и zatrhnout se, -nu** се зачкъна, запъна се (при говорене): **~nout (se) v řeči** зачкъна, запъна се при говорене

zatrhnout se, обикн. третол. -ne se св. залющи се, закъса се, разкъса се леко, скъса се, зачкъне се: **punčocha se ~la o hřebík** чорапът се скъса в гвѐзде; **nehet se ~l** нокътят се зачкъна

zatrhovat, -uji/разг. -uju неск. **1. (čít)** дърпам, подръпвам, потеглям (нещо): **~ovat provazem** подръпвам, потеглям въжъ **2. (co)** отбелъзвам, подчертáвам (нещо) в текст: **~ovat slova v textu** подчертáвам дүми в текст; **~ovat si významná data v kalendáři** подчертáвам си важни дати в календара **3. също и zatrhnout se, -uji se/разг. -uju se** заеквам, запъвам се (при говорене)

zatrhnout se, обикн. третол. -uje se неск. закъсва се, залющва се, разкъсва се леко, къса се, зачкъва се: **kůže u nehtu se ~uje** кожата при нокътя се зачкъва

zatriumflovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) св. (-; над кým) възтържествувам (над някого): **~ovat nad sokyní** възтържествувам над съперницата си

zatrnout, -u св. **1. обикн. третол. и безл. -ne** потръпне, изтръпне: **zuby mu ~uly** зъбите му изтръпнаха; **~ulo jí v přiseděné noze** безл. кракът ѝ се схвана, изтръпна от седене **2. (čít)** вкаменя се, вцепеня се, замра, изтръпна, потрепъра, разтрепъра се (от нещо): **~nout hrů-**

zou вкаменя се, вцепеня се, изтръпна от ужас; **~nout při pomýšlení, že...** изтръпна при мисълта, че ...

zatroleně I нар. експр. дяволски, страшно, ужасно: **to je ~ hezká holka!** това е дяволски, страшно хубаво момиче! **~ zamotaná situace** дяволски, страшно объркано положение

zatroleně II междуум. експр. дявол да го вземе! по дяволите! **~, to jsem si dal!** по дяволите, хубаво се наредих!

zatrolený, -á, -é експр. **1.** загубен, проклът, скáпан; пүстият му: **~á žába!** загубено, проклето момиче! пүстото му момиче! **~é peníze** проклети пари; пүсти пари; **to je ~á situace** това е загубено положение; ама че дяволска ситуация; ёй че завъртяно положение **2.** голям, огромен, страшен, ужасен; пүстият му: **~á zima** страшен, ужасен стүд; пүстият му стүд

zatroubit, -ím св. **1. (na co)** затръбя, засвиря (на духов инструмент): **~it na křídlovku** затръбя, засвиря на флигѐрна **2. (co)** изсвиря (нещо) (на духов инструмент): **~it sólo** затръбя, засвиря sólo; **~it do kapesníku** прен. разг. експр. изсѐкна си шүмно носá; изсѐкна се шүмно **3.** изсвиря, надүя (клáксон); дам звүков сигнал: **auto ~ilo** автомобилът надү клáксона; **~it na poplach, k útoku, na ústup** прен. експр. затръбя тревога, агака, отбѐй **4. обикн. третол. -í** изревѐ, нададѐ рѐв (за животно): **sloni ~ili** слѐновете изревáха **5. разг. експр.** изкрещя високо: **~il jí do ucha** изкрещя ѝ в ухѐто

zatrpkle нар. горчиво, огорчѐно, озлобѐно

zatrpklost, -í ж. горчивина, озлобѐност: **~ úsměvu** горчивина на усмивка

zatrpklý, -á, -é **1.** възгорчив, нагърчащ: **~ý mošť** възгорчив, нагърчащ плодѐв сок **2.** горчив, огорчѐн, озлобѐн: **~ý úsměv** горчива усмивка; **~á ironie** горчива ирония; **~ý samotář** огорчѐн, озлобѐн самѐтник

zatrpknout, -nu св. **1. обикн. третол. -ne** вгорчи се, загорчи, стáне горчив: **vino ~lo** виното се вгорчи, стána горчиво **2. обикн. третол. -ne (koti)** опротивѐе, стáне противѐн (на някого): **svět mu ~l** светът му опротивя **3.** огорчá се, озлобя се: **mnoho trpěl, ale ne~l** тѐй мнѐго стрáда, но не сѐ озлобѝ; **~nout k bývalým kolegům, k celé společnosti** озлобя се срещу бившите си колеги, срещу цялото общество

zatrucovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) св. разг. заупѐрствам, заинатя се, направя напүк: **~ovala (si), když ji pokárali** заинатѝ се, когáто я смѐмриха

zatruchlit, -ím св. (nad kým, nad čím; pro koho,

pro co; po kot, po čem) потъгъвам (за някого, за нещо): **~it nad zemřelým** потъгъвам за починал; **~it pro milence** потъгъвам за любимия

zatrylkovat, -uji/разг. -uju св. **1.** запъе звънливо, с трели: **v lese ~ovali ptáci** в гората се разнесеха птичи трели, запяха звънливо птици **2.** (со) изпъе звънливо (нещо); изчурулика (нещо): **~ovat vysokým sopránem** изчурулика с висок сопран; изпъе трели във висок сопран; **~ovat píseň** експр. изпъе звънливо песен, изчурулика песен

zatřást, -esu св. (*кът, čím*) затреса, задръсам, раздръсам, разтърся, разклатя (някого, нещо): **~ást větvemi stromu** затреса, задръсам, раздръсам, разтърся, разклатя клони на дърво; **~ást spáčtem** задръсам, раздръсам, разтърся спящ човек; **zima jím ~ásla** той се затресе, разтрепери се от студ

zatřást se, -esu se св. (*чим*) затреса се, затрепера, разтрепера се, разтърся се, трепна (от нещо): **~ást se zimou** затреса се, разтрепера се от студ; **okna se výbuchem ~ásla** прозорците се разтърсиха от експлозията

zatřepat -u/-ám св. (*кът, čím*) задръсам, раздръсам, разклатя, разтърся (някого, нещо): **~at křídly** замахам, размахам, запляскам с крила; **~at (s) lahvičkou (s lékem)** разклатя шишенце (с лекарство); **~at spáčtem** раздръсам, разтърся спящ човек

zatřepat se, -u se/-ám se св. замятам се, затреса се, затрепера, разтрепера се, разтърся се, трепна: **ryba se ~ala v síti** рибата се замята в мрежата; **~at se zimou** затреса се от студ; **~at se ~alo naději** сърцето трепна с надежда

zatřepat, zatřepotat, -ám св. (*чим*) задръсам, раздръсам, разклатя, размахам, разтърся (нещо): **~at křídly** замахам, размахам, запляскам с крила; **~al kouskem papíru** той размаха парче хартия

zatřepotat se, zatřepotat se, обикн. третол. -á se св. замята се, затрепера, затрепти, разтрепера се, разтърся се, трепне: **~at se ~al v síti** топката се замята в мрежата; **~at se ~alo** сърцето трепна, разтуптя се; **~at se jí ~al** гласът ѝ затрепера, разтрепера се

zatřískat, -ám св. **1.** (на со; čím) заблъскам, заудрям, затрôпам, зачукам шумно (по нещо; с нещо): **~at na stůl** заблъскам, заудрям по масата; **~at na buben** заудрям, забия тъпан, барабан; **~at zásuvkami** заблъскам, затвôра с шумно блъскане чекмеджета **2.** (со) разг. експр. задръстя, наблъскам, напълня (нещо): **~at nádraží nákladními vlaky** задръстя гара с товарни влакове

zatřít, -řu/книж. -ru св. **1.** (со) боядисам, замажа с боя (нещо): **~řit skvrnu na zdi** боядисам, замажа с боя петно на стена **2.** (со čím) замажа, запълня (нещо с нещо): **~řit spáry tmelem** маджунирам, запълня цепнатини с маджун

zatřpytít se, обикн. третол. -í se св. заблестя, засвети, засияе: **hladina rybníka se ~ila** повърхността на езерото заблестя; **na obloze se ~ila první hvězda** на небето заблестя, засвети, засия първата звезда; **v oku se jí ~ila slza** в окото ѝ заблестя сълза

zatuchat, обикн. третол. -á несл. вмиряса се, спарва се, мухляса, плесенясва: **peřiny ~ají** пухените завивки се вмирясват, спарват се; **na chodbě ~ají výpary z pokrmů** в коридора миреше на изпарения от храна

zatuchávat, обикн. третол. -á несл. вмиряса се, спарва се, мухляса, плесенясва: **vzduch v komůrce ~á** въздухът в килерчето се спарва

zatuchle нар. вмирясано, развалено, спарено: **~ páchnoucí sláma** слама, която миреше на развалено, на мухъл

zatuchlin|a, -y ж. нещо вмирясано, развалено, спарено, мухлясало, плесенясало: **vyhodit ~u** изхвърля нещо вмирясано, развалено; **vyvětrat ~u** отстраня чрез проветряване миризма на мухъл, на развалено

zatuchlost, -i ж. спареност, лôша миризма: **~ sklepa** спареност на мазе

zatuchlý, -á, -é вмирясан, развален, спарен, мухлясал, плесенясал: **~é peří** мухлясала, плесенясала, спарена перушина; **~ý vzduch** вмирясан, спарен въздух; **~ý zápach** миризма на мухъл, на развалено; **~á místnost** вмирясано, спарено помещение; **~á poměry, názory** прен. пейор. душна, спарена атмосфера; на задничави, ограничени възгледи

zatuchnout, обикн. третол. -ne св. миреше се, развали се, спари се, мухляса, плесеняса: **obilí ~lo** житото мухляса, плесеняса, спари се; **sklep ~l** мазето се вмиряса, спари се

začukat, -ám св. (*чим; na со; kam*) почукам (с нещо някъде): **~at tužkou na stůl/o stůl** почукам с молив по маса; **~at na dveře** почукам на врата

~at na dveře показва, че някой си е изгубил ума; **musím to ~at (na dřevo)** трябва да чука на дърво

zatušovat, -uji/разг. -uju св. (со) загляда, замажа, туширам; потуля (нещо); направа (нещо) да не бие на очи: **~ovat aféru** замажа, потуля афера

zatuťat, -ám св. експр. дет. засвиря, забибикам, избибикам, направа „би-биб“: **auto ~alo pod oknem** автомобилът избибика под прозореца

zatvář|it se, -ím se *св. (jak)* напра́вя (някакво) физиономия, да́м си (някакъв) вид, погле́дна (някак): **~it se přívětivě, starostlivě** напра́вя приветлива, загрижена физиономия; **~it se přísně** погле́дна стрóго, да́м си стрóг вид; **~it se udiveně, kysele** напра́вя учúдена, кисела физиономия

zatvrđ|it, -ím *св. (koho, co)* ожесточа́ (някого, нецо): **křivda ho ~ila** неправдата го ожесточи, напра́ви го коравосърдечен; **~it své srdce** ожесточа́ се; напра́вя сърцето си корáво, без-милостно

zatvrđ|it se, -ím se *св.* ожесточа́ се; стáна ко-равосърдечен, твѣрд: **~it se proti nepříteli** ожесточа́ се срещу неприятел; **stálými domluvy mi se hoch jen ~il** от постоя́нни забел-лѣжки момчето сáмо се ожесточи; **~it se ve svém srdci** стáна коравосърдечен

zatvrđlin|a, -y *ж.* втвѣрдена, вкоравена част от жива тѣкан: **zrohovatěle ~y na patách** врого-вѣни, вкоравѣни местá на петите

zatvrđlink|a, -y *ж. умал.* втвѣрдена, затвѣрдяла част от жива тѣкан: **drobné ~y v kůži** малки бучици по кóжата

zatvrđl|ý, -á, -é затвѣрден, вкоравен: **~ý chléb** втвѣрден, корáв хля́б; **~á kůže na patách** втвѣрдена, вкоравена кóжа на петите

zatvrđ|nout, обикн. третол. -ne *св.* втвѣрди се, вкорави се: **ruce ~ly těžkou prací** ръцете за́губяха от те́жка работа; **beton už ~l** бето-нът вече се втвѣрди

zatvrđnut|í, -í *ср.* втвѣрдяване, вкоравяване: **~í betonu, omítky, malty** втвѣрдяване на бето́н, на мазилка, на хоросáн

zatvrzele *нар.* упорито, твѣрдо, ожесточено: **~ stát, trvat na svém** твѣрдо, упорито дѣржá на своето; **~ mlčet** ожесточено, упорито мълча́

zatvrzelost, -i *ж.* закоравялост: **~ hříšníka** за-коравялост на грѣшник; **~ srdce** коравосър-дечност; **~ kašle** упоритост на кашлица

zatvrzel|ý, -á, -é 1. закоравял: **~ý lhář** закоравял лѣжѣц; **~ý reakcionář** заклет реакционер 2. упорит, твѣрд, ожесточен: **~ý odpor** ожесточена, упорита съпротива; **~é mlčení** упо-рито мълчание 3. упорит, трúдно поддáващ се на лечение: **~ý kašel** упорита кашлица; **~á choroba** упорита болест

zatvrz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho, co)* оже-сточáвам (някого, нецо): **bití viníka spíše ~uje** боят по-скóро ожесточáва винóвника; **ne~ujte své srdce!** не ожесточáвайте сърцето си!

zatvrz|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* оже-сточáвам се; стáвам коравосърдечен, твѣрд: **~ovat se proti nepříteli** ожесточáвам се срещу

неприятел; **tvář otce se ~uje jako kámen** лицето на бащáта се вкаменява

zatýkac|í, -í, -í кóйто се отна́ся до арестúване: **~í rozkaz** за́повед за арестúване

zatýkač, -e *м.* за́повед за арестúване: **na zločince byl vydán ~** бѣше издадена за́повед за аре-стúване на престúпника

zatýkán|í, -í *ср.* задѣржане, арестúване: **~í de-monstrantů** задѣржане, арестúване на демон-странти

zatyk|at, -ám *св. (komu)* заговóря (на някого) на „ти“; мйна на „ти“ (с някого)

zatyk|at, -ám *несв. (koho – вин.)* задѣржам, аре-стúвам (някого): **ve jménu zákona vás ~ám** в името на за́кона ви арестúвам

zátyl|ek, -ku *м.* тил: **tučný ~ek** дебѣл врат

zátyl|í, -í *ср.* тил: **přehodila cop vlasů ze ~í na rameno** тя прехвѣрли плитката от тила на ра́мото си

zátyl|ň, -ně *ж.* минно шáхтово отделение: **lezná ~ň** пѣтехóдно отделение; **větrací ~ň** вентиля-циóнно отделение

zátyňov|ý, -á, -é минно кóйто се отна́ся до шáх-тово отделение: **~á dvířka** врата на шáхтово отделение

zaučink|ovat, обикн. третол. -uje *св. (na koho)* пóчне да дѣйства, подѣйства, въздѣйства (вѣрху някого) (за лека́рство, за отрова, за уве́щания и под.): **lék ~oval** лека́рството по-дѣйства; **pokrytecká slova na mne ne~ovala** лицемѣрните дúми не ми въздѣйстваха

zauč|it, -ím *св. (koho – вин. do čeho, v čem, na co)* обúча, наúча (някого на нецо): **~it nové dělnice** обúча нóви работници; **~it brigádníky v práci/do práce** обúча бригади́ри в ра-ботата; **~it několik mužů na soustružníky** обúча нýколко дúши за струга́ри

zauč|it se, -ím se *св. (na čem; v čem)* обúча се, наúча се (на нецо): **~it se (v práci) na stroji** обúча се (да работя) на маши́на

zauč|it si, -ím si *св.* попрепода́вам, поучител-ствам с желáние извѣстно врѣме: **i penzisté si rádi ~í** и пенсионѣрите обичат да препода́ват

zaučitel|ovat si, -uji si/разг. -uju si *св. разг.* по-работя като учител, поучителствам: **také si ~oval** порабóтваше и като учител

záučn|í, -í, -í кóйто е предназна́чен за обúчение: **~í doba** период на обúчение

zaučovac|í, -í, -í кóйто е предназна́чен за обú-чение: **~í středisko** учѣбен квалификациóнен цѣнтер; **~í doba** период на обúчение

zauč|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho – вин. do čeho, v čem, na co)* обúчáвам, научáвам (ня-кого на нецо); да́вам (някакво) квалифика-ция (на някого): **~ovat svého zástupce do**

agendy обучавам, въвеждам своя приёмник в работата

zauč|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (на чет; в чет; до чехо) обучавам се, научавам се да работя (някаква работа): **~ovat se na soustruhu** обучавам се, уча се да работя на струг; **~ovat se v ošetřování nemocných** обучавам се да гледам болни; **~ovat se do vedení podniku** обучавам се да ръководя предприятие

zauč|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (со) включва, впиша в сметката (нещо): **~ovat všechny náklady** включва, впиша в сметката всички разходи 2. (со в чет) включва (нещо в нещо): **topení je ~ováno v nájemném** отоплението е включено в наема 3. (со) фин. осчетоводя (нещо): **~ovat všechny položky** осчетоводя всички пера

zauhlovač|í, -í, -í техн. който е предназначен за подаване на въглища: **~í zařízení, pás** съоръжение, транспортна лента за подаване на въглища

zauhlovač, -e м. техн. работник, който подава въглища

zauhlován|í, -í ср. техн. подаване на въглища: **ruční, mechanické ~í** ръчно, механично подаване на въглища

zauh|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) техн. подавам въглища (на нещо, в нещо): **~ovat lokomotivu** подавам въглища на локомотив

zauj|atě нар. 1. заинтересовано, с интерес: **~ poslouchat** слушам с интерес 2. пристрастно, с предубеждение: **~ posuzovat** преценявам, оценявам пристрастно

zauj|atost, -í ж. 1. заинтересованост, увлечение: **~ pro hudbu** увлечение по музика 2. пристрастие, предубеждение: **pojevit ~** проявя пристрастие, предубеждение

zauj|atý, -á, -é 1. заинтересуван, заинтригуван; свидетелстващ за интерес: **~ý posluchač** заинтересуван, заинтригуван слушател; **~á pozornost** внимание, свидетелстващо за интерес 2. предубеден, пристрастен: **~á komise** пристрастна комисия; **národnostně ~ý člověk** човек с национални предразсъдъци; **je proti ní ~ý** той е предубеден срещу нея; той има лошо отношение към нея; **~é rozhodnutí** пристрастно решение

zauj|et|í, -í ср. 1. заинтересованост, интерес, увлечение: **~í pro sport** увлечение по спорта; **vědecké ~í** научен интерес 2. пристрастие, предубеждение: **mluvit, psát bez ~í** говоря, пиша безпристрастно, непредубедено; **rasistické ~í** расови предразсъдъци, пристрастия; расова предубеждение

zauj|ím|at, -ám неск. 1. (кого, со) остар. интересувам, интригувам (някакого, нещо): **to ji**

~alo това я интересуваше; **~at něčí pozornost** привличам вниманието на някого 2. (со) заемам (нещо): **~at svá místa v hledišti** обикн. мн. заемаме местата си в зрителна зала; **~at vysoký úřad** книж. заемам висока длъжност; **~at význačné místo ve společnosti, v dějinách, v literatuře** заемам важно място в обществото, в историята, в литературата; **celou stěnu ~á knihovna** цялата стена се заема от библиотека; **~at postavení, pózu** заемам положение, поза; **~at palebné postavení** воен. заемам огневá позиция; **~at kladný postoj** прен. заемам положително отношение; **~at stanovisko** прен. заемам, застъпвам становище

zauj|mout, -mu св. 1. (кого, со) интересувам, заинтригувам (някакого, нещо): **film, který ~al (diváky)** филм, който интересува (зрителите), който привлече вниманието (на зрителите); **~mout posluchače** интересувам слушателите, привлечá вниманието на слушателите; **~mout pozornost** привлечá вниманието 2. (со) заема (нещо): **~mout místo na tribuně** заема място на трибуната; **~mout v nové vládě úřad předsedy** книж. заема длъжността председател в новото правителство; **~mout postavení na startu** заема положение за старт; **~mout pózu** заема поза; **~mout palebné postavení** воен. заема огневá позиция; **~mout pevný postoj** прен. заема твърда позиция; **v té/k té věci ~al kritické stanovisko** прен. по този въпрос той зае, застъпи критично становище

zauj|mout se, -mu se св. (čít; pro со) интересувам се, заинтригувам се (от нещо), проявя интерес (към нещо): **~mout se studiem, pro vědu** проявя интерес към учение, към науката

zau|pě|n|í, -í ср. вопъл, ридание, стон: **táhlé, přidušené ~í** проточено, приглушено ридание

zau|p|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. заплача, заридая, застена: **hlasitě, bolestně ~ět** заплача, заридая, застена на висок глас, горчиво 2. (со) изплача, изрида, изстена, проплача, простена (нещо)

zaurg|ovat [za-u-], -uji/разг. -uju св. (со) почна да напómням, да настоявам (за нещо): **~ovat vyřízení žádosti** за пореден път напómня, настоя за удовлетворяване на молба

zau|řad|ovat si, експр. zaouřad|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. 1. нейор. починовничествам 2. само **zauřad|ovat si, -uji si/разг. -uju si** спорт. жарг. намеса се енергично (за защитник при игра на футбол)

zau|toč|ít, -ím св. 1. (на кого, на со; proti кому, proti чему) воен. атакувам (някакого, нещо): **~ít na nepřítele** атакувам неприятел, враг; **bombardovací letadla ~ila na opevněné po-**

zice бомбардировачите атакүваха укрепёни позиции; **jízda ~ila proti postavení nepřítele** кòнницата атакүва позиция на неприятеля
2. (na koho, na co; proti komu, proti čemu) атакувам, нападна (някого, нецо): **noviny ~ily na vedení/proti vedení podniku** вестникът разкритикува ръководството на предприятието; **děti ~ily na učitele otázkou** децата атакуваха, нападнаха учителя с въпрос; **~it na něčí cit** *прен.* атакувам чувствата на някого, въздействам върху чувствата на някого; **~it na evropský rekord** *публ.* атакувам европейски рекорд; **~it na branku** *спорт.* атакувам врата
zautomatizován[í] [s-au-ty-/zau-ty-], **-í** *ср.* автоматизация, автоматизиране: **~í pohybů** автоматизиране на движёнията
zautomatizovan[ý] [s-au-ty-/zau-ty-], **-á, -é** автоматизиран
zautomatiz[ovat] [s-au-ty-/zau-ty-], **-uji/разг. -uju** *св. (со) св.* автоматизирам (нецо): **~ovat výrobu** автоматизирам производството; **~ovat pohybu** автоматизирам движёния
zautomatiz[ovat se] [s-au-ty-/zau-ty-], **-uji se/разг. -uju se** *св.* автоматизирам се: **výroba se ~ovala** производството се автоматизира
zauvaž[ovat] [za-u-], **-uji/разг. -uju** *св. (о čem; nad čím) книж.* замисля се, запремислям, поразсъждавам (върху нецо): **~ovat o problému** замисля се, поразсъждавам върху проблем
zauzlen[í] [za-u-], **-í** *ср.* **1.** *книж.* възел, завързване, преплитане, сплитане: **~í střev** *мед.* преплитане на червата **2.** *лит.* завръзка: **~í děje románu** завръзка на действието на роман
zauzlen[ý] [za-u-], **-á, -é** заплетен, сложен, комплициран, объркан: **~á situace** объркано, заплетено, сложно положение
zauzlin[á] [za-u-], **-у ж.** възел, нещо завързано: **provaz plný ~** възел, цялото във възли
zauzlit [za-u-], **-ím** *св. (со) 1.* завържа (нецо) на възел: **~it konec lana** завържа на възел край на възел **2.** *прен.* заплетя, усложня (нецо): **~it intriku** усложня интрига **3.** *лит.* слóжа начáло, направя завръзка (на действие и под.): **~it děj** създам завръзка в действието
zauzlit se [za-u-], *обикн. третол. -í se* *св.* **1.** завърже се на възел: **tkanička se ~ila** връзката се завърза на възел **2.** *книж.* заплетё се, обърка се, усложни се, комплицира се: **situace se ~ila** положёнието се обърка, усложни се, комплицира се
zauzlovat [za-u-], **-uji/разг. -uju** *несв. (со) 1.* завързвам (връзки и под.) на възел **2.** *книж.* забърквам, обърквам, усложнявам, комплицирам (нецо): **svým chováním všeobecný zmatek ještě víc ~uje** с поведёнието си

усложнява още повече всеобщата бъркотия
zauzlovat se [za-u-], *обикн. третол. -uje se* *несв.*

1. завързва се на възел: **nit se ~uje** конецът се завързва **2.** *книж.* заплита се, обърква се, усложнява се, комплицира се: **situace se ~uje** положёнието се обърква, усложнява, комплицира се

zaváb[ít, -ím *св. (koho; k čemu) книж.* подмáмя, примáмя (някого), събүдя (у някого) желáние (за нецо): **svěží tráva ~í k odpočinku** свежата трева събүжда желáние за почивка

závada, -у ж. **1.** недостатък, неизправност, дефект: **~a v konstrukci** недостатък в конструкция; **odstranit ~u na stroji** отстраня неизправност, дефект в машина; **~a není ve vašem přijímači** повредата не е във вашия приёмник; **funkční ~a stroje, zařízení** *техн.* функционален дефект на машина, на устройство **2.** пречка, спънка, трудност, затруднение: **dorazil bez ~** той пристигна без трудности, без затруднения ♦ **byť (někomu) ~a** *несв. жст*

съм, явявам се пречка (за някого, за нещо), пречка (на някого, на нещо); **to není na ~** това не е пречка, не пречи

zavádějí, -í, -í *водещ, отвёждащ: ~í páska* *снец.* водеща, отвёждаща, транспортна лента

zaváděč I, -е *м.* човек, който отклонява от пътя, заблуждава, мáми

zaváděč II, -е *м.* *снец.* водещо, отвёждащо устройство; транспортòр

zavádění, -í *ср.* **1.** прокарване, инсталиране: **~í elektřiny** прокарване на електричество; електрифициране **2.** въвеждане, внедряване: **~í do praxe** въвеждане, внедряване в практика; **~í do provozu** пускане в експлоатация, в действие

zaváděť, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв. 1.* (koho – вин. *кат*) завёждам (някого някъде): **~ět koně do stáje** завёждам, отвёждам кон в конюшня **2. (со *кат*) прокарвам, инсталирам (нещо някъде): **~ět vodu na louky** напоявам ливáди; **~ět v domě elektřinu** прокарвам, инсталирам електричество в жилище **3. (со *кат*) вкарвам, поставям, слáгам (нещо някъде): **~ět sondu do žlučníku, katétr de močového měchýře** вкарвам, слáгам сонда в жлъчния мехур, катетър в пикочния мехур; **~ět film do promítačky** *филм.* поставям, слáгам филм в проекционен апарат **4. (со *кат*) насóчвам, повёждам, отклонявам (нещо нанякъде): **~ět řeč jinam** насóчвам, повёждам разговор за друго, в друга посока; **~ět mládež na scesti** довёждам младежта до безпéтица, до задънена улица **5. (со) запóчвам (нецо): **~ět protokol** съставям протокол; **~ět vyšetřování, výslech**********

юрид. започвам следствие, рѝзпит; **~ѝт умѝлѝ дѝхѝнѝ** мед. започвам изкуствено дѝшане
6. (со) вѝвѝждам, внедрѝвам, започвам, откѝрѝвам (нещо): **~ѝт вѝробу plastickѝch hmot** започвам производство на плѝстмаси; **~ѝт novѝ metody** внедрѝвам новѝ мѝтоди; **~ѝт novoty** вѝвѝждам, внѝсям нововѝведения
zavád|ѝt se, -ѝm se, 3. мн. -ѝjí se/-ѝ se нескв. (и кохо) спечѝлвам си (нечие) благоразположѝние, (нечия) благосклѝнност, добрѝ ѝме (пред някого): **~ѝt se u svѝch zѝkaznѝkѝ** спечѝлвам си благоразположѝнието на клиентите
zavad|ѝt, -ѝm св. **1.** (о со, о кохо) случайно докѝсна, побутна, закача (нещо, някого): **~it loktem o vѝzu** закача вѝза с лѝкѝт; **~il mi o bolavѝ rameno** тѝй ми закачи бѝлното рѝмо
 ◆ **zavadv|ѝt, -ѝm** св. **1.** (о со, о кохо) внимѝние; **o karty uѝ ani ne~ѝ** кѝм картите вѝче не посяга **2.** (о кохо) експр. натѝкна се (на някого): **vѝsude ~ѝm o znѝmѝho** навсякъде се натѝквам на познѝт(и) **3.** (о кохо, о со) експр. спра поглед (вѝрху някого, вѝрху нещо): **ani okem o ni ne~ѝ** няма да я погледне; няма да ѝ обѝрне внимѝние; **jeho pohled ~il o strop** погледѝт му се спря в тавѝна **4.** (со) експр. намѝря, полѝча (нещо): **o pracѝ ani ne~il** тѝй не намѝри, не полѝчи никаква рѝбота; рѝбота за него няма и няма; **o mѝsto ne a ne~it!** място няма и няма! **5.** (о кохо, о со) експр. спомена бѝгло (за някого, за нещо): **v řeči ~il o znѝmou herečku** в рѝзговора тѝй спомена едѝна извѝстна артѝстка; **o ten problѝm ve svѝ řeči jen ~il** тѝй сѝмо спомена за тѝзи проблем
zavad|ѝj, -ѝ, -ѝ повѝхнал, увѝхнал: **~ѝ trѝva** повѝхнала, увѝхнала трѝва
zavadnѝ нар. **1.** неизправно, неправилно, погрѝшно **2.** незадоволително, неудовлетворително **3.** осѝдително, вредно
zavadnost, -ѝ ж. **1.** неизправност, дефектност, развалѝност: **zjiřtѝnѝ ~ potravѝn** установѝна, констатѝрана некачѝственост на хранитѝлни продукти **2.** неправилност, погрѝшност: **~ člѝnku z hlediska politickѝho** погрѝшност на стѝтия от политѝческо глѝдище
zavad|nout, -nu св. повѝхна, увѝхна: **nechat zeleninu ~nout** допусна, оставѝа зеленѝци да увѝхнат
zavadn|ѝj, -ѝ, -ѝ **1.** неизправен, дефектен, развалѝен, незадоволителен: **~ѝ exemplѝř** дефектен екземпляр; **zdravotnѝ ~ѝ byt** незадоволително в хигиѝнно отношѝние жилище; **~ѝ maso** развалѝено месѝ **2.** погрѝшен, вреден: **politickѝ ~ѝ text** погрѝшен в политѝческо отношѝние тѝкст; **nevidѝm v tom nic ~ѝho** не виждам нищо лошо, нищо погрѝшно в това

zaváhán|ѝ, -ѝ ср. колебѝние; мигновѝно, моментно поколебѝване: **jednat bez ~ѝ** дѝйствам без колебѝние
zaváh|jat, -ám св. поколебѝа се: **~al, neѝ odpovѝdѝl** тѝй се поколебѝ, предѝ да отговѝри
zával, -u м. **1.** минно срѝтване, сбѝряне, срѝване, рѝхване: **na dole nastal ~, dořlo k ~u** в мината стѝна срѝтване **2.** срѝтана мѝса: **vyprostѝt zasypanѝ ze ~u** освобѝда затрѝпани от срѝтване
zaválcovac|ѝ, -ѝ, -ѝ валирѝвѝчен, валцѝвѝчен; завалцѝвѝчен: **~ѝ pѝřstroj** техн. валцовѝчка
zaválcovačk|a, -y ж. техн. валцовѝчка
zaválc|ovat, -uji/разг. -uju св. **1.** (со кам) втѝкна, натѝпча (нещо някъде) чрез валѝране **2.** (со) валѝрам (нещо); изгладѝа, изравнѝа (нещо) чрез валѝране, завалцѝвам (нещо)
zaválcováv|jat, -ám нескв. **1.** (со кам) втѝквам, натѝквам (нещо някъде) чрез валѝране **2.** (со) валѝрам (нещо); изгладѝдам, изравнѝвам (нещо) чрез валѝране; валцѝвам
zaválc|ѝt si, -ѝm si св. повоѝвам
zavalen|ѝ, -ѝ ср. минно срѝтване, сбѝряне, срѝване
zavalen|ѝj, -ѝ, -ѝ засѝпан, затрѝпан, запѝлнен
zavál|jet, -ѝm, 3. мн. -ejѝ/-ѝ св. **1.** (со) заравнѝа (нещо) чрез затрѝпване (с нещо): **~et dolѝky** заравнѝа, запѝлна дѝпки **2.** (со кам) втѝкна, натѝпча (нещо някъде) с вѝляк, с точѝлка и под.: **~et hrozinky do tѝsta** тѝчейки, замѝса стафѝиди в тѝстѝ
zaval|ѝt, -ѝm св. **1.** (со) стрѝпам, засѝпа, запѝлна, напѝлна (нещо) при срѝтване: **pѝsek ~il jeskynѝ** пѝсъкѝт запѝлни, затрѝпа пещерѝта; **voda ~ila údolѝ** водѝта залѝа, напѝлни долиѝната **2.** (кохо, со) засѝпа, затрѝпам (някого, нещо): **lyžaře ~ila lavina** лавѝната затрѝпа скиѝра; **zřicenѝ strop ~il hornѝky v dole** срѝтено гѝрнище затрѝпа миньѝри в мината; **~it pokoj knihami** запѝлна, напѝлна, затрѝпам стѝа с книги; **~ila nѝs vlna** залѝа ни вълнѝ **3.** (со ѝт) затрѝпам, запѝша, преградѝа (нещо с нещо): **~it vchod do jeskynѝ balvanem** затрѝпам, запѝша вход на пещерѝа с голям кѝмѝк **4.** (кохо ѝт) експр. затрѝпам, стрѝпам, претовѝря (някого с нещо): **řѝf ho ~il pracѝ** шѝфѝт го затрѝпа с рѝбота; **je ~en nabѝdkami, korespondencѝ** тѝй е обѝспан, затрѝпан е с предложѝния, с кореспондѝнция
zavalitost, -ѝ ж. пълнѝта, шѝшкавост, закрѝгленост на тѝлото, на фигурѝта: **~ tѝla** пълнѝта, закрѝгленост на тѝлото
zavalit|ѝj, -ѝ, -ѝ кѝс и дебѝл, набѝт, пѝлен, тантѝрест: **~ѝ muѝ** набѝт, тантѝрест мѝж; **krátkѝj, ~ѝ krk** кѝс, дебѝл врат

zavalovat, **-uji/разг. -uju** несл. 1. (со) запълвам, напълвам (нещо) при срѹтване: **voda ~uje nížinu** водата залива, напълва низината; **~ovat strop** минно обрѹшвам, срѹтвам горнище 2. (ко̀о, со) засипвам, затрѹпвам (някого, нещо): **snih nás úplně ~uje** снегът съвсѹм ни засипва, затрѹпва ни; **~ovat místnost nábytkem** запълвам, задрѹствам, затрѹпвам помещѹние с мѹбели 3. (со čít) покривам, затрѹпвам (нещо с нещо): **~ovat hrob kamenem** покривам, затрѹпвам грѹб с камък 4. (ко̀о čít) експр. затрѹпвам, отрѹпвам, претоварвам (някого с нещо): **je ~ován prací** тѹй е претоварван, затрѹпван е с работа; **je ~ován dopisy, dotazy** обсипван е с писма̀, с въпрѹси **závalov|ý, -á, -é** минно кѹйто се отна̀ся до срѹтване, до събъряне, до обрѹшване: **~é práce** работи по (принудително) обрѹшване **závan, -u м. 1.** подѹхване, пѹлх, пѹрив: **~ větru, svѹžího vzduchu** пѹлх на вятър, на свѹж вѹздух; **~ štěstí** прен. пѹрив на ща̀стие 2. дѹх, миризма̀: **~ silné vůně** вълна̀ на силен аромат **zavandr|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. (кам) разг. експр. отбѹя се, запилѹя се, отскѹча, изчѹзна (някъде): **husy ~ovaly do ječmene** гѹските свѹха, навля̀зоха в ечемѹка; **jen se otočím, kluk si ~uje na ulici** са̀мо да се обѹрна и момчѹто се запилѹва, изскѹча, изчѹзва на ѹлицата **zaván|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** несл. 1. вмиря̀сва се, има дѹх, мирѹше, намиря̀сва, замиря̀сва на развалѹно: **maso už ~í** месѹто вѹче се вмиря̀сва, има дѹх, мирѹше на развалѹно 2. (čít) експр. мирѹше, намиря̀сва, показва призна̀ци (на нещо): **to ~í korupcí** то̀ва мирѹше, намиря̀сва на корѹпция **zavan|out, обикн. третол. -e** св. 1. завѹе, задѹха, повѹе, подѹхне: **~ul teplý vítr** повѹя, задѹха, дѹхна то̀пѹл вятър; **dveřmi prudce ~ulo** безл. през вратата̀ си́лно задѹха, ста̀на си́лно те-
чѹе вятър; променѝ се ориента̀цията 2. полѹхне (за аромат): **za zahrady ~ula vůně jasmínu** от гради́ната полѹхна аромат, мирис на жасми́н; **z kuchyně ~ula káva** от кѹхнята̀ замиря̀сва на кафѐ 3. (со, по-рядко кам) книж. дѹше (всичко̀) **~ tušení, kam jej osud** ~е нѹмаше предста̀ва къдѐ ще го отвѹе, отнесѐ съдба̀та **zavanut|í, -í** ср. повѐй, подѹхване, пѹлх **zavápně|ý, -á, -é** изца̀пан с вѹр: **~é prkno, boty** изца̀пана с вѹр дѹска̀, изца̀пани с вѹр обѹвки **zavápn|it, -ím** св. (со) изца̀пам (нещо) с вѹр: **~it si boty** изца̀пам си обѹвките с вѹр **zavařenin|a, -u** ж. 1. конфитѹр: **jahodová,**

meruňková ~a конфитѹр от ѹгоди, от кайси́и 2. мармала̀д **zavařeninov|ý, -á, -é** кѹйто се отна̀ся до конфитѹр, до мармала̀д: **~é sklenice** бурка̀ни а) за конфитѹр, за мармала̀д б) от конфитѹр, от мармала̀д **zavář|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** несл. книж. 1. (со; со do čeho) варѹ, сварѹвам (нещо в нещо): **~et knedlíky** варѹ, сварѹвам кнѐдли; **~et do polévky rýži** сла̀гам да се вари́ ори́з в сѹпа 2. (со) сгѹстя̀вам, подпра̀вям (ястие с фиде, с ори́з и под.): **~et polévku** сгѹстя̀вам, подпра̀вям сѹпа (с фиде, с ори́з и под.) 3. (со) консерви́рам плодовѐ, месѹ, зеленчѹци чрез варѹне **zavář|et se, обикн. третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í se** несл. книж. техн. стопа̀ява се (при прегря̀ване), заварѹва се: **ložiska se snadno ~ejí** ла̀герите лѐсно се стопа̀яват, заварѹват се **zavař|it, -ím** св. 1. (со; со do čeho) сварѹ (нещо в нещо): **~it rýži** сварѹ ори́з; **~it do mléka kru-**
kaši разг. експр. хѹбава поп̀ара ни надрѹби то̀й; хѹбава ка̀ша ни забѹрка̀ то̀й 2. (со) подпра̀ва, сгѹстя̀ (ястие с фиде, с ори́з и под.): **~it polévku** сгѹстя̀, подпра̀ва сѹпа (с фиде, с ори́з и под.) 3. (со) консерви́рам, стерилизи́рам (нещо) чрез варѹне: **~it meruňky, houby, vepřové** консерви́рам, стерилизи́рам кайси́и, гѹби, сви́нско чрез варѹне 4. (со do čeho; со) техн. заварѹ (нещо в нещо): **~it dno do pláště nádoby** заварѹ дѹното̀ за цилиндѹра̀, за ко̀жѹха на сѹд; **~it poškozená místa odlitku** заварѹ повредѹени мѹста̀ на отливка̀ **zavař|it se, обикн. третол. -í se** св. 1. заври́, кипне: **voda se ~ila** водата̀ заври́, кипна; **krev se v něm ~ila** крѹвта̀ му кипна 2. (do čeho) фикса̀ра се (при варѹне): **při špatném praní se špína do prádla ~í** при непра̀вилно пра̀не бельѹто̀ се захабѹва 3. техн. стопѝ се (при прегря̀ване), заварѹ се: **ložiska se ~ila** ла̀герите се стопи́ха, заварѹха се **zavářk|a, -u** ж. 1. гѹтв. доба̀вка, подпра̀вка, сгѹстител (на ястия̀ като фиде, ори́з и под.) 2. разг. консерви́ране, стерилизи́ране (на плодовѐ) чрез варѹне: **koupit ovoce na ~u** купа̀ плодовѐ за консерви́ране (чрез варѹне) **zavářkov|ý, -á, -é** гѹтв. кѹйто се отна̀ся до доба̀вка към ястие (до фиде, до ори́з и под.): **~é těstoviny** тестѹени издѹелия̀ за доба̀вка, за гарни́тѹра (фиде, кнѐдли и под.) **zavařovac|í, -í, -í** кѹйто слѹжи за консерви́ране, за стерилизи́ране чрез варѹне: **~í hrnec** те́нджера̀, ка̀зан за варѹне на консѹрви; **~í sklenice** бурка̀н за консерви́ране чрез варѹне **zavařovač|ka, -ku** ж. разг. бурка̀н (за консер-

виране чрез варене): **půllitrové, litrové ~ky** половинлитрови, литрови буркани (за консервиране чрез варене)

zavař|ovat, -uji/разг. -uju несл. **1.** (со; со до чешо) варя, сварявам (нещо в нещо): **~ovat knedlíčky** варя, сварявам кнедли; **~ovat do polévky játrové knedlíčky** слáгам да се варят топчета от чър дрóб в сýпа **2.** (со) сгъстявам, подпáрявам (ястие с фиде, с ориз и под.): **~ovat polévku** сгъстявам, подпáрявам сýпа (с фиде, с ориз и под.) **3.** (со) консервирам, стерилизирам (нещо) чрез варене: **~ovat ovoce, maso, zeleninu** консервирам, стерилизирам плодове, месó, зеленчуци чрез варене

zavař|ovat se, -uji se/разг. -uju se, обикн. третол. -uje se несл. техн. стопява се (при прегряване), заварява се: **ložiska se snadno ~ují** лагерите лесно се стопяват, заваряват се

zav|át, обикн. третол. -ěje св. **1.** завее, задýха, повее, подýхне: **z jihu ~ál teplý vítr** от юг завя, задýха, подýхна тóпъл вятър; **ani vánek ne~ěje** дори ветрець не полъхва; дори лèк пощам **vsěchný** задýха дрýг вятър; промени се ориентацията **2.** полъхне: **z luk ~ála vůně sena** от ливадите полъхна миризмá на сенó; **z jeviště ~ál chlad** от сцената полъхна хлáд **3.** (со, по-рядко кохо kat) довее, завее (нещо, някого някъде): **vítr ~ál listí na záhony** вятърът довя, навя листá в руд **lanámláči** вятър ви довя тук? как попаднахте тук? **4.** (со čít) навее, засипе, затрýпа (нещо с нещо): **písek ~ál stopy** пясъкът засипа следите, стýпките

zavát|ý, -á, -é навят, засипан, затрýпан: **sněhem ~é silnice** навяти, засипани, затрýпани със сняг шосета

zavazad|lo, -la ср. багаж, кýфар: **kožené ~lo** кожен кýфар; **příruční, ruční ~lo** ръчен багаж; **úschovna ~el** гаров гардерóб; гардерóб за багаж; **diplomatická ~la** дитл. дипломатически багаж

zavazadlov|ý, -á, -é който се отнася до багаж: **~ý lístek** ж.п. багажна квитанция, рáзписка; **~á pokladna (na nádraží)** кáса, гише за багаж (на гара); **~ý vůz** ж.п. фургóн; **~ý prostor** ж.п. багажно отделение

zavázanost, -i ж. ангажираност, задължение, задълженост

zaváz|ání, -í, -í **dušný** **očima** ходи като с вързани очи; ходи като кон с капаци; нищо не забелязва **2.** задължен, благодарен, признателен: **~á osoba, organizace** юрид. задължено лице, задължена организация

zaváz|at, -žu/книж. -ži св. **1.** (со čít) завържа

(нещо с нещо): **~zat uzel** завържа вълзел; **~zat si tkaničky u bot** завържа си връзките на обувките; **~zat si šátek** вържа си шáлче, кърпа, забрадка; **~zat si šátek** вържа си шáлче, кърпа, забрадка; **~zat odsouzenci oči** завържа очите на осъден; **~zat balík provazem** завържа пакét с вжè **2.** (со) превържа (нещо): **~zat prst, ránu** превържа пръст, рана **3.** (кохо, со kat) завържа (някого, нещо някъде): **~zat zajíce do pytle** завържа зáек в чувáл; **~zat prádlo do prostěradla (v uzlu)** завържа бельó в чаршáф (на вързóп) **4.** (кохо – вин. čít) обвържа, задължá (някого с нещо): **~zat příteliteli slibem, přísahou** обвържа приятеля си с обещание, с клétва **5. zaváz|at si, -žu si/книж. -ži si** (кохо – вин. čít) обвържа, задължá (някого с нещо), накарáм (някого) да се чувства задължен (за нещо): **pomohl mu v nouzi a tak si ho ~al** тóй му помóгна в нýжда и такá го задължи, обвърза; **jsem vám (velmi) ~zán** задължен съм ви (много); **budu vám velmi ~zán** ще ви бýда много благодарен, признателен

zaváz|at se, -žu se/книж. -ži se св. (к čemu; že...; с инф.) задължá се (за нещо), поема задължение (да направя нещо): **~zat se k mlčení** задължá се, поема задължение да мълчá; **písemně se ~zal, že...** тóй писмено се задължи, че.../да...; **~zali se splnit plán před termínem** задължиха се, поеха задължение да изпълнят плáна предсрòчно

závaz|ek, -ku м. **1.** задължение, ангажимент: **mít, pocívat k někomu ~ek** ймам, чувствам задължение, ангажимент към някого; **platební ~ek** платèжно задължение; **zprostil ho ~ku splatit dluh** тóй го освободи от задължение-то да изплати дългá си; **splnit své ~ky k dětem** изпълня задълженията си към децáта **2.** добровóлно поето задължение, обещание: **splnit ~ky** изпълня обещанията си

závazkov|ý, -á, -é **1.** който се отнася до задължение, ангажимент: **~é právo** юрид. облигациóнно прáво **2.** който се отнася до добровóлно поемане на задължение, на обещание

závazně нар. с поемане на ангажимент; положително, сигурно, твърдо: **~ příslibit** твърдо обещава, поема ангажимент

závaznost, -i ж. задължителност: **~ slibu, smlouvy, termínu** задължителност на обещание, на дóговор, на срòк; **~ ukazatelů plánu** икон. задължителност на плáнови показатели

závazn|ý, -á, -é задължителен: **~ý termín** задължителен срòк; **~á smlouva** задължителен дóговор; **~é směrnice** задължителни директиви

zavaz|ovat, -uji/разг. -uju несл. **1.** (со čít) завързвам (нещо): **~ovat uzlíky** завързвам въл-

зелчета; **~ovat si šátek** завързвам си кърпа, забръдка; **~ovat balíky provázkem** завързвам пакети с връв **2.** (со) превързвам (нещо): **~ovat poraněné prsty** превързвам наранени пръсти **3.** (кого, со кам) завързвам (някого, нещо някъде): **~ovat kocoura do pytle** завързвам котарак в чувал **4.** (кого – вин.) задължавам, обвързвам, ангажирам (някого): **vaše důvěra mě ~uje** вашето доверие ме задължава, обвързва; **smlouva ~uje obě strany** договарят задължава, обвързва и двете страни **5.** обикн. **zavaz|ovat si, -uji si**/разг. **-uju si** (кого – вин. čím) задължавам, обвързвам (някого с нещо), накарвам (някого) да се чувства задължен (за нещо): **~ovat si zaměstnance výhodami** обвързвам работниците си с привилегии **zavaz|ovat se, -uji se**/разг. **-uju se** не св. (к ъсти; абу...) ангажирам се, задължавам се (за нещо), поемам задължение (да направя нещо): **k ničemu se ne~uj!** не поемай никакви задължения! не се ангажирай с нищо! **~ovat se písemně, podpisem, přísahou** задължавам се писмено, с подпис, под клетва; **nechci, aby se ~oval** не искам той да се задължава, да се ангажира **zavážec|í, -í, -í** спец. пълначен, засипвач, затрупвач: **~í zařízení** засипващо, затрупващо, пълначно устройство **zavážen|í, -í** ср. запълване, засипване, затрупване **zavážec, -e** м. спец. пълнач, товарач **zaváž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** не св. (со) **1.** запълвам, засипвам, затрупвам (нещо): **~et příkopy, jámy** запълвам, засипвам, затрупвам ровове, ями; **~et výkop, průkop architekt.** запълвам, засипвам, затрупвам изкоп, канал **2.** зареждам (нещо): **~et pec, sušárnu** спец. пълня, зареждам пещ, сушильня **závaž|í, -í** ср. **1.** тежест, теглилка: **kilové, lékárnické ~í** килограмови, аптекарски теглилки **2.** тежест, топъз: **hodiny se ~ím** часовник с топъз **závaž|í** **~í** **architekt. опъс** ♦ (šel) **jako by měl na nohou (olověné) ~í** той (вървеше), сякаш имаше олово на краката си **závaž|í|ko, -ka** ср. умал. малка тежест, малка теглилка **závaž|ka, -ky** ж. спец. **1.** запълване, засипване, затрупване: **hlína a kámen na ~ku** пръст и камъни за запълване, за засипване, за затрупване; **~ka výkopu architekt.** запълване, засипване, затрупване на изкоп; **~ka vysokých pecí** метал. напълване, зареждане на доменни пещи **2.** метал. шихта **3.** материал, изделия, с който се зарежда сушильня

zavážkov|ý, -á, -é спец. който се отнася до запълване, до засипване, до затрупване **závažně** нар. сериозно, важно, значително: **~zasáhnout do diskuse** взема сериозно, важно участие в дискусия; **~se provinít** сериозно се провиня; **~onemocnět** сериозно се разболя **závažnost, -i** ж. сериозност, важност, значимост; основателност, тежест: **~chvíle, úkolu** сериозност, важност на момент, на задача; **~důvodů** сериозност, основателност, тежест на доводи, на мотиви; **ideová ~ díla** идейна значимост на произведение; **~provinění, úrazu** сериозност на провинение, на злополучка **závažn|ý, -á, -é** сериозен, важен, забележителен, значителен, основателен: **~é rozhodnutí** важно решение; **~ý úkol** важна задача; **~á okolnost** важно обстоятелство; **~é obvinění, podezření** сериозно, тежко обвинение, подозрение; **~á choroba** сериозно заболяване **zavčas** нар. навреме: **~si koupit lístky** навреме си купя билети; **~rozpoznat chorobu** навреме открива заболяване **zavčelař|ít si, -ím si** св. позанимавам се с пчеларство **zavd|at, -ám** св. **1.** (со) дам (нещо), обикн. в съчет. **~at podnět k diskusi** дам повод за дискусия; **~at příčinu k hněvu** дам повод за гняв **2.** (коти) почерпя (някого), предлѝжа (на някого) да се чуќне с мѝн; пия наздравица: **~at svatebčanům** почерпя сватбѝри; пия за здравето на сватбѝри; **~ejme si na zdraví!** да се чуќнем за здравѝе! **zavd|at si, -ám si** св. експр. пийна си: **rád si ~á** той поийва, обича да си пийва **zavdáv|at, -ám** не св. **1.** (со) давам (нещо), обикн. в съчет. **~at podnět k nespokojenosti** давам повод за недовѝлство; **ne~ejte příležitost ke kritice!** не давайте повод за критика! **2.** (коти) почерпвам (някого), предлѝгам (на някого) да се чуќне с мѝн; пия наздравица (с някого): **~at novomanželům a svatebčanům** почерпвам младожѝнци и сватбѝри; пия за здравето на младожѝнци и сватбѝри **zavdáv|at si, -ám si** не св. експр. пийвам си: **~at si ze džbánku** пия, нагѝвам от кѝничка **závdaveč|ek, -ku** м. умал. остар. кѝпаро **závdav|ek, -ku** м. остар. аванс, кѝпаро **dát, dostat ~ek předem** дам, полѝча кѝпаро предварително **zavděč|ít se, -ím se** св. (коти) спечѝля (нечия) благодарност, (нечия) благосклѝнност, (нечия) признѝние; угодѝ (на някого): **tím se mi ne~íš** с това нѝма да спечѝлиш мѝята благодарност; **~it se publiku** спечѝля

zavděč|it si, -ím si *св.* (koho – вин. čím) задължа (някого с нещо), накарвам (някого) да се чувства задължен (за нещо): **~it si přítelkyni dárkem** задължа приятелката си с подарък
zavděč|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* (koti) спечелвам (нечия) благодарност, (нечия) благосклонност, (нечие) признание; угаждам (на някого): **~ovat se divákům** спечелвам признанието на зрителите
zavděč|ovat si, -uji si/разг. -uju si *несв.* (koho – вин. čím) задължавам (някого с нещо), накарвам (някого) да се чувства задължен (за нещо): **~ovat si spolupracovníky úsluhami** задължавам колегите си, като им правя услуги
zavděk *нар.* само в съчет. **vzít, brát ~ i (s) tímto bytem** той се задоволи и с това жилище; **vzít ~ i s méně hezkou tanečnicí** задоволя се и с по-малко красива танцьорка
zaveden|í, -í *ср.* **1.** прокарване, инсталиране: **~í vodovodu, elektřiny** прокарване, инсталиране на водопровод, на електричество **2.** въвеждане, внедряване, установяване: **~í plánování** въвеждане на планиране; **~í nové technologie** въвеждане, внедряване на нова технология; **~í nového pořádku** въвеждане, установяване на нови порядки
zaveden|ý, -á, -é **1.** реномiran; имащ добра репутация; известен, преуспяващ: **~ý obchod** преуспяващ магазин **2.** въведен, внедрен, открит: **nově ~á rubrika v novinách** новооткритата рубрика във вестник
závěj, -e *ж.* **1.** насип, натрупване: **~e písku** насип, натрупване на пясък **2.** пряспа: **sněhové ~e** снежни преспи; **auto uvázlo v ~i/v ~ích** колата затъна в пряспа, в преспи
zavej|rat, -rám, zavej|řit, -řím *св.* (na koho, na co; kat) *разг. експр.* зазяпам се (в някого, в нещо; нанякъде): **překvapeně ~ral** той зяпна изненадано; **~rat/řit na příchozího** зазяпам се в новодошлия
zavel|et, -ím *св.* (koti, četi) *воен.* изкомандвам (някого, нещо); заповядам, дам заповед (на някого, на нещо): **~et vojsku, jednotce k útoku** дам на войска, на част заповед за атака
závěř, -u *м.* **1.** заключение, край, финал: **~ přednášky, pořadu** край на лекция, на програма: **~ jednání, opery** финал на действие, на опера; **na ~ chci říci** в заключение, накрая искам да кажа; **dodat ~em** добавя като заключение; **~ hudební skladby** муз. кадѐнца на музикално произведение **2.** заключение, извод: **dojít k**

~u стигна до заключение, до извод; **vyvodit ~u** направя изводи; **~y sjezdu** решения на конгрес **3.** *спец.* закопчалка; механизъм, приспособление за затваряне; затвор: **~ naušnic, náramku** закопчалка на уши, на гривна; **~ pušky** *воен.* затвор на пушка **4.** *ж.п.* затваряне на влаков път със семафор; блокировка: **~ vlakové cesty** блокировка на влаков път **5.** *език.* преграда (при артикулация); оклузия **6.** *полиц.* предаване, приключване на подза **7.** *архитект.* ключ на свод
závěrečn|ý, -á, -é заключителен: **~ý projev (na schůzi)** заключително слово (на събрание); **~é hodnocení** заключителна, крайна оценка; **~á zkouška** матура, зрелостен изпит; **státní ~á zkouška** държавен изпит; **~ý akt, protokol** *дипл.* заключителен акт, протокол
závěrem *нар.* в заключение: **~ chci podotknout** в заключение искам да изтъкна, да отбележа
závěř|ka, -ky *ж. фин.* приключване на сметки, баланс
závěrn|ý, -á, -é *техн.* който служи за затваряне; затварящ; **~ý šroub** затварящ винт
závěrov|ý, -á, -é **1.** *ж.п.* който се отнася до блокировка на влаков път: **~á tabulka** повторително табло **2.** *език.* преграден, оклузивен: **~á souhláska** преградна, оклузивна съгласна **3.** *архитект.* ключов: **~ý klenák, kámen** камък за склучване на свод, ключов камък
závěs, -u *м.* **1.** завеса, перде: **těžký ~** тежка завеса; **rozdělit předsín ~em** разделя коридор със завеса; **~ na okně** завеса на прозорец **2.** *техн.* кука за окачване, панта, шарнир: **dveřní, okenní ~** панта за врата, за прозорец; **dveře vypadly ze ~u** вратата се откачи от пантата; **kábelový ~** кука за окачване на кабели; **kloubový ~** шарнирно окачване, шарнирна панта; **kormidelní ~** кормилно легло **3.** *техн.* окачване: **provést ~ kábelu** извърша окачване на кабел **4.** *спец.* теглене, буксир: **vzít loď do ~u** взема кораб на буксир; **závodník jedoucí v ~u za favoritem** *спорт.* състезател, който кара за лепен за фаворита, непосредствено след първия; **běh v ~u** *спорт.* бягане в пакет
zavěs|it, -ím *св.* **1.** (co kat) закача, окача (нещо някъде): **~it záclony, obrazy** закача, окача перде, картини; **~it dveře, okna** *архитект.* окача, сложа врата, прозорци на панти **2.** *в съчет.* **~it (sluchátko)** затворя телефон, завърша, приключва (телефонен) разговор, поставя слушалка върху вилката; **nenechal ho domluvit a ~il** той не го оставя да се доизкаже и затвори (телефона); **~te, volá meziměstská (ústředna)** затворете, имате междуградски разговор
zavěs|it se, -ím se *св.* **1.** (na co, по-рядко на koho)

увисна (на нещо, на някого): **~it se na hrazdu** увисна на лост; **~ila se mu kolem krku** тя увисна около врата му **~it se na paty, na krk експр.** залепя се за някого **2.** (на кохо) закача се, залепя се (за някого); последвам (някого) по петите: **běžec se ~il na soupeře** бегачът се залепи за съперника си **3.** (do kocho) хвана (някого) под ръка: **~it se do tanečnicka** прегърна, хвана под ръка танцьор; **děvčata se do sebe ~ila** момичетата се хванаха под ръка

zaveslovat, -uji/разг. -uju св. (за)почна да гребя, загребя (при каране на лодка): **~ovat vši silou** почна да гребя с всичка сила; **několikrát ~oval a zastavil** той няколко пъти натисна веслата и спря; **~ovat k protějšímu břehu** (за)почна да гребя към отсрещния бряг; **~ovat rukama прен. експр.** замахам с ръце, размахам ръце

závěsník, -u м. закачалка, кюка; приспособление за закачване

závěsn|ý, -á, -é 1. който се закачва, окачва, прикачва: **~á police** полица, която се закачва; **~é váhy техн.** кантар, теглилка за окачване; **~á loutka театр.** марионетка **2.** който служи за закачване, за окачване, за прикачване: **~ý hák** кюка за закачване; **~ý šroub техн.** болт, винт с ухó; **~é lano архитект.** въжé за окачване

závěsov|ý, -á, -é 1. който се отнася до завеса, до пердè **2.** който се отнася до кюка за окачване, до панта, до шарнир

zavěst, -edu св. 1. (koho kam) заведà (някого някъде): **~ést dítě do školy** заведà детè на училище; **co vás k nám ~edlo?** какво ви доведе, води при нас? **2.** (co kam) прокарам, инсталирам (нещо някъде): **~ést elektřinu, vodu, vodovod do bytu** прокарам в жилище електричество, вода, водопровод **3.** (co kam) вкарам, поставя, сложа (нещо някъде): **~ést sondu do žaludku мед.** вкарам сонда в стомаха; **~ést film do promítačky филм.** поставя, сложа филм в прожекционен апарат **4.** (koho, co kam) доведà, докарам (някого, нещо донякъде): **kam vás ~edla vášeň, lakota** докъде ви доведе, докара страстта, алчността; **~ést národ do katastrofy** доведà, докарам народа до катастрофа **5.** (co kam) насóча, поведà (нещо някъде): **~ést řeč na jiné téma** поведà разговор на другá тема **6.** (co) почна (нещо): **~ést vyšetřování, výsledch юрид.** почна следствие, разпит; **~ést protokol** съставя протокол **7.** (co) приложà (нещо): **~ést umělé dýchání мед.** приложà изкуствено дишане **8.** (co) въведà, внедря, запóчна, откривà (нещо): **~ést výrobu televizorů** запóчна производство

на телевизори; **~ést v novinách rubriku pro motoristy** откривà във вестник рубрика за мотористи; **~ést nový jízdní řád** въведà ново разписание на движението

zavěst se, -edu se св. спечеля си симпатии, благоразположение, благосклонност, добро име: **obchodník hleděl, aby se zavedl** търговецът глèдаше да си спечели добро име

zavěšen|í, -í ср. техн. окачване

zavěšen|ý, -á, -é 1. закачен, окачен, прикачен **2.** архитект. висящ: **~á střecha** висящ покрив; **~ý most** висящ мост; **~é lešení** висящо скеле

zavěšovac|í, -í, -í закачвач, окачвач; който служи за закачване, за окачване

zavěš|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (co kam) закачвам, окачвам (нещо някъде): **~ovat záclony** закачвам, окачвам пердèта; **~ovat si na hrdlo šňůru perel** слàгам си наниз от перли на шията; **~ovat dveře, okna архитект.** окачвам, слàгам врати, прозорци на панти **2.** в съчет. **~ovat (sluchátko)** затварям телефон; завършвам, приключвам (телефонен) разговор; поставям слушалката върху вилката; **držel stále sluchátko a ne~oval** той продължаваше да държи слушалката и не затваряше телефона, и не я поставяше върху вилката; **ne~ujte, jste v pořadí!** не затваряйте, изчакайте редà си!

zavěš|ovat se, -uji se/разг. -uju се неск. 1. (na co, по-рядко на кохо) увисвам (на нещо, на някого) **2.** (na кохо) закачвам се, залепям се (за някого), слèдвам (някого) по петите **3.** (do кохо) хващам (някого) под ръка

zavěšt|it, -ím св. (co) 1. почна да гадая, да предсказвам, да пророкувам (нещо) **2.** предскажа (нещо)

závěš|ť, -ti жс. юрид. завещание: **napsat, zanechat ~ť** напиша, оставя завещание; **otevřít ~ť** отворя завещание; **uložit ~ť u notáře** оставя (на съхранение) завещание при нотариус; **politická ~ť полит.** политическо завещание

závěš|ť, -í ср. език. аподòзис (втора част на сложно подчинено изречение)

závětrn|ý, -á, -é заветен; запàзен, защитен от вятър; намиращ се на завет: **~á strana** заветна, запàзена от вятра страна

zavětrovac|í, -í, -í архитект. ветрозащитен; който служи за защита, за предпàзване от вятър: **~í konstrukce** ветрозащитна конструкция; конструкция, която предпàзва от вятър; ветрозащита

zavětrován|í, -í ср. архитект. конструкция или нейна част, която предпàзва от вятър

zavětr|ovat, -uji/разг. -uju неск. и св. (co) архи-

- тект.* защитявам/защитя, предпазвам/предпазя (нещо) от вятър
- závěť|jí, -í** *ср.* **1.** завет; запазено, защитено от вятъра място: **meruňky nasázel v ~í** той насади кайсийте на завет; **~í mezi skalami** заветно място между скали; **žít v ~í** *прен.* живя на завет, в безопасност, в единение, на спокойствие **2.** *архитект.* входник
- zavěť|jit, -ím** *св.* (*со, по-рядко кохо*) **1.** *обикн. третол.* **-í** почне да дъши (нещо, някого) (за животното): **pes ~il** кучето почна да дъши; **pes ~il stopu** кучето подъши следя; **v tom ho ~ili psi** в този момент го подъшиха кучетата **2.** *прен. експр.* подъша, надъша (нещо, някого): **~it nebezpečí** надъша, подъша опасност
- zav|ězt, -ezu** *св.* **1.** (*кохо, со кам*) закарам, откарам (някого, нещо някъде) (*с превозно средство*): **~ězt děti, kufry na nádraží** закарам, откарам деца, кюфари на гарата **2.** (*кохо кам*) закарам, откарам (някого на нежелано, непознато място) (*с превозно средство*): **jen aby vás vlak někam ne~ezl** само влакът да не ви откара не където трябва **3.** (*со*) запълня, засипя, затрупам (нещо): **~ězt jámu, močál** запълня, засипя, затрупам яма, тресавище; **~ězt výkop** *архитект.* запълня, засипя, затрупам ѝзкоп; **~ězt pec, sušárnu** *спец.* напълня, заредя пещ, сушилня
- zavibr|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* *книж.* завибрирам, повибрирам
- záviděníhodn|ý, -á, -é** завиден; достоен за завидяване: **~ý život** живот, достоен за завидяване; **jíst se ~ou chutí** ям със завиден апетит; **být v ne~é situaci** намирам се в незавидно положение
- závid|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *несв.* (*коту; коту со, кохо*) завидям (на някого за нещо, за някого): **~ět boháčům** завидям на богатите; **~ět mladé dívky krásu, ženicha** завидям на младо момиче за красотата, за женяха ѝ; **tu funkci ti ne~ím** не ти завидям за този пост; не бях ѝскал този пост
- zavíj|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *несв.* **1.** (*со*) навивам, понавивам, намотавам (нещо): **~et nit do klubka** навивам конец на кълб; **~et si šátek kolem krku** навивам си шалче, кърпа около вратя **2.** (*кохо, со; кохо со до чего*) завивам, обвивам, увивам (някого, нещо в нещо, с нещо): **~et si hlavu do šátku** увивам си главата с кърпа, забраждам си главата: **~et dítě do plenek** повивам детя в пеленя
- zavíj|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** *несв.* **1.** *обикн. третол.* **-í se** завива се, навива се, намотава се: **na noc se květy ~ejí** през нощта цветове се затварят **2.** (*до чего*) завивам се, обвивам се, увивам се (*с нещо, в нещо*): **~et se do šálu** увивам се с шал
- zavikl|at, -ám** *св.* (*чим*) заклата, поклата, разклата (нещо): **~at skobou, zábradlím** заклата, разклата скоба, парапет; **~at zubem** заклата, разклата зъб; **~at něčí důvěrou** *прен.* разклата доверието на някого
- zavikl|at se, обикн. третол. -á se** *св.* заклата се, разклата се: **zub se ~al** зъбът се разклата; **židle se pod ní ~ala** столът под нея се разклата
- zavile** *нар. книж.* ожесточено, упорито: **bránit se ~** отбранявам се ожесточено, упорито; **~mlčet** упорито мълча
- zavilost, -i** *жс. книж.* ожесточеност, упорство, упоритост: **mlčenlivá ~** мълчаливо упорство
- zavil|ý, -á, -é** *книж.* ожесточен, упорит: **~ý boj** ожесточена, упорита, непримирима борба; **~ý nepřítel, odpůrce** заклет, отявлен враг, противник
- závin, -u** *м.* **1.** *готв.* руло (*местен сладкиш*): **jablkový ~** щрудел, руло с ябълки; **makový ~** руло с мак; **tažený ~** руло от разтълени, разточени коря **2.** *хран.* рулада, роля (*месно изделие*)
- zavináč, -e** *м.* **1.** навита на руло маринувана херинга **2.** *комп.* маймунско а, маймуна (@)
- závin|ek, -ku** *м.* *умал.* **1.** *готв.* руло (*местен сладкиш*) **2.** *хран.* рулада, роля (*месно изделие*)
- zavině|ní, -í** *ср.* (*чехо*) *юрид.* предизвикване, причиняване (на нещо нежелано)
- zaviněnost, -i** *жс.* (*чехо*) предизвикване, причиняване (на нещо); вина (*за нещо*): **~ ztrát** вина за загубя
- zavině|ný, -á, -é** (*кут, чим*) предизвикан, причинен (*от някого, от нещо*); станал по (*нечия*) вина: **~á škoda, ztráta** предизвикана, причинена по нечия вина щета, загуба
- zavin|it, -ím** *св.* (*со*) предизвикам, причиня (нещо); стана причина, виновник (*за нещо*): **~it havárii, škodu, požár** предизвикам, причиня авария, щета, пожар; **~it si zranění** нараня се по собствена вина
- zavin|out, -u** *св.* **1.** (*со*) навия, намотая (нещо): **~out šátek kolem hlavy** навия кърпа около главата; **~out těsto** навия тесто на руло **2.** (*со, по-рядко кохо*) завия, обвия, увия (нещо, някого с нещо): **~out kytici (do papíru)** завия, увия букет (в хартия); **~out dítě do plenek** увия детя в пеленя, повия детя **3.** (*кохо – вин.*) *жарг.* арестувам, закопчая/закопчя, прибера (някого)
- zavin|out se, -u se** *св.* **1.** *обикн. третол.* **-ne se** завие се, навие се, свие се, намотае се: **ježek se ~ul do klubíčka** таралажът се свия на кълб

2. (*do čeho*) завія се, обвія се, увія се (*в нецо, с нецо*): **~out se do příkrývky** увія се в одеяло, с одеяло

zavinovací|í, -í, -í предназначѣн за завиване, за увиване: **~í peřinka pro kojence** пұхена завивчица за бѣбета

zavinovač|ka, -ky ж. порт-бѣбе; завивка, одеялце за бѣбета

zavinovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (*co*) навивам, намотавам (*нецо*): **~ovat svitek papíru** навивам руло, свитък хартия; **~ovat si vlasy do uzlu** навивам си косата на кок; **~ovat ruládu** готв. навивам руло **2.** (*co, по-рядко коho до čeho*) завивам, обвивам, увивам (*нецо, някого в нецо, с нецо*): **~ovat si nohy do příkrývky** увивам си краката в одеяло; **~ovat dítě (do peřinky)** повивам детѣ, увивам детѣ (*в пұхена завивка*)

zavinovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. **1.** обикн. третол. **-uje se** завива се, навива се, свива се, намотава се: **~ující se spirála** навиваща се спирала **2.** (*do čeho*) завивам се, обвивам се, увивам се (*в нецо*): **~ovat se do peřiny** увивам се в пұхена завивка, с пұхена завивка

zaviňovat, -uji/разг. -uju нескв. (*co*) предизвиквам, причинявам (*нецо*), ставам причина (*за нецо*): **špatná organizace práce ~uje špatné výsledky** лошата организация на трудā става причина за лоши резултати

závinov|ý, -á, -é готв. който се отнася до руло, до щрұдел: **~é těsto** тесто за руло, за щрұдел

zavinut|ý, -á, -é **1.** навит, намотан **2.** завит, обвит, повит, увит

záviračí, -í, -í **1.** който може да се затвара: **~í nůž** сгъваем нож; **~í špendlík** безопасна игла; **panenka se ~íma očima** спяща кукла **2.** предназначен за затваряне, за спиране: **~í kohout** спирателен кран **3.** който се отнася до закриване, до затваряне: **~í doba (v restauraci)** край на работното време (*в ресторант*); **~í den** почивен ден

závirač, -e м. техн. затваращо устройство (*за автоматично затваряне на врати*)

záviraček, -ku м. умал. разг. джобно ножче

závirač I, -u м. **1.** разг. сгъваем нож **2.** жарг. затвор, лишаване от свобода

závirač II, -a м. жарг. надзирател в затвор

závir|at, -ám нескв. **1.** (*co*) затвaram, заклочвам (*нецо*): **~at okna** затвaram прозорци; **~at za sebou** затвaram, заклочвам, като излизам; **~at dveře na klíč** заклочвам, затвaram с ключ врата; **~at (na noc) dům** заклочвам къща (*за през ноцта*); **~at stůl** заклочвам бюрò, писалище; **~at před někým (dveře)** затвaram вратата за някого, пред някого (*за да му по-*

печа да влезе) и прен.; **~at oči a)** затвaram очи **б)** прен. склопявам очи, умирам; **~at ústa a)** затвaram уста **б)** прен. преставам да говоря

◆ **závir|at se** нескв. **1.** (*co*) затвaram, заклочвам (*нецо*): **~at se do pokoje** затвaram се в помещението пред нецо, за нецо **2.** (*co*) затвaram, спирам (*нецо*): **~at plyn, vodu** спирам газ, вода **3.** (*co*) затвaram, запечатавам, запущвам, затъквам, покривам (*нецо*): **~at sklenici s okurkami** затвaram буркан с краставички; **~at krabici se zásilkou** затвaram, запечатавам кутия с пратка **4.** (*co*) затвaram, свивам, сгъвам (*нецо*): **~at knihu** затвaram книга; **~at deštník** затвaram, сгъвам чадър **5.** (*co kam, kde*) заклочвам, слāгам (*под ключ*) (*нецо някъде*): **~at peníze do pokladny** заклочвам пари в каса **6.** (*koho –вин. kde, kam*) затвaram, заклочвам (*някого някъде*): **~at dítě v bytě** затвaram, заклочвам детѣ в жилище; **~at někoho** затвaram, изпращам някого в затвор **7.** (*co*) затвaram, закривам (*нецо*): **~at provozovnu z hygienických důvodů** затвaram, закривам производственò помещението по хигиенни причини; **~at obchod pro nemoc** затвaram магазин поради болест

závir|at se, -ám se нескв. **1.** обикн. третол. **-á se** затвара се: **dveře se samy ~ají** вратата се затвара сама; **oči se ~ají únavou** очите се затварают от умòра **2.** обикн. третол. **-á se** затвара се, свива се, склочва се; съединява се: **kalíšky květu se ~ají** чашките на цветовете се затварают; **rána se pomalu ~ala** раната бавно се затваряше, зарастваше **3.** (*kde; kam; před kým, před čím*) затвaram се, заклочвам се (*някъде*); изолирам се (*от някого, от нецо*): **~at se v pokoji** затвaram се в стаята си

závir|it, -ím св. **1.** (*čím*) вдигна нагоре, развъртя (*нецо*): **~it paličkami** развъртя, завъртя палки (*на барабан*) **2.** обикн. третол. **-í** вдигне се нагоре, завърти се: **sněhové vločky ~ily (vzduchem)** снежинките се завъртяха, запрехвъркваша (*във въздуха*) **3.** обикн. третол. **-í** забуботи, забоботи, забумти, загърми: **buben ~il** барабанът забумтя, загърми

závis|et, -ím нескв. (*na kom, na čem*) зависа (*от някого, от нецо*): **~et na rodičích** зависа от родителите си; **to ~í na okolnostech** това зависи от обстоятелствата; **~el na tom jeho život** от това зависеше живòтъг му

závisle нар. зависимо; обикн. *в съчет.* **~ na (čem)** предлог с местен по (*нецо*); според (*нецо*); в зависимост от (*нецо*): **komponovat ~ na předloze** композирам в зависимост от образец, според модел, по модел

závislost, -i ж. **1.** зависимост: **pocit ~i** чувство за зависимост; **finanční, hospodářská, politická** ~ финансова, икономическа, политическа

ска зависимост; **příčinná** ~ причинна зависимост **2.** в *свѣт. v ~i na (čem) предлог с местен* в зависимост от (*нещо*), според (*нещо*): **v ~i na poptávce rozšířit dovoz** разширя вънос в зависимост от търсенето

závislý, -á, -é зависим: **syn ~ý na rodičích** син, зависим от родителите си; **hospodářsky, politicky ~ý stát** икономически, политически зависима държава; **forma je ~á na obsahu** формата зависи от съдържанието; **~á proměnná mat.** зависима променлива; **~á věta** език. подчинено изречение; **~ý větný člen** език. второстепенна част на изречение

závist, -i ж. завист: **zbledla, zezelenala ~í** тя побледня, позеленя от завист; **pocífoval k němu** ~ той чувстваше, изпитваше завист към него

◆ **(závist)likъ завистливост**
(лъха от тях)

závistivě нар. завистливо; със завист: **~ sledovat úspěchy přátel** следя със завист успехите на приятелите си

závistiv|ec, -ce, závistník, -a м. завистливец, завистник

závistivost, -i ж. завистливост: **užírající ~** глождеца, разяждаща завист, завистливост

závistiv|ý, -á, -é завистлив: **~é sousedky** завистливи съсѣдки; **~é pohledy** завистливи погледи

závistnic|e, -e ж. завистливка, завистница

závistník вж. **závistivec**

závit, -u м. **1. техн.** резба, нарез: **~ šroubu, objímky** резба на винт, на фасунга/фасонка; **pravý, vnitřní ~** дясна, вътрешна резба **2.** гънка, извивка: **~y kůry mozkové anat.** мозъчни гънки; **~y sívky elektr.** навивки на бобина

závit|at, -ám св. (*кат*) книж. дойда, пристигна (*някъде*): **vzácná návštěva ~ala do závodu** рядък гост/редки гости дойде/дойдоха в завода

závit|ek, -ku м. **1. умал.** гънчица, извивчица: **~ky drátu** гънчици, извивчици на тел; **~ky papíru** свитъци хартия **2. готв.** руло от месо с плънка; сарма: **vepřový, telecí ~ek** руло от свинско, от телешко (месо); **zelný ~ek** зелева сарма

závitnic|e, -e ж. **1. техн.** винтонарезна машина **2. техн.** витлова линия **3. архитект.** волута **4. рядко** спирала

závitník, -u м. **техн.** машина за нарязване на резба; винторез; метчик

závitorež, -u м. **техн.** винторезна машина

závitov|ý, -á, -é техн. **1.** винтов, резбов: **~á fréza** резбовá фреза; **~ý kalibr** резбомѐр **2.** който е снабден с резба: **kovová ~á zátka** метална запушалка с резба; **~ý spoj** винтово съединение, съединение с винт; **~á objímka, pojistka** фасунга/фасонка; бушон, предпазител с резба

zavlač|et, zavlač|it, -ím св. (*со*) **земед.** **1.** избранувам (*нещо*): **~et pole** избранувам нива **2.** вкарам чрез брануване (*нещо*) в почвата: **~et hnojivo, mrvu** вкарам в почвата, разпръсна тор чрез брануване

zavlač|ka, -ky ж. **техн.** **1.** райбер, мартинка (*на врати, на прозорци*) **2.** шплѐнт

zavlačkov|ý, -á, -é техн. който се отнася до шплѐнт; шплѐнтов

zavlačovac|í, -í, -í **земед.** предназначен за брануване: **~í brány** брана

zavlač|ovat, -uji/разг. -uju **несв. (со) земед.** **1.** бранувам (*нещо*): **~ovat pole** бранувам нива **2.** вкарам чрез брануване (*нещо*) в почвата: **~ovat osivo** вкарам чрез брануване посевен материал в почвата

zavlád|nout, обикн. третол. -ne св. **книж.** зацаря, възцаря се, настъпи: **~l pořádek** зацаря, възцаря се, настъпи ред; **v sále ~lo ticho** в залата се възцаря, настъпи тишина

závlah|a, -y ж. **земед.** напояване, поливане, оросяване: **~a postřikem** дъждовално напояване; **drenážní ~a** подпочвено напояване

závlahov|ý, -á, -é **земед.** **1.** напоителен: **~ý kanál** напоителен канал **2.** поливен: **~é zemědělství, zelinářství** поливно земеделие, зеленчукопроизводство

zav|lát, обикн. третол. -aje св. **развѐе се: na budovách ~ály vlajky** по сградите се развѐха знаменá; **vlasý ~ály ve větru** косата се развѐ от вятъра

zavlažen|í, -í **сп.** **1.** навлажняване, овлажняване, намокряне **2. земед.** напояване, поливане, оросяване, иригация **3.** позатопляне

zavlaž|it, -ím св. **1. (со)** навлажня, овлажня, намокря (*нещо*): **~it hrdlo** навлажня, наквася, намокря гърлото си; **~it těsto** намокря тесто **2. (со) земед.** орося, полѐя (*нещо*): **~it půdu** полѐя почва **3.** позатопля: **~it navečer v pokoji** позатопля прѐвечер в стаята

zavlažovac|í, -í, -í **земед.** напоителен, оросителен, иригационен: **~í kanál** напоителен канал; **~í soustava** напоителна, оросителна система; **~í brázda, stružka** напоителна бразда, вада

zavlažovač, -e м. **спец.** оросител

zavlažovač|ka, -y ж. **земед.** поливна бразда, вада

zavlažován|í, -í **сп.** **1.** навлажняване, овлажняване, намокряне **2. земед.** напояване, поливане, оросяване, иригация **3.** позатопляне

zavlaž|ovat, -uji/разг. -uju **несв. 1. (со)** навлажнявам, овлажнявам, намокрям (*нещо*) **2. (со) земед.** напоявам, поливам, оросявам (*нещо*) **3.** позатоплям

zav|léci, zav|léct, разг. zav|léct, -eču/книж. -eku

св. 1. (*koho, со kat*) завлекà, замъкна, отмъкна (*някого, нещо някъде*): **liška ~ekla kořist do doupěte** лисицата завлече, замъкна, отмъкна плячката в дупката си; **být ~ečen do koncentračního tábora** откаран съм в концлагер; **~éci zajatce do tábora** откарвам пленници в лагерь 2. (*со kat*) пренесà, внесà, вкарам (*болест, зараза и под. някъде*): **~éci do města epidemii, nákazu** внесà, вкарам в града епидемия, зараза 3. (*koho, со do čeho*) въвлекà (*някого, нещо в нещо*): **~éci ženu do bídy** въвлекà жена в мизерия; **~ekl ho do aféry, do dluhů** той го забърка в афера, вкара го в дългове

zavlečený, -á, -é 1. завлечен, замъкнат, отвлечен, отмъкнат: **~í černí otroci** отвлечени черни роби; **~é zásilky** пощ. отвлечени пратки; пратки, които нарочно, умишлено не са доставени на получателя 2. пренесен: **~á rostlina** бот. адвентивно растение 3. (*do čeho*) въвлечен (*обикн. в нещо неприятно*)

závlek, -u м. ж. п. погрешно откарване на пратка на друга гара

zavlék|at, разг. zavlík|at, -ám нескв. 1. (*koho, со kat*) завличам, замъквам, отмъквам (*някого, нещо някъде*): **~at kořist do skrýše** завличам, замъквам, отмъквам плячка в скривалище; **~ání zajatců** отвлечане на пленници 2. (*со kat*) пренасям, внасям, вкарвам (*за болест, зараза и под. някъде*): **opatření proti ~ání infekčních chorob** мерки против пренасяне на заразни болести 3. (*koho, со do čeho*) въвлечам (*някого, нещо обикн. в нещо неприятно*): **~at někoho do aféry** въвлечам, забърквам някого в афера

zavlék|nout, разг. zavlík|nout, -nu св. 1. (*koho, со kat*) завлекà, замъкна, отмъкна (*някого, нещо някъде*): **zvíře si ~lo kořist do křoví** звярът завлече, замъкна, отмъкна плячката в храсталàка; **~nout zajatce do tábora** замъкна пленници в лагерь 2. (*со kat*) пренесà, внесà, вкарам (*болест, зараза и под. някъде*): **~nout do města chřipkovou infekci** внесà, вкарам в града грипна зараза 3. (*koho, со do čeho*) въвлекà (*някого, нещо обикн. в нещо неприятно*): **~nout někoho do sporu** въвлекà някого в спор

zavlhčovací, -í, -í овлажняващ, овлажнителен: **~í komora** текст. овлажнителна камера; **~í přístroj** текст. овлажнител

zavlhčovač, -e м. текст. овлажнител

zavlhle нар. навлажнено, овлажнено

zavlhlost, -í ж. навлажненост, овлажненост

zavlh|ý, -á, -é навлажнен, овлажнен, овлажнял: **rosou ~á tráva** навлажнена, овлажнена от

росà тревà; **~ý mořský vzduch** наситен с влага морски въздух; **žehlit ~ou halenku** глãдя влажна, навлажнена блуза; **~é oči** овлажнени, насълзени очи

zavlh|nout, обикн. трепол. -ne св. овлажнèе, навлажни се: **šaty ~ly mlhou** дрèхите овлажняха от мъглãта; **oči ~ly** очите се навлажняха, овлажняха се, насълзиха се

zavlíct, zavlíkat, zavlíknout вж. **zavléci, zavlékat, zavléknout**

zavln|ít se, обикн. трепол. -í se св. завълнува се, залюлèе се, развълнува се, разлюлèе се: **moře se prudce ~ilo** морето силно се развълнува; **obilí se ~ilo ve větru** житото се залюля от вятъра; **záclona se v průvanu ~ila** завèsата се разлюля от течèнието

závod I, -u м. завод, фабрика, предприятие, фирма: **automobilový** ~ автомобилен завод; **průmyslový** ~ промишлено предприятие; **zemědělský** ~ селскостопанско предприятие; **pobočný** ~ филиално предприятие; **~ se sportovními potřebami** магазин за спортни стòки

závod II, -u м. спорт. състезание, надбãгване, надпревãрване: **~ v běhu** надбãгване, състезание по бãгане; **Závod míru** по-рано Прòбег на мирà; **automobilové, lyžařské, plavecké** ~у автомобилни състезания, ски-състезания, плувни състезания; **~/~y ve zbrojení** публ. надпревãрване в оръжия

závodč|í, -ího м. воен. разводãч

závodě|ní, -í ср. състезаване, надпревãрване

závodí|ště, -ě ср. място за състезания; (лекоатлетическа) писта: **dostihové ~ě** хиподрум

závod|ít, -ím нескв. (*s kým, s čím o со, v čem, čím*) състезавам се, надпревãрвам се (*с някого, с нещо за нещо*): **~it o prvenství** състезавам се, бòря се за първенство; **~it v běhu** надбãгвам се, състезавам се в бãгане: **~it za Spartu** състезавам се, играя в „Спàрта“

závodivost, -í ж. състезателност

závodiv|ý, -á, -é състезателен: **~é hry** спорт. състезателни игри

závodk|a, -y ж. жарг. заводски стòл

závodně нар. състезателно; като състезател: **~ sportovat** състезавам се, спортувам като състезател

zavodně|ní, -í ср. напояване, оводняване; снабдяване, заливане с вода

závodn|í I, -í, -í заводски: **~í jídelna** заводски стòл; **~í rozhlas** заводска радиоуредба; **~í stráž** заводска охрана; **~í lékař** заводски, учрежденски лèкар

závodn|í II, -í, -í спорт. състезателен: **~í sport** състезателен спорт; **~í dráha** писта за над-

бягване; **~í tempo** бързо, състезателно темпо; **~í auto** състезателен автомобил; **~í kůň** състезателен кон

závodnic|e, -e ж. състезателка

závodnický нар. състезателно, като състезател
závodnický, -á, -é състезателен, предназначен за състезания: **~ý oblek** състезателен костюм; **~é tempo** бързо, състезателно, темпо

závodník, -a м. състезател

zavodn|it, -ím св. (co) напоя, оводня, орося (нещо); снабдя, залёя (нещо) с вода; прекарам вода (някъде): **~it step, poušť** напоя, снабдя с вода степ, пустиня

zavodňovac|í, -í, -í напоителен, оросителен, иригационен: **~í kanál** напоителен, оросителен канал

zavodňován|í, -í ср. напояване, оводняване, оросяване; снабдяване, заливане с вода: **~í suchých oblastí** напояване, оросяване, снабдяване с вода на сѹхи, на засушливи области

zavodňovat, -uji/разг. -uju неск. (co) напоявам, оводнявам, оросявам (нещо); снабдявам, заливам (нещо) с вода; прекарвам вода (някъде)

závodov|ý, -á, -é заводски: **~á doprava** заводски транспорт

závoj, -e м. було, воал: **zahalit tvář ~em** закривя, покривя лицето си с воал; **svatební ~** булчински воал; **smuteční ~** траурен воал; **klobouk se ~em** шапка с воалетка

závojč|ek, -ku м. умал. було, воал

závojn|atka, -ky ж. зоол. воална опашка (изкуствено получена разновидност на златната рибка) (Carassius auratus gibelio)

závojev|ý, -á, -é който се отнася до було, до воал: **~ý tyl** текст. фолвоал; **~é ryby** зоол. воални рибки

◆ **не в. м. е. -á**

(дойда) при повикване; **přijít (jako) na ~ou** дойда навреме, като по поръчка

zavolán|í, -í ср. повикване, зов, вик

zavol|at, -ám св. 1. (na koho) викна, извикам (някого): **hlasitě ~at** викна, извикам високо, гръмко; **~at o pomoc** викна, извикам за помощ; **~at přes ulici na kamaráda** викна, извикам приятел през улицата **2. (koho – вин. kat)** викна, извикам, повикам (някого) да дойде (някъде): **~at děti domů** викна, извикам, повикам деца да се приберат вкъщи; **~at bratra na pomoc** викна, извикам, повикам брат си на помощ; **~at lékaře k zraněnému** извикам, повикам лекар при ранен; **~at někoho k soudu za svědka** призова някого в съда за свидетел **3. (koho – вин./коти)** повикам (някого) по телефона; обадя се по те-

лфона, телефонирам (на някого): **~ej mě/mi večer** телефонирай ми, обади ми се вечерта; **~at (pro) požárníky** телефонирам, обадя се на пожарната

zavon|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. трепол. -í (čít) замирише (на нещо): **čerstvá káva ~ěla** прясното кафе замириша; **louka ~ěla senem** поляната замириша на сено **2. (co čít)** изпълня (нещо) с миризмата (на нещо); омириша (нещо с нещо): **~ět pokoj květy** изпълня стаята с аромат на цветя

závor|a, -y ж. 1. бариера: **otočná, posunovací ~a** въртяща се, пълзяща бариера; **tažná ~a** бариера с верига; **~a s vyrovnávacím závažím** бариера с контрагест; **spustit (železniční) ~y** спусна (железопътна) бариера; **hraniční ~a** гранична бариера **2.** ключалка, мандало, резе, ригел: **strčit ~u u vrat** пусна, пяхна мандало, резе на порта; **zavřít (dveře) na ~u** затвори (врата) с мандало, с резе

závork|a, -y ж. 1. скоба (непринателен знак) **2. мат.** скоба: **okrouhlá, oblá ~a** малка скоба; **hranatá, úhlová ~a** средна скоба; **dát do závorek** поставя в скоби; **odstranit ~y** разкривя скоби; **vytýkat před ~y** изнасям пред скоби

závorkov|ý, -á, -é мат. който се отнася до скоби: **~é pravidlo** правило за действия със скоби

závorník, -u м. техн. 1. ж.п. блокировка **2. воен.**

предпазител на огнестрелно оръжие
závorníkov|ý, -á, -é ж.п. който се отнася до блокировка: **~á páka** блоков заключвателен лост
závorován|í, -í ср. ж.п. блокиране, блокировка
závor|ovat, -uji/разг. -uju неск. ж.п. блокирам
závorov|ý, -á, -é 1. който се отнася до бариера: **~á tyč** прът на бариера **2.** който се отнася до ключалка, до мандало, до резе: **~é zámky** техн. брави с резе

závoř|sk|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) замъжа, намъжа, покривя с въськ (нещо): **~ovat rány na stromech** земед. замъжа, покривя с въськ рани по дървѐта

závozníc|e, -e ж. помощничка на шофьор; товарачка и/или разтоварвачка на камион; пласьорка

závozníck|ý, -á, -é който се отнася до товарач и/или разтоварвач на камион: **~é povolání** професия на товарач и/или разтоварвач на камион
závoznictv|í, -í ср. професия на товарач и/или разтоварвач на камион

závozníč|it, -ím неск. разг. работя като помощник-шофьор, като товарач и/или разтоварвач на камион, като пласьор

závozní|k, -ka м. помощник-шофьор, товарач и/или разтоварвач на камион; пласьор: **pivo-varští ~ci** товарачи, пласьори на бира

závrat', **-ti/-tě ж.** 1. световъртѣж, вѣне на свѣт: **dostat ~ť při pohledu z věže** завѣ ми се свѣт при поглед от кула; **trpět ~těmi** страдам от световъртѣж, от вѣне на свѣт 2. *прен. експр.* шѣмет, главозамѣване: **~ť lásky** любовно упоѣние; **~ť z úspěchu** главозамѣване от успѣх
závratně нар. главозамѣващо, шѣметно: **~ hluboká strž** главозамѣващо, ужасно дълбока ўрва, пропаст; **~ rychlý let експр.** главозамѣващо бърз полѣт; **~ krásný експр.** невероятно, страшно, ужасно красив
závratnost, -í ж. шѣметност
závratn|ý, -á, -é 1. главозамѣващ, шѣметен: **~á výše, hloubka** главозамѣваща височина, дълбочина 2. *експр.* главозамѣващ, невероятен, страшен, ужасен, шѣметен: **~á rychlost** невероятна, страшна, шѣметна скорост; **~á kariera** шѣметна кариѣра; **mít ~ý úspěch** имам главозамѣващо, невероятен, страшен успѣх
zavrávor|at, -ám св. залюля се, олюля се, полюшна се: **~at slabostí** залюля се, олюля се, полюшна се от слабост; **opilec ~al** пияният се залюля, олюля се, полюшна се
zavražděn|í, -í ср. убийство
zavražděn|ý, -á, -é убит
zavražd|it, -ím св. (*кого – вин.*) убия (*някого*): **oběť ~il nožem** убил е жѣртвата си с нож
zavržen|í, -í ср. 1. изрѣмжѣване, рѣмжѣне (*на животино*) 2. *експр.* промѣрмѣване 3. избрѣмчѣване, забумтѣване (*на машина и под.*)
zavrč|et, -ím св. 1. *обикн. третол. -í* (*на кого, на со*) изрѣмжѣ (*срѣцу някого, срѣцу неѣцо*): **pes ~el (na kolemjdoucí)** кучето изрѣмжѣ (*срѣцу минувачите*) 2. (*на кого, на со*) *експр.* измѣрмѣря, изрѣмжѣ (*срѣцу някого, срѣцу неѣцо*): **stařec zlostně ~el (něco mezi zuby)** старѣцѣт злѣбно изрѣмжѣ (*нѣщо през зѣби*); **zlostně na něho ~el** той изрѣмжѣ злѣбно срѣцу нѣго 3. *обикн. третол. -í* избрѣмчѣ, избумтѣ (*за машина и под.*): **~ely stroje** машините избрѣмчѣха; **ve vzduchu ~elo letadlo** във въздуха избрѣмчѣ самолет
zavrh|nout, -nu св. 1. (*со, кого*) отхвѣрля, осѣдя, порицѣя (*неѣцо*): **~nout podezření** отхвѣрля подозрѣние; **~nout myšlenku na pomstu** отхвѣрля мѣсъл за отмѣщение 2. (*кого – вин.*) отблѣсна, отхвѣрля (*някого*); отрекѣ се (*от някого*): **~nout nápadníka** отблѣсна, отхвѣрля кандидат, поклѣнник, ухажѣр; **~nout nevěrnou manželku** отрекѣ се от невѣрна съпруѣга
zavrh|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. (*со, кого*) отхвѣрлям, осѣждам, порицѣвам (*някого, неѣцо*): **~ovat škodlivé názory** отхвѣрлям вредни възглѣди; **~ovat násilí** отхвѣрлям, осѣждам насѣлието; **~ovat provinilce** осѣждам, пори-

цѣвам винѣвник 2. (*кого – вин.*) отблѣсквам, отхвѣрлям (*някого*); отрѣчам се (*от някого*)
zavrk|at, обикн. третол. -á св. изгугука, изгуга (*за гълѣб и под.*): **holub ~al** гълѣбѣт изгуга
zavrněn|í, -í ср. замрѣнкване, измрѣнкване; изхлѣнчване (*за бебе и под.*)
zavrn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. измрѣнкам, изхлѣнча (*за бебе и под.*): **nemluvně ~ělo** пеленѣчето измрѣнка
završ|it, -ím св. (*со*) *книж. публ.* довѣрша, завѣрша (*неѣцо*): **~it své životní dílo** довѣрша, завѣрша дѣлото на живѣта си
završ|ovat, -uji/разг. -uju несв. (*со*) *книж. публ.* довѣршвам, завѣршвам (*неѣцо*)
zavrt|at, -ám св. 1. (*со кам, kde*) завѣя, завѣнтя (*неѣцо някъде*): **~at šroub do dřeva** завѣя, завѣнтя вѣнт в дѣрвѣ 2. (*со кам*) забѣя, забѣдѣ, зарѣвѣя с мѣшкане, мѣшна (*неѣцо някъде*): **~at hůl do písku** забѣя, забѣдѣ, мѣшна прѣчка в пѣсѣк; **~at oči, pohled někam прен. експр.** впѣрѣя очѣ, поглед някъде; **~at hlavu do polštáře експр.** забѣя, зарѣвѣя главѣ във възглѣвница 3. (*čím do čeho/v čem*) пѣчна да вѣртѣ (*в неѣцо*), да пробѣвам (*неѣцо с неѣцо*): **~at vrtačkou do zuby** пѣчна да вѣртѣ, да пробѣвам зѣб с бѣрмашина; **červotoč ~al v dřevě** дѣрвоѣдѣт пѣчна да гризѣ дѣрвѣто 4. *обикн. третол. -á* (*коти в čem*) *разг. експр.* хрѣмне, загнѣзди се (*в главата и под. на някого*); зачѣпли, зачѣвѣрка (*някого*): **ta věc mu ~ala v hlavě, v mozku** товѣ нѣщо го зачѣпли, зачѣвѣрка го, не мѣ давѣше мѣра
zavrt|at se, -ám se св. 1. (*кам*) врѣжа се, забѣя се, проникна (*някъде*): **červotoč se ~al do dřeva** дѣрвоѣдѣт се врѣза в дѣрвѣто; **ta myšlenka se ~ala do mozku прен.** тѣзи мѣсъл се врѣза, проникна в мѣзѣка; **~at se očima někam прен. експр.** впѣрѣя очѣ някъде 2. (*кам*) *експр.* зарѣвѣя се, заврѣ се (*някъде*): **~at se hlavou do podušek** зарѣвѣя, заврѣ главѣ във възглѣвници; **~at se do sena** зарѣвѣя се, заврѣ се в сенѣ 3. (*do čeho*) *разг. експр.* вдѣлбочѣ се, потѣна (*в неѣцо*): **~at se do práce** вдѣлбочѣ се, потѣна в рѣбота
zavrtávac|í, -í, -í предназначѣн за завѣнтване, за пробѣване: **~í nástroj** инструмент за завѣнтване, за пробѣване; бѣрмашина
zavrtáv|at, -ám несв. (*со кам*) 1. завѣвам, завѣнтвам (*неѣцо някъде*): **~at šrouby** завѣвам, завѣнтвам вѣнтѣве 2. забѣвам, забѣждам, завѣирам, зарѣвѣям с мѣшване, мѣшвам (*неѣцо някъде*): **kos ~á zobák do trávníku** кѣсѣт забѣва, забѣжда чѣвка в морѣвата
zavrtáv|at se, -ám se несв. 1. (*кам*) врѣзвам се, забѣвам се, прониквам (*някъде*): **žízaly se ~aly**

do země дъждовните червени се забиваха, криеха се в земята, в пръстта; **střely se ~aly do zdi** куршумите се връзваха, забиваха се в стената; **~at se pohledem, očima někam** *прен. експр.* забивам, впервам поглед, очи някъде **2.** (*kat*) *експр.* заравям се, завирам се, вмъквам се (*някъде*): **~at se do spacího pytle** вмъквам се в спален чувал **3.** (*do čeho*) *разг. експр.* вдълбочавам се, заравям се, потъвам (*в нещо*): **~at se do knížek** вдълбочавам се, заравям се, потъвам в книгите

zavrtět, -ím *св. (čít)* завъртя (*нещо*), замъхам (*с нещо*): **pes ~ěl ocasem** кучето замъха с опашка; **~ět hlavou** завъртя глава (*в знак на отрицание*)

zavrtět se/sebou, -ím se/sebou *св.* завъртя се: **~ět se/sebou na židli** *експр.* завъртя се на стола **závrtn|ý, -á, -é** предназначен за завинтване: **~ý šroub** *техн.* шпилка; бѝлт с резба в двата края **zavr|zat, -žu/-zám** *св. 1.* *обикн. третол. -že/-zá* изскърца, проскърца: **dveře ~aly** вратата изскърца **2.** (*čít, na co*) изскърцам (*с нещо*): **~at starou židli** изскърцам със стар стол; **~at na housle** *експр. пейор.* заскрибуцам, заскърцам, засгържа на цигулка **3.** *обикн. третол. -že/-zá* изцвърчи: **skřivánek ~al** чучулигата изцвърча

zavržnout, -nu *св.* изскърцам, скръцна: **okno ~lo** прозорецът изскърца, скръцна

zavržen|ec, -ce *м. книж.* отхвърлен, отритнат човек

zavržen|í, -í *ср. книж. 1.* отритване, отхвърляне **2.** презрение, порицание, пренебрежение **3.** *рел.* анатема, отлъчване (от църквата)

zavrženíhodn|ý, -á, -é *книж.* осъдителен; достѝден за порицание: **~ý čin** осъдително, достѝйно за порицание действие

zavrženost, -i *ж. книж.* осъдителност; отреченост; отхвърленост

zavržen|ý, -á, -é *книж.* отречен, отблѝснат, отритнат, отхвърлен

zavřené *нар.* затворено

zavřenost, -i *ж.* затвореност

zavřen|ý, -á, -é **1.** затворен, заключен: **~é okno** затворен прозорец; **~ý dům** затворена, заключена къща; **~ý obchod** затворен магазин; **~á rána** затворена, заздравяла рана; **mít ~á ústa a)** уста ми е затворена **б)** *прен.* мълча (по принуда); **se ~ýma očima a)** със затворени очи **б)** *прен.* сляпо, слепешката, безразсъдно; **~á samohláska** *език.* затворена гласна; **~á slabika** *език.* затворена сричка; **~ý krevní oběh** *биол.* затворено кръвообращение/кръвообращение ♦ **praha-úněm|ňi**

~ých dveřích съвещание при закрити врати

2. закрит, покрит: **~é auto** покрит автомобил; **~ý bazén** закрит, покрит басейн

zavřešt|ět, -ím, zavřísk|at, -ám *св. 1.* заврещя, запищя; изврещя, изпищя: **opice ~ěla** маймуната заврещя, изврещя; **~ět leknutím** *експр.* изврещя, изпищя от уплаха; **dítě ~ělo/~alo hlady** *експр.* детето заврещя, запищя от глад **2.** *обикн. третол. -í/-á* писне, запищи, пропищи, издаде писклив звук (*за духов инструмент*): **trubka ~ěla/~ala** тромпетът писна

zavřísk|nout, -nu *св. 1.* писна, кресна, изврещя, изпищя: **páv ~l** паунът връсна; **polekaně ~nout** *експр.* писна, изпищя уплашено **2.** *обикн. третол. -ne* издаде писклив звук, писне (*за духов инструмент*): **dudy ~ly** гайдата писна

zavřít, -u *св. 1.* (*co*) затворя, заключва (*нещо*):

~ít dveře, okno затворя врата, прозорец; **~ít za sebou** затворя, заключва на излизане; **~ít dveře na klíč** затворя с ключ, заключва врата; **~ít byt** заключва жилище; **~í zásuvku** затворя, заключва чекмедже; **~ít před někým (dveře)** *прен.* затворя вратата (на някого); **~ít oči a)** затворя очи **б)** *прен.* склѝпя очи; умра; **~ít ústa a)** затворя уста **б)** *прен.* престана да говори ♦ **~ím si** затворя, затгкна устата на някого; **ani oka ne~el** той дори не мигна (цяла нощ); **~ít nad něčím (obě) oči, jedno oko** затворя си очите пред нещо, за нещо **2.** (*co*) затворя, спра (*нещо*): **~ít kohout** затворя кран; **~ít vodu, plyn, elektřinu** затворя, спра вода, газ, електричество **3.** (*co*) затворя, запечатам, запуща, затгкна, покрия (*нещо*): **~ít bednu (víkem)** затворя сандък (с капак); **~ít láhev** затворя, запуща бутилка; **~ít obálku** затворя, залепя, запечатам плик **4.** (*co*) затворя, свия, сгъна (*нещо*): **~ít knihu** затворя книга; **~ít deštník** затворя чадър; **~ít ruku v pěst** свия ръка в юмрук **5.** (*co kat, kde*) заключва, слѝжа под ключ (*нещо някъде*): **~ít peníze do trezoru, spisy do stolu** заключва, слѝжа пари в сейф, документи в бюрѝ **6.** (*koho kde, kam*) затворя (*някого някъде*): **~ít psa do boudy** затворя куче в колиба; **~ít zloděje** затворя крадец; изпратя крадец в затвор **7.** (*co*) затворя, закрия (*нещо*): **~ít obchod** затворя, закрия магазин; **pro nemoc ~eno** затворено поради болест

zavřít se, -řu se/книж. -ru se *св. 1.* *обикн. третол. -ře se* затвори се: **okno se průvanem ~řelo** прозорецът се затвори от течението; **dveře se za ním ~řely** вратата се затвори след него; **oči se mu ~řely a)** очите му се затвориха **б)** *прен.* той заспа **в)** *прен.* той умря, склѝпи очи **2.** *обикн. третол. -ře se* затвори се, свие се, съедини се: **rána se ~řela** раната се затвори,

zaràсна; **~řel se nad ní hrob** *прен.* грòбът се затвòри след нèя; тя умрèя; **voda se za ním ~řela** *прен.* водàта се затвòри над нèго; водàта **попòни** **над нím voda ~řela** тòй изчèзна безслèдно, сèкаш в земèята потòна **3.** (*kde; kam; před kým, před čím*) затвòря се, заключà се (*някòде*): **~řít se do sebe** затвòря се в сèбе си

zavšivenost, -i ж. вьшлèвост

zavšivenlý, -á, -é вьшкав, вьшлèв, вьшлèсал, овьшкавèл: **~i vojáci (v zákopech)** вьшлèшали, овьшкавèли войнèци (в окòпите)

zavšiv|it, -ím св. (*koho, co*) заразè с вьшки (*някòго, нецо*): **~it tábor** заразè лагèр с вьшки

zavtipk|ovat, -uji/разг. -uju св. пошегòвам се: **vesele ~ovat** вèсело се пошегòвам; **~ovat o ženách, o módě** пошегòвам се по адрès на женèте, на мòдата

zavulkaniz|ovat [-ny-], -uji/разг. -uju св. (*co*) *техн.* вулканизèрам (*нецо*): **~ovat pneumatiku** вулканизèрам гòма

zavýk|at, -ám св. (*komu*) запòчна да гòвòря (*на някòго*) на „вèе“: **~at staršímu člověku** запòчна да гòвòря на вèзрастен чòвèк на „вèе“

zavýsk|at (si), -ám (si) св. пòчна да пишèя, запищèя (*обикн. от радост и под.*); заликòвам: **~at radostí** запищèя от радост; заликòвам

zavýsk|nout (si), -nu (si) св. изпищèя, пèсна, вèсна (*обикн. от радост и под.*): **vesele (si) ~nout** изпищèя, пèсна вèсело

zavýt, -yji/разг. -uju св. завèя, (за)пòчна да вèя: **pes táhle, žalostně ~yl** кúчето завè, пòчна да вèе протòчено, жèлно

zavýt|í, -í ср. вèене, вòй: **~í šakala** вèене, вòй на чакèл

zavzdor|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) св. **1.** заупòрствам, заинатèя се **2.** *книж.* засьпротив(л)èвам се

zavzdych|at (si), -ám (si) св. **1.** завèздèшам, заòхам, запòшкам: **bolestně (si) ~at** завèздèшам с бòлка, с мòка; **nemocný ani ne~al** бòлнийат дорè не заòхка **2.** (*po někom, po něčem*) *експр.* завèздèшам, закопнèя, затèгòвам (*по някòго, по нецо*): **~at po synovi, po domovu** завèздèшам, закопнèя, затèгòвам по синà си, по рòдния дòм

zavzdych|nout (si), zavzdech|nout (si), -nu (si) св. **1.** (кратко) вèздèшна: **smutně (si) ~nout** вèздèшна тòжно **2.** (*po někom, po něčem*) *експр.* вèздèшна, закопнèя, затèгòвам (*по някòго, по нецо*): **ani po něm ne~l** тòй дорè не сè спòмни за нèго

zavzlyk|at, -ám св. заплèча, захèлцам; заридèя: **křečovitě ~at** конвулсивно заридèя, захèлцам

zavzlyk|nout, -nu св. изплèча, изридèя, изхèлцам, изстèна: **~nout bolestí** изплèча, изстèна от бòлка

zavzpomín|at (si), -ám (si) св. (*na koho, na co*) запòчна да сè спòмням, спòмня сè (*за някòго, за нецо*); припòмня сè (*за някòго, за нецо; някòго, нецо*): **~at (si) na spolužáky, na dětství** запòчна да сè спòмням, спòмня сè за сьученищите, за дèтството

zazář|it, -ím св. **1.** *обикн. третол.* -í заблèстè, засвèти, свèтне, грèйне: **okna ~ila odleskem slunce** прозòрците заблèстèха от отражèнието на слèнцето; **místnost ~ila čistotou** помещèнието заблèстèя, засвèти, грèйна от чистотà **2.** (*čím*) засèяя, просèяя, озарè се (*от нецо*): **~it radostí** засèяя от радост; **tvář ~ila úsměvem** лицèто се озарè от усмèвка, грèйна в усмèвка **3.** *обикн. третол.* -í грèйне, изгрèе: **na záhoně ~ily rudé růže** в лèхàта грèйнаха червèни рòзи; **nový talent ~il na jevišti** *книж.* нòв талàнт изгрèя, блèсна на сцèната **4.** *обикн. третол.* -í (*z koho, z čeho*) заизлèчва се, запòчне да се излèчва (*от някòго, от нецо*): **~ilo z něho veselí** от нèго заблèстèя, запòчна да се излèчва вèселост

zazátk|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) запòша, затвòря, затèкна (*нецо*) с тàпа, сьс запушèлка; затàпя (*нецо*): **~ovat láhev, sud** запòша, затвòря, затèкна бутèлка, бèчва

zazd|át se, обикн. третол. -á se (komu) св. **1.** присèни се (*на някòго*): **to se ti jen ~álo** товà сàмо ти се е присèнило **2.** стòри се (*на някòго*): **~álo se jí, že někoho zahlédla** стòри ÿ се, че е видèла някòго

zazděl|ý, -á, -é зазèдан: **~á studna** зазèдан клàденец

zazd|ít, -ím св. **1.** (*co*) зазèдам (*нецо*): **~ít otvor ve zdi, dvěře, okno** зазèдам, запèлня, затвòря òтвор в стенà, вèв вратà, в прозòрец **2.** (*co kam*) зазèдам (*нецо някòде*), постàвя в стенà (*нецо*), укрепèя (*нецо*) сьс зидарèя: **~ít pamětní desku** вградèя, постàвя пàметна плòча; **~ít základní kámen** полòжа, постàвя оснòвен кàмък **3.** (*koho, co kam*) зазèдам, затвòря, скрèя (*някòго, нецо някòде*): **~ít odsouzenec** зазèдам осèден; **~ít poklad** зазèдам ськрòвище

zazdív|at, -ám несв. **1.** (*co*) зазèждам (*нецо*): **~at trhliny ve zdi** зазèждам, запèлвам, затвòрям пукнатинè в стенà **2.** (*co kam*) зазèждам (*нецо някòде*), постàвам в стенà (*нецо*), укрепèвам (*нецо*) сьс зидарèя: **~at pamětní desku** вградèдам, постàвам пàметни плòчи **3.** (*koho, co kam*) зазèждам, затвòрям, скрèвам (*някòго, нецо някòде*): **~at někoho zaživa**

зазйждам някого жив; **~at oheň** локализирам огън чрез издигане на зид, на стена
zazdívk|a, -у ж. техн. зазйждане: **~a kotle** зазйждане на котёл
zazdívkov|ý, -á, -é техн. който се отнася до зазйждане: **~é práce** работи по зазйждане
zazedničit si, -ím si св. разг. поработя като зидър
zazelenal|ý, -á, -é зеленеещ се, раззеленил се: **~é pole** зеленееща се, раззеленила се нива; **~á hladina jezera** зеленееща се повърхност на езеро
zazelen|at se, третол. -á se св. зазеленее се, раззелени се; покрие се със зеленина: **trávníky se na jaře ~aly** през пролетта моравите се раззелениха
zazelen|it, -ím св. 1. (co) озеленя, изцапам (нещо) с нещо зелено: **~it si sukni** озеленя си полата
 2. (co) архитект. озеленя (площи)
zázem|í, -í ср. 1. тил, база, опора: **hospodářské ~í velkoměsta** земеделска база на голям град
 2. воен. тил: **odsunout raněné do ~í** евакуирам, изтегля ранени в тила
zazev|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co) поэпям (някого, нещо)
zazimovac|í, -í, -í земед. предназначён за зазимяване: **~í komora** помещёние, камера за зазимяване
zazim|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) спец. зазимя, подготвя, приберя за зимата (нещо): **~ovat sazenice** зазимя рясад
zazív|at, -ám св. запрозявам се: **~at únavou** запрозявам се от умора
zazlív|at, -ám неск. (koti co) натяквам (на някого нещо), сърдя се (на някого за нещо): **~ala mu jeho nedbalost** тя му натякваше неговата небрежност, немарливост; **ne~ejte mi, že jsem vás včas neupozornil** не ми се сърдете, че не ви предупредих, че не съм ви предупредил навреме
zazlob|it, -ím св. (koho – вин.) поядосам (някого), подосаждам (на някого): **chlapec ani ne~il** момчето дори не направи опит за непослушание
zazlořeč|it, -ím св. рядко зазлословя, позлословя
záznam, -u м. 1. запис, протокол, записване, белёжка: **provést ~** направи запис, записване; **nejstarší historické ~y** най-стари исторически записи; **bibliografické ~y** библиографски белёжки; **stenografický ~** стенографски запис; стенограма; **účetní ~y** фин. счетоводни записи, протоколи, книжа 2. спец. запис; -грама: **kardiografický ~** мед. кардиограма; **seizmografický ~** геол. сеизмограма; **zvukový ~** техн. звукозапис; фонограма 3. заявка, списък (от кандидати, от желеаеци и под.):

předběžný ~ na vstupenky, na zájezd предварителна заявка на билети, за екскурзия; **být v ~u** в списъка съм; **zapsat, vzít někoho do ~u** запиша, включа някого в списък със заявки
zaznamen|at, -ám св. 1. (co) отбелёжа, запиша, впиша (нещо): **~at historické události** запиша исторически събития; **~at do účtu všechny položky** фин. впиша, внеся в сметка всички пера 2. (co) спец. запиша, регистрирам (нещо): **~at otřesy půdy** регистрирам земни тръсове; **~at obraz i zvuk** техн. запиша картина и звук 3. (koho, co) книж. публ. отбелёжа, упомена, посоча писмено (някого, нещо): **~at vynikající umělce** отбелёжа, упомена, посоча забележителни артисти 4. (co) книж. публ. забелёжа, призная, осъзная (нещо): **~al, že začíná mít strach** той забелёжа, осъзна, че започва да се страхува 5. (co) книж. публ. отбелёжа, достйгна, постйгна, регистрирам (нещо): **situace ~ala další vývoj** ситуацията отбелёжа по-нататъшно развитие; **~at úspěch** отбелёжа, постйгна успех; **~at branku** отбелёжа гол
zaznamenávac|í, -í, -í записващ, регистриращ
zaznamenáv|at, -ám неск. (co) 1. записвам, вписвам (нещо): **~at (si) důležité události, data** записвам (си) важни събития, данни 2. спец. записвам, регистрирам (нещо): **~at obraz, zvuk** техн. записвам картина, звук 3. книж. публ. отбелёзвам, достйгам, постйгам, регистрирам (нещо)
záznamk|a, -у ж. фин. съпроводителен документ, издаден от митница за пратки под митнически контрол
záznamn|í, -í, -í който се отнася до запис, до записване, до регистрация: **~í kniha** книга за записване; **~í celní řízení** фин. митническа процедура, с която се разрешава внос или износ на стоки без мито
záznamník, -u м. спец. 1. регистрационна книга; тетрадка за водене на протоколи, за отчети, за списъци и под. 2. телефонен секретар
záznamov|ý, -á, -é 1. който се отнася до заявка: **~é lístky** билети по заявка 2. техн. записващ: **~é zařízení** записващо устройство; **~á hlava, stopa, rychlost** записваща глава, писта, скорост
zazn|ít, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. 1. зазвучи, чуе се: **~ěl zvon** зазвуча, чу се камбана; **~ěly kroky** чуха се стъпки; **~ěla hymna** зазвуча химн; **~ělo mi v uchu** безл. ухото ми писна 2. книж. прозвучи: **v jeho slovech ~ěla výčitka** в думите му прозвуча упрек; **v srdci mi ~ělo její varování** в сърцето ми прозвуча нейното предупреждение

zaznívat, обикн. третол. -á нескв. 1. зазвучава, дочува се, зачува се, чува се, разнася се: **na věži ~á zvon** на кулата се чува камбана; **z oken ~al na ulici hovor a smích** от прозорците на улицата се чуваше, долиташе говор и смях 2. книж. прозвучава: **volal hlasem z kterého ~ala zoufalost** той викаше с глас, в който звучеше, от който лъхаше отчаяние

zazoban|ec, -ce м. експр. ояден, забогатял, богат човек; богаташ, туз, чорбаджия: **selský ~ec** селски богаташ

zazoban|ý, -á, -é експр. ояден, забогатял, богат: ~á **vdova** забогатяла, богата вдовица

zazpív|at, -ám св. 1. попѐя: **zahrál a ~al** той посвири и попя 2. запѐя, пропѐя: **v parku ~al kos** в парка запя, засвири кос; **než první kohout ~á** експр. преди да пропѐят първи петли 3. (со) изпѐя (нещо): **~at píseň, árii** запя, изпѐя пѐсен, ария 4. (со) произнеса напѐвно, изпѐя, изчурулика (нещо): „**vítám vás**“, **~ala (na pozdrav)** „добре дошли“, изчурулика тя напѐвно (като поздрав) 5. обикн. третол. -á експр. запѐе, издаде приятни звъци: **motor vesele ~á** моторът весело ще запѐе

zazpív|at si, -ám si св. попѐя (си): **rád si ~á** той обича да си попѐе

zázračně нар. 1. чудодѐйно, чудотвѐрно, по чудо: ~ **se zachránit** чудодѐйно, чудотвѐрно се излекувам; ~ **se zachránit** спася се по чудо 2. експр. невероятно, необикновѐно: ~ **nadaný** невероятно талантлив

zázračnost, -i ж. чудодѐйност, чудотвѐрност: ~ **léčivé vody** чудодѐйност, чудотвѐрност на лековита вода

zázračn|ý, -á, -é 1. чудодѐен, чудотвѐрен: ~ý **lékař** лекар-чудотвѐрец; ~á **síla, moc** чудодѐйна, чудотвѐрна сила; ~é **uzdravení** чудодѐйно, чудотвѐрно оздравяване 2. невероятен, необикновѐн: **mít ~ou paměť** имам невероятна памет; ~é **dítě** дете-чудо; вундеркинд

zázrak, -u м. 1. чудо; нещо неестѐствено, свръхестѐствено: **věřit v ~y** вярвам в чудеса 2. чудо; нещо невероятно, необикновѐно: **dělat, dokázat ~y** правя чудеса, способен съм на чудеса

◆

сѐ преби); той по чудо (не сѐ преби); **to není žádný** ~ това не ѐ никакво чудо; (**jen**) ~**em se zachránil** като по чудо той се спаси 3. чудо, необикновѐно явление, необикновѐно лице: **přírodní** ~ чудо на природата, природно чудо; **pěvecký** ~ пѐвческо чудо; **to dítě je hotový** ~ това дете ѐ направо чудо, истинско чудо

zazub|it se, -ím se св. (на кого, на со) експр. 1. озъбя се (на някого, на нещо) 2. усмѐхна се (на някого, на нещо)

zazurč|et, обикн. третол. -í, 3. мн. -ejí/-í св. поет. забълбѐка, заромони: **potůček ~el** потѐчето забълбѐка, заромони

zazuř|it, -ím св. 1. почна да беснѐя, да буйствам, да вилнѐя; побеснѐя, развилнѐя се: ~**ila bouře** прен. експр. забушѐва бѐря 2. (со) кажа (нещо) яростно; изрѐмжѐ, изрѐва (нещо): „**táhni**“, ~**il** „махай се“, каза той яростно

zazvoněn|í, -í ср. 1. зазвѐняване, позвѐняване, звѐн: ~**í zvonku, telefonu** зазвѐняване, звѐн на звѐнец, на телефон 2. зазвѐнтяване, иззвѐнтяване: ~**í mince** зазвѐнтяване, звѐн на монѐта

zazvon|it, -ím св. 1. обикн. третол. -í зазвѐннѐ, иззвѐннѐ: **zvonek, telefon ~il** звѐнецът, телефонът зазвѐннѐ, иззвѐннѐ 2. (на со; čím) зазвѐннѐ, позвѐннѐ (на нещо, с нещо): ~**it na zvonek/zvonek** позвѐннѐ на звѐнец, зазвѐннѐ със звѐнец 3. (со; на со; k čemu) зазвѐннѐ, съобщя със звѐн (нещо), сигнализирам (за нещо): ~**it poleadne** зазвѐннѐ пладне 4. (на кого) позвѐннѐ (на някого), повикам (някого) със звѐн: **šéf ~il na sekretářku** шефът позвѐннѐ на секретарката 5. обикн. третол. -í (со) зазвѐнтнѐ, иззвѐнтнѐ (в нещо): **peníz ~il o zem** монѐтата иззвѐнтнѐ на земята; **podkovy ~ily o dlažbu** подковите зазвѐнтѐха, иззвѐнтѐха на павѐжа; **z místnosti ~ily dívčí hlasy** експр. от стаята зазвѐнтѐха, зачуруликаха момински гласѐ

zázvor, -u м. готв. джинджифил: **přidat do omáčky** ~ добавя джинджифил в сос

zázvor|ka, -ky ж. готв. (домашна) дрѐбна сладка с джинджифил

zázvor|kový, -á, -é готв. който се отнася до (домашна) дрѐбна сладка с джинджифил

zázvorník, -u м. бот. джинджифил (*Zingiber officinale*)

zázvorov|ý, -á, -é джинджифил: ~á **chuť, vůně** вкус, аромат на джинджифил

zazvuč|et, обикн. третол. -í св. 1. зазвучи, зазвѐннѐ, прозвучи: ~**ely zvony** зазвѐнѐха, зазвучаха, чѐха се камбани 2. зазвѐнтнѐ, иззвѐнтнѐ: **mince ~ela o dlažbu** монѐтата иззвѐнтнѐ на павѐжа

zažád|at, -ám св. (кого, со о со) подѐм заявлѐние, молба (до някого, някъде за нещо): ~**at ředitele o uvolnění ze zaměstnání** подѐм молба, заявлѐние до дирѐктор за освобождаване от работа; ~**at (si) o byt** подѐм молба за жилище

zažadon|it, -ím св. (со) експр. почна да мѐля, да мрѐнкам, да хлѐнча (за нещо); удѐря го на молба

zažal|ovat, -uji/разг. -uju св. (кого, со) дѐм под сѐд (някого, нещо), подѐм ѐскова молба в сѐда (срѐщу някого, срѐщу нещо): ~**oval ho pro**

urážku na cti той го даде под съд за оскърбление на честта

zažebr|at, -ám св. (со) почна да хлѣнча (за нещo), да си прѡся (нещo)

zažebron|it, -ím св. (о со) експр. почна да мѡля, да мрѣнкам, да хлѣнча (за нещo)

zážeh, -u м. спец. възпламеняване, запáлване: ~ **prachu** възпламеняване на барýт; ~ **motoru** запáлване на двигáтел

zažehl|it, -ím св. (со) спец. изгáдя (нещo); поправя, направя (нещo) чрез гáдене: ~ **it záhyb na sukni** изгáдя плохà на полà

zažehl|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) спец. изгáждам (нещo); поправям, правя (нещo) чрез гáдене

zažehn|at, -ám св. **1.** (со; по-рядко коho) изгѡня със заклíнение (болест или духове и под.) **2.** (со) книж. предотвратя (нещo): ~ **at nebezpečí** предотвратя опáсност

zažehnávač, -e м. заклíнáтел

zažehnávač|ka, -ky ж. заклíнáтелка

zažehnávd|o, -a ср. заклíнáние

zažehnáv|at, -ám нескв. **1.** (со, по-рядко коho) изгѡнвам, прогѡнвам със заклíнение (нещo, някого) **2.** (со) книж. предотвратявам (нещo)

zažeh|nout, -nu св. книж. **1.** (со) запáля (нещo): ~ **nout svíce, dýmku** запáля свѣщ, лулà **2.** (со) запáля, разпáля, свѣтна (нещo): ~ **nout světlo** запáля лáмпа, осветлѣние **3.** обикн. третол. **-ne** (со) озарí, осветí (нещo): **slunce ~lo ulici** слънцето озарí, осветí úлицата **4.** обикн. третол. **-ne** (со, рядко коho) загрѣе, разпáли (нещo, някого): **víno (mu) ~lo krev** винòто (му) разпáли кръвтà

zažehovač, -í, -í спец. възпламенителен, запáлвач; предназначѣн за възпламеняване, за запáлване: ~ **í zařízení** възпламенително, запáлвачо устройство

zažehovač, -e м. спец. възпламенител; запáлка

zažeh|ovat, -uji/разг. -uju нескв. книж. **1.** (со) запáлвам, свѣтвам (нещo): ~ **ovat lampy** запáлвам, свѣтвам лáмпи **2.** (со) спец. възпламенявам, запáлвам (нещo): ~ **ovat zápalnice** запáлвам фитíли **3.** обикн. третол. **-uje** (со, коho) загрява, разпáлва (нещo, някого)

zážehov|ý, -á, -é спец. който се отнася до възпламеняване, до запáлване; възпламенителен, запáлителен: ~ **ý impuls** възпламенителен, запáлителен импýлс

zažehr|at (si), -ám (si) св. (на коho, на со) заоплáквам се, пооплáча се (от някого, от нещo)

zažel|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (čeho) съжаля, почна да съжалявам (за нещo): ~ **et svého skutku** съжаля, почна да съжалявам за постѣпката си

zažert|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si) св. (s kým o čem, nad čím) пошегýвам се, почна да се шегýвам (с някого за нещo): ~ **ovat (si) s přáteli** пошегýвам се с приятели; ~ **ovat o vdávání** пошегýвам се на тема омѣжване; на шегà запáлша с омѣжване

zažih|at, -ám нескв. книж. **1.** (со) запáлвам, свѣтвам (нещo): ~ **at lampy** запáлвам, свѣтвам лáмпи **2.** (со) спец. възпламенявам, запáлвам (нещo): ~ **at zápalnice** запáлвам фитíли **3.** обикн. третол. **-á** (коho, со) загрява, разпáлва (някого, нещo)

zažír|at se, -ám se нескв. **1.** обикн. третол. **-á** (kat) впíва се, връзва се, прониква (някъде); сяжда, изяжда (нещo): **moli se ~ají do látek** молцíte се увиват в платовѣте, ядàт платовѣте, сяждат платовѣте **2.** обикн. третол. **-á** (kat) експр. връзва се, прониква (някъде); разяжда (нещo): **rez se ~al do kovu** ряздàта разяздаше метàла **3.** (do čeho) разг. експр. вдълбочàвам се, зарàвам се, потъвам (в нещo): ~ **at se do studia, do četby** вдълбочàвам се, зарàвам се, потъвам в úчене, в чѣтене

zažít, -iji/разг. -iju св. (со) **1.** изживѣя, преживѣя, претърпя (нещo): ~ **ít dvě války** преживѣя двѣ войни; ~ **ít mnohé překvapení** изживѣя, преживѣя мнѡго изненади **2.** изкарàм, прекàрам (време): **nejsmutnější Vánoce, jaké jsem kdy ~il** най-тъжната Кòледа, която някога съм прекàрвал **3.** смѣля, асимилирам, усвоя (храна и под.): ~ **ít oběd** смѣля обед; ~ **ít učební látku** прен. експр. асимилирам, усвоя учѣбен материал

zažít|ek, -ku м. изживяване, преживяване, впечатлѣние: **osobní ~ek** лично впечатлѣние; ~ **ky z cest** преживявания, впечатлѣния от пътуване; **koncert byl pro něho velký ~ek** концертът бѣше за нѣго голямо преживяване

zažít|í, -í ср. само в съчет. **dobré ~í!** наздраве! (пожелание след ядене)

zažít|ý, -á, -é **1.** изживян, преживян **2.** смлян (за храна), асимилиран, усвоен: ~ **ý pokrm** смлянà хранà; ~ **é vědomosti** прен. експр. обработени, възприѣти, усвоѣни знàния

zaživa, za živa нар. приживе; докато (някой) е жив: **pohřbít, upálit někoho** ~ погребà, изгоря жив някого

zaživac|í, -í, -í анат. храносмилáтелен: ~ **í ústrojí** храносмилáтелен тракт, храносмилáтелна систѣма; ~ **í potíže** смущѣния в храносмилáнето; ~ **í soda** сòда за хляб, сòда бикарбонат

zaživán|í, -í ср. храносмилане

zaživ|at, -ám нескв. **1.** (со) изживявам, преживявам, претърпявам (нещo): ~ **at mnohé hořké chvíle** изживявам, преживявам мнѡго горчиви мýгове **2.** (со) смýлам (храна)

zažívateľný, -á, -é **1.** смилâем: **snadno ~é pokrmy** лесно смилâеми хранî **2.** усвоим, достъпен за разбиране
záživně нар. лесноразбираемо, увлекателно, достъпно: ~ **vyprávět** разказвам достъпно, увлекателно
záživnost, -i жс. разбираемост, увлекателност, достъпност: ~ **výkladu** разбираемост, достъпност на изложение
zaživní, -á, -é (лесно) разбираем, увлекателен, достъпен: ~á **četba** увлекателно, достъпно четивô
zažloutle нар. жълтеникаво
zažloutlý, -á, -é жълтеникав, възжълт, пожълтял
zažloutnout, обикн. *третол.* -ne св. **1.** пожълтее: **listí ~lo a opadalo** листата пожълтяха и опадаха; **tvář chorobně ~la** лицето болезнено прежълтя **2.** *също и* **zažloutnout se**, обикн. *третол.* -ne се зажълтее се: **okénka se tu a tam ~la ve tmě** тук-там в тъмнината (се) зажълтяха прозърчета
zažluklý, -á, -é гранив, гранясал: ~á **slanina** гранива, гранясала сланина; ~é **máslo** граниво, гранясало маслô
zažluknout, обикн. *третол.* -ne св. граняса: **nechat ~nout tuk** оставя мазнина да граняса
zažmolit, -ím св. (со) помâчкам, пôчна да мâчкам (нещо)
zažmoulat, -ám св. (со) разг. **1.** помâчкам, пôчна да мâчкам (нещо) **2.** задъвча (нещо)
zažmoulit, -ím св. (чим) разг. задъвча (нещо; с нещо): ~it **rtý** задъвча, запôчна да хâпя устни
zažranlý, -á, -é **1.** (do čeho) експр. проникнал във вътрешността (на нещо): ~á **špina v podlaze** попила, набита в пôда мръсотия; ~ý **rez na kovu** дълбока ръждâ в метъл **2.** разг. експр. запâлен, стрâстен: **je ~ý filatelista** той е запâлен, стрâстен филателист
zažrat se, -eru се св. **1.** обикн. *третол.* -ere се (кат) впие се, врêже се (някъде): **červ se ~ral do jablka** червеят се завря, скри се в ябълката **2.** обикн. *третол.* -ere се (кат) експр. врêже се, набие се, проникне (някъде): **špina se mu ~rala do kůže** мръсотията се беше връзала, набила в кожата му **3.** (do čeho) разг. експр. вдълбоча се, зарôвя се, потъна (в нещо): ~rat се до studia вдълбоча се, зарôвя се, потъна в учене
zažvanit, -ím св. (со) експр. избърбôря, избърбôря (нещо)
zažvatlat se, -ám се св. (s kým) експр. забърбра се, заприказвам се (с някого): ~at се се **sousedkami** заприказвам се със съседки
zažvýkat, -ám св. задъвча, поддъвча
zbabělec, -ce м. **1.** страхливец, бълзливец, малодушен човêк: **je slaboch, ale není ~ec** той е

слабохарактерен човêк, но не è страхливец
2. разг. жêнчо, пълзльо

zbabělost, -i жс. страхливост, малодушие, боязливост: **zradit ze ~i** извърша предателство от страх, от малодушие; **propadnout ~i** изпâдна в малодушие, поддâм се на малодушие

zbabělý, -á, -é страхлив, малодушен, боязлив; ~ý **žák** страхлив ученик; **ten voják je ~ý** този войник е боязлив, страхлив; ~é **chování** малодушно поведение

zabrat, -ám св. (со) разг. експр. разваля, оплêскам, проваля, опропастя (нещо): ~ala **oběd** тя оплêска обяда; ~at **velkou možnost** осуетя, проваля голяма възмôжност (за нещо); ~at si **život** опропастя, проваля си живота
zabahnělý, **zabhnílý**, -á, -é **1.** разкалян: ~á **cesta** разкалян път **2.** тинест, размътен: ~é **vody** тинести, размътени води **3.** експр. упâдъчен, гнил: ~á **morálka** гнил моръл

zabahnět, -ím, **3.** мн. -ějí/-í св. **1.** обикн. *третол.* -í разкаля се, покрие се с тиня, стъне тинест: **dno jezera ~ělo** дъното на езерото стъна тинесто, покри се с тиня **2.** (со) експр. затлâча, подкôпая, *прен.* омърся (нещо); предизвикам упâдък (на нещо) **3.** *прен.* разпûсна се, разплъя се: **duševně ~ěl** той се разплъ душевно

zbalamutit, -ím св. (koho – вин.) **1.** забаламôсам, заблудя, разг. шâшна (някого): ~it **ně-koho sliby**, **chválou** забаламôсам, заблудя, шâшна някого с обещания, с възхвали, с превъзнâсия **2.** направа (някого) на глупак

zbankrotělý, -á, -é **1.** банкрутирал, фалирал: ~ý **obchodník** фалирал търговец; ~ý **podnik** фалирало предприятие **2.** *прен.* изгорял, провалил се в политиката: ~ý **politik** провалил се политик

zbankrotovat, -uji/разг. -uju св. **1.** банкрутирам, фалирам: **bankéř ~oval** банкêрът фалира, претърпя банкрут **2.** *прен.* опропастя се, проваля се, претърпя крах: **jejich politika ~ovala** политиката им се провали, претърпя крах

zbarvení, -í ср. **1.** оцветеност, оцветяване, цвят, обâгреност: **zelené ~í** оцветяване в зелено **2.** биол. (защитна) окръска, оцветеност (при растения и животни): **charakteristické ~í mu-chomůrky** характерна оцветеност на мухоморка

zbarvit, -ím св. (со) **1.** боядисам, оцветя, обâгря (нещо): ~it на **modro** оцветя, боядисам в синьо; ~it **krví** обâгря в кръв **2.** *прен.* оцветя (нещо); придâм някакъв характер (на нещо): **jeho řeč byla politicky ~ena** речта му беше политически оцветена, имаше политически характер

zbarvit se, обикн. *третол.* -í се св. **1.** боядиса се, оцвети се, обâгри се **2.** *прен.* оцвети се, придобие някакъв характер

zbarv|ovat, -uji/разг. **-uju** несл. (со) боядисвам, обагрям, оцветявам (нещо): **mráz ~uje tváře do ruda** студът зачервява бузите
zbarv|ovat se, обикн. *третол.* **-uje se** несл. боядисва се, оцветява се, обагря се; придобива цвят: **zrající švestky se ~ovaly** узряващите сливи ставаха сини, посиняваха
zbaşnit, -ím св. (со) **1.** напиша (нещо) в стихове; претворя (нещо) в поетична форма: **~it lidové pověsti** претворя в стихове народни предания **2.** рядко измисля си, изфантазирам (си), изфабрикувам (си) (нещо): **vypřávil příběhy, jaké si jen dítě může ~it** той разказваше случки, каквито само едно дете може да си измисли
zbaštit, -ím св. (со) **1.** експр. излапам, нагъна, изям лакомо (нещо): **~il celý dort** той излапа цялата торта, разг. той нагъна цялата торта **2.** прен. хвана се на въдицата (за нещо); приёма (нещо) за истина, за чиста монета: **hned to ~ili** веднага се хванаха на въдицата
zbavení, -í ср. (čeho) **1.** спасяване, избавяне (от нещо): **~í starostí, nepřijemností** спасяване, избавяне от грижи, от неприятности **2.** освобождение, сваляне (от длъжност и под.): **~í funkce** освобождение, сваляне от длъжност, от заема пост **3.** лишаване (от нещо); отнемане (на нещо): **~í státního občanství** лишаване от гражданство, от поданство; денатурализация; **~í rodičovských práv** отнемане на родителски права
zbavit, -ím св. (koho, co koho, čeho) **1.** спася, избавя, освободя (някого, нещо от някого, от нещо): **~il ho strachu** той го освободи от страх; **~it společnost mafie** спася, избавя, освободя обществото от мафията **2.** лишя (някого, нещо от някого, от нещо): **~it někoho občanských práv** лишя някого от граждански права **3.** отстраня (нещо); изчистя (нещо от нещо): **~it pole plevelé** изчистя нива от плевели; **~it švestky pecek** изчистя сливи от костилки; извадя костилки от сливи; **~il vodu nečistoty** той изчисти водата от мръсотията **4.** отнема (нещо на някого): **~it důstojníka hodnosti** отнема чина на офицер, разжалвам офицер; **~it někoho naděje** прен. лишя някого от надежда
zbav|it se, -ím se св. **1.** (koho, čeho) отгърва се, освободя се, избавя се (от някого, от нещо): **~it se dluhů** отгърва се от дългове; **~it se dotěrného člověka** отгърва се, освободя се от досаден човек; **nemohu se ~it pocitu, že...** разг. не мога да се отгърва от чувството, че... ; **~it se kousavého psa** освободя се, отгърва се от хапещо куче **2.** (čeho) лишя се (от нещо); загубя (нещо): **~it se života** прен. самоубия се
zbav|ovat, -uji/разг. **-uju** несл. (koho, co koho,

čeho) **1.** спасявам, избавям, освобождавам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovat někoho obav** избавям някого от страховете му; **kofein ~uje člověka únavu** кофеинът премахва умората на човек(а) **2.** лишавам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovali je všech výhod** лишаваха ги от всякакви привилегии **3.** отстранявам (нещо); изчиствам (нещо от нещо): **~ovat ořechy skořápek** очиствам орехи от черупките **4.** отнемам (нещо на някого): **~ovat někoho naděje** прен. лишавам някого от надежда
zbav|ovat se, -uji se/разг. **-uju se** несл. **1.** (koho, čeho) отгървам се, освобождавам се, избавям се, спасявам се (от някого, от нещо): **~ovat se závazků, povinností** отгървам се от задължения, от ангажименти; **~ovat se nepřímých přátel** отгървам се, освобождавам се от неискрени приятели **2.** (čeho) лишавам се (от нещо), загубвам, губя (нещо): **jehličnaté stromy se ~ují spodních větví** иглолистните дървета хвърлят, губят долните си клони; долните клони на иглолистните дървета опадват, окъпват; **had se ~uje staré kůže** змията съблича старата си кожа
zbědovaní, -á, -é окаян, жълък, беден: **být ve ~ém stavu** в окаяно положение съм; **~á stařena** окаяна старика; **~ý zevnějšek** окаяна, жалка външност; **~á vlast** бедно, окаяно отечество
zběh, -a м. беглец, дезертьор: **tresty pro vojenské ~y** наказания за войници-дезертьори; **dopadnout ~a** хвана, заловя беглец
zběh|at, -ám св. (со) обиколя, извървя, обхода, избрѝдя, пребрѝдя (нещо): **~at celé město** обиколя, пребрѝдя целия град надлъж и нашир; **mnoho obchodů ~ala, ale pláštěnku nesehnala** тя обиколи много магазини, но не намѝри дъждобран
zběhle нар. малко остар. изкусно, сръчно, гладко, сведущо, компетентно: **hraje ~ na klavír** майсторски, изкусно свири на пиано; **~ mluví anglicky** свобѝдно, гладко говори английски
zběhlost, -i ж. ѝпитност, сръчност, компетентност: **profesionální ~** професионална компетентност; **technická ~** техническа сръчност; **nabýt ~i** придобия сръчност, ѝпитност
zběhlý, -á, -é **1.** (-; v čem) ѝпитен, изкусен, сръчен, умѝл (в нещо), знѝещ (нещо); компетентен (в нещо, по нещо): **~ý překladatel** ѝпитен преводач; **~ý ve svém oboru** компетентен в специалността си **2.** избягал, дезертирал: **~ý voják** дезертирал войник; **~ý zajatec** избягал плѝнник
zběhnout, -nu св. (od čeho; z čeho; k čemu) **1.** избягам (от нещо; при нещо): **~nout ze studií**

изоставя, зарежа следване **2.** дезертирам (от някъде, от нещо): **~l z fronty** той дезертира, избяга от фронта

zběh|nout se, обикн. третол. **-ne se** св. малко книж. случи се, стана (за събитие, за случка и под.): **vyprávěl, jak se věc ~la** той разказа-ваше как е станало това; **příhoda se ~la uprostřed města** това се случи насред града

zběhnut|í, -í ср. воен. дезертиране, дезертьорство: **oznámili jeho ~í** съобщиха за дезертирането му, за дезертьорството му

zběl|et, -ím, 3. мн. **-eji/-í, рядко zběl|at, -ám** св. побелѐя, избелѐя, избледнѐя, пребледнѐя, побледнѐя: **hlava mu starostmi ~ela** главата му побѐля от грижи; **leknutím ~ela** тя побледнѐя, пребледнѐя от уплаха; **~el v obličeji** лицето му пребледнѐя

zběl|it, -ím св. (со) малко остар. избѐля (нещо); придѐм белотѐ (на нещо): **čas ~il jeho tmavé vlasy** с времето тѐмната му косѐ побѐля

zběsile нар. **1.** бѐсно, побеснѐло, лѐдо: **~sázet do loterie** бѐсно, лѐдо залагам, играя на лотѐрия **2.** ожесточѐно, свирѐпо, нейстово, жестѐко, ѐростно: **řvát, křičet ~** рева, крещѐ нейстово; **bít ~** бия жестѐко **3.** експр. бѐсно, вихрено, ужѐсно, кошмѐрно: **~ jet autem** бѐсно карам кола

zběsilost, -i жс. **1.** бѐс, лѐдост: **dráždila ho vždycky až k ~i** тя винаги го дѐзнесе, довѐждаше го до бѐс, до лѐдост; тя винаги го вбѐсѐваше, влудѐваше го **2.** ожесточѐност, свирѐпост, шѐмет: **~ zápasu** ожесточѐност на схѐтка, на борба; **~ rozpoutaných živlů** прен. шѐметност на развѐхрили се стихии

zběsilý, -á, -é **1.** бѐсен, лѐд, ожесточѐн, свирѐп, нейстов, ѐростен: **~ý útok** ѐростна атака, ѐростно нападение; **~ý nepřítel** ѐростен враг; **křičel jako ~ý** той крещѐше, викаше като лѐд; **~ý vítr** бѐсен вѐтър; **~ý tanec** лѐд, бѐсен танц; **~é tempo** бѐсно, вихрено тѐмпо; **~á hádka** ожесточѐна, свирѐпа кавга **2.** експр. пошуѐрѐл, побеснѐл, налѐдничав: **~á myšlenka** безѐмна, налѐдничавѐ идѐя

zběžně нар. **1.** бѐгло, набѐрзо, мимолѐтно: **několik ~ napsaných veršů** нѐколко набѐрзо написани стихѐ **2.** повѐрхностно, незадѐлбѐчено: **~ si něco prohlédnout** разгледам нѐщо набѐрзо, повѐрхностно, в общи линии, разг. отгѐре-отгѐре; хвѐрля едѐн поглед на нѐщо **3.** рядко остар. свѐбѐдно, глѐдко, без затруднения: **mluvit ~ francouzsky** говорѐя свѐбѐдно фрѐнски

zběžn|ý, -á, -é **1.** бѐглѐ, мимолѐтен: **~ý pohled** бѐглѐ, кратѐк, мимолѐтен, светкавичен поглед **2.** повѐрхностен, небрѐжен: **~á prohlídka účtů**

незадѐлбѐчена, бѐгла провѐрка на смѐтки; **~á práce** небрѐжна, немарлива работа

zbič|ovat, -uji/разг. -uju св. (кого, со) нашибам, набѐя с бѐч, с камшик (някого, нещо): **~ovat koně** нашибам кон/конѐ с бѐч; **tvář ~ována deštěm** прен. нашибано от дѐждѐ лице; **být ~ován výčitkami svědomí** експр. измѐчват ме, терзѐят ме угризѐния на съвестта

zbidáčel|ý, zbidáčen|ý, -á, -é обеднѐл, разорѐн; пауперизѐран: **~ý lid** оголѐял и обѐсѐял, обеднѐл нарѐд; **~á země** разорѐна странѐ; **byl v ~ém stavu** той бѐше в жѐлко състояние

zbidáčen|í, -í ср. обеднѐване, разорѐване, разорѐние; пауперизѐция: **válka nám způsobila velké ~í** войната ни донѐсе голѐмо обеднѐване, войната ни разорѐ

zbidáč|it, -ím св. **1.** (кого, со) разорѐя (някого, нещо); докарѐм (някого, нещо) до прѐсяшка тоѐга; пауперизѐрам (някого, нещо): **válka ~ila lid** войната разорѐ нарѐдо **2.** (со) опуштошѐ, съсѐпя (нещо): **povodeň ~ila údolí** наводнение опуштошѐ долината

zbidáč|ovat, -uji/разг. -uju несв. (кого, со) разорѐвам, обеднѐвам (някого, нещо); пауперизѐрам (някого, нещо); опуштошѐвам, съсѐпвам (някого, нещо): **~ovat dělnictvo** пауперизѐрам работничество; **velké město ~uje nebo mravně podlamuje** голѐмият град разорѐва или разлѐга морѐлно

zbih|at, -ám несв. (od čeho; z čeho; k čemu) дезертирам (от нещо; някъде): **~at z vojska** дезертирам от войска, от ѐрмия

zb|ít, -iji/разг. -iju св. (кого – вин.) набѐя (някого): **~ít koně bičem** набѐя кон/конѐ с камшик

zblázn|it, -ím св. (кого – вин.) набѐя (някого) пребито кѐче

zblázn|it, -ím св. (кого – вин.) набѐя (някого) можеш да се побѐркаш, да полудѐеш; това може да те побѐрка: **k ~í těžký problém** умопомрачителен проблем; ужѐсно трѐден проблем

zblázněn|ý, -á, -é експр. лѐд, побѐркан, пошуѐрѐл: **~ý láskou** побѐркан от любѐв; **~ý radostí** пошуѐрѐл от рѐдост

zblázn|it, -ím св. (кого – вин.) **1.** побѐркам, подлудѐя (някого): **ten člověk mě ~í** този чѐвѐк ще ме побѐрка, ще ме подлудѐи; **hudba mládež docela ~ila** мѐзиката буквално побѐрка младежѐта **2.** завѐртѐя главѐта (на някого): **dívka jej dokonale ~ila** момѐчето съвсѐм му завѐртѐя главѐта

zblázn|it se, -ím se св. **1.** побѐркам се, полудѐѐя: **~il se z toho** той се побѐрка от това; **~il ses?** да не сѐ се побѐркал? да не сѐ полудѐял? ти лѐд ли сѐ? **vždyť se ne~í, když nepřijdu** нищо

няма да му стәне, ако не дойда **2.** (*do koho, do čeho*) *експр.* полудея, загубя си умà (*по някого, по нещо*): **~il se do hudby** той си загуби умà по музиката; **~ila se do pěkného kluka** тя си загуби умà по едно хубаво момчє; **já se ~ím radostí** ще се побъркам от радост

zblbl|ý, -á, -é 1. оглупял, глупав: **~ý piják** оглупял пияница **2.** (*do koho*) *грубо* луд от любов, пощурял от любов (*по някого, към някого*): **byla do něho strašně ~á** тя беше ужасно пощуряла по него

zblbl|nout, -nu св. 1. побъркам се, оглупея: **~nout z práce** побъркам се от работа **2.** *разг.* оглупея, затъпея: **alkoholik nakonec ~ne** алкохоликът накрая оглупява; **opakovat něco do ~nutí** *грубо* повтарям нещо до втръсване **3.** (*koho – вин.*) *разг.* подлудя, побъркам, пощуря (*някого*); направа (*някого*) луд: **ten rámus nás ~ne** ще се побъркаме от този шум; този шум ще ни пощуря **4.** (*co*) *разг. грубо* проваля, разваля (*нещо*): **tys ale to ~nul** ама и ти я провали тя работа

zbled|lý, -á, -é пребледнял, побледнял: **obličej ~ý strachem** пребледняло от страх лице; **~é rty** побледнели устни

zbled|nout, -nu св. пребледнея, побледнея, избледнея: **~nout jako stěna** пребледнея като платно, като стена; стана бял като платно, като стена; **~nout únavou** пребледнея от умора; **herecká sláva časem ~ne** *прен.* с времето славата на актьора залязва

zblízka нар. 1. отблиз(к)о: **dívat se, pozorovat něco** ~ гледам, наблюдавам нещо отблизо; **hosté přišli ~ i z daleka** дойдоха гости от близо и далеч; **střílet ~** стрелям в упор; **boj ~ воен.** ръкопашен бой **2.** подробно, нашироко, в детайли: **poznat ~ něčí povahu** опозная отблизо нечий характер; **prozkoumat problém** ~ подробно проуча проблем

зблудити трошица, нито капка; **nemít ~a rozhledu** ограничен съм, ймам ограничен кръгозор; **na tom není ani ~a pravdy** в това няма и капка истина

zbloudil|ý, -á, -é блуждаещ, заблуден: **~á střela** заблуден куршум; **~ý houbař, turista** изгубил **syna na pravou víru** върна блудния син към правата вяра

zbloud|it, -ím св. 1. заблудя се, загубя се, сбъркам пътя: **~it v mlze** заблудя се, загубя се в мъгла **2.** сбъркам, объркам се, сгреша: **je mu třeba pomoci, i když ~il** трябва да му се помогне, макар че е сгрешил; **~it z pravé víry а) църк.** изпадна в ерес **б) прен.** отклоня се от правия път

zbohatlí|k, -ka м. новобогатъш: **váleční ~ci** новобогатъши от войната; **vynáset se jako ~k** надувам се, големея се като новобогатъш

zbohatl|ý, -á, -é (ново)забогатял, (ново)замогнал се, напечелил пари (*обикн. бързо и нечестно*): **~í spekulanti** новозабогатели спекуланти, мошеници; **~ý měšťák** еснаф, (ново)замогнал се буржоа

zbohat|nout, -nu св. 1. забогатея, замогна се, напечеля се (*обикн. бързо и нечестно*): **obchodníci rychle ~li** търговците бързо забогатяха **2.** (*čím*) обогатя се (*с нещо*): **knihovna ~la novým přírůstkem** библиотеката се обогати с нова партида книги

zbojkot|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) бойкотирам (*нещо*)

zbojnick|ý, -á, -é 1. хайдъшки, разбойнически; бунтарски, бунтовнически, размирнически: **~é písně** хайдъшки песни; **mít ~ou krev** ймам бунтовна, размирна, хайдъшка кръв; **~á pečeně** *отв.* печено по хайдъшки, печено на шиш **2.** разбойнически, вагабонтски, калпазански

zbojnictv|í, -í ср. 1. хайдутство, разбойничество; бунтарство, размирничество: **dát se na ~í** стана хайдутин **2.** разбойничество, вагабонтщина; буйност, невъздържаност

zbojn|k, -ka м. 1. хайдутин, разбойник; бунтовник, бунтар: **nejsou ani zloději, ani lupiči, ale ~ci** те не са нито крадци, нито бандити, а хайдутини; **dát se mezi ~ky** стана хайдутин **2.** разбойник, бандит, вагабонтин; буйен човек, калпазанин; *диал.* хайдук: **krotili malého ~ka** те укротяваха малкия вагабонтин

zborcen|ý, -á, -é 1. изкорубен, изкривен: **~ý trám** изкривена, изметната гредà **2.** срутен, съборен, рухнал, паднал, изкривен: **~á střecha** съборен, паднал, рухнал покрив **3.** *прен.* пропал, паднал, рухнал, осуетен: **~é naděje** рухнали надежди

zboř|it, -ím св. (co) 1. съборя, срива, срута (*нещо*): **přívál vody ~il most** прииждащата вода събори моста **2.** *прен.* възпрепятствам, проваля, осуетя (*нещо*); **popřecha (na něco): ~it někomu plánu** осуетя плановете на някого

zboř|it se, обикн. третол. -í se св. 1. изкривя се, изметне се, изкоруби се: **rám se ~il** рамката се изметна, изкривя се **2.** събори се, срути се: **stavba se ~ila** строежът се срути; **zed' se ~ila** стената се срути **3.** *прен.* пречупи се, рухне: **něco se v něm ~ilo** нещо се пречупи в него

zbořen|í, -í ср. събаряне, разрушаване, срутване, разваляне: **dům je na ~í** къщата е за разрушаване, за събаряне

zboř|it, -ím св. (co) разрушà, съборя, срута (*не-*

що): **~it staré domy** съборя стари къщи; **bombardováním bylo ~eno půl města** с бомбардиране, от бомбардировки беше разрушен половината град

zbořit se, обикн. *третол.* **-i se св.** рѹхне, срѹти се, разруши се: **zdi se při náletu ~ily** при въздушна атака разруши се **~ání**

(i) když... светът няма да се свърши, ако...; **světe, ~ se!** дръжте ме да не падна! (*за учудване, за уплаха и под.*)

zbour|at, -ám св. (co) 1. разрушà, съборя, срѹти (*нещо*): **~at zchátralou chalupu** съборя остаряла селска къща 2. *прен.* проваля, унищожà, разрушà (*нещо*): **~ala si celý život** тя разруши, провали целия си живот

zbox|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho – вин.) набия с юмруци (*някого*): **~ovat protivníka** набия с юмруци противник

zboží, -í ср. 1. стòки, стòка и *икон.*: **výběrové ~í** луксòзни стòки; **spotřební ~í** стòки за широко потребление; **průmyslové ~í** промишлени стòки; **bílé ~í a)** бели тъкани (*обикн. за спално бельо*) б) бяла техника; **nedostatkové ~í** дефицитни стòки; **kazové ~í** стòки с дефект; преоценени стòки; **výroba ~í** производство на стòки; **přejímka ~í** получаване на стòка; **naukaz|ování**

lehké ~í винаги си е бил лекомислен човек; винаги е бил лёка кавалерия; **tak se stane z děvčat lehké ~í** така момичетата стават проститутки, лёки жени 2. *остар.* имòт, имущество (*обикн. недвижимо*): **přepadali zvláště ~í duchovenstva** нападали предимно църковните имòти

zbožíznal|ec, -ce м. икон. стокòвèд

zbožíznal|ectv|í, zbožíznalstv|í, -í ср. икон. стокòзнàние

zbožně I нар. 1. набòжно, религиозно: **~ modlíci se dívka** набòжно мòлещà се девòйка 2. благоговèйно, смирèно: **~ se pokřizovat** смирèно се прекрèстя

zbožně II нар. икон. стòково; по отношèние на стòки: **~ peněžní vztahy** стòково-парични отношèния

zbožn|í, -í -í ср. кòйто се отнàся до стòки, до стòка; стòков и *икон.*: **~í výroba** стòково производство; **~í vztahy** стòкови отношèния; **~í hospodářství** стòково стопàнство; **~í kapitál** стòков капитàл

zbožn|it, -ím св. (koho, co) рядко обожествя (*някого, нещо*): **~it kříž** обожествя крèста; **~it egyptské faraony** обожествя египетски фараони

zbožnost, -i ж. набòжност, религиозност: ~

husitů набòжност, религиозност на хуситите; **projev ~í** проява, израз на набòжност

zbožňování, -í ср. 1. обожàние, обожàване, почитане: **~í matky** обожàние, почитане на мàйката 2. обожествяване, боготворèне

zbožňovatel, -e м. обожàтел, почитàтел, поклòнник: **byl velkým ~em hudby** тòй беше голя̀м почитàтел, голя̀м поклòнник на м̀зиката

zbožň|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho, co) 1. обожàвам, почитам (*някого, нещо*): **~ovat svého učitele** обожàвам, боготворя учителя си 2. обожествявам, боготворя (*някого, нещо*): **kdysi ~ovali slunce** еднò врѐме са обожествявали, боготворили са слъ̀нцето

zbožn|ý, -á, -é 1. набòжен, религиозен, *книж.* вярващ, благочестив, благонравен (*за човек*): **~ý zbožňovatel**

a) завèтно желàние б) *ирон.* неосъществимо, суèтно желàние; **~á lež** благородна лъ̀жà; **~é písně** религиозни пèсни 2. *експр.* благоговèен; (м̀ногò) почтительен; кòйто е изпълнен с благоговèние, със страхопочитàние: **poslouchat něco se ~ou úctou** сл̀ушам нèщо с благоговèйно страхопочитàние, уважèние 3. *експр.* всеотдàен; кòйто е изц̀яло прèдан, отдàден: **dělat něco se ~ým zanícením** правя нèщо с всеотдàен ентузиàзм, пла̀м

zbraň, -ně ж. 1. оръ̀жие: **lovecká, sportovní ~ň** лòвно, спòртно оръ̀жие; **sečná, bodná ~ň** хлàдно оръ̀жие; **střelná ~ň** огнестрèлно оръ̀жие; **jaderné ~ně** ядрени оръ̀жия; **raketové ~ně** ракетни оръ̀жия; **~ně hromadného ničení** оръ̀жия за м̀асово унищожèние; **mít u sebe ~ň** в̀оръ̀жен с̀ъм; **chopit se ~ně a)** г̀рабна оръ̀жие б) *прен.* вд̀игна се на борба; **složít ~ň a)** слòжа оръ̀жие, прèдàм се б) *прен.* капитулирам; **povolat do ~ně a)** призовà на оръ̀жие, свикам под знаменàта б) мобилизирам; **ve ~i** в п̀ълна бòйна гòтòвност; **k počtu ~ň!** *воен.* за пòчест! (*команда*); **k noze ~ň!** *воен. прикòмàд*

zbltn|nout proti někomu ~ň вд̀игна оръ̀жие срещу някого; обявя война на някого; **vyrazit někomu ~ň z ruky** обезоръ̀жà някого, лишà някого от аргументите му; **řinčet ~ěmi** др̀нкам оръ̀жие, заплàшвам с войнà; **klid ~ní** примирèе; **obousečná ~ň** нòж с двè остриèта 2. вид, род (войски): **u které ~ně sloužil?** в какви войски е сл̀ужил? 3. *прен.* оръ̀жие, срèдство: **tisk je mocná ~ň** печàтьт è мòщно оръ̀жие

zbraň|ovat, -uji/разг. -uju несв. (komu v čem) *книж.* попрèчвам, прèча (*на някого в нещо*); не доп̀ускам (*някой да извърши нещо*): **~ovat dceři v sňatku** прèча на дъ̀щеря си да ск̀лòчи

браќ; **~ovala mu odejít** тя го задържаше, пречеше му да си тръгне
zbrázd|ít, -ím св. (со) **1.** обикн. *третол.* -í набразди, набрѣчка (нещо) (за вятър и под.; прен. за грижи и под.): **vitr ~il hladinu rybníka** вятърът набрѣчка, набразди повърхността на езерото; **starosti mu ~ily čelo** прен. грижи набраздиха челото му **2.** книж. пропѣтувам, пребрѣдя, избрѣдя (нещо): **~il mnoho moří** той пребрѣди много морета
zbrkle нар. **1.** припрѣно, едно през друго: **mluvít ~** говорѣ припрѣно, едно през друго **2.** неомислено, безразсѣдно, смѣхнато: **jednat ~** действа неомислено, безразсѣдно
zbrklost, -i жс. безразсѣдство, безразсѣдност, неразумност, неомисленост: **neočekával takovou ~** той не очѣкаваше такѡва безразсѣдство, бѣше изненадан от такѡва безразсѣдство
zbrkl|ý, -á, -é **1.** неомислен, прибрѣзан, припрѣн: **~ý človek** припрѣн човек; **~é jednání** прибрѣзани, неомислени действия; **~á odpověď** неомислен отговор; **mít ~ý úsudek** преценката ми е прибрѣзана, недостѣтъчно аргументирана **2.** безразсѣден, смѣхнат, шур: **~ý stařec** смѣхнат старец
zbruskaj, -á, -é книж. опрѣскан, облян, залян: **tvář ~á krví** окървавѣно, обляно в крѣв лице
zbroj, -e жс. **1.** истор. доспѣхи, брѡня: **rytíř ve ~i** рицар с доспѣхи **2.** снаряжение: **voják v plně ~i** войник в пълно бойно снаряжение
zbrojař, -e м. фабрикант, производител на оръжие; оръжен магнат: **~i mají velké zisky** производителите на оръжие имат голѣми печѡлби
zbrojařsk|ý, -á, -é военнопromышлен, оръжен, военен: **~ý průmysl** военна промишленост; **~é zisky** печѡлби от военната, от оръжейната промишленост
zbrojařstv|í, -í ср. военна, оръжейна промишленост; оръжейно производство; производство на оръжие
zbrojen|í, -í ср. въоръжаване: **závody ve ~í** надпревѡра във въоръжаването; **horečné ~í** трѣскаво въоръжаване; **uzavřít smlouvu o omezení ~í** сключѡча дѡговор за ограничаване на въоръжаването
zbrojrn|a, -u жс. истор. воен. склад за оръжие; арсенал; оръжейна
zbrojř, -e м. **1.** *остар.* оръжейник; производител, търговец на оръжие: **mistr ~** майстор-оръжейник **2.** воен. военен, който отговѡря за оръжието (в казарма)
zbrojřít, -ím неск. **1.** (кого, со) въоръжавам (някого, нещо); произвѣждам оръжие (за някого, за нещо); снабдявам (някого, нещо) с оръжие;

~it lid въоръжавам народ; **~it sousedy** въоръжавам съсѣди, съсѣдни страни **2.** в съчет. **~it lokomotivu** жс. зарѣждам локомотив с гориво
zbrojn|í, -í, -í оръжен: **~í závod** оръжен, военен завод; **~í program** програма за въоръжаване; **~í pas** разрешително, *остар.* билет за носене на оръжие
zbrojnic|e, -e жс. **1.** склад за оръжие; арсенал: **městská ~e** градски арсенал **2.** в съчет. **požární ~e** пожарна (помещение)
zbrojnoš, -e м. истор. **1.** оръженосец **2.** дружинник, боец; въоръжен член на военна дружина (на княз и под.): **rytíř se svými ~i** рицар със свѣтата си; **~i pravdy** прен. защитници на истината; борци за истината
zbrojovk|a, -u жс. оръжейна фабрика, военен завод
zbrot|ít, -ím св. (со čím) книж. опрѣскам, изпрѣскам, обля, намѡкря (нещо с нещо): **~it krví** обля в крѣв, окървавя; **~it dopis slzami** обля писмо със сълзи
zbrouš|ít, -ím св. (со, рядко koho) обикн. *експр.* обиколѣ, обхѡдя (нещо, някого); пропѣтувам, пребрѣдя, обхѡдя надлѣж и нашѣр (нещо): **~it celý svět** пропѣтувам, пребрѣдя цѣлия свят; **~ila všecy přibuzné** тя обиколи всѣчки роднини; **ta věc ~ila všecny instance** прен. тѡзи въпрос бѣше разгледан кѣде ли нѣ, по много инстанции; тѡзи въпрос обхѡди всѣчки инстанции
zbrož|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) рядко свѣржа, съшпѣя (нещо) в брошѣра: **~ovala projev během noci** през нощта тя съшпѣ рѣчта в брошѣра
zbrunátně|ý, -á, -é почервенѣл, налят с крѣв, тъмночервен, мѡрав: **obličej ~ý hněvem** почервенѣло от гняв лице; **mrazem ~ý nos** почервенѣл, мѡрав от стѣд нос
zbrunátn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. почервенѣя; стѡна тъмночервен, мѡрав; наля се с крѣв: **~ěl zlostí** от яд, от злоба тѡй почервенѣ до крѣв; **~ěl ve tváři hněvem** тѡй стѡна мѡрав от яд, щѣше да се прѣсне от яд
zbrusu нар. само в съчет. **~ nový** съвсѣм нов, чисто нов: **~ nový oblek** съвсѣм нов, чисто нов костюм; **~ nový nábytek** съвсѣм нови мѣбели; **je to něco ~ nového** товѡ е нѣщо съвсѣм ново
zbrynd|at, -ám св. (со čím) **1.** долѣя с водѡ, разводня (нещо); разваля, разг. крѣстя (nutie с вода): **~at pivo sodovkou** долѣя бѣра с газѣрана водѡ; **~at mléko vodou** разводня мляко, разг. крѣстя мляко с водѡ **2.** *експр.* оплѣскам, оцѡпам, разваля, опропастѣя (нещо с нещо): **~al si život** тѡй си опропастѣя живота; **všecko jsem ~al** всѣчко оплѣсках

zbrzdit, **-ím** *св. (со)* **1.** намалѣ скоростта (на не-
цо); лѣко натисна спирачки (на кола): **po-
dařilo se mu včas ~it vůz** той успѣ наврѣме да
намалѣ скоростта на колата **2.** забавя (нецо):
~il výstavbu той забави строителството
zbud|ovat, -uji/разг. uju *св. (со)* построй, из-
градя, издигна (нецо): **~ovat novou školu** по-
строй ново училище; **~ovat pomník** издигна
паметник; **~ovat hráz** изградя бѣнт, язовѣр
zbůhdarma *нар. книж.* напрáзно, напýсто, без-
полѣзно, безпричинно; *книж.* всýе: **~ utra-
cené peníze** напрáзно изхърчени парѣ; **~ utra-
cené životy za války** напýсто, нелѣпо загинали
хора по врѣме на война
zbujnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* стана (пò-)бýен;
пошурѣа, побеснѣа: **děti o prázdninách ~ěly**
децата пошурѣа през ваканцията
zbujník, -a *м. експр.* немѣрник, палавник, ва-
габонтин
zbuntovat, zbuntovat se *вж. sbuntovat, sbun-
tovat se*
zburcovat, -uji/разг. -uju *св. 1. (koho, со)* с шýм,
рязко разбýдя, събýдя, стрѣсна (някого, нецо):
~ovat chlapce ze spánku рязко събýдя мом-
чѣ; **~ovat něčí svědomí** *прен.* разбýдя нѣчия
съвест **2. (koho, со)** пробýдя, подбýдя, събýдя,
разбунтýвам (някого, нецо): **~ovat lid k**
povstání подбýдя, вдигна народа на встáние
3. (со) *експр.* провокирам, предизвикам,
създам, събýдя (впечатление и под.): **~ovat**
odpor предизвикам, събýдя съпротýва
zbyrokratizovat [-tu-], -uji/разг. -uju *св. (koho,
со)* бюрократизирам (някого, нецо): **~ovat**
vedení бюрократизирам ръководство
zbyrokratizovat se, -uji se/разг. -uju se *св.*
бюрократизирам се: **státní správa se ~ovala**
държавното управлѣние се бюрократизира
zbystřit, -ím *св. (со)* засѣля, напрѣгна (нецо),
обикн. в съчет. **~it zrak** напрѣгна зрѣние; **~it**
sluch наостря уши; **~it pozornost** напрѣгна,
изостря внимáние; **~it krok** ускоря крачка
zbýt, zbudu/zbydu *св. 1. обикн. третол.* **zbu-
de/zbyde** (*z čeho*) остáне (от нецо): **zbylo mi**
pět korun остáнаха ми пѣт крòни; **z pěti dětí**
zbyly naživu jen dvě от пѣт деца живи остá-
нали сáмо двѣ; **nezbylo nic jiného, než...** не
остáнипорýциан ♦ **ничто**
остáна стар ергѣн/стара мома; остáна нежѣ-
нен/неомъжена **2. (po кот, po чет; na кого,
na со)** остáна (след някого, след нецо; за ня-
кого, за нецо): **zbyly po něm dluhy** той остá-
ви дýлгове след сѣбе си; **na mládí zbude jen**
vzpomínka от младостта ще остáне сáмо
спòмен
zbytečně *нар.* напрáзно, безполѣзно, излишно:

šel jsem tam ~ напрáзно отíдох, хòдих тáм; ~
dlouhý referát излишно дýлгъ доклад; ~
plakala тя плачеше напрáзно
zbytečnost, -i *ж.* **1.** нѣщо излишно, безполѣзно,
ненýжно: **kupoval ~i** той купýваше излишни,
ненýжни неща **2.** безцѣлност, безполѣзност: ~
práce безцѣлност, безполѣзност на работа, на
трýд
zbytečn|ý, -á, -é **1.** излишен, ненýжен: **~á ztráta**
času излишна загуба на врѣме; **~ý strach** не-
нýжен, излишен страх **2.** безполѣзен, без-
смýслен: **~á oběť** безсмýслена жѣртва; **to je**
~é безсмýслено е; **je ~é o tom mluvit** без-
полѣзно е да се говори за това
zbyt|ek, -ku *м.* **1.** остáтък, излишък: **~ek jídla**
остáтък от хранá; **~ek života** остáтък от живòта;
~ky cigaret фáсове; **dokončit beze ~ku** за-
върша нѣщо напýлно, без остáтък; **sto je**
dělitelné dvaceti beze ~ku *мат.* стò се дели
без остáтък на двáйсет **2.** рѣсто: **~ek si nechte**
задръжете рѣстото **3. обикн. мн.** **zbyt|ky, -ků**
остáнки, остáтъци: **~ky opevnění** остáнки от
крѣпостна стена, от укреплѣние
збытък ♦ **нѣщо**
изход: **není ~í, musím už jít** няма как, вѣче
трябва да си хòдя
zbytkov|ý, -á, -é остáтъчен: **~ý statek** *истор.*
имѣние, възникнало като остáтък при позѣм-
лената рефòрма в Чехословáкия след Пър-
вата светòвна война; **~ý ledovec** *геол.* остá-
тъчен лѣдник, глѣтчер; **~ý vzduch (v plicích)**
физиол. остáтъчен въздух (в бѣлите дрòбове);
~ý magnetismus *физ.* остáтъчен магнетизъм
zbytnělost, -i *ж.* **1.** увеличеност, раздýтост: ~
státní správy раздýтост на държавна адми-
нистрация **2. мед. биол.** хипертрòфия, раз-
растване: **~ štítné žlázy** хипертрòфия на щи-
товидната жлезá
zbytně|lý, -á, -é **1.** прекомѣрно увеличен, раз-
ширѣн, раздýт: **~ý státní aparát** раздýт дър-
жавен апарáт **2. мед. биол.** хипертрофиран,
увеличен: **~é srdce** бýволско сърцѣ; неестѣ-
ствено, прекомѣрно увеличено сърцѣ; **~é**
mandle хипертрофирани, увеличени сливици;
~á prostata увеличена простáта
zbytně|ní, -í *ср.* **1.** разрастване, раздýване: ~
stavu *прен.* разрастване, раздýване на персо-
нал, на щáт **2. мед. биол.** хипертрòфия, раз-
растване: **~í nosní mandle** хипертрòфия на
трѣтата сливица
zbytně|t, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св. 1.* наедрѣа, увелича
се, налѣа се: **mladá žena ~ěla** млáдата женá
наедрѣа, напълня, наля се, *експр.* надебѣля, на-
шишкавя **2. обикн. третол. -í** *прен.* раздýе се,
разрасте се, прекомѣрно се увеличи: **v posled-**

ní době byrokratický aparát ~ěl административният апарат в последно време се разрасна
3. обикн. третол. -í мед. биол. хипертрофия се, увеличи се, разрасне се: **štítná žláza ~ěla** мед. щитовидната жлеза хипертрофия
zbytn|ý, -á, -é 1. който може да се прежали; без който може да се mine и спец.: **spousta ~ých věcí** много, множество неща, без който може; ~é **zboží** икон. стоки не от първа необходимост
2. остар. останал, остатъчен: ~ý **houf** истор. воен. резерв
zbývající, -í, -í оставащ, останал: **přinesl ~ částku peněz** той донесе останалата сума
zbýv|at, -ám несл. **1. обикн. третол. -á (z čeho)** остава (от нещо): ~á (**udělat**) **ještě mnoho práce** остава (да се свърши) още много работа; **co mi ~á?** какво ми остава? **ne~á nic jiného než...** не остава нищо друго, освен...; **ne~á mu k tomu odvahy, sil** за това не му достига смелост, сили **2. (po kot, po čet; kоти, čети)** оставам (след някого, след нещо; за някого, за нещо): **po zemřelém nic ne~á** нищо не остава след покойника; покойникът **поговорка** предпазливостта никога не е излишна; ~at **na ocet** оставам стар ерген/стара мома; оставам неженен/неомъжена
zcela нар. изцяло, напълно, съвсѐм, абсолютно: ~ **nové šaty a)** съвсѐм нова рокля **б)** съвсѐм нови дрехи; **být si ~ jistý** съвсѐм, напълно, абсолютно сигурен съм; **věnovat se ~ manželovi** изцяло се посвещавам на съпруга си; **mluvit ~ správně** говоря съвсѐм правилно; **je to něco ~ jiného** това е съвсѐм друго нещо; ~ **určitě** непременно
zcentraliz|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) централизирам (нещо): ~ovat **státní správu** централизирам държавното управление; ~ovat **výzkum** централизирам изследвания
zcenzur|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) цензурирам, подложа на цензура (нещо): ~ovat **článek** цензурирам статия; **vždy ~ovala jeho slova** тя винаги цензурираше думите му
zcepeněl|ý, -á, -é 1. умрял, мъртъв, издъхнал (за животно): ~ý **pes** умряло куче **2. експр.** псөвисал, пукнал (за човек): **být ~ý hrůzou** прен. вдървен съм, вцепенен съм от страх
zcepeně|t, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. експр. **1. обикн. третол. -í** умрѐ, издъхне (за животно): **kůň ~ěl** конят умря **2.** псөвисам, пукна (за човек) **3. обикн. третол. -í** изсѐхне, втвърди се, вцепені се: **proč ne~ěl jazyk rouhačům?** защо не изсѐхна езикът на богохулниците?
zcest|ovat, scest|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) пропътувам, пребрѐдя, измина, пребрѐдя,

обходя (нещо): **reportér ~oval celou Afriku** репортерът е пропътувал, пребрѐдил цяла Африка
zciviliz|ovat, -uji/разг. -uju св. (кого, со) цивилизовам (някого, нещо)
zciviliz|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. цивилизовам се: **zaostalé oblasti se ~ovaly** изостаналите области се цивилизоваха
zcizen|í, -í ср. юрид. **1.** присвояване **2.** отчуждаване
zcizen|ý, рядко zczizelý, -á, -é книж. отчужден, равнодушен, охладнял
zciz|it, -ím св. книж. **1. (со)** присвоя, открадна, отнема, похитя (нещо): **student ~il vypůjčenou knihu** студентът присвоя взѐтата на заем книга **2. (со коти)** юрид. отчуждя, отнема, конфискувам (нещо на някого): **stát ~il majetek odsouzeného** държавата отне, конфискува имуществото на осѐдения
zcziz|ovat, -uji/разг. -uju несл. книж. **1. (со)** присвоявам, открадвам, похищавам (нещо) **2. (со коти)** юрид. отчуждавам, отнемам, конфискувам (нещо на някого)
zczuchan|ý, -á, -é 1. разрѐшен: ~é **vlasý** разрѐшена коса **2.** смачкан, изпомачкан, неподдържан: ~ý **kapelník** смачкана нѐсна кърпичка; ~á **zahrada** неподдържана градина
zczuch|at, -ám св. **1. (со)** разбъркам, разрѐша, оплетя (нещо): ~al **jí vlasý** той ѝ разрѐши косите; **kočka mi ~ala nitě** котката ми обърка, оплетѐ конците **2. (со)** повредя, разваля, унищожя (нещо): ~at **šaty, oblek** разваля (при шие и под.) рокля, костюм **3. (кого – вин.)** рядко експр. разкритикувам (някого); пусна, разнеса злослѐвия (по адрес на някого); разг. оплѐя (някого): **v novinách ho ~ali** оплѐяха го във вѐстника
zczukernatěl|ý, -á, -é захарѐсан: ~ý **džem** захарѐсан конфитюр
zczukernat|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. захарѐса се: **med ~ěl** медът се захарѐса
zčásti нар. малко книж. отчасти, частично, донякъде, не съвсѐм: ~ **zničený dům** частично съборена къща, полусрутена къща; **cesta vedla ~ lesem** пътят на местă минаваше през гората; ~ **si to sám zavinil** до извѐстна стѐпен той сам си е винѐвен за това
zčechr|at, -ám св. (со) **1.** разбѐхна, отупам (пух и под.): ~ala **peřiny** тя отупа, разбѐхна пухените юргани **2.** разрѐша (коса и под.): ~ala **mu vlasý** тя му разрѐши косата **3. текст.** разбия, развлăча (нещо) на дарак
zčernal|ý, -á, -é почернял: ~é **dřevo** почерняло дърво; ~é **stříbro** потъмняло сребрѐ; ~ý **strop** почернял таван

zčernat, -ám св. почернѣя: **zub mu ~al** зъбѣт му потъмня, почерня; **kov na vzduchu ~al** метала потъмнява ♦ **ač ~ám jestlo není pravda** да пукна, ако не е истина; **zavřou ho, až ~á** разг. експр. той ще изгние в затвора
zčerstva нар. разг. 1. прясно, току-щѣ, наскѣро, нѣотдѣвна: ~ **napadlý sníh** прясно навалѣл сняг; ~ **jmenovaný vedoucí** току-щѣ назначѣн началник 2. бързо, набързо: **přines mi to, ale hezky** ~ донеси ми го, но бързичко, без бѣвене
zčervenalý, -á, -é зачервенѣл, почервенѣл: **oči ~é pláčem** зачервени от плач очи; **mrazem ~é ruce** почервенили от стѣд рѣце
zčervenat, -ám св. 1. почервенѣя, зачервя се: **tváře jí ~aly** бузите ѝ се зачервиха; **maso v troubě ~alo** месѣто във фурната се зачерви ♦ **~ál jako červená zvěř** се: ~ **ala rozpacky** тя се изчерви от смущѣние ♦ **~ál jako červená zvěř**
zčervivělý, -á, -é червясал, червив: ~ **é jablko** червива ябълка; ~ **é ořechy** червиви ѣрехи
zčervivět, zčervavět, обикн. *третол.* -**í**, 3. мн. -**ějí/-í** св. червяса, хване червеи, стане червив: **letos ovoce ~ělo** тази година плодовѣте червясаха
zčeřit, -ím св. (со) 1. обикн. *третол.* -**í** набрѣчка, накѣдри, набраздѣ (*водна повърхност и под.*) (*за вятър и под.*): **vítř ~il mořskou hladinu** вятърът набраздѣ, накѣдри морската повърхност 2. хим. лѣко разклѣта (*нещо*): ~ **it roztok ve zkumavce** лѣко разклѣта разтвѣр в епрувѣтка
zčeřit se, обикн. *третол.* -**í se** св. набрѣчка се, накѣдри се, набраздѣ се (*за водна повърхност и под.*): **rybník se ~il** ѣзерото се накѣдри, набраздѣ от вълни; **obilí se větrem ~ilo** житѣта се разлюляха, развълнуваха се от вятѣра
zčeřit, -ím св. (со) 1. чехизирам, бохемизирам (*нещо*) 2. преведа (*нещо*) на чѣшки език: **Němka si ~ila své příjmení** германката преведе фамилно то си име на чѣшки език
zčeřit se, -ím se св. чехизирам се, бохемизирам се: **rodina se ~ila** семейството се чехизира, натурализира се в Чѣхия
zčeřovat, -uji/разг. -**uju** не св. (со) 1. чехизирам, бохемизирам (*нещо*) 2. превѣждам (*нещо*) на чѣшки език: ~ **ovat cizí termíny** превѣждам чѣжди термини на чѣшки език
zčistajasna, z čista jasna нар. внезапно, изведнѣж, изневидѣлица, като грѣм от ясно небѣ: ~ **se tu objevil** той се появи изневидѣлица, като грѣм от ясно небѣ
zčtyřnásobit, čtyřnásobit, -ím св. (со) увелича чѣтири пѣти, умножа по чѣтири, учетвѣря

(*нещо*): **výdaje na rekreaci se ~ily** разходите за почивка се увеличиха чѣтири пѣти

zda I, zdali I съюз дали, ли: **ptal se, ~ má také přijít** той попита трѣбва ли (и той) да дѣйде; **nevím, ~ se mi to podaří** не зная/не знам дали ще успѣя; **nevím, ~ by nebylo lépe odejít** не зная/не знам дали не е по-добре да си отида; **záleží na tom, ~ to všichni pochopí** зависи от това дали всѣчки ще разберѣт; зависи от това всѣчки ли ще разберѣт; **viš, zdali přijde?** знаеш ли дали ще дѣйде?

zdaleka, z daleka нар. 1. отдалѣч(е): ~ **ho viděl přicházet** той отдалѣч(е) го виждаше да идва, че идва; **už ~ se mu vyhnul** той го заобиколи отдалѣч(е) 2. в съчет. ~ **ne** съвсѣм нѣ, избѣщо нѣ: **ani ~ se mu nevyrovná** съвсѣм не мѣже да се сравнява с него, избѣщо не мѣже да се мѣри с него; **to ~ není všechno** това съвсѣм не е всѣчко, това далѣч(е) не е всѣчко 3. отдалѣч(е), внимѣтелно: **začít ~** запѣчна отдалѣч(е), със заобикалки

zdáli, z dáli, zdálky нар. отдалѣч(е), от разстояние: ~ **bylo slyšet volání** отдалѣч(е) се чуваха викове; **už ~ zdravil** той поздравяваше ѣще отдалѣч(е), от разстояние

zdalipak, по-рядко zda II, zdali II частица дали, ли: ~ **se na mne ještě pamatujete** помните ли ме ѣще? дали ме помните ѣще? **kdo bude první, ~ já či ty?** кой ще бѣде прѣв, (дали) аз или ти?

zdaněn, -í, -í ср. облагане с данъци: ~ **í luxusního zboží** облагане на луксѣзни стѣки с данъци

zdaněn, -á, -é обложѣн с данъци

zdán, -í, -í ср. 1. мираж, фикция: **bylo to pouhé ~í** то бѣше ѣдно ♦ **~í**

~ **í** няма и следѣ, и помен от сняг 2. предстѣва, впечатлѣние: **ten mladík budí ~í poctivosti** този младеж прѣви впечатлѣние на почтѣн, ѣмѣние ♦ **~í**

вото впечатлѣние е измѣмно, лѣже 3. *остар.* предположѣние, мнѣние, предстѣва, понятие: **má o tom jen matné ~í** по този въпрос той/тя има сѣмо смѣтна предстѣва; **nemá o tom ani ~í** той/тя няма и понятие от това; **nemám ~í, kam šel** нямам понятие кѣде отидѣ, разг. хабѣр си нямам кѣде отидѣ

zdanit, -ím св. (со) обложѣ (*нещо*) с данък: ~ **ili dovoz dost vysoko** вносът бѣше обложѣн с доста висѣк данък; ~ **it všechny příjmy** обложѣ всѣчки дѣходи, прихѣди с данък

zdanitelný, -á, -é фин. облагаѣм: ~ **ý příjem** облагаѣм дѣход

zdánlivě нар. привидно, мнѣмо, лѣжливо: ~ **zlepšený stav věcí** привидно подобрѣно съ-

стояние на нещата; ~ **snadný přístup** привидно лесен достъп

zdanlivost, -i ж. привидност, мнимост, измамност: ~ **věci** привидност на нещата; ~ **proti-kladu** мнимо противоречие

zdanliv|ý, -á, -é привиден, въображаем, мним, лъжлив, измамен: ~**ý pokrok** привиден, въображаем прогрес; ~**á smrt** мнима смърт; ~**á lhostejnost** привидно равнодушие; ~**ý pohyb nebeských těles** астр. въображаемо движение на небесните тела; ~**ý horizont** астр. въображаем хоризонт

zdaň|ovat, -uji|разг. -uju неск. (со) облагам (нещо) с данък: ~**ovat zboží z dovozu** облагам с данък вносни стоки; ~**ovat honoráře** облагам хонорари с данък

zdar I междум. като поздрав **sportu ~!** спорт. сполука, успех в спорта! **lovu ~!** лов. наслука, успех в лова! ~, **pane generále!** воен. здраве желая, господин генерал!

zdar II, -u м. 1. успех, сполука: **provést úkol se ~em** изпълня задача с успех; **přát závodníkům mnoho ~u** желая успех, сполука на състезателите; **mnoho ~u!** на добър час! успех!

zdarma нар. безплатно, даром; *книж.* безвъзмездно: **dostat učebnice** ~ получа учебници безплатно; **lístek** ~ безплатен билет; грагис; **poskytnout knihy** ~ предоставя книги безвъзмездно

zdarně нар. малко *книж.* успешно, удачно, благополучно: ~ **skončit studia** успешно завърша следването си; ~ **se vrátil z cesty** той се върна благополучно от пътуване; ~ **vychovat děti** успешно, удачно възпитавам деца

zdař|iv|ý, -á, -é 1. *книж.* успешен, сполучлив, благоприятен: ~**ý pokus ve výrobě** успешен опит в производството; ~**ý výsledek** благоприятен резултат **2.** добър, успешен, добре възпитан: **měli ~ého syna** те имаха добър син; синът им се справяше, имаше успех

zdařbůh междум. на добър час! (*обикн. мийнорски поздрав*)

zdařile нар. успешно, сполучливо: ~ **organizovaná soutěž** успешно организиран конкурс

zdař|iv|ý, -á, -é успешен, сполучлив: ~**á práce** успешна, резултатна работа; ~**ý pokus** сполучлив опит; ~**ý obraz** сполучлива картина

zdař|it se, обикн. третол. -í se св. удаде се, излезе сполучлив, успешен: **atentát se (ne)~il** атентатът (не) успя; **pokus se ~il** опитът успя, излезе сполучлив; **ne~í se mu to** той няма да успее

zdat se, zdám se неск. **1.** по-често третол. **zdat se (koti)** изглежда, струва се (*на някого*); (*някой*) има чувството, впечатлението (, че

...): **zdat se (mi), že nemáte radost** изглежда не се радвате; имам чувството, че не се радвате; **zdat se mi to drahé** това ми се струва скъпо; **zdat se (mi), že bude pršet** изглежда ще вали; като че ли ще вали; май че ще вали; **zdat se mi, že někdo jde** струва ми се, че някой идва; като че ли някой идва; **jak se zdat...** както изглежда...; **zdat se mu, že...** струваше му се, че... **2.** обикн. третол. **zdat se (koti so, o kot, o čet)** присънва се (*на някого*); (*някой*) сънува (*нещо*): **zdat se mu, že...** той сънува, че...; **ať se ti/vám něco hezkého zdat!** приятни сънища! **co se ti zdat?** (ти) каквò сънува? **zdat se mi o vás** сънувах ви; **zdat se mi báječný sen** сънувах чудесен сън; **byť, o jakém se mi ani nezdat** апартамент, какъвто не съм и сънувал(а) **3.** (*koti jaký, čím*) изглеждам (*на някого някакъв*), имам вид (*на някакъв*), пръва впечатление (*на някакъв*); струвам се (*на някого някакъв*): **otec se mi zdat nemocný** баща ми изглеждаше, имаше вид на болен; **zdat se mlád, zdrav** той изглежда млад, здрав; **to se mi zdat podezřelé** това ми изглежда, струва ми се подозрително **4.** обикн. отриц. **nezdat se, по-често третол. nezdat se (so koti) разг. (нещо, някой)** не харесва (*на някого*); (*нещо, някой*) не допада (*на някого*); (*някъде*) има нещо гнило (*спред някого*): **to se mi nějak nezdat** това нещо не ми харесва; **co se ti na něm nezdat?** каквò не му харесваш? каквò не ти харесва у него? **hned řeknu, když se mi něco nezdat** веднага си казвам, ако нещо не ми харесва, ако нещо не ми допада

zdatně нар. годно, умело, похватно, пробивно, оправно: ~ **se bránit** отбранявам се умело, ефективно

zdatnost, -i ж. годност, умелост, похватност, пробивност, оправност: **duševní** ~ духовни сили; **obchodní** ~ търговски дъх; ~ **řemeslníků** умелост, похватност на занаятчий

zdatn|ý, -á, -é 1. можещ, способен (*благодарение на физическите си данни*): ~**ý chlapec** физически добре развито момче **2.** преуспяващ, умел, пробивен: ~**ý obchodník** умел, преуспяващ търговец **3.** оправен, деловит: ~**á sekretářka** делова, оправна секретарка

zdat|it, -ím св. *книж.* (*koho, so*) сдъва, удушъ (*някого, нещо*): **pes jim ~il slepicí** кучето им сдъва кокòшка; **mor ~il města** *преп.* чумата покоси градове

zde нар. **1.** тук: **zůstaňte** ~ останете тук; **na horách sněží a ~ prší** в планината вали сняг, а тук – дъжд; ~ **mám trvalé bydliště, tam přechodné** тук имам постоянно местожителство, а там – временно; **jaro je** ~ пролетта идва,

пролетта дойдѐ; **než se naděješ, máš ~ Vánoce** докато усѣтиш, и Коледа ще дойдѐ **2. в съчет.** ~ **máš, ~ máte; ~ je, ~ jsou** ѐто; товà е/товà са: ~ **máš peníze** ѐто (ти) парѣте; ~ **jsou důkazy** ѐто доказателствата; товà са доказателствата **3. воен. спорт.** аз! тук! (*отговор в строя при извикване на името*) **4. обикн. в съчет. с показат. местоим.** **ten, tento** ѐто, тòчно, ѝменно тòчно тòзи, тàзи, товà; ѝменно тòзи, тàзи, товà; ѐто тòзи, тàзи, товà: **ta kniha ~ je velmi vzácná** ѐто тàзи книга е мнòго цѣнна

♦ **zdecimovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co) книж.** съсипя, проваля (*някого, нещо*): **vojsko bylo ~ováno hladem** войскàта бѣше съсипана, изтощѣна от глад

zdeděný, -á, -é 1. наследѣн, унаследѣн: ~**é rodové rysy** наследѣни рòдови черти **2.** наследствен, полúчен в наследство: **měl ~ý dům** тòй ѝмаше наследствена къща, бѣше наследил къща; ~**é peníze** наследствени, наследѣни пари

zdedít, -ím св. (co, co po kom) наследя (нещо от някого), полúча (нещо) в наследство (от някого): ~it vkladní knížku наследя спестòвна книжка, спестѣни пари; ~**il domek po rodičích** тòй полúчи в наследство къщата на родителите си; ~**ila černé vlasy po matce** наследяла е чѣрната косà от мàйка си; ~**it po otci hudební nadání** наследя от баща си музикална дарба

zdeformovat, -uji/разг. -uju св. (co) деформирам, смàчкам (нещо): ~oval nárazem blatník тòй смàчка кàлника при удар; **horký chléb se při dopravě ~uje** тòплият хляб се мàчка, смàчкава при транспортирането

zdefraudovat, -uji/разг. -uju св. (co) разхитя, похàрча, прахòсам (нещо): ~oval státní peníze тòй разхити, прахòса държавни пари

zdegenerovaný, -á, -é дегенерирал, изродѣн: **byl ~ého šlechtického rodu** тòй принадлежѣше към дегенерирал аристократичен рòд

zdegenerovat, -uji/разг. -uju св. мед. биол. дегенерирам, изродя се: **tkáň ~ovala** тъкантà дегенерира; **buňky ~ovaly** клѣтките се изродяха, дегенерираха

zdechlin[a, -y ж. мърша: **zakopat ~u** закопàя мърша; **stavební ~a прен.** съборѣтина; овехтjала, амортизирана сгрàда

zdechlý, -á, -é 1. умрял, издъхнал (*за животното*): ~**ý kůň** умрял кòн **2. грубо експр.** пúкнал, псовисал (*за човек*)

zdechnout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne умрѣ, издъхне (*за животни*): **kráva ~la** крàвата

умря **2. грубо експр.** пúкна, псовисам (*за човек*): **piják ~l** пияницата пúкна

zdechnout (se), -nu (se) св. разг. експр. омета се, изпаря се, изнижа се, разкàрам се, чúпя се незабелязано

zdejší, -í, -í 1. тúкашен, мѣстен: ~**í rodák** кореняк; тúкашен, мѣстен човек; **nejsem ~í** не сьм тúкашен **2.** зѣмен, прѣходен, тлѣнен, смъртен: ~**í svět** зѣмен свят; ~**í život** тúкашен, зѣмен живòт

zděli нар. остар. книж. на дължина, надтjж: **řeka zaplavila část silnice, asi kilometr** ~ рекàта заля чàст от шосѣто, на дължина òколо киломѣтър

zdemokratizovat, -uji/разг. -uju св. (co) демократизирам (нещо): ~ovat volební program демократизирам предизборна програмà; ~**ovat společenskou strukturu** демократизирам структурата на обществòто

zdemolovat, -uji/разг. -uju св. (co) разрушà, съборя, изпочúпя, счúпя, унищожà (нещо): ~ovat dům разрушà къща; ~**ovat nábytek** изпочúпя мѣбели; ~**ovat obraz** унищожà, счúпя картина

zdění, -í ср. зидария, зидане: **pyšné ~í domu** великолѣпна зидария на къща; **vysoké ~í** висòка зидария, висòк зид

zděný, -á, -é зидан: ~**á stěna** зидана стена; ~**á pec** зидана пѣщ

zdeprimovat, -uji/разг. -uju св. (koho) депримирам, депресирам (някого); подействам потискащо, угнетяващо (на някого): smrt matky ho ~ovala смърттà на мàйка му го депримира; **nedal se ~ovat neúspěchem** неуспѣхъ не го депримира, не го потисна, не го обезкуражи

zdeptat, -ám св. (koho, co) книж. 1. сразя, разгромя (*някого, нещо*): ~**at nepřítel** разгромя противник, враг **2.** потисна, смàжа, смàчкам морàлно, потjпча, погàзя (*някого, нещо*): ~**at něčí práva** потjпча нѣчии права; **byl ~án neúprimostí** тòй бѣше смàзан от (подòбна) нейскреност

zděř, -e ж. техн. гривна

zdesateronásobit, -ím св. (co) удесеторя, увеличà (нещо) дѣсет пjти, умножà (нещо) по дѣсет: ~it počet zaměstnanců увеличà дѣсетòрно, дѣсет пjти брjя на работещите; **výroba se měla ~it** производството трябваше да се увеличи дѣсет пjти

zděsit, -ším св. (koho – вин.; koho čím) ужася, изплàша, уплàша (*някого с нещо*): ~**sil ho tou zprávou** тòй го уплàши с товà извѣстие, с тàзи новина; **prchá ~šen** тòй бяга в ужас, ужасѣн; **zíral ~šen** тòй глѣдаше в ужас

zdeš|it se, -ím se *св. (koho, čeho)* ужася се, изплаща се (*от някого, от нещо*): **~il se myšlenky, že...** той се ужаси от мисълта, че...; **~il se, že se dítě ztratilo** той се ужаси, че детето се е загубило; **~ila se, jak vypadá** тя се ужаси от вида си

zdešeně *нар.* ужасено, изплашено, уплашено, подплашено, паникьосан: **díval se na to** ~ той гледаше ужасено; **vykřikl** ~ той извика ужасено, уплашено

zdešen|í, -í *ср.* ужас, уплаха: **zmocnilo se jich -í** обхва̀на ги ужас; **vyvolat** ~ предизвикам ужас; **~ím ztratit řeč a)** загубя ума и дума от уплаха б) загубя си речта от уплаха

zdešen|ý, -á, -é ужасен, силно изплашен, подплашен, паникьосан: **ženy byly ~é** жените бяха ужасени, много уплашени; **~ý útěk** паническо бягство; **~ý výkřik** вик на ужас

zdeťinštel|ý, -á, -é вдетинен, инфантилен, сенйлен: **~ý stařec** сенйлен, вдетинен старец; **~é chování** инфантилно поведение

zdeťinštel|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* вдетиня се: **ve stáří ~ěl** на стари години той се вдетини

zdigitaliz|ovat [zdy-], -uji/разг. -uju *св. (co)* дигитализирам (*нещо*): **~ovat snímek** дигитализирам снимка

zdířk|a, -y *ж.* **1. техн.** букса, пръстен, халка **2. електр.** контакт

zdiskredit|ovat [zdy-dy-], -uji/разг. -uju *св. (koho, co)* дискредитирам, опетня, опозоря, опороча (*някого, нещо*): **~ovat své jméno** дискредитирам, опозоря името си; **~oval jednání** той опорочи преговорите; **byl ~án pomluvami** той беше дискредитиран с клюки

zdiskredit|ovat se [zdy-dy-], -uji se/разг. -uju *св.* дискредитирам се, изложжа се: **svým činem se zcela ~oval** с постъпката си той съвсѐм се дискредитира

zdit, zdím, 3. мн. zdějí/zdí *несв. (co)* зидам (*нещо*): **~ základy domu** изграждам, поставям основите на къща; **~ stěny** зидам стени

zdiv|o, -a *ср.* зидария, градѐж: **kamenné, cihlové ~o** каменна, тухлена зидария; **betonové ~o** бетонен градѐж

zdivočel|ý, -á, -é **1.** разбеснял се, побеснял, разлудуван, *разг.* издивял: **~á kočka** разбесняла се, *разг.* издивяла котка; **~é dítě** разлудувано, разбесняло се дете **2.** подивял, станал див: **~ý park** подивял, изоставен парк **3.** разпуснат, разхайтен: **~ý mladík** разхайтен младѐж

zdivoč|et, -ím, 3. мн. -eji/-í *св.* **1.** подивѐя, стана див: **pes ~el** кучето подивя; **zahrada v naší nepřítomnosti ~la** в наше отсъствие градината подивя, запустя **2.** разбеснѐя се, разлудѐя се, разлудувам се: **dívka ~ela radostí** *прен.* момичето полудя, разлудя се от радост; **kluci ~í**

bez dozoru момчѐтата ще се разлудува̀т, ако не ги наглеждаш

zdlouha *нар.* **1.** бавно, мѐдно: **~ míjel čas** времето минаваше бавно, мѐдно **2.** пространно, надълго и нашироко: **vykládal** ~ той разказваше надълго и нашироко

zdlouhavě *нар.* **1.** мѐдно, бавно: **pracoval** ~ той работеше мѐдно **2.** надълго и широко, пространно, обстоятелствено, подробно: **přiliš ~ vypravoval příběh** той твърде обстоятелствено, надълго и широко разказваше случката **zdlouhavost, -í** *ж.* мѐдност, бавност, провлаченост, протѐченост

zdlouhav|ý, -á, -é мѐден, бавен, протѐчен, прекалено дълъг: **~á cesta** прекалено дълго пътуване; **~ý proces** продължителен процес; **~é léčení** продължително лечение; **~ý referát** прекалено дълъг доклад; **~ý román** мѐдно развиващ се роман; роман с мѐдно, с вяло повествование

zdlouž|it, -ím *св. (co)* удължа̀, протѐча (*нещо*)

zdoben|ý, -á, -é украсен, обкичен, декориран

zdob|it, -ím *несв. (koho, co čím)* украсявам, крася̀, кича, декорирам (*някого, нещо с нещо*): **~it stůl květinami** украсявам маса с цветя; **~ila šaty krajkou** тя декорираше роклята с дантела; **šperk ji ~í** бижото я краси, отива ѝ

zdob|it se, -ím se *несв. (čím)* украсявам се, декорирам се, *експр.* кича се (*с нещо*): **~it se šperkem** украсявам се, накичвам се с бижу

zdokonalen|í, -í *ср.* усъвършенстване

zdokonal|it, -ím *св. (co)* усъвършенствам (*нещо*): **~it stroj** усъвършенствам машина; **~it dopravu** усъвършенствам транспорт

zdokonal|it se, -ím se *св. (v čem)* усъвършенствам се, доразвия се (*в нещо*): **~it se v cizím jazyce** усъвършенствам знанията си по чужд език

zdokonalovač|ka, -y *ж. разг.* **1.** усъвършенстване, рационализация: **celé vědecké týmy pracují na neustálých ~ách** цели научни екипи работят върху непрекъснати усъвършенствания **2.** кратък курс за усъвършенстване: **vyslali jsme kolegyni na jednodenní ~u** изпратихме колежката на еднодневен курс за усъвършенстване

zdokonal|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* усъвършенствам, оптимизирам (*нещо*): **~ovat výrobu** усъвършенствам, оптимизирам производство

zdokonal|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (v čem)* усъвършенствам се (*в нещо*): **~ovat se v kosmetice** усъвършенствам козметичните си умения, знания

zdola *нар.* отдолу: **dívat se ~ nahoru** гледам отдолу нагоре

zdotat, -ám св. 1. (koho, co) надвйя, превз-могна, надмогна (някого, нецо), справя се (с някого, с нецо): **~at nepřítelè** надвйя, победя протйвник; **~at překážky** спорт. преодолèя препятствия; **~at požár** потушà пожар, справя се с пожар 2. (co) преодолèя, превзмогна (нецо): **~at únavu** превзмогна умòрата 3. обикн. третол. -á (koho – вин.) надделèе, обхвàне (някого) (за чувство): **~al ho strach** у нèго надделèя страхът; обхвàна го страх 4. (co) овладèя, обхвàна (нецо); справя се (с нецо): **~al všechnu látku ke zkoušce** тòй овладèя, обхвàна цèлия материал за йзпита; тòй се справи с цèлия материал за йзпита

zdotáv|at, -ám несв. 1. (koho, co) надвйвам, надмогвам (някого, нецо) 2. (co) преодолявам, превзмогвам (нецо): **potřetí ~al výšku 2 m** спорт. за трети път тòй преодоляваше височинà 2 м 3. обикн. третол. -á (koho – вин.) надделèява, обхвàща (някого) (за чувство) 4. (co) овладèява, обхвàща (нецо)

zdotácně|ý, -á, -é 1. аклиматизйран, установèн, свйкнал с нова средà: **~á cizí slova** език. приèти, усвоèни в езика чужди думи (чийто чужд произход вече не се усещà) 2. сел.стоп. биол. опитомèн, питомен: **~ý divoký králík** опитомèн дйв зàек

zdotácni|ět, -im, 3. мн. -ěji/-í св. 1. привйкна, установй се, свйкна на нòво мйсто, в чужда средà; аклиматизйрам се: **přístèhovalci už ~ěli** пресèлниците вече се аклиматизйраха, вече се установйха; **bulharské rostliny ~ěly v brněnské zahradě** българските растèния се аклиматизйраха в бърненската градйна 2. обикн. третол. -í сел.стоп. биол. опитомй се, одомашни се

zdotácni|ovat, -uji/разг. -uju несв. свйквам, аклиматизйрам се: **~ovat v novém místě** свйквам на нòво мйсто; **~ovat v novém prostředí** свйквам в нова средà, с нова средà

zdráhán|í, -í ср. стесняване, превзèмане, разг. назлгндйсване: **bez ~í slíbil** тòй обеща без колебàние, бèз да се опъва, с желàние, охòтно **zdráh|at se, -ám se** несв. (с čít; –) стеснявам се, дърпам се, ймам задръжки, не сè решавам, разг. назлгндйсвам се (да направя нецо): **~at se vejít** ймам задръжки да вляза; **ne~al se pomoci** тòй помòгна без колебàние; **~at se přijmout dárek** не сè решавам, ймам задръжки да приèма подарък

zdráhavě нар. неохòтно, без желàние, стеснително: **odpovědět ~** отговòря неохòтно, без желàние; **dívka přisvědčila ~** момйчето неохòтно потвърдй

zdráhav|ý, -á, -é стеснителен; кòйто се дърпа,

йма задръжки, назлгндйсва се: **~é chování** стеснително държàние

zdramatiz|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) 1. лит. драматизйрам, адаптйрам като драма (нецо): **spisovatel ~oval svou povídku** писателят драматизйра рàзказа си 2. прен. преувеличà, прекалèно драматизйрам (нецо): **řidič ~oval situaci** шофòрът драматизйра положèнието **zdrávas, -u** м. Аве Марйя (молитва към Дева Мария)

zdravě нар. обикн. в съчет. **~ bydlet** живèя в добри бйтови услòвия; **~ žít** живèя здраво-слòвно, вòдя здравослòвен нàчин на живòт; **vypadá ~** изглèжда здрав(а), изглèжда добрè; **~ uvažovat** разсъждàвам трèзво, здравомислещ сьм

zdrav|í, -í ср. здраве: **šetřit si ~í** пàзя си здравето, грижа се за здравето си; **zeptat se někoho na ~í** пйтам някого как е сьс здравето; **chatrné ~í** крèкко здраве; **nevalné ~í** нèдобрò здраве; **železné ~í** жельзно здраве; **doplatit ~ím** платя сьс здравето си; **zničit si ~í** сьсийя си здравето; **těšit se dobrému ~í** радвам се на добрò здраве; **nabýt ~í** възстановя здравето си; **kypí ~ím** пращй от здраве; **pít, připíjet si na ~í** пйя за здраве; вдигам тòст, наздрàвица; **prát příteli pevné ~í** желàя на приятел добрò, крèпко

zdrav|it, -ím св. **~it tě** поздравявам те; **~it tě tvoje ~í!** за вàше, за твòе здраве! **veselá mysl půl ~í** пословица смехът е здраве; **užij to ve ~í** ползвай го сьс здраве; **doufám, že se (zase) setkáme v dobrém ~í** надявам се отнòво да се срèщем живи и здрави

zdravice, -e ж. 1. тост, наздрàвица: **pronést ~í na počest někoho** вдйгна тòст в чèст на някого 2. поздравително писмò, поздравителен адрèс **zdrav|it, -ím** несв. (–; koho – вин.) поздравявам, привèтствам (някого): **~it úklonou, smeknutím klobouku** поздравявам с поклòн, сьс свàляне на шàпка; **~it se s přáteli** поздравявам се с приятели; **mladší ~í první** пò-младийат поздравява пръв; **voják ~í důstojníka** воен. войникът отдàва чèст на офицèра; **srdečně tě ~ím** изпращам ти сьрдèчни поздрави (в писмо); **srdečně vás ~í dcera** дъщеря ми ви изпращà сьрдèчни поздрави; ймате мнòго пòздрави от дъщеря ми; **~it vzácné hosty** привèтствам сьпйи гòсти

zdrav|it se, -ím se несв. (s kým) рькввам се, здравйсвам се (с някого)

zdravotně нар. по отношèние на здравето; за здравето: **~ závadný** врèден за здравето; **~ nezávadná voda** безврèдна за здравето вода; гòдна за пйене вода

zdravotn|í, -í, -í 1. кòйто се отнàся до здраве;

здравен, здравословен: **odcestoval ze ~ích důvodů** той замъна по здравословни причини; **~í zařízení** здравно заведение; **~í služba** медицинска, санитарна служба; **~í stav** здравословно състояние; **~í dovolená** отпуск по болест **2.** лечебен: **~í tělocvik** лечебна гимнастика; **~í čaj** лечебен чай **3.** медицински, санитарен: **~í péče** здравеопазване, медицинско обслужване, медицинска помощ; **~í pracovník** медицински работник; **~í sestra** медицинска сестра; **~í prohlídka** медицински преглед

zdravotnic|e, -e ж. медичка, жена-здравен работник

zdravotnick|ý, -á, -é медицински, медико-санитарен, санитарен, здравен: **~á služba a)** медицинска служба **б)** медицинско обслужване; **~á komise** медицинска, лекарска комисия; **~é zařízení a)** медицинско оборудване **б)** санаториум; **~é středisko** здравен пункт; **~á osvěta** здравна, санитарна просвета; **~á pomoc** медицинска помощ; **~ý pracovník** медик, здравен работник

zdravotnictv|í, -í ср. здравеопазване, санитарно дело: **veřejné ~í** обществено здравеопазване; **ministerstvo ~í** министерство на здравеопазването

zdravotník, -a м. медик, медицински работник, здравен работник; работник в здравеопазването, в хигиената

zdravověd|a, -y ж. хигиена, санитарно дело; наука за здравеопазването

zdrav|ý I, -á, -é, именна форма zdrav, -a, -o **1.** здрав (*противопол.* болен): **je zdrav** той е здрав; **dítě je ~é, může do školky** детето е здраво, може да ходи на детска градина **2.** здравословен, здрав (*противопол.* вреден), полезен за здравето: **mléko je ~é** млякото е полезно, здравословно; **není zde zdravo** тук климатът е неблагоприятен, вреден за здравето; **jíst ovoce je ~é** яденето на плодове е здравословно, полезно за здравето; **na ~ém vlnění** **~í** **ryba, jako řípa** той е здрав като бик; **vyvážnout se ~ou kůží** отърва се невредим, отърва кожата; **to dá ~ý rozum** от само себе си се разбира; **~ý nemocný** мним болен; **ne-zůstalo na něm místo ~é** здраво място не остана по него **3.** здрав, стабилен, солиден (*противопол.* счүпен; нестабилен): **postavit něco na ~ý základ** построя нещо върху здрава основа; **člověk se ~ým rozumem** здравомислещ, трезвомислещ човек; **jeho kritika byla ~á** критиката му беше градивна, обоснована **4.** в съчет. **buď zdrav!** здравей! бъди здрав!

свързване (приципирани) ♦ v

~ém těle ~ý duch *поговорка* здрав дүх – в здраво тяло

zdrav|ý II, -ého м. здрав човек: **to je práce pro ~ého** това е работа за здрав човек

zdražen|í, -í ср. поскъпване; повишаване на цените: **na podzim se očekává ~í** през есента се очаква поскъпване

zdraž|it, -ím св. (*co*) увелича, повиша, *разг.* вдигна ценя (*на нещо*); оскъпя (*нещо*); направа (*нещо*) по-скъпо: **už ~ili chléb a mléko** вече повишиха цените на хляба и млякото

zdraž|it se, обикн. третол. -í se св. поскъпне, стана по-скъп; оскъпи се: **vysokými náklady se výrobek ~il** от високите разходи издѐлието се оскъпи, поскъпна

zdraž|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*co*) увеличавам, повишавам, *разг.* вдигам цените (*на нещо*); оскъпявам (*нещо*); правя (*нещо*) по-скъпо: **~ovat některé druhy zboží** повишавам цените на някои видове стоки

zdraž|ovat se, обикн. третол. -uje se неск. поскъпва; оскъпява се; става по-скъп

zdrčeně нар. съкрушено, сразено, съсипано, смазано: **~ klesnout na židli** съкрушено рүхна на стола

zdrčen|ý, -á, -é съкрушен, сразен, съсипан, смазан

zdruc|íj|í, -í, -í съкрушителен, убийствен, унищожителен, поразяващ: **~í kritika** унищожителна критика; **~í dojem** потресавашо впечатление; **~í porážka** съкрушително поражение; **~í většina** огромното мнозинство; **~í převaha** съкрушително надмощие

zdrh|nout, -nu св. **1.** (*co*) стегна, притегна, затегна (*нещо*): **~nout tkaničky (u bot)** притегна, стегна връзки (на обувки) **2.** (*odkud, kam*) *разг. експр.* чүпя се, офейкам, дүхна, изпаря се, избягам (*отнякъде, някъде*): **~nout ze schůze** чүпя се, офейкам от събрание **3.** (*co*) набера, събера, нагъна (*перде, рокля и под.*): **~nout záclony** дръпна пердѐта

zdrhovad|l|o, -a ср. цип: **bunda se ~em** яке с цип

zdrh|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*co*) стягам, притягам, пристягам, затягам (*нещо*): **~ovat uzly** стягам възли, дѐнкове

zdrchaně нар. омотано, сплѐстѐно, изпомачкано, объркано, оплѐтено

zdrchan|ý, -á, -é **1.** омотан, сплѐстен, изпомачкан, объркан, оплѐтен: **~á sláma** оплѐтена, изпотѐпкана слама **2.** (*čít*) *разг. експр.* изтощен, капнал, омаломощен, съсипан, скапан (*от нещо*): **~ý únavou** скапан от умора; **~á nemocí** омаломощена, съсипана от болест; **vrátit se z výletu celý ~ý** върна се капнал от екскурзия

zdrch|at, -ám *св. (со)* омота̀я, изпомачкам, объркам, сплътя (нещо): **~at slámu** изпотъпча сла̀ма; **vítr ~al vyhlášku** вятърът изпомачка обя̀вата; **~at si život** *прен. експр.* проваля̀ си живота

zdrobněl|a, -у *ж. език.* умалително име, деминутив

zdrobněl|ý, -á, -é *език.* умалителен, деминутивен: **~é slovo** умалителна дѹма, деминутив

zdrobňujíc|í, -í, -í *език.* умаляващ, умалителен, деминутивен: **~í přířona** умалителна, деминутивна наставка; наставка за умаляване

zdrogovan|ý, -á, -é дрогиран; който е под влияние на наркотици; *разг.* дрѹсан, надрѹсан

zdrogovat se, -uji se/разг. -uju *св.* дрогирам се, приѹмам наркотици, *разг.* надрѹсам се

zdroj, -e *м. 1.* източник, *прен.* извор: **~ příjmů, bohatství** източник на до̀ходи, на прѝходи; източник на богáтство; **~ informace** източник на информáция; **slunce je ~em světla a tepla** слънцето е източник на светлинá и топлинá; **~ nákazy** източник на зарáза; **~ inspirace** извор на вдъхновѹение; **~ poučení** извор на знáния; **světelný ~** *физ.* източник на светлинá; **~ elektrické energie** *физ.* източник на електроенѹргия **2. обикн. мн. zdroje, -ů** *икон.* ресѹрси, зале́жи: **zásobování z přírodních, z místních ~ů** снаб̀жаване от естѹствени, от мѹстни източници; **pracovní ~e** трѹдови ресѹрси

zdrsněl|ý, -á, -é загрубѹял, огрубѹял; който е станал гра̀пав

zdrsněn|ý, -á, -é огрубѹен; който е направен гра̀пав

zdrsněť, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* загрубѹѹя, огрубѹѹя; стáна гра̀пав: **ruce mu prací ~ěly** ръцѹте му загрубѹѹа от ра̀бота

zdrsnít, -ím *св. (со)* напра̀вя (нещо) гра̀паво: **~it povrch stěny** напра̀вя гра̀паво повърхностá на стенá, напра̀вя гра̀паво мазилка

zdrsnř|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* огрубѹявам, пра̀вя (нещо) пò-гру̀бо: **válka ~uje mravy** войнáта огрубѹява, пра̀ви пò-гру̀би нра̀вите, морáла

zdrť|it, -ím *св. 1. (со)* рядко *книж. остар.* на-трошá, раздробѹя, разтрошá, смáчкам (нещо) **2. (koho – вин. řít)** смáжа, смáчкам, съкрушá, разгромя̀ (някого с нещо): **neřtěstí řlověka ~í** нещáстието смáзва човѹка; **~it něкого pohledem** *прен.* смáчкам, убия̀ някого с по̀глед; **ta zpráva ho ~ila** извѹстието го съкрушѝ

zdrůžstevně|í, -í *ср.* коопѹриране: **~í zeměřelské výroby** коопѹриране на земѐдѹлко произ-водство

zdrůžstevnř|it, -ím *св. (со)* коопѹрирам, обединя̀ (нещо) в коопѹрация, в коопѹратив: **~it ze-**

měřelskou výrobu коопѹрирам земѐдѹлко производство

zdrůžstevně|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* коопѹрирам, обединя̀вам (нещо) в коопѹрация, в коопѹратив

zdrřenř|í, -í *ср.* забáвяне, задрѹжка (на процес)

zdrřenřlivě *нар.* сдѹржано, въздѹржано: **chovat se ~** дѹржá се въздѹржано, сдѹржано, сериòзно; **říst ~** я̀м въздѹржано, с мя̀рка

zdrřenřlivost, -i *ж.* сдѹржаност, въздѹржаност, въздѹржáние, умѹреност: **~ v pitř** въздѹржано-ност, умѹреност в пиенето

zdrřenřliv|ý, -á, -é 1. сдѹржан, въздѹржан, умѹрен, резервиран: **byl ~ý k hostům** тòй бѹше сдѹржан, резервиран с гòстите **2.** скрòмен: **věst ~ý život** живѹѹ скрòмно; **být ~ý v řídle a pitř** скрòмен, въздѹржан с̀м в я̀денето и пиенето, не прека̀лявам с я̀денето и пиенето

zdrřř|et, -ím *св. 1. (koho – вин.)* задрѹжá, забáвя (някого): **~el hosty až do večera** тòй задрѹжá гòстите до вечерá; **~et přřtele vyprávenřm** забáвя прѝятел с прѝказки; **~et postup nepřřtele** *воен.* задрѹжá, възпрá настѹплѹението на врагá **2. (koho, со)** закъснѹѹя (с нещо); забáвя (някого, нещо); причиня̀ закъснѹѹение (на някого, на нещо): **~et dodáání zbořř** забáвя доставка на стòки; **~et placení dluhů** закъснѹѹя с изплáщане, с погася̀ване на дѹлгове **3. (koho – вин. od řeho)** *остар.* възпрá, разубедя̀ (някого да напра̀ви нещо): **~et násilníka od rvačky** възпрá побòйник от сбйване

zdrřř|et se, -ím se *св. 1. (kde)* остáна, задрѹжá се, забáвя се (някъде): **jak dlouho se zde ~íte?** кòлко врѹме ще остáнете, ще стойте тѹж? **2. (s řím)** забáвя се, закъснѹѹя, изостáна (в нещо, с нещо): **~et se na cestě** забáвя се по пѹтя; **začátek představenř se ~el o deset minut** началото на представлѹението закъснѹѹя с десет минѹти **3. (řeho)** въздѹржá се, сдѹржá се, отка̀жа се (от нещо): **~et se hlasování** въздѹржá се при гласѹване, не гласѹвам; **~et se slz** сдѹржá с̀лзите си, сдѹржá се да не заплача

zdrřř|ě, -ěho *ср.* глòба, неустòйка (за извѹнреден престой на ж. п. вагони)

zdrřř|ovacř|í, -í, -í въздѹржáщ, възпиращ, забáвящ: **~í taktika** възпираща, задрѹжáща тактика; тактика на бáвенето

zdrřř|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (koho – вин.)* задрѹрам, бáвя (някого), отнѹмам врѹме (на някого): **ne~ujte mě!** не мѹ бавѹте! не мѹ задрѹжайте! **2. (koho, со od řeho; с инф.)** възпирам (някого от нещо, да напра̀ви нещо): **~ovat výstavbu nověho sídliřtě** възпирам, задрѹрам изгрáждането на нòв жилищен комплѹкс

zdrž|ovat se, -uji se/разг. **-uju se** не св. 1. (kde) стой, оставам, задържам се (някъде): **nemíte se ~ovat na slunci** не бива да стойте (дълго) на слънце; **rád se ~uje u rodiny** той обича да стои при семейството си 2. (kde s čím) бавя се, забавям се, закъснявам, изоставам (някъде с нещо, в нещо): **~ovat se s opravami** губя си времето, бавя се с ремонт; **~ovat se ve vývoji** изоставам, закъснявам в развитието си; **odjezd vlaku se ~oval o půl hodiny** заминаването на влака се отлагаше с половин час; **~ovat se při výkladu u některých fakt** в изложението се спирам на някои факти 3. (čeho) въздържам се, сдържам се, отказвам се (от нещо): **~ovat se pití alkoholu** въздържам се от пиене (на алкохол); **~ovat se hlasování** въздържам се от гласуване

zdřevěně|lý, -á, -é схванат, изтръпнал, вцепенен, безчувствен: **~á noha** схванат, изтръпнал крак **zdřevěně|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. схвана се, изтръпна (за крайник), прен. вцепеня се, глътна си езика, занемъа (за човек): **~ět překvapením** вцепеня се, занемъа от изненада; **jazyk mu ~ěl** той си глътна езика

zdřevnatě|lý, -á, -é съсъхрен, втвърден, изсъхнал (за растение): **~ý kedluben** изсъхнала, съсъхрена гулия

zdřevnat|ět, обикн. третол. -í св. 1. съсъхри се, втвърди се, вдърви се; (за растение и под.) 2. биол. започне да преобладава дървесна тъкан (в растение и под.)

zdřím|nout si, -nu si св. дрёмна си, подрёмна си: **ve vlaku si ~l** той си подрёмна във влака

zdupan|ý, -á, -é стъпкан, смачкан, изпотъпкан, изпомачкан, изпогазен: **~á zem** изпотъпкана земя; **~á půda** стъпкана, изпогазена почва

zdůrazn|it, -ím св. (co) подчертая, открия (нещо); обрна особено внимание, наблегна (на нещо): **~it v referátu hlavní myšlenky** подчертая главните идеи в доклад

zdůrazň|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co) подчертавам, откроявам (нещо); обръщам особено внимание, наблягам (на нещо): **svým hlasem ~oval rozkaz** с гласа си, с тона си той подчертаваше заповедта

zduřel|ý, -á, -é набъбнал, подуът, отекъл, издут: **~é rty** подути устни; **~á sliznice** мед. подуата, набъбнала лигавица

zduřen|í, -í ср. набъбване, отичане, подуване, подпъхване, издуване: **~í štítné žlázy** мед. подуване на щитовидната жлеза

zduřenin|a, -y ж. оток, подутина

zduř|et, обикн. третол. -í св. отечè, подуèе се, подпъхне, набъбне: **tvář jí ~ela pláčem** лицето ѝ подпъхна от плач

zduš|at, -ám св. (co) сгъзя, стъпча, изпогазя, изпотъпча, утъпча, изпомачкам (нещо): **~at trávu** изпогазя, изпотъпча трева; **kopyta ~ala cestu** копитата утъпкаха пътя

zduš|it, -ím св. (co) книж. потушà, потисна (нещо): **~it oheň** потушà огън; **~it kašel** потисна кашлица; **~it míč** спорт. укротя топката

zdůvodněn|í, -í ср. мотивировка, обосновка, аргументация: **mám solidní ~í** ймам солидна обосновка, аргументация

zdůvodněn|ý, -á, -é мотивиран, обоснован, аргументиран: **~á prosba** мотивирана, обоснована, основателна молба

zdůvodn|it, -ím св. (co) обоснова, мотивирам, аргументирам (нещо): **vědecky ~it své úvahy** обоснова научно разсъжденията си; **~it návrh fakty** аргументирам предложението с факти

zdůvodň|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co) обосновавам, мотивирам, аргументирам (нещо): **~ovat nová opatření** обосновавам нови мерки **zdvih, -u** м. 1. повдигане, издигане: **~ křídél** повдигане на крилата (при полет на птици); **~ vod** снец. издигане, повишаване нивото на вода 2. прен. повишаване (на тона) 3. техн. ход (на бутала) 4. геол. вертикално издигане на пластове

zdvihac|í, zdvihac|í, -í, -í подемен; който служи за повдигане: **~í zařízení** подемно устройство; **~í most** вдигащ се, отвърящ се мост

zdvihac, -e м. 1. техн. повдигач 2. анат. мускул

zdvih|at, zdvih|at, zved|at, -ám не св. (co) 1. вдигам (нещо): **~at hlavu, ruku, nohu** вдигам ръка, глава, крак; **~at oči k někomu** вдигам, отправям поглед към някого; **~at ruku k úderu** вдигам ръка за удар; **~at prach** вдигам прах

♦ ~~~at útok~~ ~~~at útok~~ ~~~at útok~~ потеглям на път; **~at nos, bradu** прен. вирия си носà, възгордявам се; **~at zbraň, meč** започвам да воювам; **~at někomu žaludek** на някого му се повдига от мèn 2. издигам, вдигам, повишавам (нещо): **~at hlas (na obranu někoho, něčeho) a)** издигам глас б) прен. излизам в защита (на някого, на нещо); **~at úroveň** разг. издигам, повишавам равнище

zdvih|at se, zdvih|at se, zved|at se, -ám se не св. 1. (z čeho, od čeho k čemu) ставам, надигам се (от нещо, за нещо): **~at se ze židle** ставам от стол; **~at se k odchodu** ставам да си ходя; ~~~at se k odchodu~~ ~~~at se k odchodu~~ ~~~at se k odchodu~~ **~at se k odchodu** **~at se k odchodu** от това ми се повдига, гади ми се, повръща ми се 2. обикн. третол. **-á se** вдига се, излиза, извива се: **~á se vítr** излиза, извива се вятър 3. (proti komu) надигам се, въставам (против някого, срещу някого): **lid**

se ~al proti porobitelům народът се вдигаше, въставаше срещу поробителите **4. обикн. третол. -á se (nad čím)** издига се, вдига се, възвишава се, извисява се (*над нещо*): **mlha se ~á** мъглата се вдига; **hrad se ~al nad městem** крепостта се издигаше над града

zdvihnout, zvednout, -nu св. 1. (koho, co kam) вдигна, кача (*някого, нещо някъде*): **~nout dítě na ramena** вдигна, кача детето на раменете; **~nout kapesník ze země** вдигна от земята носна кърпичка; **lod' ~la kotvu** параходът вдигна котва **2. (co proti komu)** вдигна (*нещо*)

вдигна ръка срещу някого, нападна някого; **~nout hlavu** вирна нос, вирна глава **3. в съчет.** **~nout hlas** *книж.* вдигна глас, изкажа се, изяви се публично (*за някаква кауза*) **4. (co)** повиша, увеличи, подобря (*нещо*): **~nout výrobu** увеличи производството; **~nout životní úroveň** повиша жизнено равнище, жизнен стандарт

zdvihnout se, zvednout se, -nu се св. 1. обикн. третол. -ne се вдигне се, издигне се: **opona se ~la** завесата се вдигна **2. вдигна се, стана, изправа се, надигна се: ~nout se od stolu** стана от масата; **pošlapaná tráva se brzo ~ne** стъпканата трева скоро ще се изправи **3. обикн. третол. -ne се** издигне се, извиси се, вдигне се: **silnice se najednou ~la** шосето внезапно започна да се издига, да се изкачва; **z údolí se ~la mlha** от долината се вдигна мъгла **4. обикн. третол. -ne се** вдигне се, излезе, изви се: **~la se vichřice, bouře** излезе, изви се вихрушка, буря **5. (proti komu)** надигна се, вдигна се, въстана (*срещу някого*): **lid se ~l proti pánům** народът въстана срещу господарите

zdviž, -e ж. 1. асансьор: nákladní, osobní ~ товарен, пътнически асансьор; **jet ~í** качвам се и слизам с асансьор

zdvižen|í, -í ср. вдигане: **hlasovat ~ím ruky** гласувам с вдигане на ръка

zdvojen|ý, -á, -é удвоен: **~é lano** удвоено въже

zdvojit, -ím св. (co) удвоя (*нещо*), направа (*нещо*) двойно: **~it nit** удвоя конец; **~it pozornost** внимавам двойно повече

zdvojnásob|it, -ím св. (co) удвоя (*нещо*), умножа (*нещо*) по две: **~it cenu** удвоя цена; **~it úsilí** удвоя, увеличи усилия двойно

zdvojnásob|it se, обикн. третол. -í се св. удвоя се, стане два пъти повече: **hluk se ~il** шумът стана два пъти по-силен

zdvojnásob|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co) удвоявам (*нещо*), умножавам (*нещо*) по две: **~ovat své úspěchy** удвоявам успехите си

zdvojnásob|ovat se, обикн. третол. -uje се не св.

удвоява се, увеличава се два пъти, двойно: **větve stromu se počaly ~ovat** клоните на дървото започнаха да се удвояват, да се разклоняват

zdvojo|vat, -uji/разг. -uju не св. (co) удвоявам (*нещо*), умножавам (*нещо*) по две: **~ovat rychlost** удвоявам скорост; **~ovat slabiky** *език.* удвоявам срички, правя редупликация

zdvořile нар. учтиво, вежливо: **~ vás žádáme** най-учтиво ви молим

zdvořilost, -i ж. вежливост, учтивост: **ze ~í** от учтивост; **~ starého pána ho překvapila** вежливостта на стария господин го изненада

zdvořilostn|í, -í, -í който се отнася към вежливост, към учтивост: **~í návštěva** посещение на вежливост

zdvořil|ý, -á, -é учтив, вежлив, приветлив: **~á odpověď** вежлив отговор; **~é chování** вежливо, учтиво, приветливо държание

zdyml|o, -a ср. шлюз

zdyml|at se, обикн. третол. -á se не св. книж. повдига се, издига се, издъва се

ze вж. z

zdi *зид* **hovan|ý jako ~a** нашарен, райран съм като зебра **2. пешеходна пътека тип „зебра“**

zebu нескл. м. зоол. зебу (*Bos indicus*)

zed', zdi ж. 1. стена, зид, остар. диал. дувър: **zatlouci hřebík do zdi** забия пирон в стена; **hlavní, nosná ~** *столт.* носеща стена; **opěrná ~** *столт.* подпорна стена; **požární ~** *зид* **zdi** постройка, притисна някого до стената; **postavit někoho ke zdi експр.** изправа някого на разстрел; разстрелям някого; **vést to ode zdi ke zdi а)** люшкам се, залитам **б) прен. експр.** люшкам се насам-натам, хвърлям се от една крайност в друга; **mluvit jako do zdi** все едно че говоря на стената; **slova padala jako hrách na ~** думите останаха като глас в пустиня; все едно че говориш на стената; **jít hlavou proti zdi** йскам да разбия стена с глава; **hlavou ~ neprorazíš** *поговорка* с глава стена не се разбива; **dělat někomu ~** прикривам, пазя някого; осигурявам алиби на някого; **í zdi mají uši** и стените имат уши **2. ограда, зид**

zednář, -e м. масон, франкмасон: svobodný ~ масон

zednářsk|ý, -á, -é масонски, франкмасонски: **~á lůže** масонска лъжа

zednářstv|í, -í ср. масонство, франкмасонство; убеждения на масони: **svobodné ~í** масонство

zednic|e, -e ж. 1. зидарка, жена-зидар 2. жена, съпруга на зидар 3. зоол. вид пчела (*Osmia*)

zednick|ý, -á, -é зидарски: **~á lžíce** мистрия; **~ý mistr** майстор-зидар; **~á kořalka** силна ѓвина ракия; **plave jako ~á tříška** шегов. плува в стил „брадва“, плува като ютия

zednictv|í, -í ср. зидарство, зидарски занаят

zedničn|a, -u ж. разг. зидарство, зидарски занаят

zedník, -a м. зидар

zedřen|ý, -á, -é експр. изнурен, изтощен, ома-ломошен, съсипан, разг. скапан (от тежка работа): **být celý ~ý** съвсѐм съсипан съм от работа

zedř|ít, -u св. (кого – вин.) експр. изнуря, из-тощя, омаломощя, съсипя, разг. скапя (ня-кого) с тежка работа: **~ít koně** изтощя кон/конѐ с тежка работа; **~ela ho těžká práce** съсипа го тежката работа

zedř|ít se, -u se св. експр. изтощя се, изнуря се, измъча се, съсипа се, разг. скапя се от тежка работа

zefír, -u м. текст. зефир (плат)

zefýr, -u м. поет. зефир, лек ветрец

zejíc|í, -í, -í зещ, зинал: **~í propast** зеща, зинала пропаст

zejména нар. книж. особено, именно, по-точно, по-специално, предимно, най-вече, главно: **milovat hudbu, ~ klasickou** обичам музика, особено класическата; **důležitá je ~ kvalita** важно е предимно качеството

zejtra вж. zítra

zekonomiz|ít [s-e-/ze-], -ím, zekonomiz|ovat [s-e-/ze-], -uji/разг. -uju св. (со) икономизирам (нещо), направа (нещо) по-икономично: **~ít pracovní postup** икономизирам метод на работа

zelánk|a, -y ж. зелѐнка (ядлива есенна гъба): **čirůvka ~a** бот. зелѐнка (Tricholoma)

zelektiz|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (со) електрифицирам (нещо): **~ovat železniční trať** електрифицирам железопътна линия 2. (кого, со) наелектризирам (някого, нещо): **~ovat posluchače** прен. наелектризирам, вѐдушевя, вдъхновя слушателя си/слушателите си

zeleň, -ně ж. 1. зелѐн цвят, зелѐна боя, зелѐно: **syťá ~ň** наситено зелѐно 2. зеленина: **tonout v ~ni** тѐна, потѐнал съм в зеленина; **~ň listová** бот. хлорофил

zelen|á, -é ж. зелѐна светлина (на светофар): **přecházet na ~ou** минавам на зелѐно, на зелѐн светофар

zelenáč, -e м. експр. зелѐн, неопитен, незрял човек; младѐк, новѐк: **mluví s ním jako s nějakým ~em** той говори с него като с някой новѐк

zelen|at, -ám неск. зелѐня, позелѐнявам, ставам

зелѐн: **~al ve tváři závistí** лицѐто му позелѐня от завист; **měděné střechy ~ají** мѐдните покриви зелѐнят, позелѐняват

zelen|at se, обикн. третол. -á se неск. зелѐнѐ се: **hladina rybníka se ~á** повърхността на ѓзерото се зелѐнѐ; **tráva se ~á** тревата се зѐнѐ◆ **plánuje ~á** който плава смѐк; той пѐше, та пѐшек се вдѐгаше; **řval, až se hory ~aly** той вѐкаше, кѐлкото му глас държи; той вѐкаше, та пѐшек се вдѐгаше; **lhal, až se hory ~aly** той лѐжеше на поразия; той лѐжеше, та пѐшек се вдѐгаше

zelenav|ý, -á, -é зелѐникав: **~é sklo** зелѐникаво стѐклѐ

zelen|é I, -ého ср. 1. сел. стоп. зелѐн, прѐсен фураж 2. зеленина, зелѐна растителност

zelen|é II, -ých ж. само мн. „зелени“, пѐки (един от цветовете на немските карти за игра – със зелени листа)

zeleně нар. в зелѐно, в зелѐн цвят: **~ svítící** свѐтещ (в) зелѐно

zelen|ět, -ím, 3. мн. ěji/-í неск. рядко зелѐня, позелѐнявам: **obloha nad západem ~ěla** небѐто на запад зелѐнѐше

zelenin|a, -y ж. зеленчѐк, зарзавѐт: **čerstvá ~a** прѐсен зеленчѐк; **nakládáná ~a** туршия; консервиран зеленчѐк, консервирани зеленчѐци; **kořenová ~a** кореноплодни зеленчѐци; **raná ~a** ранни зеленчѐци; **pěstovat ~u** отглеждам зеленчѐци; **obchod se ~ou** зарзавѐтчийница, магазин за зеленчѐк

zeleninov|ý, -á, -é зеленчѐков: **~á polévka** зеленчѐкова сѐпа; **~á zahrada** зеленчѐкова градина

zelen|ít se, обикн. третол. -í se неск. рядко зелѐнѐ◆ **komandír ~á** който не мързелѐва, той ще добрува; без трѐд няма сполѐка

zeleno- в съчет. с названия на други цѐтове: **~hnědý** зелѐно-кафѐв; **~modrý** зелѐно-син; **~šedý** сѐво-зелѐн

zelen|ý I, á, -é 1. зелѐн: **~é louky** зелѐни ливѐди; **~é oči** зелѐни очи; **být ~ý závistí** позелѐнял съм от завист; **natřít na ~o** боядисам нещо в зелѐно; **~á píce** зелѐн фураж; **~ý hrášek** зелѐн грах; **~á skalice** хим. зелѐн камък; **~ý zákal** мед. глаукѐма; **~é zlato** прен. хмел; **~á káva** срѐзно-зелѐна◆ **rozhodně** **stolu** решѐвам въпрѐсите административно, без връзка с практиката; **na ~é louce a)** на гѐла поляна, на празно мѐсто б) съвсѐм нанѐво, без връзка с миналото; **být ~ý jako sedma, jako ~á sedma** блѐд съм като стенѐ, като платнѐ; мнѐго съм преблѐднѐл; **~á hranice** държавна грѐница, минаваща през гори и необитѐми мѐстности; **~á vdova** съпруга на мнѐго

заёт мъж **2.** зелён, свободен, достъпен: **~á ulice** зелена улица и *прен.* **3.** *църк.* **Zelený čtvrtek** Велики четвъртък **4.** *експр.* неопитен, зелён, млад **5.** екологичен, еко-; благоприятен за околната среда: **~á politika** екологична политика, екополитика; **~á nafta** екопетрол; петрол, добиван от растителни продукти **6.** екологичен, подкрепящ защитата на околната среда: **~á strana** зелена партия; **~ý ochranář** защитник на околната среда; **~ý terorista** екотерорист; терорист в името на екологична кауза; **~á známka** зелена лепенка (*удостоверяваща, че автомобилът отговаря на екологичните норми*) **7.** който се отнася към естествени, към природни продукти; билков, фито-: **~á kosmetika** билкова козметика; екокозметика; **~á lékárna** билкова аптека

zelený II, -ého м. участник в екологично движение; член на зелена (екологична) партия **zelí, -í** ср. **1.** зеле: **hlávkové ~í** зеле, зелки; **bílé ~í** (бяло) зеле; **červené ~í** червено зеле; **kyselé ~í** *експр.* облечен съм като бостанско плащило; **lézt někomu do ~í** мътя водата на някого; отнемам на някого любимата, гаджето **2.** *гов.* ястие със зеле: **vepřové s knedlíkem a se ~ím** свинско с кнедли и зеле

zelenář, -e м. **1.** зеленчукопроизводител, градинар **2.** зарзаватчия, продавач на зеленчуци **zelenářský, -á, -é** зеленчуков: **~ý obchod** зарзаватчийница; **~é plodiny** зеленчукови култури; **~á zahrada** зеленчукова градина; **~á oblast** зеленчукопроизводителна област

zelenářství, -í ср. **1.** зеленчукопроизводство; отглеждане на зеленчуци **2.** магазин за зеленчуци, зарзаватчийница

zelenka, -y ж. *умал. остар. диал.* билчица, билка **♦** *експр.* съм като вейка

zelný, -á, -é зелев: **~á hlávka** зелка; **~á polévka** зелева чорба, супа от зеле

zem *вж.* **země**

zemák, -u м., *обикн. мн.* **zemákly, -ů** картóфи: **pečené ~y** печени картóфи

zeman, -a м. **1.** *истор.* дрѣбен благородник; свободен земевладелец **2.** *експр.* богат чифликчия

zemleň, рядко zemdle нар. *книж.* много уморено, изтощено, отпаднало; в състояние на пълно изтощение: **otevřel ~ oči** той уморено, отпаднало отвори очи

zemlenost, -i ж. *книж.* изнуреност, изнемошлялост, отпадналост

zemdenlý, рядко zemdlelý, -á, -é *книж.* изнурен, изтощен, много уморен, отпаднал,

изнемошлял, безсилен: **~ý hladem** изтощен, отпаднал от глад

zeml|et, zeml|ít, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. *книж.*

1. отмалѣя, отпадна, изтощя се напълно **2.** *остар.* припадна, изпадна в безсъзнание; изгубя съзнание: **~el žízni** той припадна от жажда

zem|ě, zem, -ě ж. **1.** земя, почва: **úrodná ~ě** плодородна земя, почва **2.** под, земя: **stát na ~i** стоя на пода, на земята; **spát na ~i** спя на пода, на земята; **spadnout na ~** падна на пода, на земята; **zvednout něco ze ~ě** вдигна нещо от пода, от земята; **srazit někoho k ~i a)** съборя, повалия някого на земята **б)** *прен.* победи някого; **hledět do ~ě a)** гледам в пода **б)** *прен.* срамувам се, стеснявам се; **k ~i** *воен.* легни!

♦ **sonníc ~ě** *книж.* сьс земята; разрушà нещо напълно; **stát jako do ~ě zaražený** стоя като вкопан, като истукан; **jako když do ~ě propadne** изгуби се, като че вдън земя потъна **3.** страна, земя, област: **staré slovanské ~ě** старѣ, отколѣшни славянски земѣ, области; **rozvojové ~ě** развиващи се страни; **~ě zaslíbená** *библ.* обетована земя; **~ě koruný české** *истор.* земѣте на чѣшката корона; Чѣхия, Моравия и Силѣзия; **rodná ~ě** отѣчество, родина; **~ě nikoho** ничия земя **4.** земя, суща: **po ~i i po moři** по суща и вода, по суща и морѣ; **na nebi i na ~i** на небѣто и на земята

♦ **živý ~ě** *книж.* ѣ жив, погрѣбан е, мъртъв е; **budiž mu ~ě lehká!** лека му прѣст! **5.** *астр.* Земя: **oběh Země** обиколка, завъртане на Земята; **nitro Země** земни недра; **matka ~ě** *книж.* майката земя

♦ **živý ~ě** *книж.* живѣя в земен рай, живѣя щастливо, в благополучие; **mezi nebem a ~í** между небѣто и земята; в неизвестността **zeměbran|a, -y** ж. *истор. воен.* опълчение (*в Австро-Унгария*)

zemědělec, -ce м. земеделец, сѣлски стопанин: **soukromě hospodařící ~ec** частен земеделски стопанин

zemědělsky земеделски, селскостопански, аграрно; в земеделско, в селскостопанско отношение: **~y orientovaná země** аграрна страна; страна с аграрна ориентация, с преобладаващо сѣлско стопанство

zemědělský, -á, -é земеделски, селскостопански, аграрен: **~é práce** земеделски, селскостопански работи; **~ý dělník** земеделски работник; **~é plodiny** земеделски, селскостопански култури; **~á půda** земеделска, обработваема земя; **~á výstava** селскостопанска изложба; **~é družstvo** земеделска кооперация; кооператив; **jednotné ~é družstvo** (*съкр.* **JZD**) по-

рано единна земеделска кооперация; трудово кооперативно земеделско стопанство (съкр. ТКЗС); **vysoká škola** ~á висш селскостопански институт, селскостопанска академия; ~á **politika** аграрна политика; ~á **otázka** аграрен въпрос; ~á **reforma** поземлена реформа
zemědělství |í, -í *ср.* земеделие, селско стопанство:
vyspělé ~í развито земеделие; **ministerstvo** ~í министерство на земеделието
zeměkoule |e, -e *ж.* зємно кълбò
zeměměřický, **zeměměřičský** |ý, -á, -é земемерен, земемерски, геодезически, геодезки
zeměměřičství |í, **zeměměřičství** |í, -í *ср.* геодезия, земемерство
zeměměřič |e, -e *м.* земемер, геодезист
zeměpán, -a *м.* *остар.* господар, владетел
zeměpis, -u *м.* география: **fyzický**, **ekonomický** ~ физическа, икономическа география; ~ **Evropy** география на Европа
zeměpisec, -ce *м.* географ
zeměpisný |ý, -á, -é географски: ~ý **atlas** географски атлас; ~á **délka**, **šířka** *геогр.* географска дължина, ширина; ~á **jména** *език.* географски имена, названия
zemětřesení |í, -í *ср.* земетресение: **silné**, **náhlé** ~í силно, внезапно земетресение; **politické** ~í *прен.* политически съгресения
zeměvrtň |ý, -á, -é сондажен
zeměvrtň, -u *м.* *остар.* геология
zemězradla, -u *ж.* *остар.* държавна измяна
zemězrádec |e, -e *м.* *остар.* родоотстъпник, измънник на родината
zeměžluč |i, -e *ж.* *бот.* червен кантарион (Centaurium)
zemina |a, -y *ж.* **1.** зємна маса, земя **2.** *спец.* зємна порода
zemitý |ý, -á, -é **1.** земист, землист **2.** *книж.* зємен, приземен, грубоват (*за човек*) **3.** остър, пиперлия *и прен.*: ~ý **humor** пиперлия хумор
zemlbába *вж.* **semibába**
zemní |í, -í **1.** зємен, подпòчвен; който се отнася до земя, до почва: ~í **plyn** зємен, природен газ; ~í **vláha** подпòчвена влага **2.** зємен, назємен: ~í **práce** назємна работа; ~í **násep** насп, вал, дига; ~í **vosk** *минер.* озокерит
zemřelý I, -á, -é умрял, починал
zemřelý II, -ého *м.* покойник, мъртвец
zemřít, -u *св. 1.* *книж.* умра, почина, спомина се: ~ít **náhle** почина внезапно, скоропостижно; **předčasně** ~ít умра, отида си без време; ~ít **hladem** умра от глад *и прен.*; ~ít **na zápal plic** умра от бронхопневмония; ~ít **žalem** умра от мъка, от скръб; ~ít **přirozenou smrtí** умра от естествена смърт **2.** загина, падна: ~ít **za vlast** падна, загина за родината; ~ít **hrdinskou**

smrtí загина героически; загина със смъртта на храбрите
zemský |ý, -á, -é **1.** зємен: ~ý **povrch** зємна повърхност, повърхност на земята; ~á **osa** *астр.* зємна ос, ос на Земята; ~á **přitažlivost** *физ.* зємно притегляне; ~á **kůra** *геол.* зємна кора; **zeměpisec** |e, -e *м.* географ
zeměpisec |e, -e *ж.* географ
от лицето на земята **2.** *истор.* областен, провинциален, районен: ~ý **poslanec** областен депутат; ~ **sněm** провинциален съйм, ландтаг
zenit, -u *м.* **1.** *астр.* зенит **2.** *прен. книж.* зенит, връх на славата; **to byl ~ jeho vlády** това беше зенитът, кулминацията на властта му
zepelín, -u *м.* щепелин
zepředu *вж.* **zprědu**
zeps|out, -uji/*разг.* -uju *св. разг. експр. 1.* (со) разкатая, разпердушния, разваля, изпòртя (*нещо*); видя сметката (*на нещо*) **2.** (*кого – вин.*) скарам се (*на някого*); нахокам, направа на пух и прах (*някого*); не оставя здраво място (*по някого*): ~out **román** разкритикувам роман, направа роман на пух и прах
zept|at se, -ám se *св.* (*кого – род. на кого, на со*) попита, запитам (*някого за някого, за нещо*), осведомя се (*от някого за някого, за нещо*): ~at se **na cestu** попита за път; ~at se **na matku** попита за майката; ~at se **svědků**, **jestli...** попита свидетели дали... ; ~al se, **jak se jí daří** той попита как се чувства тя; ~ala se **přímou, bez okolků** тя попита направо, без заобикалки
zesílený |ý, -á, -é **1.** засилен, усилен: ~á **hlídka** засилен патрул, пост; засилена стража **2.** удебелен, подсилен: ~á **vrstva píska** удебелен, усилен слой пясък; ~á **pata punčoch** плътна пета на чорапи
zesil|it, -ím *св. 1.* (со) засиля, усиля (*нещо*): ~it **palbu** засиля, усиля стрелба **2.** укрепя (*нещо*): ~it **základy** укрепя основи **3.** удебеля, уплътня (*нещо*): ~it **lano** удебеля въже **4.** *обикн. третол.* -í усили се, засили се: **potlesk ~il a)** ръкоплясканията се засилиха, усилиха **5.** укрепна, напълнея, съвзема се: **opět ~il a)** той пак напълня **б)** той се съвзе, укрепна
zesilovač, -e *м.* *електр.* усиловател
zesilovat, -uji/*разг.* -uju *несв. 1.* (со) усилювам, засилювам (*нещо*): ~ovat **tlak** повишавам налягане **2.** (со) укрепвам/укрепявам, уплътнявам (*нещо*): ~ovat **stěny pevností** укрепвам стени на крепост **3.** *също и zesilovat se*, *обикн. третол.* -uje (se) засилва се, усилюва се: **zvuk se ~oval** звукът се усилюваше, засилваше
zesin|at, **zsin|at**, -ám *св. книж.* посиня: **tvář mu ~ala hněvem** лицето му посиня от гняв

zeslabení, **-í** *ср.* отслабване, намаляване силата (на нещо)

zeslab|it, **-ím** *св.* 1. (кого, со) отслабя, обезсиля (някого, нещо); намаля (нещо); намаля въздействието (на нещо): **~it zvuk** намаля звука; **~it účinek léku** намаля, отслабя въздействието на лекарство; **~it nepřítelé, soupeře** обезсиля враг, съперник; **~it vliv** намаля влияние 2. (со) изтъня (нещо); намаля дебелината (на нещо): **~it tloušťku zdi** намаля дебелината на стена, изтъня стена

zesláb|nout, **-nu** *св.* отслабна; загубя сили; влоша се: **~l těžkou nemocí** той отслабна, загуби сили от тежка болест; **zrak mu ~l** зрението му отслабна, влоши се

zeslab|ovat, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* 1. (кого, со) намалявам, омаломощавам (някого, нещо): **~ovat zvuk, tlak** намалявам звука, налягане; **~ovat nepřítelé** омаломощавам враг; **~ovat hlas** намалявам, приглушавам глас 2. (со) изтънявам (нещо), правя (нещо) по-тънко: **~ovat zed'** изтънявам стена

zeslab|ovat se, **-uji se/разг.** **-uju se** *несв.* отслабвам, губя сили, влошавам се

zsměšň|it, **-ím** *св.* (кого – вин.) 1. направа (някого) смешен; направа (някого) за смях; *разг. експр.* омаскаря, орезиля (някого): **~il protivníka před ostatními** той направи противника за смях, за пет стотинки пред останалите 2. взема (някого) на подбив, подиграва (някого): **~it něčí projev** подиграва се с нечия реч

zsměšň|it se, **-ím se** *св.* (čim) стана смешен, стана за смях, изложи се (с нещо); *разг. експр.* орезиля се (с нещо): **~it se svým návrhem** стана за смях с предложението си

zsměšň|ovat, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (кого – вин.) 1. правя (някого) смешен; правя (някого) за смях; *разг.* орезилявам (някого) 2. подигравам (някого); вземам (някого) на подбив: **~ovat gesta trenéra** подигравам, окарикатурявам жестовите на треньор

zesmutn|ět, **-ím**, 3. *мн.* **-ějí/-í** *св.* натъжа се, опечаля се; помръкна: **po nepříznivé zprávě žena ~ěla** жената се натъжи от лошата вест

zesn|out, **-u** *св.* *книж.* почива, спомина се, предам богу дух, умра: **tiše ~ul** той тихо се спомина

zesnul|ý I, **-á**, **-é** *книж.* починал, умрял

zesnul|ý II, **-ého** *м.* *книж.* покойник, мъртвец

zesocializ|ovat, **-uji/разг.** **-uju** *св.* (со) 1. направа (нещо) социалистическо 2. *икон.* обобществя (нещо): **~ovat výrobní prostředky** обобществя средства за производство

zesoustavn|it, **-ím** *св.* (со) *книж.* направа (нещо)

системно, всестрънно; организирам, систематизирам (нещо)

zespod(u) *нар.* отдолу, изотдолу: **osvětlovat sochu** ~ осветявам статуя отдолу

zspolečenštěn|í, **-í** *ср.* обобществяване

zspolečenš|it, **-ím** *св.* (со) обобществя (нещо), направа (нещо) обществено

zspolečenš|ovat, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (со) обобществявам (нещо), правя (нещо) обществено: **~ovat výrobní prostředky** обобществявам средства за производство

zestar|at, **-ám**, **zestar|nout**, **-nu** *св.* остаря, състаря се: **~nout předčasně** остаря, състаря се преждевременно

zestár|lý, **-á**, **-é** остарял, състарен: **starostmi ~á žena** състарена от грижи жена

zestátněň|í, **-í** *ср.* национализация, одържавяване: **~í banky** национализация, одържавяване на банка

zestátn|it, **-ím** *св.* (со) национализирам, одържавя (нещо)

zestátn|ovat, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (со) национализирам, одържавявам (нещо)

zestonásob|it, **zesteronásob|it**, **-ím** *несв.* (со) увелича (нещо) стó пъти, умножа (нещо) по стó

zestručň|it, **-ím** *св.* (со) концентрирам, сбъля, стъстя (нещо); намаля обема (на нещо); направа (нещо) по-кратко, по-сбито, по-лаконично: **~ila text článku** тя съкрати статията, направи я по-лаконична

zesurov|ět, **-ím**, 3. *мн.* **~ějí/-í** *св.* стана по-суров, по-груб, по-твърд; ожесточа се, задебеля: **za války mravy ~ěly** през войната нравите станаха по-сурови

zesvět|let, *обикн.* *третол.* **-í**, 3. *мн.* **-ějí/-í** *несв.* просветлее, изсветлее; стана по-светъл: **obloha ~ela** небето просветля, стана по-светло

zesvět|lit, **-ím** *св.* (со) направа (нещо) по-светло; просветля, осветля: **nová malba ~ila pokoj** новата боя направи стаята по-светла

zesvětš|ět, **-ím**, 3. *мн.* **-ějí/-í** *св.* отвора се; стана светски; придобия светски вид, характер: **umění v renesanci ~ělo** изкуството през Ренесанса стана по-светско, отвори се за света

zesvětš|it, **-ím** *св.* (кого, со) направа (по-)светски (някого, нещо); придам (на някого, на нещо) (по-)светски вид, характер: **snahy ~it církev** усилия, стремѐжи да се придаде по-светски характер на църквата

zešediv|ělý, **-á**, **-é** посивял, побелял (за коса): **měla ~é vlasy dávno před sňatkem** косите ѝ бяха побелели много преди сватбата, преди брака

zešediv|ět, **-ím** *св.* посивѐя, побелѐя (за човек, за

kosa): **vlasý mu ~ěly starostmi** косата му побеля от грижи
zešed|lý, zšed|lý, -á, -é посивял, побелял (*за коса*)
zešed|nout, zšed|nout, -nu св. посивея, побелѣя (*за човек, за коса*): **tvář mu ~la únavou** лицето му посивя от умора; **život ~l** *експр.* животът стана сив, скучен, еднообразен
zešeřel|ý, -á, -é *книж.* сѹмрачен, притъмнял, смрачен, потъмнял, полутъмен
zešeř|it se, обикн. безл. -í se св. стъмни се, смрачи се, притъмнѣе; свечерѣ се, здрачи се
zešikma нар. косо, полегато, диагонално; на верев, на една страна
zešilen|í, -í *ср.* полудяване, обезумяване, умопобъркане ♦ **thukjékъ** *српски* жѣга можеш да се побъркаш
zešil|et, -ím, 3. мн. -eji/-í св. полудѣя, побъркам се: **~et hrázou** полудѣя, обезумѣя от ѹжас
zeširoka нар. 1. широко, докрай: **otevřít dveře** ~ отвора вратата докрай; **usmívát se** ~ усмихвам се широко, до уши 2. надълго и нашироко; пространно, подробно, в детайли, обстоятелствено: **~ vykládat** разказвам надълго и нашироко
zeškleb|it, -ím св. (*со*) направа гримаса (*с лице*), изкривя (*лице, уста*): **~it obličej, ústa** изкривя лице, уста, направа гримаса
zešleh|at, -ám св. (*koho – вин.*) нашйбам, набия (*някого*): **~at koně** нашйбам кон/конѣ
zešpičat|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. задстри се, издстри се: **obličej mu ~ěl** лицето му се издстри
zeštíhlen|í, -í *ср.* 1. отслабване, вталяване 2. публ. свиване, съкращаване, стесняване: **~í parlamentního stranického spektra** стесняване на парламентарно представения партиен спектър; **okamžitě ~í státní správu** незабавно съкращаване на държавната администрация 3. публ. намаляване, свиване, изтъняване: **~í rozpočtu** свиване, изтъняване на бюджет
zeštíhl|et, -ím, 3. мн. -eji/-í св. 1. отслабна, вталя се; стана стрѣн, слаб: **~ela v pase** тя отслабна в талията, вталя се 2. (*со*) публ. съкратя, стесня, ограничя (*нещо*): **~et vládu** съкратя, ограничя състава на правителство 3. обикн. третол. **~í** публ. намалѣе, изтънѣе: **rozpočet výrazně ~el** бюджетът чувствително изтъня
zeštíhl|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. обикн. третол. **-uje** (*koho – вин.*) прави (*някого*) да изглежда (по-)слаб (по-)стрѣн: **černé šaty ~uji** чѣрните дрѣхи правят човека (да изглежда) по-слаб 2. отслабвам, вталявам се; източвам се; ставам стрѣн, слаб
zeštíp|at, -u/-ám св. (*koho – вин.*) изпохапя,

изпонажля (*някого, нещо*): **~ali ho komáři** изпохапаха го комари

zet I *вж. z*

zet II, обикн. третол. zeje *несв.* 1. зѣе, отвара се, стой широко отворен: **pod námi zela propast** под нас зѣеше пропаст 2. *в съчет.* **zet prázdnotou** празен е, стой празен: **byt zel prázdnotou** апартаментът бѣше празен, пѹст 3. личи, вижда се, бие на очи, лѣха: **ze všeck koutů zeje bída** мизѣрия лѣха от всички страни
zet', zetě м. зет (*сѹпруг на дѣщеря*)

zetle|ý, -á, -é изтлял, изгнил, гнил: **~é listí** гнилы листа

zetl|ít, -eji/разг. -eju св. изтлѣя, изгния: **prkna stářím ~ela** дѣските са изгнилы от старост

zevloun, -a м. зяпач, сирджия, зяпльо

zevl|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* зяпам, глѣдам сеир, глѣдам безцѣлно; лапам мухи; заплѣсвам се: **nic nedělá, jen ~uje (z okna na ulici)** нищо не прави, сáмо зяпа (през прозореца на улицата)

zevně нар. вѣншно, отвѣн, отгоре, по повърхността: **mast se přikládá ~ na kůži** мед. мазилото, мехлѣмът се нанáса на кожата вѣншно

zevnějš|ek, -ku/-ka м. вѣншност, вѣншен вид:

člověk příjemného ~ku човек с приятна вѣншност; **podle ~ku** по вѣншния вид, според вѣншността; **dbát na svůj ~ek** грижа се за вѣншността си

zevn|í, zevnějš|í, -í, -í 1. вѣншен (*противопол.* вѣтрешен): **~í strana zdi** вѣншна страна на стена 2. вѣншен, страничен: **~í vlivy** вѣншни влйния 3. привиден, престѣрен, фалшив: **~í nádhera** привидно, фалшиво великолѣпие

zevnitř нар. отвѣтре

zevrubně нар. подробно, детайлно, надълго и нашироко, в детайли, изчерпателно, обстоятелствено

zevrubnost, -í ж. подробност, детайлност, изчерпателност, обстоятелственост

zevrubn|ý, -á, -é подрѣбен, изчерпателен, детайлен, обстоятелствен

zevšedně|ý, -á, -é стáнал дѣлничен, привичен; банализиран, обикновѣн: **~é téma** банализирана тема

zevšedn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. банализирам се, изтъркам се; стáна дѣлничен, привичен, обичаен, обикновѣн

zevšeobecně|n|í, -í *ср.* обобщѣние

zevšeobecn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. генерализира се, обобщѣ се; стáне масов, общовалиден, общоприѣт, общопризнат: **takové názory ~ěly** подобни вѣзгледи стáнаха масови, общоприѣти

zevšeobecn|it, -ím св. (*со*) обобщя, генерали-

зйрам (*нещо*); направя (*нещо*) общовалйдно, общоприето, общопризнато, масово

zevšeobecň|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (со)* генерализйрам, обобщавам (*нещо*): **~ovat historické zkušenosti** обобщавам исторически опит **2. обикн. третол. -uje** става общовалйден, общоприет, общопризнат

zeza *предлог с род. диал. 1.* иззяд: **vykouknout ~ domu** надникна иззад къща **2.** от отвъд: **poslat něco ~ moře** изпратя нещо от отвъд морето, от отвъд океана (*от Америка*)

zezadu *нар. отзад, изотзад, в гръб: byla přepadena* ~ тя беше нападната изотзад, в гръб

zezdola *нар. отдолу, изотдолу: vyběhnout ~ do třetího patra* изтичам отдолу до трети етаж

zezelen|at, -ám *св. 1.* позеленя, стана зелен: **měděná střecha ~ala** медният покрив позеленя; **~ala závistí** *прен.* тя позеленя от завист **2. обикн. третол. -á** раззелени се: **louky už ~aly** ливадите вече се раззелениха

zežlout|ý, -á, -é пожълтял: **~ý papír** пожълтяла хартия

zežlout|nout, -nu *св.* пожълтѐя, стана жълт: **listí ~tlo a spadlo** листата пожълтяха и опадаха

zežluk|nout, обикн. третол. -ne *св.* граняса, вгорчи се, развали се: **máslo ~lo** маслото граняса

zfact|ovat, -uju *св. разг. 1. (кого – вин.)* шамаросам, нашамаросам (*някого*); зашйя, напляскам, ударя шамари (*на някого*): **matka ho ~ovala** майка му го нашамароса **2. (со)** *прен.* смачкам, разваля (*нещо*)

zfaš|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* фалшифицирам (*нещо*): **~ovat peníze, doklady** фалшифицирам пари, документи

zfanatiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju *св. (кого – вин.)* фанатизйрам (*някого*): **~ovat dav** фанатизйрам тълпа

zfašiz|ovat, -uji/разг. -uju *св. (кого, со)* фашизйрам (*някого, нещо*)

zfiarov|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св.* полилавѐе, поморавѐе; стәне лилав, виолѐтов, морав: **nos mu mrazem ~ěl** носът му стана морав от студ

zfilm|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* филмирам, екранизйрам (*нещо*); заснѐма (*нещо*) на филмова лѐнта: **~ovat román** филмирам, екранизйрам роман

zformátovan|ý, -á, -é *комп.* форматйран: **~á disketa** форматйрана дискѐта; **~ý text, soubor** форматйран текст, файл

zformát|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* **1.** форматйрам (*диск, дискѐта*) **2.** форматйрам, странирам (*текст, файл*)

zform|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* **1.** оформя

(*нещо*), придам определѐна форма (*на нещо*): **~ovat výrobek z hlíny** оформя изделие от глина **2.** сформйрам, създам, образувам: **~ovat vojenskou jednotku** сформйрам военна част **3.** формйрам: **~ovat něčí názory** формйрам нечий възглед

zform|ovat se, обикн. третол. -uje se *св.* сформйра се, оформи се, образува се, възникне

zformul|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* формулирам (*нещо*)

zfušovan|ý, -á, -é *разг.* претупан, направен надвѐ-натри; развалѐн, провалѐн: **~á práce** претупана работа; **~ý život** провалѐн живот

zfuš|ovat, -uju *св. разг. (со)* **1.** направя (*нещо*) непрофесионално, аматьорски: **všechno v chatě si ~ují sami** на вилата всичко си правят сами, саморѐчно **2.** претупам, направя надвѐ-натри (*нещо*); разваля, проваля (*нещо*); оставя си рѐцѐте (*в нещо*)

zglajchšalt|ovat, -uju *св. (со)* *разг. нейор.* налѐжа, насѐча (*нещо*) насилствено, с натиск отвѐн: **~ovat tisk, politický život** насилствено идеологизйрам печата, политическия живот

zhan|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í, zhan|it, -ím *св. (со)* отнеса се презрйтелно (*към нещо*); посрама, порицаа, опозоря, *разг.* орезиля (*нещо*)

zhanob|it, -ím *св. (кого, со)* опозоря, обезчестя (*някого, нещо*), засѐгна честта (*на някого*): **~it něčí pověst** опозоря нечия репутация, нечие добро име

zharmoniz|ovat [-ny-], -uji/разг. -uju *св. 1. (со)* муз. хармонизйрам (*нещо*): **~ovat melodii** хармонизйрам мелодия **2. (со; со с ѐт)** *книж.* съчетаа (*нещо с нещо*): **~ovat protichůdné názory** съчетаа противоположни интереси

zhasín|at, -ám *несв. 1. обикн. третол. -á* гасне: **doutník mu neustále ~al** пурата му постоянно гаснеше; **naděje ~á** *прен. книж.* надѐждата гасне **2. (со)** загасвам/загасям, угасвам/угасям (*нещо*): **~at lampu** загасвам лампа

zhas|it, -ím *св. (со)* загася, угася (*нещо*)

zhasl|ý, -á, -é **1.** загаснал, угаснал **2.** загасѐн, угасѐн

zhas|nout, -nu *св. 1. обикн. третол. -ne* угасне, загасне: **oheň v kamnech ~l** ѓгнят в пѐчката уа◆ **гнѐн** и с това се приключи **2. (со)** загася, угася (*нещо*): **~nout světlo** загася светлината **3. обикн. третол. -ne** заглѐхне, помрѐкне, престане: **motor ~l** моторът угасна; **jeho sláva ~la** славата му помрѐкна; **úsměv mu ~l na rtech** усмивката му изчѐзна

zhaš|et, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв. (со)* загасвам/загасям, угасвам/угасям (*нещо*): **~et lampu, oheň** угасвам лампа, ѓгн

zhat|it, обикн. третол. **-ím** св. (со) осуетя, разстроя, проваля (нещо): **~it někomu plány** осуетя плановете на някого
zhat|it se, обикн. третол. **-í se** св. осуети се, провали се, рѹхне: **všechno se nám to ~ilo** всичко се провали, всичко рѹхна
zhavar|ovat, обикн. третол. **-uje** св. рѹхне, блокира, колабира: **bankovní systém ~oval** банковата система рѹхна, колабира; **program ~oval** програмата блокира
zhlád|nout, разг. **zhlídnout**, **-nu** св. 1. (кого, со) видя, зѹрна (някого, нещо): **zápas ~ly tisíce diváků** хиляди зрители видяха срещата; **~l už velký kus světa** много свят е видял
2. (со) разгледам (нещо): **~nout výstavu** разгледам изложба
zhlád|nout se, разг. **zhlídnout se**, **-nu se** св. (v kot, v čet) харесам, обикна (някого, нещо); привържа се, пристрастя се (към някого, към нещо): **~l se v rybaření** той се пристрасти към риболова
zhlíž|et se, **-ím se**, 3. мн. **-ejí se/-í se** не св. (v kot, v čet) харесвам, обиквам (някого, нещо), привързвам се, пристрастявам се (към някого, към нещо)
zhlobi нар. книж. 1. издълбѹко, дълбѹко, изтѹжко: **oddechl si** ~ той въздѹхна издълбѹко
2. дълбѹко, надълбѹко, на дълбочина: **~ to bylo metr** на дълбочина бѹше един метър, имаше един метър
zhlop|nout, **-nu** св. оглупѹя, изглупѹя, разг. експр. изкукуругам
zhlt|at, **-ám** св. (со) излапам, изгълтам, погълна лакомо (нещо): **~at oběd** излапам обяд; **~at spoustu knih** прен. погълна, прочета жадно много книги
zhlt|nout, **-nu** св. (со) експр. лапна, глѹтна, погълна (нещо); изгълтам, излапам бѹрзо, лакомо, наведнѹж (храна): **~l moučnick vstoje** той излапа, изгълта сладкиша прав, на крак
zhluboka нар. 1. дълбѹко, издълбѹко: **~ dýchat** дишам дълбѹко; **~ si vzdychnout** въздѹхна дълбѹко; **~ se ukláněť** покланям се дълбѹко, ниско
2. муз. дълбѹко, ниско (за тон): **mluvit, zpívat** ~ говоря, пѹя ниско, с дълбѹк глас 3. много, дълбѹко: **~ se napít** отпия голяма глѹтка
zhmotně|lý, zhmotněn|ý, **-á, -é** книж. материализиран, овеществен: **~á práce** икон. овеществен трѹд
zhmotněn|í, **-í** ср. книж. материализиране, осъществяване, реализиране, овеществяване: **~í myšlenky** реализиране, материализиране на идея
zhmotn|ěť, обикн. третол. **-í**, 3. мн. **-ějí/-í** св. книж. материализира се, овеществи се

zhmotn|it, **-ím** св. (со) книж. материализирам, овеществя, реализирам, осъществя (нещо): **světlo ~ilo okolí** прен. светлината материализира всичко надколо
zhmotn|it se, третол. **-í se** св. книж. материализира се, овеществи се: **mé plány se ~ily** плановете ми се материализираха, осъществиха се
zhmotň|ovat, **-uji/разг. -uju** не св. (кого, со) книж. материализирам, овеществявам (някого, нещо)
zhmotň|ovat se, обикн. третол. **-uje se** не св. книж. материализира се, овеществява се
zhmožděnin|a, **-y** ж. контѹзено, набито, натѹртеностно място
zhmožděň|ý, **-á, -é** контѹзен, набит, натѹртен, навѹхнат
zhmožd|it, **-ím** св. (со) контѹзя, набия, натѹртя, навѹхна (нещо): **~it si nohu** контѹзя си крака; **~it si kloub** навѹхна си стѹва
zhněd|nout, обикн. третол. **-ne** св. покафенѹе, стѹне кафяв: **listí na stromech ~lo** листата на дърветата покафеняха, стѹнаха кафяви
zhnisan|ý, **-á, -é** гнѹен, гнѹясал, загнойл, забрал: **~á rána** гнѹясала рана
zhnis|at, обикн. третол. **-á** св. забере, загной, гнѹяса: **rána ~ala** раната забра, гнѹяса
zhn|íst, **-ětu** св. рядко 1. (со) замѹся, омѹся (нещо): **~íst těsto, hlínu** замѹся, омѹся тестѹ, глина 2. (со) офѹрма, направа (нещо) с мѹсене 3. (кого, со) книж. съсия, смѹжа, смѹчкам, угнетя (някого, нещо): **stáří ho ~ěťlo** старостта го смѹчка, смѹза; **~íst něčí osud** съсия нечия съдба
zhnus|it, **-ím** св. (кого, со кому) отвратя (някого от някого, от нещо), предизвикам отвращѹние (у някого към някого, към нещо): **ty řeči mě ~ily** тези приказки ме отвратиха; **~ili mu práci** създадох му отвращѹние към работата, отвратиха го от работа
zhnus|it se, **-ím se** св. (кому) отвратя (някого); опротивѹя, стѹна отвратителен (на някого): **~ilo se mu stále ležet** опротивя му постоянно да лежи; **jídlo se mu ~ilo** храната му опротивя; **~ilo se mu prospěchářství** кариеризмът го отврати
zhodnocen|í, **-í** ср. оценѹка, преценѹка
zhodnocován|í, **-í** ср. оценяване, преценяване
zhodnoc|ovat, **-uji/разг. -uju** не св. (со) преценявам, оценявам (нещо); правя преценѹка (на нещо): **~ovat referát** оценявам, преценявам доклад
zhodnot|it, **-ím** св. (со) оценя, преценя (нещо); направа преценѹка (на нещо): **~it situaci** преценя положение; **~it dílo** оценя, преценя про-

изведение; **~it v diskusi referát** напра́вя, да́м оцѐнка на докла́д в диску́сия

zhoj|ít, -ím св. (*ko|ho, co*) *книж.* излеку́вам, изцѐря (*някого, нецо*): **~it ránu** излеку́вам ра́на; **~it nemocného** излеку́вам бо́лен

zhoj|ít se, -ím se св. **1.** *обикн. третол.* **-í se** заздравѐе, излеку́ва се: **rána se ~ila** ра́ната заздравя́ **2.** (*na kot*) *разг.* изка́рам си, взѐма си свѐето (*от някого*); компенси́рам си (*нецо*) за смѐтка (*на някого*): **~it se na zákaznících** изка́рам си, взѐма си свѐето от клиентите

zhoj|iteln|ý, -á, -é книж. излечѝм: **~á rána** излечѝма ра́на

zhola нар. експр. съвсѐм, абсолю́тно, напѝлно, *разг.* хич: **~ nic** съвсѐм, абсолю́тно ни́що; **to je ~ nemožné** това́ е абсолю́тно невъзможнó; **nezůstalo mu ~ nic** съвсѐм ни́що не му оста́на, *разг.* хич ни́що не му оста́на

zhorš|ít, -ím св. (*co*) влоша́ (*нецо*): **~it si známku** разваля́ си белѝжката, оцѐнката

zhorš|ít se, -ím se св. състоянието ми се влоши́; влоша́ се, разваля́ се: **nemoc se ~ila** болестта́ се влоши́, изостри́ се; **jeho postavení se ~ilo** положѝнието му се влоши́; **žák se ~il** ученикът се отпу́сна, развали́ си успе́ха; **počasí se ~ilo** вре́мето се развали́

zhorš|ovat, -uji|разг. -uju неск. (*co*) влоша́вам, разваля́м (*нецо*): **~ovat situaci** влоша́вам положѝнието

zhorš|ovat se, -uji se|разг. -uju se неск. състоянието ми се влоша́ва; влоша́вам се, разваля́м се: **stav silnic se ~uje** състоянието на пътищата се влоша́ва

zhořk|nout, -nu св. **1.** *обикн. третол.* **-ne** вгорчи́ се, загорчи́: **orechy ~ly** оре́хите са се вгорчили́, горча́т **2.** *прен.* помрача́ се, огорча́ се; вгорчи́ ми се живѝтъг; разстро́я се, вкисна се, развали́ ми се настроѝнието: **všechna radost mu náhle ~la** ця́лата му радост изведнѝж се погубѝ

zhospodárněn|í, -í ср. оптимизи́ране, въве́ждане на стопански прин́ципи

zhospodárn|ít, -ím св. (*co*) оптимизи́рам, рационализи́рам (*нецо*); напра́вя (*нецо*) по-икономично, по-изгѝдно, по-рентабилно; осигуря́ по-добро́ стопанисване (*на нецо*)

zhospodárn|ovat, -uji|разг. -uju неск. (*co*) оптимизи́рам, рационализи́рам (*нецо*); пра́вя (*нецо*) по-икономично, по-изгѝдно, по-рентабилно; осигуря́вам по-добро́ стопанисване (*на нецо*): **~ovat dopravu** оптимизи́рам транспорт

zhost|ít se, -ím se св. *книж.* **1.** (*čeho, řadko ko|ho*) освободя́ се, отърва́ се, изба́вя се (*от нецо, от някого*): **~it se finančního břemene** осво-

бодя́ се, отърва́ се от финансово брѐме **2.** (*čeho*) спр́ава се (*с нецо*), успе́шно изпѝлня (*нецо*): **~it se svého úkolu** спр́ава се със зада́чата си

zhošť|ovat se, -uji se|разг. -uju se неск. *книж.* **1.** (*čeho, řadko ko|ho*) освобожда́вам се, отърва́вам се, изба́вам се (*от нецо, от някого*): **~ovat se viny** освобожда́вам се от вина́ **2.** (*čeho*) спр́авам се (*с нецо*), успе́шно изпѝлня́вам (*нецо*): **~ovat se (dobře) své funkce** спр́авам се (успе́шно) с длѝжността́ си

zhotov|ení, -í ср. изгѝтвяне, изработ́ка: **~í projektu** изгѝтвяне, изработ́ка на проѝкт

zhotov|ít, -ím св. (*co*) **1.** изгѝтвя, изработя́, напра́вя (*нецо*): **~it nábytek** изработя́ ме́бели; **~it plánec stavby** изгѝтвя пла́н, ски́ца на строѝж **2.** съста́вя, изгѝтвя (*нецо*): **~it zápis** съста́вя, напи́ша протоко́л

zhotov|ovat, -uji|разг. -uju неск. (*co*) **1.** изгѝтвя́м, изработ́вам, пра́вя (*нецо*): **~ovat plátno podomácku** изработ́вам, тѝка́ дома́шно платно́ **2.** съста́вям, изгѝтвя́м (*нецо*)

zho|ub|a, -y ж. **1.** гибел, унищожѝние: **alkohol je ~a** алкохо́лът е гибел **2.** пу́стош, опустоше́ние, не́що опустоше́но: **vichřice zanechala za sebou ~u** бу́рята оста́ви след се́бе си опустоше́ние, пу́стош **3.** *остар.* погѝбел

zho|ubně нар. пагубно, гибелно, унищожѝтелно, разорѝтелно: **~ působit** действа́м пагубно, гибелно

zho|ubnost, -i ж. гибелност, опустошѝтелност, пагубност: **~ nemoci** гибелност на бо́лест

zho|ubn|ý, -á, -é 1. пагубен, гибелен, унищожѝтелен, опустошѝтелен: **~é krupobití** гибелна, опустошѝтелна граду́шка **2.** *мед.* злока́чествен: **~ý nádor** злока́чествен ту́мор

zho|up|nout, -nu св. **1.** (*ko|ho, co*) лю́шна, залю́ля, залю́шкам (*някого, нецо*): **~nout dítě na houpačce** залю́шкам дете́ на лю́лка; **~nout dítě na kolenou** дру́сна, лю́шна дете́ на коленѝте си **2.** (*ko|ho – vin.*) *разг. експр.* избудáлкам, извѝзя, прекáрам (*някого*): **ten nás ~l** ама как са́мо ни избудáлка **3.** (*co k|oti*) *разг. експр.* разваля́, разтѝря (*нецо на някого*): **~nout někomu naděje** проваля́ наде́ждите на някого

zho|up|nout se, -nu se св. **1.** лю́шна се, залю́ля се, залю́шкам се, дру́сна се **2.** *обикн. третол.* **-ne se** *разг. експр.* развали́ се, разтѝри се, проваля́ се, фали́ра: **zadlužený podnik se ~l** задлѝжня́лото предпри́ятие фали́ра

zho|ust|nout, обикн. третол. -ne св. сгѝсти́ се; ста́не по-плѝтен, по-гѝст: **vlasý jí ~ly** коса́та ѝ се сгѝсти́; **děšť ~l** дѝждѝт се засѝли

zhovad|ilost, -í ж. гру́бо скѝтство, дива́щина,

просташина, нйзост, гадост: ~ **mravů** скотство, нйзост на нравите

zhovadil|ý, -á, -é *грубо* оскотял, затъпял: ~**ý člověk** оскотял човек; ~**ý nápad** *експр.* тпа идея; тпотия, глупост

zhranat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* стана тглават, рбест (*за човек, за форма*): **tvář mu ztuhla a ~ěla překvapením** лицето му се вдърви и издстри от изненада

zhrd|at, -ám *несв. (kút, čím) книж.* презирам (*някого, нещо*); отнасям се пренебрежително, високомерно (*към някого, към нещо*): **co bylo přístupné, tím ~ala** тя подминаваше, пренебрегваше това, което беше достъпно

zhrub|nout, -nu *св. 1. (kút, čím) книж.* презра (*някого, нещо*); отнеса се пренебрежително, високомерно (*към някого, към нещо; с някого, с нещо*): **ne~l nabízeným pohostinstvím** той не се отказа от предлаганото гостоприемство **2.** възгордея се, самозабравя се, *разг.* върна си носа: **~la a chovala se povýšeně** тя се възгордя и се държеше надмменно, високомерно

zhroucen|í, -í *ср.* **1.** срүтване, рүхване: ~**í stavby** срүтване, рүхване на постройка **2.** разпадане, съсипване, рүхване, провал, крах: ~**í hospodářství** разпадане, колапс на икономика; ~**í plánů** провал на плановете; ~**í nadějí** крах на надежди **3.** срыв, колапс: **nervové ~í** нервен срыв, шок

zhroucen|ý, -á, -é **1.** срүтен, рүхнал, разпаднал се: ~**ý dům** срүтена, рүхнала къща; ~**á fronta** разпаднал се фронт **2.** провален; претърпял провал; крах: ~**ý člověk** рүхнал човек

zhrou|it se, -ím *св. 1. обикн. третол. -í* *se* срүти се, рүхне, събори се: **budova se ~ila** сградата рүхна **2. обикн. третол. -í *se* разпадне се, съсипе се, провали се, рүхне, претърпя крах: **hospodářství se ~ilo** икономиката претърпя крах, стигна до колапс; **odpor se ~il** съпротивата рүхна **3.** рүхна, грөхна: ~**il se fyzickým vyčerpáním** той рүхна от физическо изтощение**

zhroz|it se, -ím *св. (-; koho, čeho)* ужася се, паникьосам се, много се изплаша (*от някого, от нещо*): ~**ila se, jak zhubl** тя се ужаси колко е отслабнал

zhruba *нар.* **1.** грубо, на едро, най-общо: ~ **opracovat** обработя грубо, в най-общи линии; ~ **opravit** поправя горе-долу, най-важното **2.** приблизително, около: **kusů je to ~sto** около стд броя са; **auto stojí ~ 100 000 korun** колата струва приблизително 100 000 крони; **rozdělit něco ~ na dvě poloviny** разделя нещо приблизително на две половини; ~

spočítat преброя, изчисля приблизително; **požár zničil ~ polovinu vesnice** пожарът унищожил около половината село **3.** в общи линии, горе-долу: **to je ~ vše, co vím** в общи линии това е всичко, което зная/знам

zhrubl|ý, zhruběl|ý, -á, -é **1.** загрубял, огрубял: **větrem ~á pleť** загрубяла от вятра кожа на лицето **2.** който е станал груб, грубоват: ~**ý vtíp** груб, вулгарен виц; ~**é slovo** *език.* груба дума

zhrub|nout, -nu *св. 1.* загрубя, огрубя: **kůže na rukou ~la** кожата на ръцете загрубя **2.** стана груб, вулгарен: **jeho chování ~lo** държанието му стана грубо, вулгарно

zhrzen|ý, -á, -é отхвърлен, пренебрегнат, отблъснат: ~**á láska** отхвърлена, несподелена любов; ~**ý nápadník** пренебрегнат, отблъснат поклонник, ухаждор

zhřeš|it, -ím *св. (čím proti komu, proti čemu; co; v čem, s kým, s čím)* съгреша, прегреша (*с нещо срещу някого, срещу нещо; в нещо; с някого, с нещо*), наруша (*нещо с нещо*): ~**it z nevědomosti** извърша прегрешение поради незнание

zhub|it, -ím *св. (koho, co)* погубя, унищожя (*някого, нещо*): **válka ~la mnoho lidí** войната погуби много хора

zhubl|ý, -á, -é отслабнал, измършавял, оклюощавял: ~**ý v obličejí** отслабнал в лице

zhub|nout, -nu *св.* отслабна, измършавя: ~**l dlouhou nemocí** той отслабна, измършавя от дълго боледуване; ~**l o 10 kg** той отслабна с 10 кг

zhudebn|it, -í *св. (co)* **1.** превърна, претвори (*нещо*) в музика: ~**it báseň, text, libreto** композирам музика към стихотворение, към текст, към либрето **2.** направя (*нещо*) музикално: ~**it svou dikci** обработя дикцията си да стане напевна

zhurta *нар. експр.* **1.** рязко, безцеремонно, с нетърпящ възражения тон: ~ **někoho odbýt** рязко отпратя някого; ~ **se obořit na někoho** нахвърля се безцеремонно срещу някого **2.** стремително, бързешком, *разг.* джастапраста: **vejít do místnosti ~ vlyza** стремително впомещение ♦ **jennetak!** по-полека! *разг.* по-кротко! къде си се разбързал(а) толкова!

zhusta *нар.* **1.** многократно, час по час, много пъти: ~ **se stává tak, že...** често се случва да... **2.** нагъсто, плътно: ~ **obsazené stoly** плътно заети маси

zhust|it, -ím *св. (co)* **1.** сгъстя (*нещо*); направя (*нещо*) по-гъсто, по-плътно, по-наситено: ~**it síť obchodů** сгъстя търговската мрежа; ~**it plyn** *физ. техн.* сгъстя газ; ~**it roztok** *хим.*

концентрирам, насытя разтвор **2.** обобщя (нещо); направа (нещо) по-сбито, по-стегнато, по-концентрирано: **~il myšlenku do několika vět** той сби идѣята в няколко изречѣния

zhuštěně нар. сгъстѣно, стегнато, сбито, лаконично: **podat informaci** ~ представа информация стегнато, сбито, лаконично

zhuštěn|ý, -á, -é **1.** сгъстѣн, насытен, концентриран: **~ý roztok** хим. насытен разтвор **2.** стегнат, сбит, лаконичен: **~ý obsah knihy** сбито съдържание на книга

zhušť|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) **1.** сгъстявам, концентрирам, насыщам (нещо): **~ovat vzduch kompresorem** техн. физ. сгъстявам въздух с компресор **2.** правя (нещо) по-сбито, по-стегнато, по-лаконично: **~ovat výklad** сбивам изложѣние

zhutn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. сгъсти се, стѣне по-плѣтен: **mlha ~ěla** мъглата се сгъсти

zhutn|it, -ím св. (со) **1.** уплѣтня, удебеля, направа (нещо) по-дебѣло: **~it podklad vozovky** удебеля подложката на улично платно **2.** направа (нещо) по-стегнато, по-сбито, по-лаконично: **~it povídku** сбия разказ, направа разказ по-стегнат, по-лаконичен

zhýčkan|ý, -á, -é глѣзен, разглѣзен, капризен, придиричѣв, претенциозен: **~é dítě** разглѣзено дете; **program pro ~é obecnstvo** програма за придиричѣва публика

zhýčkat, -ám св. (кого, со) разглѣзя (някого, нещо): **obecnstvo ~lo umělce** публиката разглѣзи артиста

zhy|nout, -nu св. книж. загйна, погйна: **strom ve stínu ~nul** дървото загйна в сянката; **národ pod staletým tlakem ne~nul** народът не погйна въпреки вековното потисничество

zhyponotiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju неск. (кого – вин.) хипнотизирам (някого): **~ovala ho pohledem** тя го хипнотизира с поглед

zhýral|ec, -ce м. гуляйджия, разпѣтен човѣк: **je to opilec a ~ec** той е пияница и гуляйджия

zhýralost, -i ж. гуляйджийство, разпѣтност: **žít ve ~i** живѣя разпѣтно

zhýral|ý, -á, -é гуляйджийски, разпѣтен: **to byla skupinka ~ých mladíků** това бѣше групичка разпѣтни младѣжи

zhyd|it, -ím св. (кого, со) обезобразя, загрозя (някого, нещо); направа (някого, нещо) безобразен, уродлив: **vrásky ~ily jeho čelo** бръчки загрозяха чѣлото му

zhyd|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кого, со) обезобразявам, загрозявам (някого, нещо); прѣва (някого, нещо) безобразен, уродлив

zchátralost, -i ж. **1.** оветхялост, амортизираност, износеност: **~ budovy** оветхялост на сграда **2.** грѣхналост, съсипаност, нѣмош: **~ nemocného** нѣмош на болѣн

zchátral|ý, -á, -é **1.** оветхял, амортизиран, износен: **~é šaty a)** износени, оветхѣли дрѣхи **б)** износена, оветхяла рѣкля **2.** грѣхнал, съсипан, нѣмошен, отпаднал: **~ý zevnějšek** грѣхнала външност

zchátr|at, -ám св. **1.** обикн. третол. **-á** оветхѣе, амортизира се, износи се, съсипе се, разг. орѣфа се, олющи се: **obuv ~ala** обувките се износиха **2.** грѣхна, съсипа се, състаря се, изнемошѣя: **tělesně, mravně ~at** грѣхна, съсипа се физически, нравствено; **žena ~ala starostmi** жената грѣхна, съсипа се от грижи

zchlad|it, -ím св. **1.** (со) охладя, изстудя (нещо): **~it pivo** изстудя бира **2.** в съчет. **~it žízeň** утоля жажда **3.** (кого, со) прен. охладя (някого, нещо): **~it kritiku poznámkou** охладя критиката със забелѣжка; **~it horké hlavy** охладя луди глави

zchlad|it se, -ím se св. разхладя се, освежа се, охладя се: **~it se sprchou** разхладя се, освежа се с душ

zchlad|nout, -nu св. **1.** обикн. третол. **-ne** изстине; стѣне хладен, студѣн: **káva rychle ~ne** кафѣто бързо изстива/бързо ще изстине **2.** обикн. третол. **-ne** прен. охладнѣе, изстине (за чувства): **láska ~la** любовта охладня **3.** охладнѣя, изстина, стѣна безразличен, равнодушен: **rychle ~l** той бързо охладня

zchlaz|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кого, со) **1.** изстудявам, охладждам, разхладждам (някого, нещо) **2.** прен. охладждам, сразявам (някого, нещо): **~ovat něčí sebevědomí** охладждам нѣмошѣе

zchlaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. охладждам се, изстудявам се; стѣвам хладен, студѣн

zchlupat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. **1.** окосмя се, покрива се с косми, стѣна космат **2.** обикн. третол. **-í** размъхави се, проскѣбе се: **látka s vlasem časem ~í** пухкава материя с времето ще се размъхави, разскѣбе

zchmuř|it, -ím св. (со) набръчкам, навѣся, свѣся (нещо): **~il čelo** той свѣси чѣло

zchod|it, -ím св. (со) обхѣдя, пребрѣдя, обиколя, измина (нещо) надлѣж и нашир: **~il celý kraj** той пребрѣди цѣлия район, цѣлия този край; **dívka ~ila všechny obchody** момичѣто обхѣди всички магазини

zchoulostivěle нар. изнѣжено, чувствително: ~
zimomřivý člověk изнѣжено зиморничав
 човѣк
zchoulostivělost, -i жс. изнѣженост, чувствителност, крѣхкост
zchoulostivělý, -á, -é изнѣжен, чувствителен, крѣхък, деликатен: ~**á pleť** изнѣжена, чувствителна, деликатна кожа на лицето
zchoulostivěť, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. изнѣжа се; стана чувствителен, деликатен, крѣхък: **rostlina v teple ~ěla** растението се изнѣжи на топло
zchoulostivít, -ím св. (koho, co) рядко изнѣжа (някого, нещо): ~**it dítě teplem** изнѣжа детѣ с топлина
zchromít, -ím св. (koho – вин.) осакатя (някого): **chlapec si ~il ruku** момчето си осакати ръката
zchromlý, -á, -é сакат, осакатен, остар. хром: **prsty ~é revmatizmem** осакатени от ревматизъм пръсти
zchromnout, -nu св. осакатѣя; стана инвалид, кѹц, остар. хром: ~**l ve válce** той осакатя през войната; **kěž jim jazyk ~ne!** прен. експр. да им изсѣхне езикът дано!
zchřadlý, -á, -é залянял, повѣхнал, попарен: **listí ~é mrazem** попарени от студа листа
zchřadnout, -nu св. залянѣя, повѣхна, остана (като) попарен: ~**la na těle** тя залянѣя (физически)
zchudle нар. обедняло, бедняшки, сиромашки
zchudlý, -á, -é обеднял, западнал, осиромашал, разорѣн, разг. изпаднал: ~**ý obchodník** обеднял търговец
zchudnout, -nu св. обеднѣя, осиромашѣя, разоря се, разг. изпадна: **země ~la válkou** страната обедня, разори се от войната
zchumlaný, schumlaný, -á, -é смачкан, безформен, стана на топка
zchumlat, schumlat, -ám св. (co) експр. смачкам, намачкам, направа (нещо) на топка: ~**at v ruce kapesník** смачкам носна кърпа в ръцѣ
zchvácený, zchvátit, zchvátit св. **schvácený, schvátit, schvátit** се
zchystat, -ám св. (co) подготвя, приготвя, подрѣдя (нещо): ~**at si zavazadlo na cestu** подрѣдя си, приготвя си, разг. стѣгна си багажа за път; ~**at si nřadí k práci** подготвя си инструментите за работа
zchytat вж. **schytat**
zchytra нар. хитро, умно: **jít na někoho, na něco** ~ подхаждам, пристѣпвам към някого, към нещо ловко, хитро; **pěkně ~ vymyšleno** много хитро измислено
zchytrale нар. хитроумно, лукаво, обиграно, притворно

zchytralost, -i жс. хитрост, лукавство, притворство, обиграност: **ženská ~** женска лукавост, женско притворство
zchytralý, -á, -é хитър, лукав, притворен, обигран, разг. изпѣчен: ~**ý obchodník** хитър, обигран търговец; ~**ý podvodník** изпѣчен мошенник; ~**ý výraz obličeje** хитър, лукав израз на лицето
zidealizovat [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (koho, co) идеализирам, възвеличяя, въздигна, превъзнеса (някого, нещо): ~**ovat skutečný stav věci** идеализирам истинското положение на нещата; ~**oval matku** той идеализираше майка си
zidk|a, -y жс. умал. ограда, стена, стеница, стеничка; разг. експр. дувър
zim|a I, -y жс. 1. зима (сезон): в ~**ě** през зимата; **na ~u** за зимата; **za (celou) ~u** през (цялата) зима; **mirná, tuhá, krutá ~a** умерена, мѣка зима; **~a je na krku, za dveřmi** зима идва, започва, чука на вратата 2. студ, студѣно: **dává se do mne ~a** обхваща ме стѹд, става ми студѣно; **třást se ~ou** трепѣря, зъзна от стѹд; **byla mu v noci velká ~a** през нощта му бѣше много студѣно
zima II нар. предикативно студѣно, мразовито: **není tu ~?** не ѣ ли студѣно тѹк? **je mi ~ na nohu** студѣно ми е на краката, измрѣзнаха ми краката; **k ránu bylo ve stanu ~** призори в палатката бѣше студѣно
zimavý, -á, -é малко остар. хладен, студѣн: ~**é počasí** хладно, студѣно врѣме; ~**ý vítr** студѣн вѣтер
zimmer frei [cimr fraj] нескл. жс. даване на квартира под наѣм на чужди туристи
zimně нар. зимно, по зимному: **dívka byla ~ oblečena** момичето бѣше дебѣло облѣчено; момичето бѣше облѣчено като за зима
zimní, -í, -í зимен: ~**í kabát** зимно палто; ~**í stadión** зимен стадион; ~**í zahrada** зимна градина; ~**í plovárna** зимен, покрит басѣйн; ~**í prázdniny** зимна ваканция; ~**í sporty** зимни спортове; ~**í semestr** зимен семѣстър; ~**í spánek** биол. зимен сън (за животни и растения); ~**í přístav** зимна стоянка за кораби и лодки
zimnic|e, -e жс. 1. втрѣсане, трѣска: **roztrásla ho, rozklepala ho ~e** втрѣсе го, разтрѣсе го; ~**e jím třese** трѣска го трѣсѣ 2. мед. малария, жѣлта трѣска: **bahenní ~e** блатна трѣска, малария
 ◆ **zimnice** жс. зима

zimničně нар. **1.** трѣскаво **2.** прен. възбўдено, трѣскаво: **oči mu ~ svitily** очите му горяха трѣскаво

zimničn|ý, -á, -é **1.** трѣскав, маларичен **2.** прен. стремителен, трѣскав, твърде бърз: **~ý spěch** стремително, трѣскаво бързана

zimník, -u м. зимно палто, балтон

zimolez, -u м. бот. орлов нокът, орлови нокти (Loniceria)

zimomřivě нар. зиморничаво

zimomřivost, -i ж. зиморничавост

zimomřiv|ý, -á, -é зиморничав, чувствителен към стўд: **~á žena** зиморничава жена; **~á rostlina** чувствително към стўд, топлолюбиво растение

zimostráz, -u м. бот. чимшир (Buxus)

zimován|í, -í ср. зимўване, презимўване: **~í porostu** зимўване, презимўване на растителност; **~í cirkusu** презимўване на цирк

zim|ovat, -uji/разг. -uju неск. зимўвам; изкарвам, прекарвам зимата: **včely dobře ~ují** пчелите лесно, добре изкарват зимата

zimovišt|ě, -ě ср. спец. зимна стойнка, място за презимўване: **ptačí ~ě** биол. място за презимўване на птици

zimovzdorn|ý, -á, -é земед. студоустойчив: **~á rostlina** студоустойчиво растение

zimproviz|ovat [s-i-/zi-], -uju/разг. -uju св. импровизирам: **~ovat domácí divadlo** импровизирам домашен театър

zindustrializ|ovat [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (со) индустриализирам (нещо): **~ovat zemědělský kraj** индустриализирам земеделска област, земеделски район

zin|ek, -ku м. хим. цинк (Zn)

zinkovan|ý, -á, -é поцинкован: **~ý plech** поцинкована ламарина

zink|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) техн. поцинковам (нещо): **~ovat plech** поцинковам ламарина

zinkov|ý, -á, -é цинков: **~á ruda** цинкова рўда; **~á běloba** хим. цинквейс, цинково бяло; **~á mast** мед. цинков мехлём; **blejno ~é** минер. сфалерит

zinscen|ovat [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (со) **1.** режисирам, поставя, представя (пиеса) на сцена: **~ovat hru** поставя пиеса **2.** инсценирам, устрўя (нещо): **~ovat (soudní) proces** устрўя, инсценирам, изфабрикувам (съдебен) процес; **~ovat provokaci** устрўя, организирам провокация

zintenzivn|ět [s-i-/zi-], обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. интензифицира се, стана (пò-)интензивен: **zemědělská výroba ~ěla** земеделското производство се интензифицира

zintenzivn|it [s-i-/zi-], -ím св. (со) интензифицирам (нещо); направя (нещо) (пò-)интензивно: **~it výrobu** интензифицирам, засиля производство

zintenzivn|ovat [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju неск. **1.** (со) интензифицирам, засилявам, увеличавам (нещо): **~ovat zájem o vzdělání** засилявам, интензифицирам интереса към образованието **2.** обикн. третол. **-uje** интензифицира се; става (пò-)интензивен

zinventariz|ovat [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (со) инвентаризирам (нещо), направя инвентаризация (на нещо): **~ovat knihy v knihovně** инвентаризирам книги в библиотека

zip, -u м. цип: **kalhoty se ~em** панталон с цип; **šaty na ~** рòкля с цип

zír|at, -ám неск. **1.** (кат) гледам, заглѣждам се, заплѣсвам се (някъде): **~at do prázdna, do neurčita** гледам тъпо, гледам безцѣлно в пространството **2.** разг. експр. недоумявам, чўдя се, зяпам (от учўдване): **to ~áš, co?** чўдиш се, а? изненадан ли си?

zisk, -u м. **1.** печалба, полза, дòход и икон.: **čistý ~** чиста печалба; **finanční ~** финансова печалба; **se ~em** с печалба; **rozvahový ~** балансова печалба; **podíl na ~u** дял от печалбата; **průměrný ~** средна печалба; **odvody ze ~u do státního rozpočtu** отчисления от печалбата за държавния бюджет; **náhrada ušlého ~u** компенсация за пропуснати ползи; **hazardování ~em** поговорка риск печели; който рискува, печели **2.** придобивка, полза, изгòда; *остар. експр.* кяр: **územní ~** териториални придобивки; **z toho neplyne žádný ~ pro společnost** от това няма никаква полза за обществòто; **politický ~** политически дивиденти **3.** *електр.* усилване на напрежението

získ|at, -ám св. **1.** (со) спечеля, придобия, полўча (нещо), сдобия се (с нещо): **~at první cenu** полўча, спечеля първа награда; **~at peněžitou odměnu** полўча парична награда, парично възнаграждение; **~at cenné informace, zprávy od někoho** полўча ценна информация, ценни свѣдения от някого; **~at diplom** полўча диплом(а); **stát ~al nezávislost** държавата полўчи независимост; **~at pomoc** полўча пòмощ; **~at kapitál** спечеля, придобия капитал; **~at většinu hlasů ve volbách** спечеля мнозинството от гласòвете на избори; **~at zkušnosti doktora věd** той получи титлата доктор на науките; **~at podporu a)** полўча подкрѣпа **б)** полўча пòмощ; **~at přehled o českém tisku** ориентирам се в чешкия печат **2.** (со, по-ряд-

ко *koho*) постигна, извоювам, спечеля (*нещо, някого*): **~at převahu** постигна надмощие; **~at náskok před spolužákem** постигна преднина, аванс, предимство пред съученик; **~at sympatie, důvěru** спечеля симпатии, доверие; **~at půlhodinový náskok** спечеля половин час преднина **3. спорт.** спечеля, завоювам, извоювам (*нещо*); овладя, отнема от противника (*топка, шайба и под.*): **~at zlatou medaili** спечеля, завоювам златен медал; **~at deset bodů** събера, извоювам десет точки; **~at míč, kotouč (ve hře)** овладя, отнема (от противник) топка, шайба (в игра) **4. (co z čeho; co čím)** получа, добива, извлекла, почерпя (*нещо от нещо*): **~at kov z rudy** добива, извлекла метал от руда; **~at fakta z dokumentů** извлекла, почерпя факти от документи **5. (koho – вин.; koho za koho, co na co)** привлекла, спечеля (*някого за някакъв, за нещо*): **~at spolužáky na svou stranu** привлекла, спечеля съученици на своя страна; **~at následovníky, pracovní síly** спечеля, привлекла последователи, работна сила; **~at za zaměstnance dobrého odborníka** привлекла на работа добър специалист; **~at přispěvatele časopisu** привлекла автори, кореспонденти, дописници, сътрудници за списание; **~at učně do nového oboru** привлекла ученици за нова специалност **6. (čím; co čím; na čem; od koho)** спечеля (*нещо с нещо, от нещо, благодарение на нещо*): **kniha jen ~ala barevnými ilustracemi** книгата само спечели с цветните илюстрации; **město ~alo stavebními úpravami** градът спечели от строителната реконструкция; **studiem ~al mnoho** той получи, спечели много от следването; **~at na úctě** спечеля по-голямо уважение; **~at na kráse** разхубавя се

získat si, -ám si св. (*koho, co; koho, co čím*) привлекла, спечеля (си), завоювам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*); извоювам си, постигна (*нещо*): **~at si posluchače** спечеля слушатели; **~at si odpůrce** спечеля си противници; **~at si lidi skromným chováním** привлекла, спечеля хората със скромното си държание; **~at si dívku** спечеля (симпатиите на) момиче; **~at si autoritu** извоювам си авторитет; **~at si postavení** извоювам си положение

získáv|at, -ám нескв. **1. (co)** получавам, печеля, спечелвам, придобивам (*нещо*): **~at odměnu** получавам, спечелвам награда, възнаграждение; **~at kapitál** спечелвам, печеля капитал; **~at zácnou věc** придобивам рядък предмет; **~at zprávy z ministerstva** получавам съобщения от министерство **2. (co)** постигна, завоювам (*нещо*): **~at sympatie** печеля симпа-

тии; **~at bojem území** завоювам територия **3. (co) спорт.** спечелвам, завоювам (*нещо*); овладявам, отнемам от противник (*топка, шайба и под.*): **~at míč, kotouč** спечелвам, овладявам, отнемам (от противник) топка, шайба **4. (co z čeho; co čím)** получавам, добивам (*нещо от нещо*): **~at z ropy benzin** получавам, добивам бензин от нефт **5. (koho – вин.; koho za koho, co na co)** привличам, спечелвам (*някого за някакъв, за нещо*), предразполагам (*някого за нещо*): **~at sousedy na svou stranu** привличам, спечелвам съсед на своя страна **6. (čím; co čím, na čem, od koho; –)** печеля (*нещо с нещо, от нещо, благодарение на нещо, от някого*): **~at cestováním** печеля, обогатявам се (*душевно*) от пътувания; **~at na popularitě** печеля популярност

získáv|at si, -ám si нескв. (*koho, co čím*) привличам, спечелвам (си), завоювам (*някого, нещо с нещо*), извоювам си, постигам (*нещо*): **~at si každého vlídností** печеля всекиго с любезността си

ziskuchtiv|ec, -ce м. користлюбвец, печалбър; алчен, користен, пресметлив човек; алчен за пари човек

ziskuchtiv|ý, -á, -é користлюбив, користен, алчен, лаком за пари

zislamizovan|ý [s-i-/zi-], -á, -é ислямизиран, могохамеданчен

zjistně нар. користно, с цел облагодетелстване: **~ pomáhat, sloužit** помагам, служа користно

zjistnost, -i жс. користлюбие, користност, корист: **udělal to ze ~i** той го направи от користлюбие, с користна цел

zjistn|ý, -á, -é користлюбив, користен, сметкаджийски: **~é jednání** користно поведение; **~é úmysly, plány** користни намерения, плановете; **sňatek ze ~ých důvodů** брак с користна цел, брак по сметка

zítra, разг. zejtra нар. **1.** утре, на другия ден, на следващия ден: **~ je neděle** утре е неделя; **přijď k nám** ~ ела у нас утре; **připravil se na ~** ~~ти си подготви~~ **†**

také den! и утре е ден! **2.** утре, скоро, след известно време: **dnes nebo ~ to musíš udělat** днес или утре, рано или късно трябва да го направиш

zítřejší, -í, -í **1.** утрешен; който се отнася към следващия ден: **v ~ích novinách bude důležitá zpráva** в утрешните вестници ще има важна информация, новина; **blahopřeji Vám k ~ím narozeninám** приемете моите благопожелания по случай утрешния ви рожден ден **2. прен.** утрешен, бъдещ, иден, предстоящ: **~í úkoly** утрешни, предстоящи задачи

zítřek, *разг. zejťřek, -ka/рядко -ku м.* 1. ўтрешен дѣн, ўтре, слѣдващият дѣн: **od ~ka po-čínajíc** запѣчвайки, считано от ўтре; **do ~ka** до ўтре; **připravít na ~ek, pro ~ek** подготвя за слѣдващия дѣн; **počkat do ~ka** изчакам до ўтре; **od ~ka za týden** след една сѣдмица, считано от ўтре; **sotva se dočká ~ka** едва ли ще доживѣе до ўтре, до ўтре сигурно ще умрѣ 2. *прен.* бѣдеще, ўтре, иден дѣн: **víra v lepšíc ~ek** вѣра в по-добро бѣдеще

zíváček|a, -u ж. разг. експр. скўка, скўчно положѣние, скўчно преживяване

zíván|í, -í, -í ср. прозяване: **přišlo na mě ~í** започнах да се прозявам

zív|at, -ám нескв. прозявам се: **je ospalý, ~á** сѣнен е, прозява се; **~at nudou** прозявам се от скўка

zív|nout, -nu св. прозѣя се/прозйна се: **~l hlasitě** той се прозѣя/прозйна шумно

zívnut|í, -í ср. прозявка, прозяване: **potlačit ~í** потисна прозявка

zjanč|ít, -ím св. (koho – вин.; koho – вин. čít) експр. извѣда (някого) от равновѣсие (с нецо); подлудя, пошуря (някого с нецо): **~il celou vesnici svými řečmi** той пошуря цялото сѣло с приказките си

zjanč|ít se, -ím se св. (z čeho; –) разг. експр. пошурѣя, пощрѣклѣя, полудѣя, побъркам се (*заради нецо*); изгўбя самообладание (*от нецо*): **člověk by se z toho ~il** от това човѣк мѡже да пошурѣе, да се побърка; **chtěl chytit ~eného koně** той искаше да хване подплашен кѡн

zjankovat|ět, -ím, 3. мн. -ěj|í/-í св. пошурѣя, пощрѣклѣя, обезумѣя, побъркам се: **jak uvidí hezké děvče, hned ~í** щѡм види хўбаво момиче, веднага обезумява

zjara нар. през пролетта, нѡпрѡлет: **~ se vrátily vlaštovky** нѡпрѡлет, през пролетта лѣстовиците се вѣрнаха; **~ začne stavět** нѡпрѡлет ще запѡчне да строи

zjasn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ěj|í/-í св. прояснѣ се, изяснѣ се, разведри се, стѡне по-ясен: **jeho pohled ~ěl** погледът му се прояснѣ, разведри се

zjasn|ít, -ím св. (co) прояснѣ, изяснѣ (*нецо*); направа (*нецо*) по-ясно: **úsměv ~il její tvář** усмивката прояснѣ, разведри лицѣто ѝ

zjasn|ít se, обикн. третол. -í se св. прояснѣ се, изяснѣ се, свѣтне, просвѣтне, разведри се: **obloha se ~ila** небѣто се прояснѣ, свѣтна; **její tvář se ~ila** лицѣто ѝ се прояснѣ, свѣтна

zjed|nat, -ám св. 1. (koho, co k čemu, na co) уговѡря, услѡва, наѣма, спазаря (*някого, нецо за нецо*), спазаря се (*с някого за нецо*): **~at si nosiče, aby přinesl zavazadla** уговѡря, спазаря носач да донесе багаж; **~at dívku na**

úklid уговѡря, спазаря, наѣма момиче да чисти 2. (*co*) установя, уредя, вѣдворя (*нецо*): **~at nápravu** уговѡря, уредя компенсация; уредя да се оправи положѣнието; **~at pořádek** вѣдворя, наложа рѣд; **~at klid** вѣдворя тишина, спокойствие 3. *обикн.* **zjed|nat si, -ám si (co)** осигуря си, извоювам си, постигна (*нецо*): **~at si přístup někam** осигуря си достъп някъде, до нецо; **~at si respekt** извоювам си респѣкт; **~at si jasno** изяснѣ си нецо

zjednáv|at, -ám нескв. 1. (koho, co k čemu, na co) договѡрям, уговѡрям, наѣмам, спазарявам (*някого, нецо за нецо*); спазарявам се (*с някого за нецо*): **~at pomocnou sílu** наѣмам ѡбщ работник; **~al u něho byt** той наѣмаше квартира при него 2. (*co*) установявам, уреждам, вѣдворявам, налагам (*нецо*): **~at klid** вѣдворявам, налагам тишина, спокойствие 3. *обикн.* **zjednáv|at si, -ám si (co)** осигурявам си, спечѣлвам си (*нецо*): **~at si úctu** спечѣлвам си уважѣние

zjednodušeně нар. опростѣно, *нейор.* опростѣнчески: **chápat všechno ~** схващам всѣчко опростѣно, опростѣнчески

zjednodušen|í, -í ср. опростяване

zjednodušen|ý, -á, -é опростѣн, облекчѣн, прост; *нейор.* опростѣнчески: **~á forma** опростѣна, прѡста фѡрма; **~é podmínky** облекчѣни услѡвия; **~ý pohled na svět** опростѣн, опростѣнчески мироглѣд, светоглѣд, вѣзглѣд за свѣта; **~é zobrazování техн.** опростѣно изобразяване (*на чертеж*)

zjednoduš|ít, -ím св. (co) опростя, направа (*нецо*) по-прѡсто, по-лѣсно, по-достъпно: **~it práci administrativy** опростя работата на администрация; **~it pravidla hry** опростя правилата на играта *и прен.*; **~it rovnici** *мат.* опростя уравнѣние

zjednoduš|it se, обикн. третол. -í se св. опрости се, стѡне по-прѡст, по-лѣсен, по-достъпен: **hra se úpravami ~ila** с промѣните играта се опрости, стѡна по-достъпна

zjednodušován|í, -í ср. опростяване; *нейор.* опростѣнчество: **lehkomyslné ~í věci** лекомислено опростяване на вѣпрѡс, на работа; **v tom případě není dobré přehnané ~í** в този слўчай прекалѣното опростяване, опростѣнчество не ѣ от полза

zjednoduš|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co) опростявам, правя (*нецо*) по-прѡсто, по-лѣсно, по-достъпно: **~ovat organizaci práce** опростявам организацията на труда; **~ující pojetí** опростяващо схващане

zjednoduš|ovat se, обикн. третол. -uje se нескв. опростява се, стѡна по-прѡст, по-обикновѣн,

пò-лèк: **jeho život se ~oval** живòтът му стàваше пò-прòст, пò-лèк
zjednotvárn|ět, обикн. *третол.* -í, 3. мн. -ějí/-í стàне еднообрàзен, монòтòнен: **život s ní mi ~ěl** живòтът ми с нея стàна еднообрàзен, монòтòнен
zjemněle нар. изтгнчено, изискано, деликàтно: **choval se** ~ тòй се държеше изискано, изтгнчено; **děvče vypadalo** ~ момичето изглèждаше деликàтно, изискано
zjemnělost, -i ж. изтгнченост, изисканост, деликàтност, финès: ~ **mravů** изисканост, изтгнченост на нрàвите
zjemnělý, -á, -é изтгнчен, изискан, деликàтен; изòстрен: **mít ~ý vkus** имама изискан вкùс; ~é **mravy** изтгнчени, изискани нрàви; ~ý **člověk** деликàтен, фин човèк; ~ý **sluch nevidomých** изòстрен слùх на незрящите, на слèпите
zjemn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. изтгнèя, изфиня се; стàна (пò-)мèк, (пò-)деликàтен, (пò-)фин, (пò-)изискан, (пò-)нèжен: **plet' jí ~ěla** кòжата на лицèто ÿ стàна пò-нèжна, пò-фина; **mladík ~ěl** младèжът стàна пò-изискан, пò-деликàтен; **vlasý jí ~ěly** косàта ÿ изтгнèя
zjemn|it, -ím св. (со) смекчà, омекотя (нецо); направа (нецо) (пò-)финò, (пò-)деликàтно, (пò-)нèжно, (пò-)изискано: ~it **vlákno** омекотя влакнò; ~it **polévku žloutkem** направа супàта пò-фина на вкùс с жълтгк; ~it **mravy** облагородя нрàвите; направа нрàвите пò-изискани
zjemn|it se, -ím se св. стàна пò-изискан, пò-деликàтен, пò-фин: **vkus se ~il** вкусът стàна пò-изискан
zjemň|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (koho, co) изтгнчвам, облагородявам (някого, нецо); правя (някого, нецо) пò-фин(ò): **krém ~uje plet'** кремът прави кòжата пò-фина; ~ovat **jazykový cit** изтгнчвам, развивам езиков ùсет 2. стàвам пò-фин, пò-изтгнчен
zjemň|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. изтгнчвам се, облагородявам се, стàвам пò-фин
zjev, -u м. 1. явлèние, събитие, феномèn: **to je častý, přechodný** ~ товà е чèсто, прèходно явлèние; **říkalo se, že to je neobyčejný** ~ говореше се, че товà е необикновèn феномèn 2. личност, фигура, създàние: **velké ~y světové hudby** голèми фигури, личности в светòвната мýзика; **to byl okouzlující** ~ товà бèше очаровàтелно създàние; **ona byla ~ v divadle** тjà бèше фигура в теàтърà 3. *експр.* тип, индивид, екземпляр: **byl to pěkný** ~ àма че тип бèше товà 4. вñшност, вñшен вид: **mužný** ~ мъжèствен вид, мъжèствена вñшност
zjeven|í, -í ср. 1. призрак, привидèние, видèние, мираж: **působilo to jako ~í** изглèждаше кàто

привидèние; **příšerné ~í** ужàсен призрак 2. *експр.* създàние, същество: **bylo to líbezné ~í** товà бèше прèлестно, очаровàтелно създàние 3. *библ.* откровèние, явлèние, видèние: **prorocké ~í** прорòческо откровèние; ~í **Páně** Бòгоявлèние; **Zjevení sv. Jana** Апокалипсис
zjev|it, -ím св. *книж.* (komu co) открèя, разкрèя (на някого нецо): ~it **tajemství** разкрèя тàйна; ~it **pravdu** открèя ÿстина; **bylo jí to ~eno ve snu** товà ÿ се яви, товà ÿ бèше разкрèто насñн
zjev|it se, -ím se св. 1. (komu) явè се насñн, покàжа се (на някого) насñн: **ve snu se jí ~il zemřelý manžel** починалийт ÿ сьпруг ÿ се яви насñн 2. (z koho, z čeho) *разг. експр.* полудèя, загубя си умà (от някого, от нецо): **radostí se mohla ~it** тjà щèше да си загуби умà от рàдост; **já se z toho ~ím** ще полудèя от товà (нèцо)
zjevně нар. явно, очевèдно, открèто: ~ o **tom neměl tušení** очевèдно, явно тòй нямаше и понятие, *разг.* хабèр за товà; ~ **to nechťel** тòй явно не ÿскаше, не желàеше (товà)
zjevn|ý, -á, -é 1. явен, очевèден, ясен: **má ~ou převahu** тòй/тjà ÿма очевèдно надмòщие; **z toho je ~é, že...** от товà стàва ясно, че...; ~é **zranění neměl** тòй нямаше явно нараняване; **dostal ~é důkazy** тòй получи явни, очевèдни доказàтельства 2. отявлен, неприкрит: ~ý **nepřítel** отявлен враг; ~á **sympatie** явна, неприкритà симпатия
zjev|ovat, -uji/разг. -uju неск. (komu, co) открèвам, обявявам, разкрèвам, съобщàвам (нецо на някого): ~ovat **tajné přání** разкрèвам тàйно желàние; ~ovat **konečně své záměry kolegům** нàй-сèтне разкрèвам, съобщàвам на колèгите си свòите намерèния
zjev|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (komu) малко *остар. книж.* явявам се, появявам се, покàзвам се (на някого) насñн: **babička často se jí ~ovala** бàба ÿ чèсто ÿ се явяваше в сьнищата; тjà чèсто сьнùваше бàба си
zježen|ý, -á, -é 1. настрèхнал, наèжен, щрèкнал, стьрчàщ, изправен: **vlasý ~é hrůzou** настрèхнала, щрèкнала от ùжас косà; ~é **obočí** наèжени, щрèкнали вежди 2. *прен.* наèжен, настрèхнал, сьрдит, намрèщен
zjež|it, -ím св. (со) наèжа, изправя (нецо), настрèхне ми (нецо): **pes ~il na hřbetě chlupy** кùчето наèжи грèб; кòзината на гьрбà на кùчето настрèхна
zjež|it se, -ím se св. 1. наèжа се, настрèхна; наèжи ми се, изправи ми се (*коса и под.*): **hrůzou se mu ~ily vlasý** от ùжас му се изправи, наèжи му се, настрèхна му косàта 2. *прен.* настрèхна, наèжа се, реагирам враждèбно

zjihle нар. трогнато, умилѐно: ~ **se dívat** глѐдам трогнато, с умилѐние

zjihl|ý, -á, -é трогнат, умилѐн, затрогнат: **byl celý** ~ý тоѝ бѐше дълбоко трогнат, умилѐн

zjihnout, -nu св. (*čím*) трогна се, умилѝ се, изпáдна в умилѐние (*от нещo*): ~**nout dojetím** трогна се, изпáдна в умилѐние; *прен.* разтопя се: ~**nout radostí** разтопя се от радост

zjistit, -ím св. **1.** (*koho, co*) установѝ, открѝя, намѐря, проверѝя (*някого, нещo*), констатирам (*нещo*): ~**it původce škod** открѝя виновник за щети, причинител на щети; ~**it viníka požáru** открѝя виновника за пожар; ~**it příčinu nehody** открѝя, установѝ причината за катастрофа; ~**it chybu** открѝя грѐшка; ~**it manko** констатирам липси (*при ревизия и под.*); **lékař ~il zánět plic** лекарят установѝ брѝхноспневмония; ~**it něčí adresu, jméno** установѝ, издѝря нѐчий адрѐс, нѐчие ѝме; ~**it totožnost přítomných** проверѝя, установѝ самоличността на присѝстващите; ~**it mrtvolu** разпознаѝ труп; ~**il jsem, že je všechno v pořádku** установѝх, че всѝчко е нарѐд **2.** (*co*) изяснѝ, определя (*нещo*): ~**it polohu lodi** установѝ местоположѐнието на кораб **3.** (*co*) разкрѝя, открѝя, установѝ (*нещo*): ~**it rezervy** разкрѝя резерви ~**ilo se, že...** оказа се, установѝ се, констатира се, че...

zjistiteln|ý, -á, -é установѝм, определим, доловѝм, уловѝм: ~**á fakta** установѝми факти; **ne~é rozdíly** недоловѝми, нищѝдни различия

zjištěn|í, -í ср. **1.** открѝване, констатиране, изясняване, установяване: ~**í příčiny** установяване, открѝване на причината; ~**í údajů** установяване на данни; ~**í polohy** определяне на местоположѐние; ~**í totožnosti** проверѝка, удостоверяване на самоличността **2.** открѝване, разкрѝване: ~**í pachatele** открѝване, разкрѝване на престѝпник, на извършител **3.** констатация, разкрѝтие, резултат (*от изследване и под.*): **vědecká ~í** научни констатации, данни, резултати; **soudní ~í** съдебни разкрѝтия

zjišťovac|í, -í -í в съчет. **otázka ~í** език. въпросително изречѐние с пълнозначна въпросителна дѝма; констативен въпрѝс

zjišťován|í, -í ср. **1.** определяне, проверяване, проверѝка, разкрѝване, изясняване, констатиране: ~**í přítomnosti** проверяване, проверѝка на присѝствието; ~**í případu** изясняване на слѝчай, на слѝчилото се **2.** установяване, открѝване, идентифициране: ~**í pachatele** открѝване, идентифициране на престѝпник, на извършител

zjišťovat, -uji разг. ~**uju** несв. **1.** (*koho, co*) установявам, открѝвам, намирам, проверявам

(*някого, нещo*), констатирам (*нещo*): ~**ovat viníky zločinu** установявам, открѝвам виновниците за престѝплѐние; ~**ovat fakta** установявам, открѝвам факти; ~**ovat přítomnost** проверявам присѝствие; ~**ovat, že je všechno v pořádku** установявам, констатирам, че всѝчко е нарѐд **2.** (*co*) изяснявам, определям (*нещo*): ~**ovat pravdu** изяснявам истината; ~**ovat polohu** определям местоположѐние

zjitřeně нар. малко книж. възбѝдено, развълнѝвано, раздразнено, неспокойно, афектирано

zjitřen|í, -í ср. малко книж. възбѝда, вълнѐние, раздразнение, неспокойствие, афектираност

zjitřen|ý, -á, -é **1.** възбуден, развълнѝван, раздразнен, неспокоен, *остар.* разбѝнен: ~**á mládež** разпáлена, неспокойна младеж; ~**á atmosféra doby** неспокойната атмосфера на времето; ~**á fantazie** възбѝдено въображѐние; ~**é smysly** възбѝдени сетива **2.** *прен.* подлютен, възпáлен: ~**á rána** подлютена рана

zjitř|it, -ím св. (*co, рядко koho*) малко книж.

1. развредѝ, разчѝпля, подлютя (*рана и под.*):

~**it ránu** развредѝ рана **2.** разпáля, раздразня, възбѝдя (*нещo*): ~**it spor** разпáля спѝр

zjitřit se, -ím св. **1.** обикн. *третол.* ~**í se** развредѝ се, подлюти се, възпáли се: **staré rány se ~ily** старите рани се развредѝха, се отвориха и *прен.* **2.** развълнѝвам се, възбѝдя се, раздразня се, афектирам се

zjizven|ý, -á, -é покрит с бѐлези: **tvář ~á od neštovic** лице с бѐлези от ѐдра шарѝка

zkad нар. *остар.* откъдѐ: ~ **jste vy?** вѝе откъдѐ сте?

zkadeř|it, -ím св. (*co*) накѝдря, навѝя (*нещo*) на масѝри: ~**it vlasy** накѝдря, навѝя коса на масѝри

zkalen|ý, -á, -é размѝтен, мѝтен, помѝтнял: ~**á voda** размѝтена вода; ~**ý zrak** замѝгленѝ зрѐние; ~**é oči** помѝгнѝли очи; ~**á radost** *прен.* помрачѐна радост

zkalit, -ím св. **1.** (*co*) размѝтя, замѝтя (*нещo*): **děšť ~il vodu** дѝждѝт размѝги водата **2.** (*co*) замѝгля (*нещo*), напраѝя (*нещo*) неясно: **slzy jí ~ily zrak** сълзи замѝглиха очите ѝ; **jeho mysl byla (nemocí) ~ena** мислѝта му бѐше замѝглена (от болестта) **3.** (*koti co*) *прен.* помрачá (*нещo на някого*): ~**it někomu radost** помрачáва **4.** **~itně** недовѐрие; предизвикам смѝт, бъркотѝя, неяснѝта

zkalit se, -ím св. помѝтнѝя, размѝтя се, замѝтя се, потѝмнѝя: **barvy se ~ily** цветѝвете се размѝха, помѝгнѝха; **rozum se mu ~il** *прен.* разумѝт му се помрачѝ; тоѝ се побърѝка

zkaменělin|a, -у ж. вкаменелост: ~у **mořských živočichů** вкаменелости на морски животни; **sbírka** ~ колѣкция от вкаменелости
zkaменělý, -á, -é 1. вкаменен: ~é **stromy** вкаменени дървета 2. *прен.* вцепенен, вкаменен: ~ý **hrůzou** вцепенен, вкаменен от ужас; ~é **schůzce** да стой като вкаменен, като паметник
zkaменět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. *обикн. третол.* -í вкаменен се: **pravěké rostliny v zemi** ~ěly праисторическите растения са се вкаменили в земята 2. *прен.* вцепеня се, вкаменя се: ~ět **hrůzou** вцепеня се, вкаменя се от страх
zkaпalnělý, -á, -é *хим. техн.* втеченен; кондензиран: ~ý **kyslík, dusík** втеченен, течен кислород, азот
zkaпalnějí, -í *сп. хим. техн.* 1. втечняване: ~í **plynu** втечняване на газ 2. кондензиране: ~í **páry** кондензиране на пара
zkaпalněný, -á, -é 1. втеченен 2. кондензиран
zkaпalnět, *обикн. третол.* -í, 3. мн. -ějí/-í св. *хим. техн.* 1. втечнй се: **plyn** ~ěl газът се втечнй 2. кондензира се: **pára** ~ěla парата се втечнй
zkaпalnějí, -ím св. (co) *хим. техн.* 1. втечнй (gas): ~it **kyslík** втечнй кислород 2. кондензирам (para u pod.): ~it **vodní páry** кондензирам водни пари
zkaпalně|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. (co) хим. техн.* 1. втечнявам (gas): ~ovat **dusík** втечнявам азот 2. кондензирам (para u pod.): ~ovat **páru** кондензирам пара
zkaрик|ovat, -uji/*разг.* -uju св. (koho – вин.) *окарикуря*, *изобразя* в *окарикурен вид* (някого): ~ovat **byrokrata (ve filmu)** *окарикуря* бюрократ (във филм); **herecky někoho** ~ovat *окарикуря* някого с *актьорска игра*
zkatalogiz|ovat, -uji/*разг.* -uju св. (co) *каталогизирам* (нещо); *включюа* (нещо) в *каталог*: ~ovat **knihovnu** *каталогизирам* библиотека; ~ovat **obrazy galerie** *включюа*, *опиша* в *каталог*, *каталогизирам* картините в *галерия*
zkáz|a, -у ж. 1. *гибел*, *унищюавање*, *унищюжение*, *разорение*: ~a **města** *унищюавање*, *гибел* на *град*; **tajfun vykonal dílo** ~у тайфунът донесе *гибел*; **přivést, uvrhnout někoho do** ~у *погубя*, *унищюа* някого; **usilovat o něčí** ~у *стремя* се да *унищюа* някого 2. *развåла*, *развåляне*, *разлåгане*: **potravinu podléhají** ~е *храните* се *развåлят* 3. *упåдък*, *развåла*, *разложение*: **obraz** ~у *пълн упåдък*, *пълно разложение*; **na pokraji** ~у на *рбå* на *гибелта*, на *разорението*; ~a **mravů** *упåдък* на *нравите*, на *морåла*
zkaz|it, -ím св. 1. (co) *развåля*, *съсия*, *разг.*

изпъртя, *скåпя* (нещо): ~it **oběd** *развåля* обяд; ~it **přístroj** *развåля* уред, апарат; ~it si **žaludek** *развåля* си *стомåха*; ~it si **zdraví** *съсия* си *здрåвето*; ~it **někomu život** *съсия* *живота* на *някого*; ~it si **život** *провåля* си *живота* 2. (koti so) *прен.* *развåля*, *помрачå* (нещо на *някого*): ~it **někomu radost** *помрачå* *радостта* на *някого* 3. (koho – вин.) (морåлно) *развратя*, *развåля* (някого): ~ila se **ve světě** *тå* се *развåли*, *разврати* като *излече* от *семейния кръг*
zkaz|it se, -ím се св. 1. *обикн. третол.* -í се *развåли* се: **maso se v teple** ~ilo на *топло месото* се *развåли*; **počasí se** ~ilo *времето* се *развåли* 2. *прен.* *развåля* се (морåлно), *развратя* се; *разглеза* се: **dívka se** ~ila *момчето* *пропåдна*, *разврати* се; ~il se **ve špatné společnosti** *той* се *събрå* с *лоши другåри* и *пропåдна*; **dítě se** ~ilo *детето* се *разглези*, *разпусна*
zkazk|a, -у ж. 1. *книж.* *приказки*, *разкази*, *сказание*, *легенда*: ~a **o strašidlech** *приказки* за *духове*, за *призраци* 2. *прен.* *небивалици*, *измишльотини*: **kolovaly o něm leccaké** ~у за *него* се *разпрåвяха* *какви* *ли* *не* *измишльотини*
zkázonosnost, -i ж. *книж.* *гибелност*, *пåгубност*, *разрушителност*, *унищюжителност*: ~ **jaderních zbraní** *разрушителност* на *ядрениите оръжия*
zkázonosný, -á, -é *книж.* *гибелен*, *разрушителен*, *унищюжителен*, *пåгубен*: ~ý **oheň** *унищюжителен* *огън*; ~á **válka** *гибелна*, *разрушителна* *война*; ~ý **vliv** *пåгубно влияние*; ~á **láska** *пåгубна любов*
zkaženost, -i ж. *развåла*, *разложение*, *развратеност*, *негодност*: ~ **mravů** *деморализация*, *развåла* на *нравите*
zkažený, -á, -é 1. *развален*, *нарушен*: ~ý **vzduch (kouřením)** *развален*, *задимен* *въздух*; ~é **vejce** *развалено* *яйце*; ~é **zuby** *развалени* *зъби* 2. *прен.* *развален*, *помрачен*: ~á **radost** *помрачена* *радост* 3. *развален*, *развратен*, *изпуснат*: ~ý **chlapec** *изпуснато момче*
zklamaně *нар.* *разочаровано*, *огорчено*: **díval se** ~ *той* *гледаше* *разочаровано*; **mluvil** ~ *той* *говореше* с *огорчение*, *огорчено*; ~ **odešel** *той* *си тръгна* *разочарован*
zklamán|í, -í *сп.* *разочарование*, *огорчение*: **způsobit někomu** ~í *разочарювам* *някого*, *причиня* *огорчение* на *някого*; **dožít se** ~í *дочåкам*, *доживея* *разочарование*
zklaman|ý, -á, -é 1. *разочарован*: ~í **návštěvníci** *разочаровани посетители*; ~ý **člověk** *разочарован* *човек* 2. *неосъществен*: ~é **naděje** *измåмени надежди*, *несбъднати мечти*; ~á **láska** *несполелена любов*

zklam|at, -u св. 1. (кого – вин. čím) разочаровам, подведа, огорча (някого с нещо): **musím tě ~at** трябва да те разочаровам; **velmi mě ~al** той много ме разочарова; **byl ~án vývojem vztahů** той беше разочарован от развитието на отношенията 2. (со) излъжа, не оправда (оаквания и под.): **~at naděje, důvěru** не оправда надежди, доверие 3. проваля се, пропадна, не сè справя: **dva žáci při zkouškách ~ali** двама ученици бяха скъсани, не сè справиха на изпитите, не сè взеха изпитите; **favorit (v závodu) ~al** фаворитът (в състезанието) се провали; **ve funkci ~al** той не сè справи на ~~търж.~~ гръм и трясък, по всички показатели

zklam|at se, -u se св. (v kot, v čet) разочаровам се (от някого, от нещо); излъжа се (в някого, в нещо): **~at se v lásce** разочаровам се в любовта, преживя любовно разочарование; **ne~al se v něm** той не сè излъга в него

zklidn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. успокоя се, укротя се, усмиря се, стана по-спокоен: **pacient po injekci ~ěl** пациентът се успокоя след инжекцията

zklidn|it, -ím св. (кого – вин.) успокоя, укротя, усмиря (някого), направя (някого) (по-) спокоен: **~it rozrušené rodiče** успокоя разтревожени родители; **~it děcko** успокоя, усмиря дете; **~it žáky** усмиря ученици

zklidn|it se, -ím se св. успокоя се, укротя се, усмиря се: **po domluvě se ~il** след като му поговориха, той се укроти

zklidn|ovat, -uji/разг. -uju несв. (кого – вин.) успокоявам, укротявам, усмирявам (някого); правя (някого) (по-)спокоен: **~ovat žáky** усмирявам ученици

zkolab|ovat, -uji/разг. -uju св. колабирам, изпадна в колапс, блокирам: **náš komputerový systém ~oval** нашата компютърна система блокира; **zdravotnictví by nemělo ~ovat** здравеопазването не би трябвало да колабира

zkolaud|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) спец. приема, одобря (обект и под.): **~ovat stavbu** приема строеж (след завършване)

zkolektiviz|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) колективизирам (нещо): **~ovat zemědělství** колективизирам земеделие

zkombin|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) комбинирам, съчетая, наглася (нещо): **~ovat barvy** съчетая цветовете, бой; **~ovat všechny možnosti** комбинирам, обмисля всички възможности

zkomercializ|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) комерсиализирам (нещо): **~ovat filmové umění** комерсиализирам киното

zkomolen|ia, -y ж. изопачена, видоизменена,

смутолевена дѹма; нещо изопачено, видоизменено, изкривено, сгрешено, смутолевено (обикн. дѹми и под.): **~a v telegramu** изопачено място в телеграма

zkomolen|ý, -á, -é изопачен, видоизменен, преиначен, неточен, изкривен, сгрешен, смутолевен: **~á výslovnost cizího slova** изопачено, неправилно, неточно произношение на чужда дѹма; **~é zprávy** изопачени, преиначени новини, вѣсти

zkomol|it, -ím св. (со) изопача, преинача, изкривя, видоизменя (нещо): **~it slovo** видоизменя, изопача дѹма; **dějepisec ~il historickou pravdu** историкът е изопачил историческата истина

zkomplet|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) комплектувам, окомплектувам (нещо): **~ovat dodávku zboží** окомплектувам стѹки за доставка; **~ovat učebnice pro střední školu** комплектувам учебници за средно училище; **~ovat ročník časopisu** комплектувам едногодишно течение на списание

zkomplik|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) усложня, затрудня (нещо); направя (нещо) трѹдно, слѹжно: **~ovat vzájemné vztahy** усложня взаимоотношения; **~ovat někomu život** усложня, утежня живота на някого

zkomplik|ovat se, обикн. третол. -uje se св. усложни се, затрудни се, комплицира се: **stav nemocného se ~oval** състоянието на болния се усложни; **situace se ~ovala** положението се усложни, комплицира се

zkompon|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) композирам, създам, напиша, сътворя (муз. произведение): **~ovat operu, píseň** композирам, напиша опера, пѣсен

zkomprimov|án|í, -í ср. комп. компресиране, съгъстяване, разг. зипване

zkomprimovan|ý, -á, -é комп. компресиран, разг. зипнат: **~ý soubor** компресиран файл

zkomprim|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) комп. компресирам, разг. зипна (файл, данни и под.): **~oval všechny soubory** той компресира всички файлове

zkompromit|ovat, -uji/разг. -uju св. (кого, со) компрометирам, злепоставя, излъжа, опозоря, посрамя, разг. орезиля (някого, нещо): **~ovat někoho pomluvami** компрометирам някого с клѹки

zkompromit|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. компрометирам се, злепоставя се, излъжа се, посрамя се, опетня се, разг. орезиля се: **~oval se zradou** той се компрометира, опетни с предателство

zkoncentr|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) 1. кон-

центрирам, съсредоточа (нещо): **~ovat vojska** съсредоточа войски; **~ovat průmysl do jedné oblasti** концентрирам промишленост в една област; **~ovat pozornost (na něčem)** съсредоточа внимание (върху нещо) **2.** хим. концентрирам (разтвор); направя (разтвор) концентриран, наситен: **~ovat roztok** концентрирам, насытя разтвор

zkoncentr|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. концентрирам се, съсредоточа се: **~oval se při pokusu** той се съсредоточи по време на опита

zkoncip|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) създам концепция, подробен план, тезиси (за нещо); съставя, създам, сътворя (нещо) в общи линии: **~ovat referát** напиша тезиси за доклад/на доклад; **~ovat článek** напиша, съставя план, тезиси на статия

zkondenz|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) **1.** хим. кондензирам (пара и под.): **~ovat páru** кондензирам пара **2.** прен. съгъстя, кондензирам (нещо): **~ovat události do několika okamžiků** кондензирам събитията в няколко мига

zkonfisk|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) конфискувам, иззема (нещо): **~ovat majetek** конфискувам имот, имущество; **~ovat knihy** конфискувам книги; **~ovat číslo časopisu** конфискувам брой на списание

zkonfront|ovat, -uji/разг. -uju св.1. (кого, со с кѹт, с ѓт) съпоставя, сравня (някого, нещо с някого, с нещо): **~ovat rukopisy** съпоставя, сравня ръкописи **2.** (кого с кѹт) направя очна стāvка (на някого с някого): **~ovat dva zatčenné** направя очна стāvка на двамата арестувани

zkonkretiz|ovat [tu-], -uji/разг. -uju св. (со) конкретизирам, уточня, прецизирам (нещо): **~ovat svou myšlenku** конкретизирам идѣята си, мисълта си; **~ovat nový pracovní postup** уточня нов метод на работа

zkonkretiz|ovat se [-tu-], обикн. третол. -uje се св. конкретизира се, прецизира се: **úkol se postupně ~oval** задачата постепенно се конкретизира, приѣ конкретен вид

zkonkrétn|it, -ím св. (со) конкретизирам, уточня, прецизирам (нещо): **~it výklad** конкретизирам, уточня изложение; **~ovat příklady** конкретизирам примери

zkonsolidovaně нар. консолидирано, стабилизирано, стабилно, здраво, силно: **jednali ~** дѣйствиа консолидирано, стабилно

zkonsolidovanost, -i ж. консолидираност, стабилизираност

zkonsolidovan|ý, -á, -é консолидиран: **plně ~ý stát** напълно консолидирана държава

zkonsolid|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) консолидирам, стабилизирам, подсиля, заздравя

(нещо): **~ovat politické vztahy** консолидирам, заздравя политически отношения; **~ovat hospodářství** консолидирам, стабилизирам икономика

zkonsolid|ovat se, -uji se/разг. -uju се св. консолидирам се, стабилизирам се, заздравя се: **průmysl se ~oval** промишленост се консолидира, стабилизира се; **strana se ~ovala** партията се консолидира

zkonstat|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) констатирам, установя, открѣя (нещо): **lékař ~oval, že smrt nastala ihned** лекарят констатира, че смъртта е настъпила веднага, незабавно

zkonstru|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) **1.** конструирам, пострѣя, изградя (нещо): **~ovat stroj, letadlo** конструирам машина, самолѣт; **~ovat námět** конструирам сюжет; **~ovat trojúhelník mat.** пострѣя триъгълник **2.** пейор. измисля, изфабрикувам, инсценирам (нещо): **~ovat (falešné) obvinění** изфабрикувам (фалшиво, невярно) обвинѣние; **~ovat provokaci** инсценирам провокация

zkontrol|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) **1.** проконтролирам, проверя (нещо): **~ovat práci** проверя (извършена) работа; **~ovat prezenci** проверя присѣствие; **~ovat stav vody** проконтролирам състоянието на вода; **~ovat osobní doklady** проверя документи за самоличност **2.** сверя (нещо): **~ovat hodinky** сверя часовник

zkonvertovan|ý, -á, -é комп. конвертиран

zkonvert|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) комп. конвертирам, прехвърля (нещо) в друг софтуер

zkoordin|ovat, -uji/разг. -uju св. (со; со с ѓт) координирам, съгласувам, съчетяя (нещо; нещо с нещо): **~ovat činnost** съгласувам дѣйност; **~ovat všechny složky souboru муз.** координирам всички партии в хор; **~ovat zájmy** съчетяя интереси; **~ovat práci s plánem** координирам работата с плана

zkop|at, -ám св. 1. (со) разкопая, разрохкам (нещо): **~at záhon** разкопая, разрохкам леха **2.** (кого – вин.) пребяя с ритници (някого): **surově ~at zajatce** жестоко пребяя с ритници плѣнник **3.** (со) разг. експр. пейор. замѣтам, омѣтам, забъркам, объркам, оплетя, оплѣскам (нещо): **~at úkol** объркам, оплѣскам задача

zkopáv|at, -ám несл. (со) разкопавам, разрохквам (нещо): **~at záhon** разкопавам, разрохквам леха

zkoprněle нар. експр. 1. силно изненадано; изумѣно, слияно, смаяно, втрещѣно; разг. експр. шашнато, шашардисано; като шашнат, като шашардисан, като гръмнат, като втрещѣн, като загубил ума и дума (от изненада) **2.** вцепе-

нѐно, вдървѐно; като вцепенѐн, като вдървѐн, като замрѣзнал, като смразѐн, като препариран, като парализиран (*от страх*)

zkoprnělý, -á, -é 1. силно изненадан, изумѐн; слисан, смаян, втрещѐн; *разг. експр.* шашнат, шашардисан, грѣмнат; загубил ѹма и дѹма, глѣтнал езика си (*от изненада*) 2. силно уплашен, изплашен; вцепенѐн, вдървѐн, замрѣзнал, смразѐн, препариран, парализиран; загубил ѹма и дѹма, глѣтнал си езика (*от страх*)

♦ **зѣрѣн**
втрещѐн; загубя ѹма и дѹма, глѣтна си езика (*от изненада*) б) остана като вцепенѐн, като вдървѐн, като изтрѣпнал, като парализиран; вцепеня се, вдървя се, изтрѣпна, замрѣзна, смразя се, парализирам се; *разг.* загубя ѹма и дѹма, глѣтна си езика (*от страх*)

zkoprnět, -ím, 3. мн. -ѣjí/-í св. (-; *ѣím*) *експр.*

1. силно се изненадам; изумя се, слисам се, смая се, втрещя се; *разг. експр.* шашна се, шашардисам се; изгубя ѹма и дѹма, глѣтна си езика (*от изненада и под.*): **údivem celý ~ěl** той се втрещи, изгуби ѹма и дѹма от удивление 2. вцепеня се, вдървя се, изтрѣпна, замрѣзна, смразя се, препарирам се, парализирам се; *разг. експр.* загубя ѹма и дѹма, глѣтна си езика (*от страх и под.*): **leknutím celá ~ěla** тя се вцепени, глѣтна си езика от уплаха

zkorigovat, -uji/разг. -uju св. (*со*) коригирам, поправа, оправя, променя, прецизирам (*нещо*); внеса корѣкции, поправки, промени (*в нещо*): **~ovat text, článek** коригирам текст, статия; **~ovat úkol** коригирам, прецизирам задача; **~ovat své mínění o příteli** коригирам, променя мнѐнието си за приятел; **~ovat výsledek utkání** коригирам, променя резултат от спортна срѣща

zkormouceně нар. сломѐно, съкрушѐно, смазано, унило, потиснато, угнетѐно, депресирано; натѣжѐно, опечалѐно, разстроѐно; *разг.* омърлѹшено, оклѹмало/оклѹмано; с клѹмнал нѹс, с клѹмнала глава; *разг. експр.* сякаш са ми потѣнали гемийте: **mluvil ~** той говорѣше потиснато, депресирано, омърлѹшено; **matka seděla ~** майка(та) седѣше омърлѹшена, сякаш ѱ бяха потѣнали гемийте

zkormoucenost, -i ж. сломѐност, съкрушѐност, унилоост, потиснатост, угнетѐност, депресираност; опечалѐност, разстроѐност; *разг.* омърлѹшеност, оклѹмалост/оклѹманост

zkormoucen|ý, -á, -é сломѐн, съкрушѐн, смазан, унил, потиснат, угнетѐн, депресиран; натѣжѐн, опечалѐн, разстроѐн; *разг.* омърлѹшен, оклѹмал; който е с клѹмнал нѹс, с клѹмнала глава;

разг. експр. който изглѣжда така, сякаш са му потѣнали гемийте: **mluvila ~ým hlasem** тя говорѣше с унил, с тѣжен, с омърлѹшен глас; **být z něčeho (celý) ~ý** (много) съм съкрушѐн, потиснат, разстроѐн, депресиран от нещо; изглѣждам така, сякаш са ми потѣнали гемийте **zkormout|it, -ím** св. (*кого – вин.; кого ѣím*) сломя, съкруша, смажа, угнетя, потисна, депресирам, натѣжа, опечаля, огорча, разстроя (*някого; някого с нещо*): **~it přítele zpravou** съкруша, натѣжа, разстроя приятел с вѣст, със съобщѣние

zkornatěl|ý, -á, -é мед. втвърдѐн, затвърдял, уплѣтнѐн, склерозирал: **~é tepny** склерозирали, втвърдѐни артерии

zkornatěn|í, -í мед. склерѹза; втвърдяване, затвърдяване, уплѣтняване (*на телесен орган и под.*): **~í tepen** артериосклерѹза

zkornat|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ѣjí/-í св. мед. склерозира; втвърди се, затвърдѣе, уплѣтнѣ се; претѣрпѣ склерѹза (*за телесен орган и под.*): **tepny ~ěly** артериите са склерозирали

zkorumpovaně нар. корумпирано, продажно, подкѹпно, поквѣрено

zkorumpovanost, -i ж. корумпираност, продажност, подкѹпност, поквѣреност

zkorumpovan|ý, -á, -é корумпиран, продажен, подкѹпен, поквѣрен: **~ý tisk** корумпиран, продажен печат; **~á policie** корумпирана, подкѹпна, продажна полиция; **~ý úředník** корумпиран, продажен чиновник; **~ý režim** корумпиран, гнил режим; **byl mravně ~ý** той бѣше нравствено корумпиран, поквѣрен

zkorumpovat, -uji/разг. -uju св. (*кого, со ѣím*) корумпирам, подкѹпя, поквѣря (*някого, нещо с нещо*): **~ovat administrativu (podplácením)** корумпирам, поквѣря администрация (с подкупи)

zkosa нар. по-рядко 1. кѹсо, на̀прѣчно, на̀преки/на̀преко 2. надмѣнно, високомѣрно, пренебрежително

zkoseně нар. кѹсо, скосѐно

zkosen|ý, -á, -é скосѐн; кѹсо срязан, отрязан: **~á hrana** скосѐн рѣб

zkos|it, -ím св. (*со*) скося (*нещо*); кѹсо срѣжа, отрѣжа (*нещо*): **~it rohy stolu** скося ѳгли на маса

zkostnatěle нар. закостеняло, вкостеняло, консервативно, наза̀дничаво, *книж.* ретроградно

zkostnatělost, -i ж. закостенялоост, вкостенялоост, консервативност, наза̀дничавост, *книж.* ретроградност: **byrokratická ~** бюрократична закостенялоост, консервативност; **vynikal svou ~í** той се открояваше, изпѣкваше с консервативността си, с наза̀дничавостта си

zkostnatělý, -á, -é заkostenял, вкостенял, консервативен, назадничав, *книж.* ретрограден: **byl ~ým puntičkářem** той беше заkostenял педант; **~é názory** консервативни, заkostenяли, назадничави възгледи; **vést ~ý způsob života** вода консервативен, старовремски начин на живот

zkostnatět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. заkostenя; стана заkostenял, консервативен, назадничав, ретрограден; *книж.* превърна се в ретроград: **~ět ve svých názorech** заkostenя, стана консервативен във възгледите си

zkoumán|í, -í ср. изследване, изучаване, проучване: **exaktní ~í** точни изследвания

zkoumat, -ám нескв. **1. (со)** изследвам, изучавам, проучвам, проверявам, разглеждам (*нещо*): **~at složení půdy** изследвам състава на почва; **~at veřejné mínění** проучвам, изследвам общественото мнение; **~at stav průmyslu** проучвам състоянието на промишлеността; **~at jakost výrobků** изследвам качеството на изделия; **~at statistické údaje** проучвам, проверявам статистически данни **2. (кого, со)** (изпитателно, изучаващо, проучвателно) разглеждам, оглеждам (*някого, нещо*): **pátravě ~at příchozího** изпитателно, изучаващо оглеждам (ново)дошъл (човек)

zkoumavě нар. изпитателно, изучаващо, проучвателно: **~ se dívat** гледам изпитателно, изучаващо

zkoumavý, -á, -é изпитателен, изучаващ, проучвателен: **~ý pohled** изпитателен, изучаващ поглед; **~é dotazy** проучващи въпроси

zkoup|at, -u/-ám св. **1. (кого – вин.; кого kde)** хвърля (*някого обикн. във вода*); намокря, окъпя (*някого някъде*) (против волята му): **~at kluka v potoce** хвърля, окъпя (насила) момче в поток **2. (кого – вин. čím) разг. експр.** поставя натясно, добре подреда, добре наглася, проваля, компрометирам, дискредитирам, изложя (*някого с нещо*): **~at žáka základnou otázkou** поставя натясно, проваля ученик с коварен въпрос; **~ala obžalovaného svou výpovědí** с показанията си тя постави обвиняемия натясно, тя компрометира, изложи обвиняемия

zkoup|at se, -u se/-ám se св. **1. (-; kde)** (без да йскам) падна (*обикн. във вода*) и се намокря, окъпя се (против волята си): **~at se v potoce** без да йскам падна и се намокря, окъпя се в поток **2. (-; čím) разг. експр.** (сам) се поставя натясно, добре се подреда, добре се наглася, проваля се, компрометирам се, дискредитирам се, изложя се (-; с нещо): **~at se svou**

výpovědí добре се подреда, поставя се на тясно, компрометирам се с показанията си

zkoušející I, -ího м. экзаминатор, изпитващ: **přísný ~í** строг экзаминатор

zkoušející II, -í ж. экзаминаторка, изпитваща: **přísná ~í** строгa экзаминаторка

zkoušen|í, -í ср. **1. учил.** изпитване, экзаминация: **~í žáků, studentů** изпитване на ученици, на студенти **2. техн.** изпитване, изпробване: **~í mechanických vlastností** изпробване на механични качества, свойства

zkoušen|ý, -á, -é **1.** пати, препати, изпати, страдал, изстрадал; подлаган на изпитание/на изпитания: **těžce ~ý člověk, národ** многострадален, пати и препати човек, народ

♦ **zkoušen|ý, -á, -é** изпитван, изпробван, проверяван: **~ý stroj** изпитвана, изпробвана машина **3. учил.** изпитван, экзаминация: **~ý žák, student** изпитван ученик, студент

zkoušet, -ím, 3. мн. -ějí/-í нескв. **1. (со; со na kot, na čet)** пробвам, изпробвам, опитвам, изпитвам, тествам, проверявам (*нещо*); подлагам на изпитание, на тестване (*нещо*): **~et ostří kosy** пробвам, изпитвам острие на коса; **~et nový stroj v terénu** пробвам, изпитвам, проверявам нова машина в терен, при теренни условия; **~et někomu sluch** проверявам не-

чужо ♦ **~et něčím** ксьмета си; **~et něčí trpělivost** подлагам на изпитание нечие търпение **2. (со; кому со)** пробвам, изпробвам, мържа, премержам (*нещо; на някого нещо*): **~et si nové střevíce, nový kabát** пробвам си, мържа си нови обувки, ново палто **3. (с инф.)** правя опит(и), пробвам, опитвам (се) (*да (на)права нещо*): **po operaci už ~í chodit** след операцията той/тя се опитва да ходи; **~et psát verše** опитвам (се) да пиша стихове **4. (-; кого – вин.; кого z čeho, jak)** учил. изпитвам, разг. учил. вдигам (-; *някого; някого по нещо, върху нещо/на нещо, никак*): **~et studenty z angličtiny** изпитвам студенти по английски (език); **~et žáky z nových slovíček** изпитвам ученици на нови/върху нови думи; **~et ústně, písemně** изпитвам устно, писмено; **~et přísně, shovívavě** изпитвам строго, снизходително **5. (со; -)** репетирам (*нещо; -*): **~et divadelní hru** репетирам театрална пиеса; **~et hudební skladbu** репетирам музикално произведение; **ochotníci ~eli každý večer** самодейците, аматьорите, непрофесионалните актьори репетираха всяка вечер; **orchestr ~el Slovanské tance** оркестърът репетираше „Славянски танци“

♦ **~et** **~et**

jak) прàвя òпити, òпытвам се да напра́вя не́що, да пости́гна успе́х, напра́дък (*с не́що, с ня́кого; с не́що, с ня́кого ня́как*): **~í to s češtinou a** то́й/тя́ се о́пытва да на́учи че́шки (ези́к) **б**) то́й/тя́ се о́пытва да се разбе́ре (*с ня́кого*) на че́шки ези́к; **~et to s někým po dobrém i po zlém** о́пытвам с ня́кого и с до́брò, и с ло́шо **7.** (*–; со*) изпíтвам, изживя́вам, пона́сям, изгъ́рпявам (*мъ́чи, страда́ния и под.*); виждам голя́м зòр: **v nemocnici mnoho ~ela** в бо́лницата тя изпíтваше го́лèми бо́лки, до́ста стра́даше; **~í od manželky kvůli kouření** то́й вижда голя́м зòр от же́нà си, же́нà му мнòго го то́рмòзи заради пу́шенето, заради ци́гарите **8.** (*čeho*) ма́лко о́стар. изпíтвам, пона́сям (*не́що*); стра́дам (*от не́що*); (*не́що*) ме мъ́чи, измъ́чва ме, то́рмòзи ме: **~et strachu, zimu, hladu** изпíтвам стра́х, стúд, гла́д; мъ́чи ме **срдудити** **~čidit** о́пíтвася, изпíтвам нечовèшки бо́лки

zkouš[ka, -ky ж. 1. (*z čeho*) учил. изпит (*по не́що*): **~ka z matematiky, z biologie** изпит по матемàтика, по биолòгия; **písemná, ústní ~ka** пiсмен, úстен изпит; **opravná ~ka** поправителен изпит; **maturitní ~ka** зрелостен изпит, матúра; **přijímací ~ka** приèмен изпит; **závěrečná ~ka** заклучителен изпит; **státní ~ka** държавен изпит; **podrobit se ~ce** подлòжа се на изпит; **složit, udělat ~ku** полòжа, взèма изпит; **propadnout při ~ce** проваля се, пропàдна на изпит; **řidičská ~ka** шофòрски изпит; изпит по кормúване, по шофúране **2.** изпитàние, провèрка: **těžké životní ~ky** те́жки, трудни житèйски изпитàния; **podrobit národ těžké ~ce** подлòжа нарòд на те́жко изпитàние; **obstát v historické ~ce** издържà на провèрката на вре́мето; **přestát všechny ~ky osudu** усто́я на всiчки изпитàния на съдбàта; **soutěž byla ~kou vytrvalosti** състезàнието бèше провèрка за издръжливост **3.** *техн.* изпитàние, изпíтване, прòбване, изпрòбване, прòба, тест, тестúване, провèрка: **podrobit nový stroj ~ce** изпрòбвам, изпíтам нòва машúна; **laboratorní ~ka** лаборàтно изпíтване, тестúване; **~ka tvrdosti** изпрòбване, изпíтване на твèрдост; **~ka ohybem/ohybová ~ka** прòба за еластичност; **~ka tlakem** прòба под налягане; **provozní ~ka (auta)** прòбна експлоатàция, експлоатàционно изпрòбване (на кола); **zátěžkávací ~ka** изпитàние на издръжливост *и прен.* **4.** *мед.* изслèдване, анàлиз, тест: **krevní ~ka** анàлиз на кръвта; **~ka zraku** провèрка, тèст на зрèнието **5.** прòба, òпит: **za ~ku to stojí** òпитът си стру́ва, заслу́жава си да се òпита; **vzít někoho na ~ku** взèма ня́кого на

прòбен срòк; взèмам ня́кого прòбно; **udělat něco na ~ku** напра́вя не́що за прòба, прòбно **6.** изпрòбване, премèрване, прòба *свúцо и шив.*: **~ka šatů a** *шив.* прòба на рòкля **б**) прòба, изпрòбване, премèрване на рòкля; **jít na ~ku kabátu** оти́вам на прòба на палтò **6.** *театр.* муз. репети́ция: **~ka na koncert** репети́ция на концèрт; **~ka divadelní hry** репети́ция на театрàлна пиèса; **generální ~ka** генерàлна репети́ция; **čtená ~ka** репети́ция на ма́са

zkouškov[ý, -á, -é изпитен: **~é období** изпитна сèсия; **~ý termín** изпитна дàта; дàта на изпит

zkrabat[ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. (čít; –) набрèчка се, сбрèчка се, загрубèе (*от не́що; –*): **čelo ~ělo vráskami** чёлòто бèше набрèчкано, бèше покрито с брèчки; **kůže ~ěla** кòжата се е сбрèчкала, покpила се е с брèчки, загрубèла е

zkrabat[ít, -ím св. (со) набрèчкам, сбрèчкам, смрèщя, навèся (*не́що*): **~it čelo** набрèчкам, смрèщя, свèся чёлò

zkrabat[ít se, обикн. третол. -í se св. (čít; –) набрèчка се, сбрèчка се, смрèщи се, свèси се (*–; от не́що*): **čelo se mu ~ilo dojetím** от вълнèние чёлòто му се набрèчка

zkráceně нар. съкратèно; в съкратèн вид: **~ citovat název knihy** съкратèно цитúра заглавие на кнúга

zkrácení, -í ср. 1. скъсьяване, подкъсьяване, намаляване: **~í sukně** скъсьяване, подкъсьяване на полà **2.** съкращàване, намаляване: **~í textu** съкращàване на тèкст; **~í prázdnin** съкращàване на вакàнция

zkrácení[ý, -á, -é 1. скъсèн, подкъсèн, намалèн: **~á sukně** скъсèна, подкъсèна полà **2.** съкратèн, намалèн: **~á lhůta stavby** съкратèн срòк на строителство; **~á délka trestu** съкратèн, намалèн срòк на наказàние; **~ý článek** съкратèна, намалèна стàтия; стàтия в пò-кратък вариант

zkrac[ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (*со; кому со*) скъсьявам, подкъсьявам, намалявам (*не́що; на ня́кого не́що*): **~ovat šaty, provaz** скъсьявам рòкля, вèжè **2.** (*со; кому со*) съкращàвам, намалявам (*не́що; на ня́кого не́що*): **~ovat pracovní dobu** съкращàвам, намалявам работно вре́ме **3.** обикн. **zkrac[ovat si, -uji si/разг. -uju si** (*со čít*) запèлвам, разнообразявам (*не́що с не́що*); разг. убивам (*времето си с не́що*): **~ovat si čas něčím** запèлвам, разнообразявам вре́мето си с не́що; **~ovat si dlouhou chvíli četbou** развлèчам се с чèтене; убивам, прогòнвам скúката с чèтене **4.** (*со; кому со*) оръзвам, ограничàвам, намалявам (*не́що; на ня́кого не́що*): **~ovat někomu práva** оръзвам не́чии правà; **~ovat něčí moc** оръзвам,

ограничавам нечия власт **5.** (*кого – вин. в чет*) ограничавам (*някого в нещо, за нещо, откъм нещо*); намалявам, оръзвам (*на някого нещо*): **~ovat dítě v jídle** икономисвам, пестя от храната на детё; **~ovat někoho v jeho právech** ограничавам правата на някого **6.** (*кого – вин. о со*) лишавам (*някого от нещо*); оставам (*някого без нещо*); отнемам, вземам (*на някого нещо*): **~ovat někoho o dědický podíl** оставам някого без наследствен дял

zkrac|ovat se, обикн. третол. -uje se нескв.

1. става по-къс; скъсява се, намалява: **stín se v poledne ~oval** по обед, по пладне сянката намаляваше, скъсяваше се **2.** става по-кратък; съкращава се, скъсява се, намалява: **na podzim se den ~uje** през есента денят намалява, скъсява се, става по-къс

zkrachoval|ý, zkrachovan|ý, -á, -é 1. фалирал, банкрутирал; претърпял крах, фалит, банкрут: **~á banka** фалирала банка; **~ý podnik** фалирало, банкрутирало предприятие; **~á akční společnost** фалирало, банкрутирало акционерно дружество **2. прен.** фалирал, банкрутирал; претърпял крах; провален, провалил се, опропастен: **~ý režim** банкрутирал, провалил се режим; **~ý politický systém** банкрутирало, претърпяло крах, провалило се политическо същество, изпаднал човек

zkrach|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. фалирам, банкрутирам; претърпя крах, фалит, банкрут; разг. изгърмя: **banka ~ovala** банката фалира; **půjčil peníze a ~oval** той даде пари на заем и фалира/разг. изгърмя **2. обикн. третол. -uje (-; кому)** прен. провали се, пропадне, осуети се: **plány jim ~ovaly** плановете им се провалиха, осуетиха се

zkraje I нар. от (самото) начало: **vezmeme to ~** ще започнем от (самото) начало

zkraje II предлог с род. (čeho) в (самото) начало на (*нещо*): **~řady** в началото на реда; **hned ~ vyprávění** в самото начало на разказа

zkrápět вж. skrápět

zkrásn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. разхубавя се; стана красив: **její tvář ~ěla** лицето ѝ се разхубави **zkrášl|it, -ím св. (со; кому со)** разкрася, украся, поукрася (*нещо; на някого нещо*): **umět si ~it domov** умёя да разкрася, да подредя уютно дома си; **~it vyprávění** поукрася, разкрася разказа си

zkrášl|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со; кому со) разкрасявам, украсявам, поукрасявам (*нещо; на някого нещо*): **~ovala často pracovnu květinami** тя често разкрасяваше кабинета с цветя **zkrat, -u м. електр.** късо съединение: ~ v

elektrickém vedení късо съединение в електрическа мрежа

zkrát|it, -tím св. 1. (со; кому со) скъся, намаля (*нещо; на някого нещо*): **~tit sukni** скъся пола **2. (со; кому со)** съкратя, намаля (*нещо; на някого нещо*): **~tit text** съкратя текст; **~tit dodací lhůtu** съкратя, намаля срок на доставка; **~tit někomu délku trestu** съкратя, намаля на някого продължителност, срок на наказание; **~tit si cestu** съкратя пътя си; **~tit zlomek мат.** съкратя дроб; **~tit krok! спорт.** намали крачка! **3. обикн. zkrát|it si, -tím si (со; кому)** запълня, разнообразя (*нещо с нещо*); разг. убия (*времето си с нещо*): **~tit si čas něčím** запълня, разнообразя времето си с нещо; **~tit si dlouhou chvíli četbou** развлека се с четене; убия, прогоня скуката с четене **4. (со; кому со)** орёжа, огранича, намаля (*нещо; на някого нещо*): **~tit někomu práva** огранича, орёжа нечий права; **~tit něčí moc** огранича, орёжа нечия власт; **~tit důchod** намаля, орёжа пенсия; **byl ~cen na mzdě** намаляха, орёзаха му заплатата; удариха го в заплатата **5. (кого – вин. в чет)** лишя (*някого от нещо*); намаля, орёжа (*на някого нещо*): **~tit pacienta v jídle** лишя пациент от пълна дажба, от пълн порцион; намаля дажбата, порционна на пациент **6. (кого – вин. о со)** лишя (*някого от нещо*); остава (*някого без нещо*); отнема, взема (*на някого нещо*): **~tit někoho o dědický podíl** остава някого без наследство главя някого

zkrát|it se, обикн. третол. -tí se св. 1. скъся се, свие се, смали се; стәне по-къс, по-малък: **práním se sukně ~tila** от прането полата се скъсява (гледай) да не сё прекънеш! нищо няма да ти стәне, ако го направиш! не бъди толкова мързелив(а)! **2.** съкрати се, скъся се, намали се, намалёе; стәне по-кратък, по-къс: **čekání ve frontě se ~tilo** на опашката вёче не сё чакаше толкова време; **období zkoušek se ~tilo** изпитната сёсия стана по-кратка

zkrat|ka, -ky ж. 1. съкращение, абривиатура *също и език*: **iniciálová ~ka** съкращение с инициали; **slabičná ~ka** сричково съкращение; **podepisovat se ~kou** подписвам се съкратёно **2.** сбит, стёгнат начин на изразяване: **shrnout něco do ~ky** сбито, стёгнато обобщя нещо; **zmínit se o něčem jen ve ~ce** спомена (за) нещо съвсём накратко **3.** по-къс път, маршрут: **~ka lesem** по-къс път през гора; **jít na vrchol hory ~kou** отивам до планински връх, изкачвам планински връх по по-къс път, маршрут

zkrátka I нар. 1. изкъсо: **držet koně** ~ държã кôнcтãвкo♦ **čtít dno** държã някого изкъсо; **vzít někoho** ~ *експр.* измãмã, излãжã, ощетã някого; *разг. експр.* мина, прецãкам някого; удãря някого в кантãра 2. крãтко, за крãтко врãме, набързо, нãдвãнãтрã, на бърза рãкã: **odpovědět** ~ отгвoрã обцãнãно♦ **vãzãrã** прãвã ня нещo набързо, на бърза рãкã, по бързата процедура б) умрã скоропостãжно, набързо, на бърза рãкã 3. рãзко; бãз да се церемонã, бãз да си поплãвам: **odbyt někoho** ~ отрãжã нãсãвãтo♦ **prã** прãсãнã оцãнãнãрãсãсãбãвãтo♦ **dobře** нãкрãтко (кãзãно); с еднã дãмã, с двã дãми (кãзãно)

zkrátka II част. нãкрãтко (кãзãно); с еднã дãмã, с двã дãми (кãзãно): **je** ~ **domýšlivý** с еднã дãмã, тoй е самонãдãен, нãдãт

zkratkovitě нар. стãгнãто, сбãто, лаконãчно: ~ **referovat** доклãдãвам стãгнãто, лаконãчно

zkratkovitý, -á, -é стãгнãт, сбãт, лаконãчен: ~ **ý styl** лаконãчен стãл; ~ **é vyprávění** сбãт рãзкãз; ~ **é reportážní pásmo** стãгнãто, сбãто репор-тãжно предãване

zkratkový, -á, -é обикн. в сãчет. ~ **á slova** *език.* слoжнoськратãни дãми, грãпови съкращãния

zkresleně нар. 1. изопãчãно, изкривãно, деформãрано: **vidět něco** ~ вãждам нещo изкривãно, изопãчãно, деформãрано 2. подпрãвãно, преинãчãно, изопãчãно, преврãтно, невãрно, лãжливо: **informovat** ~ информãрам преврãтно, невãрно, изопãчãно; поднãсям преинãчãно, изопãчãно, преврãтна информãция

zkreslení, -í ср. 1. изопãчãване, изкривãване, деформãране: ~ **í obrazu** изкривãване, деформãране на обрãз 2. подпрãвãне, преинãчãване, изопãчãване: ~ **í skutečnosti** подпрãвãне, преинãчãване, изопãчãване на действãтелностã

zkreslenost, -í ж. 1. изопãчãност, изкривãност, деформãраност: ~ **obrazu** изкривãност, деформãраност на обрãз 2. подпрãвеност, преинãченост, изопãченост, преврãтност, невãрност, лãжливост: ~ **představ** невãрност, прãсãленост, изопãченост на предãвãи

zkreslení, -á, -é 1. изопãчãн, изкривãн, деформãран: ~ **ý obraz** изкривãн, деформãран обрãз 2. подпрãвãн, преинãчãн, изопãчãн, преврãтен, невãрен, лãжлив: **mít ~ou představu o něčem** имãм преврãтна, невãрна предãвãа за нещo; ~ **á zpráva** подпрãвãно, преинãчãно, невãрно, лãжливо съобщãние; ~ **á skutečnost** преинãчãно, подпрãвãно, изопãчãно действãтелност

zkreslit, -ím св. (со) 1. изопãчã, изкривã, деформãрам (*нещо*); предãм, предãвãя (*нещо*)

изопãчãно, изкривãно, деформãрано: ~ **it obraz** изкривã, деформãрам обрãз; **zrcadlo ~ilo postavu** оглãдãлото изкривã фãгурãта

2. подпрãвãя, преинãчã, изопãчã (*нещо*); предãм, предãвãя (*нещо*) подпрãвãно, преинãчãно, изопãчãно, преврãтно, невãрно, лãжливо: ~ **it pravdu** преинãчã, подпрãвãя, изопãчã ÿстина; ~ **it zpravu** преинãчã, подпрãвãя, изопãчã съобщãние

zkreslovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* 1. изопãчãвам, изкривãвам, деформãрам (*нещо*); предãвам, предãвãям (*нещо*) изопãчãно, изкривãно, деформãрано: ~ **ovat obraz** изопãчãвам, изкривãвам обрãз, картинã; **telefon ~uje barvu hlasu** телефонãт деформãра, промãня тãмбãра на глãсã 2. подпрãвãям, преинãчãвам, изопãчãвам (*нещо*); предãвам, предãвãям (*нещо*) подпрãвãно, преинãчãно, изопãчãно, преврãтно, невãрно, лãжливо: **často ~oval pravdu** тoй чãсто преинãчãваше, подпрãвãяше, изопãчãваше ÿстинãта; **účetní ~ovala celkovou bilanci** счетоводãтелкãта подпрãвãяше, преинãчãваше, предãвãяше преврãтно обцãия бãлãнс

zkritizovat [-ту-], -uji/разг. -uju *св. (со, коho)* разкритãкãвам, подлãжã (*нещо, някого*) на крãтика: ~ **ovat sbírku básní** разкритãкãвам стãхосбãрка; ~ **ovat autora, jeho dílo** разкритãкãвам ãвтор, нãгово произведãние; ~ **ovat něčí názory** разкритãкãвам, подлãжã на крãтика нãчãи вãзглãди; ~ **ovat nový oblek** разкритãкãвам нoв кoстãм

zkrmít, -ím св. (со; со котu) изрãзхãдãвам (*нещо*) за хрãнã (*на животни*); свършã (*нещо*), кãто хрãнã (*животни*): ~ **it brambory prasatím** свършã, изрãзхãдãвам картoфи за прãсãта

zkrmlovat, -uji/разг. -uju *несв. (со; со котu)* изрãзхãдãвам (*нещо*) за хрãнã (*на животни*); свършãм (*нещо*), кãто хрãнã (*животни*): ~ **ovat zrní slepicím** свършãм, изрãзхãдãвам зãрнo за кoкoшкã

zkropit *вж. skropit*

zkrotit, -ím св. (коho, со) укрoтã, усмирã, обуздãя, *разг.* озãптã (*някого, нещо*): ~ **it dravé zvíře** укрoтã, обуздãя хãщно живoтно; ~ **it splašeného koně** укрoтã, обуздãя подплãшен кoн; ~ **it rozjívěné děti** умирã, обуздãя, озãптãя разлудãвали се децã; ~ **it svou vášeň** укрoтã, обуздãя, овладãя стрãстã си

zkrotle нар. крoтко, мãрно, тãхо, послãшно

zkrotlý, -á, -é укрoтил се, усмирãл се, прãтихнãл, крoтãвшã; крoтãк, мãрен, тãх, послãшен: ~ **ý chlapec** усмирãло се, прãтихнãло, крoтãвшãо момчã; ~ **á šelma** укрoтил се, прãтихнãл, крoтãвшã хãщник

zkrot|nout, -nu *св.* укротя се, усмиря се, притихна; стана кротък, мирен, тих, послушен: **dravý pták** ~l хищната, грабливата птица се укротя, притихна, стана кротка; **ze začátku byl zuřivý, ale nakonec** ~l отначало той се беше разбеснял, но накрая се укротя

zkrouceně *нар.* **1.** усукано, пресукано, извито, измътнато, изкривено, разкривено, деформирано **2.** изопачено, преиначено, пресилено, невярно

zkroucen|ý, -á, -é **1.** усукан, пресукан, извит, измътнат, изкривен, разкривен, деформиран: ~ý **drát** усукана жица, тел; ~ý **list** извит, усукан лист; ~ý **strom** изкривено, разкривено, криво дърво; ~é **prsty** изкривени, разкривени, деформирани пръсти; ~ý **stařec** изкривен, прекъснат ♦ **být, sedět, ležet (někde)** ~ý

jako paragraf свил съм се, седя, лежа свит (някъде) като ер малък **2.** изопачен, преиначен, пресилен, невърен; представен, изтълкуван, предан превратно, изопачено, преиначено, пресилено, невярно: ~ý **výrok** изопачено, преиначено твърдение; изопачена, преиначена сентенция

zkroušeně *нар.* **1.** съкрушено, покрушено, сломено, смазано, съсипано, потресено, потиснато, разстроено; с покруса: **tvářit se** ~ изглеждам съкрушен, смазан, съсипан **2.** примирено, смирено; с примирение, със смирение: ~ **se přiznat** призна с примирение, примирено

zkroušen|ý, -á, -é **1.** съкрушен, покрусен, сломен, смазан, съсипан, потресен, потиснат, разстроен: **mluvit** ~ým **hlasem** говоря с покрусен, с разстроен глас; ~ý **viník** покрусен, смазан, съсипан виновник **2.** примирен, смирен: ~é **přiznání** примирено признание, признание с примирение

zkrou|tit, -tím *св.* **1.** (со; komu co čím) усуча, пресуча, извия, измътна, изкривя, разкривя, деформирам (нещо; на някого нещо с нещо): ~tit **drát** усуча тел, жица; ~tit **plech** усуча ламарина; **prkno bylo vlhkem** ~ceno дъската се беше изкривила, беше се измътнала от влагата; ~tit **obličej bolesti** изкривя лице в болезнена гримаса; ~tit **někomu ruce dozadu** извия, усуча назад нечий ръце; **nemoc mu** ~tila **údy** болестта му разкривя/беше му разкривила крайниците **2.** (со) изопача, преинача (нещо); превратно, изопачено, преиначено, невярно, лъжливо предам, представя, изтълкувам (нещо): ~tit **paragraf zákona** преинача, изопача, превратно изтълкувам параграф на закон; ~tit **něčí vyprávění** преинача, изопача, превратно предам нечий разказ

zkrou|t se, -ím se *св.* (-; čím) усуча се, пресуча

се, подгъна се, свия се, извия се, подвия се, накъдря се, измътна се, изкривя се, разкривя се, сгърча се, деформирам се (-; от нещо): ~it **se bolestí** сгърча се, свия се от болка; **drát se** ~il телта, жицата се е усучала; **okraj koberce se** ~il краят на килима се е подгънал; **deska stolu se vlhkem** ~ila плътът на масата се е изкривил, деформиран се е от влагата; **plech se žárem** ~il ламарината се е измътнала, деформирала се е от жегата, от горещината, от високата температура; **vlasý se jí** ~ily косата ѝ се е накъдрила

zkrucován|í, -í *ср. снец.* пресукване

zkrucovat, -uji *разг. -uju* *несв.* **1.** (со; komu co čím) усуквам, пресуквам, суча, свивам, извивам, подвивам, измятам, кривя, изкривявам, разкривявам, сгърчвам, деформирам (нещо; на някого нещо с нещо): ~ovat **drát** усуквам тел, жица; ~ovat **plech** усуквам ламарина; ~ovat **obličej bolesti** изкривявам, сгърчвам лице в болезнена гримаса; ~ovat **někomu ruce dozadu** извивам, усуквам назад нечий ръце; **nemoc mu** ~uje **údy** болестта му разкривява крайниците **2.** (со) изопачавам, преиначавам (нещо); превратно, изопачено, преиначено, невярно, лъжливо предам, представям, тълкувам (нещо): ~ovat **historická fakta** преиначавам, изопачавам, превратно предам, представям, тълкувам исторически факти

zkrucovat se, -uji se *разг. -uju se* *несв.* (-; čím) усуквам се, пресуквам се, суча се, подгъвам се, свивам се, извивам се, подвивам се, къдря се, накъдря се, измятам се, кривя се, изкривявам се, разкривявам се, нагърчвам се, сгърчвам се, деформирам се (-; от нещо): ~ovat **se bolestí** гърча се, свивам се от болка; **drát se** ~uje телта, жицата се усучва; **okraj koberce se pořád** ~oval краят на килима непрекъснато се подгъваше; **prkno se vlhkem** ~uje дъската се изкривява, деформира се от влагата; **plech se žárem** ~uje ламарината се нагъва, измята се, деформира се е от жегата, от горещината, от високата температура; **vlasý se mu** ~ují косата му се къдри, подвива се

zkrušeně *нар. книж.* съкрушено, покрушено, сломено, смазано, съсипано, убито: ~ **se divala** тя гледаше съкрушено, покрушено

zkrušen|ý, -á, -é *книж.* съкрушен, покрусен, сломен, смазан, съсипан, убит: ~ý **dlouhým žalářem** сломен, съсипан, смазан от дългогодишен затвор ♦ **~ým mívá se** *разг.* убит от съдбата

zkruš|it, обикн. третол. -í *св.* (кого, со) *книж.* съкруши, покруси, сломя, смаже, съсипа, убие

(някого, нещо) (за болест, за мъка, за война, за лоша вест и под.): **nemoc ho ~ila** болестта го съсипе, смъза го; **válka ~ila lidstvo** войната покръси човечеството; **zlá zpráva ji ~ila** лошата вест я покръси, смъза я, съсипе я

zkrušovat, обикн. *третол.* -**uje** *несв.* (*koho, co*) *книж.* съкрушава, покрусява, сломява, смъзва, съсипва, убива (някого, нещо) (за болест, за мъка, за война, за лоша вест и под.): **stesk po matce ho ~oval** мъката по майка му го смъзваше, убиваше го

zkrvavě|j|ý, zkrvaven|ý, -á, -é окървавен, разкървавен, кървав: **~á tvář** окървавено лице; **~ý nůž** окървавен, кървав нож

zkrvav|it, -ím *св.* **1.** (*co, koho; komu co*) окървавя, разкървавя, разраня до кръв (нещо, някого; на някого нещо): **~it si nohy o trní** разкървавя си, разраня си до кръв краката в трънак/из тръни **2.** обикн. *третол.* -**í** (*co; komu co*) обагри в (кърваво) червено, зачерви (нещо; на някого нещо) (за студ и под.): **mráz mu ~il tváře** студът зачерви бузите му

zkrvav|it se, -ím se *св.* окървавя се, разкървавя се; разраня се до кръв: **ruka se jí ~ila** ръката ѝ се окървавя, разкървавя се

zkřehl|ý, -á, -é **1.** премръзнал, замръзнал, вкочанен, вкочанясал (*от студ и под.*): **zimou ~é dítě** премръзнало, вкочанено от студ дете; **prsty ~é sněhem** премръзнали, вкочанени от снега пръсти **2.** стана крехък, чуплив (*при ниска температура*): **mrazem ~é železo** стана крехко, чупливо от студа желязо **3.** омекнал, стана мек, крехък (*след топлинна обработка*): **pečením ~é maso** крехко, омекнало от печенето месо

zkřeh|nout, -nu *св.* (*čím*) **1.** премръзна, замръзна, вкочаня, вкочаня се, вкочанясам (*от студ и под.*): **prsty jí ~ly zimou** пръстите ѝ премръзнаха, вкочаниха се от студ **2.** обикн. *третол.* -**ne** стана крехък, чуплив (*при ниска температура*): **železo mrazem ~ne** желязото става чупливо от студа, при ниски температури **3.** обикн. *третол.* -**ne** омекне, стана крехък, мек (*след топлинна обработка*): **maso pečením ~lo** при печене, след топлинна обработка месото омеква, става крехко

zkřís|nout, -nu *св.* (*koho, co*) *разг. експр.* разтърся, засегна, смъжа, съсипе; *разг. експр.* разкатая (някого, нещо); *разг. експр.* разкажа играта (на някого, на нещо): **nemoc ho ~la** болестта го разтърси; *разг. експр.* болестта го разката, разказа му играта

zkřiven|í, -í *ср., по-рядко* **zkřivenin|a, -u** *ж.* изкривяване, кривина: **~í páteře** мед. изкривя-

ване на гръбначния стълб; **~í vrtu** *техн.* изкривяване на сондажен отвор

zkřiven|ý, -á, -é изкривен, разкривен, крив, изметнат, деформиран: **~ý hřebík** крив, изкривен гвоздей, пирон; **~á páteř** изкривен, деформиран гръбначен стълб; **ruce ~é revmatizmem** изкривени, разкривени от ревматизъм ръце; **zlobou ~á tvář** разкривено от злоба лице; **~é zrcadlo** криво огледало

zkřiv|it, -ím *св.* (*co, рядко koho; komu co; co čím*) изкривя, разкривя, деформирам (нещо, рядко някого; на някого нещо; нещо с нещо): **~it klíč** изкривя ключ; **~it si záda těžkou prací** изкривя си гърба, изкривя се от тежък труд; *разг.* остана без кръст от тежка работа; **~it ironicky rty** изкривя, свия иронично устни

♦ **~it komputér** изкривя, разваля характера на някого; **ani vlas (na hlavě) mu nikdo ne~í** никой няма и с пръст да го докосне, да го пипне; и косъм няма да падне от главата му

zkřiv|it se, -ím se *св.* (-; *čím*) изкривя се, разкривя се, стана крив, деформирам се (-; *от нещо*): **tělo se námahou ~í a** от (много) усилие тялото ще се изкриви (б) от (много) усилия тялото се изкривява, прегърбва се; **obličej se mu ~il hněvem** лицето му се изкриви, разкриви се от гняв, от яд

zkřížen|í, -í *ср.* **1.** кръстосване, скръстване, препречване; разполагане, поставяне, слогане накръст: **~í rukou** кръстосване, скръстване на ръце **2.** кръстосване, препречване, вдигане (*на оръжие*): **~í zbraní** кръстосване на оръжия **3.** осуetyяване, проваляне: **~í plánu** осуetyяване на плановете **4.** биол. кръстоска, кръстосване (*на растения, на животни*): **přirozené ~í** кръстосване по естествен път; естествено кръстосване; **~í koně s oslem** кръстоска на кон с магаре

zkřížen|ý, -á, -é **1.** кръстосан, скръстен; разположен, поставен, сложен накръст: **~é ruce, nohy** скръстени, кръстосани ръце, крака; **~é nohy stolu** кръстосани, поставени накръст крака на маса; **sedět se ~ýma nohama** седя/седнал съм по турски **2.** кръстосан, препречен, вдигнат (*за оръжие*): **~é meče** кръстосани мечове **3.** извит, изметнат: **~é dveře** изметнатата врата **4.** осуетен, провален: **~é plány** осуетени плановете **5.** биол. кръстосан (*за растения, за животни*): **~é rostliny** кръстосани растения

zkříz|it, -ím *св.* **1.** (*co*) кръстосам, скръстя; разположа, сложа, поставя накръст (нещо): **~it ruce na prsou** скръстя ръце на гърди **2.** (*co; s kým co*) кръстосам, препреча (обикн. *оръжие с някого*); вдигна (обикн. *оръжие срещу някого*): **~it s někým zbraně, meče** кръстосаме с

някого оръжия, мечове; вдигнем един срещу друг оръжие/оръжия, меч/мечове **3.** (*co; kоти co*) кръстосам, пресека, препреча (*нещо; на някого нещо*): **~it někomu cestu a** пресека, препреча на някого пътя **б**) *прен.* препреча на някого пътя; попреча на някого в нещо **4.** (*co; kоти co*) осуетя, проваля (*нещо; на някого нещо*): **~it někomu plány, záměry** осуетя нечии плановете, намерения **5.** (*co, koho; co s čím, koho s kým*) *биол.* кръстосам (*нещо, някого; нещо с нещо, някого с някого*); *разг.* чифтосам (*обикн. животни*): **~it žito s pšenicí** кръстосам рж с пшеница; **~it koně s oslem** кръстосам, чифтосам кон с магаре

zkřít|žít se, *обикн. третол.* **-í se св.** **1.** кръстоса се, пресече се: **cesty se ~ily** пътищата се кръстосаха, пресекоха се **2.** (*-; s čím*) пресече се, пресрещне се, сблъска се (*-; с нещо*): **zájmu státu a církve se ~ily** интересите на държавата и на църквата се пресрещнаха, сблъскаха се **3.** (*s čím, s kým*) *биол.* кръстоса се (*за растение, за животно*); *разг.* чифтоса се (*с нещо, с някого*) (*обикн. за животно*): **kůň se ~il s oslicí** конят се чифтоса с магарича

zkujn|ít, -ím св. (*co*) *метал.* рафинирам, пречиства; направа (*нещо*) по-къво: **~it surové železo** рафинирам чугун

zkujňován|í, -í ср. *метал.* рафиниране, пречистване (*на метал и под.*)

zkujň|ovat, -uji|разг. -uji неск. (*co*) *метал.* рафинирам, пречиствам; правя (*нещо*) по-къво: **~ovat surové železo** рафинирам чугун

zkulat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. закръгля се, заобля се, напълня, наля се; стана кръгъл, объл, топчест: **tváře jí ~ěly** бузите се закръглиха, заоблиха се, наляха се, станаха топчести; **ožehnil se a ~ěl** той се ожени и се закръгли, напълня

zkulat|ít, -ím св. (*co; kоти co*) закръгля, заобля (*нещо; на някого нещо*); придам кръгла, обла форма (*на нещо*): **stáří mu ~ilo záda** той се прегърби, превис се от старост

zkulat|ít se, -ím se св. (*-; čím*) закръгля се, заобля се, напълня, наля се; стана кръгъл, объл, топчест (*-; от нещо*): **postava se jí ~ila** фигурата ѝ се наля, заобли се, закръгли се

zkultiv|ovat [-ty-], -uji|разг. -uju св. (*co*) **1.** култивирам, разработя, обработя, подобря, облагородя (*обикн. необработена земя*): **~ovat neobdělanou půdu** култивирам, разработя, облагородя необработена земя, целина **2. книж.** култивирам, шлифовам, обработя, подобря, облагородя (*нещо*): **~ovat řeč** култивирам, шлифовам, облагородя език

zkumav|ka, -ky ж. епруветка: **třepat roztokem ve ~ce** разклащам разтвор в епруветка

zkus|ít, -ím св. **1.** (*co; co na kot, na čet; с инф.*) опитам (*нещо; нещо с някого, с нещо; да направя нещо*); изпробвам, изпитам, проверя (*нещо; нещо върху някого, върху нещо*); направа опит (*за нещо; да направя нещо*), направа проба, изпробване (*на нещо; на нещо върху някого, върху нещо*); направа, проведя изпитание, проверка (*на нещо*): **~it vodu rukou** опитам вода с ръка; **~it novou metodu** опитам, изпитам нов метод; **~it jiný způsob** опитам, изпробвам друг начин; **~it nový lék na myších** изпитам, изпробвам ново лекарство върху мишки; **~il plavat proti proudu** той опита, направи опит да плува срещу течението; **~ zavolat ještě jednou!** опитай, пробвай, направи опит да позвъниш, да се обадиш по телефона още веднъж! **~, není-li čaj horký!** опитай, пробвай дали чай не е горещ! **~, jestli je zamčeno!** пробвай, провери **двигател** **~** пробвам си късмѐта; **jen to ~!** ти само опитай! само да си посмѐя! ти само имаи късмѐт (да опиташ, да посмѐеш)! **2.** (*co; kоти co*) изпробвам, премѐря (*нещо; на някого нещо*); често **zkus|ít si, -ím si** (*co*) изпробвам, премѐря (*си*) (*нещо*): **~it si šaty a** премѐря си, изпробвам рокля **б**) премѐря си, изпробвам дрѐхи; **~it si boty** изпробвам, премѐря си **бутилка** **~** там, направа опит да започна (*нещо; нещо с някого*), да се заѐма, да се заловя, да се захвана (*с нещо, с някого*): **~ím to s češtinou** ще се опитам, ще направа опит да науча чѐшки, да проговоря (на) чѐшки; **~it to s někým po dobrém i po zlém** опитам с някого и с добро, и с лошо **4.** (*-; co/čeho*) изпитам, изживѐя, преживѐя, понеса, изтърпя, изстрадам (*-; нещо*): **měl velké bolesti, mnoho ~il** той имаше силни болки, много изтърпя, много изстрада, много се напати; **~it strachu** изживѐя доста страх, *разг.* набѐра бая страх; **~it zimy, hladu** **нструмент** **~** **idie-1** **nic neví** *поговорка* който не ѐ страдал, нищо не знаѐ

zkusmo нар. **1.** пробно, експериментално; за опит, за проба; за експеримент: **~ zahrát na housle** пробно изсвѐря на цигулка **2.** пробно, приблизително; на окѐ: **~ stanovit vzdálenost** на окѐ преценя, определя разстояние; опитам да определя разстояние

zkušebn|a, -y ж. **1.** изпитателна, експериментална станция, лаборатория: **~a motorů** станция, лаборатория за изпитания, за изпробване на двигатели **2.** репетиционна зала: **~ v divadle, v opeře** репетиционна зала в театър, в

опера **3.** пробна; кабін(к)а за проба: ~**a šatstva v obchodním domě** пробна, кабина за проба в универсален магазин

zkušebně нар. пробно, експериментално; за опит, за проба; за експеримент: ~ **pustit motor** пробно включа двигател

zkušebn|í, -í, -í 1. изпитателен, пробен, експериментален, опитен: ~**í doba, lhůta** изпитателен, пробен период, срок; ~**í jízda** пробен, изпитателен пробег; ~**í let** изпитателен полет; ~**í letec** летец-изпитател; ~**í běh stroje** изпитателен пробег

zkušebn|í, -í, -í 2. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 3. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 4. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 5. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 6. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 7. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 8. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 9. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 10. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 11. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 12. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 13. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 14. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 15. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 16. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 17. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 18. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 19. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkušebn|í, -í, -í 20. пробен камък; **být ~ím/ по-често pokusným králíkem** опитно зайче съм **2.** изпитен; който се отнася до изпит: ~**í komise** изпитна комисия

3. репетиционен: ~**í sál (v divadle, v opeře)** репетиционна зала (в театър, в опера)

zkvalitn|ít, -ím св. (co) подобря (нещо), направя (нещо) по-добър, по-качествено; повиша качеството (на нещо): ~**it práci** подобря работа; повиша качество на работа; ~**it výrobky** повиша качеството на изделия

zkvalitn|ít se, обикн. третол. -í se св. подобри се; стана по-добър, по-качествен; повиши качеството си: **služby se ~ily** услугите се подобриха, станаха по-качествени

zkvalitň|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co) подобрявам (нещо), правя (нещо) по-добър, по-качествено; повишавам качеството (на нещо): **zlevňovat a ~ovat výrobu moderními prostředky** правя производството по-евтино и по-качествено с помощта на модерни, на съвременни средства

zkvalitň|ovat se, обикн. третол. -uje se неск. подобрява се; става по-добър, по-качествен; повишава качество си: **výrobky se stále ~ují** изделия непрекъснато се подобряват, стават по-качествени

zkvas|ít, -ím св. 1. (co) подкваса (нещо): ~**it mléko** подкваса мляко **2. обикн. третол. -í** подкваси се: **mléko ~ilo** млякото се подкваси **3. (co; co na co)** остава (нещо) да прекипи, да ферментира, да се превърне (в нещо), да стане (на нещо): ~**it cukr na alkohol** остава захар да ферментира, да се превърне в алкохол **4. обикн. третол. -í** прекипи, ферментира: **ovocná šťáva ~ila** плодовият сок ферментира; **víno ~ilo** виното прекипи

zkyn|out, -u св. 1. (co; co čím) остава (нещо) да втаса, да се вдигне, да бухне, да шупне; слюжа (нещо в нещо/на нещо), за да втаса, за да се вдигне, за да бухне, за да шупне; разг. вдигна, бухна, шупна (нещо с нещо): ~**out těsto práškem do pečiva** слюжа бакпулвер в тесто, за да втаса, за да бухне; разг. бухна тесто с бакпулвер **2. обикн. третол. -e** втаса, вдигне се, бухне, шупне (за тесто и под.): **těsto vypracujeme a dáme ~out** омесваме добре тестото и го оставаме да втаса, да бухне; **těsto ~ulo** тестото втаса

zkypř|ít, -ím св. (co; co čím) разрохкам, направя (нещо; нещо с нещо/чрез нещо) (да стане) рохкаво: ~**it půdu orbou** разрохкам почва с оран, чрез разораване

zkypř|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co; co čím) разрохквам, правя (нещо; нещо с нещо/чрез нещо) (да стане) рохкаво: ~**ovat záhon zkopáním** разрохквам леха чрез прекопаване, прекопавайки я

zky|sat, обикн. третол. -še/-sá св. 1. втаса, ферментира: **zelí ~salo** зелето втаса **2.** подкваси се, втаса: **nechat mléko ~sat** остава мляко да

се подквâси **3.** прекипнѝ, ферментѝра: **vino** ~**salo** виното прекипнѝ, ферментѝра
zkysl|ý, -á, -é вкѝснал, прокѝснал: ~**á smetana** вкѝснала, прокѝснала сметана
zkysl|nout, -nu св. **1.** обикн. *третол.* **-ne** (-; *čít*) вкѝсне, прокѝсне (-; *от неѝцо*): **mléko horkem** ~**lo** от жѝгата, от горещината млякото прокѝсна **2.** разг. *експр.* малко *остар.* остана стар ергѝн/стара мома: **divka** ~**la** момѝчето си остана стара мома **3.** (*kde*) разг. *експр.* прекалено дълго остана, задържã се, забãва се, заседã се, застоã се (*някъде*); разг. *експр.* забравã се, хартисам, увисна (*някъде*); забравã да си трѝгна (*отнякъде*): ~**nout na návštvě** забравã да си трѝгна от гѝсти, прекалено дълго остана на гѝсти
získat **зѝскавам** ♦ **získat** книж. вѝрна се с празни рѝце; претѝрпѝ пѝлен неуспѝх
zlacen|í, -í ср. позлата
zlacen|ý, -á, -é позлатѝн: ~**é náušnice** позлатѝни обици; ~**ý rám obrazu** позлатѝна рамка на картина; ~**ý šperk** позлатѝн накит, позлатѝно украшение
zljadač|it, -ím св. разг. *пейор.* изхайлаза се; стана хайлазин, бездѝлник, мързеливец: **syn jim docela** ~**il** синѝт им съвсѝм се изхайлази, стана истински хайлазин, бездѝлник
zlák|at, -ám св. (*koho* – *вин. čít*) примãмã, подмãмã, прилѝжа, подлѝжа, поблãзã, съблãзнã, изкушã, разг. прикѝткам (*някого с неѝцо*): ~**at kamarãdy ke hře** подмãмã, изкушã приятели да поиграем; **dal se ~at nadějí na rychlý zisk** той се остави да го поблãзни, да го изкуши, да го подлѝже надеждата за бѝрза печãлба; **počasí ho ~alo do přírody** времето го примãми да излѝзе сред природата
zláman|ý, -á, -é счѝпен, почѝпен, строшѝн, потрошѝн, поврѝден: ~**á noha** счѝпен крак (*на едно или на повече места*); ~**á větev** счѝпен клон; ~**á židle** счѝпен, потрошѝн, поврѝден стол ♦ **zlatník** **златник** **златар** това не струва, не чѝни пукната парã
zlám|at, -u св. (*co; koho co*) счѝпя, почѝпя, строшã, потрошã, поврѝдя (*неѝцо; на някого неѝцо*): ~**at židli** счѝпя, потрошã, поврѝдя стол; ~**at zábradlí** счѝпя, поврѝдя парапѝт, перилã; ~**at hůl** счѝпя тояга, бастун; ~**at si ruku, nohu** счѝпя си рѝка, крак; ~**at si žebra** счѝпя си ребра; потрошã си ребра; ~**at někomu vaz a)** счѝпя нѝчий врат **б)** *прен. експр.* видã сметката, светã мãслото на някого; унищожã, съсѝпя някого ♦ **zlatník** **златник** **златар** рѝце от някого; **moc si na něčem/na tom slově**

jazyk ~at за мãлко да си изкѝлча езика, докато го кãжа/докато произнесã тãзи дѝма
zlám|at se, обикн. третол. -e se св. счѝпи се, строши се: ~**ala se pod ním židle** счѝпи се, строши се столѝт под нѝго
zlat|á, -é ж. *спорт. публ.* златѝн медал: **získat ~ou na olympijských hrách** спечѝля златѝн медал на олимпѝйски игри
zlaták, -u м. жълтица; златна парã, монѝта
zlatavě нар. златѝсто
zlatav|ý, -á, -é златѝст; златѝстожълт: ~**ý písek** златѝст пясък; ~**é podzemní listí** златѝсти ѝсенни листа
zlatičk|o, -a ср. умал. *прен.* злато, съкрѝвище (*често за дете*): **(ty moje) ~o!** обръщение злато мѝе! съкрѝвище мѝе!
zlatist|ý, -á, -é поет. златѝн, златѝст, златѝстожълт: ~**ý písek** златѝн, златѝст пясък; ~**é vlasy** златна, златѝста косã
zlat|it, -ím неск. (*co*) **1.** позлатãвам (*неѝцо*): ~**it rám obrazu** позлатãвам рамка на картина **2.** обикн. *третол.* **-í** позлатãва, златѝ, обãгря (*неѝцо*) в златѝсто: **slunce ~ilo lány, obilí, střechy** слънцето позлатãваше поля, житã, покриви
zlatk|a, -y ж. жълтица; златна парã, монѝта
zlatnick|ý, -á, -é златãрски: ~**ý obchod** златãрски магазин; ~**é váhy** златãрски везни; ~**á dílna** златãрско ателиѝ
zlatnictv|í, -í ср. **1.** златãрство; златãрски занаят **2.** златãрски магазин; златãрско ателиѝ
zlatník I, -a м. *одуш.* златãр: **vynikající** ~ отличен златãр
zlatník II, -u м. *неодуш.* жълтица; златна парã, монѝта
zlát|nout, обикн. третол. -ne неск. златѝе, стãва златѝн, златѝст, златѝстожълт; блести като златѝ: **obilí ~ne** житãта златѝят, стãват златѝсти
zlat|o, -a ср. **1.** хим. златѝ (*Au*): **ryzí ~o a)** чѝсто, саморѝдно златѝ **б)** *прен.* чѝсто, истинско, същѝнско златѝ; **lístkové ~o** златѝн варãк; ~**o v prutech** златѝ на прѝчки; **ryžované ~o** промито златѝ; **nalezištvě ~a** златно находище; **těžba ~a** дѝбив на златѝ; **rodinné ~o** семѝйно златѝ; **platit ve ~ě** плащам в златѝ; **vyšíváný ~em** извѝзан, бродѝран със златѝ, със сѝрма ♦ **zlatník** **златник** **златар** ценно, скѝпо; за това нãма да стѝгне всичкото златѝ на светã; разг. това не мѝже да се платѝ с никакви пари; **(nechci ho,) ani kdyby byl ze ~a** (не гѝ ща,) ако щѝ и златѝн да е; за нищо на светã не гѝ ѝскам; **mã srdce ze ~a** той/тя ѝма златно сърце; **mluvit(i) stříbro, mlčet(i) ~o**

разг. отърва кожата, прескоча тръпа; **mít někomu něco za** ~**é** упрёквам, виня някого за нещо; **nic ve** ~**ém** не сè сърди/сърдѐте! не сè обиждай(те)! **ve** ~**ém se rozejít s někým** разделя се с някого с лошо; **nevzpomínat na někoho ve** ~**ém** не си спомням (за) някого с лошо, с лоши чувства; **odplácet** ~**é dobrým** отговарям на злò с добрò; отплащам се за злò с добрò; **když to nejde po dobrém, půjde to po** ~**ém** ако не мòже/като не мòже с добрò, ще стàне с лошо; като не стàва по добрия начин, ще стàне по лошия; като не щèш мира, нà ти секира; **vysvětlovat si něco ve** ~**ém** злè, преврãтò, неправилно си обяснявам, тълкувам нèщо; мнителен сьм кьм нèщо; възприемам, тълкувам нèщо като нападка, като атакà срещу сèбе си

zledovatěljý, -á, -é заледен, обледенен, вледенен, леден; превърнат в лед, стàнал на лед, покрит с лед; ~**á cesta** заледен път; ~**ý snìh** заледен, покрит с лед сняг; ~**é větve** покрити с лед, обледенени клони; ~**á tvář** *прен.* ледено, каменно, безизразно лице; ~**é srdce** *прен.* ледено, вледенено, безчувствено сърце

zledovatějt, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. заледи се, обледене, вледи се; превърне се в лед, стàне на лед, покри се с лед; **silnice** ~**ěla** шосето се заледи, покри се с лед; **srdce jí** ~**ělo** *прен.* сърцето ѝ се вледи; сърцето ѝ се превърна в буча лед, стàна безчувствено

zlehčít, -ím св. 1. (co; со сít) олекотя (нещо; нещо с нещо); направа (нещо) (да стàне) (пò-)лèко: ~**it konstrukci** олекотя конструкция **2. (co, koho; со, koho сít)** омаловажа, принизя, подценя (нещо, някого; нещо, някого с нещо): ~**it něčí význam, autoritu** омаловажа, принизя нечие значèние, нечий авторитет; ~**ila jeho zásluhy** тя омаловажи, принизя, подцени заслугите му; ~**il její dílo kritikou** тòй принизя, омаловажи творчеството ѝ с критиката си

zlehčovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (co; со сít) олекотявам (нещо; нещо с нещо); правя (нещо) (да стàне) (пò-)лèко: ~**ovat konstrukci** олекотявам конструкция **2. (co, koho; со, koho сít)** омаловажавам, принизявам, подценявам (нещо, някого; нещо, някого с нещо): **často** ~**ovala přibuzné pomluvami** тjà често принизяваше роднините си, като ги одумваше, като ги клеветеше

zlehka нар. 1. лèко, лèкичко; без усилие: ~ **našlapoval na pedál** тòй лèко, без усилие настъпваше, натискаше педàла **2.** лèко, лèкичко, слàбо; едвà забележимо, едвà доловимо: ~ **se usmál** тòй се усмихна лèко, едвà забележимо;

~ **vykřikla** тjà извика лèко, слàбо, едвà доловимо, приглушено, задàвено **3.** лèко, лèсно: **nedám se jen tak** ~ **odbyt** нjàма да се дàm, нjàма да (им) позволя тòлкова лèсно да ме отпратят, да се отърват от мèне **4.** лèсно, лекомислено: **rozhodl se příliš** ~ тòй взе решение прекалено лèсно, прекалено лекомислено **5.** лèко, полèка, полèкичка, внимателно: **začal** ~ тòй запòчна (да говорì, да действа) полèка, внимателно

zlehkomyslnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. стàна лекомислен: **ani po vítězství nesmíme** ~**ět** дори и след победата не бива да (си) позволим да стàнем лекомислени

zlehoučka, zlehounka нар. умал. експр. 1. лèко, лèкичко; без усилие: ~ **našlapoval na pedál** тòй лèко, без усилие настъпваше, натискаше педàла **2.** лèко, лèкичко, слàбо; едвà забележимо, едвà доловимо: ~ **se usmál** тòй се усмихна лèко, едвà забележимо; ~ **vykřikla** тjà извика лèко, слàбо, едвà доловимо, приглушено, задàвено **3.** лèко, полèка, полèкичка, внимателно: **začal** ~ тòй запòчна (да говорì, да действа) полèка, внимателно

zlekaný, -á, -é по-рядко стреснат, изплашен, уплашен: ~**é děcko** стреснато, уплашено детè; ~**á žena** изплашена, уплашена женà

zlenivěljý, -á, -é (стàнал) мързелив, ленив, отпуснат; отпуснал се; *разг.* измързеливил се: ~**í žáci** отпуснали се, отпуснати, мързеливи ученици

zlenivějt, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. стàна мързелив, ленив; отпусна се; *разг.* измързелив се, изхайлаза се: **hoch o prázdninách** ~**ěl** момчетò през ваканцията се отпусна, измързеливи се

zlenošit, -ím св. стàна мързелив, ленив; отпусна се; *разг.* измързелив се, изхайлаза се: ~**ili po dlouhém odpočinku** след дългата почивка тè бяха стàнали мързеливи, бяха се отпуснали, бяха се измързеливили

zlepšení, -í ср. подобрение, подобряване; рационализиране, рационализация; усъвършенстване: ~**í podmíněk** подобряване на условия; ~**í postavení** подобряване на положение; ~**í výroby** подобряване, рационализация на производство

zlepšit, -ím св. (co; со сít; komu со) подобря, рационализирам, усъвършенствам (нещо; нещо с нещо; на някого нещо); направа (нещо) пò-добрò, пò-рационално: ~**it organizaci práce** подобря, рационализирам организацията на работа; ~**it jídlo kořením** направа ястие, ядене пò-вкусно, като му добàва подправки; ~**it kvalitu výrobků** подобря, повиша качество на издèлия; ~**it si známku учил.**

поправя, повишаваш си оценката, белёжка; ~**it rekord** подобря, *разг.* счупя рекорд
zlepšit se, -ím se *св.* подобря се; рационализирам се, усъвършенствам се; стана по-добър: **jeho zdravotní stav se ~il** здравословното му състояние се подобри; **poměry ve škole se ~ily** отношенията, условията в училище се подобриха; **životní podmínky se ~ily** условията на живот се подобриха; **počasí se ~ilo** времето се оправи
zlepšovac|í, -í, -í рационализаторски; който служи за рационализиране, за усъвършенстване, за подобряване: ~**í návrh** рационализаторско предложение; ~**í opatření** мерки за рационализиране
zlepšovák, -u *м. разг.* рационализаторско предложение; рационализация
zlepšován|í, -í *ср.* подобряване, рационализиране, усъвършенстване: ~**í prostředí** подобряване на средата
zlepšov|at, -uji/разг. -uju *несв. (со; со čím; кому со)* подобрявам, рационализирам, усъвършенствам (*нещо; нещо с нещо; на някого нещо*); правя (*нещо*) по-добро, по-рационално, по-съвършено: ~**ovat kvalitu služeb** подобрявам, повишавам качество на услуги; ~**ovat výrobu** подобрявам, рационализирам производство; ~**ovat si známky učil.** поправам, повишавам си оценките, белёжките
zlepšov|at se, -uji se/разг. -uju se *несв.* подобрявам се; рационализирам се, усъвършенствам се; ставам по-добър: **kvalita služeb se stále ~ovala** качеството на услугите непрекъснато се подобряваше, повишаваше се; **konečně se žák začal ~ovat** най-после ученикът се стегна, взе да си поправа, да си повишава успеха
zlepšovatel, -e *м.* рационализатор: ~ **výroby** рационализатор на производство; **snahy ~ů** стремёжи, усилия на рационализатори
zlepšovatelsk|ý, -á, -é рационализаторски: ~**é hnutí** рационализаторско движение
zlepšovatelstv|í, -í *ср.* рационализаторство
zlét|at, zlí|at, -ám *св. (со)* 1. *обикн. третол.* ~**á** (постепенно) облетя (*нещо*); летёйки обиколи (*нещо*): **včely ~ají všechny květy** пчелите ще облетят/облитат всички цветове 2. *само* **zlít|at, -ám** *експр.* обиколя, обходя, обшаря, кръстосам (*нещо*): ~**at celou Prahu** обиколя, кръстосам цяла Прага
zletile *нар.* пълнолетно; като пълнолетен: **vypadat** ~ **íмам** вид на пълнолетен; изглеждам пълнолетен
zletilost, -i *жс.* пълнолетие и *юрид.:* **dosáhnout,**

nabýt ~i навърша пълнолетие; стана пълнолетен
zletil|ý, -á, -é пълнолетен; навършил пълнолетие: ~**ý syn** пълнолетен син; ~**á dcera** пълнолетна дъщеря; **být prohlášen za ~ého** обявен съм за пълнолетен, за навършил пълнолетие
zleva *нар.* 1. отляво; от лявата страна: **ukázal rukou ~ napravo** той посочи, показа с ръка отляво надясно; ~ **zazněly kroky** отляво се чуха стъпки 2. *полит.* отляво; от лявото политическо пространство: **odklon ~ doprava** отклонение отляво надясно; **kritika** ~ критика отляво
zlevněn|í, -í *ср.* поевтиняване, преоценяване: ~**í zboží** поевтиняване, преоценяване на стоки
zlevněn|ý, -á, -é поевтинял; стана по-евтин; преоценен; който се продава с намаление: ~**é zboží** поевтинели, преоценени стоки; ~**á jízdenka** билет за пътуване с намаление; ~**á vstupenka** входен билет с намаление
zlevn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св.* поевтинее; стана по-евтин; бёде преоценен: **zboží ~ělo** стоките поевтиняха, станаха по-евтини, бяха преоценени
zlevn|ít, -ím *св. (со)* поевтиня, преоценя (*нещо*); направя (*нещо*) по-евтино; намаля, смъкна, сваля цената, стойността (*на нещо*): **mechanizace ~ila výrobu** механизацията направи производството по-евтино, поевтини производството; **na jaře ~ili zimní obuv** през пролетта, напролет преоцениха зимните обувки, намалиха цените на зимните обувки
zlevn|ít se, обикн. третол. -í se *св.* поевтинее; стана по-евтин; бёде преоценен: **zboží se ~ilo** стоките поевтиняха, станаха по-евтини, бяха преоценени
zlevň|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* поевтинявам, преоценявам (*нещо*); правя (*нещо*) по-евтино; намалявам, смъквам, свалям цената, стойността (*на нещо*): ~**ovat výrobu** правя производство по-евтино; поевтинявам производство; **na podzim ~ovali letní boty** през есента, надсен преоценяваха летните обувки, смъкваха цените на летните обувки
zlevň|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв.* поевтинява; става по-евтин; бива преоценен: **v poslední době se byty stále ~ují** в последно време апартаментите, жилищата стават все по-евтини, непрекъснато поевтиняват
zléz|at, -ám *несв. (со)* изкачвам, изкатервам, покорявам (*нещо*): ~**at horský vrchol** изкачвам, изкатервам, покорявам планински връх
zlézt, zlezu *св. (со)* 1. изкача, изкатеря, покоря (*нещо*): ~ **skalní stěnu** изкача, изкатеря скална стена; ~ **horský vrchol** изкача, изкатеря, по-

коря планински връх **2.** (последователно) изкача, изкачя (нещо); (с изкачване, с катерене) обхoda, обиколя, кръстосам (нещо): ~ **všechny kopce** изкача, обиколя, обхoda всички хълмове

zlhostej|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. (ке кому, к чему) стана безразличен, равнодушен, хладен (към някого, към нещо); охладнѐ (към някого, към нещо): ~**ěla k přátelům** тя стана равнодушна, охладнѐ към приятелите си **2.** (к чему) стана безчувствен, безразличен, равнодушен (към нещо); свѝкна (с нещо/на нещо); претръпна, разг. обрѝгна (към нещо): ~**ět k bolesti** стана безчувствен, претръпна към болки **3.** обикн. *тредол.* -**í (кому)** стана безразличен, безинтересен; омръзне, втрѝсне (на някого): **život mu ~ěl** животът му стана безразличен, омръзна му

zlíb|at, -ám св. (кого, со; кому со) нацелувам, покрѝя, обсып с целувки (някого, нещо; на някого нещо): ~**at dítě** нацелувам, обсып с целувки дете; ~**at někomu tváře** разцелувам, нацелувам, обсып с целувки нечи бузи, страни

zlíb|it se, обикн. tredол. и безл. -í se св. (кому) прииска се, прищѐ се, хрѝмне, разг. дѝде на ум, тѝкне, шѝкне, жарг. кѝфне (на някого); (някой) си намѝсли, наумѝ си (нещо), благоволи (да направи нещо): ~**ilo se mu přijít** хрѝмна(ло) му, тѝкна(ло) му да дѝде(л); тѝй благоволи да дѝде; **dělá, co se jí ~í** тя прави, каквѝто ѝ дѝде на ум, каквѝто ѝ хрѝмне, каквѝто ѝ тѝкне; тя не сѝ съобразява с никого и с нищо; **půjdu, až se mi ~í** ще (си) трѝгна, когáто аз намѝра за добрѐ, жарг. като ми кѝфне; **odejde si, kdy se mu ~í** трѝгва (си), излѝза (си), когáто му се прищѐ, разг. като му тѝкне, жарг. като му кѝфне

zlidovĕ|lý, -á, -ě кѝйто е станал народен; кѝйто се е превърнал в народен; кѝйто е придобил народни черти, народен характер; кѝйто се е разпространил, навлязъл е сред народа: ~**ý obyčej** обичай, кѝйто се е разпространил сред народа; ~**á píseň** пѝсец, превърнала се в народна

zlidovĕ|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. обикн. *тредол.* -**í** стана народен; превърне се в народен; придобѝе народни черти, народен характер; разпространи се, навлѝзе сред народа: **mnohé jeho písně ~ěly** много неговѝ пѝсни са станали народни; **sport ~ěl** спортът навлѝзе сред народа, стана народен, масов **2.** (со) направа (нещо) пѝ-достѝпно, пѝ-близко за народа; популяризирам, демократизирам (нещо): ~**ět**

kulturu направа културата пѝ-близка, пѝ-достѝпно за народа

zlidštĕ|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. очовечà се, вчовечà се; стана (пѝ-)човечен, (пѝ-)човѝшки, (пѝ-)хумàнен: **k stáru ~ěl** на старинѝ, на стàри години, като остарѝ, тѝй се вчовечѝ, очовечѝ се, стана пѝ-човечен; **jeho chování ~ělo** държанието му се вчовечѝ, стана пѝ-човѝчно

zlidštĕ|it, -ím св. (кого, со) очовечà, вчовечà (някого, нещо); направа (някого, нещо) (пѝ-)човечен, (пѝ-)човѝшки, (пѝ-)хумàнен: **nešťěstí ho ~ilo** нещàстието го очовечѝ, направи го пѝ-човечен

zlidštĕ|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (кого, со) очовечàвам, вчовечàвам (някого, нещо); правя (някого, нещо) (пѝ-)човечен, (пѝ-)човѝшки, (пѝ-)хумàнен: **nešťěstí ho ~ovalo** нещàстието го очовечàваше, правѝше го пѝ-човечен; ~**ovat kruté tresty** правя жестѝки наказания пѝ-мàлко жестѝки, пѝ-човѝчни, пѝ-хумàнни; смекчàвам жестѝки наказания **2.** по-рядко очовечàвам се, вчовечàвам се; стàвам (пѝ-)човечен, (пѝ-)човѝшки, (пѝ-)хумàнен: **k stáru ~uje** на старинѝ, на стàри години, като взѝ да остарѝва, тѝй запѝчва да се вчовечàва, да се очовечàва, да стàва пѝ-човечен; **jeho chování ~ovalo** държанието му се вчовечàваше, стàваше пѝ-човѝчно

zlikvid|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (со) ликвидирам, отстраня, премàхна (нещо): ~**ovat škody po povodni** ликвидирам, отстраня щѝти от наводнѝние/след наводнѝние **2.** (со) ликвидирам, прекратя, преустановя, спrà (нещо): ~**ovat spor** ликвидирам, прекратя спѝр; ~**ovat nebezpečný protiútok** ликвидирам, спrà, отблѝсна опàсна кѝнтраатака, опàсно кѝнтра-нападѝние **3.** (со) фин. ликвидирам, изплатя, погася (нещо): ~**ovat pohledávky** ликвидирам, погася плàщания, дѝлгове **4.** (кого, со) ликвидирам, унищѝжà, премàхна (някого, нещо); убѝя, избѝя, изтрѝбѝя, разг. *експр.* очѝстя, пречѝкам (някого); видя смѝтката (на някого, на нещо): ~**ovat povstalce** ликвидирам, унищѝжà, избѝя, изтрѝбѝя вѝстàнници

zlit, zliji/zleji, разг. zliju/zleju св. (кого, со čít) (сѝлно, обѝлно, дѝста) полѝя, залѝя, намѝкря, измѝкря, разг. *експр.* олѝя (някого, нещо с нещо): ~ **ubrus vínem** залѝя, намѝкря покрѝвка с вѝнѝ; **celou ji zlit vodou** тѝй я полѝя, намѝкри я с водà цялата, от гѝре до дѝлу

zlitat вж. zlétat

zlo, zla ср. зло, злинà: **potrestat** ~ накàжа злѝто; **bránit zlu** прѝча на злѝто; **považovat něco za nutné** ~ смѝтам, счѝтам нещо за необходимо

се до кòрена на злòто; **ze dvou zel si vybírej menší!** от две злини избíрай по-мáлката!

zlob|a, -у *ж.* злòба, злост; озлòбèние, озлòбèност; ожесточèние, ожесточèност; омрàза, ненавист: **má v srdci jen ~u a nenávisť** сърцето му/й е изпълнèно единствено със злòба и ненавист; **vyvolat něčí ~u** предизвикам нèчия злòба, озлòбèност, ожесточèност

zlob|it, -ím *несв.* **1.** (*koho – вин.; koho čím; –*) ядòсвам, дразня, нервирам, сърдя (*някого; някого с нецо*); създавам ядове, главобòлия (*–; на някого с нецо*); *разг.* кòсам нèрвите, вдига́м кр̀вното (*на някого с нецо*): **~it matku svým chováním** ядòсвам, нервирам майка си с държанието си; **bud' ztícha a ne~!** стòй мирно и крòтко и не създавай ядове! **doma ho všechno ~í** вк̀щи всíчко го дразни, нервира го **2.** не сл̀шам, не с̀м посл̀шен; създавам ядове, грижи, главобòлия: **děti pořád ~ily** децáта хич не сл̀шаха, хич не б̀ха посл̀шнии **3.** (*koho – вин. kým, čím*) дразня, закачам, задявам (*някого с нецо; някого заради някого, заради нецо*); закачам се, задявам се (*с някого заради някого, заради нецо*); досаждам, дотягам (*на някого с нецо*): **často ji ~il svými vtípy** тòй чèсто я дразнеше с шегите си, дотягаше й с шегите си; **dívky ~ily přítelkyni starým nápadníkem** момичетата дразнеха, задяваха приятелката си заради стария й обожател; **~ili ji pro její nesmělost** дразнеха я, закачаха я заради нèйната пла̀хост **4.** *обикн. третол. -í* (*koho – вин.*) безпокой, м̀чи, изм̀чва, тормòзи (*някого*) (*за болест, за болка, за телесен орган и под.*); създава проблемí, ядове; не è в рèд (*за телесен орган и под.*): **ne-mocného ~il kašel** бòлния го м̀чи кашлица; **nervy ho ~í** нèрвите му не сà в рèд; м̀чат го нèрви; **srdce ho ~í** м̀чи го с̀рцè; с̀рцето му не è в рèд; **v noci ho ~ily zuby** през нощта го м̀чиха, боляха го з̀би **5.** *обикн. третол. -í* създава проблемí, ядове; не è в рèд, не работи, отказва (*за механизъм*): **auto ~í** колáта не è в рèд, създава ядове; **brzda ~í** спирачката не работи, отказва

zlob|it se, -ím se *несв.* **1.** (*–; na koho*) с̀рдя се, ядòсвам се; с̀рдит с̀м, разс̀рден с̀м, ядòсан с̀м (*–; на някого*): **nevím, mám-li se smát nebo ~it** не знáм да се смèа ли или да се с̀рдя, да се ядòсвам; **ne~ se na mě, ale já pospíchám!** не ми се с̀рди, но б̀рзам! **2.** (*s kým, s čím*) ядòсвам се, м̀ча се, тормòзя се; ймам ядове, грижи, главобòлия (*с някого, с нецо; заради някого, заради нецо*); (*някой, нецо*) ми създава ядове, грижи, главобò-

лия: **člověk se musí s dětmi ustavičně ~it** с децáта чòвèк йма само ядове, грижи, главобòлия **3.** (*s kým; –*) с̀рдит с̀м, скàран с̀м, не сй гòвòря (*с някого; –*): **dva roky se spolu ~í** (от) двè години тè не сй гòвòрят, скàрани са

zlobív|at, -ám *несв. многокр.* **1.** (чèсто) не сл̀шам, не с̀м посл̀шен; създавам ядове, грижи, главобòлия: **jako dítě jsem často ~al** като детè чèсто не сл̀шах, б̀х м̀ного непосл̀шен, създавах дòста ядове **2.** (*koho – вин.; koho kým, čím; –*) (чèсто) дразня, закачам, задявам (*някого с нецо; някого заради някого, заради нецо*); (чèсто) се закачам, задявам се (*с някого заради някого, заради нецо*); (чèсто) досаждам, дотягам (*на някого с нецо*); (чèсто) се заяждам (*с някого заради някого, заради нецо*): **často ho ~ala** тя чèсто го дразнеше, чèсто се заяждаше с нèго

zlobiv|ý, -á, -é **1.** своенрàвен, вироглàв, непосл̀шен; създаващ ядове, грижи: **~é dítě** непосл̀шно детè **2.** заядлив, свадлив, предизвикàтелен, язвìтелен, хаплив: **~á slova** заядливì, хапливì д̀ми **3.** с̀рдлив, гневлив, спрìхав, избухлив, раздразнìтелен, нев̀зд̀ржан, гневен, злòбен; *разг.* лот, сèрт: **~ý pohled** гневлив, гневен, злòбен пòглед; **~ý hlas** спрìхав, злòбен глàс

zlobn|ý, -á, -é злòбен, злòстен, зл̀чен, гневен, с̀рдит, ядòсан, ядовит: **~ý pohled** злòбен, гневен пòглед; **~ý tón** злòбен, злòстен, с̀рдит тòн; **~ý úsměv** злòбна, зл̀чна усмìвка

zločin, -u *м.* прест̀плèние, злодèйство, *книж.* злодеяние; злостòрничество, злостòрство: **spáchat ~** изв̀рша прест̀плèние; **dopustit se ~u** изв̀рша прест̀плèние; **proti lidskosti** прест̀плèние срещу чòвечността; **odpovídat se ze svých ~ů** отговàрям за прест̀плèнията си, за злодеянията си; **potrestání válečných ~ů** наказване на воèнни прест̀плèния

zločin|ec, -ce *м.* прест̀пник, злодèй, злостòрник: **nebezpečný ~ec** опàсен прест̀пник; **mnohokrát trestaný ~ec** рецидивист; **usvědčit ~ce** изобличà прест̀пник; **dopadnout ~ce** заловя, хвàна прест̀пник

zločinecky *нар.* прест̀пно, злодèйски, злостòрнически; като прест̀пник, като злодèй, като злостòрник: **~ jednat** дèйствам прест̀пно, като прест̀пник

zločineck|ý, -á, -é прест̀пен, злодèйски, злостòрнически; кòйто се отнàса до прест̀пник, до злодèй, до злостòрник: **~á činnost** прест̀пна дèйност; **~é živly** прест̀пни елемèнти; **~ý gang** прест̀пна бàнда; бàнда прест̀пници

zločinné *нар.* прест̀пно, злодèйски, злостòрнически: **~ si počínat** дèйствам прест̀пно

zločinnost, -i ж. престъпност: **kulminace** ~i кулминация, връх на престъпността
zločinn|ý, -á, -é престъпен, злодейски, злосторнически: ~**á banda** престъпна банда; ~**ý plán** престъпен план; ~**ý úmysl** престъпен замисъл, престъпно намерение
zloděj, -e м. 1. крадец, разг. апаш: **kapesní** ~ джебчия; ~ **koní** конекрадец; **chyťte** ~e! дръжете крадеца! ~ **času, klidu** прен. експр. крадец, пренебрежително ♦ **dně plížit se jako** ~ двъжа се, ходя, стъпвам (тихо, на пръсти); пълзя, пропълзявам, промъквам се (тихо) като крадец; **příležitost dělá** ~e поговорка случаят създава, прави крадеца
2. разг. експр. пейор. крадец, мошеник, измамник, обирник, обирджия: **byl to hotový** ~ той беше истински мошеник
zloděj|ka, -y ж. крадла
zloděj|n|a, -y ж. разг. експр. пейор. кражба, грабeж, обир, обирничество, обирджийство, мошеничество, измама, разг. експр. шахма: **živit se** ~ou живeя от кражби и измами, от мошеничество; **uvěznit někoho pro** ~u затвoря, хвърля в затвoра някого за мошеничество, за кражби и измами
zloděj|sk|ý, -á, -é 1. който се отнася до крадец/до крадци; престъпен, грабителски, крадлив, разг. апашки: ~**á banda** банда крадци, апашки; крадлива банда **2. прен. експр.** прокрадващ се, тих: ~**ý krok** прокрадваща се, тиха стъпка **3. разг. експр. пейор.** грабителски, обирнически, обирджийски, мошенически, измамнически: ~**é ceny** грабителски, обирджийски, мошенически цени
zloděj|stv|í, -í ср. 1. кражба: **být trestán pro** ~í осъждан съм за кражба **2. разг. експр. пейор.** кражба, грабeж, обир, обирничество, обирджийство, мошеничество, измама, разг. експр. шахма
zloduch, -a м. 1. зъл, нечист дъх; нечиста сила: **věřit v** ~у вярвам в зли дъхове, в нечисти сили **2. експр.** зъл гений; подстрекател, зъл човек: **to byl její** ~ това беше нейният зъл гений
zlogarit|n|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) мат. логаритмувам (нещо): ~**ovat součin** логаритмувам произведение
zlolaj|n|ý, -á, -é книж. 1. злоезичен, злодъмен, злословещ; книж. сквернословещ, рядко злоречив: ~**í lidé** злоезични, злословещи хора **2. злоезичен, злословен, книж.** сквернословен: ~**é klepy** злоезични, злословни, долни сплетни, клевети
zlom, -u м. 1. спец. пречупване: ~ **kmene větrem** лес. пречупване на ствол от вятъра **2. минер.** лом **3. геол.** рязсед, дислокация: ~у в

zemské kůře рязседи в зeмната кора **4.** пукнатина, цепнатина: **skalní** ~у скални цепнатини **5. кожар.** чупка **6. прен.** прелом, поврат; внезапна промяна: **politický** ~ политически поврат; **morální** ~ нравствен прелом **7.** граница, вододел (*във времето*): **na** ~у (**dvou**) **století** на границата между два века
zlobid|l|o, -a ср. разг. експр. дангалак, дингил, дългъч, върлина: **podívej, jaké je to** ~o! виж го само какъв e дангалак, дингил!
zlom|ek, -ku м. 1. мат. дроб; дробно число: **desetinný** ~ek десетична дроб; **pravý, nepravý** ~ek правилна, неправилна дроб; **periodický** ~ek периодична дроб; **krátit** ~ek съкращавам дроб; **rozšířit** ~ek разширявам дроб **2.** малка част, частица: ~**ek procenta** част от процента; ~**ek vteřiny** част, частица от секундата; **závodník zvítězil o** ~ek sekundy състезателят победи с част от секундата **3.** фрагмент, отломък, откъс, част: ~**ek rukopisu** фрагмент, откъс от ръкопис; ~**ek písne** фрагмент, откъс, част от песен
zlomeně нар. сломeно, съкрушeно, покрусено, отчаяно: **tvářit se** ~ гледам отчаяно, изглеждам отчаян, имам отчаян вид; **sedět** ~ седя сломeн, съкрушeн
zlomen|í, -í ср. 1. счупване, строшаване **2. мед.** счупване, фрактура: **hojit** ~í лекувам счупване; ~**í kosti** счупване, фрактура на кост
zlomenin|a, -y ж. мед. счупване, фрактура: ~**a klíční kosti** счупване на ключица; ~**a ruky, nohu** счупване, фрактура на ръка, на крак; **komplikovaná** ~a тежко, усложнено счупване; комплицирана фрактура; **ošetřit** ~u окажа медицинска помощ при счупване, при фрактура
zlomen|ý, -á, -é 1. счупен, строшен: ~**á hůl a)** счупена тояга, сопа **б)** счупен бастун **в)** счупена щeка **г)** счупен стик; ~**á ruka** счупена ръка; ~**á noha** счупен крак **2.** сломeн, съкрушeн, покрусен, отчаян; убит от мъка: ~**ý hlas** съкрушeн, покрусен глас; ~**á vdova** сломeна, покрусена, убита от мъка вдовица
zlom|it, -ím св. 1. (со; *kotit* со) счупя, пречупя, строша, скърша, прекърша (*нещо*; на някого *нещо*): ~**it stromek** счупя дръвчe; ~**it si ruku, nohu, žebro** счупя си ръка, крак, ребро; ~**it si vaz a)** счупя си врата **б)** прен. счупя си, строша свръх ♦ **счупя си/счупи си** да ти/да ви върви като по вода! (*пожелание*) ~**it nad někým hůl** разг. експр. вдигна ръце от някого **2. в съчет.** ~**it sazbu** полигр. странирам набор **3. (со)** разруша, унищожа, разгромя, сломя, смъжа, премъхна (*нещо*): ~**it kouzlo** разруша, премъхна вълшебство, магия; ~**it sílu nepřátelské armády** унищожа, сломя,

смáжа, разгромя сýлата на вражеска, на неприятелска áрмия **4.** (*co*) преодолèя, сломя, пречýпя, счýпя (*нещо*): **~it odpor** сломя съпротýва; **~it něčí vůli** сломя, пречýпя нечия воля; **~it rekord** подобря, *разг.* счýпя рекорд **5.** (*koho, co*) сломя, съкрушá, покрýса, смáжа, съсýпя (*някого, нещо*): **nešťestí ho ~ilo** нещáстието го сломí, смáза го; **jeho smrt ji ~ila** смърттá му я сломí, смáза я, съсýпя я

zlom|ít se, обикн. *третол.* **-í se св. 1.** (*-; čím*) счýпи се, пречýпи се, строши се, скърши се, прекърши се: **lyže se ~ila** скáта се счýпи; **vichřící se strom ~il vpůli** от вихрúшката дървòто се пречýпи, прекърши се нáдвè; **větev se ~ila větrem** клòнгт се прекърши, пречýпи от вятъра **2.** (*-; komu*) пречýпи се, скърса се, прекърсне, пресекне, сèкне: **hlas se mu ~il** гласът му пресèкна

zlomkovit|ý, -á, -é откъслечен, фрагментáрен, лаконичен: **~é zprávy** откъслечни, лаконични съобщèния, новини, извèстия

zlomkov|ý, -á, -é 1. *мат.* дрòбен: **~é číslo** дрòбно числò; **~á čára** дрòбна чертá **2.** *спец.* който е на парчèта, на парчèнца, на отлòмъци; надробèн, натрошèн, трошèн; отпáдъчен: **~é železo** железни отпáдъци; скрап; **~é zlato** отпáдъчно златò

zlomyslně нар. злоумишлено, злонамèрено, зложелáтелно, недоброжелáтелно: **~ se smát** смèя се зложелáтелно; **~ pomlouvat** одýмвам, клеветя злонамèрено, злоумишлено, зложелáтелно

zlomysln|ík, -ka м. злоумишлен, злонамèрен човек; зложелáтел, недоброжелáтел; *разг.* злòбар, гадняр; *разг. експр.* змий: **výsměch ~kú** прýсмех на зложелáтели, на недоброжелáтели; **pomlouvачní ~ci** злонамèрени, зложелáтелни клеветници

zlomyslnost, -i ж. злоумишленост, злонамèреност, зложелáтелност, недоброжелáтелност; *разг.* злòбарство, гаднярство: **udělat něco ze ~i** направя нещò от злонамèреност, злонамèрено; **dopustit se ~i** постъпя злоумишлено

zlomysln|ý, -á, -é злоумишлен, злонамèрен, зложелáтелен, недоброжелáтелен; *разг.* злòбарски, гаднярски: **~á poznámka** злонамèрена, недоброжелáтелна забелèжка; **~á pomluva** злонамèрена, злоумишлена клеветá; **~é jednání** злонамèрени, злоумишлени дèйствия; **~ý pohled** зложелáтелен, недоброжелáтелен поглед

zlořád, -u м. недъг, недостáтък, слáбост, язва, порòк, дефект, *разг.* кусýр: **odhalovat ~y ve**

společnosti разкрýвам недъзи, порòци, язви на обществòто

zlořečen|ý, -á, -é експр. проклèt, пуст, дяволски: **~é počasí** проклètò, дяволско врèме; **~á smůla** ужáсно, дяволски лòш късмèt; пýст, проклèt късмèt

zlořeč|ít, -ím неск. (*-; komu, čemu; na koho, na co*) *експр.* проклýнам, кълнà, *разг.* анатемòсвам, пýстòсвам, чумòсвам (*някого, нещо*): **~ila osudu** тя проклýнаше съдбáта; **~il na celý svět** тòй проклýнаше цèлия свят

zlost, -i ж. яд, злост, злòба, озлòбèност, озлòбèние: **udělat něco ze ~i** направя нещò от злòба, от яд; **mít na někoho** ~ озлòбèн съм срещу някого; ядòсан съм, сърдит съм на някого; **pocítit, dostat na někoho** ~ почувстввам озлòбèние, озлòбя се срещу някого; ядòсан се, хвàне ме яд на някого; **popadla ho** ~ обзè го злòба, озлòбèние, яд; тòй се ядòса

♦ казàние; с товá сáмо ще берèm ядове; **dělat něco někomu na** ~ правя нещò напýк на някого; **vylít si na někom** ~ *експр.* излèя ядà си върху някого; **člověk by ~í pukl експр.** да се пýкне, да се прърсне човек от яд, от злòба; да се прърснеш, да се пýкнеш от яд, от злòба

zlostně нар. 1. спрýхаво, избухливо, гневливо, раздразнително: **mluvit** ~ говоря спрýхаво, раздразнително **2.** злòстно, злòбно, озлòбèно, ядòсано, сърдито; със злòба, с яд: **díval se ~** тòй глèдаше злòбно

zlostn|ý, -á, -é 1. спрýхав, избухлив, гневлив, раздразнителен: **~ý člověk** спрýхав, раздразнителен човек; **mít ~ou povahu** ймам спрýхав, избухлив, раздразнителен харáктер **2.** злòстен, злòбен, озлòбèн, ядòсан, сърдит, гнèвен: **~ý hlas** злòбен, ядòсан глас; **~ý křik** злòстен, гнèвен вèк

zlosyn, -a м. книж. злòдèй, злостòрник, престъпник: **nebezpečný** ~ опáсен престъпник, злòдèй

zlotřile нар. книж. мèрзко, нýзко, пòдло, безчèстно, *разг.* мрърсно: **počínat si** ~ дèйствам, постъпвам мèрзко, нýзко, пòдло

zlotřil|ec, -ce м. книж. мерзáвец, подлèц, мрърсник, негòдник: **banda ~ů** бáнда мерзáвци

zlotřilost, -i ж. книж. мèрзост, нýзост, пòдлост, безчèстие, *разг.* мрърсотия: **bránit se ~em** пàзя се от мèрзости, от нýзости

zlotřil|ý, -á, -é книж. мèрзък, нýзък, дòлен, пòдъл, мрърсен: **~ý člověk** мèрзък, нýзък, пòдъл човек; **~á banda** бáнда мерзáвци

zlot|ý, -ého м. злòта: **dva tisíce ~ých** двè хилèди злòти

zlověstně нар. книж. зловèщо, злòкòбно: ~

vyhlížet изглѣждам зловѣщо; **mluvit** ~ говорѣ злокòбно

zlověstn|ý, -á, -é *книж.* 1. зловѣщ, злокòбен: ~**á zpráva** злокòбна вѣст; ~**é znamení** зловѣщо, злокòбно знамѣние; **nastalo** ~**é ticho** настѣпи, настàна зловѣща, злокòбна тишина 2. пàгубен, гибелен, унищожителен: ~**á válka** пàгубна, унищожителна война

zlovělně *нар. книж.* злоумишлено, злонамѣрено, зложелàтелен, недоброжелàтелен; със злà ùмисъл: ~ **někoho napadnout** злоумишлено, злонамѣрено нападна някого, нахвѣрля се върху някого

zlovln|ý, -á, -é *книж.* злоумишлен, злонамѣрен, зложелàтелен, недоброжелàтелен: ~**í lidé** злонамѣрени, зложелàтелни хòра; ~**ý úsměv** недоброжелàтелна усмивка; ~**é řeči** злонамѣрени, зложелàтелни думи, приказки

zlovů|le, -e *ж.* злà воля, злà ùмисъл; злоумишленост, злонамѣреност, зложелàтелност, недоброжелàтелност

zlovyk, -u *м.* лòш нàвик: **kouření je škodlivý** ~ пùшенето е вреден нàвик

zl|ý 1, -á, -é, сравн. horší 1. зъл, лош, злòбен, злонамѣрен, проклѣт, *разг.* гàден: ~**ý člověk** зъл, лòш, проклѣт, гàден човѣк; ~**á povaha** зъл, лòш, проклѣт, гàден харàктер, нрàв; **být ~ý k lidem/na lidi** зъл, лòш, гàден съм към хòрата; държà се злè, лòшо, гàдно с хòрата; **pozor, ~ý pes!** внимàние, злò кùче! ~**ý duch** зъл♦ **дѣло** раздòра; товà предизвиква недовòлство, неприязнь, омрàза; **způsobit si mnoho ~é krve** събùдя мнòго неприязнь, мнòго омрàза към себе си; **mít ~ý jazyk** ймам лòш, хаплив, язвительен език; ~**é jazyky/~í jazykové** *експр.* злите езиги; **být posedlý ~ým duchem** обладан съм от зъл дùх 2. зъл, лош, злòбен, злòстен, злонамѣрен, ненавистен, *разг.* гàден: ~**ý pohled** зъл, лòш, злòбен, ненавистен пòглед; ~**ý čin** злодеяние; лòша, злонамѣрена постѣпка; ~**ý úmysl** злà ùмисъл; лòшо намерèние; **to není nic ~ého** товà не è нищо лòшо; в твòм мислè♦ **унищòвè**

vůle *книж.* рàдко направя нещо със злà ùмисъл; **žít s někým ve ~é vůli** *книж.* рàдко живѣа с някого в неразбирàтелство, в омрàза 3. лош, лошокàчествен, недòбър, неблагоприятен, окàян, *разг.* кàлпав, гàден: ~**é ročátky** лòшо, неблагоприятно, окàяно, кàлпаво начàло; ~**á situace** лòша, неблагоприятна ситуация; ~**á cesta** лòш, лошокàчествен, кàлпав пùт; **nastaly ~é časy** дойдòха лòши, неблагоприятни времена; **měla ~ý osud** тjà йма- шòщòзнàнствò♦ **жèнà**

му е, спùкана му е рàботата; **mít někomu něco za ~é** упрѣквам, виня някого за нещо 4. неприятен, лош, злокòбен, зловѣщ, *книж.* кòбен, *разг.* гàден: ~**á zpráva** лòша, неприятна вѣст; ~**ý sen** лòш, кошмàрен сън; ~**é znamení** лòшо, зловѣщо знамѣние; злà, лòша, злокòбна поличба; ~**é tušení** лòшо, зловѣщо, злокòбно предчùвствие 5. *експр.* лош, отвратителен, тѣжък, трùден, мъчителен, страшен, ужàсен, кошмàрен, *разг.* гàден: **nemocný měl ~ou noc** бòлният изкàра лòша, тѣжка, мъчителна, кошмàрна нòщ; **tak ~é to není** нещàта не сà тòлкова лòши, тòлкова страшни; **zima byla až příliš ~á** зимата бѣше изключително лòша, тѣжка, страшна

заклинàние **pátibání**
а ~**ý pryč!** бòг да ни е на пòмощ! гòспод да ни пàзи! (*заклинàние*)

zlynč|ovat, -uji/разг. -uju *св. (koho – вин.)* линчùвам (*някого*): **lidé chtěli vraha ~ovat** хòрата йскаха да линчùват убийца

zmáč|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *св. (co; komu co)* (съвсèm) измòкря, намòкря (*нещо; на някого нещо*): **dopis ~ela slzami** тjà измòкри писмòто със сълзите си; ~**et si nohy** намòкря, измòкря си кракàта

zmáčk|an|ý, -á, -é измàчкан, смàчкан: ~**ý papír** измàчкана, смàчкана хартия; **měla na sobě ~é šaty** тjà бѣше облèчена в измàчкана рòкля; рòклята й бѣше измàчкана

zmáčk|at, -ám *св. 1. (co)* смàчкам, с мàчкане направя (*нещо*): ~**at sníh do koule** смàчкам сняг на тòпка; направя снèжна тòпка 2. (*co; komu co*) измàчкам, смàчкам, с мàчкане разваля (*нещо; на някого нещо*): ~**at noviny** смàчкам вѣстник; ~**at dopis** смàчкам писмò; ~**at kapesník** смàчкам, измàчкам нòсната си кърпичка; ~**at si oblek** измàчкам си костòма

zmáčk|at se, -ám se *св. 1. обикн. третол. -á se (komu)* измàчка се, смàчка се (*на някого*): **v autě se jí ~ala sukně** в колàта й се измàчка полàта 2. измàчкам си дрèхите: **v tlačeníci se ~ala** в блѣсканицата, в навàлицата тjà си измàчка дрèхите

zmáčk|nout, -nu *св. 1. (co)* смàчкам, с мàчкане направя (*нещо*) (с еднò движèние): ~**nout klobouk do špičky** направя врѣх на шàпка 2. (*co; komu co*) измàчкам, смàчкам, с мàчкане разваля (*нещо; на някого нещо*) (с еднò движèние): ~**nout dopis** смàчкам писмò (на тòпка) 3. (*co*) натисна (*нещо*): ~**nout kliku** натисна брàвà; ~**nout tlačítko zvonku** натисна кòпче на звьнèц 4. (*co; komu co*) (силно) стисна (*нещо; на някого нещо*): ~**nout někomu ruku** стисна силно рькàта на някого 5. (*koho – вин.*)

разг. експр. притисна (до стената), хвана на-
тясно (някого): ~**nout zloděje** притисна крадец
6. в съчет. ~**nout to** (s kým; –) разг. експр.
заловя се, захвана се, запретна се, подпретна
се, емна се (здрáво, яката) (заедно с някого;
–): **zítra to spolu ~nem** úтре ще се заловим,
ще се подпретнем заедно здравата
zmáčknout se, smáčknout se, -nu se св. (kam)
притисна се, свия се, сврã се, разг. набутам
се, наблãскам се (някъде): ~**nout se do kouta**
притисна се, сврã се в ãгъла
zmagnetizovat [-ту-], -**uji**/разг. -**uju** св. **1.** (co)
намагнетизирам (нещо): ~**ovat železo** намаг-
нетизирам желязо **2.** (koho, co) прен. привлeкã,
притeгãля (като магнит), примãмã, прилãжã,
подлãжã (някого, нещо): **hloubka ho ~ovala**
дълбочинãта, дълбòкото го привлeчe, при-
тeгãли като магнит
zmáhat, -ám несв. **1.** (co) преодолявам, пре-
възмòгвам (нещо): ~**at překážku** преодоля-
вам, превъзмòгвам препятствия **2.** (koho, co)
надвìвам, побеждавам (някого, нещо); спрã-
вам се (с някого, с нещо): ~**at odporce** побеж-
давам, надвìвам опонeнт; спрãвам се с опо-
нeнт; ~**al úkoly** тòй се спрãвяше със задãчите;
spánek jej ~al снãт го надвìваше **3.** (koho,
co čím) омаломощãвам, изтощãвам, изнуря-
вам, изморявам (някого, нещо); взeмам си-
лите (на някого, на нещо): **ta dřina ji ~á** тeж-
ката рãбота я изтощãва, взeмã и силите; **být**
~**án vedrem** жeгãта ме омаломощãва, взeмã
ми силите
zmáhat se, -ám se несв. (na co) разг. експр. успã-
вам (да се накарãм), накарãвам се да направя
(нещо); събирãм, намирам сили (за нещо):
~**at se na odpověď** събìрам сили за òтговор,
да òтговòря
zmáchtat, -ám св. (co, koho; komu co) (съвсeм)
измòкря, намòкря (нещо, някого; на някого
нещо): ~**al si nohavice v řece** тòй си намòкри
крачòлите в рекãта
zmáchtat se, -ám se св. (съвсeм) се измòкря, на-
мòкря се, подгìзна: ~**at se v řece** цeлият се
измòкря в рекãта; намòкря се в рекãта от гòре
до дòлу
zmalátněle нар. отмãляло, отпãднало, изне-
мощãло
zmalátnělost, -í ж. отмãлялост, отпãдналост,
изнемощãлост
zmalátnělý, -á, -é (-; čím) отмãлял, отпãднал,
изнемощãл (-; от нещо): ~**ý nemocí** отпãд-
нал, изтощeн от бòлест; ~**á dlouhým čekáním**
отмãляла, отпãднала от дълго чãкане
zmalátnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. **1.** (-; čím) от-
мãлeя, омаломощã се, отпãдна, отслабна,

изнемощeя (-; от нещо): ~**ět horkem** отмã-
лeя от жeгã; ~**ěl únavou** отмãлeя, отпãдна от
умòра; ~**ěla nemocí** тã изнемощã от бòлесттã;
бòлесттã я омаломощì; ~**ět na mysli** памeттã
ми отслабнe **2.** обикн. трeтол. -**í** (komu; komu
čím) отмãлeе, нãтeжeе (на някого; на някого
от нещо) (за крайници): ~**ěly mu ruce, nohy**
отмãлeя, нãтeжãхã му рãцeтe, кракãта
zmaloměššáct|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. оеснафã
се; стãна еснаф; придобия еснафски òблик: **z**
blahobytu ~ěl от благополúчие тòй се оесна-
фì; благополúчието го направи еснаф; **jejich**
životní styl ~ěl нãчинãт им на живòт придобì
еснафски òблик
zmalomyslně|ý, -á, -é изпãднал в малодúшие;
пãднал дúхом; обезсърчeн
zmalomysln|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. изпãдна в
малодúшие, пãдна дúхом, обезсърчã се: ~**ěla**
v neštěstí нещãстието я обезсърчì; покрай
нещãстието тã изпãдна в малодúшие, пãдна
дúхом; ~**ěl potížením** тòй пãдна дúхом заради
затруднeнията
zmalovan|ý, -á, -é **1.** експр. пейор. изрисúван,
нашãрен, боядìсан, наклeпан, нацапòтен;
силно гримìран: ~**á tvář** изрисúвано, нашã-
рено, нацапòтено, силно гримìрано лице; ~**ý**
strop нашãрен, боядìсан, нацапòтен тãвãн; **ta**
ženská je ale ~á! ãмã чe е наклeпана, наца-
пòтена, гримìрана тãя женã! **2.** разг. експр.
нашãрен, насинeн, посинeн (от бòй, от пердãх):
~**á záda** нашãрен, насинeн грeб
zmalovat, -uji/разг. -**uju** св. **1.** (co, koho; co,
koho čím) експр. пейор. изрисúвам, нашãря,
боядìсам, наклeпам, нацапòтã (нещо, някого;
нещо, някого с нещо): ~**ovat stěnu všemi bar-**
vami нашãря, наклeпам, нацапòтã стенã във
всìчки цвeтòвe, с всевъзмòжни бòй **2.** (komu
co) разг. експр. нашãря, насинã, посинã (на
някого нещо) (от бòй, от пердãх): ~**ovat ně-**
komu záda нашãря, насинã грeбã на някого
zmalovat se, -uji se/разг. -**uju se** св. (-; čím)
експр. пейор. изрисúвам се, нашãря се, боя-
дìсам се, наклeпам се, нацапòтã се; гримìрам
се силно (-; с нещо):
zmámen|ý, -á, -é (-; čím) **1.** упоeн, опìт, замãян,
зашемeтeн (-; от нещо); кòйто e съc за-
мьглeно (от нещо) съзнãние: ~**ý vínem** опìт,
замãян, зашемeтeн от винò; съc замьглeно от
винò съзнãние **2.** упоeн, опиянeн, замãян,
омãян (-; от нещо): ~**ý vůní** упоeн, опиянeн
от аромãт, от ухãние **3.** прен. омãян, опиянeн,
пиян, зашемeтeн, заслeпeн, омагòдсан, очã-
рòван, завладãян, съблãзнeн (-; от нещо): ~**ý**
krásou омãян, опиянeн, заслeпeн от красòтã
zmám|it, -ím св. (koho – вин.; koho čím) **1.** упоã,

опия, замая, зашеметя (някого; някого с нещо); замъгля (нечие) съзнание (с нещо): **vino ho ~ilo** виното го опия, замая го; **byl ~en vinem** той беше замаян от виното; съзнанието му беше замъглено от виното **2.** упоя, опияня, замая, омая (някого; някого с нещо): **vůně ho ~ila** ароматът, уханието го упоя, опияня го; **byla ~ena jarním vzduchem** тя беше (като) пияна, (като) упоена, (като) опиянена от пролетния въздух **3.** *прен.* омая, опияня, зашеметя, заслепя, омагьосам, очаровам, завладя, съблазня (някого; някого с нещо); взема ума (на някого; на някого с нещо): **~it někoho sliby** омая, съблазня някого, взема ума на някого с обещания; **láska ji ~ila** любовта я омая, омагьоса я, завладя я, заслепи я **zmap|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (со)* **1.** картографирам (нещо); направя карта (на нещо): **nově ~ovat celé území** *геогр.* наново картографирам цялата територия; **~ovat nářeční jevy** *език.* направя карта на диалектни явления **2.** *прен.* установя, очертая, опиша, отбелжа, набелжа (нещо): **~ovat bílá místa** установя, очертая, отбелжа бели петна, неизвестни места; **~ovat majetek KSČ** *публ.* (напълно, изцяло) установя, опиша имуществото на ЧКП (Чехословашката комунистическа партия)

zmar, -u *м. книж.* осуетяване, проваляне, разстройване, съсипване, унищожаване, погубване, провал, *остар.* провала, *книж. остар.* крушение: **~ všech nadějí** осуетяване, проваляне, крушение на всички надежди

zmařen|ý, -á, -é осуетен, провален, разстроен, съсипан, унищожен, погубен: **~é vítězství** осуетена, провалена победа; **~é plány** осуетени, разстроени, провалени плановете; **~ý život** погубен, провален, съсипан живот

zmař|it, -ím *св. (со; кому со)* осуетя, проваля, разстроя, съсипя, унищожа (нещо; на някого нещо): **~it něčí dílo** проваля, погубя нечие дело; **~it naději** осуетя, проваля надежда; **~it záměr** осуетя, проваля намерение; **~it záležitost** осуетя, проваля въпрос; **~it čas** пропиля, прахосам, загубя време

zmasov|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св. 1.* *обикн. третол.* **-í** стана масов, превърне се в масов; масовизира се: **sport u nás ~ěl už v minulosti** у нас спортът се е масовизирал, превърнал се е в масов още в миналото **2.** *(со)* масовизирам (нещо), направя (така, че нещо) да стане масово явление, да се превърне в масово явление, да придобие масов характер: **~ět turistiku** масовизирам туризма; полдъжа усилия туризмът да стане масово явление

zmást, zmatu *св. (koho, со; koho, со čím; кому*

со čím) объркам, заблудя, подведа, дезориентирам, *разг.* сащисам, шашардисам, ошашава (някого, нещо; някого, нещо с нещо; на някого нещо с нещо): **ta odpověď ho zmátla** отговорът го обърка; **~ někomu hlavu** завъртя главата на някого; **nedala se ~ jeho tónem** тя не позволи тонът му да я обърка, да я заблуди; **byl tím vším hrozně zmaten** той беше ужасно объркан, дезориентиран от всичко това; **~ stopu** прикрия следã (за да объркам някого)

zmást se, zmatu se *св. 1.* *обикн. третол.* **zmate se (-; кому)** обърка се, забърка се, оплетè се (-; на някого); стана объркан, заплетен: **zmátly se mu pojmy** понятията му се объркаха **2.** *(в čet)* объркам (нещо); сгрешã, сбъркам (нещо; за нещо, в нещо); заблудя се, допусна грешка (по отношение на нещо; за нещо, в нещо): **~ se ve dveřích** сбъркам, объркам вратã **3.** *в съчет.* **~ se na rozumu** загубя разсъдък; побъркам се, полудеã

zmást si, zmatu si *св. (со)* объркам, сбъркам, сгрешã (нещо): **~ si datum** объркам, сгрешã датã; **~ si cestu** объркам, сбъркам път

zmatečn|í, -í, -í *обикн. в съчет.* **~í stížnost** *юрид.* по-рано касационен иск (за анулиране на съдебно решение с оглед на правни пропуски)

zmatečnost, -i *ж. юрид.* нищожност, недействителност, невалидност: **~ rozsudku** нищожност на присъда

zmatečn|ý, -á, -é *юрид.* нищожен, недействителен, невалиден: **~á dohoda** нищожен договор; **rozhodnutí bylo prohlášeno za ~é** решението беше обявено за нищожно

zmař|ek, -ku *м. 1.* *също и мн. zmař|ky, -ků* безредие, хаос, неуредици; суматоха, вълнение, тревога, паника; *разг.* бъркотия, неразбория: **~ek v dopravě** хаос, безредие, неуредици в транспорта; **v domě nastal, panoval ~ek** в къщи настãна, царуваше бъркотия, неразбория, хаос; **vyvolat ~ek** предизвикам бъркотия, хаос, паника; **zavládl ~ek** настãна, възцари се безредие, хаос, паника; **organizační ~ek** организационен хаос, организационни неуредици; **~ky v hospodářství** хаос, бъркотия, неразбория в стопанството; **politické ~ky** политически хаос; политически неуредици **2.** объркване, смущение, смут, безпокойство, несигурност, хаос: **vnést ~ek do něčeho** внесã смут, объркване в нещо; **v této otázce panuje ~ek** по този въпрос царя пълно объркване, пълен хаос; **ve ~ku převrhl židli** в объркването си, в смущението си той събори, преобърна стола; **pociťovat v duši myšlenkový ~ek** усещам в душãта си идейно объркване, идейна несигурност

zmateně нар. 1. объркано, оплетено, омотано, забъркано, заплетено, замотано; неясно: **mluvit** ~ говоря объркано, заплетено, неясно; **vysvětlovat něco** ~ обяснявам нещо объркано, заплетено, неясно 2. объркано, забъркано, дезориентирано, смутено; разг. сащисано, шашардисано, ошашавено: **tvářit se** ~ ймам объркан вид; гледам объркано, сащисано, ошашавено

zmaten|í, -í ср. объркване, дезориентиране, смут, смущение; разг. сащисване, шашардисване, ошашаване: **nevěděla, co má ~ím počít** тя не знаеше какво да прави от объркване, от сащисване; **~í myslí** объркване на мисълта

zmatenost, -í ж. 1. обърканост, забърканост, оплетеност, заплетеност; неясност: **~ myšlenek** обърканост, заплетеност на мисли, на идеи; идейна обърканост 2. обърканост, забърканост, смут; разг. сащисаност, шашардисаност, ошашавеност: **~ pohledu** обърканост, сащисаност на поглед

zmaten|ý, -á, -é 1. объркан, оплетен, омотан, забъркан, заплетен, замотан, хаотичен; неясен: **~á řeč** объркана, хаотична, неясна реч; **~é pojmy** объркани, оплетени, неясни понятия; **~é vyprávění** объркан, замотан, хаотичен, неясен разказ; **~á adresa** объркан, неясен адрес; **~é zprávy** объркани, хаотични, неясни съобщения

zmaten|ý, -á, -é 1. объркан, оплетен, омотан, забъркан, заплетен, замотан, хаотичен; неясен: **~á řeč** объркана, хаотична, неясна реч; **~é pojmy** объркани, оплетени, неясни понятия; **~é vyprávění** объркан, замотан, хаотичен, неясен разказ; **~á adresa** объркан, неясен адрес; **~é zprávy** объркани, хаотични, неясни съобщения

zmatk|á, -e м. разг. експр. човек, който предизвиква безредие, хаос, неуредици, суматоха, вълнение, тревога, паника, бъркотия, неразбория; паникьор: **byl to nenapravitelný** ~ той беше непоправим паникьор

zma|zat, -žu/книж. **-ži** св. 1. (со, коho čím; komu со čím, od čeho) изпоцапам, изцапам, нацапам, оцапам, изплескам, наплескам, оплескам; измацам, намацам, омацам, омажа (нещо, някого с нещо; на някого нещо с нещо): **~zat kalhoty barvou** оцапам, оплескам, омацам панталон(и) с боя; **~zat si ruce od inkoustu** оцапам си, оплескам си, омацам си ръцете с мастило; **~zala si šaty blátem** тя си оцапа, оплеска си, омаца си, омаза си роклята с кал 2. (коho, со; komu со) разг. експр. насиня, посиня (някого, нещо; на някого нещо) от бой, от пердах: **~žu ti záda** ще ти посиня гърба от бой

zma|zat se, -žu se/книж. **-ži se** св. 1. (-; čím, od čeho) изцапам се, нацапам се, оцапам се; изплескам се, наплескам се, оплескам се, измацам се, намацам се, омацам се, омажа се (-; с нещо): **~zat se od oleje** оцапам се, омажа се с (машинно) масло; **~zat se od sazí** изпоцапам се, омажа се със сажди 2. разг. експр. напия се, натряскам се, натаралянкам се, отрежа се: **~ali se namol** тѐ се натряскаха кьоркютюк

zmechanizovan|ý [-пу-], **-á, -é** механизиран: **~á práce** механизиран труд; **~á výroba** механизирано производство

zmechaniz|ovat [-пу-], **-uji**/разг. **-uju** св. (со) механизирам (нещо): **~ovat zemědělství** механизирам земеделието

změkčen|í, -í ср. 1. смекчаване 2. език. смекчаване, палатализиране: **~í (tvrďé) souhlásky** смекчаване, палатализиране на (твърд) съгласен звук

změkčen|ý, -á, -é 1. смекчен 2. език. смекчен, палатализиран: **~á souhláska** смекчен, палатализиран (твърд) съгласен звук

změkčile нар. мекушаво, безхарактерно, слабохарактерно; разг. експр. като жена, като мѐка Мария, като мѐка Гана: **~ naříkat** нареждам, оплаквам се, вайкам се като жена

změkčilost, -í ж. мекушавост, безхарактерност, слабохарактерност, безволие, слабоволие: **byl proslulý svou ~í** той беше известен, послдовичен с мекушавостта си, с липсата си на воля 2. **změkčil|ý, -á, -é** мекушав, безхарактерен, слабохарактерен, безволев/безволен, слабоволев/слабоволен: **stát se ~ým** стана мекушав, безхарактерен, безволев; **~á povaha** мекушав, безволев характер

změkč|it, -ím св. 1. (со) омекоотя, омекча, смекча (нещо); направя (нещо) (да стане) (по-)мѐко: **~it vodu** омекоотя вода 2. по-често **obměkč|it, -ím** (коho, со čím; komu со čím) прен. омилюстивя, смекча, размѐкна, трогна, разнежа, разчувствам (някого, нещо с нещо; на някого нещо с нещо): **~ila matku zprávou o sňatku** тя омилюстивя, размѐкна, разчувства майка си със съобщението, с вестта за брак

změkčovac|í, -í, -í омекоотявач, омекчавач, смекчавач: **~í prostředky, přísady do vody** омекоотявачи средства, добавки за вода; омекоотители, пластификатори на вода

změkčovadl|o, -a ср. спец. омекоотител, пластификатор

změkčován|í, -í ср. спец. омекоотяване, омекчаване, смекчаване: **~í vody** омекоотяване на вода 2. **změkč|ovat, -uji**/разг. **-uju** несв. 1. (со) омекоотявам, омекчавам, смекчавам (нещо);

правя (нещо) (да стәне) (пò-)мèко: ~ovat vo-
du омокотявам вода **2.** (koho, со čím; komu со
čím) *прен.* омилоствивявам, смекчавам, раз-
мèквам, трòгвам, разнèжвам, разчúвствам
(някого, нещо с нещо; на някого нещо с не-
що): ~ovat něčí srdce размèквам, омило-
ствивявам, трòгвам нèчие сърце
změkl|ý, -á, -é омèкнал, размèкнат/размèкнал се;
стàнал (пò-)мèк: ~ý sníh размèкнат, омèкнал
сняг; ~á půda размèкната пòчва, прѣст; ~ý
hrašek омèкнал грах
změk|nout, -nu *св.* **1.** обикн. *третол.* -ne омèк-
не, размèкне (се); стàне (пò-)мèк: led na slunci
~l на слèнце ледъг омèкна, размèкна се; máslo
v teple ~ne a) на тòпло мàслòто ще омèкне,
ще се размèкне б) на тòпло мàслòто омèкна,
размèкна се; hrušky ~ly крúшите омèкнаха,
стàнаха мèки **2.** (-; čím) *прен.* омèкна, оми-
лоствивя се, смекчà се, размèкна се, трòгна се,
разнèжа се, разчúвствам се (-; от нещо; под
влияние на нещо); стàна (пò-)мèк, (пò-)ми-
лостив, (пò-)разчúвствам, (пò-)разнèжен (-;
от нещо; под влияние на нещо): **prosbami**
postupně ~l от молбите, под влияние на мол-
бите тòй постепèнно омèкна, размèкна се,
трòгна се; **srdce mu** ~lo сърцèто му омèкна,
омилоствив се, трòгна се; **dojetím jí hlas** ~l
от вилнèние гласъг ѝ се размèкна, разнèжи се,
разчúвства се
změk|nut|í, -í *ср.* **1.** омèкване, размèкване **2.** *мед.*
размèкване: ~í **kostí, mozku, tkáně** размèк-
ване на кòсти, на мòзък, на тъкан
změ|n|a, -y *ж.* **1.** промяна, изменèние, преобра-
зúване, видоизменèние; *книж.* модификация,
трансформация, метаморфòза: ~a **počasi**
промяна на врèмето; ~a **chování** промяна в
поведèние; ~y **v názorech** промèни във въз-
гледи; ~y **ve vládě** промèни в правителство;
radikální, podstatná ~a радикална, същè-
ствена промяна; **kvantitativní, kvalitativní** ~a
количественa, качествена промяна; ~a **k**
lepšímu промяна към пò-добрò; **došlo ke** ~ám
стàнаха, настàнаха, настъпиха промèни; **stala**
se s ním ~a у нèго настъпи промяна; тòй се
промèни; **má rád** ~u тòй обича промяната/
промяна
dnes půjdeme do kina за разнообразие днèс
ще отидем на кино **2.** смяна, замяна, подмяна,
промяна: ~a **jména** смяна, промяна на име;
~a **zaměstnání** смяна на работа; ~a **bytu** за-
мяна, смяна на жилище; ~a **rychlosti** смяна на
скòрост; ~a **směru** смяна на посòка; ~a **vlády**
смяна на правителство; ~a **stran při utkání**
смяна на страните при (спòртна) срèща
změ|něn|ý, -á, -é **1.** променèн, изменèн, пре-

образúван, видоизменèн; *книж.* модифи-
циран, трансформиран, метаморфòзирал: ~é
okolnosti изменèни, променèни обстоятел-
ства; ~á **pracovní schopnost** променèна, из-
менèна работоспòсòбност **2.** сменèн, заменèн,
подменèн, променèн: ~é **jméno** сменèно, про-
менèно име
změ|n|ít, -ím *св.* **1.** (koho, со) променя, изменя,
направя дрúг, преобразя, преобразúвам, видо-
изменя (някого, нещо); *книж.* модифицирам,
трансформирам, метаморфòзирам, подлòжа
на метаморфòза (някого, нещо): **léta ho** ~ila
годините го промениха/променили са го; **co**
se stalo, nedá se ~it товà, коèто се случило/което
се е случило, не мòже да се промèни, да бъде
променèно **2.** (koho, со в koho, в со) променя,
превѣрна, преобразя, преобразúвам, видо-
изменя (някого, нещо в някого, в нещо);
книж. модифицирам, трансформирам, мета-
морфòзирам (някого, нещо в някого, в нещо);
направя (някого някакъв, нещо някакво):
líhovar byl ~ěn **v pivovar** спиртовàрната бè-
ше превѣрната в пивовàрна **3.** (koho, со) сме-
ня, заменя, подменя, променя (някого, нещо):
~it **bydliště, zaměstnání** сменя, променя ме-
стоживèене, (место)рàбота; **řeka** ~ila **řečiště**
рèчница/рèчница
~it **barvu a)** променя изражèнието на лицèто си;
сменя си цвèтà, боята б) променя ориен-
тацията си; променя си, сменя си възгледите,
убеждèнията; сменя си оперèнието, окрàската,
цвèтà, боята
změ|n|ít se, -ím se *св.* **1.** променя се, изменя се,
стàна дрúг, преобразя се, преобразúвам се,
видоизменя се; *книж.* модифицирам се,
трансформирам се, претърпя метаморфòза:
svět se ~il светъг се промени, стàна дрúг; **po-**
měry se ~ily услòвията се промениха, изме-
ниха се; ~it se **vzhledem** променя се, преобразя
се външно; ~ila se **v obličeji** лицèто ѝ се про-
мени, преобрази се **2.** (v koho, в со) променя
се, превѣрна се, преобразя се, преобразúвам
се, видоизменя се (в някого, в нещо); *книж.*
модифицирам се, трансформирам се, прет-
търпя метаморфòза (в някого, в нещо); стàна
(някакъв): ~il se **v šaška** тòй се е превѣрнал в
палячо, стàнал е палячо **3.** сменя се, заменя
се, подменя се, променя се: **osazenstvo se** ~ilo
личният състàв, персоналът се сменил/сменил
се е/сменèн е
zmen|šen|in|a, -y *ж.* нèщо умалèно, намалèно,
смалèно; нèщо в умалèн, в смалèн размèр,
мàщàб: ~a **nákresu** чертèж в умалèн, в смалèн
мàщàб
zmen|šen|í, -í *ср.* **1.** умаляване, смаляване: ~í

snímku умалёване, смаляване на снимка **2.** намалёване, понижавање, снижавање, съкращавање; *книж.* редуциране: **~í (počtu) tříd ve škole** намалёване, редуциране на броя на паралёлки в училище **3.** намалёване, понижавање, отслабване, смекчавање, притъпяване (*на нецо*): **~í napětí** намалёване, понижавање, отслабване на напрежение

zmenšený, -á, -é **1.** умалён, смалён: **~ý snímek** намалёна, смалёна снимка **2.** намалён, понижен, снижен, съкратён; *книж.* редуциран: **~ý počet** намален, редуциран брой **3.** намалён, понижен, отслабен, смекчен, притъпен: **~é napětí** намалёно, понижено, отслабено напрежение

zmenšit, -ím св. **1.** (*кого, со*) умалё, смалё (*някогого, нецо*): **čarodějnice chlapce ~ila** вёщицата смалё момчето **2.** (*со*) намалё, понижа, снижа, съкратя, *книж.* редуцирам (*нецо*); взёма, отнема (*от нецо*): **~it osevní plochu** намалё посевна плóщ; **~it počet obrátek** намалё, понижа броя на оборóти; **~it náklady, výdaje** намалё, снижа рáзходи, рáзноски; **~it sukni v pase** стесня полá в тáлията **3.** (*со*) намалё, понижа, отслабя, смекча, притъпя (*нецо*): **~it něčí vliv** намалё, отслабя нечие влияние; **~it napětí** намалё, понижа, отслабя напрежение

zmenšit se, -ím se св. **1.** умалё се, смалё се; стáна пò-мáлък: **stařec se věkem ~il** от възрастá старецът се смалё; **vzdálenosti se ~ily** разстоянията стáнаха пò-мáлки, скъсйха се **2.** *обикн. третол.* **~í se** намалёе, намалё се, понижи се, снижи се, съкрати се, *книж.* редуцира се: **jejich zisky se ~ily** печáлбите им намалёха, понижиха се; **počet žáků se ~il** броят на учениците намалё, редуцира се **3.** *обикн. третол.* **~í se** намалёе, намалё се, понижи се, отслабне, отслаби се, смекчи се, притъпи се: **napětí se ~ilo** напрежениеето намалё, понижи се, отслабна

zmenšovací, -í, -í умалителен; който служи за умалёване, за смаляване: **~í sklo** умалително стьклò; **~í přístroj** умалителен апарат; **~í měřítko** умалителен мащаб

zmenšovat, -uji/разг. **-uju** не св. **1.** (*кого, со*) умалёвам, смалявам (*някогого, нецо*); направя пò-мáлък (*някогого, нецо*): **~ovat rozměry** умалёвам, смалявам, намалёвам размёри **2.** (*со*) намалёвам, понижавам, снижавам, съкращавам, *книж.* редуцирам (*нецо*); вземам, отнемам (*от нецо*): **~ovat rychlost vlaku** намалёвам, понижавам скóрост на влáк; **~ovat výrobní náklady** намалёвам, снижавам, ре-

дуцирам производствени рáзходи; **~ovat osazenstvo** намалёвам, редуцирам личен състав, персонал **3.** (*со*) намалёвам, понижавам, отслабвам, смекчавам, притъпявам (*нецо*): **~ovat význam něčeho** намалёвам, принизявам значението на нецо; **~ovat napětí** намалёвам, понижавам, отслабвам напрежение **zmenšovat se, -uji se/разг.** **-uju se** не св. **1.** умалёвам се, смалявам се; стáвам пò-мáлък: **stařec se ~uje** старецът се смалява; **vzdálenosti se ~ují** разстоянията стáват пò-мáлки, скъсват се **2.** *обикн. третол.* **-uje se** намалёва (*се*), понижава се, снижава се, съкращава се; *книж.* редуцира се: **počet žáků se ~uje** броят на учениците намалёва, снижава се **3.** *обикн. третол.* **-uje se** намалёва (*се*), понижава се, отслабва (*се*), смекчава се, притъпява се: **napětí se ~uje** напрежениеето намалёва, понижава се, отслабва

změřit, -ím св. (*со, кого; кому со*) измёря, премёря (*нецо, някогого; на някогого нецо*): **~it vzdálenost, výšku** измёря, премёря разстояние, височина; **~it někomu teplotu** премёря нечию температура **~it měřítkem někoho, něco** премёря някогого, нецо с очй, с пòглед; изгледам някогого, нецо преценяващо, неодобряващо, критично; **~it své síly s někým** премёря сили с някогого

zmeškat, -ám св. (*со, кого; -*) пропусна, изпóсна, *разг.* изтървá, проспá (*нецо, някогого*); закъснёя (*-; за нецо, за някогого*); остава (*някогого, нецо*) да ми се изплъзне: **~at začátek koncertu** пропусна начáло на концèрт; закъснёя за начáло на концèрт; **~ala vlak** тя изпóсна, изтървá влáка; **~at přítele** изпóсна, изтървá приятел; не успёя да се видя с приятел; **pospíchali, aby ne~ali** те бързаха, за да не закъснёят; **~al termín zkoušky** тóй пропусна, изпóсна дáтата за испит; **~at příležitost** пропусна, изпóсна възмóжност, удòбен слóучай; **~at pravou chvíli** изпóсна удòбен момèнт, *разг.* **~at vřemeno** **~at vřemeno** *разг.* **~at vřemeno** *пейор.* изпóсна, изтървá влáка; изпóсна, изтървá всйчки влáкове

změť, -ti ж. *книж.* безпорядък, безрёдие, хаос: **~ť vyvrácených stromů** безрёдие, хаос от повалёни дървёта; **~ť zvuků** хаос от звóци; **~ť událostí** хаос от събития

zmet|at, обикн. третол. **~á** св. помётне (*за животно*): **kráva ~ala** крáвата помётна

zmet|ek I, -ka м. *одуш.* **1.** недонòсче **2.** *разг. пейор.* недонòсче, кòпеле, келеш

zmet|ek II, -ku м. *неодуш.* брак; некачествена, бракувана стока, продóкция; некачествени,

бракувани изделия, продукти; *разг.* шкърто: **vyrábět ~ky** произвеждам брак; **kulturní ~ky** *прен.* културен брак; некачествена културна продукция

zmetkař, -e *м. разг. жарг.* калпав, небрежен, недобросъвестен работник

zmetkovost, -i *ж.* процент на брак: ~ **výroby** процент на брак в производство

zmetkový, -á, -é който се отнася до брак; некачествен, лошокачествен, негоден: ~ **výrobek** некачествено изделие

zmezinárodnĕt, обикн. третол. -í, 3. мн. -ĕji/-í *св.* ста̀не международен; придобие международен характер: **odborné názvy ~ĕly** специализираните термини придобиха международен характер, станаха международни

zmezinárodnĕt, -ím *св. (со)* превърна (нещо) в международно явление; направя (нещо) (да ста̀не) международно; придам международен характер (на нещо): ~ **it obchod** направя търговията международна

zmijĕ, -e *ж.* 1. пепелянка, усойница: ~ **e písečná** *зоол.* пепелянка (*Vipera ammodytes*); ~ **e obecná** *зоол.* усойница (*Vipera berus*); **uštklaho ~e** уха̀па го пепелянка, усойница 2. *прен. пейор.* змия, пепелянка, усойница (за проклета жена): **ta ~e od něho odešla** тя ѝ негова пепелянка го напъсна, заряза го

zmijĕ, -í, -í който се отнася до пепелянка, до усойница: ~ **í jed** отрова на пепелянка, на усойница; ~ **í uštknutí** уха̀пване от пепелянка, от усойница

zmijovitĕ, -ých *м. само мн. зоол.* пепелянки (*Viperidae*)

zmilitarizovat, -uji/разг. -uju *св. (со, коho)* милитаризирам, военизирам, поставя под военно управление, поставя на военни релси (нещо, някого): ~ **ovat výrobu, průmysl** поставя на военни релси, военизирам производство, промишленост

zmínĕnĕlý, -á, -é споменат, засегнат, посочен, отбелязан, *книж.* упоменат, *разг.* въпросен, зачекнат: ~ **ý časopis** споменато, посочено, въпросно списание; ~ **á otázka** споменат, засегнат въпрос, проблем

zmínit *вж. zmínit se*

zmínĕt se, -ím se *св. (о кот, о џет; -); също и zmínĕt, -ím* *св. (коho, со)* спомена, помена, *книж.* упомена (някого, нещо; за някого, за нещо; -); засегна, посоча, отбелџа (някого, нещо); *разг.* зачџка (нещо); *книж.* отвџря въпрос, *разг.* отвџря дџма, приказка (за някого, за нещо): **pochvalně se o něm ~ila** тя се отзова, изказа се похвално за него; ~ **il se o tom mimochodem** тџй го спомена мимо-

ходом; **ne~il se o tom ani slůvkem** тџй въобщџ не отвџри дџма за това, дџма не обџли за това; **letmo se ~it o něčem** бџгло спомена за нещо; спомена за нещо между другото

zmĕnka, -y *ж.* споменаване, поменаване, *книж.* упоменаване; засџгане, посџчване, отбелязване; *разг.* зачџкване; *книж.* отвџряне на въпрос, *разг.* отвџряне на дџма, на приказка: **uĕinit ~u o něčem** спомена (за) нещо; отвџря дџма за нещо; **nĕkdo si zaslouží ~y** някой заслџва да бџде споменат, да бџде упоменат; **ani ~y o tĕmto** ~~никога~~ **o tĕmto** ~~никога~~ това не си струва да се говџри

zmiřovat *вж. zmiřovat se*

zmiřovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (о кот, о џет; -); също и zmiřovat, -uji/разг. -uju* *несв. (коho, со)* споменавам, поменавам, *книж.* упоменавам (някого, нещо; за някого, за нещо; -); засџгам, посџчвам, отбелязвам (някого, нещо); *разг.* зачџквам (нещо); *книж.* отвџрям въпрос, *разг.* отвџрям дџма, приказка (за някого, за нещо): **ani slovem se ne~ujete, že...** нџто дџма, дџри и дџма не споменавайте, че...

zmiřat, -ám *несв. (ĕit)* *книж.* 1. мра, умирам, гџна, загџвам (от нещо): **vojsko ~alo hladem** войската мрџше, гџнеше от глџд 2. *прен. експр.* примџрам, умирам, загџвам (от нещо): ~ **at hladem** примџрам, умирам от глџд; мнџго сџм глџден; ~ **at strachem** примџрам, умирам от страх; ~ **at úzkostí** умирам от притеснение; ~ **at touhou po něčem** примџрам от желџние за нещо, от мерџк по нещо

zmiřnĕnĕlý, -í *ср.* намалџване, забџвяне, пониџаване, смџкџване, отслабване, овладџване, успокоџване, прџтъпџване, приглушџване: ~ **í rychlosti** намалџване на скорџст; ~ **í bolestĕ** смџкџване, прџтъпџване, успокоџване на бџлка; ~ **í mezinárodního napĕtĕ** намалџване, пониџаване, разведрџване на международно напреџение

zmiřnit, -ím *св. (со; со ĕit)* направя (нещо) (да ста̀не) (пџ-)умџрено; намалџ, забџвя, пониџџ, смџкџ, отслабџ, овладџ, успокоџ, прџтъпџ, приглушџ (нещо; нещо с нещо): ~ **it rychlost** намалџ скорџст; ~ **it krok** намалџ, забџвя краџка; ~ **it požadavky** смџкџ џскания; направя џскания пџ-умџрени; ~ **it bolest** успокоџ бџлка; ~ **it trest** смџкџ, намалџ наказџние; ~ **it hnĕv** овладџ гневџ си; ~ **it mezinárodní napĕtĕ** намалџ, пониџџ, разведрџ международно напреџение

zmiřnit se, обикн. третол. -í se *св. (-; ĕit)* ста̀не (пџ-)умџрен; намалџе, намалџ се, забџви се, пониџи се, смџкџ се, отслабне, овладџе

се, успокой се, притъпй се, приглуши се (-; с *нещо*, от *нещо*): **vedra se trochu ~ila** жегите, горещините понамаляха, станаха по-умерени, по-поносими; **jeho hněv se ~il** гневът му отслабна, утихна, укроти се; **její bolesti se ~ily** болките ѝ намаляха, притъпиха се; **v tom případě se rychlost automatický ~í** в този случай скоростта автоматично се намалява

zmírňovat, zmirňovat, -uji/разг. -uju *несв. (со; со čím)* правя (*нещо*) (да стане) (по-)умерено; намалявам, забавям, понижавам, смекчавам, отслабвам, овладявам, успокоявам, притъпявам, приглушавам (*нещо*; *нещо с нещо*): **~ovat bídu** намалявам мизерия; **~ovat bolesti** успокоявам болки; **~ovat následky, konflikty** смекчавам последици, конфликти; **~ovat trest** смекчавам, намалявам наказание

zmírňovat se, zmirňovat se, *обикн. третол. -uje se* *несв. (-; čím)* става (по-)умерен; намалява (се), забавя се, понижава се, смекчава се, отслабва, овладява се, успокоява се, притъпява се, приглушава се (-; с *нещо*, от *нещо*): **protiklady se tou cestou ~ovaly** по този начин противоречията се смекчаваха, притъпяваха се, ставаха по-малки; **bolesti se novým lékem ~ují** с новото лекарство болките се намаляват, притъпяват се; **navrženým plánem spojenců se mezinárodní napětí ~ovalo** благодарение на предложението от съюзниците планът международното напрежение намаляваше, отслабваше, разведряваше се

zmítaný, -á, -é (čím) разтърсван, раздръсван, разклащан, разлюлян, разтрисан, подмътан, подхвърлян (*от нещо*): **země ~á nepokoji** разтърсвана от безредици, от размирици страна; **větve ~é větrem** разклащани, разлюляни, подмътани от вятъра клони

zmítat, -ám *несв. 1. обикн. третол. -á (čím, kým)* разтърсва, раздръсва, разклаща, разлюлява, разтриса, тресе, друсва, клати, клатушка, люлее, мята, подмята, подхвърля (*някого, нещо*): **bouře ~á lodí** бурята клатушка, подмята, подхвърля кораба; **vítr ~al větve stromů** вятърът клати, люлее клоните на дърветата; **~ala jím horečka** разтърсваше го, разтрисаше го, тресеше го треска **2. обикн. страд. být ~án (čím)** разтърсван съм, раздиран съм, разкъсан съм, измъчван съм, тормозен съм, терзан съм (*от нещо*); (*нещо*) ме разтърсва, раздира ме, разкъсва ме, измъчва ме, тормози ме, терзае ме: **být ~án pochybnostmi** раздиран съм, терзан съм от съмнения; раздират ме, терзат ме съмнения

zmítat se, -ám se *несв. 1. обикн. третол. -á se* разтърсва се, раздръсва се, разклаща се, раз-

люлява се, разтриса се, тресе се, друсва се, клати се, клатушка се, люлее се, мята се, подмята се, подхвърля се: **stromy se ~ají ve větru** дърветата се клатят, люлеят се от вятъра; **lod' se ~ala na moři** корабът се клатушкаше, мяташе се, подмяташе се в морето; **země se ~á v nepokojích** страната се разтърсва, тресе се от безредици, от размирици **2. също и zmítat sebou, -ám sebou (čím)** мятам се, хвърлям се (*от нещо*): **~at se bolestí** мятам се от болка; **~at se v horečkách** мятам се от треска; **~at se mezi životem a smrtí** мятам се между живота и смъртта; **raněné zvíře sebou ~á** раненото животно се мята

zmizelý I, -á, -é 1. изчезнал, изгубен: **~ý chlapec** изчезнало момче **2.** минал, отминал, преминал, отлетял, *разг.* изпарил се: **stesk po ~ém mládí** мъка, тъга по отминалата, по отлетялата младост **3.** изчезнал, минал, някогашен, бивш: **~á Praha** някогашна Прага

zmizelý II, -ého м. изчезнал (човек): **~ý beze stopy** безследно изчезнал; **pátrat po ~ém** издирвам изчезнал (човек)

zmizet, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. 1. (kde, odkud) изчезна, изляза, изгубя се, скрия се (*някъде, отнякъде*): **tráva ~ela pod sněhem** тревата изчезна, скри се под снега; **skvrna na šatech ~ela** петното, лекето върху роклята излезе, изчезна, изгуби се, махна се; **~et za obzorem** изчезна зад обзора, зад хоризонта; **město ~elo z povrchu zemského** градът изчезна, беше заличен от земната повърхност; **úroda ~ela z polí** реколтата изчезна, беше прибрана от полята, от нивите **2. (odkud, kam, kudy)** изчезна, отида си, изляза, махна се, *разг.* изпаря се, изфирясам, духна, чупя се, изнижа се (*отнякъде, някъде, през някъде*): **nenápadně ~el ze schůze** той незабелязано изчезна, изпаря се, изнижа се от събранието; **kam ~el?** той къде изчезна, къде се изпаря? **~et dveřmi** изчезна, духна, изнижа се през вратата; **~!** изчезни!

мн. чл. -i, -y, -e **lukčiz** изчезвай! махай се! *разг.* чупката! (хайде) да те няма! **~et beze stopy** изчезна безследно, без следа; **~et někomu z očí** изчезна, махна се, скрия се от погледа, от очите на някого

zmlácený, -á, -é *разг. експр.* пребит, претрепан, потрошен, разглобен; капнал от умора: **vrátil se z výletu celý ~ý** той се върна от излета като пребит, върна се капнал от умора; **je po praní jako ~á** след/от прането тя е като пребита, като претрепана, като разглобена

zmlada *нар. малко остар.* от младини, от млáди години: **věděl to** ~ той знаеше това от младини

zmladit, -ím св. (со) подмладя, обнови (*нещо*):

~**it obličej** подмладя лице; ~**it strom** подмладя дърво; подкастрия дърво

zmlát|ít, -ím св. (*koho – вин.; koho čím*) пребѝя, разг. претрѝпя (от бѝй) (*някого; някого с нещо*): ~**it někoho do krve** пребѝя някого до кръв; ~**it psa klackem** пребѝя кѝче със сѝпа, с тояга

zmlaz|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*co*) подмладявам, обновявам (*нещо*): ~**ovat porost** подмладявам, обновявам растителна покрѝвка

zmlk|at, -ám неск. книж. **1.** млѝквам, замлѝквам, замълчѝвам, смълчѝвам се, умълчѝвам се, занемявам, онемявам, притѝхвам, стѝхвам, затѝхвам, утѝхвам, заглѝхвам; престѝвам да говорѝя, да се обѝждам, да звучѝ, да се чѝвам и под.: **ptáci ~ali** птиците замлѝкваха, смълчѝваха се, притѝхваха; **kroky ~aly** стѝпките затѝхваха, заглѝхваха **2.** млѝквам, замлѝквам, замълчѝвам, смълчѝвам се, умълчѝвам се, занемявам, онемявам, притѝхвам; престѝвам да се обѝждам, да се чѝвам, да се изявѝвам; разг. нѝ се чѝвам, нѝ се виждам, разг. експр. никакѝв ме нѝма, глѝтвам си езѝка, зашѝвам си устѝта

zmlkl|ý, -á, -é книж. **1.** млѝкнал, замлѝкнал, замълчѝл, смълчѝл се/смълчѝн, умълчѝл се, занемѝл, онемѝл, притѝхнал, стѝхнал, затѝхнал, утѝхнал, заглѝхнал; кѝйто не говорѝи, не сѝ обѝжда, не звучѝ, не сѝ чѝва и под.: ~**ý pohnutím** занемѝл от вълнѝние; ~ **é kroky** стѝхнали, заглѝхнали стѝпки **2.** млѝкнал, замлѝкнал, замълчѝл, смълчѝл се/смълчѝн, умълчѝл се, занемѝл, онемѝл, притѝхнал; кѝйто не сѝ обѝжда, не сѝ чѝва, не сѝ изявѝва; разг. кѝйто нѝ се чѝва, нѝ се вижда, разг. експр. когѝто никакѝв го нѝма: ~**lá opozice** млѝкнала, смълчѝла се, онемѝла опозиция

zmlk|nout, -nu св. книж. **1.** млѝкна, замлѝкна, замълчѝ, смълчѝ се, умълчѝ се, занемѝя, онемѝя, притѝхна, стѝхна, затѝхна, утѝхна, заглѝхна; престѝна да говорѝя, да се обѝждам, да звучѝ, да се чѝвам и под.: **uraženě ~nout** млѝкна, замълчѝ обѝден; **po příchodu dirigenta hlediště ~lo** след ѝдването на диригѝнта зрителната зѝла се смълчѝ, притѝхна; **ptáci ~li** птиците замлѝкнаха, смълчѝха се, притѝхнаха; **kroky ~ly** стѝпките утѝхнаха, заглѝхнаха **2.** млѝкна, замлѝкна, замълчѝ, смълчѝ се, умълчѝ се, занемѝя, онемѝя, притѝхна; престѝна да се обѝждам, да се чѝвам, да се изявѝвам; разг. нѝ се чѝвам, нѝ се виждам, разг. експр. никакѝв ме нѝма, глѝтна си езѝка, зашѝя си устѝта: **po porážce ve volbách opozice ~la** след поражѝнието в ѝзборите опозицията

сѝвсѝм млѝкна, смълчѝ се, престѝна да се обѝжда, никакѝва я нѝмаше

zmlsan|ý, -á, -é придирчѝв, претенциѝзен, капризен (към ѝдене); разглѝзен (с ѝдене): **být ~ý** придирчѝв, претенциѝзен сѝм (към ѝдене)

♦ **ptáci ~li** обѝдени са сѝм придирчѝв, но не ѝм какѝво да ѝ

zmls|at, -ám св. (*koho – вин.*) разглѝзѝя, разг. развалѝя (*някого*) (с лѝкомства); наѝча, приѝча (*някого*) да ядѝ лѝкомства, да подбѝра (хранѝта); направѝя (*някого*) придирчѝв, претенциѝзен, капризен (към ѝдене): **matka ~ala dítě** мѝйката разглѝзи детѝто с лѝкомства, приѝчи детѝто да ядѝ лѝкомства, направѝи детѝто придирчѝво към хранѝта; **chlapec ~al psa** момчѝто разглѝзи кѝчето, приѝчи кѝчето да подбѝра (хранѝта)

zmls|at se, -ám se св. (*–; na ѝт*) разглѝзѝя се, разг. развалѝя се (с лѝкомства); наѝча се, приѝча се, свѝкна, привѝкна да ѝм лѝкомства, да подбѝрам (хранѝта); стѝна придирчѝв, претенциѝзен, капризен (към ѝдене): **doma se ~ala** в кѝщи тѝ свѝкна да ядѝ лѝкомства, стѝна придирчѝва към хранѝта

zmnohonásob|ít, -ím св. (*co*) многокѝратно увеличѝ, умножѝ, прен. експр. удесеторѝя (*нещо*); направѝя (*нещо*) многокѝратно пѝ-голѝмо: ~**ít úsilí** многокѝратно увеличѝ, удесеторѝя усѝлията си; ~**ít své síly** удесеторѝя сѝлитѝ си

zmnohonásob|ít se, обикн. третол. -í se св. многокѝратно се увеличѝ, умножѝ, нарѝсне, прен. експр. удесеторѝи се; стѝне многокѝратно пѝ-голѝм: **počet obyvatel se ~il** брѝят на житѝлите се увеличѝ многокѝратно

zmnohonásob|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) многокѝратно увеличѝвам, умножѝвам, прен. експр. удесеторѝявам (*нещо*); правѝя (*нещо*) многокѝратно пѝ-голѝмо: ~**ovat hektarové výnosy** многокѝратно увеличѝвам дѝбиви на хектѝр

zmnohonásob|ovat se, обикн. третол. -uje se св. многокѝратно се увеличѝва, умножѝва, нарѝства, прен. експр. удесеторѝява се; стѝва многокѝратно пѝ-голѝм: **jeho energie se ~uje** енерѝгията му нарѝства, увеличѝва се многокѝратно

zmnož|ít, -ím св. (*co*) книж. умножѝ, увеличѝ, уголемя, разширѝя, обогатѝ (*нещо*): ~**ít svou knihovnu** умножѝ, разширѝя библиотѝката си

zmobiliz|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co, koho*) мобилизѝрам (*нещо, някого*): ~**ovat armádu** мобилизѝрам ѝрмия; ~**ovat brigádu na polní práce** мобилизѝрам бригада за селскостопанска рѝбота; ~**ovat všechny síly, rezervy** мобилизѝрам всѝчки сѝли, резерѝви

zmoci, zmocit, zmohu/разг. zmůžu св. 1. (со) (мога да) постигна (нещо): **dva zmohou vic než jeden** двъма (дѹши) мѹгат (да постигнат) пѹвече от едѹн; **kdo proti němu co zmůže?** кой каквѹ ще постигне, каквѹ мѹже да направи срещу него? кой ще се справи с него? **matčiny prosby nic nezmohty** молбите на майката не постигнаха нищо, не помѹгнаха **2. (со)** (успѣя да) свѣрша, направа (нещо): **sám zmohl jen málo práce** сѹм тѹй свѣрши, успѣя да свѣрши твѣрде мѹлко рѹбота; сѹм тѹй не свѣрши кой знѹе колко рѹбота; **ten mnoho zmůže** тѹй е (бая) ѹк, здравенѹк **3. (со)** преодолѣя, превзѹмогна (нещо): **~věkový rozdíl** преодолѣя вѣзрастова рѹзлика **4. (koho, со)** надвѣя, победѣя (някого, нещо); справа се (с някого, с нещо): **~odpůrce** победѣя, надвѣя опонѣнт; справа се с опонѣнт; **spánek jej zmohl** снѣят го надвѣя; **tu porci už nezmohty** с тѹзи пѹрция вѣче нѹма да се справа **5. (koho, со čít)** омаломощѣя, изтощѣя, изнурѣя, изморѣя (някого, нещо с нещо); взѣма силите (на някого, на нещо с нещо): **zmohlo mě to** товѹ ми взѣ силите; **byl zmožen prací, cestou, vedrem** тѹй бѣше омаломощѣн от рѹботата, от пѣгѹването, от жѣгата

zmoci se, zmocit se, zmohu se/разг. zmůžu se св. (на со) разг. експр. успѣя (да се накѹрам), накѹна се да направа (нещо); събера, намѣря сили, насѣля се, разг. остар. стѹна мукаѣт (за нещо): **sotva se zmohl na odpověď** тѹй едвѹ успѣя да ѹтговѹри, едвѹ събрѹ сили за ѹтговор; **nezmohty se na to jít k lékaři** тѹй/тѹя не мѹже да се накѹни да ѹде на лѣкар

zmocněnec, -ce м. пълномѹщник, представител, книж. рѹдко мандатѹр: **vládní ~ec** правителствен пълномѹщник; пълномѹщник, представител на правителство; **poslat k jednání svého ~ce** изпратѣя за прѣговори, на прѣговори свѹй пълномѹщник

zmocněnĭ, -í ср. пълномѹщие, често мн. пълномѹщия, мандѹт: **dostat ~í něco vykonat** полѹча пълномѹщие/пълномѹщия да извѣрша, да проведѹ нѣщо; **mít ~í někoho zastupovat** ѹмам пълномѹщие/пълномѹщия да представѣям някого

zmocněnkynĭ, -ě жс. пълномѹщничка, представителка

zmocněnĭ, -á, -é упълномощѣн, оторизѣран; който ѹма пълномѹщия, мандѹт: **~ý zástupce** упълномощѣн, оторизѣран представител

zmocnit, -ím св. (koho – вин. к чѣти) упълномощѣя, оторизѣрам (някого за нещо): **~it někoho k převzetí peněz** упълномощѣя някого да полѹчи пари; **byl ~ěn za ni jednat** тѹй бѣше упълномощѣн да преговѹрѣя вместо нѣя, от нѣйна ѹме

zmocnit se, -ím se св. 1. (koho, чѣho) завладѣя, завоѹвам, завзѣма, превзѣма, покорѣя, заграбѣя, разг. взѣма (някого, нещо): **~it se území** завоѹвам, завладѣя, превзѣма, заграбѣя теритѹрия, земѣя; **~it se vlády** завзѣма властѹта, добѣра се до властѹта; **člověk se ne~í přírody** чѹвѣк не мѹже да покорѣя, да подчини прирѹде

2. (koho, чѣho) залѹвѣя, улѹвѣя, хвѹна, разг. пѣпна, спѣпам (някого, нещо): **~ili se ho živého** залѹвѣя го, хвѹнаха го жив **3. обикн. третол. -í se** (koho – род.) завладѣе, обхвѹне, обзѣме, врѣхлетѣя (някого) (за чувство и под.): **~ilo se jich zoufalství** обзѣ ги отчаяние

zmocňovat, -uji/разг. -uju св. (koho – вин. к чѣти) упълномощѣвам, оторизѣрам (някого за нещо): **~ovat někoho k převzetí peněz** упълномощѣвам някого да полѹчи пари

zmocňovat se, -uji se/разг. -uju se св. 1. (koho, чѣho) завладѣвам, завзѣмам, превзѣмам, покорѣвам, заграбѣвам, разг. взѣмам (някого, нещо): **~ovat se města** завзѣмам, превзѣмам град **2. (koho, чѣho)** залѹвѣям, улѹвѣям, хвѹщам, разг. пѣпвам, спѣпвам (някого, нещо): **~ovali se jich živých** залѹвѣяха ги, хвѹщяха ги живи **3. обикн. третол. -uje se** (koho – род.) завладѣва, обхвѹща, обзѣма, врѣхлѣта (някого) (за чувство и под.): **večer se jí ~oval strach** вѣчер я обхвѹщаше, обзѣмаше я стрѹх

zmocňit, -ím св. (koho, со; кому со) (сѣвсѣм) измѹкря, намѹкря (някого, нещо; на някого нещо); направа (някого, нещо; на някого нещо) вир-водѹ: **děšt ji ~il** дѣждѣт сѣвсѣм я измѹкри, измѹкри я до кѹсти; **~ila si boty** тѹ си измѹкри обѹвките; обѹвките ѹ прогѣзнаха

zmodernizovat [-nu-], -uji/разг. -uju св. (со) модернизѣрам, осѣвременѣя, обновѣя, подновѣя (нещо): **~ovat obchod** модернизѣрам, обновѣя магазин; **~ovat výrobu** модернизѣрам, осѣвременѣя производство; **~ovat výuku** модернизѣрам, осѣвременѣя обѹчение

zmodralĭ, -á, -é посинѣял: **~é rty** посинѣли ѹстни; **~ý obličej** посинѣло лицѣ

zmodrat, -ám св. (-; čít; кому čít) посинѣя, стѹна син (-; от нещо): **~at v obličejí vztekem** лицѣто ми посинѣе от ѹд; **rty mu ~aly zimou** ѹстните му посинѣяха/посинѣли са от стѹд

zmohutnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. обикн. третол. -í усѣли се, засѣли се, укрѣпне, закрѣпне, зайкне; стѹне могѣщ, мѹщен, сѣлен, здрав, ѹк, внушѣтелен, величествен: **vitr, hluk ~ěl** вѣтѣрѣт, шумѣт се усѣли, засѣли се; **průmysl ~ěl** промишленостѹта укрѣпна, стѹна мѹщна; **mladý stát brzy ~ěl** скѹро млѹдата дѣрѣва укрѣпна, стѹна сѣлна, могѣща; **strom ~ěl** дѣр-

изпразнил се/изпразнен; замръл: ~ý **klid** замрълало спокойствие

zmrtv|ět, *обикн. третол. -í св. 1.* стәне безчувствен, неподвижен; изтръпне, вдърви се, схване се: **ruka mu ~ěla** ръката му изтръпна, вдърви се, схвана се **2.** стәне тих и пұст; утихне, опустее, опразни се, изпразни се; замр̀: **ulice ~ěly** улиците опустяха, замр̀яха

zmrtvýchvstán|í, *-í ср. 1. рел.* възкресєние: **Zmrtvýchvstání Kristovo** Възкресєние Христово **2. прен. книж.** възкресєние, възр̀ждане: ~í **národa** възкресєние, възр̀ждане на народ

zmrzačen|ý, **-á**, **-é 1.** осакатєн, сак̀т: ~ý **člověk** осакатєн, сак̀т човєк ~á **noha** осакатєн, сак̀т крак **2. прен. експр.** осакатєн: **cenzurou ~ý text** осакатєн от цензурата тєкст; ~ý **život** осакатєн, опропастєн живòт

zmrzač|it, **-ím св. (koho, co) 1.** осакат̀я (някого, нецò): ~it **člověka** осакат̀я човєк; ~it **si ruku při řezání** осакат̀я си ръката при р̀зание **2. прен. експр.** осакат̀я (някого, нецò): ~it **někoho duševně** осакат̀я някого душєвно; ~it **text** осакат̀я тєкст

zmrzač|it se, **-ím se св.** осакат̀я се: **spadl a ~il se** тòй п̀дна и се осакат̀и

zmrz|at, **-ám нескв.** мр̀зна, замр̀звам, *разг.* бер̀ ст̀д: **nebudu přece ~at na ulici** няма да мр̀зна на улицата, я

zmrz|lík, **-a м.** *експр.* зимòрничав човєк

zmrz|lin|a, **-y ж.** сладолєд: **vanilková, čokoládová, ovocná ~a** ванилов, шоколадов, плодов сладолєд; **kornout ~y** фунийка сладолєд; **jít na ~u** отивам да ям сладолєд

zmrz|linář, **-e м.** сладолєдаджия (*производител и продавач*)

zmrz|linářk|a, **-y ж.** сладолєдаджийка (*производителка и продавачка*)

zmrz|linářsk|ý, **-á**, **-é** сладолєдаджийски: ~ý **stánek** б̀дка за сладолєд; сладолєдаджийска б̀дка

zmrz|linov|ý, **-á**, **-é** сладолєден; кòйто се отнася до сладолєд: ~ý **pohár** мєлба

zmrz|lý, **-á**, **-é 1.** замр̀знал: ~ý **děšť, sníh** замр̀знал д̀жд, сняг; ~é **maso** замр̀знало месò

♦ **kost/jako kost** замр̀знал с̀м, ст̀нал с̀м на лєдена вис̀лка; вкочанєн с̀м от ст̀д; замр̀знал с̀м, премр̀знал с̀м до кости, до мòзька на кòстите си **2.** замр̀знал, измр̀знал, премр̀знал, вкочанєн: **byla celá ~á** т̀я бєше с̀всєм премр̀знала **3.** зимòрничав: **je pořád ~á** т̀я е зимòрничав; на нєя всє й е студєно **4. прен.** студєн, заст̀нал: ~ý **úsměv** студєна, заст̀нала усмївка

zmrz|nout, **-nu св. 1.** замр̀зна; ст̀ана на лєд:

voda ~la водата замр̀зна, ст̀ана на лєд; **banbuřka** замр̀зна

na rampouch, **na kost** замр̀зна, ст̀ана, прев̀рна се на лєдена вис̀лка; замр̀зна, премр̀зна до кости, до мòзька на кòстите си **2.** замр̀зна, измр̀зна, премр̀зна, вкочан̀я се: ~nout **ve frontě** измр̀зна, премр̀зна (чакайки) на оп̀шка **3. обикн. третол. -ne** замр̀зне, заст̀ине: **úsměv mu ~l na tváři** усмївката замр̀зна, заст̀ина на лицєто му

zmrznut|í, **-í ср. 1.** замр̀зване: ~í **vody** замр̀зване на вода **2.** замр̀зване, измр̀зване, премр̀зване: **smrt ~ím** см̀рт от измр̀зване; б̀яла см̀рт

zmučeně нар. експр. изм̀чено, изтормòзено, *книж.* изтерз̀ано, страдалчески: ~ **se dívat** глєдам изм̀чено, изтерз̀ано

zmučen|ý, **-á**, **-é експр.** изм̀чен, изтормòзен, *книж.* изтерз̀ан, страдалчески: ~ý **člověk** изм̀чен, изтормòзен, изтерз̀ан човєк; страдалец; ~ý **pohled** изм̀чен, изтерз̀ан, страдалчески пòглед

zmuč|it, **-ím св. (koho, co) експр.** изм̀ча, изтормòзя, *книж.* изтерз̀а (някого, нецò): ~it **vězně** изм̀ча, изтормòзя затвòрник

zmuchlan|ý, **-á**, **-é разг.** см̀чкан, изм̀чкан, нам̀чкан, изпом̀чкан: ~é **šaty a** см̀чкана рòкля б) см̀чкани дрєхи

zmuchl|at, **-ám св. (co, koho; komu co) разг.** см̀чкам, изм̀чкам, нам̀чкам, изпом̀чкам (*нецò, някого; на някого нецò*): ~at **papír** см̀чкам харт̀ия

zmuchl|at se, **-ám se разг.** см̀чкам се, изм̀чкам се, нам̀чкам се, изпом̀чкам се: **věci v kufru se cestou ~aly** нещ̀ата в к̀фара се нам̀чкаха

zmužile нар. м̀жєствєно, смєло, хра̀бро; с кур̀аж: ~ **jít na smrt** отивам м̀жєствєно на см̀рт

zmužilost, **-i ж.** м̀жєствò, м̀жєствєност, смєлост, хра̀брост, кур̀аж: **dotat si ~i** прид̀ам си смєлост; д̀ам си кур̀аж; с̀бер̀ м̀жєствò, смєлост, кур̀аж

zmužil|ý, **-á**, **-é** м̀жєствен, смєл, хра̀бр; ~ý **člověk** смєл, хра̀бр човєк; ~ý **národ** смєл, хра̀бр народ; ~ý **odpor** м̀жєствєна, хра̀бра с̀прот̀ива

zmuž|it se, **-ím se св. 1.** с̀бер̀а с̀ли, смєлост, м̀жєствò; ст̀ана с̀лен, смєл, м̀жєствен: **nepodléhejte depresi, ~te se!** не сє подд̀авайте на депрєсията, др̀жте се, не п̀дайте д̀ухом! **2. (k čemu)** с̀бер̀а с̀ли, смєлост, м̀жєствò; осмєл̀я се (*за нецò*); осмєл̀я се, рєш̀а се (*да направя нецò*): ~it **se k činu, k odpovědi** с̀бер̀а с̀ли, м̀жєствò да дєйствам, да отговòря

zmužn|ět, **-ím св.** възм̀жєя, ст̀ана м̀ж: **vyrostl a ~ěl** тòй пор̀сна и възм̀ж̀а

zmydlit, -ím св. (кого, со) разг. експр. набѣя, наложѣ, напердѣша, натѣпам, стѣпам, опѣхам (някого); посинѣя, насинѣя (от бѣй, от пердѣх) (някого, нецо): **~it někoho opaskem** наложѣ някого с колѣн

zmyšlĕnĕ *жбнвѣт* **~ѣнѣ** поговорка еднѣ грѣшка не ѣ грѣшка; еднѣ грѣшка не сѣ брой

zmýlit, обикн. третол. -í св. (кого – вин.) обѣрка, заблудѣ, подведѣ (някого): **tvoje slova mě ne~í** дѣмѣте ти няма да ме заблудѣт, да ме обѣркат; **tím se nesmíš dát, nechat ~it** не бѣва да позволяваш да те обѣркат, да те заблудѣт

zmýlit se, -ím se св. (–; в ѣт, в кот) сгрѣшѣ, сбѣркам (нецо; по отношение на някого, на нецо); обѣркам се, заблудѣ се, подведѣ се, допѣсна грѣшка (–; по отношение на нецо, на някого); излѣжа се (в нецо, в някого): **~it se při počítání** сгрѣшѣ, сбѣркам, допѣсна грѣшка при броѣне; **~it se v adrese a)** сгрѣшѣ, сбѣркам адрес б) прен. сбѣркам адресѣ; обѣрна се не тѣм, кѣдѣто трѣбѣва; **v lidech se člověk snadno ~í** човѣк мѣже лѣсно да се излѣже в хѣрата, да се заблудѣ по отношѣние на хѣрата

zmýlit si, -ím si св. (со; со с ѣт) обѣркам, сбѣркам (нецо; нецо с нецо): **~it si valčík s polkou** обѣркам валс и пѣлка; сбѣркам валс с пѣлка

značĕný, -á, -é обозначѣн, означѣн, белѣзан, маркиран: **~á turistická trasa** туристѣчески маршрут с маркировка

značĕjĕt, -ím не св. 1. (со; со ѣт) обозначавам, означѣвам, отбелѣзвам, маркирам, номерирам (нецо; нецо с нецо); слѣгам, поставѣям знак, бѣлег, маркировка, нѣмер (на нецо): **~it domy popisnými čísly** номерирам кѣщи; слѣгам нѣмера на кѣщи 2. (со) книж. означавам, знѣча (нецо): **červený signál ~í Stůj!** червѣният сигнал означѣва „Стѣй!“

značĕka, -ky ж. 1. знак и спец.: **cílová ~ka** визѣрен знак; **dopravní, silniční ~ka** пѣтен знак; **důlní měřičská ~ka** мѣршѣйдерски знак; **chemická ~ka** химѣчески знак; **kódová ~ka** кодов знак; **kontrolní ~ka** контролен знак; **korrekturní ~ka** коректурен знак; **matematická ~ka** математѣчески знак; **měřičská ~ka** геодезѣчески знак; **nivelační ~ka** нивелациѣнен знак; **smluvená ~ka** уговорен знак; **~ka zákazů** знак за забрана 2. означѣние: **tabulka se ~kou nadmořské výšky** табѣла с означѣние на надморската височина; **písmenová, číslicová ~ka** буквѣно, цифрово означѣние 3. знак, бѣлег: **~ka na strom** знак, бѣлег върху дърво; **dělat si červené ~ky na spisech** слѣгам, поставѣям червѣни знаци, бѣлези, означѣния върху тѣмове 4. знак, щѣмпел, печѣт, бѣлег,

клеймѣ: **~ka vypálená na dobytku** клеймѣ върху добѣтѣк 5. знак, често мн. знаци; маркировка: **jít podle turistických ~ek** вървѣя по туристѣческа маркировка 6. инициѣл(и): **podpisoval se jen ~kou MM** тѣй се подпѣсваше само с инициѣли MM 7. монограм: **~ka na prádle** монограм върху бельѣ 8. нѣмер: **státní poznávací ~ka (motorového vozidla a)** регистрациѣнен нѣмер б) табѣла с регистрациѣнен нѣмер (на моторно превѣзно срдѣство) 9. мѣрка: **tovární ~ka** заводска, фабрична мѣрка; **ochranná ~ka** запѣзена мѣрка; **~ka automobilu** мѣрка на автомобил; **výrobní ~ka (zboží)** производствѣна мѣрка (на стѣка); **~ka jakosti** мѣрка за кѣчество 10. сигнѣтура: **~ka knihy (v knihovně)** сигнѣтура на книга (в библиотѣка) 11. в съчет. **adresová ~ka** спец. адресен мѣркер 12. в съчет. **nástěnná ~ka** спец. стѣнен рѣпер 13. в съчет. **plavební měřičinová ~ka** спец. шамандѣра

značĕkář, značĕkař, -e м. маркировѣч: **~ turistických cest** маркировѣч на туристѣчески маршрути

značĕkářka, značĕkařka, -y ж. маркировѣчка: **~a prádla (v prádelně)** маркировѣчка на бельѣ (в общѣствѣна перѣлня)

značĕkovanĕjĕ, -í ср. означѣване, обозначѣване, белѣзване, маркиране: **~í dobytka barvou** белѣзване на добѣтѣк с боѣ; **~í turistické trasy** маркиране на туристѣчески маршрут; поставѣяне на маркировка по туристѣчески маршрут

značĕkovanĕjĕ, -á, -é означѣн, обозначѣн, белѣзан, маркиран; който има знак, означѣние, бѣлег, маркировка, мѣрка и под.: **~á trasa** обозначѣн, маркиран маршрут; означѣно, маркирано трасѣ

značĕkovat, -uji/разг. -uju не св. (со) означавам, обозначавам, белѣзвам, маркирам (нецо); слѣгам, поставѣям знак, означѣние, бѣлег, маркировка, мѣрка и под. (на нецо): **~ovat turistickou cestu** маркирам туристѣчески маршрут; **~ovat výrobek** маркирам издѣлие

značĕkovĕjĕ, -á, -é 1. мѣрков: **~é zboží** мѣркови стѣки; **~é víno** мѣрково винѣ 2. език. немотивѣран: **~é pojmenování** немотивѣрано назвѣние

značĕně нар. значитѣлно, твѣрде, до голяма стѣпен; дѣста, разг. бѣя: **~ levný** дѣста ѣвтин; **~ citlivý** твѣрде чувствѣтелен; **~ někoho ovlivnit** значитѣлно, дѣста повлѣя на някого

značĕný, -á, -é 1. значитѣлен, голям, внушѣтелен, впечатлѣваш, солиден, порядѣчен: **~á hloubka** значитѣлна, голяма дълбочина; **stroj ~ých rozměrů** машинѣ с внушѣтелни размѣри; **~é množství návrhů** значитѣлен брой предложѣния; **mít ~é vědomosti** имам значитѣлни,

солидни, впечатляващи познания **2.** значителен, внушителен, впечатляващ, важен, съществен, сериозен, решаващ: **~ý úspěch** значителен, важен успех; **~é změny** значителни, съществени, важни промени, изменения; **mít ~ý vliv** имам значително, сериозно влияние; **podílet se na něčem ~ou měrou** участвам в нещо в значителна степен; имам съществен принос за нещо

znak I, -u м. 1. знак: **kódový** ~ кодов знак; **~ konce záznamu** знак за край на запис; **obrázkové ~у čínského písma** пиктографични знаци на китайското писмо; **kámen popsaný neznámými ~у** изписан с непознати знаци камък; **~ sčítání mat.** знак за събиране; **jazykový ~ език.** езиков знак; **tvrdý ~ език.** ър голям; **měkký ~ език.** ър малък; **věda o znacích спец.** наука за знаците; семиотика **2.** белег, отличителна черта, отличителен знак: **odvaha je ~/-em statečných lidí** решимостта е отличителна черта, отличителен белег на смелите хора; **studium ~ů moderní architektury** изучаване на отличителните черти на съвременната архитектура; **dědičné ~у биол.** наследствени белези; **pohlavní ~у биол.** полови белези; **společenské ~у** обществени белези, знаци **3.** признак, симптом, знак: **jeho chování je ~em duševní poruchy** поведението му е признак, симптом за психическо отклонение; поведението му говори, свидетелства за психическо нарушение **4.** символ, герб: **váhy, ~ spravedlnosti** везните – символ на правосъдието; **státní ~** държавен герб; **~ města Plzně** герб на град Пилзен; **šlechtický ~** благороднически герб **5.** спец. индекс: **rozvinutý ~** сложен индекс

znak II, -u м. обикн. в съчет. plavat ~ плувам по гръб

znakový, -á, -é знаков: **jazyk je ~ý systém** езикът е знакова система

znalec, -ce м. познавач, специалист, експерт; нещо лице: **vynikající ~ec české literatury** изключителен познавач на чешката литература; **~ec písma** експерт-графолог; **soudní ~ec юрид.** съдебен експерт; нещо лице

znalecky нар. експертно; като познавач, като специалист, като експерт; с око на познавач, на специалист, на експерт: **~ prohlížet obraz** разглеждам картина като експерт, с око на експерт; разглеждам картина компетентно

znalecký, -á, -é експертен; който се отнася до познавач, до специалист, до експерт, до нещо лице: **~ý posudek юрид.** оценка на нещо лице; експертна оценка; заключение на експертиза;

осуда

оценка

(преценявам вещь, предмет) с очи на експерт **znalkyn|ě, -ě ж.** жена-познавач, жена-специалист, жена-експерт, жена-вещо лице; познавачка, специалистка, експертка

znalost, -i ж. (čeho; -) **1.** познаване, знане (на нещо): **~ prostředí** познаване на средата; **~ lidí** познаване на хората; **~ světa** познаване на света **2.** знане, познаване, владене (на нещо): **dobrá ~ cizích jazyků** добро владене на чужди езици; **zkouška ze ~i dopravních předpisů** изпит за проверка на познаването, на владенето на правилника за движение по пътищата **3.** също и мн. **znalost|j, -í** знания, познания (–; по нещо): **mít teoretické i praktické ~i** имам и теоретически, и практически познания

znal|ý, -á, -é 1. (koho, čeho) който (добре) знае, познава (някого, нещо); който е (добре) запознат, който е найсно (с някого, с нещо); който е (добър) познавач (на някого, на нещо): **je ~ý lidí a života** той добре познава хората и живота; **být ~ý poměru** найсно съм с обстановка, с отношения; добре познавам **осважам си** **досажда** дял и пати човек; врял и кипял човек **2. (čeho) книж.** който (добре) знае, владее/овладял е, изучил е, усвоил е (нещо): **být ~ý písma** знам четмо и писмо; грамотен съм

znám|á, -é ж. позната (жена); познаница

známě нар. познато: **vypadali ~ tè (ми)** изглеждаха (някак) познати

znamen|at, -ám неск. 1. (co) означавам, знача (нещо); имам (някакво) значение: **co znamená toto slovo?** каквó означава тази дума? каквó е значението на тази дума? **nepřijel, to ~á, že je nemocen** той не дойде, не пристигна и това означава, че е болен; **co to má ~at?** каквó трябва да означава това? **to ne~á nic dobrého** това не означава, не вечае нищо хубаво, нищо добро; **černá barva ~á smutku** черният цвят означава траур; **lety do vesmíru ~ají technický pokrok** полетите в космоса **осважам си** **плувам**

~ají svět експр. театралната сцена; театър, сцената **2. (co)** означавам, представлявам (нещо); имам (някаква) стойност, тежест; тежъ, важен съм (в някакво отношение): **on něco (ve společnosti) ~á** той не е случаен човек, не е кой да е в обществото; **to už něco ~á!** това вече е друго нещо, друга работа!

3. (co) книж. означавам, обозначавам, бележа, белязвам, маркирам (нещо); слагам, поставям знак, обозначение, белег, маркировка, марка и под. (на нещо): **~at stromy určené k pokácení** белязвам предназначени за изси-

чане дървѣта **4.** *също и znamen|at si, -ám si (co, koho)* отбелявам (си), записвам (си) (*нещо*): **~at (si) pořadí závodníků** отбелязвам си реда на състезатели

znamen|í, -í *ср.* **1.** знак, сигнал: **dát někomu rukou, posunkem, očima ~í, aby odešel** дам на някого с ръка, с жест, с очи знак, сигнал да си тръгне; **výstražné ~í** предупредителен сигнал; **poplašné ~í** сигнал за опасност, за тревога; **~í kříže** кръстен знак; прекръстване **2.** знак, знамение, предназначение: **dobré, špatné ~í** добър, лош знак; добро, лошо знамение, предназначение; **potkat komínka je průj dobré ~í** да срещнеш коминочистач било добър знак, добро предназначение, на късмет; **různá ~í na obloze** рѣзни знамения, предназначения на небѣто **3.** (*čeho*) знак, признак, симптом, свидетелство, доказателство (*за нещо*): **její mlčení bylo ~ím odporu** мълчанието ѝ говореше, свидетелстваше, беше знак, свидетелство за съпротива **4.** знак, белег, печат, щемпел, клеймѣ и *под.*: **udělat si na něčem ~í** поставя знак, слѣжа белег на нещо, върху нещо; **vypálené ~í** жигѣсан знак; клеймѣ; **stará domovní ~í** стари знаци, обозначения на домоѣ, на къщи (*някога с функция на днешните номера*); **mít zvláštní (tělesné) ~í** ѝмам особѣн, специфичен (телѣсен) белег, особѣн бѣл(пояс)◆ **znám|ka** **~í** нѣся на чѣлото си Кѣиновия печат **5.** зѣдия: **narodil se ve ~í Raka** той е (родѣн) зѣдия Рѣк **6.** *в съчет.* **na ~í (čeho) předlog s rod.** в знак на (*нещо*): **přikývnout na ~í souhlasu** кимна в знак на съгласие; **vyvěsit černé vlajky na ~í smutku** окача, спусна чѣрни знаменѣ в знак на траур; **dát prst na ústa na ~í ticha** слѣжа, поставя прѣст пред устѣта си като предупреждение да се пѣзи тишина **7.** *в съчет.* **ve ~í (čeho) předlog s rod.** под знака на (*нещо*): **žít ve ~í příprav na závod** живѣя под знака на подготовката за състезание; **ve ~í jednoty** под знака на единството

znaménko *вж.* **znamínko**

znamenitě *нар.* забележително, великолѣпно, прекрасно, отлично, чудѣсно, изключително, знаменито: **daří se nám ~** чувстваме се забележително, великолѣпно, чудѣсно

znamenitost, -í *ж.* **1.** забележителност, изключителност, *книж.* бележитост, знаменитост: **~ umělecké práce** забележителност на художествена изработка **2.** забележителност: **prohlédnout si ~í staré pevnosti** разгледам забележителностите на старѣ крепост

znamenitý, -á, -é *често експр.* **1.** забележителен, великолѣпен, прекрасен, отличен, чу-

дѣсен, изключителен, знаменит: **~ý pracovník** забележителен, изключителен, прекрасен служител, работник; **mít ~ý zrak** ѝмам забележително, прекрасно, чудѣсно зрѣние; **~ý nápad** забележително, великолѣпно хрумване; **to je ~é!** това е чудѣсно, забележително! **těšit se ~é pověstí** радвам се на отлично, на чудѣсно реномѣ **2.** забележителен, известен, знаменит, бележит, изтъкнат, виден, именит, прочѣт, прославен: **~ý virtuos** забележителен, известен, прославен виртуѣз; **~ý vůdce** забележителен, виден, изтъкнат водач; **~ý rod** виден, знаменит, прочѣт, прославен рѣд

znamínk|o, книж. и známénk|o, -a *снец. ср. умал.* **1.** (мѣлък) знак, белег; белегче, знакче:

mateřské ~o белег по рождение; бѣмка **2.** *снец.* знак: **rozdělovací, diakritická znaménka** *език.* препинателни, диакритични знаци; **kladné, záporné znaménko** *мат.* положителен, отрицателен знак; знак плѣс, знак минус

znám|ka, -ky *ж.* **1.** (*čeho*) признак, знак, белег, симптом (*на нещо, за нещо*): **běžet bez ~ky vyčerpání** бягам, тичам без признаци на изтощѣние; **nekázeň je ~kou špatné výchovy** липсата на дисциплина е признак на лошо възпитание **2.** мѣрка: **ochranná ~ka (zboží)** запазена мѣрка (на стѣка); **firemní ~ka** фирмена мѣрка, фирмен знак **3.** *пощ.* мѣрка: **poštovní ~ky** пощенски мѣрки; **kolková ~ka** гѣрбова мѣрка; **nalepit na dopis tříkorunovou ~ku** залепя върху писмѣ мѣрка от три крѣни **4.** *снец.* (метѣлна) мѣрка, пластинка, плѣчка: **kovová ~ka s číslem pokoje** метѣлна пластинка с нѣмер на стѣя; **~ka pro psa** мѣрка за кѣче **5.** *учил.* оцѣнка, белѣжка: **pět stupňů ~ek** пѣт стѣпени (на) оцѣнки; петобѣлна системѣ; **dostat dobrou, špatnou ~ku** полѣча добрѣ, лоша оцѣнка, белѣжка; **zlepšit si ~ku z dějepisu** поправа си оцѣнка, белѣжка по истѣрия; **psát ~ky na vysvědčení** нанѣсям оцѣнки, белѣжки в свидетелство

známk|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*koho, co*) оцѣнявам (*някога, нещо*); поставям, пѣша оцѣнка, белѣжка (*на някога, на нещо*): **~ovat žáky** оцѣнявам ученици; **~ovat písemné práce** оцѣнявам писмени работи **2.** (*co*) таксѣвам (*нещо*); лепя, налепям (пощенски, гѣрбови) мѣрки (*върху нещо*): **~ovat dopis, zásilku** таксѣвам писмѣ, прѣтка; налепям мѣрки върху писмѣ, върху прѣтка

známost, -í *ж.* **1.** известност, популярност, глѣсност, пѣбличност: **~ politika** известност, популярност на политик; **uvést zprávu, názory ve ~** дам глѣсност, пѣбличност на събѣщѣние, на възглѣди; **vešlo ve ~, že...** стѣна все-

общо извѣстно, стана всеобщо достояние, че...

2. *сѣщо и мн.* **známost|j, -í** познѣнство, познѣнства, врѣзки, контакти; **společenské ~i** общѣствени врѣзки, контакти; **mít ~i** ймам познѣнства, врѣзки, контакти; **navazovat nové ~i** завѣрзвам, създавам нови познѣнства, врѣзки, контакти; **udělat něco ze ~i** направя нѣщо на приятелска оснѡва, по приятелска линия

3. врѣзка, познѣнство, дружба, приятелство; дружѣне, *разг.* ходене: **udělat si ~i** завѣржа, запѡчна врѣзка, познѣнство, *разг.* трѣгна с някого; **mít vážnou ~i** ймам сериѡзно познѣнство, сериѡзна врѣзка; *разг.* ходя сериѡзно с някого; **oženit se po krátké ~i** ожѣна се след кратка врѣзка

znám|ý I, -á, -é 1. извѣстен, виден, познѣт, прочѣт, популярен: **byl ~ý ve svých kruzích** тѡй бѣше извѣстен, познѣт в средите си; **velmi ~ý umělec** много извѣстен, прочѣт артист, чѡвѣк на изкуството; **je to ~ý výtržník** *прен. експр.* тѡй е извѣстен хулиган, побѡйник **2.** познѣт, извѣстен: **vidět po letech ~é tváře, ~á místa** видя след години познѣти лица, физиѡномии, познѣти места; **opakovat věci už ~é** повтѣрям познѣти, извѣстни вѣче неща; **to je ~á věc** товѣ е нѣщо познѣто, извѣстно; **to je stará, ~á věc** товѣ ми е до бѡлка познѣто; **je ~é/~o, že...** извѣстно е, че... **3.** (лично) познѣт: **být ~ým s mnoha odborníky svého oboru** лично съм познѣт с много специалисти от свѡята ѡбласт, познѣвам лично много специалисти от свѡята ѡбласт

znám|ý II, -ého m. познѣт (чѡвѣк); познѣйник: **potkat se se starým ~ým** (случайно) срѣщна, видя стар познѣт; срѣщна се (случайно) със стар познѣт; **jít ke ~ým na kus řeči** отивам при познѣти да си поговорим, да си побѣбрим; *разг.* отивам при познѣти на лафче, на лаф-моабѣт

znárodně|ý, -á, -é стѣнал популярен сред народа, стѣнал (като) народен, превѣрнал се в народен: **~á píseň** пѣсен, стѣнала (като) народна

znárodně|í, -í *ср.* национализирѣне, национализирѣне, одѣржавяване: **~í průmyslu** национализирѣне, одѣржавяване на промишленостѣ

znárodně|í, -á, -é национализирѣн: **~é podniky** национализирѣни предприятия

znárodn|ět, обикн. третол. -í *св.* стѣне популярен сред народа, стѣне (като) народен, превѣрне се в народен: **některé umělé písně ~ěly** някои ѡвгорски пѣсни са стѣнали популярни сред народа, стѣнали са (като) народни

znárodn|it, -ím *св. (co)* национализирѣм, одѣр-

жавя (*нещо*): **~it průmysl** национализирѣм, одѣржавя промишленостѣ

znárodně|vac|í, -í, -í кѡйто се отнѣса до национализирѣне, до национализирѣне, до одѣржавяване: **~í proces** процес на национализирѣне, на одѣржавяване; **~í dekrety** закон, декрет за национализирѣне, за одѣржавяване

znárodně|ovat, -uji/разг. -uju (co) национализирѣм, одѣржавявам (*нещо*): **~ovat podniky** национализирѣм, одѣржавявам предприятия **znásilně|í, -í** *ср.* изнасилване, обезчестяване: **pokus o ~í** ѡпит за изнасилване

znásilně|ý, -á, -é изнасилен, обезчестѣн: **~á dívka** изнасилена девѡйка

znásiln|it, -ím *св. (koho – вин.)* изнасила, обезчестя (*някого*): **chtěl ji ~it** тѡй йскаше да я изнасили

znásilně|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho – вин.)* изнасилвам, обезчестявам (*някого*): **ten už ~ovat nebude** тѡй пѡвече няма да изнасилва, няма и да помисли да изнасилва

znásob|it, -ím *св. (co; co čím)* **1. мат.** умножа (*нещо; нещо по нещо*): **~it deset pět** умножа десѣт по пѣт **2.** умножа, увелича, засила (*нещо; нещо с нещо*): **~it pracovní úsilí** увелича трудови усилія

znásob|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co; co čím)* **1. мат.** умножавам (*нещо; нещо по нещо*): **~ovat sedm dvěma** умножавам сѣдем по двѣ **2.** умножавам, увеличавам, засилвам (*нещо; нещо с нещо*): **~ovat pracovní úsilí** увеличавам трудови усилія

znát, znám *несв. 1. (co, koho)* зная/знам, познѣвам (*нещо, някого*); ймам представа (*за нещо, за някого; от нещо, от някого*); ймам свѣдения (*за нещо, за някого*); (*нещо*) ми е извѣстно, познѣто, ясно; (*някой*) ми е извѣстен, познѣт, ясен; *разг.* найсно съм (*с нещо, с някого*); *разг. експр.* ймам си хабѣр, често *отриц.* (хѣл) хабѣр си нямам (*от нещо*): **~cestu lesem** знам пѣт през горѣта; извѣстен, познѣт ми е пѣт през горѣта; найсно съм с пѣтя през горѣта; **~předpisy** зная, познѣвам инструкци, разпорѣдби; найсно съм с инструкции, с разпорѣдби; **nezná svět** *прен.* тѡй/тѣ не познѣва светѣ; тѡй/тѣ (хѣл) хабѣр си няма от светѣ; **zná, co jsou starosti** тѡй/тѣ знаѣ каквѡ значи да ймаш грижи; тѡй/тѣ е пѣтил(а) и препѣтил(а); **~události jen z doslechu, (jen) z druhé ruky** знам събитія, ймам представа за събитія сѡмо от товѣ, което съм (до)чѣл, (само)чѣл

(ukázně|n)ní slovo (на йзпита) тѡй бѣкел не знаѣше, хѣл хабѣр си нѣмаше от нѣщо **2. (koho – вин.)** (лично) познѣвам, зная/знам (*някого*); (*ня-*

koi) ми е (личен) познат: **znal ji ze studií** той я познаваше/той се познаваше с нея още от следването, от студентските години; ~ **něko ho jen od vidění** познавам, знам някого само по **фронтално изображение** ♦ **дѣ**; **že ji nezná** той/тя се преструва, че не я познава; ~ **něko ho jako své boty** познавам някого като (самия) себе си, като пръстите на ръката си **3.** (*co*) зная/знам, владея (*нещо*) (добре); разбирам (си) (*от нещо*); *разг. жарг.* спец съм (*по нещо*): ~ **svou práci** зная/знам, познавам (добре) работата си; разбирам си от работата; ~ **cizí jazyky** зная/знам, владея чужди езици **4.** *в съчет.* **je** ~ (*co*; *na kot, na čet co*) *обикн. безл. (нещо)* е явно, очевидно е, вижда се, личи (си), проличава (си) (*на някого, на нещо*; *по някого, по нещо*): **je** ~, **že přibrala** личи й, че е напълняла; **je na něm ~ rozrušení/že je rozrušen** личи му, че е развълнуван; явно е, личи си, че той е развълнуван; **dát (na sobě)** ~ (*co*) дам да се разбере, да се види, да си проличи, да се почувства (*нещо*); не сè овладя, издам се (*с нещо*): **dát ~ svou převahu** дам да се почувства надмощието ми; **nedala na sobě nic** ~ тя не сè издаде с нищо; по външния й вид, по поведението й не си пролича нищо; тя се държѝ така, сякаш нищо не è стѝнало **5.** *обикн. отриц.* **neznat, neznám** (*co/čeho*) не зная/не знам, не познавам, не проявявам (*нещо*); (*нещо*) ми е (напълно) чуждо; нямам усет, чувство (*за нещо*); не разбирам (*от нещо*): **ne~slitování** не зная милост; безмилостен съм; **ne~žertu** не разбирам от шегѝ; шегѝта ми е чужда; шегѝте са ми чужди; **ne~bázeň** не знам страх; не съм страхлив; **když se napije, nezná míru/míry, nezná meze/mezi** като пийне, той/тя няма мярка, няма чувство за мярка **znát se, znám se** *несв. 1.* (*s kým*) познавам се, знам се (*с някого*) (лично); (личен) познат съм (*с някого, на някого*): **znal se s ní ze studií** той се познаваше с нея още от следването, от студентските години; **znali se od mládí** тѝ се познаваха ♦ **(дѣ)**; **tak se nezná** (като се ядѝса,) той/тя изобщо не сѝ владѝе, по-добре да не сѝ му/й насрѝща **2.** (*ke komu, k čemu*) (открито) заявявам, не крия, не отричам, не отхвърлям принадлежността си, привързаността си (*към някого, към нещо*); не крия, че съм последовател, привърженик (*на някого, на нещо*): ~ **se k svému učitelí** заявявам, че съм последовател на своя учител; ~ **se k svému přesvědčení** заявявам, не крия убежденията си, възгледите си **znatelně** *нар.* чувствително, осезателно: ~ **se**

oteplilo времето чувствително, осезателно се затопли **znatelný, -á, -é 1.** видим, забележим, различим: **sotva ~á stopa v písku** едва видима, забележима, различима следѝ в пясъка **2.** чувствителен, осезателен: ~**é ochlazení** чувствително, осезателно затопляне **znaveně** *нар. книж.* изнурѝно, изтощѝно, изморѝно, уморѝно: **vypadat** ~ ймам изнурѝн вид; изглѝждам изнурѝн **znavený, -á, -é** *книж.* изнурѝн, изтощѝн, изморѝн, уморѝн: ~**ý po těžké práci** изнурѝн, изтощѝн след тежък трѝд; **mít ~é oči** ймам уморѝни очи; очѝте ми ймат уморѝн вид **znavít, -ím** *св. (koho, co)* *книж.* изнурѝ, изтощѝ, изморѝ, уморѝ (*някого, нещо*): **být ~en po těžké práci** изнурѝн съм, изтощѝн съм след тежък трѝд **znavít se, -ím se** *св. (-; čím)* *книж.* изнурѝ се, изтощѝ се, изморѝ се, уморѝ се; остѝна без сили (-; *от нещо*): ~**it se dlouhou cestou** изтощѝ се, остѝна без сили от дълъг път **znázorněn|í, -í** *ср.* онагледяване; нагледно изобразяване, изразяване, прѝсъздаване, представяне, показване: ~**í statistických dat** онагледяване на статистически данни **znázorněn|ý, -á, -é** онагледѝн; нагледно изобразѝн, изразѝн, прѝсъздаѝн, представѝн, показан: ~**á statistická data** онагледѝни, нагледно представѝни статистически данни **znázornít, -ím** *св. 1.* (*co, редко koho*) онагледѝ, нагледно изобразѝ, изразѝ, прѝсъздам, представѝ, покажа (*нещо, някого*): **plasticky ~it krajinu** пластично изобразѝ, прѝсъздам пейзаж; ~**it na nákreсу postup práce** онагледѝ, нагледно представѝ, покажа с чертеж метод на работа **2.** (*co; со čím*) изразѝ, представѝ, имитѝрам (*нещо; нещо с нещо*): ~**it gestem leknutí** изразѝ, имитѝрам с жѝст уплаха/уплах, стрѝсване **znázorn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1.* (*co, редко koho*) онагледявам, нагледно изобразявам, изразявам, прѝсъздавам, представѝям, показвам (*нещо, някого*): ~**it na nákreсу postup práce** онагледявам, нагледно представѝям, показвам с чертеж метод на работа **2.** (*co; со čím*) изразявам, представѝям, имитѝрам (*нещо; нещо с нещо*): ~**it gestem leknutí** изразявам, имитѝрам с жѝст уплаха/уплах, стрѝсване **zncitlivěly, -á, -é** (стѝнал) безчувствен, нечувствителен; който има притѝпени усѝщания: ~**é tváře** нечувствителни, премръзнали бѝзи, страни; **oči ~é dlouhým čtením** очѝ, стѝнали нечувствителни от продължително четене

znecitliven|í, -í *ср. мед.* анестезия, обезболяване, упойка: **místní, celkové** ~í мѣстно, цялостно обезболяване; локална, пълна анестезия, упойка

znecitlivě|ní, -í *ср. мед.* обезчувствяване, парализа, пареза: ~í **tváře (při neuralgii)** *мед.* пареза на лицето (при невралгия)

znecitliv|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св. (-; čít; k čemu)* стана безчувствен, нечувствителен; загубя чувствителност (-; *от нещо; към нещо*); усещанията ми се притъпят: ~**ět k utrpení jiných** стана безчувствен към страданията на другите

znecitliv|it, -ím *св. 1. (со) мед.* обезболя, анестезирам (*нещо*); слюжа упойка (*на нещо*): ~**it dáseň před trháním zuby** слюжа упойка на венѣц, обезболя венѣц преди вадене на зѣб **2. (koho – вин.)** направя (*някого*) безчувствен, груб; накарам (*някого*) да стане безчувствен, груб

znecitliv|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (со) мед.* обезболявам, анестезирам (*нещо*); слюгам упойка (*на нещо*): ~**ovat dáseň před trháním zuby** слюгам упойка на венѣц, обезболявам венѣц преди вадене на зѣб **2. (koho – вин.)** правя (*някого*) безчувствен, груб; карам (*някого*) да стане безчувствен, груб: **majetek člověka ~uje** имуществото прави човек безчувствен **3. (-; čít; k čemu)** ставам безчувствен, нечувствителен (*към нещо*); загубвам, губя чувствителност (-; *от нещо; към нещо*); усещанията ми се притъпяват: **sval ~uje** мускулът става нечувствителен, получава пареза

znečistě|ní, znečistě|ní, -í *ср.* замърсяване: **radiační ~í vody** радиационно замърсяване на водата

znečistě|ný, znečistě|ný, -á, -é замърсен, мръсен, нечист: ~**é ulice** замърсени улици

znečist|it, -ím *св. (со, кого; со кого čít, od čeho; kоти со)* замърся, измърся, изцапам, оцапам (*нещо, някого; нещо, някого с нещо; на някого нещо*): ~**it podlahu** замърся, изцапам под; ~**it si kabát od barvy** измърся, изцапам палтото си с боя

znečist|it se, -ím se *св. (-; čít, od čeho)* замърся се, измърся се, изцапам се, оцапам се (-; *с нещо*): ~**it se od popela** изцапам се с пѣпел

znečist|ovat, znečist|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со, кого; со кого čít, od čeho; kоти со)* замърсявам, измърсявам, изцапвам, оцапвам, цапам (*нещо, някого; нещо, някого с нещо; на някого нещо*): **ne~ujte okolí domu!** не замърсявайте пространството около дома!

znečist|ovat se, znečist|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (-; čít, od čeho)* замърсявам се, из-

мърсявам се, изцапвам се, оцапвам се, цапам се (-; *с нещо*): **syntetické tkaniny se rychle**

~**ují** синтетичните тъкани се замърсяват бързо

znečist|ovatel *вж. znečist|ovatel*

znečistě|ní, znečistě|ný, znečist|ovat, znečist|ovat se *вж. znečistě|ní, znečistě|ný, znečist|ovat, znečist|ovat se*

znečist|ovatel, znečist|ovatel, -e *м.* замърсител: ~**é Prahy** замърсители на Прага

znehodnoc|í, -í *ср. 1. икон.* обезценяване, девалвиране, девалвация: ~**í měny inflací** обезценяване на валута чрез инфлация; ~**í peněz** обезценяване, девалвация на пари **2. пощ. обезценяване, унищожаване (*чрез подпечатване, чрез перфориране и под.*): ~**í známek** обезценяване, унищожаване на марки **3.** понижаване на стойност, на цена, на качество; разваляне, похабяване, съсипване: ~**í zboží skladováním** похабяване на стока/стѳки при складване; ~**í jídla vařením** похабяване на ядене при приготвяне; лишаване на ядене от витамини вследствие на приготвяне**

znehodnoc|í, -á, -é 1. икон. обезценен, девалвирал: **měna ~á inflací** обезценена, девалвирана от инфлация валута; ~**é peníze** обезценени пари **2. пощ.** обезценен, унищожен; (направен) невалиден (*чрез подпечатване, чрез перфориране и под.*): ~**é známky** невалидни, унищожени марки **3.** който е с понижена стойност, с понижено качество; лишѣн от стойност, развален, похабен, съсипан: **zboží ~é skladováním** похабѣна при складване стока; **jídlo ~é vařením** похабѣно при приготвяне ядене; ядене, бѣдно на витамини вследствие на приготвяне

znehodnoc|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (со; со čít) икон.* обезценявам, девалвирам (*нещо; нещо с нещо*): ~**ovat měnu inflací** обезценявам, девалвирам валута чрез инфлация; ~**ovat peníze** обезценявам пари **2. (со; со čít) пощ.** обезценявам, унищожавам, правя невалидно (*нещо чрез подпечатване, чрез перфориране и под.*): ~**ovat známky razítkem** правя невалидни, унищожавам марки чрез подпечатване **3. (со, кого; со кого čít)** понижавам, намалявам стойност, качество (*на нещо; на нещо с нещо*); лишавам от стойност, развалям, похабявам, съсипвам (*нещо, някого; нещо, някого с нещо*): ~**ovat zboží skladováním** похабявам стока/стѳки чрез складване; ~**ovat jídlo vařením** похабявам, лишавам от витамини ядене при приготвяне

znehodnoc|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв. 1. икон.* обезценява се, девалвира: **měna se rychle ~uje** мѣстната валута бързо

девалвира, бързо се обезценява **2.** (–; *čít*) става негоден; похабява се, разваля се, съсипва се (–; *от нещо*): **potraviny se horkem ~ují** храните, хранителните продукти се развалят от горещината

znehodnotit, -ím св. **1.** (со; со *čít*) икон. обезценя, девалвирам (нещо; нещо с нещо): **~it měnu inflací** обезценя, девалвирам валута чрез инфлация; **~it peníze** обезценя пари **2.** (со; со *čít*) пощ. обезценя, унищожа, направя невалидно (нещо чрез подпечатване, чрез перфорирание и под.): **~it známky razítkem** направя невалидни, унищожа марки чрез подпечатване **3.** (со, кохо; со, кохо *čít*) понижа, намаля стойност, качество (на нещо; на нещо с нещо); лишя от стойност, разваля, похабя, съсипя (нещо, някого; нещо, някого с нещо): **~it zboží skladováním** похабя, разваля стока/стѝки чрез складване; **~it jídlo vařením** разваля ядене с гѝтвене

znehodnotit se, обикн. третол. **-í se** св. **1.** икон. обезценя се, девалвирам: **peníze se ~ily** парите се обезценяха **2.** (–; *čít*) стана негоден; похаби се, развали се, съсипа се (–; *от нещо*): **zboží se dopravou ~ilo** от прѝвоза/при прѝвоза стѝката се повреди, похаби се, стана негодна

znehynět, -ím, **3.** мн. **-ějí/-í** св. (–; *čít*) стана неподвижен, обездвѝжа се; не мѝга да помрѝдна; застѝна, замрѝзна, сковѝ се, замрѝ (неподвижен) (–; *от нещо*): **~ět leknutím** застѝна, замрѝзна, замрѝ, не мѝга да помрѝдна от уплаха

znehynět, -ím св. (со, кохо; со, кохо *čít*) мед. имобилизирам, обездвѝжа, направя неподвижен (някого, нещо; някого, нещо с нещо): **~it tělo narkózou** обездвѝжа тѝло с наркѝза; **~it pacienta při operaci** обездвѝжа пациент при операция

znehuceně нар. отвратѝно, погнусѝно; с отвращѝние, с погнѝса, книж. с омерзѝние: **odvrátit se ~** извѝрна се, отвѝрна се отвратѝн, отвратѝно, с отвращѝние

znehucenĭ, -í ср. отвращѝние, погнѝса, книж. омерзѝние: **pocítit nad něčím ~í** почувствам отвращѝние към нѝщо; **dát najevo své ~í** покажа отвращѝнието си; **opakovat totěž až do ~í** повтѝрям едно и сѝщо до втрѝсване

znehucenost, -i ж. отвращѝние, погнѝса, книж. омерзѝние: **dávat najevo svou ~** показвам отвращѝнието си

znehucený, -á, -é **1.** отвратѝн, погнусѝн, книж. омерзѝн: **člověk ~ý stálo nedůvěrou** отвратѝн, омерзѝн от непрекѝснато недоверѝе чѝвѝк **2.** отвратѝн; излѝчващ отвращѝние, погнѝса,

книж. омерзѝние: **mít ~ý výraz** изражѝнието на лицѝто ми издава отвращѝние, омерзѝние

znehucovat, -uji/разг. -uju несв. **1.** (кохо – вин.; кохо *čít*) отвращѝвам, погнусѝвам, отблѝсквам (някого; някого с нещо); стѝвам неприятен, отвратѝтелен, отблѝскващ (за някого; за някого с нещо); предизвѝквам, бѝдя отвращѝние, погнѝса, книж. омерзѝние (у някого; у някого с нещо): **podezíravost ~uje lidi** подозрителността отблѝсква хѝрата, бѝди отвращѝние у хѝрата **2.** (кѝти со) прѝва (нещо) (да стѝне) неприятно, отвратѝтелно, отблѝскващо, книж. омерзѝтелно (за някого); отнѝмам (нечие) желѝние (за нещо); отблѝсквам (някого от нещо): **~ovat studentům studium** отнѝмам на студѝнти желѝние за учѝние; отблѝсквам студѝнти от учѝние

znehucovat se, обикн. третол. **-uje se** несв. (кѝти) стѝва неприятен, отвратѝтелен, гѝден, гнѝсен, книж. омерзѝтелен (на някого); втрѝсва, опрѝтивѝва, омрѝзва, йдва до гѝша (на някого): **jednotvárná práce se mu ~ovala** еднообразната рѝбота му втрѝсваше, опрѝтивѝваше му

znehutit, -tím св. **1.** (кохо – вин.; кохо *čít*) отвратѝ, погнусѝ, отблѝсна (някого; някого с нещо); стѝна неприятен, отвратѝтелен, отблѝскващ (за някого; за някого с нещо); предизвѝкам, събѝдя отвращѝние, погнѝса, книж. омерзѝние (у някого; у някого с нещо): **~tit někoho podezřením** отблѝсна някого с подозрѝнието си; **vyčítání každého ~tí** ѝпрѝците отблѝскват всѝки(го) **2.** (кѝти со) направя (нещо) (да стѝне) неприятно, отвратѝтелно, отблѝскващо, книж. омерзѝтелно (за някого); отнѝма (нечие) желѝние (за нещо); отблѝсна (някого от нещо): **~tit někomu práci** отнѝма нѝчие желѝние за рѝбота **3.** обикн. страд. **být ~cen** (кѝт, *čít*) отвратѝн, погнусѝн, книж. омерзѝн сѝм (от някого, от нещо): **být ~cen úplatkářstvím** отвратѝн, омерзѝн сѝм от корѝпцията

znehutit se, обикн. третол. **-í se** св. (кѝти) стѝне неприятен, отвратѝтелен, гѝден, гнѝсен, книж. омерзѝтелен (на някого); втрѝсне, опрѝтивѝе, омрѝзне, дѝйде до гѝша (на някого): **studium se jí ~ilo** слѝдването ѝ втрѝсна, омрѝзна ѝ; **kamarádi se mu ~ili** приятелите му опрѝтивѝаха

znejistĭt, -ím, **3.** мн. **-ějí/-í** св. малко книж. стѝна несѝгурен, неувѝрен; загѝбя (само)увѝреност: **rozpaky zakoktal a ~ěl** от смущѝние тѝй заѝкна и загѝби самоувереност

zneklidněle нар. безпѝкойно, обезпѝкоѝно, угрѝжено, разтрѝвѝжено, неспокойно: **~ něco**

- pozorovat** наблюдавам нещо обезпокоён, с безпокойство
- zneklidnělý, -á, -é** безпокоён, обезпокоён, угрижен, разтревожен, неспокоён: ~á **matka** обезпокоена, разтревожена майка; **student ~ý před zkouškou** неспокоён преди изпит студент
- zneklidnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. (-; čím)** стана неспокоён, угрижен, тревожен; обезпокоя се, угрижа се, разтревожа се (-; от нещо); усещам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (-; от нещо): ~ět **dlouhým čekáním** стана неспокоён от дълго чакане
- zneklidnět, -ím св. (koho, co; koho co čím)** обезпокоя, разтревожа, направа неспокоён, угрижен (някого, нещо; някого, нещо с нещо); предизвикам, събудя безпокойство, тревога (у някого, у нещо; у някого, у нещо с нещо): **špatná zpráva ho ~ila** лошата вест го обезпокоя, разтревожи го; **veřejné mínění bylo ~ěno** обществено мнѐние бѐше обезпокоено, разтревожено
- zneklidnět se, -ím se св. (-; čím)** обезпокоя се, угрижа се, разтревожа се (-; от нещо); усѐтя, почувствам, изпитам безпокойство, тревога (-; от нещо): **bezdůvodně se ~it** обезпокоя се безпричинно
- zneklidněvat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (koho, co; koho, co čím)** обезпокоявам, безпокоя, разтревожвам, тревожа, прѐва неспокоён, угрижен (някого, нещо; някого, нещо с нещо); предизвикам, будя безпокойство, тревога (у някого, у нещо; у някого, у нещо с нещо): **jeho pohled ji ~oval** погледът му я безпокоѐше, прѐвѐше я неспокойна **2. (-; čím)** стѐвам неспокоён, угрижен, тревожен; обезпокоявам се, безпокоя се, угрижвам се, разтревожвам се, тревожа се (-; от нещо); усѐщам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (-; от нещо): **zvířata ve tmě ~ují** на тъмно животните стѐват неспокојни
- zneklidněvat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (-; čím)** обезпокоявам се, безпокоя се, угрижвам се, разтревожвам се, тревожа се (-; от нещо); усѐщам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (-; от нещо): **bez příčiny se ~ovat** безпричинно се обезпокоявам, разтревожвам се
- zněkolikanásobit, -ím св. (co)** неколкократно умножа, увелича (нещо); направа (нещо) неколкократно по-голямо: ~it **kapitál** неколкократно умножа, увелича капитал
- zněkolikanásobit se, обикн. третол. -í se св.** неколкократно се умножи, увеличи се; стѐне неколкократно по-голямо: **úsílí se ~í** усилията ще се увеличат неколкократно
- zněkolikanásobovat, -uji/разг. -uju нескв. (co)** неколкократно умножавам, увеличавам (нещо); прѐва (нещо) неколкократно по-голямо: ~ovat **výrobu** неколкократно увеличавам производство
- zněkolikanásobovat se, обикн. третол. -uje se нескв.** неколкократно се умножава, увеличава се; стѐва неколкократно по-голямо: **snahy se ~ují** усилията се умножават неколкократно
- zněle нар. език.** звѐчно: **před znělymi párovými souhláskami se neznělé souhlásky vyslovují** ~ пред звѐчни съгласни беззвѐчните съгласни се произнасят звѐчно, озвучават се
- zněl|ec, -ce м. геол. минер.** фонолит
- zněl|bit se, -ím se св. (koti, četi)** престѐна, спрѐ да (се) харѐсвам (на някого, на нещо); омрѐзна, втрѐсна, опротивѐя (на някого, на нещо); изпѐдна в немилост (пред някого, пред нещо): ~it **se vedoucím** престѐна да се харѐсвам на началника си; изпѐдна в немилост пред началника си
- zněl|ka, -ky ж. 1. лит.** сонѐт: **sbírka ~ek** сбѐрка сонѐти **2. (звѐков)** сигнал: **rozhlasová ~ka** радиосигнал; **olympijská ~ka** олимпийски сигнал
- znělost, -i ж. 1.** звѐчност, звѐнкост: ~ **tónu** звѐчност, звѐнкост на тѐн **2. език.** звѐчност: ~ **souhlásek** звѐчност на съгласни; **asimilace souhlásek podle ~i** асимилация, уподобяване на съгласни по звѐчност
- zněl|ý, -á, -é 1.** звѐчен, звѐнък, ясен: ~ý **hlas** звѐчен глас **2. език.** звѐчен: ~é **souhlásky** звѐчни съгласни
- znemožnit, -ím св. 1. (co; kоти co)** направа невъзможно, осуѐтя (нещо; нещо за някого); не дам, отнѐма възможност (за нещо; на някого за нещо); лишѐ (някого) от възможност (за нещо); попрѐча (на нещо; на някого за нещо); проваля (нещо; на някого нещо): ~it **žákovi studium** не дам на ученик възможност да учи; попрѐча на ученик да учи; ~it **si návrat domů** направа връщането си в къщи невъзможно; ~it **vyšetřování** попрѐча на слѐдствие, на разслѐдване **2. (koho, co; koho, co čím před kým) експр.** излѐжа, посрѐмя, компрометирам, дискредитирам, предстѐва в неблагоприятна светлина (някого, нещо; някого, нещо с нещо пред някого): ~il **ji před vedoucím** тѐй я излѐжи пред началника
- znemožnit se, -ím se св. (-; čím před kým) експр.** излѐжа се, посрѐмя се, компрометирам се, предстѐва се в неблагоприятна светлина (-; с нещо пред някого): ~it **se před celou třídou** излѐжа се пред цѐлия клѐс
- znemožňovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (co; kоти**

со) прѣва невѣзмѣжно, осуеуѣвам (нецо; нецо за някого); не давам, отнѣмам вѣзмѣжност (за нецо; на някого за нецо); лишѣвам (някого) от вѣзмѣжност (за нецо); попрѣчвам, прѣча (на нецо; на някого за нецо); проваляям (нецо; на някого нецо): ~ovat **růst obchodních styků** прѣва невѣзмѣжно, осуеуѣвам разширяването на търговски връзки; ~ovat **kolegoví cestu do zahraničí** осуеуѣвам, проваляям пътуване на колега в чужбина; прѣча на колега да пътува до чужбина **2.** (koho, со; koho, со *čím před kým*) *експр.* излагам, посрамавам, срамя, компрометирам, дискредитирам, представям в неблагоприятна светлина (някого, нецо; някого, нецо с нецо пред някого): ~oval **ji před cizími lidmi** той я излагаше, срамеше я пред чужди хора; ~ovat **protivníka osočováním** компрометирам противник с клевети

znemožňovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (-; čím před kým) експр.* излагам се, посрамавам се, компрометирам се, представям се в неблагоприятна светлина (-; с нецо пред някого): ~ovala **se svým arogantním chováním** тя се излагаше, компрометираще се с арогантното си държание

znemravnělý, -á, -é деморализиран, развратен, (морално) разложен, покварен; (стана) безнравствен; лишен от нравственост, от морал; остана без нравственост, без морал; изгубил нравственост, морал: ~á **poválečná společnost** деморализирано, покварено, лишено от морал следвоенно общество

znemravnění, -í *ср.* деморализиране, деморализация, развращаване, (морално) разложение, покваряване, поквара; упадък на нравите, на морала; лишаване от нравственост, от морал; загуба на нравственост, на морал: ~í **mládeže** деморализиране, разложение, покваряване на младежта

znemravnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* стана безнравствен; деморализирам се, развратя се, разложя се (морално), покваря се; лишя се от нравственост, от морал; остана без нравственост, без морал; изгубя нравственост, морал: ~ěl **ve špatné společnosti** той се развратя, покваря се в лоша компания

znemravnit, -ím *св. (koho, со)* деморализирам, развратя, разложя (морално), покваря, *разг.* разваля (някого, нецо): ~ila **své kamarádky** тя поквари приятелките си

znemravňovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (koho, со; -)* деморализирам, развращавам, разлагам (морално), покварявам, *разг.* развалям (някого, нецо; -): **špatné prostředí** ~uje лощата

среда деморализира, развращава, покварява **2.** ставам безнравствен; деморализирам се, развращавам се, разлагам се (морално), покварявам се; лишавам се от нравственост, от морал; оставам без нравственост, без морал; изгубвам, губя нравственост, морал: ~ovat **mezi opilci** разлагам се морално, пропадам сред пияници

znenadání *нар.* ненадейно, неочаквано, внезапно, изведнѣж, изненадващо, изневиделица: ~ **zahřmělo** неочаквано грѣмна, разнесе се грѣм

znenáhla *нар. книж.* постепенно, бавно, лека-полека: ~ **přivyknout prostředí** постепенно привикна към среда

znění, -í *ср.* **1.** звучене, звън: ~í **zvonů** звън на камбани **2.** текст, съдържание: ~í **zákona, vyhlášky, smlouvy** текст на закон, на наредба, на договор; ~í **telegramu, dopisu** текст, съдържание на телеграма, на писмо **3. в съчет. film v českém** ~í *и под.* озвучен, дублиран на чешки език филм

znepokojeně *нар.* безпокойно, обезпокоено, угрижено, разтревожено, неспокойно; с безпокойство: ~ **povstat, pohlédnout** стана, погледна обезпокоен, с безпокойство

znepokojení, -í *ср.* безпокойство, обезпокоеност, угриженост, разтревоженост, тревога, неспокойство: **pocítit** ~í усѣтя, почувствам безпокойство; **zjistit příčinu** ~í **dítěte** установя причината за безпокойство на дете; **se** ~ím **očekávat** очаквам с безпокойство

znepokojený, -á, -é **1.** безпокоен, обезпокоен, угрижен, разтревожен, неспокоен: ~ý **dav lidí** обезпокоена, разтревожена тълпа хора **2.** безпокоен, угрижен, тревожен; излъчващ безпокойство, угриженост, тревога: ~ý **pohled** безпокоен, излъчващ безпокойство поглед

znepokojit, -ím *св. (koho, со; koho, со čím)* обезпокоя, угрижа, разтревожа; направа неспокоен (някого, нецо; някого, нецо с нецо); предизвикам, събужда безпокойство, тревога (у някого, у нецо; у някого, у нецо с нецо): **její nemoc ho** ~ila болестта ѝ го обезпокоя; ~it **čtenáře novinářskou zprávou** предизвикам безпокойство у читатели с журналистическа информация

znepokojit se, -ím se *св. (-; čím)* стана неспокоен, угрижен, тревожен; обезпокоя се, угрижа се, разтревожа се (-; от нецо); усѣтя, почувствам, изпитам безпокойство, тревога (-; от нецо): ~it **se pomýšlením na neúspěch** обезпокоя се, обхваме ме безпокойство при мисълта за неуспех

znepokojivě *нар.* обезпокойтелно: **pohledět** ~

- поглѣдна обезпокойтелно; отправа обезпокойтелен, обезпокойващ поглед
- z nepokojivý, -á, -é** обезпокойтелен, обезпокойващ, тревожен: **~á zpráva** обезпокойтелно известие, съобщение; обезпокойтелна вѣст
- z nepokojovat, -uji/разг. -uji** неск. (*koho, со; koho, со čít*) обезпокойвам, безпокой, угрийжвам, разтревожвам, тревожа; права неспокоен (*някого, нецо; някого, нецо с нецо*); предизвиквам, будя безпокойство, тревога (*у някого, у нецо; у някого, у нецо с нецо*): **~ovat posluchače špatnými zprávami** предизвиквам безпокойство у слушатели с лоши новини
- z nepokojovat se, -uji se/разг. -uju se** неск. (*–; čít*) обезпокойвам се, безпокой се, угрийжвам се, разтревожвам се, тревожа се (*–; от нецо*); усещам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (*–; от нецо*): **~ovat se neúspěchem** тревожа се от неуспѣх, заради неуспѣх
- z nepokojující, -í, -í** обезпокойтелен, тревожен; обезпокойващ, тревожеш; предизвикващ, будещ безпокойство, тревога: **~í myšlenka** обезпокойтелна, тревожна, будеща безпокойство мйсьл, идѣя
- z nepřátelít, -ím** св. (*koho, со; koho, со čít; koho, со s kým, s čít*) скѣрам, изпокарам, смразя (*някого, нецо; някого, нецо по някакъв начин; някого, нецо с някого, с нецо*); настрѣя (*някого, нецо; някого, нецо по някакъв начин*) един срещу друг: **~it intrikami sousedy** с интриги изпокарам, смразя съседи; настрѣя съседи един срещу други; **~it jednu rodinu s druhou** скѣрам, смразя едно семейство с друго
- z nepřátelít se, -ím se** св. (*s kým, s čít; –*) скѣрам се, изпокарам се, смразя се, намразя се (*с някого, с нецо; –*); често мн. настрѣим се един срещу друг враждебно (*с някого, с нецо; с някого, с нецо по някакъв начин*); разг. експр. разваля калимѣрата (*с някого*): **~it se se sourozenci** скѣрам се, смразя се с братя и сестри; **bratři se ~ili** братята се изпокараха, смразиха се
- z nepřátelít si, -ím si** св. (*koho, со; koho, со čít*) настрѣя срещу себе си, враждебно (*някого, нецо; някого, нецо по някакъв начин*); спечѣля (си) враг в лицѣто (*на някого, на нецо; на някого, на нецо по някакъв начин*): **~it si příbuzné** настрѣя роднини срещу себе си; **~it si někoho pomluvami** спечѣля си враг в лицѣто на някого с кльоки по негов адрес
- z nepřátel|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (*koho, со; koho, со čít; koho, со s kým, s čít*) скѣрам, изпокарам, смразявам (*някого, нецо; някого, нецо по някакъв начин; някого, нецо*); настрѣявам срещу себе си, враждебно (*някого, нецо; някого, нецо по някакъв начин*): **~ovat bratra se sestrou** скѣрам, смразявам брат и сестра
- z nepřátel|ovat se, -uji se/разг. -uju se** неск. (*s kým, s čít; –*) скѣрам се, изпокарам се, смразявам се, намразявам се (*с някого, с нецо; –*); често мн. настрѣяваме се (*с някого, с нецо; с някого, с нецо по някакъв начин*) един срещу друг; разг. експр. разваля калимѣрата (*с някого*): **~ovat se se sousedy** изпокарам се, смразявам се със съседи
- z nepřátel|ovat si, -uji si/разг. -uju si** неск. (*koho, со; koho, со čít*) настрѣявам срещу себе си, враждебно (*някого, нецо; някого, нецо по някакъв начин*); печѣля (си), спечѣлвам (си) враг в лицѣто (*на някого, на нецо; на някого, на нецо по някакъв начин*): **~ovat si sousedy** настрѣявам съседи срещу себе си
- z nepřijemň|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. стана неприятен: **hlas jí ~ěl** гласѣт ѝ стана неприятен
- z nepřijemň|it, -ím** св. (*со; koho, со čít*) направа неприятно, вгорча (*нецо; на някого нецо*): **~it někomu život** направа неприятен, вгорча живота на някого
- z nepřijemň|ovat, -uji/разг. -uju** неск. **1.** (*со; koho, со čít*) права, направам неприятно, вгорчавам (*нецо; на някого нецо*): **~ovat někomu dovolenou** права неприятна, вгорчавам нечия отпуската **2.** ставам неприятен: **hlas jí stále více ~oval** гласѣт ѝ стѣваше все по-неприятен и по-неприятен
- z nervózn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. (*–; čít/z čeho*) стана нѣрвен, нервйран; изнѣрвя се (*–; от нецо, заради нецо*): **~ět před zkouškou** стана нѣрвен преди ѝзпит; **~ět čekáním/z čekání** изнѣрвя се от чѣкане
- z nervózn|it, -ím** св. (*koho, со; koho, со čít*) изнѣрвя, нервйрам (*някого, нецо; някого, нецо с нецо*): **~it žáka otázkou** изнѣрвя ученик с въпрѣс
- z nervózn|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (*koho, со; koho, со čít*) изнѣрвям, нервйрам (*някого, нецо; някого, нецо с нецо*): **hluk ho ~oval** шумѣт го изнѣрвяше; **ne~uj mě!** не мѣ нервйрай! стйга си ме нервйрал!
- z neschopn|it, -ím** св. (*koho – вин.*) обявя (*някого*) за неработоспособен; издам бѣлничен лист, разг. дам бѣлнични (*на някого*): **~it nemocného** издам бѣлничен лист, разг. дам бѣлнични на бѣлен
- z neschopn|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (*koho – вин.*) обявявам (*някого*) за неработоспособен; издавам бѣлничен лист, разг. давам бѣлнични (*на някого*): **~ovat nemocné** из-

давам болничен лист, разг. давам болнични на болни

znesnadn|it, -ím св. (со; кому со) затрудня, усложня (нещо; нещо за някого, на някого); повиша трудността (на нещо; на нещо за някого); направа по-трудно (нещо; нещо за някого, на някого): **~it žákům úkol** направа задача за ученици по-трудна; повиша за ученици трудността на задача; **deště ~ily polní práce** дъждовете затрудниха работата в полето, полските работи

znesnadň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со; кому со) затруднявам, усложнявам (нещо; нещо за някого, на някого); повишавам трудността (на нещо; на нещо за някого); правя по-трудно (нещо; нещо за някого, на някого): **~ovat přístup** затруднявам достъп; **~ovat si život** затруднявам си, усложнявам си живота

znesvář|it, -ím св. (кого – вин; кого с кѹт) книж. скāрам, изпокарам, смразя (някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин; някого, нещо с някого, с нещо); настрѳа (някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин) един срещу друг: **~it sourozence** скāрам братя и сестри; **~it bratra se sestrou** настрѳа един срещу друг брат и сестра

znesvář|it se, -ím se св. (с кѹт; –) книж. скāрам се, изпокарам се, смразя се, намразя се (с някого, с нещо; –); често мн. настрѳим се срещу себе си, враждѳбно (с някого, с нещо; с някого, с нещо по някакъв начин); разг. експр. разваля калимѳрата (с някого): **sousedě se ~ili** съседите се смразиха, изпокараха се помеждѳ си

znesvěč|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со, кого; со, кого ѳт) скверня, осквернявам, поругāвам (нещо, някого; нещо, някого с нещо); кощѳнствам; вѳрша, извѳршвам кощѳнство (с нещо, с някого): **~ovat posvátná místa** осквернявам, поругāвам светѳ/свѳти места

znesvě|tít, -tím св. (со, кого; со, кого ѳт) оскверня, поругāя (нещо, някого; нещо, някого с нещо); извѳрша кощѳнство (с нещо, с някого): **kostel byl ~cen** цѳрквата бѳше осквернена; **~tít něčí památku** оскверня, поругāя нѳчия памет; **~tít hrdinu pomluvami** оскверня, поругāя герѳи с хѳли, с клеветѳ, със злослѳвия; **~tít něčí city** поругāя нѳчии чѳвства

zneškodněn|í, -í ср. обезвредѳане, неутрализиране: **~í zločince** обезвредѳане на престѳпник

zneškodněn|ý, -á, -é обезвредѳен, неутрализиран, парѳиран; (вѳче) безопасен, безобиден: **~ý zločinec** обезвредѳен престѳпник

zneškodn|it, -ím св. 1. (кого, со) обезвредя,

неутрализирам, парѳирам (някого, нещо); направа безвреден, безопасен, безобиден (някого, нещо): **~it zločince** обезвредя престѳпник; **~it nevybuchlé bomby** обезвредя, неутрализирам неизбухнали, невзривѳени бѳмби; **~it nepřítelē** обезвредя, неутрализирам, парѳирам враг, неприятел; **~it útočnīka спорт.** обезвредя, неутрализирам, парѳирам нападател 2. (со) спорт. публ. отбѳя, уловя, хвāна, неутрализирам, парѳирам (нещо): **~it míč** отбѳя, парѳирам тѳпка

zneškodň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (кого, со) обезвредѳам, неутрализирам, парѳирам (някого, нещо); правя безвреден, безобиден (някого, нещо): **~ovat lesní škůdce** обезвредѳам гѳрски вредѳители; **~ovat uhelný prach** правя безвреден, обезвредѳам вѳглищен прах 2. (со) спорт. публ. отбѳвам, улавя, хвāчам, неутрализирам, парѳирам (нещо): **~ovat míč** отбѳвам, парѳирам тѳпка

znešvařen|ý, -á, -é рядко обезобразѳен, осакатѳен: **jazyk ~ý přemírou hrubých výrazů** езѳк, загрозѳен, обезобразѳен от прекалено много груби ѳзрази

znešvař|it, -ím св. (кого, со; кого, со ѳт) рядко обезобразя, загрозя, осакатя (някого, нещо; някого, нещо с нещо): **~it jazyk přemírou hrubých výrazů** обезобразя, загрозя езѳк с прекалено много груби ѳзрази

znetvořen|ý, -á, -é обезобразѳен, осакатѳен, изкривѳен, разкривѳен, обезформѳен, деформѳиран, уродлив: **~ý prst** осакатѳен, деформѳиран прѳст; **~é tělo** обезобразѳено, уродливо тѳло; **~é mezilidské vztahy** осакатѳени, уродливи чѳвѳшки взаимоотношѳния

znetvoř|it, -ím св. (кого, со; кому со ѳт) обезобразя, осакатя, изкривя, разкривя, обезформя, деформѳирам, направа уродлив (някого, нещо; на някого нещо с нещо): **revmatismus mu ~il klouby** ревматизмѳт бѳше обезобразѳил, изкривѳил, деформѳирал стāвите му; **byl ~en po úrazu** тѳй бѳше обезобразѳен от злополѳка

znetvoř|it se, -ím se св. (–; ѳт) обезобразя се, осакатя се, изкривя се, разкривя се, обезформя се, деформѳирам се, стāна уродлив (–; от нещо): **zvuk se ozvěnou ~il** от ѳхото звукѳт се деформѳира, изопачѳ се

znetvoř|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (кого, со; кому со ѳт) обезобразявам, осакатявам, кривя, изкривявам, разкривявам, обезформявам, деформѳирам, правя уродлив (някого, нещо; на някого нещо с нещо): **bolest jí ~ovala obličeje** бѳлката обезобразяваше, разкривяваше, деформѳираше лицѳто ѳ

znetvořovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* (-; *čít*) обезобразявам се, осакатявам се, кривя се, изкривявам се, разкривявам се, обезформявам се, деформирам се, ставам уродлив (-; *от нещо*): **bolestí se jí obličej ~oval** от болката лицето ѝ ставаше уродливо, разкривяваше се

zneuctě|ń|í, -í *ср.* **1.** потъпкване, погъзване на честта; обезчестяване, опозоряване, оскверняване, поругаване: **~í protivníka urážkami** потъпкване на честта на противник с обиди; **~í něčí památky** оскверняване, поругаване на нечия памет **2.** обезчестяване, озлочествяване, опозоряване, изнасилване; потъпкване, погъзване на честта: **~í dívku** обезчестяване, изнасилване на девойка

zneuctě|ń|ý, -á, -é **1.** обезчестен, опозорен, осквернен, поруган; който е с потъпкана чест: **protivník ~ý urážkami** оскърбен с обиди противник; **~á památka** осквернена, поругана памет **2.** обезчестен, озлочестен, опозорен, изнасилан: **~á dívka** обезчестена, изнасилена девойка

zneuct|ít, -ím *св.* **1.** (*koho, со; koho, со čít*) потъпча, погъза честта (*на някого, на нещо; на някого, на нещо с нещо*); обезчестя, опозоря, оскверня, поруга (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **~ít protivníka urážkami** потъпча, погъза честта на противник с обиди; **~ít něčí památku** оскверня, поруга нечия памет **2.** (*koho – вин.*) потъпча, погъза честта (*на някого*); обезчестя, озлочестя, опозоря, изнасиля (*някого*): **~ít dívku** обезчестя, опозоря, изнасиля девойка

zneuctív|at, -ám, zneuctív|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*koho, со; koho, со čít*) потъпквам, погъзвам честта (*на някого, на нещо; на някого, на нещо с нещо*); безчестя, обезчестявам, позоря, опозорявам, скверня, осквернявам, поругавам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **~at/~ovat sousedy pomluvami** скверня, позоря съседи с клевети, със злословия **2.** (*koho – вин.*) потъпквам, погъзвам честта (*на някого*); безчестя, обезчестявам, озлочествявам, позоря, опозорявам, насилвам, изнасилвам (*някого*): **za války vojáci ~ali/~ovali ženy** по време на войната войниците безчестяха, изнасилваха жени

zneuctív|ovat *вж. zneuctív|at*

zneuznán|í, -í *ср.* отричане, отхвърляне, подценяване, принижаване, неценяване, недооценяване, непризнаване, оспорване: **~í uměleckého díla** подценяване, отхвърляне на художествено произведение

zneuznan|ý, -á, -é отречен, отхвърлен, подценен, признен, неценен, недооценен, не-

признат, оспорен, отритнат: **~ý vynálezce** неценен, непризнат, отритнат изобретател; **~á obětavost** недооценена, непризната жертвоготовност

zneuzn|at, -ám *св.* (*со, koho*) подценя, принизя, недооценя, не призная, оспоря, отрека, отхвърля (*нещо, някого*): **~at něčí zásluhy** подценя, принизя, оспоря, отхвърля нечие заслуги; **~at vynálezce** подценя, недооценя, оспоря, отхвърля изобретател

zneuznáv|at, -ám *несв.* (*со, koho*) подценявам, принижявам, недооценявам, не признавам, оспорвам, отричам, отхвърлям (*нещо, някого*): **~at něčí úspěchy** подценявам, принижявам, оспорвам, отхвърлям нечие успехи

zneuž|ít, -iji/разг. -iju *св.* **1.** (*koho, čeho/no-рядко koho, со; koho, čeho/no-рядко koho, со k čemu*) злоупотребя, спекулирам (*с някого, с нещо; с някого, с нещо за нещо*); възползвам се користо, с користна цел (*от някого, от нещо*): **~ít mládeže/mládež k pochybným cílům** злоупотребя с младежта, възползвам се користо от младежта за съмнителни цели; **~ít svého vlivu** злоупотребя, спекулирам с влиянието си; **~ít něčí důvěry** злоупотребя, спекулирам с нечие доверие **2.** (*koho – вин.*) обезчестя, озлочестя, опозоря, изнасиля (*някого*): **pohlavně ~ít osobu mladší 15 let** *юрид.* изнасиля непълнолетно лице

zneužit|í, -í *ср.* **1.** злоупотреба: **~í něčí důvěry** злоупотреба с нечие доверие **2.** изнасилване, гавра: **pohlavní ~í osoby mladší 15 let** *юрид.* изнасилване на непълнолетно лице

zneuživ|at, -ám *несв.* **1.** (*koho, čeho/no-рядко koho, со; koho, čeho/no-рядко koho, со k čemu*) злоупотребявам, спекулирам (*с някого, с нещо; с някого, с нещо за нещо*); възползвам се користо, с користна цел (*от някого, от нещо*): **~at něčí dobroty** злоупотребявам, спекулирам с нечия доброта, добрина **2.** (*koho – вин.*) обезчестя, озлочестя, опозоря, изнасиля (*някого*): **pohlavně ~at osobu mladší 15 let** *юрид.* изнасилвам непълнолетно лице

znevaž|ít, -ím *св.* (*koho, со*) *книж.* омаловажа, принизя, подценя, недооценя (*някого, нещо*): **~ít představené** омаловажа, принизя авторитета на висшестоящи; **~it vědecké výsledky** омаловажа, недооценя, принизя научни резултати

znevaž|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*koho, со*) *книж.* омаловажавам, принижявам, подценявам, недооценявам (*някого, нещо*): **~ovat něčí názor** омаловажавам, недооценявам, принижявам нечий възглед, нечие мнение

zničeně *нар.* унищожено, съсипеано, смазано,

съкрушено: **klesnout** ~ **na židli** отпусна се съсипан, съкрушен на стола
zničen|í, -í *ср.* унищожение, изстребление: **všude zkáza a** ~ **í** навсякъде разорение и унищожение
zničen|ý, -á, -é **1.** унищожен, победен, разгромён, смъзан: ~ **ý nepřítel** унищожен, разгромён враг, неприятел **2.** унищожен, изстребен, затрит, избит, обезвреден: ~ **í lesní škůdci** унищожени, изстребени горски вредители **3.** унищожен, съсипан, опропастен: ~ **á úroda** унищожена, съсипана реколта **4.** унищожен, разрушен, съборен, затрит: ~ **é město** унищожен, разрушен град **5.** унищожен, разорен, съсипан, опропастен, провален: ~ **ý stát** унищожена, разорена, съсипана държава **6.** унищожен, съсипан, опропастен, похабен: ~ **é šaty a** унищожена, съсипана, похабена рокля **б)** унищожени, съсипани, похабени дрехи; ~ **é nervy** унищожени, съсипани нерви **7.** унищожен, съсипан, опропастен, провален, разстробен, осуетен: ~ **é plány, naděje, iluze** унищожени, съсипани, провалени, разстробени, осуетени плановете, надежди, илюзии **8.** унищожен, съсипан, смъзан, съкрушен, довършен, свършен: ~ **ý člověk** унищожен, съсипан, смъзан човек
zničit, -ím *св.* **1.** (*co, koho; co, koho čím*) унищожя, разгромя, смъжа (*нещо, някого; нещо, някого с нещо*): ~ **it nepřítel vojensky** с военна сила унищожя, разгромя, смъжа враг, неприятел **2.** (*co, koho; co, koho čím*) унищожя, изстребя, затрия, избия, обезвредя (*нещо, някого; нещо, някого с нещо*): ~ **it lesní škůdce** унищожя, изстребя горски вредители **3.** (*co; co čím; komu co čím*) унищожя, съсипя, опропастя (*нещо; на някого нещо*): **kroupy ~ily úrodu** градъшка унищожя, съсипа реколтата **4.** (*co; co čím; komu co čím*) унищожя, разрушя, съборя, затрия (*нещо; нещо с нещо*): **město bylo ~eno zemětřesením** градът беше/е бил/бил унищожен, разрушен от земетресение **5.** (*co, koho; co, koho čím; komu co čím*) унищожя, разоря, съсипя, опропастя, проваля (*нещо, някого; нещо, някого с нещо; на някого нещо с нещо*): ~ **it hospodářsky stát** икономически унищожя, разоря, затрия държава; ~ **it podnik finančně konkurencí** с конкуренция финансово унищожя, разоря, съсипя предприятие **6.** (*co; co čím; komu co čím*) унищожя, съсипя, опропастя, похабя (*нещо; нещо с нещо; на някого нещо с нещо*): ~ **it si šaty** унищожя, съсипя, похабя **а)** роклята си **б)** дрехите си; ~ **it si zdraví pitím** унищожя, съсипя здравето си с пиене, с пиянство **7.** (*co; co čím; komu co čím*) унищожя, съсипя,

опропастя, проваля, разстроя, осуетя (*нещо; нещо с нещо; на някого нещо с нещо*): ~ **it něčí plány, naděje, iluze** унищожя, съсипя, проваля, разстроя, осуетя нечии плановете, нечии надежди, нечии илюзии **8.** (*koho – вин.; koho čím*) унищожя, съсипя, смъжа, съкрушя, довърша, свърша (*някого; някого с нещо*): **byl tím/z toho úplně ~en** той беше напълно унищожен, съсипан, смъзан от това
zničit se, -ím *св.* (*–; čím, jak*) (само)унищожя се, разоря се, съсипя се, опропастя се, проваля се (*–; с нещо; никак*): ~ **it se finančně** разоря се, проваля се финансово
znít, обикн. третол. zní, 3. мн. zní/znějí *несв.*
1. (*–; jak*) звучи, звъни, звънги, ехти, бие; чува се (*–; никак*): **zvuk, hlas zněl tlučeně** звукът, гласът звучеше, чуваше се приглушено; **zvony znějí** камбаните бият, звучат, чуват се; **slyšet ~ hodiny** чувам звън, биене, удари на часовник; **z hlasu zněla úzkost** в гласа звучеше, прозвучаваше, чуваше се притеснение, безпокойство; в гласа имаше нотки на притеснение, на безпокойство; гласът му/й издаваше безпокойство **2.** *в съчет.* **zní (komu) v uších** *безл.* в (*нечи*) уши звъни, звънги; (*нечи*) уши звънят, звънтят **3.** (*–; kde, čím*) звучи, ехти, кънти, носи се, различа се (*–; някъде; из нещо*): **sálem zní potlesk** в залата ехтят, кънтят, различат се аплодисменти, ръкопляскания **4.** (*čím*) оглася се/огласява се, озвучава се (*в нещо; от нещо; с нещо*); ехти, кънти (*от нещо*): **sál zní potleskem** залата се оглася, ехти от ръкопляскания, от аплодисменти; **hříště zní křikem dětí** игрището се оглася, кънти от детски викове **5.** (*jak*) глася, звучи: **tak zní zákon** така глася законът; **smlouva zněla v tom smyslu, že...** договарят гласеше, че... **6.** (*nač; na kolik*) възлиза, излиза (*на колко*); е (*за колко*): **účet zněl na 570 korun** сметката беше за 570 крони, възлизаше на 570 крони **7.** (*na koho*) на (*нечие*) име е: **na koho zní adresa zásilky?** на чие име е пратката? до когото е адресирана пратката?
znivelizovat [-ну-], -uji/разг. -uji *св.* (*co*) **1.** изравня, уравни, уеднаква, *книж.* нивелизирам (*нещо*); проведя, извърша уравниловка (*на нещо*): ~ **ovat platy** изравня, уеднаква заплати **2.** проведя, извърша уравниловка (*в нещо*); подлѝжа на уравниловка (*нещо*): ~ **ovat kulturu** подлѝжа културата на уравниловка; проведя уравниловка в културата
znormalizovat, -uji/разг. -uju *св.* (*co*) нормализирам, стандартизирам, нормирам, възстановя, оправя (*нещо*): ~ **ovat odborné ná-**

zvosloví кодифицирам специална терминология; **~ovat poměry** нормализирам, възстановя, оправа взаимоотношения

znormovat, -uji/разг. -uju св. (со) нормирам (нещо); установя норма, норматив (за нещо, на нещо): **~ovat práci** нормирам труд

znova, znovu нар. отново, наново, пак, повторно: **~ přečíst** отново прочета; препрочета; **~ se zeptat** отново, повторно попитам; **~ vydat knihu** отново, наново издам книга; преиздам книга; **~ zavolat** отново, пак телефонирам, обадя се повторно по телефона; **~ a ~** отново и отново; пак и пак; **~ zopakovat dotaz** отново повторя въпрос

znovudobyť, -í ср. възвръщане: **~í ztraceného území** възвръщане, повторно превземане на загубена територия; **~í důvěry** възвръщане, възстановяване, повторно спечелване на доверие

znovunabytí, -í ср. книж. публ. възвръщане, възстановяване, възобновяване: **~í zdraví** възвръщане, възстановяване на здравето; **~í svobody** възвръщане, възобновяване на свободата

znovunastolení, -í ср. книж. публ. възстановяване, реставрация: **~í panovníka** възстановяване, повторно възкачване на владетел на трона; **~í monarchie** възстановяване, реставрация на монархията

znovunastudování, -í ср. книж. публ. повторно поставяне, нов прочит, нова постановка: **~í opery** повторно поставяне, нов прочит на опера

znovunavázání, -í ср. книж. публ. възстановяване, възобновяване: **~í diplomatických styků** възстановяване, възобновяване на дипломатически отношения

znovuvybudovat, -uji/разг. -uju св. (со) книж. публ. възстановя, възобновя (нещо); повторно, наново построя, изградя, съградя, вдигна (нещо): **~ovat zemětřesením zničené město** наново построя, изградя, възстановя унищожен, разрушен от земетресение град; **~ovat průmysl po válce** възстановя, възобновя, повторно развий промишлеността след война

znovuzrodit, -ím св. (koho, co) книж. възродя, обнова (някого, нещо): **~it umění** възродя, обнова изкуството

znovuzrození, -í ср. книж. възраждане, обноваване: **citové ~í básníka** емоционално възраждане на поет; **~í umění** възраждане, обноваване на изкуството

znovuzrozený, -á, -é книж. възроден, обновен: **citově ~ý básník** емоционално възроден поет; **~é umění** възродено, обновенно изкуство

znuděně нар. отегчено, скучаещо; с израз на досада, на отегчение, на скука: **tvářit se ~** изглеждам отегчен; ймам отегчен, скучаещ вид

znuděnost, -i ж. отегченост, отегчение: **~ výrazu tváře** отегченост, отегчение в израза на лице

znuděný, -á, -é отегчен, скучаещ; пълен, изпълен с досада, с отегчение, със скука: **~á kráska** отегчена, скучаеща красавица; **~ý výraz tváře** отегчено изражение на лице

znudít, -ím св. (koho – вин.; koho čím) отегча (някого; някого с нещо); доскучая, досадя, дотегна, втръсна, омръзна (на някого; на някого с нещо): **kamarádi ho už ~ili** приятелите му, другарите му вече го отегчиха, досадиха му; **byl ~ěn nečinností** той беше отегчен от бездействие; бездействието му дотегна

znudít se, обикн. третол. -í се св. (komu) стане отегчителен, скучен, досаден (на някого; за някого); отегчи (някого); доскучае, досади, дотегне, втръсне, омръзне (на някого): **stále stejné hovory se mu ~ily** все дни и същите разговори го отегчиха, доскучаха му

zob, -u м. зоб; (зърнена) храна (за птици): **ptačí ~ a)** зоб, (зърнена) храна за птици **б) бот.** птиче гръзде (Ligustrum)

zobáček, -ku м. умал. човчица, клънче: **ptačí ~ek** птича човчица

zobák, -u м. 1. клън, човка: **rovný, zakřivený ~** прав, закривен клън; **otvírat, zavírat ~** отворям, затворям клън, човка; **čáp klape ~em** щъркелът трака с клън **2. нейор.** уста, човка, ~~пльовница~~ **дъряй** си човката! затворяй си плювалника! **mluví, jak mu ~ narostl** разг. експр. той говори открито, естествено, без превземки; говори така, както си е свикнал, както си му е навик **3. нейор.** нос, муцуна, мутра: **vrazil mu jednu do ~u** той му фрсна един по нос, по муцуната **4. остро-** върха част; нос, връх: **~y lodí** носове и кърми на кораби; **~ krumpáče** връх на кирка; **~y na střevících** върхове на обувки

zoblat, -u/-ám несв. 1. обикн. третол. -el/-á (со; -) зоба, кълвè (нещо; -) (за птици): **slepice ~ají zrní** кокошките зобат, кълват зърно; **~at někomu z ruky a)** обикн. третол. зоба, кълвè от ръката на някого **б) прен.** правя мили очи на някого; лижа нечии подметки; разг. докарвам се на някого **2. и zoblat si, -u si/-ám si (-; со; z čeho) прен. експр.** зобам (си), зобкам (си), кълвà (си), хàпвам (си), похàпвам (си) (-; нещо; от нещо): **děti ~aly maliny, jahody** децата си зобаха, похàпваха малини, ягоди

zoblec, -ce м. 1. често експр. (голям) клън; клънище: **orlí ~ec** òрлов клън **2. зоол.** устен òрган на хàпещо насеко̀мо **3. остро-** върха част;

нос, връх: ~**ce lodí** носовѣ и кърми на кòраби; ~**ec krumpáče** връх на кърка; ~**ce na střevících** върховѣ на обу̀вки

zobecně|ý [s-o-/zo-], -**á**, -**é** стàнал òбщ, популярен, общоприѣт; обòбщѣн; разпространил се, разпространѣн, мàсов: ~**ý postup** òбщ, популярен, разпространѣн, общоприѣт мѣтòд; ~**á melodie** популярна, разпространѣна мелòдия

zobecně|í [s-o-/zo-], -**í** *ср.* обòбщѣние, обòбщàване; *книж.* сумаризàция, генерализàция: ~**í pojmu** обòбщѣние, обòбщàване на понятие

zobecně|ý [s-o-/zo-], -**á**, -**é** обòбщѣн; *книж.* сумаризиран, генерализиран: ~**ý pojem** обòбщѣно понятие

zobecně|t [s-o-/zo-], *обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í* *св.* стàне òбщ, общоприѣт, популярен, мàсов; разпространил се (навсякѣде); придобие общонарòден харàктер; масовизира се: **nové postupy ~ěly** нòвите мѣтòди стàнаха òбщи, популярни, разпространиха се навсякѣде

zobecně|it [s-o-/zo-], -**ím** *св. (со)* обòбщà, *книж.* сумаризирам, генерализирам (*нещо*): ~**it své zkušenosti** обòбщà òпита си; ~**it něčí názory** обòбщà, сумаризирам нѣчии вѣзгледи

zobecně|ovat [s-o-/zo-], -**uji/разг. -uju** *несв. 1. (со)* обòбщàвам, *книж.* сумаризирам, генерализирам (*нещо*): ~**ovat pojmu** обòбщàвам, генерализирам понятия **2. обикн. третол. -uje** стàва òбщ, общоприѣт, популярен, мàсов; разпространява се (навсякѣде); придобива общонарòден харàктер; масовизира се: **melodie už ~uje** мелòдията вѣче стàва популярна, популяризира се, разпространява се навсякѣде

zobecně|ující|í [s-o-/zo-], -**í**, -**í** обòбщàващ: ~**í činnost mozku** обòбщàваща, генерализираща дѣйност на мòзъка

zob|nout, -nu *св. 1. обикн. третол. -ne (со; -)* клѣвне, зòбне, лàпне, глѣтне, изядѣ (*нещо*) (*за птици*): **slepice hledá, kde by co ~la** кòшката търси, глѣда кѣдѣ каквò да клѣвне; **nemít do čeho ~nout a)** *обикн. третол.* нàма каквò да кълвѣ, да ядѣ (*за птица*) **б) прен. експр. нàмам каквò да ям, каквò да си слòжа в устàта **2. обикн. третол. -ne (ко̀хо – вин.)** клѣвне, ухàпе с клòн, с чòвка (*някого*): **slepice ho ~la do prstu** кòшката го клѣвна по прѣста **3. същò и zob|nout si, -nu si (-; со; z čeho) прен. експр.** зòбна (си), клѣвна (си), хàпна (си), похàпна (си) (-; *нещо; от нещо*): ~**nout (si) ze všeho (ze všech jídel) trošku** зòбна си, клѣвна, òпитам от всѣчко (от всѣчки ястия) по мàлко, по м̀ничко**

zobrač|et [s-o-/zo-], -**ím, 3. мн. -ejí/-í** *св. (со)*

1. (постепенно и докрай) об̀рна, преоб̀рна, прехв̀рля (*нещо*): ~**et seno** об̀рна сенò **2.** (постепенно и докрай) об̀рна, прехв̀рля, прелїстя (*нещо*): ~**et listy v knize** прехв̀рля листà на книга; прелїстя книга от край до край **3.** (постепенно и докрай) об̀рна, преоб̀рна, прет̀рся, прет̀рш̀вам (*нещо*): ~**et všechny kapsy** об̀рна, прет̀рся всѣчки джòбòве; ~**et zásuvky** об̀рна, изсипя, прет̀рш̀вам всѣчки чòшица

преоб̀рна всѣчко наòпаки, с кракàта наòре

zobrazen|í [s-o-/zo-], -**í** *ср. книж.* (худòжественно, графично) изòбражѣние, изòбразяване, отразѣние, отразяване, предстàване, претворяване, превьпл̀гяване/превьпл̀щàване, пресъздаване; рис̀ване, скициране, начертàване: **věrně, umělecké ~í života** в̀рно, худòжественно изòбражѣние, отразѣние, претворяване на живòта; ~**í krajiny** изòбразяване, рис̀ване на пейзàж; ~**í terénu na mapě** изòбразяване, скициране на терѣн върху кàрта

zobrazen|ý [s-o-/zo-], -**á**, -**é** *книж.* (худòжественно, графично) изòбражѣн, изразѣн, претворѣн, превьпл̀гѣн, пресъздаден; нарисуван, скициран, начертàн: **věrně, umělecky ~ý život** в̀рно, худòжественно изòбражѣн, отразѣн, претворѣн, пресъздаден живòт; ~**á krajina** изòбражѣн, нарисуван пейзàж; **terén ~ý na mapě** изòбражѣн, скициран върху кàрта терѣн

zobraz|it [s-o-/zo-], -**ím** *св. (ко̀хо, со)* *книж.* (худòжественно, графично) изòбразя, възпроизведа, предстàва, претворя, пресъздам, отразя; нарисувам, скицирам, начертàя (*някого, нещо*): **věrně, umělecky ~it život** в̀рно, худòжественно изòбразя, отразя, претворя, пресъздам живòта; ~**it krajinu** изòбразя, нарисувам пейзàж; ~**it rodinu** изòбразя, нарисувам семѣйство; ~**it terén na mapě** изòбразя, скицирам терѣн върху кàрта

zobraz|ovat [s-o-/zo-], -**uji/разг. -uju** *несв. (ко̀хо, со)* *книж.* (худòжественно, графично) изòбразявам, възпроизвеждам, предстàвам, претворявам, превьпл̀гявам, пресъздавам, отразявам (*нещо*); рис̀вам, скицирам, начертàвам (*някого, нещо*): **socha ~uje dívku** стàтуята изòбразява девòйка; ~**ovat vývoj postavy v literárním díle** предстàвам, отразявам развитие на герòй в литерат̀рно произведѣние

zocelen|ý [s-o-/zo-], -**á**, -**é** *книж. публ.* калѣн, закалѣн; издр̀жлив: ~**é tělo** калѣно, закалѣно т̀ло; ~**á mládež** закалѣна, издр̀жлива млàдѣж

zocel|it [s-o-/zo-], -**ím** *св. (ко̀хо, со; ко̀хо, со čít)* *книж. публ.* калѣя, закалѣя, направя издр̀жлив (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): ~**it tělo**

каля, закаля тялото си; **zkušeností nás ~í** опи-
гът ще ни кали, ще ни закали

zocelit se [s-o-/zo-], **-ím se** св. (-; *čít*) книж.
публ. каля се, закаля се, укрепна, стана из-
дръжлив (-; с нецо, чрез нецо, от нецо):
mládež se prací ~í младежта ще се закали чрез
труд

zocelovat [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** неск. (*koho, co; koho, co čít*) книж. публ. калявам, за-
калявам; прѣва издръжлив (*някого, нецо*;
някого, нецо с нецо): **~ovat mládež pro život**
калявам, подготвям младежта за живота

zocelovat se [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** неск.
(-; *čít*) книж. публ. калявам се, закалявам
се, укрепвам, ставам издръжлив (-; с нецо,
чрез нецо, от нецо): **zdraví se otužováním**
~uje с каляване здравето укрепва

zoctovat/ět [s-o-/zo-], обикн. *третол. -í, 3. мн.*
-ějí/-í св. вкисне (се); стана на оцет: **víno ~ělo**
виното (се) вкисна, стана на оцет

zodpovědět, -vím, 3. мн. -vědí св. **1. (co)** (по-
степенно и докрай) отговоря, дам отговор(и)
(на нецо): **~vědět dotazy** отговоря на (всички)
въпрѳси; **~vědět korespondenci** отговоря
на кореспонденция, на всички писма; **~vědět**
dotazník попълня анкета; отговоря на въпрѳси
в анкета **2. съцо и zodpovědět si, -vím si**
(*co; co před kým, před čím; zač; co komu*) поема,
понеса отговорност (за нецо; за нецо пред
някого, пред нецо); понеса послѳдствия,
последници (*от нецо пред някого, пред*
нецо): **~vědět (si) své jednání** поема, понеса
отговорност за поведѳнието си, за постѳпките
си; **~vědět svůj čin před soudem** понеса по-
слѳдствия от деѳнието си пред съда; **to si ~víš!**
това няма да ти се разминѳ! ще отговаряш за
това!

zodpovědět se, -vím se, 3. мн. -vědí se св. (*z*
čeho; před kým, před čím; zač; komu) отчетѳ
се, поема, понеса отговорност (за нецо; за
нецо пред някого, пред нецо); понеса по-
слѳдствия, последници (*от нецо пред някого,*
пред нецо): **~vědět se ze svého činu** поема
отговорност, понеса последници за постѳпката
си, за деѳнието си; **za to se mi ~víš!** това няма
да ти го простѳ! това няма да ти се разминѳ!
ще отговаряш за това пред мѳн!

zodpovědně нар. отговорно; с чувство за от-
говорност: **jednat** ~ постѳпвам отговорно

zodpovědnost, -i ж. **1.** отговорност: ~ **za děti**
отговорност за деца; ~ **před národem** отго-
ворност пред народа; **nést** ~ нѳся отговорност;
brát na sebe ~ поемам отговорност (върху
себе си); **zbavit se ~i** освободя се от отго-
ворност; **volat někoho k ~i** призовавам, при-

канвам някого към отговорност **2.** отговор-
ност, сериѳзност, надеждност: ~ **pracovníka**
отговорност, сериѳзност на работник, на
служител **3.** отговорност, важност, значи-
мост: ~ **funkce** отговорност, важност, значи-
мост на длѳжност

zodpovědný, -ná, -né 1. именна форма **zod-
pověden, -na, -no** отговорен; който отговаря,
нѳси отговорност за нецо: **být ~ný za své**
jednání отговорен съм за постѳпките си; **být**
~ný za podřízené отговорен съм, нѳся отго-
ворност за подчинѳните си; **rodíče jsou ~ni za**
děti родителите нѳсят отговорност за децата
си **2.** отговорен, сериѳзен, надежден: **je to ~ný**
pracovník това е сериѳзен, отговорен работ-
ник, служител; **ne~ný činitel** безотговорен, не-
сериѳзен фѳктор **3.** отговорен, важен, значѳм:
~ná funkce отговорна, важна длѳжност; **~né**
poslání отговорна, важна мѳсия

zodpovídat, -ám неск. **1. (co)** (постепенно и до-
край) отговарям, давам отговор(и) (*на нецо*):
~at dotazy отговарям на (всички) въпрѳси
2. съцо и zodpovídat si, -ám si (*co; co před*
kým, před čím; zač; co komu) отговарям, отго-
ворен съм, поемам, понасям отговорност (*за*
нецо; за нецо пред някого, пред нецо); по-
насям послѳдствия, последници (*от нецо пред*
някого, пред нецо): **~at za svůj majetek** от-
говарям, отговорен съм за имуществото си

zodpovídat se, -ám se неск. (*z čeho; před kým,*
před čím; zač; komu) отговарям, отчитам се,
поемам, понасям отговорност (*за нецо; за*
нецо пред някого, пред нецо); понасям по-
слѳдствия, последници (*от нецо пред някого,*
пред нецо): **~at se před soudem ze zločinu**
отговарям пред съда за престѳплѳние

zohavení [s-o-/zo-], **-í** ср. обезобразяване,
загрозяване, *разг.* омаскаряване, окепазяване:
~í obličejе обезобразяване на лицѳто

zohavený [s-o-/zo-], **-á, -é** обезобразѳн, загро-
зѳн, *разг.* омаскарѳн, окепазѳн: **tvář ~á jizvami**
обезобразѳно, загрозѳно от бѳлези лицѳ

zohavít [s-o-/zo-], **-ím** св. (*koho, co; koho, co čít;*
komu co čít) обезобразя, загрозя, *разг.* ома-
скаря, окепазя (*някого, нецо; някого, нецо с*
нецо; на някого нецо): **~it si obličej** обезо-
бразя, загрозя си лицѳто

zohavít se [s-o-/zo-], **-ím se** св. (-; *čít*) обе-
образя се, загрозя се, *разг.* омаскаря се,
окепазя (-; с нецо): **~it se nevhodným oble-
kem** загрозя се с неподходящ костюм

zohavovat [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** неск. (*koho,*
co; koho, co čít; komu, co čít) обезобразявам,
загрозявам, *разг.* омаскарявам, окепазявам
(*някого, нецо; някого, нецо с нецо; на ня-*

- кого нещо): **~ovat vězně** обезобразявам затворник, затворници
- zohav|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** нескв. (–; *čím*) обезобразявам се, загрозявам се, разг. омаскарявам се, окепазявам се (–; с нещо): **~ovat se nevkusnými šaty** загрозявам се с безвкусна, с грозна рокля
- zohýban|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** нагънат; огънат, прегънат, извит, изкривен на няколко места: **~ý plech** нагъната ламарина
- zohýbat** [s-o-/zo-], **-ám** св. (со) нагъна, огъна, прегъна, извиа, изкривя на няколко места (нещо): **~at dráty** на няколко места огъна, извиа телове, жици
- zohýbat se** [s-o-/zo-], обикн. третол. **-á se** св. нагъне се; огъне се, прегъне се, извие се, изкривя се на няколко места: **hřebík se ~al** гвздодеят, пиронът се огъна, изкривя се на няколко места
- zohyždě|ný, zohyždě|ný** [s-o-/zo-], **-á, -é** обезобразен, загрозен, разг. омаскарен, окепазен: **~á tvář** обезобразено лице
- zohyžd|it** [s-o-/zo-], **-ím** св. (кого, со; кого, со *čím*; кому со *čím*) обезобразя, загрозя, разг. омаскаря, окепазя (някого, нещо; някого, нещо с нещо; на някого нещо): **nemoc jí ~ila tvář** болестта беше обезобразила/обезобрази лицето ѝ
- zohyžd|it se** [s-o-/zo-], **-ím se** св. (–; *čím*) обезобразя се, загрозя се, разг. омаскаря се, окепазя (–; с нещо): **~it se líčením** обезобразя се, наклепам се с грим
- zohyžd|ovat, zohyžd|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** нескв. (кого, со; кого, со *čím*; кому со *čím*) обезобразявам, загрозявам, разг. омаскарявам, окепазявам (някого, нещо; някого, нещо с нещо; на някого нещо): **jizva ji přímo ~ovala** белегът направо я обезобразяваше
- zohyžd|ovat se, zohyžd|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** нескв. (–; *čím*) обезобразявам се, загрозявам се, разг. омаскарявам се, окепазявам се (–; с нещо): **~ovat se líčením** обезобразявам се, наклепвам се с грим
- zohyždě|ný, zohyžd|ovat, zohyžd|ovat se** вж. **zohyždě|ný, zohyžd|ovat, zohyžd|ovat se**
- zón|a, -y** ж. зона, район: **pohraniční, okupační, vojenská ~a** воен. гранична, окупационна, военна зона; **~a volného obchodu** икон. зона за свободна търговия
- zónov|ý, -á, -é** зонален: **~á obrana спорт.** зонална защита
- zoo, zoa** ср. и нескл. ж./ср. зодопарк, зоологическа градина: **pražské ~** пражки зодопарк; **jít do ~/do zoa** отивам в зодопарк, в зоологическа градина
- zoolog, -a** м. зоолог
- zoolog|ie, -e** ж. зоология
- zoologick|ý, -á, -é** зоологически: **~á zahrada** зоологическа градина
- zootechnick|ý** [-ny-], **-á, -é** зодотехнически: **~ý ústav** зодотехнически институт
- zootechničk|a** [-ny-], **-y** ж. зодотехничка
- zootechnik** [-ny-], **-a** м. зодотехник
- zootechnik|a** [-ny-], **-y** ж. зодотехника
- zopak|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** св. **1.** (со; кому со) повторя, кажа (нещо; на някого нещо) повторно, отново: **~ovat dotaz** повторя, повторно задам въпрос; **~ovat někomu připomínku** повторя на някого забелёжка; повторно направа на някого забелёжка; **~ovat (si) v duchu poučku** повторя си наум правило, теорема **2.** също и **zopak|ovat si** [s-o-/zo-], **-uji si/разг. -uju si** (со) повторя (си), преговора (си) (нещо); направа (си) преговор (на нещо): **~ovat látku z fyziky** преговора си материал по физика; **~ovat (si) slovíčka** повторя си, преговора си думи **3.** (со) повторя, повторно направа (нещо): **~ovat pokus** повторя опит, експеримент
- zor|a, -y** ж. остар. книж. **1.** зорá **2.** зорница, денница
- zor|at, -řu/-rám** [s-o-/zo-], разг. **zvo|rat, -řu/-rám** св. **1.** (со; со *čím*) изорá, разорá (нещо): **~rat pole** изорá нива, ниви; **~rat meze** разорá сйнори **2.** по-често **zvo|rat, -řu/-rám** (со) разг. експр. разваля, проваля, оплещкам (нещо): **~rat písemku** оплещкам контролно, писмена работа
- zoráv|at** [s-o-/zo-], **-ám** нескв. (со; со *čím*) изорáвам, разорáвам (нещо): **~at pole** изорáвам нива, ниви; **~at meze** разорáвам сйнори
- zorganiz|ovat** [s-o-/zo- -ny-], **-uji/разг. -uju** св. **1.** (со) организирам, уредя, подготвя (нещо): **~ovat práci** организирам труд, работа; **~ovat výrobu** организирам, подготвя производство; **~ovat přednášky** организирам, уредя лекции; **~ovat soutěž** организирам, подготвя състезание, конкурс, съревнование **2.** (кого, со) организирам, сдружа, обединя (някого, нещо): **~ovat mládež** организирам, обединя младежта; **~ovat důchodce** организирам, сдружа, обединя пенсионери
- zorganiz|ovat se** [s-o-/zo- -ny-], обикн. третол. **-uje se** и мн. **-ujeme se** св. организира се, сдружи се, обедини се; организираме се, сдружим се, обединим се: **~ovat se odborově** организираме се синдикално, профсъюзно
- zorient|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** св. **1.** (kde) ориентирам се, оправа се, не се загубя, намера посоката (някъде): **~ovat se v**

lese ориентирам се в горà; **~ovat se v cizině** ориентирам се в чужбина **2.** (*v čem*) ориентирам се (*в нещо*), запозная се (*с нещо*); изясня си (*нещо*): **~ovat se v situaci** ориентирам се в ситуация, изясня си ситуация

zornice, -ce, zornička, -čka ж. анат. зеница: **zornice** зеници
žít něco jako ~ci svého oka пàзя нещо като зеницата на окòто си

zorní, -á, -é 1. обикн. в съчет. **~é pole a)** зрительно полè, полезрèние **б)** *прен. книж.* глèдна тòчка, глèдище, станòвище: **~é pole kritiky** глèдна тòчка, станòвище на критиката; **~ý úhel** òгъл на зрèние; зрительн òгъл **2.** в съчет. **pod ~ým úhlem** (*čeho*) *като предлог с род.* от глèдна тòчка на (*нещо*)

zosn|ovat [s-o-/zo-], **-uji** св. (*co*) *книж.* основа̀, замисля, подгòвя, организирам (*нещо*): **~ovat spiknutí** организирам за̀говор

zosobněn|í [s-o-/zo-], **-í** ср. олицетворèние, олицетворяване, персонифициране, персонификация: **~í přírodních sil** олицетворèние, персонифициране на природни сèли

zosobněn|ý [s-o-/zo-], **-á, -é** олицетворèн, персонифициран: **je ~é zdraví** тòй/тè я е олицетворèние на здравето

zosobn|ít [s-o-/zo-], **-ím** св. (*co, koho*) олицетворя̀, персонифицирам (*нещо, някого*): **~it umělecké představy** олицетворя̀, персонифицирам ху̀дожествени предстàви

zosobň|ovat [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** не св. (*co, koho*) олицетворя̀вам, персонифицирам (*нещо, някого*): **~ovat přírodní živly** олицетворя̀вам, персонифицирам природни стихии

zostouzet [s-o-/zo-], **-ím, 3. мн. -ějí/-í** не св. (*koho, co*) позоря̀, опозоря̀вам, срамя̀, посра̀мвам, излòгам, *разг.* маскаря̀, омаскаря̀вам, резиля̀, орезиля̀вам (*някого, нещо*): **~et něčí jméno před veřejností** опозоря̀вам, посра̀мвам, орезиля̀вам нèчие òмè пòблично

zostra [s-o-/zo-] *нар.* òстро, рязко, стрòго: **~ odpověďet** отговòря рязко, òстро; **~ rozkázat** запòвядам рязко, стрòго, с нетърпящ възбращèния глòс

zostřen|í [s-o-/zo-], **-í** ср. **1.** укрепване, ожесточаване; *разг.* стягане, затягане: **~í kázně** затягане на дисциплина; налòгане на пò-стрòга дисциплина; **~í bojů** ожесточаване на боевè; **~í trestu** затягане на наказанè **2.** изòстриане, обтягане: **~í mezinárodní situace** изòстриане, обтягане на международната обстановка

zostřen|ý [s-o-/zo-], **-á, -é 1.** (стàнал) пò-стрòг, засилен, подсилен, *разг.* стèгнат, затèгнат: **~ý dozor** засилен, стрòг надзòр, контрол; **~á kázeň** затèгнатa дисциплина; **~ý trest** затèгнато

наказанè **2.** изòстрен, обтèгнат: **~á mezinárodní situace** изòстрена, обтèгната международна обстановка

zostř|ít [s-o-/zo-], **-ím** св. (*co*) **1.** напра̀вя (*нещо*) пò-стрòго; укрепя̀, засиля̀, подсиля̀, *разг.* стèгна, затèгна (*нещо*): **~it bezpečnostní opatření** засиля̀ мèрки за безопасност; **~it kázeň** затèгна дисциплина; **~it trest** затèгна наказанè; налòжа пò-стрòг режим за изтърпяване на наказанè **2.** изòстрия, обтèгна (*нещо*); предизвикам изòстриане (*на нещо*); създàм, предизвикам напрежèние (*в нещо*): **~it mezinárodní situaci** изòстрия, обтèгна международната обстановка

zostř|it se [s-o-/zo-], обикн. *третол.* **-í se** св. **1.** стàне пò-стрòг; укрепèне, *разг.* стèгне се, затèгне се: **bezpečnostní opatření se ~ila** мèрките за безопасност стàнаха пò-стрòги, засилиха се **2.** стàне изòстрен, обтèгнат, напрегнат; изòстри се, обтèгне се: **mezinárodní situace ze ~ila** международната обстановка се изòстри, обтèгна се

zostř|ovat [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** не св. (*co*) **1.** правя̀ (*нещо*) пò-стрòго; укрепвам, засилвам, подсилвам, *разг.* стягам, затягам (*нещо*): **~ovat bezpečnostní opatření** правя̀ пò-стрòги, засилвам мèрки за безопасност; **~ovat kázeň** засилвам, затягам дисциплина; **~ovat trest** затягам наказанè; налòгам пò-стрòг режим за изтърпяване на наказанè **2.** изòстриям, обтягам (*нещо*); предизвиквам изòстриане (*на нещо*); създàвам, предизвиквам напрежèние (*в нещо*): **~ovat mezinárodní situaci** изòстриям, обтягам международната обстановка

zostř|ovat se [s-o-/zo-], обикн. *третол.* **-uje se** не св. **1.** стàва пò-стрòг; засилва се, подсилва се, *разг.* стяга се, затяга се: **bezpečnostní opatření se ~ovala** мèрките за безопасност стàваха пò-стрòги, засилваха се **2.** изòстрия, обтèгна (*нещо*); предизвикам изòстриане (*на нещо*); създàм, предизвиквам напрежèние (*в нещо*): **mezinárodní situace ze ~uje** международната обстановка се изòстрия, обтяга се

zostud|ít [s-o-/zo-], **-ím** св. (*koho, co*) опозоря̀, посра̀мя, излòжа, *разг.* омаскаря̀, орезиля̀ (*някого, нещо*): **~it někoho v něčích očích** опозоря̀, излòжа, *разг.* орезиля̀ някого в нèчии очè

zostud|it se [s-o-/zo-], **-ím se** св. опозоря̀ се, посра̀мя се, излòжа се, *разг.* омаскаря̀ се, орезиля̀ се: **~it se před veřejností** опозоря̀ се, излòжа се пòблично

zostuzen|ý [s-o-/zo-], **-á, -é** опозорèн, посра̀мен, излòжил се, *разг.* омаскарèн, орезилèн: **~á rodina** опозорèно, посра̀мено, орезилèно сèмèйство

zoškliv|ět [s-o-/zo-], **-ím, 3. мн. -ějí/-í** св. стàна

грѝзен, погрознѝя: **vztekem ~ěla v tváři** от љд, от љрост тѝ (чѝк) погрознѝя в лицѝто, лицѝто ѝ (чѝк) погрознѝя

zoškliv|it [s-o-/zo-], **-ím св. 1.** (*koho, co; koho, co čím*) направа грѝзен, загрозѝя, *разг.* омаскарѝя, окепазѝя (*някого, нецо; някого, нецо с нецо*): **~it tvář vousy** загрозѝя лицѝ с брадѝ **2.** (*koho, co; komu co*) направа прѝтѝвен, непрѝятен, гѝден (*някого, нецо; на някого нецо*); предизвѝкам отвращѝние (*у някого към нецо*); отвратѝя, отблѝсна, отѝча (*някого от нецо*): **~it někomu jídlo** предизвѝкам у някого отвращѝние към љденето, към хранѝта; **~it dětem lež** внушѝ на деца, възпитѝм у деца непрѝязн, отвращѝние към лѝжѝта

zoškliv|it se [s-o-/zo-], **-ím se св.** (*komu*) стѝна прѝтѝвен, непрѝятен, гѝден (*на някого*); предизвѝкам отвращѝние, погнѝса (*у някого*); отвратѝя, отблѝсна, погнѝся (*някого*): **přetvářka se mu ~ila** прѝстрѝвката го отвратѝ, предизвѝка у нѝго отвращѝние, погнѝса

zoškliv|it si [s-o-/zo-], **-ím si св.** (*koho, co*) отвратѝя се, погнѝся се; стѝне ми гнѝсно, отвратѝтелно, непрѝятно (*от някого, от нецо*); (*някой, нецо*) ми стѝне прѝтѝвен, непрѝятен, гѝден, предизвѝка у мѝн отвращѝние, погнѝса: **~it si pokrytce** отвратѝ се от лицѝмѝр; **~it si faleš** отвратѝ се, погнѝся се от неискреностѝта, от прѝтѝвѝрството

zoškliv|ovat [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju неск. 1.** (*koho, co; koho, co čím*) прѝва грѝзен, загрозѝвам, *разг.* омаскарѝвам, окепазѝвам (*някого, нецо; някого, нецо с нецо*): **vrásky ji ~ovaly** брѝчките я загрозѝвахѝ **2.** (*koho, co; komu co*) прѝва прѝтѝвен, непрѝятен, гѝден (*някого, нецо; на някого нецо*); предизвѝквам отвращѝние (*у някого към нецо*); отвращѝвам, отблѝсквам, отѝчвам (*някого от нецо*): **~ovat někomu kouřeni** отвращѝвам, отѝчвам някого от пѝшенето; предизвѝквам у някого отвращѝние към пѝшенето

zoškliv|ovat se [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se неск.** (*komu*) стѝвам прѝтѝвен, непрѝятен, гѝден (*на някого*); предизвѝквам отвращѝние, погнѝса (*у някого*); отвращѝвам, отблѝсквам, погнѝсявам (*някого*): **začalo se jim ~ovat lenošení** от мързелѝване взѝ да им се гѝди; мързелѝването им омрѝзна, пѝсна им

zotaven|á, -é ж. почѝвка, ѝтдѝх (за възстановѝване на здрѝвето, на силите); (възстановѝтелна) почѝвка: **jet na ~ou** ѝтивѝм, заминавам на почѝвка; **být na ~é** на почѝвка сѝм; възстановѝвам здрѝвето си; възстановѝвам се; **vrátit se ze ~é** върна се от почѝвка

zotaven|í, -í ср. възстановѝване (на здрѝвето, на силите); рекреѝция: **potřebaovat ~í** ѝмам нѝжда от възстановѝване, от рекреѝция; ѝмам нѝжда да си почѝна, да се възстановѝ

zotaven|ý, -á, -é възстановѝл се/възстановѝен, укрѝпнал, засѝлил се/засѝлен, подсѝлил се/подсѝлен, поправил се/поправѝен, ободрѝл се/ободрѝн, освежил се/освежѝн, ѝтпочѝнал си, *прѝн.* съживѝл се/съживѝн, жѝвнал: **~ý pracovník** възстановѝл се, ѝтпочѝнал си работник, служѝтел; **~é nervy** възстановѝени, укрѝпнали нѝрви

zotav|it, -ím св. (*koho, co; koho, co čím*) възстановѝя, укрепѝя, засѝля, подсѝля, поправа, ободрѝя, освежѝя, *прѝн.* съживѝя (*някого, нецо; на някого нецо с нецо*); възвѝрна, възстановѝя (*нечѝи*) сили, (*нечѝе*) здрѝве: **pobyt v horách nás ~il** прѝстѝят в планинѝта ни възстановѝи, ободрѝ ни; **spánkem si ~il nervy** сѝс сѝн тѝй възстановѝи нѝрвите си; сѝнят възстановѝи нѝрвите му

zotav|it se, -ím se св. (*-; čím*) възстановѝя се, укрѝпна, засѝля се, подсѝля се, поправа се, ободрѝ се, освежѝ се, ѝтпочѝна си, *прѝн.* съживѝя се, жѝвна (*-; с нецо*); възвѝрна, възстановѝя силите си, здрѝвето си (*-; с нецо*): **~it se spánkem** възстановѝя се, ободрѝ се сѝс сѝн; **~it se po práci** възстановѝя се, възстановѝя силите си след работа; **~it se v lázních** възстановѝя се, възстановѝя силите си, ѝтпочѝна си в бѝни, в бѝлнеокурѝрт

zotav|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*koho, co; koho, co čím*) възстановѝявам, укрѝпвам, засѝлвам, подсѝлвам, ободрѝвам, освежѝвам, *прѝн.* съживѝявам (*някого, нецо; на някого нецо с нецо*); възвѝрѝщам, възстановѝявам (*нечѝи*) сили, (*нечѝе*) здрѝве: **pobyt v horách nás ~uje** прѝстѝят в планинѝта ни възстановѝява, укрѝпва ни, възстановѝява силите ни

zotav|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (*-; čím*) възстановѝявам се, укрѝпвам, засѝлвам се, подсѝлвам се, ободрѝвам се, освежѝвам се, ѝтпочѝвам си, *прѝн.* съживѝявам се, жѝввам (*с нецо*); възвѝрѝщам, възстановѝявам силите си, здрѝвето си (*-; с нецо*): **~ovat se po práci** възстановѝявам се, възстановѝявам силите си след работа

zotavovn|a, -у ж. почѝвна стѝнция; санѝтѝриум: **~a pro děti** почѝвна стѝнция, санѝтѝриум за деца

zotročení [s-o-/zo-], **-í ср.** порѝбване, зарѝбване, закрепѝстяване: **~í národa** порѝбване на народ; **~í ducha** порѝбване, закрепѝстяване на духѝ; **~í ženy v domácnosti** зарѝбване, закрепѝстяване на женѝта в домакинството

zotročeny, **-á**, **-é** поробен, заробен, закрепостен: ~**ý** **národ** поробен народ; ~**ý** **duch** поробен, закрепостен дъх; ~**á** **žena** заробена жена
zotročit [s-o-/zo-], **-ím** св. (кого, со) поробя, заробя, закрепостя (някого, нещо); хвърля (някого, нещо) в робство: ~**it** **národ** поробя, заробя народ
zotročitel, **zotročovatel**, **-e** м. поробител: **boj proti ~ům** борба срещу поробители
zotročitelský, **zotročovatelský**, **-á**, **-é** който се отнася до поробител; поробителски; поробяващ, заробяващ, закрепостяващ: ~**á** **dohoda** заробяващ договор
zotročovat [s-o-/zo-], **-uji**/разг. **-uju** неск. (кого, со) поробвам, заробвам, закрепостявам (някого, нещо); хвърлям (някого, нещо) в робство: **závist ~uje lidí** прен. завистта заробва хората
zotročovatel, **zotročovatelský** вж. **zotročitel**, **zotročitelský**
zotročující, **-í**, **-í** поробяващ, заробяващ, закрепостяващ: ~**í** **společenský řád** заробяващ обществен строй
zotvřít [s-o-/zo-], **-ám** св. (со) (едно след друго, последователно и докрай) отворя, наотворя, изпоотворя, изпоразтворя, изпонаотворя (много нещо): ~**at** **okna** един след друг отворя, изпоотворя (всички) прозорци; ~**at místnosti** едно след друго отворя, наотворя, изпонаотворя (всички) помещения
zoubek, **-ku** м. умал. **1.** зъбче: **dítěti leze první ~** **stat, mít něco na ~ek** дадат ми, ймам нещо (вкусно) за хапване; **podívat se někomu, něčemu na ~ek** експр. внимателно разглеждам, проуча някого, нещо; **sáhnout někomu na ~ek** експр. проверя, изпитам, подложа някого на проверка, на изпитание **2.** назъбена част; зъбче, зъбец: **kolečka do sebe zapadají svými ~ky** зъбците на колелцата влизат едно в друго; ~**ky na okrajích poštovních známek** зъбчета, зъбци по краищата на пощенски марки
zoubkování, **-í** ср. назъбване; назъбена част, зъбчета, зъбци: ~**í na okrajích poštovních známek** зъбчета, зъбци по краищата на пощенски марки
zoubkovaný, **-á**, **-é** назъбен: ~**ý** **list** назъбен лист; ~**ý** **okraj látky** назъбен край, назъбена периферия на плат; ~**á** **známka** назъбена марка
zoufale нар. **1.** отчаяно, съсипано, безнадежно, обезсърчено, обезверено, обезкуражено; с отчаяние, с безнадеждност, без надежда, без кураж: ~ **bojovat** бия се, боря се отчаяно, безнадежно, обезверено **2.** отчаяно, безутешно, неутешимо; с отчаяние: ~ **nařikat** плача,

нареждам отчаяно, безутешно **3.** отчаяно, безразсъдно, безумно: ~ **odvážný** отчаяно, безразсъдно смел **4.** разг. експр. отчайващо, безумно, страшно, ужасно, адски: **čekat ~ dlouho** чакам отчайващо, адски дълго
zoufalec, **-ce** м. отчаял се човек; отчаян, съсипан, обезверен, обезсърчен човек: **počínat si jako ~ec** държам се, постъпвам като отчаян, като отчаял се човек
zoufalost, **-i** ж. отчаяние, отчаяност, безнадеждност, обезвереност, обезсърченост
zoufalství, **-í** ср. отчаяние, безнадеждност, обезвереност, обезсърченост: **dohnat někoho k ~í** доведат, докарам някого до отчаяние; **propadnout ~í** изпадна в отчаяние; **ze ~í si sáhnout na život** от отчаяние посегна на живота си; **zmocnilo se ho ~í** обзе го отчаяние; **být na pokraji ~í** на ръба на отчаянието съм
zoufalý, **-á**, **-é** **1.** отчаян, съсипан, безнадежен, обезсърчен, обезверен, обезкуражен: ~**á** **matka** отчаяна, обезверена майка; ~**ý** **hladem** отчаян от глад; ~**ý** **ze situace** отчаян, обезсърчен, обезкуражен от ситуация; ~**ý** **nad neštěstím** отчаян, съсипан от нещастие; **jsem z toho ~ý** това ме отчайва, изпълва ме с отчаяние **2.** изпълнен с отчаяние; отчаян, безутешен, неутешим: ~**ý** **nářek** отчаян, безутешен плач; отчаяни, безутешни ридания, вопли; ~**ý** **pohled** изпълнен с отчаяние поглед **3.** отчаян, безразсъден, безумен: ~**ý** **odpor** отчаяна, безразсъдна съпротива; ~**ý** **pokus** отчаян, безразсъден, безумен опит; ~**é** **odhodlání** отчаяна, безразсъдна решителност, решимост **4.** отчаян, отчайващ, безизходен, безнадежен: ~**á** **situace** отчаяна, безизходна ситуация **5.** разг. експр. отчайващ; въпиющ, безумен, страшен, ужасен, ужасяващ, адски: ~**ý** **nesmysl** отчайваща, безумна, ужасна глупост, тъпотия, дивотия; ~**é** **mzdy** отчайващи, отчайващо ниски, мизерни заплати
zoufat (si), **-ám** (si) неск. и св. (-; nad kým, nad čím; z čeho; že...) отчайвам се/отчая се, отчаян съм, изпълнен съм с отчаяние (-; от някого, от нещо; че...); изпаднал съм, изпадам/изпадна, потънал съм, потъвам/потъна в отчаяние, падам/падна дъхом (-; zaradi někoho, zaradi něco) **nesmíme nikdy ~ at** никога не бива да се отчайваме, да падаме дъхом; ~**at** (si) **nad nezdárným synem** отчаян съм/отчая се от непокòпсания си син; ~**at** (si) **nad osudem** отчайвам се/отчаян съм/отчая се от съдбата; ~**at** (si) **z neštěstí** отчайвам се/отчаян съм от (сполетяло ме) нещастие, от (сполетяла ме) беда; ~**al si, že to nedokáže** той беше отчаян/отчая се, че няма

дърпам ♦ **děra** **дѣра**
самоубийство, да извърши самоубийство
zouvak, -u м. 1. обувалка (за събуване); събувалка 2. „зѳувак“ (чешки народен танц с променлив ритъм)
zout, zuji/разг. zuju св. 1. (коти со; со) събуя, изуя, сваля, махна (на някого нещо; нещо): ~ **dítěti botičky** събуя, сваля обувчиците на детѳ; ~ **si střevíce** събуя си, сваля си обувките 2. (кохо – вин.; кохо z čeho) събуя, изуя (някого; нещо на някого): ~ **dítě (z botiček)** събуя обувчиците на детѳ
zout se, zuji se/разг. zuju se св. (–; z čeho) събуя се, изуя се (–; от нещо): **rád by se zul** той би искал да се събуе; той с удоволствие би се събул
zouvat, -ám не св. 1. (коти со; со) събувам, изувам, свалям, махам (на някого нещо; нещо): ~ **at si boty** събувам си, свалям си обувките 2. (кохо – вин.; кохо z čeho) събувам, изувам (някого; нещо на някого): ~ **at dítě (z botiček)** събувам обувчиците на детѳ
zouvat se, -ám se не св. (–; z čeho) събувам се, изувам се (–; от нещо): **neradí by se ~ali** тѳ не бѳха искали да се събуват
zpackaný, -á, -é разг. експр. провалѳн, опропаствѳн, съсипан, разг. изпѳртен: ~ **ý život** провалѳн, опропаствѳн, съсипан живѳт
zpackat, -ám св. (коти со; со) разг. експр. проваля, опропаствя, съсипя, разг. изпѳртя (на някого нещо; нещо): **na co sáhne, všecko ~á** тѳй/тѳ каквѳто и да пѳпне, с каквѳто и да се заловѳ, всѳчко ще съсипе, ще изпѳрти/всѳчко съсипва, изпѳртва; ~ **at si život** проваля си, опропаствя си, съсипя си живѳта
zпамѳti нар. 1. наизуѳт: **říkat báseň** ~ казвам стихотворѳние наизуѳт; рецитѳрам стихотворѳние (наизуѳт); **už to znám ~ a)** товѳ вѳче го знам/зная наизуѳт б) *прен.* товѳ вѳче ми е до бѳлка познѳто 2. науѳм: **počítat** ~ смѳтам науѳм 3. по пѳмет: ~ **malovat** рисувам по пѳмет; ~ **najít cestu** намѳря пѳт по пѳмет
zpáteční, -í, -í 1. обрѳтен: **vydat se na ~í cestu** трѳгна обрѳтно; трѳгна, потѳгля по обрѳтния пѳт; ~ **í jízdenka** трансп. билѳт за отѳване и врѳщане 2. техн. обрѳтен, заден: **zařadit ~í rychlost** превключѳ, дѳм на задна скѳрост
zpáteční, -e ж. пейор. назѳдничавѳ, ретрограднѳ женѳ; реакционѳрка, мракобѳсница
zpátečnícky нар. пейор. назѳдничавѳ, ретрограднѳ, реакционнѳ, мракобѳсно: **uvažovat** ~ разсъждавам назѳдничавѳ, ретрограднѳ
zpátečnícký, -á, -é пейор. назѳдничавѳ, ретроградѳн, реакционѳн, мракобѳсен: ~ **é názory** назѳдничавѳ, ретрограднѳ вѳзглѳди; ~ **é ten-**

dence ретрограднѳ, реакционнѳ тендѳнции; ~ **é živly** реакционнѳ елемѳнти
zpátečníctv|í, -í ср. пейор. назѳдничавѳст, ретрограднѳст, реакционѳрство, мракобѳсие
zpátečník, -ka м. пейор. назѳдничавѳ, ретроградѳн чѳвѳк; реакционѳр, мракобѳсник, *остар.* ретроград: **politický ~k** политѳчески реакционѳр, мракобѳсник; **literární ~ci** назѳдничавѳ, ретрограднѳ литерѳтори
zpátky нар. 1. обрѳтно, назѳд (в пространството): **vrátit se** ~ вѳрна се обрѳтно; **cesta tam a ~** пѳтят дѳтам и обрѳтно; **dostat špatně ~ (při placení)** полуѳча рѳсто нетѳчно (при пѳщанѳ) ♦ **děvat** **дѳват** сдѳржан сѳм; не прибѳрзам; глѳдам, внимѳвам да не прибѳрзам, да не избѳрзам 2. назѳд (във времето): **dívat se ~ do minulosti** глѳдам назѳд в мѳналото; обрѳщам се назѳд **кѳмнѳто** ♦ **hlubít** **мѳбѳм** назѳд, мнѳго сѳм изостѳнал, стѳ годѳни назѳд сѳм; изостѳнал сѳм (сѳс) стѳ годѳни 3. обрѳтно, на мѳсто, в пѳрвоначѳлно състѳяние: **dát knížku ~ do regálu** вѳрна, слѳжа кнѳга обрѳтно на раѳт, на мѳстѳто ѳ вѳрху раѳт ♦ **hrabat** **вѳмѳмѳти** назѳд
zpečetěný, -á, -é книж. потвѳрдѳн, затвѳрдѳн, скрепѳн, подпѳсан: **smlouva ~á krví** скрепѳн, подпѳсан с крѳв дѳговор
zpečet|it, -ím св. (со; со ѳт) книж. потвѳрдѳя, затвѳрдѳя, скрепѳя, подпѳша (нещо; нещо с нещо): ~ **it slib** потвѳрдѳя, скрепѳя, подпѳша **бѳланѳ** ♦ **zříditi** **зрѳдѳти** сдѳбѳта си; сдѳбѳта ми е (пред)рѳшѳна; обрѳчен сѳм
zpečet|ovat, -uji/разг. -uju не св. (коти со; со) книж. потвѳрждавам, затвѳрждавам, скрѳпѳям, подпѳсвам (нещо; нещо с нещо): ~ **ovat spojení podpisem** потвѳрждавам, скрѳпѳя **сѳвѳзѳнѳ** ♦ **zříditi** **зрѳдѳти** предрѳшавам сдѳбѳта си
zpeč|ovat se, -uji se/разг. -uju se не св. (с инф.; –; котѳ, ѳтѳ) дѳрпам се, опѳвам се, тѳгля се, противопѳставям се, инатѳ се, заинатѳвам се (да направа нещо; –; на някого, на нещо); не мѳ се ѳска, назлѳндѳсвам се (да направа нещо): ~ **oval se uvěřit, že...** тѳй не мѳжѳше, не ѳскаше да повѳрѳва, че...; ~ **ovat se ze všech sil** дѳрпам се, опѳвам се, тѳгля се, инатѳ се с всѳчка сѳла/с всѳчки сѳли; ~ **ovat se rozkazu** опѳвам се, не желѳя, не ѳскам да изпѳлна заповѳд; противопѳставям се (нѳ открито) на заповѳд
zpeněný, -í ср. 1. разпѳнѳване и спѳц.: ~ **í tekutiny** разпѳнѳване на тѳчноѳт 2. спѳц. пѳнообразѳване

zpeněný, -á, -é **1.** разпèнен, пèнecц ce, пенлив: ~á **tekutina** разпèнена, пèнecцa ce тèчнocт; ~é **moře** разпèнено, пèнecцo ce мopè; ~é **vino** пèнecцo ce, пенливо вèно **2.** гoтв. (пo)запържен (до получаване на пèна): ~á **cibulka** (пo)запържен лýк **3.** хим. *строит.* пенообразен, пено-: ~ý **beton** пенобетон **4.** запèнен, покpит с пèна, уморèн, изтощèн, кàпнал: ~ý **kůň** покpит с пèна, кàпнал кòн

zpeněžit, -ím св. (co) превърна, обърна в парй, осребря, реализирам (нещо); разг. продám (за парй) (нещо); разг. експр. превърна във финикийски знаци (нещо): **dovede všechno** ~it тòй e способен, мòже всйчко да превърне, да обърне в парй; ~it **vynález** реализирам, обърна в парй, продám изобретèние; ~it **své znalosti** реализирам, обърна в парй, продám (за парй) знàнията си

zpeněžitelný, -á, -é кòйто мòже да бьде превърнат, обърнат в парй; кòйто мòже да бьде продáнен (за парй), осребрèн, реализиран: ~é **věci** предмети, вèщи, кòйто мòгат да бьдат обърнати в парй, да бьдат продáдени (за парй)

zpeněžit, -ím св. **1.** (co) разпèня (нещо): ~it **tekutinu** разпèня тèчнocт **2.** (co) гoтв. запържа (до получаване на пèна) (нещо): (nechat) ~it **cibulku** запържа лýк (до получаване на пèна) **3.** (co) хим. *строит.* разпèня, полýча чрез разпèнване (нещо); създám, полýча (пенообразно, поресто вещество): ~it **beton** забъркам пенобетон **4.** (koho, co) запèня, изморя, изтощя, накарáм да ce покpие с пèна (някого, нещо): ~it **koně** запèня, изморя кòн/конè

zpeněžit se, обикн. третол. -í se св. разпèни ce, запèни ce: **voda v potoce se ~ila** водàта в потòка **фвèнè** му кипна; кипна му; тòй ce ядòса, вбесè ce

zpeněný, -á, -é бoт. пèрест: ~ý **list** пèрест лист/пèресто листò

zpestřený, -á, -é разнообразен: ~ý **jídelníček** разнообразèно мeнý

zpestřit, -ím св. (koti co; co; co čím) разнообразя, направа (пò-)разнообразно (нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо): ~it **jídelní listek** разнообразя мeнý; ~it **program** разнообразя прогpàма; ~it **si život** разнообразя си живòта; ~it **výklad vtipu** разнообразя, оживя изложèние с анекдòти

zpestřit, -ím св. (koti co; co; co čím) разнообразя, направа (пò-)разнообразно (нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо): ~it **jídelní listek** разнообразя мeнý; ~it **program** разнообразя прогpàма; ~it **si život** разнообразя си живòта; ~it **výklad vtipu** разнообразя, оживя изложèние с анекдòти

zpestřit, -ím св. (koti co; co; co čím) разнообразя, направа (пò-)разнообразно (нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо): ~it **jídelní listek** разнообразя мeнý; ~it **program** разнообразя прогpàма; ~it **si život** разнообразя си живòта; ~it **výklad vtipu** разнообразя, оживя изложèние с анекдòти

zpestřit, -ím св. (koti co; co; co čím) разнообразя, направа (пò-)разнообразно (нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо): ~it **jídelní listek** разнообразя мeнý; ~it **program** разнообразя прогpàма; ~it **si život** разнообразя си живòта; ~it **výklad vtipu** разнообразя, оживя изложèние с анекдòти

co čím) разнообразявам, правя (пò-)разнообразно (нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо): ~ovat **si život** разнообразявам си живòта

zpět нар. **1.** обрàтно, назàд (в пространството): **vrátit se** ~ върна ce обрàтно; **jízda tam a ~** пътуване, кàране дoтàм и обрàтно; **ustoupit** ~ отстъпя назàд; **poslat zásilku** ~ върна прàтка обрàтно; **dát** ~ (při placení) върна рèсто (при плащане); **zůstávat** ~ оставам назàд, изоставам; ~! назàд! **2.** назàд (във времето): **vracet se ~ do dětství** връщам ce назàд в дèтството си, кьм дèтството си **3.** обрàтно, на място, в пèрвоначàлно състояние: **dát knížku ~ do regálu** върна, слòжа кнèга обрàтно на рàфт, на мястото ÿ върху рàфт; **vzít tah ~ (při hře v šachy)** върна обрàтно, отменя хòд (прирèнè)

zvzít вземам си/вземам обрàтно думàта, обеща̀нието; откàзвам ce/откàжа ce от думàта си, от обеща̀нието си; (toto opatření znamená) **krok** ~ (тàзи мя̀рка представлвява) крàчка назàд, отстъплèние

zpětně нар. **1.** обрàтно, в обрàтна посòка, с обрàтна сèла: **působit** ~ обикн. третол. дèйства обрàтно **2.** със закьснèние; допълнително, (чàк) пò-кьсно: **uvědomit si něco** ~ осьзнàя нèщо, дàm си смèтка за нèщо със закьснèние, (чàк) пò-кьсно

zpětnost, -i ж. обрàтност, обрàтна посòка, обрàтна сèла

zpětný, -á, -é **1.** обрàтен; насòчен в обрàтна посòка; притежàващ обрàтна сèла: ~ý **pohyb** обрàтно движèние; ~ý **tah v komíně** обрàтна тя̀га на комèн, врещане (на дèм) от комèн; ~ý **náraz (vzduchu)** обрàтен úдар (на вьздух); ~é **zrcátko** оглeдàло за обрàтно вèждане; ~ý **ventil** техн. обрàтен клàпан **2.** техн. обрàтен, зàден: ~ý **chod, běh stroje** техн. обрàтен, зàден хòд на машинà; ~ý **zdvih pístu** техн. обрàтен, зàден хòд на бутàло; ~ý **ráz (pušky)** техн. воен. рèтане, откàт (на пúшка); ~á **vazba** обрàтна връзка **3.** притежàващ обрàтна сèла, валиден със зàдна дàта; обикн. в съчет. **se ~ou platností** с обрàтна сèла, със зàдна дàта: **vyplatit částku se ~ou platností** изплатя сýма със зàдна дàта

zpěv, -u м. **1.** пèене: **tichý** ~ тèхо пèене; **sólový** ~ сòлово пèене; **sborový** ~ хòрово пèене; **falešný** фàлшивè да запèя; **není mi do ~u** не мè e до пèсни; не мè e вèсело; **byla samý** ~ тя̀ всè си пèеше, всè си тананикаше; дàй ÿ да пèе **2.** пèене (учебен предмет): **chodit na ~** хòдя на пèене; посещàвам часовè по пèене **3.** (птиче и под.)

пёне; (птича *и под.*) пёсен; цвѣртѣж: **slavičí, skřivánčí** ~ пёне, пёсен на слáвей, на чу-чулига; ~ **cvrčků** свѣрене, пёне, пёсен, на шурци, на шурчѣта; **žabí** ~ *шегов. ирон.* жабешки хор; жабешка пёсен, жабешко крякне

Нѣтъ бѣсовъ, а прѣриѣ
po ~у *поговорка* човѣк се познава по прѣказките; чуѣй го каквѣ приказва и ще го разберѣш колко струѣва, щѣ за стока е **4.** пёсен, звѣн, прѣятни звѣци: ~ **zvonů** пёсен, звѣн на камбани; ~ **varhan** пёсен, звѣци на орган **5.** *също и мн.* **zpěv|y, -ů** пёсен, *книж. църк.* песнопёние: **lidové** ~у народни пёсни; **církevní** ~у църковни пёсни, песнопёния **6.** *също и мн.* **zpěvy, -ů** *книж.* стихове; пёсни: **Nerudovy Zpěvy páteční** стихосбирка „Пѣтъчни пёсни“ от Нѣруда **7.** *лит.* част (на по-обемно, на по-обширно *лит. произведение*): **první** ~ **Máje** пѣрвата част от поёмата “Май”

zpěvác|k|ý, -á, -é пѣвчески: ~у **spolek** (пѣвчески) хор

zpěvač|ka, -y *ж.* пѣвица, изпълнителка (на пёсни): **džezová** ~а джазова пѣвица; **sborová** ~а хористка

zpěv|k, -ka *м.* пѣвец, изпълнител (на пёсни): **sólový** ~к солист; **sborový** ~к хорист; **džezový** ~к джазов изпълнител; изпълнител на джаз; **populární** ~ци естрадни пѣвци, изпълнители

zpěvavě *нар.* напѣвно, мелодично: **mluvit** ~говоря напѣвно, мелодично

zpěvav|ý, -á, -é **1.** пѣн: ~у **pták** пѣйна птица **2.** напѣвен, мелодичен: ~у **hlas** мелодичен, напѣвен глас; ~э **nářečí** мелодичен, напѣвен диалѣкт

zpěvně *нар.* напѣвно, мелодично: **mluvit** ~говоря напѣвно, мелодично

zpevně|ní, -í *ср.* укрепване, заякчаване, *спец.* литификация: ~í **krajnice (vozovky)** *строит. трансп.* укрепване на банкѣт (на пѣтно платнѣ)

zpevně|ný, -á, -é укрепен, заякчен, *спец.* литифициран: ~á **krajnice (vozovky)** *строит. трансп.* укрепен банкѣт (на пѣтно платнѣ)

zpevně|ť, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св.* стáне (пѣ-)силен, (пѣ-)здрав, (пѣ-)як; укрепне, заякне: **ruka mu** ~ěla ръката му заякна; **hlas jí** ~ěl гласъ ѝ укрепна

zpevník, -u *м.* сборник (с) пёсни; песнопѣйка: ~ **lidových písní** песнопѣйка с народни пёсни

zpevn|í, -í, -í *рядко* **1.** пѣвчески: ~í **vlohy** пѣвчески заложби **2.** пёсенен, вокален: ~í **čísla programu** вокални номера, изпълнения в програма

zpevn|it, -ím *св. (со)* **1.** напраѣя (нещо) (пѣ-)силно, (пѣ-)здрáво, (пѣ-)яко; укрепя, заздравя,

заякча, подсиля, засиля: ~it **krajnici vozovky** укрепя банкѣт на пѣтно платнѣ; ~it **obranu** укрепя, подсиля отбрана, защита; ~it **jednotu** укрепя, заздравя единство **2.** напраѣя (нещо) (пѣ-)твѣрдо, (пѣ-)стрѣго, (пѣ-)безкомпромисно; затѣгна (нещо): ~it **normu** напраѣя норма пѣ-твѣрда, пѣ-стрѣга; затѣгна норма **zpevn|it se, обикн. третол. -í se** *св.* **1.** стáне (пѣ-)силен, (пѣ-)здрав, (пѣ-)як; укрепне, заякне: **kosti se mu** ~ily кѣстите му заякнаха **2.** стáне (пѣ-)твѣрд, (пѣ-)стрѣг, (пѣ-)безкомпромисен; затѣгне се: **kázeň se** ~ila дисциплината стáна пѣ-твѣрда, затѣгна се

zpevnost, -í *ж.* напѣвност, мелодичност

zpevn|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** прáвя (нещо) (пѣ-)силно, (пѣ-)здрáво, (пѣ-)яко; укрепявам/укрепвам, заздравявам, заякчавам, подсилям/подсилвам, засилвам: ~ovat **krajnici vozovky** укрепявам/укрепвам банкѣт на пѣтно платнѣ; ~ovat **obranu** укрепвам, подсилям/подсилвам отбрана, защита; ~ovat **jednotu** укрепвам, заздравявам единство **2.** прáвя (нещо) (пѣ-)твѣрдо, (пѣ-)стрѣго, (пѣ-)безкомпромисно; затягам (нещо): ~ovat **normu** прáвя норма пѣ-твѣрда, пѣ-стрѣга

zpevn|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв.* **1.** стáва (пѣ-)силен, (пѣ-)здрав, (пѣ-)як; укрепва, заяква, заякчава: **kosti se mu** ~ovaly кѣстите му заякваха **2.** стáва (пѣ-)твѣрд, (пѣ-)стрѣг, (пѣ-)безкомпромисен; затяга се: **kázeň se** ~uje дисциплината стáва пѣ-твѣрда, затяга се

zpevn|ý, -á, -é **1.** пѣн: ~у **pták** пѣйна птица **2.** напѣвен, мелодичен: ~у **hlas** мелодичен, напѣвен глас; ~э **nářečí** мелодичен, напѣвен диалѣкт

zpevohr|a, -y *ж.* пиеса, представлѣние с пёсни: **lidové** ~у народни пиеси с пёсни

zpij|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1. (кого – вин.; кого čít)* (много) напѣвам (някого; някого с нещо): ~et **někoho vínem** напѣвам някого с винѣ **2.** *обикн. третол. -í (кого, со) прен. книж.* опѣва, опиянява, омáйва, замáйва, зашеметява (някого, нещо); завѣртява главата (на някого): ~elo **ji štěstí** опѣваше я, опияняваше я щáстие; тѣ бѣше опиянена от щáстие

zpij|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *несв. (čít; –)* **1.** напѣвам се (много), *разг. експр.* наливавам се, нафѣрквам се, натряскам се, насвятквам се, натаралянквам се (с нещо; –): ~et **se vínem** напѣвам се, насвятквам се с винѣ **2.** *прен. книж.* опѣвам се, опиянявам се, замáйвам се, зашеметявам се (от нещо; –): ~et **se úspěchy** опѣвам се, опиянявам се от успѣхи

zpít, zpiji/разг. zpiju *св. 1. (кого – вин.; кого čít)* (много) напѣя, *разг. експр.* натряскам, насвятквам, натаралянквам (някого; някого с

(нещо): **nedat se** ~ не позволяя, не сè остава да **мисля** ♦ **tridsobniti** ♦
 тряскам, насвяткам, натаралянкам някого до козирката **2. обикн. третол. -í (koĥo, so) прен. книж.** опие, опияни, замае (някого, нещо); завъртвя главата (на някого): **byl zpít štěstím, vítězstvím** той беше опиянен, главо-возамаян от щастие, от победата
zpít se, zpíji se /разг. **zpíju se** св. (čít; -) **1.** напия се (много), разг. експр. натряскам се, нафиркам се, насвяткам се, натаралянкам се **виз. ~~tridsobniti~~ ♦**
do němoty, na mol напия се, насвиркам се, натряскам се, насвяткам се, натаралянкам се до козирката; ~ **se pod obraz boží** напия се, натряскам се, насвяткам се, натаралянкам се като донски казак **2. прен. книж.** опия се, опияня се, замая се, зашеметя се (от нещо; -): ~ **se vítězstvím** опия се, опияня се от победа
zpítý, -á, -é 1. (много) пиан, напил се, напът, разг. експр. нафиркан, натряскан, насвяткан, напаян ♦ **tridsobniti** ♦
 натряскан, насвяткан, натаралянкан до козирката; ~ **ý pod obraz boží** пиан, натряскан, насвяткан, натаралянкан като донски казак **2. прен. книж.** пиан, опит, опиянен, омаян, замаян, зашеметен: **byl horkem úplně ~ý** той беше съвсем замаян, съвсем зашеметен от жегата
zpitoměle нар. разг. експр. оглупяло, затъпяло; глупаво, тъпо; като оглупял, като затъпял; като глупак, като тъпак; разг. шашнато, ошашавено, шашардисано; като серсем, като бунак; като обуначен, като шашнат, като ошашавен, като шашардисан: **dívat se ~** гледам като оглупял, като шашнат
zpitomělý, -á, -é разг. експр. оглупял, затъпял; глупав, тъп; разг. експр. обуначен, шашнат, ошашавен, шашардисан: **byl z toho úplně ~ý** той беше съвсем оглупял, съвсем ошашавен от това
zpitom|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. (-; z čeho, čít) разг. експр. оглупя, затъпя; разг. експр. обунача се, шашна се, ошашава се, шашардисам се; загубя ума и дума (-; от нещо): **ze strachu úplně ~ěla** от страх тя направо оглупя, шашардиса се, загуби ума и дума
zpitom|ít, -ím св. (koĥo – вин.; koĥo čít) разг. експр. побъркам (някого); разг. взема акъла (на някого); разг. експр. обунача, шашна, ошашава, шашардисам (някого): **ten hluk mě úplně ~í** той шум ще ме побърка, ще ме обуначи
zpitvořen|ý, -á, -é 1. изкривен, разкривен (в уродлива, в грозна гримаса): ~ **ý obličej** изкривено (в гримаса) лице **2.** обезобразен, уродлив: ~ **ý člověk** обезобразен човек **3.** изо-

пачен, разг. експр. изкилифенчен: ~ **é jméno** изопачено име

zpitvoř|it, -ím св. **1.** (со) изкривя, разкривя (нещо) (в уродлива, в грозна гримаса); направа грозно, уродливо (нещо): ~ **it obličej** изкривя (в уродлива гримаса) лице; направа уродлива, грозна гримаса **2.** (koĥo – вин.) обезобразя (някого): ~ **it někoho k nepoznání** обезобразя някого до неузнаваемост **3.** (со) изопача, разг. експр. изкилифенча (нещо): ~ **it něčí jméno** изопача нечие име

zpitvoř|it se, обикн. третол. -í se св. изкривя се, разкривя се (в уродлива, в грозна гримаса); стана грозно; придобие уродлив вид: **všechno kolem se zkríví a ~í** всичко надолу ще се изкривя и ще придобие уродлив вид

zpvávaj|ící, -í, -í 1. пещ (за човек): ~ **í dívka** пеща девойка, пещо момиче **2.** пещ (за птица); свирещ (за птица, за насекомо и под.): ~ **í cikády** свирещи жътвари/жетвари, цикад(к)и **3.** пещ, свирещ, звучаш, звънящ (за муз. инструмент и под.): ~ **í zvonu** пещи, звънящи камбани; ~ **í varhany** пещ, свирещ орган **4.** пещ, ромонящ, ромолящ (за вода и под.): ~ **í fontána** пещ, ромолящ фонтан; ~ **í pramen** пещ, ромонящ поток

zpván|á, -é ж. църк. литургия с песнопения

zpván|ý, -á, -é който се провежда с песни или с съпроводжан от песни: ~ **á mše** църк. литургия с песнопения

zpv|at, -ám неств. **1.** пѐя (за човек): **učit se ~at** уча се да пѐя; ~ **at si při práci** пѐя (си), докато **рѐв. ~~tridsobniti~~ ♦** ~ **ap|ých**

p|ic пѐя силно, високо, гръмогласно, с пълно гърло; ~ **á, jak mu zobák narostl** разг. той/тя говори открито, естествено; той/тя говори така, както си е свикнал, както си му е навик; ~ **at podle něčí noty** играя, вода се по свирката, по гайдата на някого; слъшам някого, подчинявам се на някого; **naučíme tě ~at** разг. ще те накараме да пропѐеш, да си признаеш; **pak budeš jinak ~at!** друга песен ще запѐеш тогава! **slyšet andělíčky ~at** експр. ймам, изпитвам силни болки; **když ptáčka lapají, pěkne mu ~ají** пословица свѐлям на някого звезди от небето; обещавам на някого мило и драго (за да го спечеля, примамя и под.) **2.** (со; о чет) пѐя (нещо, за нещо); изпълнявам (нещо): ~ **at píseň, árii** пѐя, изпълнявам песен,

рѐв. ~~tridsobniti~~ ♦ ~ **st|ejnou (písníčku)** пѐя, повтарям все същото, все една и съща песен; едно си баба знае, едно си бае; ~ **at jinou** пѐя, запял съм, запявам друга песен; ~ **at někomu litanie** четя конско (евангелие) на някого; трия сол на нечия глава; **č|í**

chleba jíš, toho píseň ~ej *пословица* който плаща, той поръчва музиката **3.** (-; *kde*) пѣя, певецъ съм (-; *някъде*): **~at v opeře** пѣя в ѓпера; ѓперен певецъ съм; **~at na estrádě** естраден певецъ, изпълнител съм **4.** (*koho, co*) пѣя, изпълнявам (*някаква*) рѡля, ария и *под.*: **~at Rusalku** пѣя, изпълнявам арията на Русалка **5.** (*co; o џet, o kot*) *книж. и поет.* възпявам (*нещо, някого*); пѣя (*за нещо, за някого*): **~at o věrně lásce** възпявам вярната любов **6.** говоря напѣвно; ймам напѣвен говор, диалект: **~á jako na Plzeňsku** той/тя говори напѣвно като в Пйльзенско **7.** *обикн. третол.* **~á пѣе** (*за птица*); свири, цвърти, цвърчи (*за птица, за насекомо и под.*): **v zahradě ~á kos** в градината пѣе, свири кѡс; **slavík ~á пѣе** славей; **na louce ~ají cikády** в ливадата, на ливадата свирят жъгвѡри/жетвѡри, цикад(к)и **~ají ~á** *жворѡ* вѣче го знаят и кучетата; това вѣче го знаят и малките деца **8.** *обикн. третол.* **~á експр.** пѣе, свири, звучи, звъни (*за муз. инструмент и под.*): **housle mu v rukou jen ~ají** в ръцете му цигулката направо пѣе; **zvony ~ají ~á** *звонѡ* **~ají ~á** *звонѡ* **litanie** *разг. експр.* стомахът му свиреше (от глад); червата му къркаха **zplakati, -áči/книж.** **-áči** *св.* само в съчет **~áči ~áчи** *жворѡ* претърпя загуба, неуспѣх; бѣда излъган, измѡмен, ошетѣн; *разг. експр.* смѣтките ми излязат криви; излезе ми през носѡ; излезе ми солѣно; върне ми се тѣпкано **zplaněť, обикн. третол.** **-í, 3. мн.** **-ějí/-í** *св.* **1.** подивѣе (*за растение*): **hrušeň ~ěla** кръшата подивѡ **2.** *прен.* не сѣ развие, закърнѣе, отслабне, намалѣе (*за талант, за интерес и под.*): **jeho talent ~ěl** талантът му не сѣ развѡи, закърня; той си погуби, прахѡса си таланта **zplesnivělý, -á, -é 1.** плесенясал, мухлясал: **~ý chléb** плесенясал, мухлясал хляб **2.** *експр.* стар, нѣмошен, изнемошѡл; *разг. експр.* дърт, взѣл-дѡл: **~ý dědek** взѣл-дѡл, нѣмошен дѡдка **zplesnivěť, -ím, 3. мн.** **-ějí/-í** *св.* **1.** плесенясам, мухлясам; покрия се с плѣсен, с мѡхъл: **chléb ~ěl** хлябът плесеняса, мухляса **2.** *експр.* остарѣя, изнемошѣя, *разг. експр.* одъртѣя **zplešatělý, -á, -é** оплешивѡл: **~ý muž** оплешивѡл мъж; **~á hlava** оплешивѡла глава **zplešatěť, -ím, 3. мн.** **-ějí/-í** *св.* оплешивѣя, стѡна плешив: **~ěl v mladém věku** той оплешивѡ ѡще млад, ѡще на млади години; **hlava mu ~ěla** главата му оплешивѡ **zplihle** *нар.* **1.** провиснало, увиснало; без фѡрма, безфѡрмено, отпѡснато; *разг.* като торбѡ: **šaty**

na ní ~ visely рѡклята ѡ бѣше провиснала, отпѡсната; рѡклята ѡ висѣше като торбѡ **2.** *експр.* оклѡмано; като пребит; с подвѡита опѡшка: **~odejít** трѣгна си оклѡмал, с подвѡита опѡшка **zplihlý, -á, -é** провиснал, увиснал (без фѡрма); безфѡрмен, отпѡснат; *разг.* който висѡ като торбѡ: **vlasý deštěm ~é** провиснала, безфѡрмена от дѡжда косѡ; **~ý prapor** провиснало, увиснало, безфѡрмено знаме **zplihnout, обикн. третол.** **-ne** *св.* (-; *čím*) провисне, увисне (без фѡрма, безфѡрмен), отпѡсне се, клѡмне (-; *от нещо*): **vlhkem jí ~ly vlasý** от влагата косѡта ѡ провисна, увисна **zplna** *нар. книж.* изцѡло, напѣлно: **~ se uzdravit** оздравѣя напѣлно **zplnomocnělec, -ce** *м.* пълномѡщник, упълномѡщѣно лице, мандатѡр **zplnomocněnkyně, -ě** *ж.* пълномѡщничка, женѡ-мандатѡр **zplnomocnělý, -á, -é** пълномѡщен, упълномѡщѣн: **mimořádný a ~ý velvyslanec** *дипл.* извънрѣден и пълномѡщен послѡник; **~ý ministr** пълномѡщен министър; **~ý zástupce** пълномѡщен представител **zplnomocnit, -ím** *св.* (*koho – вин. k џemu*) упълномѡщѡ (*някого за нещо*); дѡм пълномѡщѡ (*на някого за нещо*): **~it někoho k uzavření smlouvy** упълномѡщѡ някого за склѡчване на дѡговор, да склѡчи дѡговор **zplnomocňovat, -uji/разг.** **-uju** *несв.* (*koho – вин. k џemu*) упълномѡщѡвам (*някого за нещо*); дѡвам пълномѡщѡ (*на някого за нещо*): **~ovat někoho k podepsání smlouvy** упълномѡщѡ някого за подпѡсване на дѡговор, да подпѡше дѡговор **zplodin[a, -y** *ж. спец.* (остѡтъчен) продѡкт (*на горѣне и под.*): **~a přeměny látek** (остѡтъчни) продѡкти от обмѡната на веществѡта; **dehtové ~y** катранѣни продѡкти; **~y (při) hoření** продѡкти на горѣне; **~y korozní** продѡкти на корѡзия **zplodit, -ím** *св.* **1.** (*koho, co*) зачѣна, родѡ, създѡм, народѡ, наплѡдѡ (*някого, нещо*); дѡм живѡт (*на някого, на нещо*): **~it dvě děti** зачѣна, родѡ, създѡм дѡе деца; **~it četné potomstvo** зачѣна, създѡм, народѡ многобрѡйно потѡмствѡ **~it** грѣшка обикновѣно порѡжда втѡра грѣшка, вѡди до дрѡга грѣшка **2.** (*co*) *прен. експр.* (с усѡлие, с пѡт на чѣлѡто) създѡм, сътворѡ, *разг.* измѣтя (*нещо*): **~it referát** с мнѡго усѡлия сътворѡ, напиша реферѡт, доклѡд **zploštělý, -á, -é 1.** сплѣскан, приплѣскан: **~á hlava** сплѣскана глава **2.** *прен. книж.* опрѡстѣн, вулгаризѡран, опѡшлѣн: **~ý výklad** опрѡстѣно,

вулгаризирано, опошлено обяснение, тълкуване

zploštěn|í, -í *ср.* сплѣскване: ~**í zeměkoule** сплѣскване на зѣмното кълбѝ

zploštit, -ím *св. (со)* **1.** сплѣскам, приплѣскам (*нещо*): ~**it kouli** сплѣскам кълбѝ **2.** *прен. книж.* опростя, вулгаризирам, опошля (*нещо*): ~**it výklad složité situace** опростя, вулгаризирам тълкуване, обяснение на сложна ситуация

zploštit se, -ím se *св.* **1.** сплѣскам се, приплѣскам се; стана плѝсък: ~**ily se jí nohy** ходилата ѝ станаха плѝски, дѝстакбан; тя стана дѝстакбанлия **2.** *обикн. третол. -í прен. книж.* опростя се, вулгаризира се, опошлѣе: **styl se může ~it** стилът мѝже да простѣе, да опошлѣе

zploštit|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** сплѣскам, приплѣскам (*нещо*): ~**ovat železnotu tyč** сплѣскам желѣзен прѣт **2.** *прен. книж.* опростявам, вулгаризирам, опошлявам (*нещо*): ~**ovat problémy** опростявам, вулгаризирам, опошлявам проблемѝ

zploštit|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* **1.** сплѣскам се, приплѣскам се; ставам плѝсък: **vrchol kopce se ~uje** върхът на хѣлма става плѝсък, равен **2.** *обикн. третол. -uje se прен. книж.* опростява се, вулгаризира се, опошлява: **ideály se ~ují** идеалите се вулгаризират, опошляват

zplozen|ý, -á, -é **1.** родѣн, създаден; народѣн, наплѝдѣн: ~**é děti** създадени, народѣни деца **2.** *прен. експр.* (с усилие, с пѝт на чѣлото) създаден, сътворѣн: ~**ý referát** с много усилие сътворѣн, написан реферат, доклад

zplundr|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со) експр.* опустошя, съсия, унищожя (*нещо*): ~**ovat lesy** опустошя, унищожя горѝ

zplyn|it, -ím, zplyň|ovat I, -uji/разг. -uju *св.* **1.** (*со*) *хим. техн.* полѣча гѣз чрез изгѣряне, чрез карбурация, чрез газификация, чрез преврѣщане (*на нещо*) в газообразно състояние; газифицирам, карбурирам (*нещо*): ~**it palivo, petrolej** газифицирам горива, гѣз **2.** *само zplyňovat* (*кохо, со*) *рядко* изгоря (*някого, нещо*) в гѣзова камера

zplyňovač, -e *м. хим. техн.* газификатор; карбуратор

zplyňování|í, -í *ср.* *хим.* газификация, газифициране; карбурация: **podzemní ~í uhlí** *минно* подземна газификация на вѣглища

zplyňovat II, -uji/разг. -uju *несв. (со) хим. техн.* получавам гѣз чрез изгѣряне, чрез карбурация, чрез газификация, чрез преврѣщане (*на нещо*) в газообразно състояние; газифицирам, карбурирам (*нещо*): ~**ovat uhlí, dřevo** получавам гѣз при изгѣряне на вѣглища, на дърва

zpacený, -á, -é изпотѣн, пѝтен: ~**ý člověk** изпотѣн, пѝтен чѝвѣк; ~**é tělo, čelo** изпотѣно тѣло, чѣлѝ; ~**á košile** пропѝта с пѝт, просмѣкана от пѝт рѝза; **je celý ~ý** тѝй е потѣнал в пѝт, цѣлият е в пѝт, много е изпотѣн; *разг.* **vír-voda** е

zpočátku, z počátku *нар.* отначѣло, в началото; първоначѣлно; първо: ~ **se na mne zlobil** отначѣло тѝй ми се сѣрдеше; ~ **byla milá, potom se změnila** най-напрѣд тѣ беше любѣзна, но пѝсле дѣржѣнието ѝ се промени

zpod *предлог с род. (čeho)* изпѝд: **vylézt ~ stolu** измѣкна се, изпѣлзѣ изпѝд мѣсата; **vyšel ~ mostu** тѝй излѣзе изпѝд мѝста; **vynadala zboží ~ pultu** тѣ извади, измѣкна стѝка изпѝд тезгѣха; **dívat se ~ obočí** глѣдам изпѝд вѣжди

zpodob(ň)|it, -ím *св. (кохо, со) книж.* изобразя, прѣсѣздам художѣствено (*някого, нещо*); прѣтворя ѝбрана (*на някого, на нещо*): ~**it známou osobnost** изобразя, прѣтворя ѝбрана на една извѣстна личност; ~**it život a práci lidí** изобразя живѝта и трудѣ на хѝрата; ~**it ve filmu životní konflikty** изобразя, прѣтворя вѣв филм житѣйски конфликтѝ

zpodob(ň)|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (кохо, со) книж.* изобразявам, прѣсѣздавам, прѣтворявам художѣствено (*някого, нещо*): **básnický ~ovat minulost** прѣсѣздавам мѝналото сѣс срдѣствата на поѣзията

zpodstatně|lý, -á, -é *в сѣчет.* ~**é přídavné jméno** *език.* субстантивизирано прилагателно ѝме

zpodstatněn|í, zpodstatňování|í, -í *ср. език.* субстантивизация, субстантивизиране

zpoetiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju *св. (со)* опоектизирам (*нещо*): ~**ovat skutečnost** опоектизирам действителността

zpohlavk|ovat, -uji/разг. -uju *св. (кохо, со)* (на-)шамарѝсам (*някого, нещо*) по главата; удѣря шамѣри (*на някого, на нещо*): **rozčilená žena ~ovala kluka** ядѝсаната женѣ нашамарѝса момчѣто

z pohodln|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* стана отпѣснат, лѣнив, бездѣен; отпѣсна се, разлѣнивя се; отдам се на лѣност и бездѣлие; обѝкна лѣността и бездѣлието; *разг.* рахатясам: ~**ěl stářím** старостта го направи лѣнив и отпѣснат; **tělesně a duševně ~ěla** тѣ се отпѣсна, разлѣниви се физѝчески и душѣвно; тѣ се отдаде на мѣрзел

zpochybn|it, -ím *св. (со) публ.* постѣва под сѣмнѣние (*нещо*); оспѝря верността (*на нещо*): ~**it dosažené úspěchy** постѣва под сѣмнѣние постигнатите успѣхи

zpochybn|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* постѣвам под сѣмнѣние (*нещо*); оспѝрвам верността (*на нещо*): **často ~ovala dosažené výsledky** тѣ

чѣсто поставяше под съмнѣние постигнатите резултати

zpoла нар. 1. наполовина, до половината, полѹ:- ~ **naplněný sud** бѣчва, напѣлнена наполовина, до половината; **byla ~ svlečená** тя бѣше полѹразсъблѣчена; ~ **upečené maso** полѹопѣчено месо 2. почти: **je ještě ~ dítě** почти детѣ е, все още е детѣ

zpolehoučka, zpolehounka нар. лѣкичко, полѣкичка; полѣка: ~ **zavírat dveře** лѣкичко, полѣка затвѣрям врата; ~ **se dotkl jejích vlasů** той лѣкичко, нѣжно докосна косата ѝ

zpolíčk|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co) напляскам, плѣсна, зашлевѣя, (на)шамаросам (някого, нецо); удѣря плеснищи, шамари (на някого, на нецо): **měl chuť ~ovat chlapce za ta slova** идеше му да нашамароса момчѣто за тѣзи думи

zpolitiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju св. (koho, co) политизирам (някого, нецо): ~**ovat armádu, školu** политизирам ѣрмията, училището; **život je dnes zcela ~ován** животът днес е съвсѣм политизиран

zpolovic(e) нар. наполовина, до половината, полѹ:- **práce je ~ hotova** работата е готова наполовина, работата е полѹготова

zpomalen|í, -í ср. спец. забавяне: ~**í impulzu** забавяне на импѹлс; ~**í neutronů** забавяне на неутрони

zpomalen|ý, -á, -é забавен, пѣ-бавен: ~**ý pohyb** забавено движѣние; ~**ý vývoj** забавено, пѣ-бавно развитие; ~**é filmové záběry** забавени филмови кадри

zpomall|it, -ím св. (co) забавя, направа (нецо) пѣ-бавно; намаля (нецо): ~**it běh stroje** забавя ход на машина; **autobus ~il a zastavil** автобусът намаля (скѣрост) и спря; ~**it tempo** забавя, намаля темпо; ~**it krok** забавя крачка

zpomall|it (se), третол. -í (se) св. забави се, стѣне пѣ-бавен, намаля се: **tempo se ~ilo** темпото се забави, спадна; **auto ~ilo a zastavilo** колата намаля (скѣрост) и спря

zpomalovač, -e м. техн. забавител: ~ **polymerace** забавител на полимеризация

zpomal|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co) забавям, бавя, права (нецо) пѣ-бавно; намалявам/намалям (нецо): **vlak ~oval a zastavil** влакът намаляше (ход) и спираше; ~**ovat oběh obratových prostředků** икон. забавям движѣние, обращѣние на оборѣтни средства

zpomal|ovat (se), третол. -uje (se) неск. забавя се, стѣва пѣ-бавен, намалява се: **vodní proud se ~oval** течѣнието на водата стѣваше пѣ-бавно

zponenáhla, рядко zponenáhlu нар. полѣка, постѣпѣнно, бавно, неусѣтно: ~ **ubývalo světlo**

светлината полѣка, постѣпѣнно намаляваше, гѣснеше; ~ **se vynořoval jiný obraz** бавно, неусѣтно изплѹваше една дрѹга картина

zpopelav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. поет. посивѣе, изсивѣе; стѣне пепеляв, сивкав, сивкаво-пепеляв; придобие пепеляв, сивкав, сивкаво-пепеляв цвѣт: **jeho tvář (nemocí) ~ěla** (от болестта) лицѣто му изглѣждаше пепеляво; **vlasu mu stářím ~ěly** косата му бѣше посивѣяла/посивѣя от старост

zpopelněn|í, -í ср. кремация, кремѣране; изгѣряне в крематориум; подлѣгане на кремация: ~**í zesnulého básníka** кремѣране на починал поѣт

zpopeln|it, -ím св. (koho) кремѣрам, изгорѣ (някого) в крематориум; подлѣжа (някого) на кремация: ~**it zesnulého** кремѣрам покѣйник

zpopelň|ovat, -uji/разг. -uju неск. (koho) кремѣрам, изгѣрям (някого) в крематориум; подлѣгам (някого) на кремация

zpopulariz|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) популяризирам, разпространѣ широко (нецо); направа (нецо) популярно: ~**ovat výsledky vědeckého výzkumu** популяризирам резултати от научно изслѣждане; **film ~oval jeho písně** филмът направи пѣсните му популярни, популяризира пѣсните му

zpopulárn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. популяризирам се, стѣна популярен, придобия популярност: **nová melodie brzy ~ěla** новата мелодия скѣро стѣна популярна

zpopulárn|it, -ím св. (co) рядко популяризирам, разпространѣ широко (нецо); направа (нецо) популярно: ~**it nové výrobní metody** популяризирам, направа популярни нови методи на производство

zporáz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (co) изпосѣбѣря, насѣбѣря, прекатѹря (много неца) едно след дрѹго, постѣпѣнно: ~**et kuželku** събѣря, прекатѹря кѣгли една след дрѹга; ~**et židle** изпосѣбѣря, насѣбѣря столове; **vítř ~el stromy** вѣтърът (изпо)сѣбѣри дървѣтата (едно след дрѹго)

zpot|it, -ím св. 1. (co) овлажня, напѣа с пѣт (нецо); третол. (нецо) стѣне пѣтно, стѣне влажно от пѣт: ~**ila si halenku při zkoušce** на ѣзпита блѹзката ѝ стѣна влажна от пѣт 2. (koho, co) накарам (някого, нецо) да се изпотѣ, да потѣне в пѣт: ~**it koně** разпѣня, изпотѣ кѣн/конѣ, накарам кѣн/конѣ да потѣне/да потѣнат в пѣт

zpot|it se, -ím se св. изпотѣ се, потѣна в пѣт, облѣя се в пѣт: ~**il se horkem, strachem** той се изпотѣ от жѣга, от страх; **na schůzi se ~ila otázkami** на събрѣнието въпрѣсите я изпотѣха, накараха я да се облѣе в пѣт, да се изпотѣ

zповѣ|d', -di ж. 1. цѣрк. ѣзповед: **být u ~i** на ѣзповед съм, ѣзповѣдам се 2. прен. експр. ѣз-

повед, признáние: **veřejná ~d'** публична изповед; **milostná ~d'** объяснение в любов

zповědніjí, -í, -í който се отнася до изповед: **~í tajemství** тайна на изповедта

zповědнице, -e ж. 1. изповедальня 2. *рядко книж.* *прен.* изразителка, олицетворение, въплъщение: **Božena Němcová, ~e ženských osudů** Божена Нёмцова, въплъщението на женската съдба

zповědník, -a м. изповедник, изповядващ свещеник

zповід[at, -ám *несв. (koho – вин.)* 1. изповядвам (*някого*): **kněz ~á umírajícího** свещеникът изповядва умирация 2. *експр.* настойчиво разпитвам (*някого*): **~ala přítelkyni, kde byla** тя разпитваше приятелката си къде е ходила

zповід[at se, -ám se *несв. (komu z čeho)* 1. изповядвам се (*на някого, пред някого*); изповядвам (*грехове и под. пред някого*): **~at se knězi z hříchů** изповядвам греховете си на свещеник 2. *експр.* доверявам се, изповядвам се (*за нещо на някого*); споделям (*нещо с някого*): **~ala se sestře** тя разказваше всичко на сестра си, изповядваше се пред сестра си

zповzdáлі, zповzdáлі, рядко zповzdálečí нар. 1. от известно разстояние: **pozorovat utkání** ~ наблюдавам мач от разстояние; **~ zaslehl její hlas** той чу някъде наоколо, недалече гласа ѝ 2. *прен.* отстрані, незабележимо, между другото; косвено: **sledovat vývoj** ~ наблюдавам развитие отстрані, без да се намесвам; **zmínit se o něčem jen** ~ спомена за нещо между другото

zpoza *предлог с род. (čeho) книж. остар.* иззад (*нещо*): **podíval se ~ rohu** той погледна иззад ъгъла

zpozdile нар. *книж.* глупаво, наивно, безразсъдно

zpozdilost, -i ж. *книж.* глупост, наивност, безразсъдство

zpozdilý, -á, -é *книж.* глупав, найвен, безразсъден (*вследствие на назадничавост, изостаналост и под.*): **nebud' ~ý!** не бъди найвен! не ставай найвен! **vést ~é řeči** водя глупави, неуместни разговори

zpozdjit, -ím св. (co) 1. задържа, забавя, отлѝжа (*нещо*): **~it odjezd vlaku** задържа, забавя трѝжане на влак 2. *обикн. третол.* **-í** забави, протѝчи (*нещо*): **nehoda ~ila polní práce** лѝшото време протѝчи полските работи

zpozdjit se, -ím se св. 1. закъснѝя, забавя се: **~it se do školy** закъснѝя за училище; **vlak se ~il o deset minut** влакът закъснѝ с десет минути, имаше десет минути закъснение 2. (*s čím; рядко v čem*) забавя се (*с нещо*); изоста̀на (*в нещо, с нещо*): **~it se s odpovědí** забавя се да отго-

вѝря, с ѝтговора си; **~it se ve svém vývoji** изоста̀на, забавя се в развитието си; **~it se s prací** изоста̀на в работата си, забавя се с работата си

zpozorněť, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. *книж.* ста̀на внимателен; изѝстри вниманието си; запѝчна да слѝшам, да глѝдам *и под.* (пѝ-) внимателно; изѝстри сетивата си; превѝрна се цѝлят в слѝх и внимание; *разг.* наѝстри уши: **zvedl hlavu a ~ěl** той вдигна глава и се превѝрна цѝлят в слѝх и внимание

zpozor[ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (*koho, co*) забелѝжа, съзрѝ, съглѝдам (*някого, нещо*): **~oval v dálece vůz** той съглѝда в далечината една каруца; **~ovala na cestě překážku** тя забелѝжа, че на пътя има препятствие 2. (*co*) забелѝжа, установѝ (*нещо; че...*): **~at svůj omyl** забелѝжа грѝшката си; забелѝжа, че съм сгрѝшил; **~al, že zabloudil** той забелѝжа, той установѝ, че е обѝркал пътя

zpoždějí, -í ср. 1. закъснение: **vlak měl velké ~í** влакът имаше голямо закъснение; **knihla vyšla se ~ím** книгата излѝзе със закъснение 2. изоста̀ване, забавяне: **~í ve vývoji** изоста̀ване, забавяне в развитието 3. *електр. техн.* закъснение, закъсняване, задѝржане: **fázové ~í** фазово закъснение, фазова разлика; **~í vznětu, zážehu** период на задѝржане на възпламеняването; **amplitudové ~í** амплитудно задѝржане

zpoždějí, -á, -é 1. закъснѝл; който се извѝршва със закъснение: **~ý odjezd vlaku** отпѝтѝване, заминаване на влак със закъснение 2. забавен, задѝржан, протѝчен; който се отнася до забавяне, до задѝржане: **~ý vlak** влак, който има закъснение; **~ý výstřel** *техн. воен.* забавен изстрел; **pohyb rovnoměrně ~ý** *физ.* равномерно закъснително движение

zpožd'ovat, -e м. *техн.* забавител

zpožd'ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* 1. задѝржам, забавям (*нещо*): **deště ~uji setí** дъждовете забавят сеитбата 2. забавям, протѝчвам (*нещо*)

zpožd'ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* 1. закъснявам, забавям се: **~ovat se pravidelně do školy** редѝвно закъснявам за училище; **hodinky se ~ují** часовникът изоста̀ва 2. (*s čím; рядко v čem*) забавям се (*с нещо*); изоста̀вам (*в нещо, с нещо*): **~ovat se s individuální prací** изоста̀вам с индивидуалната си задача

zpracovánjí, -í ср. 1. обработка, обработване: **~í půdy** обработка на почвата; **literární ~í motivu** литературна обработка на мотив 2. преработка, преработване: **~í sběrných surovin** преработване на вторични суровини; **~í dřeva** дървообработване, дървопреработване; **~í ropy** нефтопреработване 3. *техн.* обработка: **tepelné ~í** термична обработка; **stroje na ~í**

informací машини за обработка на информация; **~í statistických údajů** обработка на статистически данни; **souběžné~í** мултипроцес **zpracovat, -uji/пазг. -uju св. 1. (со)** обработя (нещо): **~ovat těsto** омеса тесто; **chemicky ~ovat povrch výrobku** обработя химически повърхност на издѐлие; **~ovat kůži** кожар. ошавя, обработя кожа; **~ovat přihrávku, míč спорт.** реализирам подаване, топка (във футбол, хоккей и под.) **2. (со)** преработя (нещо): **~ovat surovinu** преработя суровина; **~ovat ovoce na zavařeninu** преработя плодове на конфитюр **3. (со)** направя, създам (нещо) чрез обработка: **~ovat motiv literárně, hudebně** обработя мотив музикално, литературно; **~ovat archivní materiál** обработя архивен материал; **~ovat slovník** съставя речник; направя, напиша речник **4. (koho, со)** *прен. експр.* обработя (общество, обществено мнение и под.); повлияя (върху общество, обществено мнение и под.): **~ovat veřejnost propagandou** обработя обществото чрез пропаганда

zpracovatel, -e м. човек, който професионално се занимава с обработване, с преработване: **~ dřeva** дървообработвател; **~ masa** месопреработвател; месар; **~ slovníku** речникар; автор, съставител на речник

zpracovatelnost, -i ж. стромт. обработваемост: **~ betonu** обработваемост на бетон

zpracovatelný, -á, -é обработваем; който може да се обработва: **lehce ~ý materiál** лесно обработваем материал

zpracovávat, -ám нескв. 1. (со) обработвам (нещо): **~at těsto** меса тесто; **~at dřevo na obráběcím stroji** обработвам дърво на струг, струговам дърво; **~at kůži** кожар. шавя, обработвам кожа; **~at přihrávku, míč спорт.** реализирам подаване, топка (във футбол, хоккей и под.) **2. (со)** преработвам (нещо): **~at surovinu** преработвам суровина; **~at ovoce na zavařeninu** преработвам плодове на конфитюр **3. (со)** правя, създавам (нещо) чрез обработка: **~at motiv literárně, hudebně** обработвам мотив музикално, литературно; **~at archivní materiál** обработвам архивен материал; **~at slovník** съставям речник; пиша, правя речник **4. (koho, со)** *прен. експр.* обработвам (общество, обществено мнение и под.); влияя (върху общество, обществено мнение и под.): **~ovat veřejné mínění** обработвам общественото мнение, влияя върху общественото мнение

zprahlý, -á, -é книж. пресъхнал; *експр.* изгорял: **~á step** изгоряла степ; **~á tráva** изгоряла трева; **~é hrdlo** пресъхнало гърло; **~é rty** изпръхнали ўстни

zpráchnivěllý, -á, -é 1. изтлял, изгнил: **~é dřevo** изгнило дърво, изгнил дървен материал; **~é kosti** изгнили кости **2. прен.** изтлял, изветрял, отлетял: **~é touhy** изтлели копнѐжи

zpráchnivěll, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. 1. изтлее, изгние: **stářím dřevo ~í** дървото, дървеният материал ще изгние от старост; **tělo v hrobě ~ělo** тялото беше изгнило в гроба **2. прен.** изтлее, изветрее, отлети: **jeho city ~ěly** чувствата му бяха изветрели, отлетели

zpráskaný, zpráskat вж. spráskaný, spráskat zprava нар. 1. отдясно, от(към) дясната страна: **vejít ~** вляза отдясно, от(към) дясната страна; **druhý ~** втори(ят) отдясно **2.** отдясно, от десницата, от дясното политическо пространство: **bojovat proti úchytkám ~ i zleva** воювам със забѐжките на десницата и левницата, със забѐжките, с уклоните отляво и отдясно

zpráva, -vy ж. 1. новина, вест, извѐстие, съобщение, *пазг.* хабѐр: **dobrá, špatná, senzační ~va** добра, лоша, сензационна новина, вѐст; **ústní, písemná ~va** ўстно, писмено съобщение, извѐстие; **smutná ~va** тъжна вѐст, новина; **telefonická ~va** съобщение по телефона; **úřední ~va** служѐбно извѐстие; **~va o úmrtí někoho** извѐстие за смъртта на някого; **~va se rychle roznesla** новината се разпространи, разнесе се бързо; **nemám od něho žádné ~vy** нямам никакви извѐстия ♦

Жбу
~vy нерадостни, зловѐщи новини **2.** информация, съобщения, свѐдения: **nemít o někom ~vy** някой е в неизвестност; не знам нищо, нямам никаква информация за някого; **podle posledních ~v** според последните съобщения, според последната информация; **přicházejí k nám ~vy z celého světa** ние получаваме информация от цял свят; при нас постѐпват съобщения от цял свят; **informační ~va воен.** информационно съобщение; свѐдка; **průzkumová ~va воен.** разузнавателна информация **3. обикн. мн.** **zprávy, -v публ.** новини, бюлетин; свѐдка: **večerní ~vy rozhlasu** вечерни новини по радиото; **televizní ~vy** телевизионни новини; **~va o počasí, meteorologická ~va** бюлетин за времето, метеорологичен бюлетин; **souhrnná ~va** бюлетин; **vysílat, šířit ~vy** излъчвам, разпространявам новини, информация **4. (писмен)** отчет; отчетен доклад: **~va sjezdu** отчетен доклад на конгрѐс; **~va revizní komise** доклад на ревизионна комисия; **podat, poslat někomu ~vu o něčem** давам отчет пред някого, отчетя се на някого, докладвам пред някого за нещо; **sestavit výroční ~vu** напиша годишен отчет

zprávař, -e м. публ. журналист, който подготвя

и четè новини по радиото и телевизията; говорител в радиото и телевизията; *жарг.* новинар

zprávařk|a, -y *ж. публ.* журналистка, която подготвя и четè новини по радиото и телевизията; говорителка в радиото и телевизията; *жарг.* новинарка

zpraven|ý, -á, -é осведомен, информиран: **dobře ~ý novinář** добре информиран журналист

zprávičk|a, -y *ж. умал. експр.* новинка, съобщение; **nepatrná ~a** незначително съобщение; **nedal o sobě ani nejmenší ~u/y** той никакъв не се обади; от него нямаше ни вест, ни кôст

zpravidla *нар.* обикновено; в повечето слúчаи; най-често: **večer se ~ díváme na televizi** вèчep обикновено гледаме телевизия; **kraj porostlý lesy, ~ borovými** мèстност, покрита с гори, най-често бóрови

zpravít, -ím *св. (koho, со о èт)* *книж.* уведомя, осведомя, информирам (*някого, нещо за нещо*); известя (*нещо на някого, на нещо*): **~it rodinu o nehodě** уведомя семейството за катастрофата; **písemně ~it rodiče o prospěchu žáka** писмено уведомя, информирам родители за успеха на ученик

zpravodaj, -e *м.* **1.** кореспондент (*на вестник и под.*): **zahraniční ~** чуждестранен кореспондент, *разг.* международник; **zvláštní ~** специален кореспондент, специален пратеник, *остар. разг.* спèцкòр; **válečný ~** военен кореспондент; **~ Českého rozhlasu** кореспондент на Чèшкото радио **2.** *прен. експр.* човек, който пръв узнава и разнася новини: **tetička je živý ~** лèля ми е като телеграфна агенция, като бийбис, първа научава войчка **3.** говорител, прес-секретар, референт (*на институция и под.*) **4.** *в сèчет.* **tištěný ~** бюлетин, известия (*печатно издание*); **generální ~ o rozpočtu** *икон.* централен бюджетен бюлетин

zpravodajsk|ý, -á, -é информационен; който се отнася до печата, до пресата: **~á kancelář** информационна агенция; информационно бюро; агенция по печата; **světová ~á agentura** световна информационна агенция; световна агенция по печата; **~é oddělení** информационен отдел; отдел по печата; **~ý film** кинохроника; седмичен кинопрèглед (на актуални събития); **~á (tajná) služba** *воен.* шпионска, разузнавателна (тайна) служба

zpravodajstv|í, -í *ср.* **a)** информация, *обикн. мн.* информации; новини, вèсти **б)** информационна, журналистическа дейност; кореспондентство; новинарство; журналистика: **sportovní ~í a)** спортни вèсти **б)** спортна журналистика, спортно новинарство; **kulturní ~í a)** културни вèсти **б)** културна журналистика; **soudní ~í**

a) вèсти, новини от съдà **б)** съдèбна журналистика; **rozhlasové ~í a)** радиовèсти, радионовини **б)** радиожурналистика, радионивинарство; **televizní ~í a)** телевизионни новини **б)** телевизионна журналистика; **válečné ~í a)** новини от фрòнта **б)** военна журналистика

zprav|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho, со о èт)* *книж.* уведомявам, осведомявам, информирам (*някого, нещо за нещо*); известявам (*нещо на някого, на нещо*): **~ovat ètenáře o literárních novinkách** информирам читатели за литературни нòвости; **~ovat úředně** уведомявам служèбно, по служèбен пèт

zpraž|it, -ím *св. (koho – вин.) експр.* поставя (*някого*) на мястото му; смàчкавам, информирам (*някого*): **je moc domýšlivý a potřebuje ~it** той много се надúва, много се фúка и трябва да бèде поставен на мястото му, да му се смàчка фасòнèт

zprivatizován|í [-ty-], -í *ср.* приватизиране, извършване на приватизация

zprivatizovan|ý [-ty-], -á, -é **1.** приватизиран: **~é nemocnice** приватизирани бòлници **2.** който е минал на частна практика: **~í lékaři** лекари, минали на частна практика

zprivatiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju *св. (со)* приватизирам (*нещо*); извърша приватизация (*на нещо*)

zprofanovan|ý, -á, -é профаниран/профанизиран, опòшлен: **~é ideály** опòшлени идеали

zprofan|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* профанирам/профанизирам, опòшля (*нещо*): **~ovat vznešený cit** опòшля едно възвишено чúвство

zprohýban|ý, -á, -é нагънат, изкривен (на местà); измèтнат; изкорúбен; деформиран: **~ý plech** нагъната ламарина; **~é železné pruty** изкривени, измèтнати желèзни прèги, желèзà; **~ý nábytek** измèтнати мèбели; **~á mříž okna** изкривена, деформирана решèтка на прозòрец

zprohýb|at, -ám *св. (со)* изпòнагъна (*обикн. много неща или едно нещо на много места*) едно след другò, постепенно: **~at blatník auta při havárii** нагъна, деформирам кàлник на колà при катастрофа; **~at blatník auta při havárii** нагъна, деформирам кàлник на колà при катастрофа

zprohýb|at se, обикн. третол. мн. -ají se *св.* изпòнагънат се едно след другò, постепенно (*обикн. за много неща или за едно нещо на много места*): **pletací dráty se teplem rukou ~aly** от топлинàта на ръцèте кúките за плèтене се огънаха, деформираха се

zproletariz|ovat, -uji/разг. -uju *св. (koho, со)* пролетаризирам (*някого, нещо*): **~ovat drobné rolnictvo** пролетаризирам дребните сèляни

zpronevř|a, -y *ж.* **1.** злоупотреба; парична,

имуществовна кражба, измама в голям размер: **~a státního majetku** кражба на държавно имущество в голям размер; **~a peněz** парична измама в голям размер; **dopustit se ~y** извърша злоупотреба, злоупотреба с пари; **zatkli ho pro ~u** арестуваха го за злоупотреба; **byl obžalován ze ~y** беше обвинен в злоупотреба **2.** *книж.* изневяра, изневеряване; предателство: **manželská ~a** съпружеска изневяра; **~a ideálů** изневеряване на идеали, предателство спрямо идеали

zpronevřít, -ím *св. (со)* присвоя незаконно (*имущество, пари и под.*); злоупотреба (*с имущество, с пари и под.*): **~it svěřené peníze** присвоя поверени пари; **~it státní majetek** присвоя държавно имущество

zpronevřít se, -ím *св. (četi)* *книж.* изневеря (*на нещо*); предам (*нещо*): **~it se zásadám** изневеря на принципи, предам принципи

zpronevřít|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* присвоявам незаконно (*имущество, пари и под.*); злоупотребявам (*с имущество, пари и под.*): **~it svěřené věci** присвоявам поверени предмети

zpronevřít|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (četi)* *книж.* изневерявам (*на нещо*); предавам (*нещо*): **ne~ujte se svým zásadám!** не изневерявайте на принципите си! не предавайте принципите си!

zpropadeně I *нар. експр.* ужасно, адски, страшно, отвратително: **~ složitý výpočet** адски сложно изчисление; **tady ~ táhne** тук страшно духа, тук става ужасно течение

zpropadeně II *междум.* пфу! да опустее (дано)! ех, да му се не види (макар)! по дяволите! *грубо майната му! (за силен яд, гняв и под.): ~, zase ta chřipka!* ех, да му се не види, пак (имама, хванах) грип!

zpropadený, -á, -é *експр.* ужасен, пустия(т) му: **~ý kluk** ужасно момче; **~á situace** незавидна ситуация, незавидно положение; **~é peníze** пустите му пари

zprostít, -ím *св. 1. (koho, co čeho)* освободя, избавя (*някого, нещо от нещо*); снѐма (*обвинение и под. от някого, от нещо*); опростя (*нещо на някого, на нещо*): **~it viny** оневиня; **~it slibu** освободя от обещание, от клетва; **~it někoho poplatků** освободя някого от такси; **~it odpovědnosti za škodu** освободя от отговорност за щети; **~it starostí** избавя от грижи; **~it obžaloby** *юрид.* оправдая; снѐма обвинение **2. (koho – вин. čeho)** уволня, снѐма (*някого от длъжност и под.*): **~it předsedu funkce** уволня, снѐма председател от поста му; **~it úřadu** уволня, освободя от длъжност

zprostít se, -ím *св. (čeho)* освободя се (*от*

нещо): **~it se nepřijemné úlohy** освободя се от неприятна задача

zprostřed *предлог с род. (čeho)* *книж.* **1.** от средата (*на нещо*); от, из (*нещо*); от сред, из сред (*нещо*): **~ lesa se neslo volání o pomoc** от средата на гората идваше вик за помощ, чувах се виковете за помощ **2.** насред, посред (*нещо*); по средата, в средата (*на нещо*): **nemoc ho vytrhla ~ díla** болестта прекъсна творческата му работа по средата

zprostředka *нар.* от средата: **začít vyprávět ~** започвам да разказвам от средата

zprostředkovací, -í, -í посреднически, *остар.* комисионѐрски; който служи за посредничество: **~í kancelář** посредническа кантора, посредническо бюро; **~í činnost** посредническа дейност; **~í posláni** посредническа мисия

zprostředkovaně *нар.* непряко

zprostředkovaní, -í *ср. (čeho)* посредничество (*при нещо*); опосредстване (*на нещо*): **~í práce** посредничество за (намиране на) работа

zprostředkovaní, -á, -é 1. който се извършва чрез посредник, чрез комисионѐр: **~ý obchod a)** комисионна търговия **б)** сделка чрез посредник **2.** опосредстван, непряк: **~é informace** непреки сведения

zprostředkovat, -uji/разг. -uju *св. (со; со с kým, komu, mezi kým, mezi čím)* посреднича (*при нещо; да...*), при осъществяване (*на нещо*); посреднича, съдействам (*на някого при нещо; на някого да...*); посреднича, съдействам (*на някого*) при осъществяване (*на нещо*); посреднича (*между много хора, между много предмети за нещо, при нещо, да...*): **~ovat obchod** посреднича при сделка, за сключване на сделка, да се сключи на сделка; комисионѐр съм при сделка; **~ovat někomu práci** съдействам, посреднича на някого да (си) намѐри работа; **~ovat někomu styk s někým** съдействам, посреднича на някого да влезе във връзка, да установи контакт с някого; **~ovat sňatky** имама бюро за запознанства, за женитби; **~ovat návštěvu** посреднича за осъществяване на визита; договоря визита; **~ovat spojení** посреднича за установяване на делови контакти

zprostředkovatel, -e *м.* посредник, комисионѐр: **jednat přímo, bez ~e** преговарям направо, без посредник

zprostředkovatelk|a, -y *ж.* посредничка, комисионѐрка

zprostředkovateln|a, -y *ж.* посредническа кантора, посредническо бюро, посредническа служба, посреднически офис; бюро за посредничество: **~a sňatků** бюро за женитби

zprostředkovatelský, -á, -é посреднически, ко-

- мисионерски; **~á kancelář** посрѣдническа кантора, посрѣдническо бюрò; бюрò за посрѣдничество
- zproštěn|í, -í** *ср. (čeho)* **1.** освобождаване, избавяне (*от нещо*); снемане, опростяване (*на нещо*): **~í povinností** освобождаване от задължения; **~í viny** оневиняване; **~í vojny** освобождаване от военна служба; **~í obžaloby** *юрид.* снемане на обвинение; оправдаване **2.** уволняване, снемане, освобождаване (*от длъжност и под.*): **~í funkce** снемане от длъжност, от пост; **~í úřadu** освобождаване, уволняване от работа
- zprošť|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (кого, со чего)* освобождавам, избавям (*някого, нещо от нещо*); снемам (*обвинение и под. от някого, от нещо*); опростявам (*нещо на някого, на нещо*): **~ovat někoho viny** оневинявам някого; **~ovat studenta závazků** освобождавам студент от задължения; **~ovat starostí** избавям от грижи; **~ovat někoho žaloby** *юрид.* оправдавам някого; снемам обвинение от някого **2. (кого – вин. чего)** уволнявам, снемам (*някого от длъжност и под.*): **~ovat ministra funkce** уволнявам, снемам министър от поста му; **~ovat úřadu** уволнявам, освобождавам от работа
- zprotiv|it, -ím** *св. (кому кого, со)* отвратя (*някого от някого, от нещо*); предизвикам, събужда отвращение (*у някого от някого, от нещо*): **накарам (някого) да намрәзи (някого, нещо)**; **~it žákům předmět** отвратя ученици от учебен предмет; **накарам ученици да намрәзят учебен предмет**; **svými řečmi mi ~il celý večer** с приказките си той ми развали, изпòрти ми цялата вèчер; **~it si přátele** отвратя се от приятелите си
- zprotiv|it se, -ím se** *св. 1. третол. -í se (кому)* опротивее, дотегне, омрѣзне, дòйде до гúша (*на някого*); отвратя (*някого*): **~il se mi celý svět** всìчко ми е опротивяло, дотегнало, омрѣзнало; **~il se jim svou drzostí** беше им дошло до гúша от нахалството му, беше ги отвратил с нахалството си; **~ilo se mu ranní vstávání** беше му дотегнало, дошло до гúша да стàва рано **2. (кому, чему) книж.** възпротивя се, противопоставя се (*на някого, на нещо*): **~il se otcí** той се възпротиви на баща си, *разг.* спрèчка се с баща си
- zprotiv|it si, -ím si** *св. (кого, со)* отвратя се (*от някого, от нещо*); намрәзя (*някого, нещо*): **~it si kamarády** отвратя се от другàрите си; **~it si kouření** отвратя се от пушенето; намрәзя пушенето
- zprudka** *нар. 1.* рязко, отривисто, мнòго силно; **~ otevřít dveře** отвòря рязко врата; **~ udeřit do kláves** удàря рязко, отривисто (по) клавишите; **~ zahřmělo** внезапно се разнесе мнòго силен, оглушителен гръм **2.** ядòсано, рязко, òстро, др̀пнато, сòпнато: **~ se na mne osopil** той ми се сòпна ядòсано
- zpruh|a, -y** *ж. рядко* пружина: **ocelová ~a v pohovce** стоманена пружина в диван
- zprůměrně|n|í, -í** *ср. спец.* осредняване
- zprůmyslně|n|í, -í** *ср.* индустриализиране, индустриализация: **~í rozvojových zemí** индустриализиране на развиващите се страни
- zprůmysln|it, -ím** *св. (со)* индустриализирам (*нещо*); извърша индустриализация (*на нещо*): **~it zemědělství** индустриализирам селско стопанство
- zprůmysln|it, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* индустриализирам (*нещо*); извършвам индустриализация (*на нещо*): **~ovat stavebnictví** индустриализирам строителство
- zprůsvitn|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стàне прозрачен: **tvář jí po nemoci ~ěla** от болестта лицето ѝ се стопи, лицето ѝ светна, лицето ѝ стàна прозрачно
- zprůsvitn|it, третол. -uje** *несв.* стàва прозрачен
- zpružina** *вж. pružina*
- zprvu** *нар.* най-напрèд, п̀рво, първоначално, отначàло: **~ mi nechtěl věřit** най-напрèд, отначàло той не йскаше да ми повърва; **~ jsem chtěl bydlet na koleji** най-напрèд, първоначално йсках да живее в общежитие
- zprzn|it, -ím** *св. остар. 1. (кого)* обезчестя, изнасия (*някого*): **~it pannu** обезчестя девица **2. (со) книж.** оскверня, поругà (*храм и под.*) **3. (со) книж.** развàля, изкълча, *разг.* окепàзя (*нещо*): **~it mateřštinu** профанизирам, принизя рòдния си език
- zpředmětně|n|í, -í** *ср. книж.* опредметяване, конкретизация, конкретизиране, обективизация, обективизиране
- zpředmětn|it, -ím** *св. (со) книж.* опредметя, конкретизирам, обективизирам (*нещо*): **umělecky ~it rodové tradice** конкретизирам художествено, с художествени средства рòдовите традиции
- zpředu, zepředu** *нар. 1.* отп̀ред, от(към) прèдната страна; анфàs: **pohyb nohy ~ dozadu** движение на крака отп̀ред назад; **vlasý ~ krátké a vzadu dlouhé** косà отп̀ред къса, а отзàд дълга; **~ vypadá stavení jako zámek** от(към) прèдната страна, отп̀ред постройката изглèжда като зàмък; **fotografovat** ~ снимам, фотографирам анфàs **2. книж. остар.** отначàло, в началото, най-напрèд; *остар.* п̀рвен: **hned ~ mu o tom řekl** (òще) в самòто началò той му каза за товà

zpreházet|ý, -á, -é разхвърлян, разбъркан, преобърнат: ~é knihy разбъркани книги; ~ý byt разхвърляно, преобърнато жилище; жилище в безпорядък; *разг.* жилище с главата надолу; **mám to v hlavě trochu ~é** *експр.* главата ми е объркана, мислите ми са в безпорядък; объркан съм

zpreház|et, -ám, 3. мн. -ejí/-í *св. (со)* прехвърля, преобърна (*обикн. много неща*): ~ela knihy, ale nic nenašla тя прехвърли, преобърна книгите една след друга, но не намери нищо; ~et stránky rukopisu разбъркам страници на ръкопис; vítř jí ~el vlasy вятърът разроши, разбърка косата ѝ

zprehýb|at, -ám *св. (со)* едно след друго, постепенно изпонагъна, изпопрегъна, изпопревия (*много неща или едно нещо на много места*): ~at papír нагъна хартия няколко пъти, на няколко места; ~at pletací dráty нагъна, деформирам куки за плетене

zprěláman|ý, -á, -é изпочупен, изпоначупен: být jako ~ý (po námaze) като разглобен съм (след тежка работа)

zprělám|at, -u/-ám *св. (со)* изпочупя, изпоначупя (*нещо*): vichr ~al strom, větve вятърът изпочупи дървото, клоните; ~u ti (všechny) kosti! *експр.* ще те наредя аз тебе! ще ти дам да разбереш!

zpreráz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *св. (со)* изпочупя, изпоначупя (*нещо*): vítř ~el větve вятърът изпочупи клоните; ~ím ti kosti! *експр.* ще ти счупя главата!

zprěsně|ní, -í *ср.* уточнение, уточняване, прецизиране: ~í plánu уточняване на план; ~í rozměrů уточняване на размери

zprěsn|it, -ím *св. (со)* уточня, прецизирам (*нещо*): ~it otázku прецизирам въпрос; v podniku ~ili normy в завода уточниха нормите

zprěsn|it se, третол. -í se *св.* уточни се, прецизира се: jeho myšlení se ~ilo мисленето му се издистри, прецизира се

zprěsn|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* уточнявам, прецизирам (*нещо*): ~ovat plány уточнявам плановете

zprěsn|ovat se, третол. -uje se *несв.* уточнявам се, прецизирам се

zpretrh|at, -ám *св. (со)* 1. едно след друго, постепенно изпокъсам, изпоразкъсам (*много неща или едно нещо на много места*): ~at provaz(y) изпонакъсам, разкъсам, изпоразкъсам въже(та); ~at pouta *прен.* разкъсам окови 2. *прен.* скъсам, прекъсна (*отношения и под.*): ~at příbuzenské vztahy прекъсна роднински връзки, отношения

zpretrh|at se, третол. -á se *св.* изпонакъса се,

изпоразкъса се: šňůra se ~ala шнурът се (изпо)разкъса

zpřevrac|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *св. (со)* 1. едно след друго, постепенно изпообърна, наобърна, преобърна (*нещо*): ~et hlinu наобърна пръст, глина; ~et naložené vozy преобърна натоварени вагони 2. (на)разхвърля, (на)обърна, преобърна (*обикн. много неща*): děti ~ely všechno v domě децата преобърнаха цялата къща; ~el celou hromadu knih той преобърна, прехвърли цялата купчина книги

zprěč|it se, третол. -í se *св. 1. (komu)* опротивее, дойде до гъша (*на някого*): inteligenci se ~ila nadvláda žurnalistiky хегемонията на журналистиката беше дошла до гъша, беше опротивяла на интелегентията 2. (*о со*) препречи (*нещо*); застане напрѣки (*на нещо*): v krku se mi ~ila kůstka в гърлото ми заседна костичка

zprědavně|lý, -á, -é *език.* адективизиран: ~ý přechodník адективизирано причастие

zprěj|em|it, -ím *св. (komu со)* направа (*нещо*) (пò-)приятно (*за някого*): ~it si život направа живота си пò-приятен; достáva си радост в живота; разнообразя си живота; ~it rodičům stáří сгрѣя, стопля старостта на родителите си **zprěj|em|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (komu со)* правя (*нещо*) (пò-)приятно (*за някого*): malování mu ~ovalo stáří рисуването правеше старостта му пò-поносима; ~ovala si život psaním dopisů тя разнообразяваше живота си, правеше живота си пò-приятен с писане на писма

zprěkra *нар.* грубо, остро, рязко, неучтиво: ~ se na ni osopil той грубо ѝ се сопна

zprěma *нар.* 1. изправено, право: stát, sedět ~стоя, седя изправен; přes svůj věk se držel ~въпреки възрастта стойката му беше изправена; въпреки възрастта той не беше прегърбен; ~ nosit hlavu ходя с вдигната глава, изправено; jít životem ~ *прен.* не правя компромиси; вървя непоколебимо, твърдо, според собствените си разбирания към целта си (в живота) 2. право, направо, директно: dívat se někomu ~ do očí гледам някого право в очите 3. прямо, откровено, направо: jednat ~ a) действам, постъпвам прямо б) действам директно, без заобикалки; řekl mu to ~ той му го каза в упор

zprěsn|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св.* стана (пò-)строг; придобие (пò-)строг израз, тон и под.; издистри се: otcův hlas ~ěl гласът на бащата стана пò-строг; rysy obličjeje ~ěly чертите на лицето придобиха строг израз, издистриха се **zprěsn|it, -ím** *св. (со)* засиля, повиша (*контрол, изисквания и под.*); направа пò-строг (*кон-*

трол, изисквания и под.): **~it dozor ve vězení** заси́ла надзѝр, контро́л в затво́р; **~it podmínky** напра́ва по-стро́ги усло́вия (*за конкурс и под.*); пови́ша изи́сквания; **~it výběr uchazečů o místo** прове́дà по-стро́г подбо́р на кандида́ти за ра̀бота, *разг.* сло́жа голя́мата це́дка пред кандида́ти за ра̀бота

zpr̥išňovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* заси́лвам, пови́шавам (*контро́л, изисквания и под.*); пра́ва по-стро́г (*контро́л, изисквания и под.*): **ve škole každým rokem ~ovali požadavky** вся́ка годи́на изи́скванията в учи́лище ста́ваха (всѝ) по-стро́ги; **ve vězení ~ovali dozor** надзѝрѝт, контро́лѝт в затво́ра се заси́лваше, пови́шаваше се; **brýle ~ují výraz očí** очила́та прида́ват по-стро́го израже́ние на очите

zpr̥ístupňit, -ím *св. 1. (коти со)* да́м (*на някого*) до́стъп (*до не́що*), възмо́жност (*за не́що*); напра́ва (*не́що*) до́стъпно (*за някого*): **~it sbírky muzea** да́м до́стъп до музѝйни коле́кции, отво́ра музѝйни коле́кции (*за посетѝтели*); **~it vzdělání širokým vrstvám** да́м до́стъп на ши́роките сло́ве (от насе́лението) до образо́ванието; да́м възмо́жност на ши́роките сло́ве (от насе́лението) да́м у́чат **2. (со čít)** разясня́ (*не́що чрез не́що*); напра́ва (*не́що*) по-до́стъпно, по-разбира́емо (*чрез не́що*): **~it odborný výklad příklady** разясня́ нау́чно изложе́ние с при́мери; напра́ва нау́чно изложе́ние по-разбира́емо с при́мери

zpr̥ístupňovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (коти со)* да́вам (*на някого*) до́стъп (*до не́що*), възмо́жност (*за не́що*); пра́ва (*не́що*) до́стъпно (*за някого*): **~ovat park, historické památky** да́вам до́стъп до па́рк, до истори́чески па́метници; пра́ва па́рк, истори́чески па́метници до́стъпни (*за посетѝтели*) **2. (со čít)** разясня́вам (*не́що чрез не́що*); пра́ва (*не́що*) по-до́стъпно, по-разбира́емо (*чрез не́що*)

zpr̥ítomňit, -ím *св. (со, ко́о; коти со, ко́о)* кни́ж. припо́мня (*на някого не́що, някого*); вѝрна (*някого́ към не́що, към някого*); създа́м, предизви́кам (*у някого*) жи́ва, изра́зителна предста́ва (*за не́що, за някого не от настоя́щето*): **~it někomu minulost filmem** вѝрна някого́ към ми́налото чрез фи́лм, припо́мня на някого́ ми́налото чрез фи́лм; **~it si dojmy z cest** вѝрна се към впечатле́нията си от пъту́ванията

zpr̥ítomňovat, -uji/разг. -uju *несв. (коти со)* кни́ж. припо́мням (*на някого не́що, някого*); вѝрщам (*някого́ към не́що, към някого*); създа́вам, предизви́квам (*у някого*) жи́ва, изра́зителна предста́ва (*за не́що, за някого не от настоя́щето*): **~ovala si mládí** тя́ се вѝрщаше

към младо́стта си, припо́мняше си младо́стта, жи́во си предста́вяше младо́стта

zpuchlý, -á, -é *рядко* подпѝхнал, оте́къл: **~á tvář** подпѝхнало лице́

zpuchnout, третол. -ne *св. рядко* подпѝхне, оте́че: **nohy mu ~ly** крака́та му оте́коха; **pitím ~l ve tváři** лице́то му подпѝхна от пи́енето

zpuhřelý, -á, -é 1. изгни́л, изтля́л, *разг.* разка́пан: **~ý trám** изгни́ла греда́; **~á podlaha** изгни́л под; **tělo ~é v hrobě** изгни́ло в грѝба тѝло; **~ý mládenec** *експр.* превт́асал ерге́н **2. експр. отжи́вял; *разг.* разка́пан, ска́пан: **bojoval proti ~ým pořádkům** то́й се бо́реше срещу отжи́вѝлиците**

zpuhřít, -ím, 3. мн. -ejí/-í *св. 1. третол. -í* изгни́е, изтле́е, разка́пе се: **krov ~el** гре́дорѝдѝт на по́крива изгни́ **2. експр. прен.** разка́пя се, ска́пя се: **podívej se, jak jsi ~el!** я́ се ви́ж как си се разка́пал!

zpuřil *нар.* напо́лови́на: **jsem už ~ hotov** гѝтов сѝм напо́лови́на

zrupně *нар.* надме́нно, висо́комѝрно, безо́чливо, арога́нтно, наха́лно; те́жкарски, от висо́ко: **mluvit, jednat ~** говѝря, постѝпвам надме́нно, безо́чливо

zrupnost, -i *ж.* надме́нност, висо́комѝрие, безо́чливост, предизви́кателност, арога́нтност, наха́лство: **jeho ~ byla konečně ztrestána** най-накра́я безо́чието му бе́ше нака́зано; **~ mladých dráždila starší lidi** надме́нността, арога́нтността на мла́дите дра́знеше, предизви́кваше вѝзрастните хо́ра

zrupný, -á, -é 1. надме́нен, висо́комѝрен, безо́члив, арога́nten, предизви́кателен, наха́лен: **~ý vítěz** надме́нен побѝдѝтел; **~ý tyran** висо́комѝрен тира́нин; **~ý smích** безо́члив, арога́nten смя́х; **~é vystupování** безо́чливо, предизви́кателно, наха́лно дѝржа́ние **2. в съчет. ~é statky** *истор. юрид.* свѝбо́дни имѝния (*през Среднове́ковието*)

způsob, -u *м. 1.* на́чин: **nový ~ výroby** но́в на́чин на произво́дство; **zvláštní ~ vyjadřování** осѝбен, специ́фичен на́чин на изра́зяване; **~ provedení skladby** на́чин на изпѝлне́ние на компози́ция; **~ úpravy jídla** на́чин на пригѝтвя́не на храна́; **~ života** сти́л, на́чин на жи́вѝт; **~ chůze** вѝрвѝж, похо́дка; **~ myšlení** на́чин на ми́слене; **~ jednání s lidmi** на́чин на общѝване с хо́рата; **~ použití** на́чин на употре́ба; **jakým ~em?** по какѝв на́чин? **tímto ~em** по такѝв на́чин, ѝто така́; **dvójím ~em** по два́ на́чина; **jíným ~em** по дру́г, по разли́чен на́чин; **různými ~y** разли́чно, по разли́чни на́чини; **takovým ~em** по такѝв на́чин, така́; **všemi ~y** вся́как, вся́чески; **výrobní ~ otrokářský, feudální, kapitalisti-**

cký, socialistický робовладѣлчески, феодален, капиталистически, социалистически начин на производство; ~ **placení** начин, форма на плащане; ~ **těžby, dobývání** минно система на експлоатация; начин на добиване, на получаване; **volný** ~ (**plavání**) спорт. (плуване) в свободен стил; **příslověčné určení** ~у език. обстоятелствено определение

svým ~у (**ho má rád**) (обича го) по свдему; **na žádný** ~ (**to nedovolím**) в никакъв случай (няма да допусна това); **na každý** ~ (**se ozvu**) (ще се обадя) на всяка цена, непременно, във всички случаи; **svým** ~em (**je to malíř**) в извѣстен смисъл (той е художник); **na** ~ (**čeho**) по подобие на; като **2. обикн. мн. způsobly, -ů** маниери, нравици; (добро) държаніе: **jemné, vybrané** ~у фйни, изискани маниери; **mít divné** ~у евфем. невъзпитан съм; **znát** ~у възпитан съм, ймам добри маниери, добро държаніе; **to jsou** ~у! що за поведѣние! що за държаніе! **3. в съчет. ~ slovesný** език. наклонѣние: ~ **oznamovací** извѣйтелно наклонѣние; индикатив; ~ **rozkazovací** повелително наклонѣние; императив; ~ **podmiňovací** услѣвно наклонѣние; кондиционал **4. в съчет. na ~/po ~u** (**čeho**) като предлог с род. по подобие (на нещo); подобно (на нещo); като (нещo): **králík upravený na ~ zvčření** пу домашен заек, приготвен като дивеч; **dítě se vyjadřuje po ~u starších** детето се изразява подобно на възрастните **5. техн. режим, начин, метод: ~ zavádění** режим на зарѣждане, на въвеждане; ~ **zpracování** режим на обработка; **kontaktní** ~ контактен метод; ~ **provozu** режим на работа

způsobja, -y ж. истор. рел. в съчет. přijímat pod obojí ~ou причестявам се с нафора и вино; **přijímat pod jednou ~ou** причестявам се с нафора

způsobilost, -i ж. 1. квалификация, способност: **pracovní** ~ трудоспособност; **odborná** ~ професионална квалификация; специалност **2. спец. годност, пригодност, способност: vojenská** ~ годност за воѣнна служба; **technická** ~ **vozidla** техническа годност на превозно средство; ~ **k právním úkonům** юрид. (юридическа) дееспособност, правоспособност; **letová** ~ авиаци. летателна годност

způsobilý, -á, -é годен, пригоден, способен: **hoch** ~ý **k studiu** момчѣ, годно за слѣдване; **mladík** ~ý **pro lehčí práce** младеж, годен за полѣка работа; **byt** ~ý **k obývání** обитѣемо, годно за живеѣне, за обитѣване жилище; **lidské oko není ~é vidět příliš malé předměty** човѣшкото око не ѣ пригодно, не ѣ в състояние да вижда твърде малки предмети; **lod'** ~á, **aby**

unesla velký náklad кораб с голяма товароподѣмност; кораб, годен да поѣме голямо натоварване, да вѣзи голям товар; **je ~ý postoupit do vyšší třídy** годен е да премине в по-горен клас; ~ý **k práci** трудоспособен; годен за работа; ~ý **k právním úkonům** юрид. дееспособен, правоспособен

způsobit, -ím св. (co; komu co) причиня, създам (нещo; нещo на някого) предизвиквам (нещo); доведѣ (до нещo): ~it **rodičům radost** зарадвавам родителите си; ~it **zmatek** предизвиквам объркване, паника; ~it **smrt** причиня смърт; ~it **škodu** причиня щети; ~it **poplach** предизвиквам тревога; ~it **si zranění** нараня се; **tvůj zásah ~il, že jsem to místo dostal** благодарѣние на твоята намѣса получих това място, тази работа; **dcera jí ~ila radost** дъщеря ѣ я зарадва, достави ѣ радост; **zpráva mu ~ila velkou bolest** новината много го натъжи, причини му голяма мъка; **jeho chování ~ilo obrat v poměrech** държаніето му доведѣ до обрат в ситуацията, промени положѣнието; **její slova ~ila třenice** думите ѣ породиха свѣди, търкания, дръзги; ~it **porážku** доведѣ до поражение; ~it **skandál** предизвиквам скандал; ~it **nepříjemnosti** създам неприятности; **bylo to ~eno tím, že ...** това се дължѣше на това, че ...; това бѣше предизвикано

mnoho zlé krve това събуди много неприязн; това причини много дръзги, пося сѣмето на раздора; това бѣше ябълката на раздора

způsobně нар. (благо)прилично, (благо)възпитано, *остар.* пристѣйно: **jít, chovat se** ~ ям, държѣ се прилично, възпитано; **šel, krácel** ~ той вървѣше, крачѣше пристѣйно

způsobnost, -i ж. (благо)приличие, (благо)възпитаност, *остар.* (благо)пристѣйност; добро възпитаніе: **vynikal svou ~í** той се отличаваше, правѣше впечатление с възпитаніето си

způsobilý, -á, -é (благо)приличен, (благо)възпитан, *остар.* пристѣен: ~ý **žák** възпитан ученик; ~é **chování** прилично, пристѣйно държаніе

způsobovat, -uji/разг. -uju несв. (co; komu co) причинявам, създавам (нещo; нещo на някого); предизвиквам (нещo); доведѣдам (до нещo): ~ovat **škody** причинявам щети; ~ovat **skandály** предизвиквам скандали; ~ovat **nepříjemnosti** създавам неприятности; ~ovat **třenice** предизвиквам дръзги, караници

způsobový, -á, -é език. модѣлен: ~á příslověčná věta подчинѣно модѣлно изрѣчѣние; подчинѣно обстоятелствено изрѣчѣние за начин; ~á slovesa модѣлни глаголи

zpusťlık, -a м. пейор. пройдѣха, нехранимѣйко, непродуксаник, хайманѣ, хайта, бездѣльник;

пропаднал, дегенерирал тип; *експр.* боклук: **napravit ~a je beznadějná věc** да вкараш в пътя един нехранимайко е безнадеждна работа

zпустlost, -i ж. 1. запуснатост, занемареност, изоставеност: ~ **domu byla zřejmá** занемареността на къщата беше очевидна; ~ **zahrady ho zarmoutila** запуснатостта на градината го натъжи 2. пропадналост, безнравственост, поквара, разгълност: **dnešní ~ města nemá obdoby** днешната поквара на града няма равна на себе си

zпустl|ý, -á, -é 1. запуснат, занемарен, изоставен: ~ **á zahrada** изоставена, запусната градина; ~ **ý zevnějšek** запусната, неподдържана външност 2. пропаднал, безнравствен, разпуснат, покварен, разгълнен: ~ **ý opilec** непоправим пияница; ~ **é mravy** разпуснати нравы; **vést ~ý život** живее безнравствено, вода разгълнен живот

zпустnout, -nu св. 1. *третол.* -**ne** опустее, обезлюди се, изпразни се: **ulice v noci ~ly** през нощта улиците опустяха, обезлюдиха се; **náměstí rázem ~lo** площадът изведнъж опустя, изпразни се 2. *третол.* -**ne** западне, занемари се, овехтее: **hrad časem ~l** с времето крепостта западна, започна да се руши 3. пропадна, тръгна по лош път, *разг.* развали се: **mládež bez výchovy ~ne** без възпитание младежта пропада, тръгва по лош път

zпустоšen|ý, -á, -é опустошен, разорен: **země ~á válkou** опустошена от войната страна

zпустoš|it, -ím св. (со) опустоша, разоря, унищожа (*нещо*): **nálet ~il město** въздушното нападение изравни града със земята, унищожи града; **vichřice ~ila lesy** бурята унищожи горите

zпyч|nout, зпýч|nout, разг. **zпeч|nout, -nu св.** 1. *рядко* възгордее се 2. *третол.* -**ne разг.** набъбне, шупне: **mléko brzy ~lo** млякото скоро кипна

zпyш|nět, -ím, 3. мн. -**ějí/-í св.** възгордее се, започна да важничка: **~ět úspěchem** възгордее се от успех

zпытavě нар. *книж.* изпитателно: ~ **se dívat, pozorovat** гледам, наблюдавам изпитателно

zпыт|ovat, -uji|разг. -**uju неск.** (со, кохо) *книж.* *остар.* подлагам на проверка (*нещо, някого*); осмислям (*нещо*); правя равномётка (*на нещо*); отдавам се на размисъл, размишлявам (*върху нещо, за някого*): ~ **at své nitro, svůj život** осмислям преживяното от мен, живота си; подлагам на проверка, на равномётка преживяното, живота си; ~ **ovat své svědomí црк. а)** отдавам се на размисъл за греховете си, правя равномётка на греховете си (*при католиците преди изповед*) б) *прен.* осмислям греховете си, вината си

zrationaliz|ovat, -uji|разг. -**uju св.** (со) рационализирам, усъвършенствам (*нещо*): ~ **ovat pravopis** опростя правопис; ~ **ovat výrobu** рационализирам производство

zrač|it, третол. -**í неск.** (со) *книж.* издава (*нещо*); (*нещо*) личи (*в погледа, по лицето и под.*): **její tvář ~ila smutek** лицето ѝ издаваше скръб, на лицето ѝ бе изписана скръб

zrač|it se, третол. -**í се неск.** *книж.* изписва се, рисува се, личи, вижда се: **v její tváři se ~ila radost** лицето ѝ издаваше радост, лицето ѝ сияеше от радост

zrad|a, -y ж. (*на кот, на чет*) а) предателство (*на някого, на нещо*) б) измяна, отстъпничество, ренегатство, *разг.* издйничество (*към някого, към нещо*): ~ **a kamarádů а)** предателство на другари б) измяна към другари; ~ **a na příteli а)** предателство на приятел б) измяна към приятел; **vojenská ~a а)** военно предателство б) военна измяна; **dopustit se ~y, spáchat ~u а)** извърша предателство; **предам б)** извърша измяна; **изменя**

zrádc|e, -e м. а) предател б) изменник, отстъпник, ренегат, *разг.* издйник: ~ **e vlasti, lidu а)** предател б) изменник на отечеството, на народа; **váš obličej je ~em vašich myšlenek** лицето ви издава каквo мислите

zrádcovsky нар. а) предателски, като предател б) изменнически, отстъпнически, ренегатски, *разг.* издйнически; като изменник, като отстъпник, като ренегат: **jednat ~** постъпвам а) като предател б) като изменник, като отстъпник, като ренегат

zrádcovsk|ý, -á, -é а) предателски б) изменнически, отстъпнически, ренегатски, *разг.* издйнически: ~ **á politika а)** предателска политика б) ренегатска политика

zrádcovstv|í, -í ср. а) предателство б) изменничество, отстъпничество, ренегатство, *разг.* издйничество: **obvinili ho ze ~í** обвиниха го в а) предателство б) в ренегатство

zrad|it, -ím св. 1. (*кохо, со*) *изменя* (*на някого, на нещо*): ~ **it vlast** *изменя* на отечеството си; ~ **it své přesvědčení** *изменя* на убеждението си, *предам* убежденията си; ~ **it svého přítele а)** *изменя* на приятеля си б) *предам* приятеля си; ~ **it manžela** *изменя*, *изневеря* на съпруга си 2. (*кохо, со*) *предам, издам* (*някого, нещо*): **mučili ho, ale nikoho ne~il** *измъчваха* го, но *той* не *предаде* никого 3. (*коти со*) *остар. книж.* *издам, разкрива* (*нещо на някого*): ~ **it nepříteli lokalizaci armád** *издам* на неприятел локализацията на войски 4. (*кохо од чехо, з чехо*) *остар. книж.* *разубежда, откажа* (*някого от нещо*); *посъветвам* (*някого*) *да не прави* (*нещо*): ~ **ila**

přítelkyni od úmyslu rozvést se тя разубеди приятелката си да се разведе
zrádkyn[ě, -ě ж. а) предателка **б)** изменничка, отстъпничка, *разг.* ренегатка
zrádně нар. 1. вероломно: ~ **přisahala** тя се кълнеше, заклёваше се вероломно 2. предателски, изменнически, отстъпнически, ренегатски, *разг.* издйнически; като предател, като изменник, като отстъпник, като ренегат, *разг.* като издйник: ~ **jednal** той постъпваше **а)** като предател **б)** като изменник, като отстъпник, като ренегат 3. коварно: **choval se** ~ той се държеше коварно
zrádnost, -i ж. вероломство, коварство: **cítil ~ spojenců** той усещаше вероломството на съюзниците си; ~ **podzemního počasí je známá** известно е коварството, непостоянството на времето през есента
zrádný, -á, -é 1. вероломен: ~ **spojenec** вероломен съюзник; ~ **milenec** вероломен, коварен любовник 2. предателски; изменнически, отстъпнически, ренегатски; който се отнася до предателство, до измяна, до отстъпничество, до ренегатство: ~ **úmysl, čin а)** предателски намерения, предателска постъпка **б)** ренегатски намерения, ренегатска постъпка; ~ **á myšlenka** предателска мисъл, мисъл за предателство 3. издйнически: ~ **é stopy** издйнически следи 4. коварен, измамен, несигурен, непостоянен: ~ **á hlubina** коварна дълбочина; ~ **á bažina** коварно тресавище; ~ **á otázka** коварен въпрос; ~ **é počasí** коварно, непостоянно, променливо време; ~ **á paměť** коварна, измамна памет
zrak, -u м. 1. зрение: **mít dobrý, špatný** ~ ймам добро, лошо зрение; **kazít si ~ čtením** развалям си зрението от четене; **vada ~u** дефект на зрението; **ztratit ~, přijít o** ~ загубя зрение, ослепя; **mohl věřit svému ~u** той не искаше да повярва на очите си; **vnitřní** ~ вътрешно зрение; интуиция; **přechází ho/mu ~ a sluch** той губи ума и дъма 2. *обикн. мн.* **zrak[y, -ů книж.** очь: **sklopit ~/ ~у** сведя очь (*от срам и под.*); **zavřít ~у** склпя очь, умра; **vytřeštit ~/ ~у** опуля, ококоря очь; **před ~у přítomných se choval slušně** пред (очите на) присъстващите той се държеше прилично
zrakov[ý, -á, -é зрителен; който се отнася до зрение: ~ **ý vjem** зрително възприятие; ~ **ý klam** зрителна измама, халюцинация; ~ **á paměť**

зрителна памет; ~ **ý nerv anat.** зрителен нерв; ~ **ý orgán anat.** орган на зрението
zrale нар. 1. зряло 2. зряло, трезво: **mluvit ~** говоря като зрял човек
zralost, -i ж. 1. зрялост, узрялост: **mléčná ~ сел. стоп.** млечна зрялост; **vosková ~ сел. стоп.** восъчна зрялост; **sklízecí ~ сел. стоп.** беритбена зрялост 2. зрялост: **životní ~** житейска зрялост; ~ **situace** назрялост на ситуация; **po-hlavní ~ физиол.** полова зрялост
zralý, -á, -é 1. зрял, узрял: ~ **é ovoce** зрели плодове; ~ **ý sýr** узряло сирене 2. *обикн. експр.* зрял, съзрял; който е придобил качество в пълната му степен: ~ **á dívka** пораснало, развито момиче; ~ **ý věk** зряла възраст; **po ~é úvaze** след трезв, след задълбочен размисъл 3. (*k čemu, pro co, na co*) *малко книж.* узрял, готов (*за нещо*): **není pro tu práci ~ý** още не е узрял за тази работа; **situace je ~á (k/pro řešení)** ситуацията е назряла (за разрешаване); **je ~á na věc**
šibenici, pro kriminál, pro blázinec разг. експр. плача за бесйлото, за пандъза, за лудницата
zrána, z rána нар. сутринта: **vstávat brzy** ~ стъвам рано сутрин; **zaskočit si ~ do bufetu** отбия се сутринта в бюфета
zraně[n]í, -í ср. нараняване, раняване: **těžké, lehké ~í** тежко, леко нараняване; **vnitřní ~í** вътрешно нараняване; **utrpět ~í** ранят ме
zraně[n]ý, -á, -é наранен, ранен: ~ **ý hráč** ранен играч; ~ **á noha** наранен крак; ~ **é iluze прен.** накарнени илюзии
zran[í, -í ср. зрѐне, узряване; отлежаване: ~ **í sýra хран.** узряване, отлежаване на сирене; ~ **í těsta спец.** втасване на тесто; ~ **í chlévké mrvy земед.** отлежаване на оборски тор; ~ **í emulze спец.** емулсификация; ~ **í vajíčka биол.** узряване на яйцеклетка
zran[ít, -ím св. (koho, co) нараня, раня (*някого, нещо*): **být ~ěn granátem** ранен съм от граната; **medvěd ~il lovce** мечката нарани ловѐца; ~ **it si ruku** раня си, нараня си ръката; ~ **it něčí pýchu прен.** раня нечия гордост
zran[ít se, -ím се св. (-; o co; čím) раня се, нараня се (*на нещо, о нещо; с нещо*): **těžce, lehce se ~it** раня се, нараня се тежко, леко; ~ **it se nožem** нараня се с нож; ~ **it se o kámen** нараня се на камък, о камък
zranitelný, -á, -é 1. нараним, раним: **lehce ~ý orgán** лесно нараним орган 2. уязвим, раним: **lehce ~ý umělec** лесно нараним, уязвим артист, **slábo m[ísto, -u]** слабо място; уязвимо място; слаба страна
zraňovat, -uji/разг. -uju не св. (koho, co) наранявам, ранявам (*някого, нещо*): **ostrý štěrk ~uje**

chodidla острият чакъл наранява ходилата; ~**ovat něčí srdce** *прен.* наранявам нечие сърце
zraň|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (-; o со; čít)* ранявам се, наранявам се (*на нещо, о нещо; с нещо*): **závodníci se často ~ují** състезателите често се нараняват

zrát, zrají/разг. zraju *несв. 1. третол. zraje* зрее, узрява: **třešně zrály** черешите зреха, узряваха; **obilí zraje** житата зрят, узряват; **sýr zral** сирене зряло

zraje зряло
něho pšenice nezraje, nekvete тук няма да му се отвори парашутът; тук той няма да успее, да пробие *и под.*; тук няма хляб, работа за него
2. обикн. експр. съзрявам, узрявам: ~ **umělecky** узрявам като творец, творчески, художествено; ~ **v muže, v ženu** съзрявам като мъж, като жена; ставам мъж, ставам жена (*физически*); ~ **lidsky** ставам по-човечен; узрявам в чистото човешки план
3. третол. zraje (-; k četu) малко книж. назрява, узрява (*за нещо; да ...*): **zraje v něm rozhodnutí (odejít do důchodu)** у него назрява решението (да се пенсионира); **v zemi zrála revoluce** в страната назрява революцията

zraň|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. 1. (koho, co)* изменям (*на някого, на нещо*); предавам (*някого, нещо*): ~**ovat vlast, národ a** изменям на отечеството си, на народа си **б)** предавам отечеството, народа си; ~**ovat své zásady a** изменям на принципите си **б)** предавам принципите си; ~**ovat své přátele a** изменям на приятелите си **б)** предавам приятелите си
2. (koho od čeho, z čeho) малко остар. книж. разубеждавам, отказвам (*някого от нещо*); карам, съветвам (*някого*) да не прави (*нещо*): ~**ovali mě od té cesty** караха ме, съветваха ме да се откажа от пътуването; (раз)убеждаваха ме да не тръгвам на това пътуване

zrcadlen|í, -í *ср. 1.* (огледално) отражение, отразяване **2. в съчет. ~í databáze** комп. огледално отпечатване на данни
zrcadlin|a, -y *ж. рядко книж.* огледална повърхност
zrcadl|it, третол. -í *несв. (co)* **1.** отразява (*нещо*) като огледало: **okno ~ilo jeho tvář** прозорецът отразяваше лицето му; **rybník ~í stromy na břehu** в езерото се отразяват дърветата на брега **2.** отразява (*нещо*): **umění ~í svou dobu** изкуството отразява своята епоха
zrcadl|it se, третол. -í se *несв. (v čem)* **1.** отразява се, блести (*в нещо огледално*): **měsíc se ~í v hladině vody** луната се отразява, блести върху водната повърхност **2.** вижда се, отразява

се, проличава, личи: **v jejich očích se ~il strach** в очите им личеше страх, виждаше се страх; в очите им се четеше страх

zrcadl|o, -a *ср. 1.* огледало: **křišťálové ~o** кристално огледало; **kovové ~o** метално огледало; **dívat se do ~a** гледам в огледало; **zhlížet se v ~e** оглеждам се в огледало; **nastavit někomu (před oči) ~o a** поставя огледало пред (очите на) някого **б)** *прен.* показва, разкрива на някого истинския му образ; ~**o zašlo** огледалото потъмня; **rovinné, sférické, duté, vyduté, parabolické ~o** *физ.* плоско, сферично, изпъкнало, параболично огледало; **hlavní ~o** *авиаци.* главно огледало; **lodní ~o** *мор.* транец; **uhlové ~o** *специ.* (лъснат, чист) като огледало; **boty má jako ~o** обувките му лъщят като огледало **2. прен.** предмет, подобен на огледало: ~**o rybníka** огледало, огледална повърхност на езеро

zrcadlovín|a, -y *ж. метал.* огледален чугун
zrcadlovk|a, -y *ж. фотогр.* рефлексен/рефлекторен фотоапарат

zrcadlov|ý, -á, -é 1. огледален: ~**á plocha** огледална повърхност; ~**ý sál** огледална зала, зала с огледала; ~**é bludiště** огледален лабиринт; ~**ý fotografický přístroj** рефлекторен фотоапарат; ~**ý obraz** *физ.* огледален образ; ~**é sklo** *сткл.* огледално стъкло **2.** огледален; който е подобен на огледало: ~**ý lesk** огледален блясък; ~**ý otisk** *полигр.* огледален отпечатък

zrcátk|o, -a *ср.* огледалце: **kapesní ~o** джобно огледалце; **zpětné ~o (u motorového vozidla)** огледало за обратно виждане (на моторно превозно средство); ~**a na kalhotách** *разг. експр.* излъскани места по панталон(и)

zrecidiv|ovat [-du-], -uji/разг. -uju *св. 1. (co)* рецидивирам, повторя (*престъпление, простъпка и под.*): **po propuštění mnozí často ~ují** след освобождането от затвора много от тях ще повторят престъпленията си **2. третол. -uje** *мед.* рецидивира, повтори се (*за болест и под.*): **nemoc ~ovala** болестта рецидивира

zredig|ovat [-du-], -uji/разг. -uju *св. (co)* (из)редактирам (*нещо*): ~**ovat rukopis, článek** изредактирам ръкопис, статия

zreduk|ovat, -uji/разг. -uju *св. (co)* редуцирам, намаля, съкратя (*нещо*): ~**ovat počet časopisů** намаля броя на списания; ~**ovat výrobu** съкратя, намаля производство; ~**ovat rozpočet** съкратя, *разг.* ореща бюджет; ~**ovat na nulu** редуцирам, сведа до нула

zreform|ovat, -uji/разг. -uju *св. (co)* реформирам, преустрой (*нещо*); извърша реформа, преустройство (*на нещо*): ~**ovat školství, soud-**

- nictví** реформирам учебно дело, съдебна система
- zregul|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** регулирам (нещо); извърша регулация (на нещо): **~ovat přívod plynu** регулирам подаване на газ; **~ovat plamen hořáku** регулирам пламък на горелка; **~ovat ceny** регулирам цени; **~ovat řeku** извърша регулация на река
- zrekapitul|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** рекапитулирам (нещо); извърша рекапитулация, направя общ извод, равнометка (на нещо): **~ovat (si) výsledky** направя рекапитулация на резултати
- zrekonstru|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** 1. реконструирам, преустрой (нещо): **~ovat stavbu** направя реконструкция на постройка 2. реконструирам, възстановя, възпроизведа (нещо) в предишния му вид: **~ovat most** реконструирам, възстановя мост
- zrekre|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (со)** почива си, отпочива си (обикн. за по-дълго време): **~ovat se o dovolené** почива си през отпуската, по време на отпуската
- zrelax|ovat, -uji/разг. -uju св. 1.** релаксирам (се), възстановя кондичията, състоянието (си) *и под.*; *разг.* дойда на себе си: **vyluštím křížovku a úplně ~uju** ще реша една кръстословница и напълно ще се възстановя, ще дойда на себе си 2. (со) релаксирам (нещо), направя релаксация (на нещо): **svalstvo řádně protřepeme a ~ujeme** хубаво ще раздвижим и ще релаксираме мускулите
- zrenov|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** обновя (нещо): **~ovat divadlo, byt** обновя театър, жилище
- zrentgen|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co)** прегледам (някого, нещо) на рентген: **~ovat nemocného** прегледам на рентген болен; **~ovat plíce a) b)** направя рентгенова снимка на бели дробове
- zreorganiz|ovat [-пу-], -uji/разг. -uju св. (со)** реорганизирам, преустрой (нещо); направя реорганизация, преобразуване (на нещо): **~ovat výrobu** преустрой, реорганизирам производство; **~ovat akciovou společnost** реорганизирам акционерно дружество
- zreset|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** комп. рестартирам (компютър и под.): **~ovat počítač** рестартирам компютър
- zrestitu|ovat [-sty-], -uji/разг. -uju св. (со)** 1. реституирам (нещо); върна (имущество) на предишен собственик: **~ovat obytné domy** реституирам жилищни сгради 2. реституирам си, върна си (имущество и под.): **~ovala činžák** тя си върна, тя си реституира кооперацията
- zrestart|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** рестартирам (компютър и под.): **~ovat počítač** рестартирам компютър
- zrestaur|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** реставрирам (нещо), възстановя (нещо) в предишния му вид: **~ovat starobylý palác** реставрирам старинен дворец; **po válce ~oval dům po matce** след войната той възстанови наследената от майка си къща (в предишния ѝ вид)
- zrestaur|ovat se, -uji se/разг. -uju se св.** възстановя се, постигна предишно състояние: **po válce se země rychle ~ovala** след войната страната бързо се възстанови
- zrevid|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** ревизирам (нещо); извърша ревизия, проверка (на нещо): **~ovat pokladnu, účty** ревизирам каса, сметки; **~ovat činnost organizace** извърша проверка на дейността на организация; **~ovat usnesení** ревизирам, поправя (съдебно) решение
- zrevolucion(iz)|ovat [-пу-], -uji/разг. -uju св. (koho, co)** революционизирам (някого, нещо): **~ovat mládež** революционизирам младежта
- zrevolucion(iz)|ovat se [-пу-], -uji se/разг. -uju se св.** революционизирам се: **dělníci se ~ovali** работниците се революционизираха
- zrezavěl|ý, zrezivěl|ý, -á, -é** ръждясал: **~ý plech** ръждясала ламарина
- zrezav|ět, zreziv|ět, zrez(ov)|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** ръждясам: **hřebík ~ěl** пиронът ръждяса; **jeho vůle ~ěla** *прен. експр.* волята му отслабна
- zrezn|ovat, -uji/разг. -uju св.** примиря се, откажа се: **když viděl beznadějnost situace, ~oval** когато видя безнадеждността на ситуацията, той се примири
- zrichtovat** *вж. zrychtovat*
- zrnat|ý, -á, -é** зърнист; зърнест: **~á pšenice** зърнеста пшеница; **~é rostliny** зърнодайни растения
- zrněn|í, -í ср. 1.** калибър (на зърна и под.) 2. *спец.* гранулиране 3. *полигр.* растер
- zrn|í, -í ср. събир.** зърно: **pytel ~í** чувал (със) зърно; **nasypat drůbeži ~í** (на)сипа зърно на домашни птици
- zrníč|k|o, -a ср. умал. експр.** зрънце, зърнѐнце
- zrnitost, -í ж. спец.** зърнометричен състав; зърненост
- zrnit|ý, -á, -é 1.** зърнист, зърнест; който е на зърна, на бобчета: **~á látka** плат на бобчета; **~ý povrch kamene** зърниста повърхност на камък; **~ý sníh, led** *метеор.* фирн 2. *спец.* зърнест; гранулиран: **~á hornina** зърнест минерал; **~á hnojiva** гранулирани торове
- zrnk|o, -a ср. умал. 1** зрънце: **~o hrachu** грахово зрънце; **makové ~o** маково зрънце; **~o písku** пясъчинка; **~o soli** зрънце сол 2. *прен.* зрънце,

пѣнѣжѣ **hřivo**
písku (v moři) като зрънце пясък в морето
 съм; дрѣбен, незабележим съм; **v/na tom není**
ani ~o pravdy в това няма и капчица истина
zrnkový, -á, -é който е на зърна: **~á káva** кафе на
 зърна

zrn|o, -a *ср.* **1.** зърно: **pšeničná ~a** пшенични
 зърна; **~a kukuřice** царевични зърна; **kávová**
~a зърна кафе; **hořčičné ~o** синापено зърно; **~a**
hroznů зърна грозде; гроздови зърна; **~a ry-**
bízu зърна фрѣнско грозде; **vydrolit ~a z klasu**
 изроня зърната от (житен) клас; **oddělit ~o od**
plev *прен.* отдѣля зърното от плевата, ценното
 от безполѣзното; **ani ~o nazmar!** *публ.* нѣто
 едно зърно на вѣтъра! **2.** *сѣбир.* зърно, зърнени
 храни: **dva pytle ~a** два чувала зърно; **boj o ~o**
публ. борба за (наврѣменно) прибиране на
 зърното, на реколтата **3.** зърно, зрънце; нѣщо,
 подобно на зърно: **~o písku** песчѣинка; **~o zlata**

зѣрно **жѣто**
4. зърно, зрънце; нѣщо: **je v něm dobré ~o** в
 него има нѣщо добрѣ, нѣщо ценно, някакво
 добрѣ зрънце; **člověk hrubšího ~a** човек от
 твърдо тѣсто, с груб характер

zrod, -u *м. книж.* зарождање, раждање, *прен.*
 възникване, начало: **~ nové společnosti** възник-
 ване, зарождање на новото общество; **práce je**
ve stadiu ~u работата е в начален етап

zrod|it, -ím *св. (koho, co) книж.* родя (някого, не-
 що) и *прен.:* **matka ~ila dva syny** майката
 бѣше родила/роди двама синове; **nenávist ~í**
zase nenávist омрзатата ражда, поражда отно-
 во омрза

zrod|it se, -ím se *св. книж.* родя се: **země, kde**
jsme se ~ili земята, където сме родѣни, където
 сме се родили

zrohovatěl|ý, -á, -é вроговѣн; удебелѣн, втвър-
 дѣн от вроговяване; *мед.* кератинизиран: **~á**
kůže вроговѣна, удебелѣна кожа

zrohovatěn|í, -í *ср. мед. ветер.мед.* кератини-
 зация, вроговяване

zrohovat|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/ -í *св.* вроговя-
 ване; втвърди се, удебели се чрез вроговяване:
kůže na patách snadno ~í кожата на петите
 лесно се вроговява, удебелява

zros|it, -ím *св. (co) книж.* орося (нещо): **pot mu**
~il čelo пот ороси челото му

zrosolovat|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/ -í *св.* желира
 се, превърне се в желѣ: **brusinky vařené s**
cukrem ~ějí червѣните боровинки, сварѣни със
 захар, се превръщат в желѣ, желират се

zrovna I *нар. разг.* **1.** тѣкмо сегѣ; точно сегѣ: **~**
jsm ti chtěl volat тѣкмо сегѣ щях да ти звъня,
 да ти се обада по телефона; **je tomu ~ pět let**
 оттогава досегѣ изминаха точно пет години

2. *в съчет.* **~ takový** точно такъв, какъвто;
 точно какъвто; **~ tolik** точно толкова, колкото;
 точно колкото; **~ tak jako...** така, както; както:
má ~ takový kabát jako já той има точно
 такъва палто, каквото и аз; той има също като
 моето палто; палтата ни са съвсѣм еднакви;
mám ~ tolik peněz jako ty имам точно толкова
 пари, колкото (имаш) и ти; **je ~ tak starý jako**
ty той е точно на толкова години, на колкото
 си и ти; той е точно на твоите години **3.** *в*
съчет. **~tak, tak ~, ~ to** *разг.* колкото; само:
mám ~ tak na večeri имам колкото за една
 вечеря, само за една вечеря; **té látky je ~ tak**
na sukni платът е колкото за една пола
4. *разг.* точно до; точно край; точно над; точ-
 но под; до самия; край самия; над самия; под
 самия: **~ u lesa** точно до гората; до самата гора;
~ pod okny точно под прозорците; под самите
 прозорци **5.** *разг. експр.* напък; нарочно; тѣй
 и тѣй; така и така; всѣ едно: **a ~ tam půjdu**
 напък, нарочно, всѣ едно ще отида там; **a ~ to**
neudělám напък пѣкъ няма да го направя; **(a) ~**
ne! има да чакаш! нѣ пѣкъ!

zrovna II *част. разг.* **1.** именно, точно, тѣкмо:
~ proto tam musí jít именно поради това,
 точно за това той трябва да отиде там; **proč**
to dal ~ jí? защо го е дал точно на нея? **mám**
toho ~ dost стига толкова; омрзена ми вѣче
2. *с отриц.* нѣ съвсѣм, *разг.* нѣ баш: **nevypadá**
~ dobře не бих казал(а), че изглѣжда добрѣ;
 съвсѣм не изглѣжда добрѣ; **není ~ hrdina** не
 мога да кажа, че е герой; *разг.* баш герой не ѣ;
nemám z toho ~ radost не мога да кажа, че
 много се радвам на това; *разг.* баш да се рад-
 вам, не сѣ радвам на това; **nebyl ~ ochotný** не
 може да се каже, че бѣше много услужлив;
půjdeš nakoupit? – **to** ~ ще напазаруваш ли?
 – ами; как ли пѣкъ нѣ; дѣма да не става; в ни-
 какъв слѣчай; има да чакаш **3.** направо: **to je ~**
skandál това е направо скандал; **~ se ho lekla,**
jak vypadal тя направо се изплаши, като го
 видя как изглѣжда; **~ zázračný lék** направо
 чудотворно лекарство

zrovnoprávněn|í, -í *ср.* постигане на равнопра-
 вие; изравняване на права; еманципиране:
bojovat za ~í církve evangelické s katolickou
 боря се за постигане на равноправие между
 протестантската и католическата църква

zrovnoprávn|it, -ím *св. (koho, co)* изравня пра-
 вата (на някого, на нещо); направа равноправ-
 ни (много хора, много неща): **~it ženu** еман-
 ципирам жената; **~it všechny občany** направа
 равноправни всѣчки граждани; дам равни
 права на всѣчки граждани

zrovnoprávn|ovat, zrovnopravn|ovat, -uji/разг.

-**uju** *несв.* (кого, со) изравнявам правата (на някого, на нещо); права равноправни (много хора, много нещо)

zrozen|í, -í *ср. книж.* раждане, рождение: **místo** ~í месторождение; ~í **státu** *прен.* възникване на държава

zrozen|ý, -á, -é *книж.* роден

zručně *нар.* сръчно, ловко, изкусно: ~ **plete** плетё сръчно

zručnost, -i *ж.* сръчност, ловкост, изкусност: **nabýt v práci** ~í придобия сръчност, ловкост в работата си

zručn|ý, -á, -é сръчен, ловък, изкусен: ~ý **frézař** сръчен фрезист; ~á **písařka** сръчна машинистка; ~ý **ve střelbě** изкусен в стрелбата; **mít ~é ruce** ймам сръчни, ловки ръце

zrůd|a, -y *ж. 1.* изрод, урод: **lidská ~a** (човешки) изрод; **zvířecí ~a** животински урод *2. прен. нейор.* изверг, чудовище, страшилище: **gestapácká ~a** гестаповско чудовище

zrudl|ý, -á, -é почервенял, зачервен: **oči ~é pláčem** зачервени от плач очи

zrudně *нар.* уродливо, изродено: ~ **vyvinutý** уродливо развит, ненормално развит

zrudnost, -i *ж.* уродливост: ~ **válku** уродливост на войната

zrud|nout, -nu *св.* почервеня, изчервя се: ~**nout rozčilením** почервеня от яд; ~**la jako mák** тя пламна, почервеня като мак; ~**nout jako krocán** почервеня като пъяк

zrudn|ý, -á, -é уродлив, изроден; ненормално, деформирано развит: ~ý **tvor** уродливо създание; **srnec se ~ým paroží** срндак с ненормално развити рога; ~ý **cit** уродливо, изродено чувство; ~é **individu** изрод, урод

zruinovan|ý, -á, -é *разг.* съсипан, разрушен, унищожен; който е превърнат в руина, в развалина: ~é **hospodářství** съсипано стопанство, съсипана икономика; ~ý **člověk** съсипан човек; човек-развалина

zruin|ovat, -uji/разг. -uju *св.* (кого, со) *разг.* съсипа, разруша, унищожа (някого, нещо); превърна (някого, нещо) в развалина, в руина: ~**ovat někoho finančně** съсипа, унищожа някого финансово; ~**ovat si zdraví** съсипа си здравето

zrušen|í, -í *ср. 1.* премахване, отменяне, отмяна: ~í **poddanství** отмяна, премахване на крепостничеството *2.* закриване, затваряне: ~í **podniku** закриване на предприятие, на завод *3.* анулиране, прекратяване: ~í **smlouvy** анулиране, прекратяване на договор

zrušen|ý, -á, -é *1.* отменен, анулиран, прекратен *2. разг. експр.* унищожен, разрушен, разсипан, разбит (за предмет): **vůz byl úplně ~ý**

колата беше напълно унищожена, съвсем разбита *3. разг. експр.* съсипан, смъзан, изтощен, капнал, разбит (за човек): **po práci byl ~ý** след работа той се чувстваше, той беше капнал, съсипан, изтощен

zruš|it, -ím *св.* (со) *1.* затворя, закрива, ликвидирам (нещо): ~**it kláštery** закрива, ликвидирам манастири; ~**it prodeju** затворя, закрива магазин; ~**it noční směny** закрива нощни смени *2. остар.* наруша, престъпя (клетва, обещание и под.): ~**it slovo, slib** наруша дума, обещание; ~**it přísahu** престъпя клетва *3.* отменя, анулирам, прекратя (нещо): ~**it rozsudek, rozhodnutí** отменя присъда, съдебно решение; ~**it nařízení** отменя постановление; ~**it pracovní poměr** прекратя трудово правоотношение; ~**it vkladní knížku** анулирам спестовна книжка *4. разг. експр.* унищожа, разсипа, съсипа, разбива, смъжа (нещо): **dvakrát ~il auto v Mostě** той два пъти е удрял колата в Мост; той два пъти е катастрофирал сериозно с колата си в Мост

zruš|it se, -ím se *св. разг. експр.* съсипа се, изтоща се, капна: ~**it se při tréninku** капна при тренировка

zrušovací, -í, -í който се отнася до отмяна, до прекратяване, до анулиране: ~í **výměr** отменително постановление

zruš|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (со) *1.* затварям, закривам, ликвидирам (нещо): ~**ovat obchody, továrny** затварям, закривам магазини, фабрики *2.* отменям (нещо): ~**ovat výnosy, nařízení** отменям наредби, постановления

zrůžov|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св.* порозове, стане розов: **její tvář ~ěla radostí** лицето ѝ порозовя от радост; **cibulku dáme na tuk ~ět** запържваме лука, докато порозове

zrychleně *нар.* ускорено, учестено: ~ **dýchat** дишам учестено

zrychlen|í, -í *ср. физ.* ускорение: **dostředivé ~í** центростремително ускорение; **odstředivé ~í** центробежно ускорение; **gravitační, zemské ~í** гравитационно, земно ускорение

zrychlen|ý, -á, -é *1.* ускорен: ~é **tempo hry** ускорено темпо на игра; ~ý **vlak** бърз влак; ~ý **technický pokrok** ускорен технически прогрес; ~ý **tep** *мед.* учестен пулс; ~é **dýchání** *мед.* учестено дишане *2. физ.* ускорителен: **(rovnoměrně) ~ý pohyb** (равномерно) ускорително, равноускорително движение

zrychl|it, -ím *св.* (со) ускоря (нещо); направа (нещо) по-бързо: ~**it tempo hry** ускоря темпо на игра; ~**it dopravu** направа транспорт по-бърз; ~**it oběh zboží** ускоря стокооборот **zrychl|it se, третол. -í se** *св.* ускори се, стане по-

бърз: **životní tempo se ~ilo** темпът на живота се ускори; **tep se mu ~il** мед. пулсът му се учести

zrychl|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) ускорявам (нещо); правя (нещо) по-бързо: **~ovat kroky, tempo hry** ускорявам крачки, ускорявам темпо на игра; **~ovat oběh peněz** ускорявам парично обращение

zrychl|ovat se, третол. -uje se неск. ускорява се, става по-бърз: **tempo výroby se -uje** темпът на производство се ускорява

zrychl|ovat, zricht|ovat, -uji/разг. -uju св. остар. разг. **1.** (со) приготвя, подготвя, наредя (нещо): **~ovat si všecko na cestu** приготвя си всичко за път **2.** (кого, со) експр. подредя лошо (някого); напраща (нещо нередно, лошо): **tak ho ~jeme, že se ani nepozná** така ще го подредим, така ще му размажем физиономията, че няма да може да се познае; **ty děti to tu ~ovaly!** каквo са напращали тук децата! какъв хаос са забъркали тук децата!

zryt, zryji/разг. zryju св. (со) **1.** прекопая (нещо): **~ záhon, zahradu** прекопая леха, градина **2.** прен. набраздя, белēja (нещо) с рѐзки и под.; остава рѐзки, бѐлези (по нещо): **čelo zryté vráskami** набраздено от бръчки чѐло; **stromy jsou zrytéblesky** дърветата са белязани от светкавици

zrzavě нар. рѐждиво, рѐжко, червеникаво (за цвят): **~ hnědý** рѐждивокафѐв, червеникаво кафѐв

zrzav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í неск. става рѐждив, рѐж, червеникав (на цвят): **vlasý jí ~ějí** косата ѝ става рѐжа; косата ѝ придобива рѐждив, червеникав цвят

zrzav|ý, -á, -é рѐждив, рѐж, червеникав (за цвят): **~á liška** червеникава, рѐжа лисица; **~ý kluk** рѐжко момчѐ

zrz|ek, -ka м. **1.** червенoкoско; червенoкoс, рѐж човек **2.** живoтно с рѐжа кoзина

zrzka|a, -y ж. **1.** червенoкoска; червенoкoса, рѐжа жена **2.** жѐнска на живoтно с рѐжа кoзина

zřasen|ý, -á, -é нагънат, надиплен, набран: **~á látka** набран плат

zřas|it, -ím св. (со) нагъна, надипля, набѐра (плат и под.): **~it záclony** нагъна, надипля пердѐта; **~it volánek k šatům** набѐра воланчѐ към рoкля

zředě|n|í, -í ср. разредждане

zředě|n|ý, -á, -é разреден: **~ý vzduch** разреден въздух; **~ý roztok** хим. разреден разтвор

zřed|it, -ím св. (со) разредя (нещо): **~it omáčku** разредя сос; **~it mléko vodou** разредя мляко с вода; **~it roztok** хим. разредя разтвор

zřed|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) разредждам (нещо)

zřejmě I нар. очевидно, ясно, явно: **což to nedá-**

vám najevo dost ~? нима не го показвам достатъчно ясно? нима не (ми) личи достатъчно ясно?

zřejmě II част. очевидно, несъмнено, без съмнение: **~ to neviděl rád** без съмнение, не му беше приятно да вижда това; **mráz mu ~ nevadil** студът очевидно не му прѐчеше

zřejm|ý, -á, -é **1.** очевиден, ясен, явен, видим, несъмнен: **~á pravda** очевидна, несъмнена истина; **~á záminka** явен претѐкст; **mít ~ou převahu** ймам очевидно, явно надмoщие; **~ý rozdíl** очевидна рѐзлика; **jde o ~ou vraždu** става дѐма за несъмнено убийство; **je ~é/~o, že...** ясно е, очевидно е, че ... **2.** явен, открит, очевиден: **~é sympatie** явни, открити симпатии

zřeknout se, zřici se, разг. zřít se, zřeknu se св. (кого, чѐхо) откажа се, отрѐка се (от някого, от нещо): **~ se funkce, dědictví, výhod** откажа се от пост, от наследство, от привилѐгии; **otec se zřekl syna** бащата се отрѐче от синѐ си

zřen|í, -í ср. книж. остар. oглед, съображение: **mít ~í k souvislostem** взѐмам предвид взаимовръзките, взаимоотношенията между нещата; **bez ~í k času** бѐз oглед на времето, независимо от времето

zřeřav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. разжѐри се, превѐрне се в жѐр, запламти в червѐно: **uhlíky v ohništi ~ěly** въглените в oгнищѐто се разжѐриха, превѐрнаха се в жѐр

zřetel, -e м. **1.** съображение, съобразяване; oглед; внимание: **sociální ~e** социални съображения; **~ na posluchače** съобразяване с аудитoрията, със слушателите; **mít někoho, něco na ~í** взѐмам, ймам предвид някого, нещо; **mít, vzít, obracet na něco** ~ съобразявам се с нещо; **nepusťit něco ze ~e** не изпускам нещо от внимание **2.** положение, основание: **politické, umělecké, zásadní ~e** политически, художествени, принципи положения **3.** в съчет. **se zřetelem k (čemu) като предлог с дат., se zřetelem na (co) като предлог с вин.** с oглед (на нещо): **se ~em k potřebám celku** с oглед (на) нѐждите на обществoто; **se ~em na polehčující okolnosti se stanoví...** с oглед (на) смѐкчѐващите винѐта обстоятелства се определя... **4.** в съчет. **bez zřetele k (čemu) като предлог с дат., bez zřetele na (co) като предлог с вин.** независимо от нещо; бѐз oглед на нещо: **bez ~e k uvedeným okolnostem** независимо от посoчениите обстоятелства; **provést něco bez ~e na uvedená fakta** извѐрша нещо независимо от посoчениите факти, бѐз да се взѐмат предвид посoчениите факти

zřetelně нар. **1.** ясно, отчетливо: **mluv ~** говори ясно; **~ psát** пиша четливо; **bylo slyšet ~, že někdo volá o pomoc** чѐ се ясно, отчетливо, че

някой вика за помощ **2.** ясно, понятно, разбираемо: **vykládat** ~ обяснявам ясно, разбираемо
zřetelnost, -i ж. **1.** ясност, яснота, отчетливост: ~ **rukopisu** четливост на ръкопис **2.** яснота, понятност, разбираемост: ~ **výkladu** понятност, разбираемост на изложение, на обяснение
zřeteln|ý, -á, -é 1. ясен, отчетлив, явен, видим: ~ **ý nápis** четлив надпис; ~ **é volání o pomoc** отчетлив, ясно чуваш се вик за помощ; ~ **á výslovnost** ясно, отчетливо произношение; **mezi oběma je ~ý rozdíl** между двамата има, съществува явна, видима разлика **2.** ясен, понятен, разбираем: ~ **ý výklad** ясно, понятно изложение, обяснение
zře|zat, -žu/-zám|книж. -ži св. 1. (co) нарежа (нещо); обработя (нещо) чрез нарязване: ~ **zat kmeny na prkna** нарежа стволите на дървета на дъски **2.** (koho – вин.) разг. експр. напердъша, ступам (някого): **táta ho ~zal, protože lhal** баща му го напердъша, защото лъжеше; **kritika film ~zala** прен. критиката размаза, разбий филма
zřícení|í, -í ср. 1. срътуване, падане: ~ **í letadla** падане на самолет; ~ **í říše římské** падане, рухване, прен. крах на Римската империя **2.** спец. срътуване, обрушване
zřícení|jna, -ny ж. 1. обикн. мн. **zřícení|ny, -n** развалини, руини: ~ **ny pevnosti** развалини на крепост; **město leželo v ~nách** градът лежеше в развалини **2.** *книж.* развалина; гръхнал, изнемощял човек: **je z něho jen ~na** той се е превърнал в развалина
zřícení|ý, -á, -é съборен, срутен, паднал, рухнал: ~ **ý dům** срутена, рухнала къща
zřící se, zřít se вж. **zřeknout se**
zříd|it, -ím св. 1. (co) направа, построй (нещо): ~ **it u domu zahradu** направа градина край къщата; ~ **it kulturní dům** направа, построй културен дом; ~ **it novou prodejnu** открия, отвори нов магазин **2.** (co) основа, създам (нещо): ~ **it divadelní spolek** създам театрален кръжок; ~ **it sportovní klub** основа спортен клуб **3.** (co, koho) експр. наредя лошо (нещо, някого); докарам, доведа (нещо, някого) до лошо състояние: **slepice ~ily záhon** кокотките разровиха, изпотърпаха, унищожиха лехата; **tys tu knihu pěkně ~il** направил си книгата на парцал; **ve rvačce ho hezky ~ili** така го ступаха, че не сè познаваше човек ли е; в бôя му смениха физиономията, добре го подредиха
zříd|it se, -ím se св. експр. подредя се лошо; изпадна в лошо състояние: **při havárii se zle ~il** при катастрофата здраво място не остана по него; при катастрофата той беше безоз-

бразен; **v hospodě se tak ~il, že spadl pod stůl** в кръчмата той се напи така, че падна под масата
zříd|ka нар. рядко; само понякога: **stává se to velmi** ~ това се случва много рядко; **chodí k nám jen** ~ идва при нас рядко, само понякога
zříd|kakde, zříd|ka kde нар. *местоим.* на малко места; тук-тамè; само някъде: **tato rostlina se vyskytuje** ~ това растение е рядко, среща се на малко места
zříd|kakdo, zříd|ka kdo *местоим.* малко хора; малцина; само някои (хора): **to by ~ udělal** малцина ще направят това; ~ **přišel na návštěvu** малко хора идваха на гости
zříd|kakdy, zříd|ka kdy нар. *местоим.* рядко; в много редки случаи; само понякога; *разг.* от дъжд на вятър: **to se mi stane jen** ~ това ми се случва много рядко, *разг.* от дъжд на вятър
zříd|lo, -a ср. книж. извор: **léčivá horká ~a** лечебни, целeбни горещи (минерални) извори; **pít vodu přímo ze ~a** пия вода направо от извора
zříd|nout, zříd|nout, третол. -ne св. проредeе, оредeе, разреди се: **mlha ~la** мъглата се разреди, прореди; **les kácením ~ne** гората се разрежда чрез сечене; **vlasý mu ~ly** косата му ореди
zřík|at se, -ám se *несв. (čeho, koho)* откъзвам се, отричам се (от нещо, от някого): ~ **at se dědictví** откъзвам се от наследство; ~ **at se všech výhod** откъзвам се от всички изгоди, от всички привилегии
zřít, zřím *несв. книж. остар. 1.* (koho, co) съзирам, виждам (някого, нещо): ~ **v dálce člověka** съзирам в далечината човек **2.** гледам, поглеждам: ~ **z okna ven** гледам, поглеждам през прозореца; ~ **do dálky** гледам в далечината **3.** (koho, co) представям си, виждам мислено (някого, нещо): **v duchu zřím matku** представям си, виждам мислено майка си
zřítelnic|e, -e ж. книж. зеница: **zúžení, rozšíření** ~е *анат.* стесняване, разширяване на зеницата
♦ **zřít|it se, -ím se св. експр.** отиди си отиди
го като зеницата на окото си; **je ~í mého oka** тя е най-скъпото нещо за мен
zřít|it se, обикн. третол. -í se св. 1. падне, сгромоляса се: **letadlo se ~ilo k zemi** самолeтът падна, сгромоляса се на земята; ~ **it se s letadlem** падна, катастрофирам със самолeт; **horolezec se ~il se skal** алпинистът падна от скалите **2.** събори се, срине се, срути се, рухне, падне: **mrakodrap se ~il** небостъргачът се срути, рухна; **všechny jeho plány se ~ily** прен. всичките му планове рухнаха, пропаднаха, провалиха се; ~ **it se do propasti a)** падна в пропаст б) прен. сполети ме нещастие

zřízenec, **-ce** *м.* служитель, служащ; **poštovní** ~**ec** пощенски служитель; пощенец; **železniční** ~**ec** служитель по железниците, железничар

zřízen|í, **-í** *ср.* устройство, уредба, система, стрѝй (на общество): **krajské** ~**í** система от органи на областното самоуправление; областно административно устройство; ~**í obcí, měst** административно устройство на общини, на градове; **rodové** ~**í** родова задрѝга, родово общество; **hospodářské, sociální** ~**í** *икон.* стопанска, социална система; **státní** ~**í** *полит.* държавно устройство

zřízenkyn|ě, **-ě** *ж.* служителька, служаща

zřízen|ý, **-á, -é** **1.** направен, построен: **nově** ~**á autobusová linka** новооткрита автобусна линия **2.** основан, създаден: **dávno** ~**ý sportovní klub** отдавна създаден спортен клуб **3. експр.** който е докаран до лошо състояние; който е в лошо състояние: **po havárii byl řidič strašně** ~**ý** след катастрофата шофьорът беше съвсем обезобразен; ~**ý pod obraz** *разг.* кър-кютюк пиян

zříz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** правя, построявам (*нещо*): ~**ovat parky, cesty** правя, построявам паркове, пътища **2.** основавам, създавам, организирам (*нещо*): ~**ovat jazykové kurzy** организирам езикови курсове; ~**ovat sportovní organizace** основавам, създавам спортни организации; ~**ovat nové časopisy** основавам нови списания

zsinat *вж.* **zesinat**

zšedlý, zšednout *вж.* **zešedlý, zešednout**

zšíří *нар. остар.* на ширина, с ширина: **stavení ~ dvaceti kroků** пострѝйка два̀йсет крачки на ширина; пострѝйка с ширина два̀йсет крачки

ztát, третол. **ztaje** *св.* стопи се, разтопи се: **na slunci sniř brzo ztál** снегът скоро се стопи на слънце

ztaven|ý, **-á, -é** стопен, разтопен: ~**é železo** разтопено желязо

ztéci, zteчу/книж. zteku *св. (со) книж.* **1.** изкача (*нещо*): ~ **vrchol hory** изкача връх на планина; ~ **výšiny vědy** *прен.* достигна висините на науката; постигна успехи в науката **2. и остар.** превзема (*нещо*) с атака: ~ **pevnost** превзема крепост с атака, с щурм

zteč, -e *ж.* щурм, атака, пристъп: **dobýt pozice** ~**í** превзема, завзема позиции с щурм; **diváci brali pokladnu** ~**í** *прен.* зрителите щурмуваха касата, превземаха касата с щурм

ztechnizovan|ý, **-á, -é** технизиран: ~**ý život** технизиран живот

ztechniz|ovat, -uji/-uju *св. (со)* технизирам (*нещо*): ~**ovat zemědělství** технизирам селско стопанство

zték|at, -ám *несв. (со)* щурмувам (*нещо*); превземам (*нещо*) с атака, с щурм: ~**at hradby** щурмувам укрепление, превземам укрепление с щурм

ztekucen|í, ztekucován|í, -í *ср. спец.* втечняване, разтопяване, стопяване

ztekucen|ý, **-á, -é** *спец.* втечен, разтопен, стопен

ztekuc|ovat, -uji/-uju *несв. (со)* втечнявам, разтопявам, стопявам (*нещо*); довеждам, привеждам (*нещо*) до точно състояние: ~**ovat beton, sádru** привеждам бетон, гипс в точно състояние

ztělesněn|í, -í *ср.* олицетворение, възплъщение, персонификация: ~**í zla** възплъщение на злото

ztělesněn|ý, **-á, -é** олицетворен, възплътен, персонифициран: ~**á krása** възплътена красота; самата красота; **je** ~**á dobrota** то̀й/тя е самата доброта, възплъщение на добротата

ztělesn|it, -ím *св. (со)* **1.** възплътя, олицетворя, персонифицирам (*нещо*): ~**it svou představu v díle** възплътя представата си в произведение **2.** пресъздам, изиграя (*нещо*): **herečka nezapomenutelně** ~**ila postavu** актрисата пресъздаде образа по незабравим начин

ztělesn|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** възплъщавам, олицетворявам, персонифицирам (*нещо*): ~**ovat svými obrazy ducha doby** олицетворявам с картините си, с образите си духа на времето **2.** пресъздавам, изигравам (*нещо*)

ztemněl|ý, **-á, -é** притъмнял; потъмнял: ~**é hlediště** притъмняла (зрителна) зала; **hlas** ~**ý dojetím** *прен.* глѝх, приглушен от вълнение глас

ztemněn|í, -í *ср.* притъмняване, потъмняване

ztemn|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í *св.* притъмнее, потъмнее: **místnost** ~**ěla** в стаята стана тъмно; стаята притъмня; **barvy obrazu časem** ~**ěly** с времето боите, цветовете на картината потъмняха; **jeho hlas** ~**ěl** *прен.* гласът му спадна

ztemn|ět se, безл. -í se, 3. мн. -ějí/-í *св. рядко* притъмнее: ~**í se** ще притъмнее; ~**ělo se jí před očima** притъмня ѝ пред очите

ztenč|it, -ím *св. (со)* изтъня (*нещо*); направа (*нещо*) тънко, по-тънко; отнема (*от нещо*); намаля (*нещо*): ~**it lařku** изтъня лѝтвичка; ~**it vrstvu nátěru** изцѝкля пласт боя

ztenč|it se, третол. -í se *св.* **1.** изтъни се, изтънее; стъне (п̀о)-тънък: **potůček se náhle** ~**il** пот̀очето изведнѝж изтъня **2.** намали се, намалѝе: **počet diváků se** ~**il** бр̀оят на зрителите намаля; **mé zásoby se** ~**ily** запасаите ми намаляха

ztenč|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* *разг.* изтънявам (*нещо*); правя (*нещо*) тънко, по-тънко; отнемам (*от нещо*); намалявам (*нещо*): ~**ovat dávky** намалявам, орязвам да̀жби, порции; ~**ovat zásoby** намалявам запасаи

ztenč|ovat se, *третол.* **-uje se** *несв.* **1.** изтънява (се); става (по)-тънък: **kůra stromu se ~ovala** кората на дървото изтъняваше **2.** намалява (се): **zisky se ~ují** печалбите (се) намаляват; **počet odběratelů se ~oval** броят на абонатите намаляваше

ztepat, -ul/-ám *св. (koho, co) остар. книж.* **1.** напердъша, стъпам, набия (някого, нещо): **~at někoho do krve** стъпам някого до кръв **2. прен. експр.** наръжа, скастрия (някого, нещо); подложка (някого, нещо) на остра критика: **~at své odpůrce v novinách** наръжа, скастрия противниците си във вестник; **~at nesvědomitost** подложка на остра критика недобросъвестността

ztepile *нар.* напето: **~ kráčet** пристъпвам, крача напето, изправено

ztepilost, -í *ж.* снажност, напестост

ztepilý, -á, -é снажен: **~ý jinoch** снажен юноша; **~á postava** снажна фигура

ztepl|at, *третол.* **-á, ztepl|et**, *третол.* **-í** *св.* стопли се, затопли се: **voda ve džbánu ~ala** водата в стъмната се стопли; **vzduch ~al/~el sluncem** въздухът се стопли, затопли се от слънцето; **nálada ~á/~í** *прен.* настроението ще се повиши

zteroriz|ovat, -uji/разг. -uju *св. (koho, co)* подложка на терор (някого, нещо): **~ovat část voličů** подложка на терор част от избирателите; **~ovat tisk** подложка пресата на терор

zteřelý, -á, -é *остар. диал.* изгнил, прогнил, изтълял: **~ý žebřík** изгнила (подвижна) стълба

zteř|et, *третол.* **-í, 3. мн. -ejí/-í** *св. остар. диал.* изгние, прогние, изтлее: **krov už dávno ~el** гредите на покрива отдавна са изгнили

ztěžka *нар. книж.* тежко, трудно, с усилие: **dveře se ~otvíraly** вратата се отваряше трудно, тежко; **jde to ~** работата върви трудно

ztěžk|nout, *обикн. третол.* **-ne** *св.* натежи, натежее, стане (по-)тежък: **nohy mu ~ly a nemohl dál** краката му натежаха и той не можеше да продължи; **po pivu hlava ~ne** от бирата главата натежава; **vzduch horkem ~l** стана задъшно; въздухът натежа от горещина

ztěž|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co; komu co)* утежнявам, затруднявам, усложнявам (нещо; нещо на някого): **mráz ~oval práci** студът затрудняваше работата; **ne~ujme si život!** нека (да) не си усложняваме живота!

zticha *нар.* **1.** тихо: **bud' ~!** млъкни! мълчи! пази тишина! **2.** тихомълком; без шум: **své odpůrce odstranil** ~ той отстрани противниците си тихомълком, без много шум

ztichl|ý, -á, -é притихнал, стихнал, затихнал, утихнал; замлъкнал: **~é hlediště** притихнала, замлъкнала (зрителна) зала

ztich|nout, -nu *св.* притихна, стихна, затихна,

утихна; замлъкна: **sál ~l v očekávání** залата притихна, притай дъх в очакване; **staré spory ~ly** старите спорове затихнаха, стихнаха; **ulice ~la** улицата утихна; **děti konečně ~ly** най-накрая децата утихнаха, умириха се

ztichoučka, ztichounka *нар.* тихичко: **~ zavřít dveře** тихичко затворя врата

ztiš|it, -ím *св. (co, koho)* **1.** приглуша, намаля, понижа (звук и под.; гласа, шума и под. на нещо, на някого): **~it hlas** приглуша, сниша глас; **~it hluk stroje** понижа, намаля шум на машина **2.** укротя, успокоя (нещо, някого); уталожя (нещо): **lék ~il bolest** лекарството успокоя болката; **~it hlad** наситя се, уталожя глад си; **~it svůj hněv** укротя гнев си; **~it vášně** успокоя, уталожя страст

ztiš|it se, *обикн. третол.* **-í se** *св.* **1.** притихне, стихне, утихне, затихне: **hlediště se ~ilo** залата утихна, притихна; залата потъна в тишина; **hluk se ~il** шумът утихна **2.** утихне, стихне, успокоя се, укротя се, уталожя се: **vítr se ~il** вятърът стихна, утихна; **bolest se ~ila** болката утихна, успокоя се

ztiš|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho, co)* **1.** приглушавам, намалявам, понижавам (звук и под.; гласа, шума и под. на нещо, на някого): **~ovat zpěv** приглушавам пеење **2.** укротявам, успокоявам (нещо, някого); уталожявам (нещо): **~ovat hněv** укротявам гняв

ztiš|ovat se, *обикн. третол.* **-uje se** *несв.* **1.** притихва, стихва, утихва, затихва: **hluk se ~oval** шумът утихваше, затихваше **2.** утихва, стихва, успокоява се, укротява се, уталожва се: **hněv se ~oval** гневът се укротяваше, уталожваше се **ztižený, -á, -é** утежнен, затруднен, усложнен; обременен: **práce pokračovala za ~ých podmínek** работата продължаваше в усложнена обстановка

ztíž|it, -ím *св. (co; komu co)* утежня, затрудня, усложня (нещо; нещо на някого): **mlha ~ila pozorování** мъглата затрудни наблюдението; **~it někomu život** усложня живота на някого **ztlouci, разг. ztlouct, ztluču/книж. ztluku** *св. (co, koho)* набия, натъпам, стъпам, напердъша (нещо, някого): **kočí ztloukl koně** кочияшът нащипа коня/конете; **při rvačce každého ztloukl** като станеше бой, при сбиване той стъпваше всекиго

ztloustl|ý, ztlustl|ý, -á, -é надебелял, напълнял; *разг.* нашишкавял, угоен: **~á postava** надебеляла, напълняла фигура; **ztlustlé stěny buněčné** *бот.* удебелени клетъчни стени

ztloust|nout, -nu *св.* надебелее, напълняе; *разг.* нашишкавее, угоя се: **~la v pase** тя надебеля в талията

ztlumeně нар. 1. приглушено, заглушено, глухо: ~ **promluvit** проговоря с приглушен глас 2. с намалена сила, яркост и под.

ztlumen|ý, -á, -é 1. приглушен, заглушен, глух (за глас, звук и под.): ~ý **zvuk** приглушен звук 2. намален, понижен, приглушен (за светлина, яркост и под.): ~é **světlo** намалена, приглушена светлина; ~é **barvy** убити цветовете

ztlum|it, -ím св. (со) 1. приглуша, заглуша, сниша (звук и под.); намаля, понижа (яркост на цвят и под.): ~it **hlas** сниша, приглуша глас; ~it **světlo** намаля, приглуша светлина 2. поукротя, поусмиря, пообуздя, поизглася (нещо): ~it **spory** поукротя, поизглася спорове; ~it **rozpory** поизглася противоречия 3. в съчет. ~it **míč** спорт. спра, успокоя топка

ztlustlý вж. **ztloustlý**

ztmavě|lý, ztmav|lý, -á, -é потъмнял: **sluncem** ~á **tvář** потъмняло от слънцето лице

ztmav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í, ztmav|nout, третол. -ne св. потъмнее; стәне (по-)тъмен: **vlasý jí** ~ly косата ѝ потъмня; **barvy časem** ~nou с времето бойте, цветовете ще потъмнеят/потъмняват

ztop|it, -ím св. (со) 1. изгоря, употребя (нещо) за отопление: ~it **všechny zásoby uhlí** изгоря, употребя за отопление всички запаси от въглища 2. разг. експр. задигна, свия, открадна, жарг. гѣпя (нещо): ~it **dopis** свия писмо

ztotožněn|í, -í ср. отъждествяване, идентифициране

ztotožn|it, -ím св. (кого, со s kým, s čím) отъждествя, идентифицирам (някого, нещо с някого, с нещо): ~it **dvě různé věci** отъждествя две различни неща

ztotožn|it se, -ím se св. (s kým, s čím) идентифицирам се (с някого); солидаризирам се (с някого, с нещо; с мнението на някого); възприема, потвърдя изцяло (мнението на някого; нещо): ~it **se s románovou hrdinkou** идентифицирам се с героиня на роман; ~it **se s něčím názorem** солидаризирам се с възгледа на някого

ztotožn|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кого, со s kým, s čím) отъждествявам, идентифицирам (някого, нещо с някого, с нещо): **mylně** ~ovat **dvě různé věci** погрешно отъждествявам две различни неща

ztotožn|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (s kým, s čím) идентифицирам се (с някого); солидаризирам се (с някого, с нещо; с мнението на някого); възприемам, потвърждавам изцяло (мнението на някого; нещо): **s tím názorem se ne** ~uji не се солидаризирам с този възглед

ztracen|o, -a ср. в съчет. **do** ~a: **dívat se do** ~a гледам в празното

ztracen|ý, -á, -é 1. загубен, изгубен; изчезнал: ~á **kniha** загубена, изгубена книга; ~á **stopa** изгубена следа; **považovat peníze za** ~é a) смятам, че парите са изгубени, изчезнали са б) смятам, че няма да мога да си възвърна парите; ~é **mládí** изгубена младост; ~ý **čas** загубено, пропиляно време; ~á **bitva** загубена, изгубена битка; ~é **pozice** загубени, изгубени позиции

ztrác|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. (со) загубвам, изгубвам, губя, изпускам (нещо): ~et **z děravé kapsy drobné peníze** губя, изгубвам дребни пари от продрания си джоб 2. (со, кого) губя, изгубвам, загубвам (нещо, някого): ~et **směr plavby** губя курс на плаване; ~et **letadlo z dohledu** губя самолет от погледа си; ~et **stáří zrak** загубвам зрение от старост; ~et **zuby** оставам без зъби; ~et **klid, odvahu, trpělivost** губя, загубвам, изгубвам спокойствие, смелост, търпение; ~et **zájem o práci** губя, загубвам интерес към работата; **život pro ni** ~í **smysl** за нея животът губи смисъл; ~et **smysl pro humor** губя, загубвам чувство за хумор; ~et **pozvolna jmění** постепенно губя имущество; **zlato** ~í **lesk** златото губи, изгубва блясъка си; ~et **mnoho u svých přátel** губя уважението на приятелите си; приятелите ми си развалят мнението

не се овладявам; ~et **půdu pod nohama** губя почва под краката си; изгубвам увереност, сигурност 3. (кого – вин.) изгубвам, загубвам (някого), обикн. поради смърт: **průběhem let** ~et **své přátele** в течение на годините загубвам приятелите си, приятелите ми измират; ~et **dobré spolupracovníky** губя, загубвам добри сътрудници, добри колеги 4. (со) губя, хая, пропилявам (нещо): ~et **čas** губя си, пропилявам си времето; **škoda** ~et **slova** жалко за думите; няма защо да си хабим думите 5. (со на čet, v čet) понасям, претърпявам загуби (от нещо; в нещо); губя (от нещо): ~et **tisíce na zboží** губя хиляди от стока; ~et **na váze** отслабвам; губя (от) теглото си; ~et **jeden zápas za druhým** спорт. губя, проигравам мачовете един след друг; ~et **míč** спорт. губя, изпускам топка (във футбол и под.)

ztrácet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se неск. 1. губя се, загубвам се, изгубвам се: **na každém zájezdu se dítě ~elo** при всяка екскурзия детето се губеше; **brýle se mu stále ~ely** очилата му постоянно се губеха; той постоянно губеше очилата си; **~í se jim stavební materiál** губи им се строителен материал **2.** губя се, загубвам се, изгубвам се, изчезвам, чезна, пропадам: **postavy se ve tmě ~ely** фигурите се губеха, чезнеха в мръка; **stezka se ~í v lese** пътекката се губи в гората; **sníh se na jaře ~í** напролет снегът се топи, изчезва; **úsměv se mu ~el z tváře** усмивката му помръкваше **3.** изчезвам, разг. изпарявам се, изфирявам, омита се: **lidé se zvolna ze schůze ~eji** хората постепенно, един след друг изчезват, изпаряват се от събранието **4. разг. чезна, гасна, вехна, крея, линея: nemocný se den ode dne ~í** болният гасне с всеки изминал ден

ztrápeně нар. измъчено, изтерзано, изтормозено, страдалчески: **tvářit se ~** придавам си страдалчески вид; **vypadat ~** имам страдалчески, измъчен вид

ztrápen|ý, -á, -é измъчен, изтерзан, изтормозен; страдалчески: **je (celý) ~ý** измъчен е, изтормозен е, изтерзан е; **vypadá ~ější než dřívě** изглежда по-измъчен/по-измъчена, по-изтормозен/изтормозена от преди; **~á tvář** страдалческо лице

ztrá|ta, -ty жс. 1. загубване, губене, загуба: **~ta peněženky** загубване, губене на портмонé; **hlásit ~tu dokladů** съобщавам за загубване на документи; **oddělení ~t a náleží** бюрò за загубени вещи; **~ta směru** изгубване на посока; **~ta rodičů** загуба на родители; **~ta paměti, vědomí, rovnováhy** загуба, загубване на памет, на съзнание, на равновесие; **~ta jistého vítězství** загуба на сигурна победа; **utrpět obchodní ~ty** понеса търговски загуби; **~ta času** загуба на време; **~ta míče спорт.** загуба на топка (*във футбол и под.*) **2.** загуба; мн. щети: **~a krve** загуба на кръв; **prodávati se ~tou** продавам на загуба; **~ty vzniklé uhytním dobytku** загуби, щети от измиране на добитък; **~ta rychlosti техн.** загуба на скорост; **~ta výšky техн.** загуба на височина; **~ta tlaku техн.** загуба на налягане; **~ta výkonu техн.** загуба на мощност **3. само мн. ztrá|ty, -t** загуби, щети: **těžké ~ty na lidech a materiále** тежки загуби на хора и техника; **provozní ~ty техн.** експлоатационни загуби; **tepelné ~ty техн.** топлинни загуби

ztrat|it, -ím св. 1. (co, koho) загубя, изгубя, разг. изтървя, изпусна (*нещо, някого*): **~it doklady, klíče** загубя, изгубя документи, ключове; **~it**

někde brýle загубя, изгубя, изпусна някъде очилата си; **~it v tlačenici dítě** изгубя в навалищата детè; **~it někoho z dohledu a)** изгубя някого от погледа си, от очите си **б) прен.** изгубя някого от хоризонта си; не се виждам, не се срещам с някого; **~it směr, cestu** изгубя посока, път; **pes ~il stopu** кучето изгуби, изтървя следа

~it úmyslně губя наизусти (на разказ, на мисъл); **~it půdu pod nohama** изгубя почва под краката си; изгубя увереност, сигурност **2. (koho – вин.)** изгубя, загубя (*някого*), обикн. поради смърт: **~it syna ve válce** изгубя синà си във война; **~it přítele** изгубя приятел поради смъртта му; **~it v mládí oba rodiče** загубя на младини и двамата си родители; **při katastrofě ~ilo život mnoho lidí** при катастрофата загубиха живота си много хора **3. (co)** загубя, изгубя (*нещо*): **~il ve válce nohu** загубя крака си във войната; **~it život** загубя живота си; **~it chuť k jídlu** загубя апетит; **~it vědomí** загубя съзнание; **~it humor** загубя чувство за хумор; **~it čest** загубя честта си; **~it smysl života** загубя смисъла на живота си; **~it řeč** загубя дър-слово; **~it nárok na něco** загубя право на нещо; **~it místo, zaměstnání** загубя службата си, работата си; **letadlo ~ilo rychlost** самолётът загуби скорост; **~it na rychlosti** загубя скорост; загубя от скоростта си; **jeho oči ~ily lesk** очите му загубиха блясъка си; очите му помъгнаха; **~it bitvu** изгубя сражение; **~it boj zradou** изгубя битка заради предателство; **~it míč, kotouč спорт.** загубя, изпусна топка, шайба (*във футбол, в хоккей и т.*)

~it něčím губя наизусти (нещо с живота си **б)** загубя ума си; объркам се, оплетà се; **~it nervy** изпусна си нервите; не се овладя; **~it srdce** влюбя се; **~it věnec, věneček** *остар.* загубя невинността, моминството, девствеността си **4. (co na čem, v čem)** понеса загуби (*от нещо, в нещо*); загубя (*от нещо, в нещо*): **~it na zboží, v obchodě mnoho peněz** понеса голèми парични загуби, загубя много пари от стòки, от търговия, от сделка; **nic ne~ila na svém půvabu** тя не è загубила нищо от очарованието си; тя е всè така очарователна; **~il mnoho na váze** той много е отслабнал, загубил е много от теглото си **5. (co)** загубя, изгубя, пропиля, изхабя (*нещо*): **~it spoustu času čekáním** загубя, пропиля сума ти време в чакане; **~it zbytečně rok studií** пропиля, изгубя безполезно една година от следване **6. в съчет.** **~it slov(ičk)o s někým** кажа си, разменя няколко думи с някого; **~it za někoho slov(ičk)o, pár slov** застъпя се, ходатайствам за някого; кажа няколко думи за някого

7. в съчет. **být ztracen** загубен съм; безпомощен съм; не знам какво да правя: **být v cizím prostředí (zcela) ztracen** напълно безпомощен съм в непознатата, в чуждата среда; **všecko je ztraceno** всичко е загубено; няма никаква надежда; **zdá se, že je pacient ztracen** изглежда, че пациентът е загубен, че за пациента няма никаква надежда

ztratit se, -ím se св. 1. загубя се, изгубя се: **dítě se ~ilo v davu** детето се изгуби сред тълпата; **~ilo se mi pero** изгубих си писалката; **poslat dopis doporučeně, aby se ne~il** изпратя писмо препоръчано, за да не сè загуби; **~il se pes** кучето се изгуби; **z pokladny se ~ily peníze** от касата се изгубиха, изчезнаха пари 2. загубя се, изгубя се, изчезна, пропадна: **~it se mezi stromy** изгубя се, изчезна между дърветата; **voda se ze studny ~ila** кладенецът пресъхна; **~it se v houfu** изгубя се, изчезна, пропадна в тълпата, в множеството 3. изчезна, разг. изпаря се, изфирясам, омета се: **~it se před koncem představení** изчезна, изпаря се преди края на представлението 4. обикн. отриц. **ten se ve světě ne~í** той ще си намери място под слънцето; оправен е; **čemu se naučíš, to se ti nikdy ne~í** каквото научиш, всё ще ти бъде някога от полза

zrátovjý, -á, -é губещ, нерентабилен; който носи загуба; който е на загуба: **obchod ~ý a)** нерентабилна, губеща сделка **б)** търговия на загуба; **~ý podnik** нерентабилно, губещо предприятие; **~é ceny** цени на загуба; **~á bilance** отрицателен баланс; баланс, показващ дефицит; **~ý čas** изгубено, неоползотворено време

ztrémovanjý, -á, -é разг. трепещ от притеснение, от вълнение; притеснен, стреснат, подплашен, развълнуван, разтреперан: **~ý herec** притеснен, трепещ от вълнение актьор; актьор, обхванат от сценична треска; **~ý hlas** притеснен, разтреперан глас; **je celý ~ý** целият трепери от притеснение, крайно притеснен е **ztrém|ovat, -uji/разг. -uju** св. (кого – вин.) разг. накарам (някого) да се разтрепери (от притеснение, страх и под.); притесня, стресна, подплаша, разтрепера (някого): **~ovat žáka při zkoušení** притесня, стресна ученик при изпитване

ztrést|at, -ám св. (кого, со) книж. накажа (някого, нещо): **~at zrádce** накажа предател, изменник; **~at podvod** накажа измама, мошенничество

ztrhaně нар. съсипано, изтощено, гръхнало, преуморено, нemoшно, безсилно, книж. изнурено, омаломощено, обезсилено: **vypadat ~** имам съсипан, изтощен, преуморен вид

ztrhanjý, -á, -é съсипан, изтощен, гръхнал, пре-

уморен, нemoшен, безсилен, книж. изнурен, омаломощен, обезсилен: **~ý kůň** съсипан, гръхнал кон; **mít ~é rysy** изглеждам изтощено, преуморено; имам посърнал вид; **~ý zrak** преуморено зрение; **~ý hlas** нemoшен, безсилен глас **ztrh|at, -ám** св. (кого, со) 1. **u ztrh|nout, -nu** (кого, со) съсипя, изтощя, преуморя, книж. изнуря, омаломощя, обезсиля (някого, нещо); разг. извадя душата (на някого, на нещо); съдєра, скáпя (някого, нещо): **~at koně** съсипя, изтощя кон/конє; **být ~án prací** съсипан съм, омаломощен съм от работа; **projímadlo ho mohlo ~at** експр. разслабителното, очистителното (средство) щєше да го съдєрє, да го съсипє; **~at si při zvedání žily na nohou** при повдигане (на тежест) пукна кръвоносни съдове, вєни на краката си; **~at šroub, závit** техн. скъсам болт, резба 2. разг. експр. скъсам, смáжа, размáжа, съсипя, съдєра от критика (някого, нещо): **kritika ho ~ala v novinách** критиката го съсипа, смáжа го във вєстника; **~ali novou hru** съсипаха, съдєраха, смáзаха, скъсаха от критика новата пиєса

ztrh|at se, -ám se, ztrh|nout se, -nu se св. разг. експр. съсипя се, преуморя се, изтощя се, книж. изнуря се, омаломощя се, обезсиля се, разг. излєзе ми душата, съдєра се, скáпя се: **mohl se ~at prací** той щєше да се скáпє, да се съсипє, да се съдєрє от работа; **takovým nákladem se může ~nout** от този товар ще му излєзе душата, ще му се скъсат жилите; **mráz se ~á** прен. експр. студът, времето ще омєкне

ztrhnout, ztrhnout se вж. **ztrhat, ztrhat se** **ztrmácenjý, -á, -é** рядко капнал, изтощен, съсипан, книж. обезсилен, омаломощен: **~ý prací do úpadu** капнал, изтощен до смърт от работа **ztrojnásob|it, -ím** св. (со) утроя (нещо); увелича (нещо) три пъти; умножа (нещо) по три: **~it výkon** утроя мoщност

ztrojnásob|it se, третол. -í se св. утрой се, увеличи се три пъти, умножи се по три: **objem výroby se ~il** обємът на производството се утрой

ztrojnásob|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) утроявам (нещо); увеличавам (нещо) три пъти; умножавам (нещо) по три: **~ovat výkon** утроявам мoщност

ztrojnásob|ovat se, третол. -uje se несв. утроява се, увеличава се три пъти, умножава се по три: **jeho vina se tím ~uje** от това вината му става три пъти по-голяма, увеличава се три пъти

ztrp|it, -ím св. (со) разг. експр. направа, извърша (нещо нередно): **~it povyk** вдигна шум, гюрлутя; **~it výtržnost** извърша безобразие, хулиганщина; **~it scénu** направа сцена; **co to**

zas ~il? какви пак ги е забъркал? какво пак е надробил? **~it hluk, kravál, rámus** вдигна шум, вряв, припухване **~inědn**
z něčeho žerty, posměch направа си майтап, измайтапя се с някого, с нещо; взема някого, нещо за мезе, на подбив; пошегувам се с някого, с нещо; подиграя се на някого, на нещо
ztroskotalý *вж. ztroskotaný*
ztroskotan|ec, -ce *м.* **1.** корабкрушеница: **~ci se zachránili na ostrově** корабкрушенците се спасиха на един остров **2. книж.** неудачник; неуспял човек: **životní ~ci** житейски неудачници; хора с провален, с разбит живот
ztroskotán|í, -í *ср.* **1.** корабкрушеница: **~í lodi** корабкрушеница **2. книж.** провал, неуспех, крах, рұхване
ztroskotan|ý, ztroskotal|ý, -á, -é **1.** който е претърпял корабкрушеница; разбит от корабкрушеница: **~á lod'** кораб, претърпял корабкрушеница **2. книж.** провален, разбит, неудачен, неуспял, неуспешен; който е претърпял провал, неуспех: **~á existence** разбит, провален, неудачен живот
ztroskot|at, -ám *св.* **1. третол.** **-á** претърпя корабкрушеница, разби се (*за кораб и под.*): **parník ~al a klesl ke dnu** параходът претърпя корабкрушеница и потъна **2.** претърпя корабкрушеница, разби се с кораб и под. (*за човек*): **námořníci ~ali na útesech** моряците се разбиха в скалите **3. (-; на чет; о со)** *книж.* претърпя провал, неуспех, неудача, крах (*в нещо*); не успя, проваля се (*в нещо, с нещо*): **~at v životě** проваля си, разби си живота; **plán ~al na nepružnosti administrativy** планът се провали поради неоперативността на администрацията
ztroskotáv|at, -ám *несв.* **1. третол.** **-á** претърпява корабкрушеница; разби се (*за кораб и под.*): **~ající koráb** кораб, който претърпява корабкрушеница **2.** претърпявам корабкрушеница, разбивам се с кораб и под. (*за човек*) **3. книж.** претърпявам провал, неуспех, неудача, крах (*в нещо*); не успявам, провалям се (*в нещо, с нещо*): **jednání ~alo na neústupnosti protivníka** преговорите се провалиха поради неотстъпчивостта, поради непреклонността на противната страна, на противника
ztrouchniv|ý, -á, -é изгнил, изтлял: **~ý kmen** изгнил ствол, дънер; **~á rakev** изгнил ковчег; **~ý společenský řád** *прен. експр.* прогнил, разкапан обществен строй
ztrouchniv|ět, третол. **-í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* изгние, изтлее: **dřevěné trámy ~ěly** дървените греди изгниха
ztrpčen|ý, -á, -é *остар.* вгорчен; *експр.* отровен:

~é mládí отровена, изпълнена с горести младост
ztrpč|it, -ím *св.* (*коти со*) вгорча, *експр.* отрова (*нещо на някого*): **~it někomu život** отрова живота на някого
ztrpč|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*коти со*) вгорчавам, *експр.* отравям (*нещо на някого*): **~ovat někomu poslední dny stáří** вгорчавам, отравям на някого последните дни на старостта
ztrpk|nout, обикн. третол. -ne *св.* стана горчив, вгорчи се, загорчи; започне да нагърча: **vino ~lo na jazyce** виното загорча на езика; **humor ~l** *експр.* хуморът загрубя; **úsměv mu ~l** *експр.* усмивката му замръзна
ztrýzněn|ý, -á, -é измъчен, изтерзан: **~ý vězeň** минал през изтезания затворник; измъчен, изтезаван затворник; **~ý výraz** измъчено, изтерзано изражение
ztrýzn|it, -ím *св.* (*koho, со*) измъча (*някого, нещо*); подлѳжа на мъченица, на изтезания (*някого, нещо*): **~it trestance hladem a žízni** подлѳжа затворник/затворници на изтезание чрез глад и жажда; **~it někoho do krve** измъча някого до смърт; **~it psa** измъча куче
ztrěštěn|ec, -ce *м. експр.* перко; шұрчо; смáхнат, луд, шантав, шұр, побъркан, безразсъден човек
ztrěštěně *нар. експр.* смáхнато, лудо, шантаво, шұро, побъркано, безразсъдно: **~ pobíhat** търча насам-натам като луд
ztrěštěnost, -i *ж. експр.* **1.** смáхнатост, лудост, шантавост, побърканост, безразсъдство: **udělal to z mladické ~i** направил го е от младежко безразсъдство **2.** шуротия, лудория; луда, шантава постъпка: **vyvádět ~i** върша глупости, шуротии
ztrěštěn|ý, -á, -é *експр.* смáхнат, луд, шантав, шур, побъркан, безразсъден: **~ý kluk** шуро момче; лудетина; **~ý nápad** безумна, луда, шұра идея; **~ý kousek** шуротия, лудория; **~ý úprk** лудо препускане, луд бяг; **~ý smích** див, глупост
ztrísk|at, -ám *св.* (*koho, со*) *експр.* пребия, претрепя, потроша, стұпам, напердаша (*някого, нещо*): **~at koně bičem** нашибам кон/конє с камшик; **~ali ho do bezvědomí** пребиха го до безсъзнание
ztučn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* затлъстєя, надебелєя, охраня се: **ani ho nepoznali, jak ~ěl** така бєше надебелєл, че не можáха да го познаят
ztuha *нар. малко остар.* трудно, тєжко, мъчно, с усилие: **dveře se zavírají** ~ вратата се затвåря трудно; **pero hodin se natahuje nějak** ~ пружината на часовника се навива някак трудно
ztuhle *нар.* неподвижно, вцепенєно, вкочанєно, вдървєно: **ležet ~** лежå вцепенєно

ztuhlost, -i *ж.* неподвижност, вцепененост, вкочаненост, вдървеност: **mrtvolná** ~ мъртвешка вцепененост, вкочаненост

ztuhlý, -á, -é **1.** втвърден: ~**ý lak** втвърден, изсъхнал лак; ~**á láva** застынала лава; **mrazem** ~**á země** скована от студ земя; ~**ý jako ram-
puda** ~**rájko** ~**úko** ~**úko** измръзнал до кости **2.** вцепенен, вкочанен, вдървен, изтръпнал: ~**é svaly** вцепенени, вдървени мускули; ~**é prsty u nohou** изтръпнали, вкочанени пръсти на краката; (**smrtí**) ~**á tvář** застынало в смъртта лице; **hrůzou** ~**é údy** вкочанени от ужас крайници

ztuhnout, -nu *св.* **1.** *обикн. третол. -ne* втвърди се, застине: **vosk rychle** ~**l** восъкът бързо се втвърди; **půda** ~**la mrazem** почвата, земята замръзна, втвърди се от студ; **med** ~**l** медът се

на до кости **2.** вцепеня се, вкочаня се, вдървя се, изтръпна, застина: ~**ly mu prsty** изтръпнаха му пръстите; пръстите му се вкочаниха, вдървиха се; **hoši** ~**li v pozoru** момчетата застанаха мирно; ~**nout překvapením, hrůzou** изтръпна от изненада, от ужас; **úsměv mu** ~**l na rtech** усмивката замръзна, застина на устни ~**l** ~**l** му изстйна (от ужас); той замръзна, вцепенен се (от ужас)

ztuhnutí, -í *ср. спец.* втвърдяване, застиване

ztuchlin|a, -y *ж.* миризма на спарено, на мухъл, на плесен: **ze zdi čpí** ~**a** стените мирисат на мухъл; **seno páchne** ~**ou** сеното мирисе на спарено

ztuchlý, -á, -é спарен; вмирисан; мухлясал: ~**á sláma** мухлясала слама; ~**é peřiny** вмирисани пухени завивки; ~**ý vzduch** спарен, застоен въздух

ztuchnout, третол. -ne *св.* спари се; вмирише се; мухляса: **obilí** ~**lo** зърното, житото мухляса; **vzduch v nevětrané místnosti** ~**l** въздухът в непроветреното помещение се вмириша, спари се

ztupělý, -á, -é **1.** притъпен, затъпял, тъп: ~**ý nůž** тъп нож **2.** затъпял, безчувствен, равнодушен, безучастен, апатичен, незаинтересован: ~**ý dav** затъпяла тълпа; ~**ý hlas** безучастен, равнодушен глас; ~**é smysly** притъпени, безчувствени сетива

ztupět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св.* **1.** *третол. -í* притъпи се, затъпее, стане тъп: **zbroj mu zrezavěla, ~ěla** снаряжението му ръждяса, притъпи се **2.** затъпее; стана безчувствен, тъп, безразличен, равнодушен, безучастен, апатичен, незаинтересован: **pil tolik, že oněměl a docela** ~**ěl** той пиеше, докато престана да говори и

съвсѐм затъпя; **zlenošil a ~ěl** той се отдаде на мързел и затъпя

ztupit, -ím *св.* **1.** (*св.*) притъпя, затъпя (*нещо*); направя (*нещо*) тъпо: ~**it nůž, kosu, sekeru** притъпя, затъпя нож, коса, брадва **2.** (*koho – вин.*) рядко обезчувствя, затъпя (*някого*); направя (*някого*) тъп, равнодушен, безчувствен, апатичен, незаинтересован: **neštěstí ji ~ilo** нещастieto я направи безчувствена, притъпи сетивата ѝ; ~**it smysly** притъпя сетива

ztupit se, третол. -í se *св.* притъпи се, затъпи се; стане тъп: **ostří se ~ilo** острието се притъпи

ztužen|í, -í *ср.* **1.** *техн. строят.* укрепване, подсилване, армиране **2.** *спец.* детайл за укрепване: ~**í holeňové** *кожар.* хастар за кончове; ~**í nártu** *кожар.* бомбѐ (на обувка)

ztužený, -á, -é втвърден: ~**ý (pokrmový) tuk** маргарин; втвърдена (хранителна) мазнина

ztužidl|o, -a *ср.* **1.** *спец.* връзка; устройство за укрепване, за подсилване, за армиране, за връзка **2.** *строят.* фѐрма: **brzdné** ~**o** спирателна фѐрма

ztužit, -ím *св.* (*св.*) **1.** втвърдя (*нещо*): ~**it účes** (лак)ирам и) втвърдя причѐска; ~**it límec** колосам яка **2.** укрепя, заздравя (*нещо*): ~**it zed'** **pilíř** укрепя стена с подпори, с колони **3.** *хим. техн.* втвърдя (*нещо*): ~**it tuk** втвърдя мазнина

ztužovadl|o, -a *ср. спец.* усилвател, втвърдител

ztužování, -í *ср. спец.* **1.** укрепване, подсилване, армиране **2.** устройство за връзка

ztužovat, -uji *разг. -uju* *несв.* (*св.*) **1.** втвърдявам (*нещо*): ~**ovat prádlo škrobem** колосвам бельо с нишестѐ, с кола **2.** укрепявам/укрепявам, заздравявам (*нещо*): ~**ovat konstrukce** заздравявам, укрепвам конструкции **3.** *хим. техн.* втвърдявам (*нещо*): ~**ovat olej, tuk** втвърдявам масло, мазнина

ztvárn|it, -ím *св.* (*св.*) *книж.* **1.** оформя, (из)моделирам (*нещо*): ~**it sklo, hlínu** оформя, извѐя стъкло, глина **2.** претворя, пресъздам, изобразя (*нещо*): **umělecky** ~**it skutečnost** художествено претворя, пресъздам действителност; ~**it ve filmu osudy vynálezců** претворя във филм съдбата на изобретатели

ztvárn|ovat, -uji *разг. -uju* *несв.* (*св.*) *книж.* **1.** оформям, моделирам, формирам (*нещо*): ~**ovat modelovací hmoty** моделирам пластелини; **umění** ~**uje člověka** *преп.* изкуството формира, моделира човека **2.** претворявам, пресъздавам, изобразявам (*нещо*): **malíř** ~**uje realitu** художникът претворява реалността

ztvrdlý, -á, -é втвърден, вкоравен, корав: **ruce** ~**é prací** корави от работа ръце; ~**á půda** втвърдена почва; ~**á kůže** втвърдена, вкоравена кожа

ztvrdnout, -nu *св.* **1.** *третол. -ne* втвърди се,

вкорави се; стәне твърд, корав: **země mrazem** ~**la** от студа земята се втвърди; **chléb brzy ~ne** **хлебът се втвърди** ♦ **~tjlo**
kámen, na kámen, na kost втвърди се като камък, като кокал **2. третол. -ne** втвърди се; стәне твърд, строг, суров: **jeho pohled ~l** погледът му стана строг, суров **3. (kde) разг. експр.** скъпя се от висене, от киснене (*някъде*): **nerad bych tu ~nul do rána** не ми се иска да кисна, да вися тук до сутринта
ztvrdnutí, -í ср. 1. втвърдяване, вкоравяване **2. език.** затвърдяване, депалатализация
ztýrjat, -ám св. (koho, co) малко остар. измъча, изтерзая, съсия (някого, нещо); подлѝжа (*някого, нещо*) на мъчения, на изтезания: ~**at někoho do krve** измъча някого до смърт; ~**at koně** изтощя кон/коня; **být ~án hladem** съсияпан съм от глад; **být ~án nemocí** експр. изтощён съм, обезсилен съм от болест
zub, -u м. 1. зъб: **zdravé, zkažené ~y** здрави, развалени зъби; **mléčné ~y** млечни зъби; ~**y moudrosti** мъдрещи; **umělé, falešné ~y** изкуствени зъби; **koňské ~y** прен. конски зъби; едри пожълтели зъби; **veverčí ~y** прен. зъби като на катерица; зъби като тесли (древни, раздалечени); **kořen ~u** корен на зъб; зъбен корен; **bolí ho ~y** болят го зъбите; **dát si spravit, vytrhnout, zaplombovat** ~ оправя си, извадя си, пломбирам си зъб; **drkotat, cvakat, jektat ~y** тракам със зъби; **cenit ~y** зъбя се, озъбвам се, показвам си зъбите; **skřípat ~y** скърцам със зъби *и прен.*; ядосвам се; **zatnout ~y** стисна зъби *и прен.*; стегна се; **ukázat někomu ~y** покажа си зъбите, озъбя се на някого *и прен.*; покажа силата си на някого, надмощието си над някого; **vylátat si nad něčem ~y** счупя си зъбите с нещо *и прен.*; не се справя с нещо, **приваждат** ♦ **~slyšání**
(hledat, dostat) něco na zub (търся, получа) нещо (вкусно) за хапване; **dělat, brousit si ~y na něco** точа си зъбите за нещо; **procedit něco mezi ~y** процедя, кажа нещо през зъби, с нежелание, неясно, неразбрано; **držet jazyk za ~y** държам си езика зад зъбите; пазя тайна; не приказвам много-много; **dát někomu do ~ů** удара на някого един в зъбите, в лицето; **vynést někoho v ~ech** изхвърля, изпъдя, изгоня някого като мръсно коте; **mít někoho, něčeho plně ~y, až po ~y** до гуша ми е дошло от някого, от нещо; **podívat se někomu, něčemu na ~y** внимателно, щателно разгледам, проверя някого, нещо; **po ~y ozbrojení (vojáci)** въоръжени до зъби (войници); **(držet se, bránit se) ~y nehty** (държам се, браня се) отчаяно, със зъби и нокти; **oko za oko, ~ za ~** поговорка библи. око за око,

зъб за зъб; **darovanému koni na ~y nehled'** поговорка на харизан кон зъбите не се гледат; **(projevuje se na tom) ~ času** (в това се вижда) разрушителното, пагубното действие на времето **2.** зъбец, зъб; предмет, подобен на зъб: ~ **pily** зъб на трион; ~ **hřebene** зъб на гръбен; ~ **vidličky** зъб на вилица; ~ **klíče** зъбец, зъб на ключ; ~ **kola** зъб на зъбно колело; ~**y hradeb** зъбци на крепостна стена, на укрепление; **pod-soustružený ~** техн. затилован зъб; **šípový ~** техн. стреловиден зъб; **šroubovitý ~** техн. спирален зъб **3.** назъбено място (върху острие): **udělat na kose ~y** назъбя, нащърбя коса
zubačka|a, -y ж. разг. зъбчата железница
zubák I, -u м. 1. техн. назъбено ренде **2. експр.** голям зъб, бивен; зъбище
zubák II, -a м. разг. експр. зъболекар, стоматолог
zubař, -e м. разг. зъболекар, стоматолог: **chodit k ~i** ходя на зъболекар
zubařk|a, -y ж. зъболекарка, стоматоложка
zubat|á, -é ж. експр. често в съчет. ~**á s kosou** смъртта: **přišla si pro něho ~á s kosou** смъртта го отнесе; той умря
zubat|ý, -á, -é 1. зъбат, зъбест; който има големи зъби: ~**á tlama štiky** зъбата муцуна на щука; ~**ý výrostek** хлапак с големи зъби; зъбест хлапак; експр. малък/млад зъбльо **2. техн.** зъбен, назъбен; който има зъбци: ~**á pila** зъбен трион; ~**é kolečko** зъбчато колелце **3.** назъбен, нащърбен: ~**á kosa** нащърбена коса
zub|it se, -ím se неск. (na koho, na co; čemu; -) експр. хия се, смей се (*на някого, на нещо*) с отворена уста, с открити зъби: ~**it se na dítě** **хиям се** ♦ **~it se na dítě** цяло гърло
zubn|í, -í, -í зъбен; който се отнася до зъб, до зъби: ~**í kaz** кариес; ~**í pasta** паста за зъби; ~**í lékař** зъболекар, стоматолог; ~**í protéza** зъбна протеза; ~**í kámen** мед. зъбен камък
zubnic|e, -e ж. език. зъбна, дентална съгласна; дентал
zubovin|a, -y ж. анат. дентин, костно вещество на зъб
zubov|ý, -á, -é в съчет. ~**á mezera** прорез, цепнатина между зъбите; ~**á mlátička** земед. зъбна вършачка; ~**á spojka** техн. зъбчата мұфа; зъбен съединител; ~**é čerpadlo** техн. помпа със зъбни колела
zubožený нар. окаяно, жалко, плачевно, изпаднало, мизерно, нещастно: **vypadat ~** имам окаян вид
zubožený|ý, -á, -é окаян, жалък, плачевен, изпаднал, мизерен, нещастен: **být (po nemoci) celý ~ý** съвсем съсияпан съм, съвсем изтощён съм

- (след болест); **země po válce** ~**á** страна, опустошена от война; обрълена, изпаднала след война страна; **být v ~ém stavu** в окаяно, в плачевно състояние съм
- zubr**, -**a** *м. зоол.* зубър, европейски бизон (Bison)
- zubř|í**, -**í**, -**í** зубър, зубърски; който се отнася до зубър
- zúčastně** *нар.* заинтересовано, съпричастно; с участие, с интерес, със заинтересованост: ~ **prožívat děj** преживявам действие съпричастно, заинтересовано
- zúčastněnost**, -**í** *ж.* заинтересованост, съпричастност, интерес
- zúčastněn|ý**, -**á**, -**é** (-; *на čet*) заинтересован (*от нецо, за нецо*); съпричастен (*към нецо*); който има, който взема участие (*в нецо*); участващ (*в нецо*): ~**é úřady** заинтересовани ведомства; **činitelé ~í na projektu** лица, фактори, които вземат участие в проект, който са съпричастни към проект; ~**é strany** заинтересовани страни
- zúčastn|it se**, -**ím se** *св.* (*čeho; на čet; рядко při čet*; *в čet*) взема участие, участвам (*в нецо*): ~**it se soutěže** взема участие в състезание, в конкурс; ~**it se pohřbu** взема участие в погребение; ~**it se na prodeji** взема участие при продажба
- zúčastň|ovat se**, -**uji se/разг.** -**uju se** *несв.* (*čeho; на čet; рядко při čet; в čet*) вземам участие, участвам (*в нецо*): ~**ovat se schůzi, výstav** вземам участие, участвам в събрания, в изложби
- zúčtovac|í**, -**í**, -**í** *счетов.* който се отнася до осчетоводяване, до начисляване, до инкасиране, до фактуриране; разплащателен; разчетен; отчетен: ~**í položka** разчетно перо; ~**í období** разчетен период; ~**í doklady** разплащателни документи; ~**í styk** безкасово плащане; плащане по сметка; ~**í cena** фиксирана цена; разчетна цена
- zúčtován|í**, -**í** *ср.* **1.** *счетов.* осчетоводяване, начисляване, инкасиране, фактуриране **2.** *счетов.* разчет, сметка **3.** (*s čít, s kýt*) *експр.* разчистване, уреждане на сметки (*с нецо, с някого*): **osobní** ~**í** лично разчистване на сметки, лични сметки за уреждане
- zúčt|ovat**, -**uji** *разг.* -**uju** *св.* **1.** (*со*) осчетоводя, начисля, инкасирам, фактурирам (*нецо*); направя сметка, разчет (*на нецо*): ~**ovat mzdy, reži**, **zálohy** начисля заплати, режийни разходи, аванси **2.** (*s čít, s kýt*) *експр.* разчистване, уредя си сметките (*с нецо, с някого*); разплатя се, приключа (*с нецо, с някого*): ~**ovat s minulostí, s nepřáteli** разчистване си сметките с миналото, с враговете; ~**ovat se životem** само-
- убия се; ~**ovat s předsudky** скъсам с предразсъдъци
- zuhelnatě|lý**, -**á**, -**é** овъглен, *хим.* карбонизиран: ~**é dřevo** овъглен, карбонизиран дървен материал; ~**á mrtvola** овъглен труп
- zuhelnatě|ní**, **zuhelňován|í**, -**í** *ср.* *хим.* въглефикация, карбонизиране, овъгляване
- zuhelnat|ět**, -**ím**, **3.** *мн.* -**ějí/-í** *св.* **1.** *третол.* -**í** овъгли се; ста̀не на въглен, превърне се във въглен; *хим.* карбонизира се: **trámy při požáru ~ěly** при пожара гредите се овъглиха, станаха на въглен **2.** (*со*) *хим.* карбонизирам (*нецо*): ~**ět dřevo** карбонизирам дърво, дървен материал
- zuhelňovac|í**, -**í**, -**í** *хим.* който се отнася до овъгляване, до карбонизация; карбонизационен: ~**í pochod** карбонизационен процес
- zuhelňování** *вж.* **zuhelnatění**
- zuhelň|ovat**, -**uji/разг.** -**uju** *несв.* **1.** (*со*) овъглявам, превръщам на въглен, *хим.* карбонизирам (*нецо*): ~**ovat palivo, dřevo** овъглявам гориво, дърво, дървен материал **2.** *третол.* -**uje** овъглява се; ста̀ва на въглен, превръща се във въглен; *хим.* карбонизира се
- zúkol|ovat**, -**uji** *разг.* -**uju** *св.* (*со; -*) нормирам (*нецо*); установя норма (*на нецо*): ~**ovat práci** нормирам труд; ~**ovat mzdy** нормирам заплати, установя норми на заплати
- zulám|at**, -**u** *св.* (*со*) изпочу́пя, изпочк̀рша (*много неца*) едно след друго, постепенно: **bouře ~ala stromy** бурята изпочу́пи дърветата
- zulíbán|í**, -**í** *ср.* *в съчет.* **být k ~í** *обикн.* *третол.* направо да го разцелу́ваш; иде ти да го разцелу́ваш; **děvče, dítě k ~í** много сладко момиче, много сладко дете; таква момиче, таква дете, че направо да го разцелу́ваш, че ти иде да го разцелу́ваш
- zulíb|at**, -**ám** *св.* (*koho, со; komu со*) *книж.* нацелувам, обсия с целу́вки (*някого, нецо; нецо на някого*): ~**at dítě** нацелувам дете; ~**at někomu tváře** обсия с целу́вки б̀узите на някого
- zúmyslně** *нар.* нарочно, умйшлено, преднамерено, съзнателно, целенасочено: ~**udělal to** ~направил го е нарочно, преднамерено
- zúmyslnost**, -**í** *ж.* **1.** умйшленост, преднамереност, съзнателност, целенасоченост: ~**jednání** преднамереност, умйшленост на действие **2.** умисъл; умйшлено, преднамерено действие: **vypadá to jako** ~изглежда, че (това) е умйшлено направено; в това може да се открие (някакъв) умисъл
- zúmysln|ý**, -**á**, -**é** нарочен, умйшлен, преднамерен, съзнателен, целенасочен: ~**á lež** съзнателна, преднамерена лъжа

zunitariz|ovat [-ny-], **-uji/разг. -uju** св. (со) обединя в ъния, в общ съюз (държави и под.); унитаризирам (държава)

zúpna нар. книж. остар. изцяло, съвсѐм, напълно, абсолютно: ~ **věřila manželovi** тя изцяло, напълно върваше на съпруга си

zurážet, -ím, 3. мн. **-eji/-í** св. (со) изпочупя, счупя (много неща) постепенно, едно след друго: ~ **et sochám ruce** изпочупя ръцете на статуи; **vitr ~el větve** вятърът изпочупи клоните

zurč|et, третол. **-í** неск. книж. поет. 1. бѣбли, бѣлбука, ромони, клокочи (обикн. за вода): **potůček ~í** поточето бѣлбука; **se střechy ~í voda do okapu** водата се стича, струи, звънтї от покрива в капчука; **v samovaru to ~elo** водата в самовара клокочеше 2. (со) рядко ромони, бѣлбука (нещо): **potůček ~el svou píseň** поточето ромонеше песента си

zúročen|í, -í ср. фин. олихвяване: ~ **í kapitálu** олихвяване на капитал; получаване на лихва от капитал

zúroč|it, -ím св. (со) фин. 1. олихвя (нещо); начисля лихва (върху нещо): ~ **it vklad** олихвя влог 2. полѹча лихва (от нещо): ~ **it kapitál** полѹча лихва от капитал

zúročovat, -uji/разг. -uju неск. (со) фин. 1. олихвявам (нещо); начислявам лихва (върху нещо): ~ **ovat půjčku** олихвявам заем 2. получавам лихва (от нещо): ~ **ovat kapitál** получавам лихва от капитал

zúrodněn|í, -í ср. повишаване на плодородие; култивирање, облагородяване: ~ **í půdy** повишаване плодородието на почва; култивирање на почва

zúrodn|it, -ím св. (со) повишà плодородие (на почва и под.); култивирам, облагородя (нещо), за да стàне (пò-)плодородно: ~ **it půdu, poušť** култивирам, облагородя почва, пустиня

zúrodn|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) повишàвам плодородие (на почва и под); култивирам, облагородявам (нещо), за да стàне (пò-)плодородно: ~ **ovat půdu** култивирам, облагородявам почва

zuř|it, -ím неск. 1. буйствам, беснея; държã се, постъпвам като лѹд, като невменяем: **šilenec začal ~it** лѹдият запòчна да буйства 2. експр. беснея, фучã, кипя, гневя се, ядòсвам се: ~ **il, že mu ujel vlak** тòй се ядòсваше, фучеше, че е изпуснал влака; ~ **it nad porážkou** бèsен сьм от загуба, от поражение; ~ **it na souseda** гневя се на сьсед; беснея срещу сьсед; **poraněný medvěd ~il** ранената мечка се разяри/беше разярена 3. третол. **-í** експр. бушѹва, вилнеє, свирѣства (най-често за природни стихии и под.): **bouře, vichřice ~ila** бурята, вихрушката

вилнеєше; **boj ~il** битката бушѹваше; **hlad ~il** гладѹт вилнеєше, свирѣстваше

zuřivě нар. 1. лѹдо, безѹмно, буйстващо, невменяемо; като лѹд, като невменяем човек: **počínat si ~** буйствам; държã се като лѹд 2. експр. яростно, бясно, диво, нейстово, буйно, свирѣпо: **pes ~ štěká** кѹчето яростно лає 3. експр. разпàлено, стра̀стно, яростно, настървено; сьс стра̀ст, с настървєние; разг. с пяна на уста̀та: ~ **pozvuzovat** поощрявам, подкрѣпям настървено, разпàлено; ~ **se debatovalo** дискутираше се разпàлено, стра̀стно, с ярост, с ожесточєние

zuřiv|ec, -ce м. буйстващ, безѹмен човек; безѹмец; **opilý ~ec** пиян безѹмец; буйстващ пияница

zuřivost, -i ж. ярост, ожесточєние, нейстовост, буйство: **záchvat ~i** пристъп на ярост, на ожесточєние; буйство

zuřiv|ý, -á, -é 1. лѹд, безѹмен, буйстващ, невменяем: ~ **ý pacient** лѹд, буйстващ пациент; ~ **ý blázen** буйстващ лѹд; ~ **ý býk** разярен бик; ~ **ý pohled** безѹмен поглед 2. експр. яростен, бèsен, див, нейстов, бѹен, свирѣп: ~ **ý odpor, boj** яростна съпротива, яростна битка; ~ **á nenávisť** дива, нейстова омраза; сляпа омраза; ~ **ý hlad** свирѣп, нейстов глад 3. експр. разпàлен, стра̀стен, яростен, настървен; заклѣт, отявлен: ~ **ý čtenář** стра̀стен читател; ~ **ý hráč** стра̀стен играч; заклѣт играч; ~ **ý reportér** настървен репортер

zústa|t, -nu св. 1. (kde) остàна (някъде): ~ **t v místnosti, doma, u dveří** остàна в помещєние, вкъщи, до вратãта; ~ **t na noc, na oběd** остàна да ношѹвам, да преспя; остàна на обя̀д, да обя̀двам; ~ **l s námi celý večer** тòй остàна с нас цяла вèчер, през цялата вèчер; **listí ~lo na stromech** листãта не ока̀паха, остàнаха по дървèтãта; **šátek mu ~l v rukou** забрадката остàна в ръцете

в сражєние; **kámen ne~l na kameni** не остàна кãмък върху кãмък; всйчко беше унищожєно; **musí to ~t mezi námi** между нас да си остàне; **to ne~ne pod pokličkou** тãзи работа ще се разчѹе; това нãма да остàне скрито; (**sliby, plány**) ~ **ly jen na papíře** (обещãнията, плãновете) остàнаха сãмо на хартия, не сè осьществиха; **něco mu ~lo za nehty** бъркал е в меда; откра̀днал е нещо 2. (-; kde; čím; v čem; při čem; na čem; s inf.) остàна (си) (някакѹв, нещо, в някакво състояние, някъде; да...): ~ **t ve službě, na vojně** остàна да работя, на работа; остàна (да слѹжа) вѹв войскãта; ~ **t sám v lese** остàна сãм в горãта; ~ **t pozadu a)** остàна назад б) прен. изостàна, остàна след другите; ~ **t naživu** остàна жив; оцелєя; ~ **t svobodný** остàна нежєнен, ергєн; ~ **t čilý** остàна (си) бòдър, п̀ргав; ~ **t předsedou, svým pánem** остà-

на (си) председател; остана (си) независим; ~**t stranou něčeho** остана настрана от нещо; ~**t v menšině** остана в малцинство; ~**t ve styku s někým** остана във връзка, в контакт с някого; продължа да поддържам връзка, контакт с някого; ~**t při rozumu, při chuti, při penězích** (продължа) да съм с ума си, да ймам (добър) апетит, да ймам (много) пари; ~**t stát** спрѝ (се); **dveře ~ly otevřené** вратата остана отворена; **vše ~lo při starém** всичко (си) остана по старому; ~**lo to tajemstvím** това (си) остана тайна; **tak to nemůže ~t** това не може да остане така; така не може да продължава; **na tom, u toho ne~lo** нещата не спрѝха, работата не спрѝ с това; ~**t bez ohlasu** *обикн. третол.* остана без отзвук; **přezdívka mu už ~la** прякорът му (си) остана; **sníh ~l ležet** снегът се задържа; ~**nu při pivě** аз ще продължа с бирата, да пия бира; **ne~lo jen při jedné sklenici** *омѝжваше, тя оставаше стѝра момѝ* ♦ ~**t bez sebe** падна в несвяст, в безсъзнание; ~**t na holičkách** изоставен съм на произвола на съдбата, без помощ; оставен съм да се оправям сам; ~**l (stát) jako omráčený, opařený, jako kdyby hrom do něho ušhodil** той остана като грѝмнат, като попарен, като ударен от грѝм; ~**l jí nad tím rozum stát** умѝт ѝ не можеше да го побере; тя не можеше да проумеє това; ~**t jako kůl v plotě** остана съвсѝм сам/самѝ; остана си като кѝкувица; ~**la sedět na plese** на бала никой не ѝ покѝни (на танц); ~**t v hledáčku někoho, něčeho** остана в ползрѝнието на някого, на нещо; продължа да представлявам интерес за някого, за нещо; (**udělat něco, aby se vlk našel a koza ~la celá** *поговорка* (направа така, че) и вълкѝт да е сѝт, и козѝта да е цѝла; постѝпя по солomonовски **3. третол.** -**ne** (-; *po čem, po kom; z čeho*) (*нещо*) остана (*от нещо, от някого*); **z pevnosti ~ly jen zříceniny** от крепостѝта останаха/останаха са сѝмо развалини; **od večere ne~lo nic** от вечерѝята не остана/не є останало нищо; ~**t na obtíž** остана в тежест; ~**la po něm vdova** той остави вдовица ♦ ~**tracel** *осѝнѝна, осѝнѝна* без работа, загубѝ работата си; ~**t na ocef** *експр.* остана стѝра момѝ; ~**l (rodičům) na krku** той не сѝ ожени; той остана да висѝ, да тѝгне (на шѝята) на родителите си, в тежест на родителите си

zůstat|ek, -ku *м. фин.* остѝтък, сѝлдо: ~**ek vkladu** остѝтък, сѝлдо на влѝг; **bilanční ~ek** балансово сѝлдо

zůstáv|at, -ám *несв. 1. (kde)* остѝвам (*някѝде*): ~**at doma** остѝвам вкѝщи; **dlouho tam ne~ej!** не стѝй там дѝлго! не остѝвай там дѝлго! не сѝ

бавѝ там! ~**at v paměti** остѝвам, запѝзвам се в паметѝта; **sliby ~aly na papíře** обещањията остѝваха (сѝмо) на харѝтия; ~**at v práci přes čas** остѝвам в извѝнработно време; остѝвам да **~ím** **~ím** си вкѝщи; не отѝвам на гурбѝт; не трѝгвам да трѝпам ѝпит, знѝния *u pod. 2. (-; kde; čít; v čem; při čem; na čem; s inf.)* остѝвам (си) (*някакѝв, неѝцо, в някакво състояние, някѝде, да ...*): ~**at naživu** остѝвам жѝв; оцелявам; ~**at zdrav** остѝвам здрав; **dlouho ~al svobodný** той дѝлго време не сѝ жѝнеше, остѝваше (си) ергѝн; ~**at v úřadě** остѝвам (си) на длѝжностѝта, на постѝта; ~**at na stráži** остѝвам на стрѝжа, на постѝ; ~**at otrokem** остѝвам (си) рѝб; ~**at Čechem** остѝвам (си) чѝх; **rána ~ala stejná** рѝаната не заздравѝваше; **vše ~alo při starém** всичко (си) остѝваше по старому; ~**at stranou něčeho** остѝвам настрана от нещо; ~**at v platnosti** *третол.* остѝва в сѝла; продължава да є валидно; ~**at bez ohlasu** *третол.* остѝва без отзвук; ~**at ležet na zemi** остѝвам (да лежѝ) на земѝята; ~**at sedět u stolu** остѝвам (да седѝ) на мѝсата; **všichni ~ali stát překvapením** всѝчки зѝпнаха **~ím** **~ím** умѝт ми не гѝ побѝра; не мѝга да проумеє това; ~**at bez sebe** падам в несвяст, в безсъзнание; ~**at pozadu za někým, za něčím** изоставам от някого, от нещо **3. третол.** -**á** (-; *po čem, po kom; z čeho*) (*нещо*) остѝва (*от нещо, от някого*): ~**á mu 30 korun** остѝват **~ím** **~ím** омѝжваше, тя остѝваше стѝра момѝ

zůstav|it, -ím *св. книж. 1. (co, koho kde)* остѝв. остѝва (*нещо, някого някѝде*): ~**il na stole noviny** остѝва на мѝсата вѝстник **2. (co komu)** остѝва, предѝм (*на някого завет, спомен и под.*): ~**it po sobě památku** остѝва спѝмен след сѝбе си; ~**it dědictví** остѝва наследство

zušlechtě|ný, -á, -é **1.** облагородѝн, култивѝран **2. спец.** облагородѝн, обогатѝн, селекционѝран

zušlecht|it, -ím *св. (koho, co)* **1.** облагородѝ, култивѝрам (*някого, неѝцо*): ~**it vkus, jazyk** култивѝрам вкѝс, езѝк; ~**it něčí povahu** облагородѝ, култивѝрам нѝчий харѝктер **2. спец.** облагородѝ, обогатѝ, селекционѝрам, култивѝрам (*някого, неѝцо*): ~**it odrůdy zeleniny** селекционѝрам зеленчѝкови сѝртове; ~**it plemena zvířat** селекционѝрам порѝди живѝтни (за разплѝд); ~**it ocel, sklo** обогатѝ стомѝна, стѝклѝ; ~**it zahradu** култивѝрам градинѝ

zušlechtě|ován|í, -í *ср. 1.* облагородѝване, култивѝране **2. спец.** облагородѝване, обогатѝване, селекѝция: **tepelné ~í** термѝчно облагородѝ-

ване; ~**í užítových nerostů** обогатяване на полёзни ископаеми

zušlecht|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (кого, со)*

1. облагородявам, культивирам (*някого, нещо*): ~**ovat lidskou povahu** облагородявам, культивирам човешкия характер; ~**ovat vkus** культивирам вкус **2. спец.** облагородявам, обогатявам, селекционирам, культивирам (*някого, нещо*): ~**ovat kulturní rostliny** селекционирам културни растения; ~**ovat ocel, sklo** обогатявам стомана, стъкло

zúž|ý, -á, -é събът: ~**é boty** събути обувки; ~**é dítě** събуто дете

zúzkostliv|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *св. книж.* притесня се, обезпокоя се, разтревожа се: **dívka ~ěla** девойката се притесни, беше обхваната от притеснение

zúženě *нар.* стеснено, тясно; *често пейор.* ограничено: ~ **něco chápat a)** разбирам, схващам нещо стеснено, в (пò-)тёсен смýсл **б)** схващам нещо ограничено, като ограничен човек

zúžen|í, -í *ср.* **1.** стесняване, стеснение: ~**í křídla** *авиаци.* стеснение на крило; ~**í poměrně ~í** *физ.* относително стесняване; ~**í jícnu** *мед.* стриктура, стеноза на хранопровод; ~**í zorníček** *мед.* стесняване на зениците **2.** стесняване, специфициране, ограничаване: ~**í tématu** специфициране, ограничаване на тема; ~**í významu slova** *език.* стесняване на лексикално значение

zúžen|ý, -á, -é **1.** стеснен: ~**á vozovka** стеснено (пътно) платно **2. пейор.** ограничен, стеснен: ~**é pojetí věci** ограничено схващане на проблем, на работа

zúž|it, -ím *св. (со)* **1.** стесня (*нещо*); направя (*нещо*) (пò-)тясно: ~**it výkop** стесня йзкоп; ~**it sukni** стесня пола **2.** стесня, специфицирам, огранича (*нещо*): ~**it téma** огранича, специфицирам тема; **strach jí ~il hrdlo** *книж.* гърлото ѝ се сви от страх

zúž|it se, третол. -í se *св.* **1.** стесни се, стәне (пò-)тёсен: **cesta se ~ila** пътят се стесни **2.** стесни се, ограничи се: **kruh diváků se ~il** кръгът от зрители се стесни, ограничи се; зрителите намалѝха; **hrdlo se mu ~ilo** *книж.* гърлото му се сви

zúžitk|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* **1.** изпòлзвам, експлоатирам (*нещо*): ~**ovat ovoce na džem** изпòлзвам плодове за конфитюр **2.** оползотворя (*нещо*); извлека полза (*от нещо*): **lépe ~ovat půdu** оползотворя пò-добре почва; ~**ovat energii** оползотворя енергия

zúžitkováv|at, -ám *несв. (со)* **1.** изпòлзвам, експлоатирам (*нещо*): ~**at bohatství země** изпòлзвам, експлоатирам зёмни богатства **2.** опол-

зотворявам (*нещо*); извлѝчам полза (*от нещо*): ~**at energii** оползотворявам енергия

zuž|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** стеснявам (*нещо*); правя (*нещо*) (пò-)тясно: ~**ovat chodník, rukáv** стеснявам тротоар, стеснявам ръкав **2.** стеснявам, специфицирам, ограничавам (*нещо*): ~**ovat možnosti** стеснявам, ограничавам възможности; ~**ovat duševní obzor** *книж.* ограничавам, свѝвам духòвен хоризòнт

zuž|ovat se, третол. -uje se *несв.* **1.** стеснява се; става (пò-)тёсен: **říční koryto se ~uje** речното корито се стеснява **2.** стеснява се, ограничаваше: **kruh čtenářů se ~uje** читателският кръг се стеснява, става пò-ограничен; **význam slova se ~uje** значението на думата се стеснява; думата придобива пò-тясно значение

zváb|it, -ím *св. (кого, со)* *книж.* примамя, прилѝжа, съблазня, привлека, притёгля (*някого, нещо*): ~**il ji k návratu** тòй я примамѝ да се върне; **zvědavost ho ~ila** привлече го любопитството

zvadle *нар.* **1.** увèхнало, повèхнало, клòмнало (*обикн. за растение*): **květiny visely** ~ цветята висѝха, бѝха увèхнали **2. книж.** отпáднало, вяло, изнурено, изтощено, унило, отпòснато, отслабнало: ~ **mávl rukou** тòй вяло махна с ръка

zvadl|ý, -á, -é **1.** увèхнал, повèхнал, клòмнал (*обикн. за растение*): ~**á kytice** повèхнал букет **2. книж.** отпáднал, вял, изнурен, изтощен, унил, отпòснат, отслабнал: ~**á pleť** *прен.* състарена, повèхнала кожа (на лицето); **jsem (velmi) ~ý** *разг.* (много) съм отпáднал

zvadn|out, -nu *св.* **1. третол. -ne** увèхне, повèхне, клòмне (*обикн. за растение*): **květiny bez vody ~ly** без вода цветята увèхнаха **2. книж.** отпáдна, отпòсна се, изтощѝ се, изсѝхна, стопѝ се: ~**l a shrbil se** тòй се състари и се прегърби **3. третол. -ne** *книж.* отслабне, изчезне, стопѝ се, изгуби се, отмѝне, отлетѝ: **jeho láska ~la** любовта му отлетѝ; **jeho nadšení ~lo** ентузиазмът му се изпари

zválc|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* *строит. земед.* валирам (*нещо*); обработя, набѝя (*нещо*) с валик; утѝпча, (из)трамбòвам (*нещо*): ~**ovat hřiště** (из)трамбòвам, утѝпча игрище; ~**ovat vozovku** (из)трамбòвам, валирам пътнò платно

zvalch|ovat, -uji/разг. -uju *св.* **1. (со)** *текст. кожар.* обработя (*нещо*) на тепавица; изтѝпам (*нещо*) **2. (кого – вин.; кому со)** *разг. експр.* набѝя, натòпам, стòпам, напердаша (*някого; някого по нещо*): ~**ovali ho holemi** набѝха го, натòпаха го с тояги; ~**ovat někomu záda** напаша гърбината на някого; набѝя някого

zválen|ý, -á, -é *разг. експр.* смáчкан, омáчкан,

разтърсен (от въргáляне, от вáляне); овъргáлян; който е в безпорядък; който е като извáден от центрофуга, от прахосмукáчка: ~á **postel** смáчкано, разтърсено от въргáляне леглò; ~é **šaty** рòкля като извáдена от центрофуга

zválet, -ím, 3. мн. -ejí/ -í св. 1. (co) разг. експр. омáчкам, смáчкам, разтъря (нещо) чрез въргáляне, чрез вáляне; овъргáлям (нещо); доведá (нещо) до безпорядък чрез въргáляне, чрез вáляне: ~et **postel** овъргáлям, разтъря леглò; ~et **trávu na louce** омáчкам тревá на ливáда 2. (koho – вин.) прен. вулг. прелъстя, разг. опрáвя (някого): ~el **mu ženu** тòй опрáви, вулг. изчúка женá му

zvandřovat, -uji/разг. -uju св. (co) разг. експр. обиколя, пребрòдя, разг. кръстòсам, изтрамбòвам (нещо): ~ovat **kus světa** пребрòдя, обиколя мнòго свят; ~ovat **celou Evropu** пребрòдя, изтрамбòвам цяла Еврòпа

zvaní, -í ср. покáна: **přišel beze** ~í тòй дойдè без покáна

zvaný, -á, -é 1. кáнен, покáнен: ~í **i ne~í hosté** кáнени и некáнени гòсти 2. книж. нарèчен, назòван: **věž ~á Daliborka** кúла, нарèчена Дáлиборка; **tak ~ý/tak~ý** такá нарèчен

zvápenatělý, -á, -é спец. калциран, калциниран, калцифициран: ~é **kmeny** калцифицирани ствòлове; ~é **kostry** калцинирани скелети; ~é **hroty plic** мед. калцирани белодробни áпекси

zvápenatění, -í ср. спец. калцинация, калциране, калциниране, калцифициране: ~í **tuberkulózního ložiska (v plicích)** мед. калциране, калциниране на туберкулòзно огнище (в бèлите дробòвè)

zvápenatět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. калцира се, калцинира се, калцифицира се: **hroty plic ~ěly** мед. белодробните áпекси се калцираха

zvarhanět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. рядко нагъне се, надипли се, плисира се: **volánky na šatech ~ěly** волáнчетата на рòклята се надиплиха, нагънаха се

zvat, **zvu** нескв. 1. (koho – вин.) кáня, покáнвам (някого): ~ **známé na návštěvu, na výlet** кáня познáти на гòсти, на екскúрзия; **zvali ho, aby přišel (k jejich stolu), aby vstoupil** покáниха го да сèдне (на тяхната мáса), да влèзе; **lavička zvala k posezení** прен. пèйката мáмеше да прèдèши ◆ **kapitánův slovička** некáнен гòстенин не è драг никому; не сè натискáй, кúдетò не тè кáнят 2. (koho – вин.) извиквам, призовáвам (някого); свиквам (много хора) с някаква цел: ~ **kandidáta ke zkoušce** извиквам кандидат на изпит; ~ **členy sboru k poradě** свиквам члèнове на свèт на съвещáние, на заседáние 3. (co, koho

čít, jak) книж. наричам, назòвáвам, именувам (нещо, някого някакъв, никак): **Karla IV. zvali Otec/Otcem vlasti** дáдоха на Кáрел IV името Бaщá на отèчеството

zvážit, -ím св. 1. (co) претèгля, премèря (нещо): ~it **jablka, kufr** претèгля ябълки, кúфар 2. (co, koho) книж. преценя, оценя, претèгля, премèря, премисля, обмисля (някого, нещо): ~it **situaci, okolnosti, šance** преценя ситуáция, обстоятелства, шансове; ~it **výhody a nevýhody** преценя, премисля, претèгля предимствата и недостáтъците

zvázněle нар. (пò-)сериòзно, (пò-)стрòго, (пò-)сьсредотòчено: ~ **se podívat** отпрáвя (пò-)сериòзен пòглед; поглèдна с (пò-)сериòзен, с (пò-)стрòг пòглед; поглèдна, стáвайки сериòзен

zvážnělý, -á, -é който е стáнал (пò-)сериòзен, (пò-)стрòг, (пò-)сьсредотòчен: **byl ~ý k nepoznání** бèше стáнал тòлкова сериòзен, че не мòжеше да се познáе; ~ý **pohled** пòглед, стáнал сериòзен, стрòг

zvážnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. стáна (пò-)сериòзен, (пò-)стрòг, (пò-)сьсредотòчен: **dospěl a ~ěl** тòй порáсна и стáна пò-сериòзен, улèгна

zvečera, **z večera** нар. книж. нáдвечер, привечер, вечертá: **přišel brzy** ~ тòй дойдè в рáнната привечер, рáно вечертá

zvěčnit, -ím св. (co, koho) увековечá, обезсмъртá (нещо, някого): **malíř ~il historickou událost** худòжникът е увековечил истòрическо събитие; ~it **svou matku v básni** обезсмъртá мáйка си в стихотворèние; ~it **panství kapitálu** увековечá господството на капитáла; **tím skutkem opravdu ~il své jméno** с товá дèло тòй найстина е обезсмъртил името си, обезсмъртил се е; **pojď, já tě ~ím!** експр. елá да те снìмам! елá да те увековечá!

zvěčnit se, -ím se св. 1. увековечá се, обезсмъртá се: **autor se svým dílem ~il** áвторът се е обезсмъртил с произведèние си, с творчеството си 2. експр. подпíша се някúде; увековечá се чрез подпíсване някúде: **kluci se ~ili na zdech** момчèтата са увековечили именáта си по стените

zvěčňovat, -uji/разг. -uju нескв. (co, koho) увековечáвам, обезсмъртáвам (нещо, някого): ~ovat **hrdinství prostých lidí** увековечáвам, обезсмъртáвам героизма на обикновèните хòра; ~ovat **panství kapitálu** увековечáвам господството на капитáла

zvěčňovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. увековечáвам се, обезсмъртáвам се: ~ovat **se svými zásluhami** обезсмъртáвам се чрез заслúгите си 2. експр. подпíсвам се някúде; увековечáвам се чрез подпíсване някúде: **kluci**

se ~**ují na zdech** момчетата увековечават имената си по стените

zvěd, -a м. книж. шпионин, агент, разузнавач:

byli zajati nepřátelští ~ové бяха пленени вражески агенти, вражески шпиони

zvedací, zdvihací, zdvíhací -í, -í 1. техн. подмен; който служи за повдигане: ~**í zařízení** подмодно съоръжение 2. повдигащ се, вдигащ се; който се повдига: ~**í most** подвижен, вдигащ се мост

zvedač, -e м. техн. повдигащ: ~ **klasů** земед. подбирач на класовѐ

zvedák, -u м. техн. повдигащ, крик, подменник: **automobilový** ~ автомобилен крик; **hydraulický** ~ хидравличен повдигащ, крик

zvedání, -í ср. техн. вдигане, повдигане, подем

zvedat (se) вж. **zdvihat (se)**

zvědav[ec, -ce] м. любопитен (човек), разг. любопитко: ~**ci se nechťeli rozejít** на любопитните не им се тръгваше

zvědavě нар. любопитно, с любопитство: ~ **se tázat** питам с любопитство

zvědavost, -i ж. любопитство: **hořet ~í** горя от любопитство; ~ **jí nedala, aby...** любопитството не ѝ позволяваше, не ѝ даваше да...

zvědav[ý, -á, -é] 1. любопитен: ~**á sousedka** любопитна съседка; ~**é děti** любопитни деца; **je ~ý jako opice** любопитен е като маймуна; **ukrýt se před ~ýma očima** скрия се от очите, от погледите на любопитните; **to není (nic) pro ~é uši!** това не ѐ за ушите на всеки! ~**é pohledy** любопитни, изпитателни, дѐбнещи погледи 2. именна форма **zvědav, -a, -o** в съчет. **být ~(ý)** (на со; с подч. допълнително изр.) искам да узная, да разбера (нещо; дали, как ...); любопитен съм да узная, да разбера (нещо; дали, как ...); интересувам се (от нещо; дали, как ...): **být ~ý na fotografie** любопитен съм да видя снимките; **jsem ~, kdo to vyhraje, co řekne, jak to dopadne** искам да разбера, интересувам се кой ще победи, какво ще стане

na to (ani dost málo) ~ (това хич) не мѐ интересува! разг. експр. пѹка ми, дрѐме ми на жилѐтката (за тая работа)!

zvědeč[ít, -ím] св. (со) спец. поставя (нещо) на научна основа; направа (нещо) (пѐ-)научно; придам (на нещо) (пѐ-)научен характер: ~**it plánování** поставя планиране на научна основа; ~**it výuku** придам на обучение (пѐ-)научен характер

zvědeč[í]ovat, -uji/разг. -uju неск. спец. 1. (со) поставям (нещо) на научна основа; правя (нещо) (пѐ-)научно; придавам (на нещо) (пѐ-)научен характер: ~**ovat studium** придавам на

слѐдване (пѐ-)научен характер 2. третол.

-uje поставя се на научна основа; получава (пѐ-)научен характер: **řízení práce ~uje** управлението на труда се поставя на научна основа

zvedenost, -i ж. остар. (благо)възпитаност, добрѐ възпитание: **mravní ~ našich žen** нравственост, нравствена благовъзпитаност на нашите жени

zveden[ý, -á, -é] 1. разг. експр. докаран до лошо състояние; който е в лошо състояние: **přišel domů strašně ~ý** тѐй се прибра у дома в ужасен вид; **kabát zle ~ý blátem** палтѐ цялото в кал, опрѐскано с кал; **kluci ~í po rvačce** момчета целите разкрасѐни след сбиване 2. остар. (благо)възпитан, добрѐ възпитан: **chudé sice, ale ~é děvče** бедно, но добрѐ възпитано дѐвѹйче

zvědět, zvím, 3. мн. zvědí св. (со; о ком, о џет; -) книж. узная, науча, разбера (нещо; за някого, за нещо): ~ **podrobnosti** науча подробности; ~ **o návštěvě** узная за посещение; ~, **co se děje** разбера каквѐ се случва, каквѐ става

zvědy, -ů м. само мн. разг. обикн. в съчет. **jít, chodit na ~y** хѐдя да разпитвам, да разучавам, да събйрам свѐдения, разг. на разузнаване; **poslat někoho na ~y** изпратя някого да разпитва, да разучава, да събере свѐдения, разг. на разузнаване; **být na ~ách** дѐбна, нюхам да науча, да разбера нещо

zveleben[í, -í] ср. подобряване, благоустрѐйване, усъвършенстване, оптимизиране, култивизиране, рационализиране: ~**í průmyslu, školství** оптимизиране, усъвършенстване на промишленост; усъвършенстване на учебно дѐло

zveleb[ít, -ím] св. (со) подобря, благоустрѐя, (до-)усъвършенствам, оптимизирам, култивирам, рационализирам (нещо): ~**it zahrady** опрѐвя, разкрася, благоустрѐя градини; ~**it průmysl** оптимизирам, усъвършенствам промишленост

zvelebovac[í, -í, -í] който се отнася до подобряване, усъвършенстване, благоустрѐйване, оптимизиране, култивизиране, рационализиране: ~**í program** програма по благоустрѐйване; благоустрѐйствена програма; ~**í akce** акция, мероприятие по благоустрѐйване

zveleb[ovat, -uji/разг. -uju] неск. (со) подобрявам, благоустрѐйвам, усъвършенствам, оптимизирам, култивирам, рационализирам (нещо): ~**ovat zahradu** опрѐвям, разкрасявам, благоустрѐйвам градина; ~**ovat školství** усъвършенствам учебно дѐло

zvelič[ít, -ím] св. (со) преувелича (нещо); надценя (нещо; значението на нещо): ~**it své zásluhy** преувелича заслугите си; ~**it zprávu** преувече-

лича, разкрася новина; ~it **význam něčeho** преувелича, надценя значението на нещо

zveličovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* преувеличавам (нещо); надценявам (нещо; *значението на нещо*): ~ovat **své starosti** преувеличавам грижите си

zvenčí, zvenku *нар.* **1.** отвън, откъм външната страна, *разг.* отвънка (за направление): **vrátit se** ~ приберя се, върна се отвън; **dívat se** ~ гледам отвън, откъм външната страна **2.** отвън, външно, на външен вид, на външната страна, *разг.* отвънка (за място): **dům je ~ opraven** външно, отвън къщата е ремонтирана; ~ **to vypadá krásně** външно погледнато, погледнато отвън изглежда прекрасно **3.** отдругаде; отвън; от чужбина *и под.*: **vlivy** ~ външни влияния; **podněty** ~ инспирации, вдъхновения отвън, от друго място

zverb|ovat, -uji/разг. -uju *св. (кого, со)* *експр.* завербувам (някого, нещо) за работа *и под.*; хвана (някого, нещо) за работа *и под.*: ~ovat **celý podnik na řepnou brigádu** завербувам целия завод на бригада за цвекло; ~ovat **kdekoho na odklizení sněhu** хвана де що има човек за почистване на сняг

zvěrokruh, -u *м. астр.* зодиак: **znamení ~u** зодиакални знаци

zvěrolékař, -e *м.* ветеринар, ветеринарен лекар, *разг.* конски доктор

zvěrolékařský, -á, -é ветеринарен; който се отнася до ветеринар, до ветеринарна медицина

zvěrolékařství, -í *ср.* ветеринарна медицина

zvěřsky *нар.* зvěřски, чудовишно, нечовешки, жестоко: ~ **nakládat s bezbranným obyvatelstvem** отнасям се зvěřски, чудовишно с беззащитно население

zvěřský, -á, -é зvěřски, чудовишен, нечовешки, жестоко: ~ **vražďení** зvěřско, жестоко избиване; ~ **nakládání se zajatci** нечовешко отнасяне с пленници, нечовешко отношение към пленници; ~ **ý teror** чудовишен терор

zvěřstvo, -a *ср.* зvěřство, жестокост, чудовишна постъпка, нечовешко деяние: **páchat ~a** върша жестокости, зvěřства; **dopouštět se zvěřstev** постъпвам нечовешки, извършвам чудовишни постъпки

zvěřšovan|ý, -á, -é стихотворен, римъван; който е в стихове, в стихотворна форма, в рими: ~ **á hesla** римъвани лозунги; лозунги в стихотворна форма; ~ **á povídka** разказ в стихове

zvěřš|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* напиша, съчиня (нещо) в стихове, в стихотворна форма, в рими: ~ovat **přání k jmeninám** съчиня стихотворно благопожелание, римъвана честитка по случай имен ден

zvěř, -e *ж. събир.* **1.** диви животни и птици; дивеч: **lesní** ~ дивеч, горски животни; **černá** ~ диви свини; **vysoká** ~ едър (рогът) дивеч; **pernatá** ~ пернат дивеч; птици; **škodná** ~ вреден дивеч; вредители; **stopy** ~e следи на дивеч; **lovit, honit** ~ ловувам дивеч, ходя на лов за дивеч **2. прен.** диви, подивели, недисциплинирани, разбеснели се, груби деца, хора: **krmení dravé ~e a)** хранене на хищници **б)** *шегов.* хранене на ~~зверей~~ **днат**

jako ~ подивял съм, разбеснял съм се

zvěřejnit, -ím *св. (со)* **1.** направа (нещо) общодостъпно, открито за публика; оглася (нещо); обобществя (нещо): ~it **park** отворя парк за посетители; направа парк достъпен за всички; ~it **zasedání** проведя открито, публично заседание **2.** обнародвам, публикувам (нещо); направа (нещо) обществено достойние чрез преса *и под.*: ~it **dopisy** публикувам писма; ~it **program** обнародвам програма

zvěřejň|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* **1.** правя (нещо) общодостъпно, открито за публика; огласявам (нещо); обобществявам (нещо): ~ovat **zahrady** отворям градини за посетители; правя градини достъпни за всички **2.** обнародвам, публикувам (нещо); правя (нещо) обществено достойние чрез преса *и под.*: ~ovat **politické dokumenty** обнародвам политически документи

zvěřin|a, -y *ж.* дивечово месо; дивеч: ~a **na víně** дивеч с винен сос; **naložit ~u** консервирам, мариновам, наложя дивечово месо

zvěřin|ec, -ce *м.* менажѐрия, *експр.* зверилник: **circusový ~ec** циркова менажѐрия; **navštívit ~ec** посетя менажѐрия, зоологическа градина

◆ **zvěřin|ec, -ce** менажѐрия, в зверилник; тук е голяма гурултия, голяма връва

zvesela *нар.* вѐсело: **jít do práce** ~ отивам на работа вѐсел, във вѐсело настроѐние

zvěst, zvedu *св. (со, кого)* *разг. експр.* докарам (някого, нещо) до лошо състояние: **no, vy jste to tu zvedli!** бѐже, каквѐ сте направили тѐка! (как сте оплескали стените, какъв безпорядък сте оставили *и под.*); **tys ale ty šaty zvedla!** рѐклята ти е станала на нищо! **jak má krejcar v kapse, tak se zvede pod obraz** щѐм се види с някой грѐш в джѐба, веднага се натрясква, веднага е кѐоркютѐк пиян

zvěst se, zvedu se *св. (po kom)* *разг.* мѐтна се, заприличам (на някого): **zvedl se po tátovi** тѐй се е мѐтнал на татко си

zvěst, -i *ж. книж.* **1.** вест, новина, извѐстие, *разг.* хабѐр: **dobrá** ~ добра новина; **neblahá** ~ неприятна, лоша, фатална вѐст (обикн. за смѐрт); ~~смертна вѐст~~ **Ilma**

- зловѣща, съкрушителна вѣст **2.** слух, дѹми, приказки: **proskakuji, koluji divné** ~i разнасят се, нѡсят се, разпространяват се странни слѹхове, странни неща
- zvěstován|í, -í** *ср. книж.* тържѣствено известяване, възвестяване, обикн. в *сѣчет*. **Zvěstování Páně, остар.** **Zvěstování Panny Marie** *църк.* Благовѣщение
- zvěstovatel, -e** *м. книж.* вестител, вестонѡсец, глашатай: ~ **dobrých zpráv** благовѣстител, вестител на добри новини; ~ **míru** глашатай на мира
- zvěst|ovat, -uji/разг. -uju** *несв., рядко св. (со) книж.* възвестявам/възвестя, известявам/известя, предизвестявам/предизвестя (*нещо*): ~ **ovat vítězství** възвестявам/възвестя победа; ~ **ovat něčí příchod** известявам/известя нѣчие идване; **blesk ~oval nedalekou bouří** светкавицата предвѣщаваше приближаваща бѹря; ~ **ovat evangelium** *църк.* благовѣстявам; предвѣщавам, нѡся благата вѣст (*за раждането на Христос*)
- zvětral|ý, -á, -é** **1.** изветрял; отмирисан; изгѹбил миризмата, аромата си: ~ **á limonáda** изветряла лимонада **2. геол.** изветрен: ~ **ý pískovec** изветрен пясъчник; ~ **á skála** изветрена скала
- zvětr|at, третол. -á** *св. 1.* изветреѣ; отмириса се; изгѹби миризмата, аромата си: **pivo ve skle- nici ~alo** бѣрата в чашата изветря **2. геол.** изветри се: **skály ~aly** скалите се изветриха
- zvětrán|í, zvětráván|í, -í** *ср. геол.* изветряне, изветряване: **biochemické ~í** биохимично изветряне; **chemické ~í** химично изветряне; **late- ritní ~í** латеритно изветряне; латеритизация; **mechanické ~í** механично изветряне
- zvětráv|at, третол. -á** *несв. 1.* изветрява, отмирисва се; изгѹбва миризмата, аромата си: ~ **ající pivo** изветряваща бѣра **2. геол.** изветря се: **skála, láva pomalu ~á** скалата, лавата бавно се изветря
- zvětř|it, -ím** *св. (со, коho)* подѹша, надѹша, усѣтя, предусѣтя (*някаго, нещо*): **pes ~il zajíce, zlo- děje** кѹчето надѹши (миризмата, следѣте на) заѣка, крадѣца; ~ **it stopu** надѹша, открѣя (чрез дѹшене) следа; ~ **it nebezpečí** *прен. експр.* подѹша, усѣтя опасност
- zvětšel|ý, -á, -é** *книж.* овехтял, извехтял, изнѡсен, одрипавъл, опѣрган, изтѣрган: ~ **ý šat** овехтели одѣжди; **hladoví a ~í nezaměstnaní** гладни и одрипавѣли безработни; ~ **é fráze** *прен. експр.* изтѣркани, банални фрази
- zvětšen|í, -í** *ср. 1.* увеличѣние, увеличаване: **fotografické ~í** фѡтоувеличѣние; ~ **í mikroskopu** увеличѣние с микроскоп; ~ **í zatížení** *техн.* увеличѣние на натоварване; ~ **í napětí** *електр.* уве-
- личѣние на напрежѣние; **optické ~í** *физ.* оптично увеличѣние **2. спец.** нарастване, прираст **zvětšenin|a, -y** *ж.* увеличѣние (*на снимка и под.*); увеличѣн (*по размер, по мащаб*) предмет: ~ **a fotografie** увеличѣна снимка; **pořídít ~u plánu** направя увеличѣние на план; увелича (мащаб на) план
- zvětš|et, третол. -í, 3 мн. -ejí/-í** *св. книж.* овехтѣе, извехтѣе, изнѡси се, опѣрга се, изтѣрка се: **tkaniny, které snadno ne-ejí** тѣкани, който не овехтѣват, не сѣ изнѡсват бѣрзо
- zvětš|it, -ím** *св. (со)* увелича, уголемя (*нещо*): ~ **it fotografie** увелича снимки; ~ **it otvor** разширя, уголемя ѡтвор; ~ **it počet, výkon** повиша, увелича брѡй, мѡщност; ~ **it zmatek** създам ѡще по-голямо обѣркване; ~ **it své příjmy** увелича, повиша, умножа приходите си
- zvětš|it se, третол. -í se** *св.* увеличи се, уголемѣ се, нарасне: **trhlina se ~ila** пукнатината се разшири, уголемѣ се; **vzdálenost se ~ila** разстоянието, дистанцията се увеличи; **podíl mládeže se ~il** участието на младежта се увеличи, нарасна
- zvětšovac|í, -í, -í** увеличителен: ~ **í sklo** лѹпа; увеличително стѣклѡ; ~ **í přístroj (na fotografie)** *фотогр.* увеличител (за снимки)
- zvětš|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* увеличавам, уголемявам (*нещо*): ~ **ovat objem** увеличавам обѣм; **ta čočka silně ~uje** тази лѣца е мнѡго силна, мнѡго увеличава; ~ **ovat zatížení** увеличавам натоварване; ~ **ovat něčí význam** преувеличавам, надценявам нѣчие значѣние; ~ **ovat snímek** увеличавам, уголемявам снимка
- zvětš|ovat se, третол. -uje se** *несв.* увеличава се, уголемява се, нараства: **trhlina se ~uje** пукнатината се разширява, уголемява се; **vzdálenost mezi námi se stále ~ovala** разстоянието, дистанцията между нас непрекѣснато се увеличаваше, непрекѣснато нарастваше; **oči se jí hrůzou ~ovaly** очѣте ѣ се разширяваха от ѹжас
- zvid|at, -ám** *несв. 1. (со; на кот; о кот)* разпитвам, подпитвам (*нещо; за някого*); проявявам любознателност, любопитство (*относно нещо, относно някого*); любопитствам (*за нещо, за някого*): ~ **al, jak dlouho tu ještě zůstanou** той подпитваше, разпитваше ѡще колко време ще останат тѹк **2. (со; о ѣт; со о кот; -) книж.** научавам, узнавам, разбирам (*нещо; за нещо; нещо за някого*): ~ **at o všem důležitějším** научавам за всѣчко по-важно; ~ **at něco o svých bývalých spolužácích** узнавам, разбирам нѣщо за бѣвшите си съѹченици
- zvídavě** *нар.* любознателно; от любознателност,

от интерес: ~ **se toulat po lesích** бродя, скітам из горіте от любознательност, поради интерес
zvídavost, -i ж. любознательност, интерес
zvídav|ý, -á, -é любознателен; който проявява любознательност, интерес: **není zvědavý, nýbrž ~ý** не е любопитен, а любознателен; ~**á povaha** любознателен характер, любознателен човек; ~**ý pohled** изпитателен, проучващ поглед
zviditeln|í, -í ср. публ. излизане на открито; прозрачност; придобиване на прозрачност, на откритост, на видимост: **diskuse o ~í politiky koalice v rezortu zdravotnictví** дискусия за прозрачността, за откритостта на политиката на коалицията в сектора на здравеопазването
zviditeln|it, -ím св. (koho, co) публ. изнеса, изкарам на открито, направя прозрачен, осветя (някого, нещо): ~**it zahraniční politiku** направя прозрачна външната политика; осветя, изнеса на показ външната политика
zviditeln|it se, третол. -i se св. стане прозрачен, видим, открит; прояви се, появи се, привлече внимание; заеме позиции: **francouzská firma se před rokem ~ila na českém trhu** преди година на чешкия пазар привлече вниманието, прояви се една френска фирма
zviditeln|ovat, -uji/разг. -uju неск. (koho, co) публ. изнасям, изкарвам на открито, правя прозрачен, осветявам (някого, нещо): ~**ovat práci odborníků** правя прозрачна работата на специалистите; осветявам, изнасям на показ работата на специалистите
zviditeln|ovat se, третол. -uje se неск. публ. става прозрачен, видим, открит; проявява се, появява се, привлича внимание; заема позиции: **stát se v emancipačním procesu stále více ~uje** в процеса на еманципиране държавата все повече излиза на преден план, все повече се проявява
zviklan|ý, -á, -é (v čem) разколебан (в нещо); който е загубил сигурност (в нещо): **být ~ý ve víře, ve svém přesvědčení** разколебан съм във вярата си, в убежденията си
zvikl|at, -ám св.1. (koho v čem) разколебая (някого в нещо); разколебая, подкопая, разклатя (нещо на някого): ~**at někoho v přesvědčení, ve víře, v názoru** разклатя, подкопая убежденията, вярата, мнението на някого; **nedát se ~at** не допусна, не позволя да бъде разколебан
2. (co) разколебая, подкопая, разклатя (нещо на някого): ~**at něčí důvěru** разклатя, подкопая нечие доверие
zvikl|at se, -ám se св. (v čem) рядко разколебая се (в нещо), обикн. третол. (нещо на някого) се разколебае, подкопае се, разклати се: **ne~al se ve svém odhodlání** волята му, решимостта му

не се разколеба, той остана твърд в решителността си
zvířátk|o, -a ср. умал. **1.** животинче, животинка, зверче: **roztomilé ~o** мило, симпатично животинче; **pohádky o ~ách** приказки за животни
2. животно-игръчка: **nafukovací ~a** надувъеми животни, животинки
zvíř|e, -ete ср. **1.** животно, звяр: **lesní ~e** горско животно; дивеч; **divoké ~e** диво животно, див звяр; **dravé ~e** хищник; хищно животно; хищен звяр; **pokusné ~e** опитно животно; **krmení ~at** хранене на животни; **mít rád ~ata** обичам животни
2. човаче ♦ **chovatej|e** ср. дръпаче дивашки, като подивял, като звяр; **(dřít) jako (tažné) ~e експр.** трепя се, бяха се като вол, като говедо **2. експр.** съществò, животно, гадина: **co to tu leze za ~e?** каква е тая гадина, дето пълзи тук? (обикн. за неприятно насекомо) **3. разг. експр.** в съчет. **velké ~e** важна клечка; **malé ~e** дребна рибка; **na to jsem (moc) malé ~e** в тая работа аз не преда, не пея; тук нямам тежест, не мога да помогна; тая работа не е лъжйца за моята уста
zvířec|í, -í, -i 1. животински, зверски; който се отнася до животно, до звяр: ~**í kůže, maso** кожа на животно, месò от животно; ~**í stopy** следи на дивеч, на животно; ~**í zvuky** животински звуци; ~**í mládě** малко(то) на животно **2. прен.** животински, зверски; скòтски: ~**í vzezření** животинска външност; ~**í vášně** животински страсти
zvířeckost, -i ж. 1. безчовечност, жестòкост: ~**války** жестòкост, безчовечност на войната; ~**puđu** жестòкост на инстинкт **2.** зверство, безчинство; зверска постъпка: ~**í páchané kolonialisty** зверства, извършвани от колонизаторите
zvířecky нар. **1.** зверски, жестòко; като животно, като скòт: ~ **vraždit** зверски убивам **2.** животински, инстинктивно
zvířeck|ý, -á, -é 1. зверски, жестòк; експр. скòтски: ~**é mučení** обикн. мн. зверски мъчения; ~**á bezcitnost** скòтска, животинска безчувственост; ~**ý sadista** жестòк садист **2.** животински, инстинктивен, експр. скòтски
zvířectv|o, -a ср. събир. животни: **chov drobného ~a** развъждане, отглеждане на дребни домашни животни (зайци, кокошки и под.)
zvířen|a, -y ж. събир. фауна; животински свят: **květena a ~a Čech** флòра и фауна на Чехия; **stepní, polární, exotická ~a** степна, полярна, екзотична фауна
zvířen|í, -í ср. спец. развихряне
zvířetník, -u м. астр. зодиак
zvíř|it, -im св. (co) **1.** завъртя, вдигна, разбъркам,

разпѣня, развѣхря, завѣхря (*нещо*): ~**it prach** вдигна прах; ~**it vodu** разпѣня вода; **vitr** ~**il suché listí** вятърът вдигна, завѣхри сѹхите листá; ~**it krev** разпáля кръвтá **2. прен.** нарушá, прекъсна (*нещо*): **událost** ~**ila hladinu jeho žívota** събитиего нарушí, прекъсна равномѣрния хòд на живòта му; ~**it klid městečka** нарушá, разтревòжа спокойствието на градчè, *разг.* хвѣрля камък в спокойствието на градчè

zvíř|it se, третол. -**í se св.** завъртí се, вдигне се, разбѣрка се, разпѣни се, развѣхри се, завѣхри се: **prach na cestě se** ~**il** по пѣтя се вдигна прах; **všecka sedlina se** ~**ila** цялата утайка се размѣти

zvíř|ovat, -uji|разг. -**uju нескв.** (*со*) **1.** завъртам, вдигам, разбѣрквам, разпѣням, развѣхрям, завѣхрям (*нещо*): ~**ovat koštětem prach** вдигам прах с метлá; **vesla** ~**ují vlny** веслáта разпѣнват вълните **2. прен.** нарушáвам, прекъсвам (*нещо*); обезпокоявам, разтревòжвам, развълнувам (*нещо*): ~**ovat veřejnost** развълнувам общѣственост; нарушáвам спокойствието на общѣственост

zvíř|ovat se, третол. -**uje se нескв.** завърта се, вдига се, разбѣрка се, разпѣнва се, развѣхря се, завѣхря се: **prach se** ~**oval do vysokého sloupce** прахът се завѣхряше, вдигаше се във висòк стълб

zvitěz|it, -ím св. (*над кým, над čím; в čím; -*) победя, надвѣя, пребòря (*някого, нещо*); надделя (*над някого, над нещо; в нещо*); победя, удържá победа (*в нещо*): ~**it nad nepřítelem** победя неприятел, враг; ~**it nad přesilou** преодоля надмòщие; удържá победа, надделя над надмòщие; ~**it v soutěži** победя в състезáние, в конкѹрс; ~**it v utkání** победя, удържá победа в спòртно състезáние; **mír nakonec** ~**í** най-накрая мирът ще победí

zvizuálně|í, -í ср. *рядко* визуализиране; придáване на визуáлен òбраз: **práce režiséra spočívala ve** ~**í předlohy** работата на режисòра се е изразявала във визуализирането на първòбразá, на произведението-оснòва

zvláč|et, -ím, 3. мн. -**ěji/-í св.** (*со*) земед. избранувам (*нещо*): ~**et půdu, pole** избранувам почва, ниви

zvláčně|í, -í ср. *спец.* пластификация; омокотяване, омекване

zvláčn|ět, третол. -**í, 3. мн.** -**ěji/-í св.** **1.** омекне, омокотí се, отпѹсне се, стàне (пò-)мèк: **plet po krému** ~**í** след кремá, след изпòлзването на крем кожата на лицето омеква, омокотява се **2.** омокотí се, стàне (пò-)гѣвкав, (пò-) плáвен, (пò-)еластичен: **její pohyby** ~**ěly** движенията й стàнаха пò-плáвни, омокотíха се

zvláčn|it, -ím св. (*со*) омокотя (*нещо*); направа

(*нещо*) (пò-)мèко, (пò-)гѣвкаво, (пò-)плáвно, (пò-)еластично: **cvičení** ~**í tělo** упражненията правят тялото пò-гѣвкаво

zvláčňovad|lo, -a ср. *спец.* пластификатор; омокотител

zvláčň|ovat, -uji|разг. -**uju нескв.** **1.** (*со*) омокотявам (*нещо*); правя (*нещо*) (пò-)мèко, (пò-)гѣвкаво, (пò-)плáвно, (пò-)еластично: **masáže** ~**ují a zpružují tělo** масажите правят тялото пò-гѣвкаво и пò-еластично **2. третол.** -**uje** омеква, омокотява се, отпѹска се, стàва (пò-)мèк: **plet** ~**uje** кожата на лицето се омокотява

zvlád|at, -ám нескв. **1.** (*koho – вин.*) укротявам, усмирявам, обуздавам (*някого*): ~**at lehce i nejdivočejší koně** обуздавам, укротявам лесно и най-буйните конè **2.** (*со*) овладявам, усвоявам (*нещо*); справям се (*с нещо*): ~**at náročné úkoly** справям се със слòжни задáчи; ~**at nové a nové poznatky** усвоявам всè нови и нови знáния

zvlád|nout, -nu св. **1.** (*koho – вин.*) укротя, усмиря, обузда (*някого*): ~**nout neukázněné žáky** укротя недисциплинирани ученици; ~**nout dospívající děti** усмиря подрастващи деца; ~**nout bujného koně** обузда, укротя буйн кон **2.** (*со*) овладя, усвой (*нещо*); справя се (*с нещо*): ~**nout epidemii** овладя епидемия; ~**nout obtíže** справя се с трѹдности; ~**nout úkoly** справя се със задáчи; **ne-| řízení vozu** тòй не овладя управлението на колáта; **to nelze časově** ~**nout** товà не мòже да се свѣрши в определèното врèме; ~**nout obtížné téma** справя се с трѹдна тèма; ~**nout skladbu, koncert technicky** овладя технически композиция, концèрт; ~**nout roli** проникна в рòля; ~**nout učební látku** усвой учебен материал

zvládnut|í, -í ср. овладяване, усвояване

zvlákňovac|í, -í, -í текст. предíлен

zvlákňován|í, -í ср. *текст.* прèдене, развлáкняване

zvlášť I, zvláště I нар. **1.** изключително, осòбено, необичáйно, специáлно: ~ **dobré jídlo** изключително хѹбаво ядене; ~ **nadaní žáci** изключително, необичáйно талантиливи ученици; **to si musíš ~ zasloužit** товà трябва да си го заслужиш специáлно; **je mi** ~ **protivný** тòй ми е изключително неприятен; **nejsem tím ~ nadšen** не сѣм осòбено въодушевен, очарòван от товà **2. обикн.** **zvlášť** поотдèлно, отдèлно, поединично: **ubytovat chlapce a děvčata** ~ настáня отдèлно момчèта и отдèлно момичèта; **zaplatit každému** ~ платя на всèки поотдèлно; **dát si peníze na něco** ~ слòжа си парí за нèщо настранá, отдèлно **3. обикн.** **zvlášť** специáлно

(за), сáмо (за), нарòчно: **k tanci ~ upravený sál** зàла, подгòтвена специáлно за тàнци

zvlášť II, zvláště II част. преди всичко, най-вече, глávно, осòбено, по-специáлно (*за под-чертаване*): **je tu krásně ~ na jaře** тук е хубаво най-вече през пролетта; **mám rád květiny, ~ růže** обичам цветята, и по-специáлно, и най-вече рòзите; **přijdu rád, ~ budu-li zdrav** с удовòлствие ще дòйда, осòбено ако съм здрав

zvláštně нар. 1. осòбено, необичáйно, изключително, специáлно: **její hlas zněl** ~ гласът ѝ звучеше осòбено 2. *предикативно в съчет.* **je mi nějak ~ (u srdce)** не сè чувствам добрè (със сърцето)

zvláštní, -í, -í 1. странен, осòбен, необичáен, изключителен: **to je ~í člověk** тòй е странен, осòбен човèк; **stala se mi ~í věc** слýчи ми се нèщо стрáнно; **byla to ~í situace** товà бèше еднà осòбена, необичáйна ситуáция; **na výstavě není nic ~ího** в изложбата нýма нèщо изключително, нèщо необичáйно; **~í druh hmyzu** необичáен, осòбен вид насеко̀ми; **~í znamení (na těle)** осòбен отличителен бèлег (върху тялото); **mít ~í pocit** изпитвам осòбено, стрáнно чувство 2. специáлен, специфичен: **~í vydání novin** специáлно издàние на вèстник; **dostat ~í úkol** полýча специáлна задàча; **~í vlastnosti látky** специфични осòбености на материал; **~í vlak** специáлен влàк; **~í letadlo** специáлен самолет; **~í škola** специáлно училище, помòщно училище 3. изключителен, осòбен: **požívat ~í úcty** рàдвам се на изключително уважèние; **není to žádná ~í krasavice** тя не è нýкаква изключителна красáвица; **klást na to ~í důraz** подчертáвам изключителната вàжност на нèщо 4. отдèлен: **pokoj se ~ím vchodem** стàя с отдèлен вхòд; **~í otisk článku** отдèлен отпечатък на стàтия

zvláštnost, -i жс. 1. осòбеност, необичáйност, стрáнност: **~ jména** стрáнност, необичáйност на име 2. рýдкост, чудàтост, стрáнност; нèщо стрáнно, необичáйно; куриòз: **ukazovat něco jako** ~ показвам нèщо като рýдкост, като куриòз

zvlčet, -ím св. *рядко експр.* подивèя; разпàша се, разхàйта се; загрубèя, огрубèя; ожесточà се, увълча се: **děti bez dozoru ~ely** без контрол децàта се разпàсаха, разхàйтиха се

zvlčile нар. *експр.* подивýло, гру̀бо, ожесточèно: **díval se ~** тòй глèдаше ожесточèно, неприязнено

zvlčilost, -i жс. *експр.* гру̀бост, ожесточèност: **~ chování** гру̀бост на държàние

zvlčilý, -á, -é експр. подивýл; разпàсан; загрубýл, огрубýл; ожесточèн, увълчен: **~ý kluk** разпàсано момчè; **vojáci ~í válkou** подивèли от

войнàта войници; **~é chování** гру̀бо държàние

zvlhčeni, -í ср. *снец.* овлажняване

zvlhčít, -ím св. (со) навлажня, овлажня, намòкря, навкàся, разквàся (*нещо*): **~it vzduch** овлажня въздух; **~it rty** разквàся, навлажня úстни

zvlhčovač, -e м. *снец.* овлажнител

zvlhčování, -í ср. овлажняване и *снец.*: **umělé ~í vzduchu** изкúствено овлажняване на въздуха; **~í uhelného prachu** *минно* овлажняване на вългищен пра̀х

zvlhčovat, -uji/разг. -uju неск. (со) навлажнявам, овлажнявам, намòкрям, навкàсвам, разквàсвам (*нещо*): **~ovat rty nemocného** разквàсвам, навлажнявам úстните на болèн; **pot mu ~oval čelo** пòт овлажняваше чèлото му

zvlhlý, -á, -é навлажнèн, овлажнýл, овлажнèн, намòкрен, навкàсен: **~é šaty** навлажнèна рòкля; **~á mouka** овлажнýло брашно; **čelo ~é potem** чèло, овлажнýло, навлажнèно от пòт; **dojetím ~é oči** овлажнèли, навлажнèни от умилèние очи; **půda ~á deštěm** почва, навлажнèна от дъждà

zvlhnout, третол. -ne св. стàне влàжен; овлажнèе, навлажни се, намòкри се: **čelo mu ~ne potem** чèлото му ще се навлажни, ще се овлажни от пòт; **papír ~l a listy se slepily** хартията се навлажни и лèстовете се слепиха; **oči ~ly dojetím** очите се навлажиха, овлажиха от умилèние

zvlhnutí, -í ср. овлажняване: **chránit zboží před ~ím** пàзя стòки/стòка от овлажняване

zvlněn, -í, -í ср. 1. (вълнообразно) нагъване, набрèчкване, нагърчване: **jemné ~í vlasů** нèжни вълни на косà; **~í papíru** нагъване на хартия; **~í linie** (вълнообразно) нагъване на линия 2. *снец.* пулсàция: **~í napětí** пулсàция на напрежèние

zvlněn, -ý, -á, -é 1. вълнообразен; вълнист; вълнообразно нагънат; кòйто е на вълни: **~á hladina** разлюляна, набраздèна от вълни водна повърхност; **~ý terén** *геогр.* вълнист терèн; **~é zvrstvení** *геол.* вълниста стратификация, вълнисто разслоèние 2. *в съчет.* **~á fronta** *метеор.* променлив фрòнт

zvlnit, -ím св. (со) разлюлèя, нагъна, нагърча, набърча (*нещо*); направа вълни, бразди (*по нещо*): **vítr ~il obilí** вятърът разлюля житàта

zvlnit se, третол. -í се св. разлюлèе се, нагъне се, набърчи се; образува вълни, бразди: **hladina jezera se ~ila** повърхността на èзерото се набразди от вълни

zvlňovat, -uji/разг. -uju неск. (со) разлюлявам, нагъвам, нагърчвам, набърчвам (*нещо*); права вълни, бразди (*по нещо*): **vánek ~uje obilí** ветрèцът разлюлява житàта

zvlň|ovat se, *третол.* -**uje se** *несв.* разлюлява се, нагъва се, набърчва се; образува вълни, бразди: **hladina jezera se lehce ~uje** повърхността на езерото леко се вълнува, леко се набраздява от вълни

zvnějška, zvnějšku, z vnějška, z vnějšku *нар.*

1. отвън, откъм външната страна (*за направление*): **náraz ~ údar**, тласък отвън **2.** отвън, отвънка, на външната страна (*за място*): **dům je ~ obložen kachličky** къщата е облицована отвън с керамични плочки

zvnitřka, zvnitřku, z vnitřka, z vnitřku *нар.*

1. отвътре, от вътрешността: **~ zněla hudba** отвътре се чуваше, звучеше, идваше музика **2.** отвътре, вътре, във вътрешността: **nahodit dům ~** измъжа къща отвътре

zvodnat|ět, *третол.* -**í**, *3. мн.* -**ějí/-í** *св.* оводни се; стане воднист; стане на вода: **led už ~ěl** ледът вече се оводни, стана на вода

zvolac|í, -í, -í *език.* възкличателен: **~í věta** възклицателно изречение

zvolán|í, -í *ср.* **1.** възклицание, възглас, вик: **radostné ~í** радостен възглас, радостен вик **2.** *воен.* парола

zvol|at, -ám *св.* (-; *со; на коho*) извикам, викна (*нецо; на някого*); възкликна (-; *нецо*): **hněvivě ~at** гнєвно възкликна, викна, изкрещя; **~al Dej pozor!** той извика: „Внимавай!“; **~at na přítele** викна на приятел; викна, повикам приятел; **~al, že už toho má dost** той извика, изкрещя, че вече му е омръзнало

zvolení, -í *ср.* *книж.* избор, избїране

zvol|it, -ím *св.* (*коho, со*) избира, подбера (*някого, нецо*); направя избор (*на някого, на нецо; между някого, между нецо*): **~it (si) přátele** подбера (си) приятели; **~it (si) povolání** избира (си) професия; **~it (si) mezi více možnostmi** избира между повече възможности; **~ili ho předsedou/za předsedu** избраха го председател, за председател; **~it poslance** избира депутати/депутати

zvolna *нар.* **1.** бавно, постепенно, полєка, без бързане, *разг.* полєка-лєка: **jít, jet ~ domů** бавно се връщам вкъщи, пътувам за вкъщи; **~ se stmívá** бавно пада мрак; полєка-лєка се мръква; **kopec ~ klesá** хълмът се снишава постепенно, плавно; **lék začíná ~ působit** лекарството започва постепенно да действа **2.** *малко остар. експр.* (пò-)спокойно, обмислено, внимателно, *разг.* умната, без натягане: **jen ~ s těmi požadavky!** умната с претенциите! ймаш/ймате много голєми претенции!

zvoln|it, -ím *св.* (*со*) забавя, намаля, успокоя (*темпо и под.*): **~it krok, jízdu, tempo** забавя, намаля крачка, ход, темпо

zvoln|it se, *третол.* -**í se** *св.* забави се, намали се, успокой се (*за темпо и под.*): **jeho chůze se ~ila** вървєжът му, ходът му се забави, успокой се **zvolň|ovat, -uji/разг.** -**uju** *несв.* (*со*) забавям, намалявам/намалявам, успокоявам (*ход и под.*): **~ovat chůzi** забавям ход

zvolň|ovat se, *третол.* -**uje se** *несв.* забавя се, намаля се/намалява се, успокоява се (*за ход и под.*): **krok se ~oval** крачката се успокояваше, забавяше се

zvon, -u *м.* **1.** камбана: **~y zvoní, vyzvánějí** камбаните звънят, бият; **zvuk, hlas ~ú** камбанен звън/звук; **hluboká ~** бана; силен и звъчен глас; **srdce jako ~** здраво, издръжливо сърце; челичено сърце **2.** предмет, подобен на камбана: **~ na sýru** похлупак за сиренета; **sukně do ~u** полá клòш, клоширана полá **3.** *спец. техн.* капак, конус, звънец, камбана: **dvojitý ~** двòен конус; **potápěčský ~** батискаф; водолàзен звънец, водолàзна камбана; **krycí ~** калпак; **vzduchový ~** въздушен капак; **uvolnit ucpané potrubí ~em** отпуша запушена трьба, запушен канал с гүмен звънец **zvonař, -e** *м.* леяр, майстор, производител на камбани

zvonařk|a, -y *ж.* производителка на камбани

zvonařsk|ý, -á, -é който се отнася до производство на камбани: **~á dílna** камбанолєярна, работилница за камбани

zvon|ec, -ce *м.* *умал.* **1.** *книж.* звънчє, камбанка, *диал.* хлопатър, чан: **~ce na krku krav** хлопатари на шията на крави; **zazvonili na ~ec a pohádky je konec** (тє) удариха камбаната и приказката свърши (*устойчива формула в края на приказки*) **2.** предмет, подобен на звънчє, на камбанка: **~ce bledulí** камбанки на блätни кокичета

zvoneč|ek, -ku *м.* **1.** *умал.* камбанка, звънчє: **zacinkat ~kem, na ~ek** удàря звънчє, камбанка; звънна със звънчє, с камбанка; **to je přece úplný ~ek** *прен. експр.* та той е ужàсно кречетàло, той е голя̀м дърдòрко **2.** звънчє, камбанка (*при някои цветя*): **~ky bledulí** камбанки на блätни кокичета; **~ky konvalinek** камбанки на мòмини сълзи

zvon|ek I, -ku *м.* **1.** *умал.* камбанка, звънчє: **loretánské ~ky** лоретански камбанки (*по едноименния разказ на Ян Неруда*); **~ky lilie** камбанки на лилия, на крем **2.** звънец: **elektrický ~ek u dveří** електрически звънец на врата; **~ek u jízdniho kola** звънец на колелò; **stisknout tlačítko ~ku** натисна бутòн на звънец; **zazvonit na ~ek** позвъня на звънец; **komutační ~ek** (*електр.* комутаторен звънец **3.** *бот.* звънчє, камбанка (Campanula)

zvonek II, **-ka** м. зоол. птичка със зелени пера и звънък глас от семейството на планинската чинка (*Chloris*)

zvonečn|í, -í ср. 1. звън; удряне, бие: ~í **zvonečn|a** камбанен звън б) бие на камбани 2. звънене, позвъняване: ~í **telefonu** звън, иззвъняване на телефон 3. звънтене, дрънкане, потракане: ~í **okenních skel za zemětřesení** звънтене на стъкла на прозорци при земетресение

zvonic|e, -e ж. камбанария

zvoník, -a м. клисар; човек, който бие камбана

zvon|it, -ím нескв. 1. *третол. -í* звъни, удря, бие: **zvony** ~í камбаните бият; **telefon** ~í телефонът звъни 2. (*на со; čím*) звъня (*на нещо; с нещо*); удрям, бия (*нещо*): ~it **na zvonek** звъня на звънец; ~it **všemi zvony** удрям, бия всички камбани; ~it **umíráčkem** обикн. *третол.* бие на умряло; **je poledne, jdu** ~it обяд е, трябва да удрям бия

◆ **kampana?** какò бие камбаната? кой е умрял? 3. (*со; на со*) удрям, бия камбана, звънец (*за нещо*); обикн. *третол.* (*камбаната, звънецът*) удря, бие, звъни (*за нещо*): ~it **poledne** обикн. *третол.* бие обяд; бия, удрям камбана за обяд; ~it **klekání** камбаната удря, бие за (утринна, вечерна) молитва; бия, удрям камбаната за (утринна, вечерна) молитва; ~it **na poplach** камбаната бие (за) тревога; бия тревога; ~i, **je konec vyučování** звънецът бие, часът свърши; ~it **na sousedku** звъня на съседка (*на звънец, по телефона*) 4. *третол. -í* звънти, звънва, звъни, чатка, дрънка, трака, потраква: **kovadlina** ~í наковалнята звънти; **talíře** ~í чинийте потракват; **v sále ~il smích** в залата звънтеше, звучеше, леше се смях; **číše při přípitku ~ily** при наздравичата чашите звънтяха

zvonivě нар. звънливо, звънко, звучно; ясно: ~ **se zasmát** засмеха се звънко

zvonivk|a, -y ж. *строит.* клинкер, клинкерна тухла

zvoniv|ý, -á, -é звънлив, звънък, звучен; ясен: ~ý **tón** звучен тон; ~ý **smích, hlas** звънлив смях, глас

zvonkov|ý, -á, -é 1. който се отнася до звънец; който се отнася до звънение, удряне, бие: ~á **šňůra** шнур на звънец; ~á **návěst** ж.п. сигнал със звънение 2. *електр.* звънчев: ~ý **drát, transformátor** звънчева жица, звънчев трансформатор

zvonovín|a, -y ж. камбанен брѝнз

zvon(k)ovít|ý, -á, -é който е подобен на камбана; камбановиден, камбанообразен: ~á **sukně** клоширана пола, пола клош; ~ý **květ konvalinky** камбановидно цветче на мѝмина сълза

zvonov|ý, -á, -é 1. камбанен; който се отнася до

камбана: ~ý **úder** камбанен удар; ~é **srdce** език на камбана 2. който е подобен на камбана; камбановиден, камбанообразен: ~á **sukně** клоширана пола, пола клош

zvracen|í, -í ср. повръщане: **habituální** ~í *мед.* хронично повръщане

zvorat вж. **zorat**

zvráceně нар. извратено, ненормално, первѝрзно, неестествено: ~ **jednat, postupovat** действам, постъпвам извратено, ненормално

zvrácenost, -i ж. 1. извратеност, первѝрзност, ненормалност, патологичност, неестественост: ~ **vkusu** извратеност на вкус 2. первѝрзия; извратено, ненормално, неестествено действие

dopouštět se ~í извършвам, върша первѝрзии

zvrácen|ý, -á, -é 1. извратен, первѝрзен, ненормален, патологичен, неестествен: ~ý **člověk** извратен, первѝрзен човек; первѝрзник; ~é **jednání** извратена, патологична постъпка; ~ý **vkus** извратен, ненормален вкус; ~é **sklony** неестествени, патологични наклонности 2. *рядко* безсмислен, абсурден, неестествен: ~ý **postup** абсурден подход, метод

zvrac|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. 1. (*со*) (рязко) отмятам, обръщам, извивам (*глава и под.*): ~et **hlavu dozadu** отмятам глава назад 2. (*со; -*) повръщам, изповръщам (*нещо*): **přejezd se, až ~el** той преяде така, че повръщаше

zvrac|et se, третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í se нескв. отмята се, обръща се, извива се (*за глава и под.*): **hlava se mu ~ela dozadu** главата му се отмяташе, извиваше се назад

zvrásněn|í, -í ср. 1. *книж.* набръчкване, нагъване 2. *геол.* нагъване

zvrásněn|ý, -á, -é 1. *книж.* набръчкан, нагънат: ~é **čelo** набръчкано чело 2. *геол.* нагънат: ~á **vrstva** нагънат слѝй, пласт

zvrásn|it, -ím св. (*со*) *книж.* набръчкам (*нещо*): ~it **čelo starostmi** набръчкам, сбръчкам чело от грижи

zvrát, -u м. 1. обрат, поврат, коренна промяна: **politický** ~ политически поврат; коренна политическа промяна; **pokus o reakční** ~ опит за реакционен преврат 2. *авиаци.* преобръщане, лупинг 3. *в съчет.* **teplotní** ~ *метеорол.* температурна инверсия

zvrát|it, -ím св. 1. (*со*) *книж.* обърна, преобърна, разг. катърна, прекатъря (*нещо*): ~it **vůz** обърна, преобърна колѝ; **vítr ~il lod'ku** вятърът преобърна лѝдката 2. (*со, koho*) (рязко) отмѝтна, обърна, извия (*глава и под.*): ~it **hlavu dozadu** отмѝтна, извия глава назад; ~it **nohu na stranu** сѝгна **къво** ◆ ~ **oči** прѝти **назаг** губя съзнание; подбѝля очи 3. (*со*) *книж.* пре-

обърна, обърна, рязко променя (*нещо*): **~it dosavadní způsob života** преобърна, променя досегашен начин на живот; **~it průběh utkání** преобърна, обърна, променя хода на спортна среща; **vývoj se nedá ~it** развитието не може да се отклони, да се насочи в друга посока
4. (co) повърна, изповърна (*нещо*): **~it obsah žaludku** повърна стомашно съдържимо
zvrátit se, третол. -í se св. 1. обърне се, преобърне се, *разг.* прекатюри се, катурне се: **vůz s nákladem se ~il** колата с товара се преобърна
2. отметне се, обърне се, извие се (*за глава и под*): **hlava se mu ~ila dozadu** главата му се отметна, извие се назад
3. преобърне се, обърне се, рязко се промени: **jeho osud se náhle ~il** съдбата му внезапно се преобърна, промени се коренно
zvratnost, -i ж. 1. нестабилност, неустойчивост, променливост **2. спец.** обратимост, възвратимост
zvratný, -á, -é 1. обрѝтен, противоположен, срещуположен, противен: **~ý pohyb kyvadla** движение на махало в обрѝтна, в срещуположна посока **2. език.** възвратен: **~é zájmeno** възвратно, рефлексивно местоимение; **~é sloveso** възвратен глагол; **~é pasivum** възвратен пасив **3. спец.** обратим, възвратим: **~ý cyklus физ.** обратим цикъл; **~é reakce хим.** обратими реакции
zvrh|at, zvrháv|at, -ám неск. (co, koho) обрѝщам, преобрѝщам, събарям, *разг.* катурвам, прекатурвам (*нещо, някого*): **~at stoly, židle** преобрѝщам, прекатурвам маси, столове
zvrh|at se, zvrháv|at se, третол. -á se неск. 1. обрѝща се, преобрѝща се, събаря се, пада, *разг.* прекатурва се, катурва се: **sklenice za sklenicí se ~ala** чашите се прекатурваха, падаха една след друга **2. (v co)** изрѝжда се (*в нещо*); преврѝща се, променя се (*в нещо лошо*): **dobré úmysly se někdy ~ají v pravý opak** добрите намерения понякога се изрѝждат в точно обрѝтното, в пълната си противоположност; **debaty se nepozorovaně ~aly v hádku** дебатите неусѝтно се изрѝждаха, преминаваха в кавга, в разпавия **3.** пропада, изпада, разхайтва се, изхайлазва се, трѝгва по лош път, разваля се (*за човек*): **syn se jí ~al** синът ѝ се разхайтваше, изхайлазваше се **4. (pro kom)** заприличва (по лоши качества) (*на някого*): **hoch začínal se ~at po otcí opilci** момчето заприличваше на баща си пияницата
zvrhávání ж. з. zvrhnutí
zvrhle нар. извратѝно, первѝрзно, ненормално, неестѝтелно, патологично: **žit ~** вода извратѝна, ненормален живѝт

zvrhlík, -a м. пейор. изрод; первѝрзник; ненормалник; извратѝн, первѝзен тип: **dopadnout ~a** заловя первѝрзен тип, первѝрзник
zvrhlost, -i ср. 1. извратѝност, первѝрзност, ненормалност, неестѝтельность, патологичност: **~ vkusu** извратѝност на вкус; **pohlavní ~** сексуална извратѝност, сексуална первѝрзия **2.** извращѝние, первѝрзия; ненормално, неестѝтелно действие: **válečné ~i** извращѝния, престѝпления по време на война
zvrhlý, -á, -é 1. обрѝнат, преобрѝнат, *разг.* катурнат, прекатурен: **~á lodka** преобрѝнатата лодка **2.** извратѝн, первѝрзен, ненормален, неестѝтелен, патологичен: **~ý zločinec** извратѝн, патологичен престѝпник; **~ý čin** первѝрзно деяние; первѝрзия; **~ý vkus** извратѝн, неестѝтелен вкус
zvrh|nout, -nu св. (co, koho) обрѝрна, преобрѝрна, съборя, *разг.* катурна, прекатуря (*нещо, някого*): **~nout vůz, židli, vázu** преобрѝрна, обрѝрна кола; преобрѝрна, катурна стол, ваза; **~nout děti ze saní do sněhu** съборя, катурна деца от шейна в снега
zvrh|nout se, третол. -ne se св. 1. обрѝне се, преобрѝне се, събори се, *разг.* катурне се, прекатюри се: **váza se ~la** вазата се преобрѝрна, прекатюри се; **vůz s nákladem se ~l** колата с товара се преобрѝрна, прекатюри се **2. (v co)** изроди се (*в нещо*); преврѝне се, промени се (*в нещо лошо*): **hovor se ~l v hádku** разговорът се изроди в кавга, преврѝрна се в караница; **zábava se k ránu ~la v pitku** призори веселбата се изроди, преврѝрна се в запѝй **3.** пропадне, изпадне, разхайти се, изхайлази се, трѝгне по лош път, развали се (*за човек*): **syn se mu ~l** синът му се разхайти, изхайлази се **4. (po kom)** заприлича, мѝтне се (по лоши качества) (*на някого*): **děti se ne~ly po rodičích** децата не са се мѝтнали на родителите си **5.** изроди се, подивѝе: **nádor se maligně ~l биол. мед.** туморът се преврѝрна в злокачествен; **růžový keř se ~l бот.** рѝзовият храст подивѝя
zvrhnut|í, zvrhávání|í, -í ср. бот. изрѝждане, подивѝяване: **~í kulturních rostlin** изрѝждане на културни растения
zvrouc|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. стѝне потѝл, потѝ-задушѝвен, потѝ-сърдѝчен, потѝ-ласкав: **její hlas ~ěl** гласът ѝ стѝна потѝл, потѝ-сърдѝчен
zvrstven|í, -í ср. спец. слѝдост, наслояване, стратификация, разслоѝние: **svislé ~í** вертикална, отвѝсна стратификация
zvrstven|ý, -á, -é спец. слѝдест, наслоѝн, разслоѝн
zvr|nout (si), -nu (si) св. 1. (komu co) изкѝлча, навѝхна (*нещо на някого*): **~nout si nohu v**

kotníku изкълча си, навехна си крака в глезена
2. (со) проваля, осуетя, разваля, съсия, уни-
 щожя, *разг.* изпъртя (нещо): ~**nout něčí úmysly**
 осуетя нечий намерения; **okolnosti všecho ~ly**
 обстоятелствата провалиха, развалиха всичко
zvrtnout se, третол. -ne se св. 1. (со коту) (ня-
 кой) си изкълчи, навехне си (крак и под.): **na**
schodech se jí ~la noha тя си изкълчи крака
 на стълбите **2.** провали се, осуети се, развали
 се, съсия се, унищожил се, *разг.* изпърти се:
plány se mu ~ly плановете му се осуетиха,
 провалиха се
zvuč|et, третол. -í неск. 1. звучи, звънти, звъни,
 ехти: **elektrické dráty ~í** електрическите жици
 звънтят **2.** *книж.* пее: **skřivani ~eli nad lány**
pšenice чучулигите пееха над житата **3.** (сім)
 оглася се/огласява се (от нещо); ехти, кънти
 (от нещо); озвучава се (с нещо; от нещо): **sál**
 ~**el zpěvem** залата се огласяше от песни, ехтеше
 от песни
zvučně нар. звъчно, ясно, звънко, звънливо: ~ **se**
smát смее се звънко, звънливо
zvučnost, -i ж. звъчност, звънкост, звънливост:
 ~ **hlasů, písňě** звъчност, звънкост на гласовѐ,
 на песен
zvuční|ý, -á, -é 1. звъчен, ясен, звънък, звънлив: ~**ý**
hlas, smích звънък глас, смях; ~**ý hovor** звъ-
 чен, ясен говор **2.** мелодичен, благозвучен, на-
 пѐвен, *книж.* любозвучен: ~**é verše** мелодич-
 ни, напѐвни стихове; ~**ý rým** благозвучна рѝ-
 ма **3.** *книж. в съчет.* **mít ~é jméno** нѝся грѝм-
 ко ѝме, славно ѝме, прочѝто ѝме; ~**ý titul** грѝм-
 ка, звъчна тѝтла
zvuk, -u м. 1. звук: **jasný, silný** ~ ясен, силен звук;
 ~**ý z ulice** звѝци от улицата; ~ **nádobí** трѝкане
 на съдове; ~ **hodin** звѝк, тиктѝкане на часѝв-
 ник; **zvřecí** ~**у** животѝнски звѝци; **skřipavý** ~
dveřі скѝрцащ звѝк, скѝрцане на вратѝ; **jasavé**
 ~**у písňě** радѝстни звѝци на песен; **piano má**
krásný ~ пиѝното ѝма хѝбав звѝк **2.** ѝме, репу-
 тѝция, рѝномѝ; ѝтглас: **mé jméno má dobrý,**
špatný ~ **ve veřejnosti** пѝлзвам се с добрѝ, с
 лѝшо ѝме в обществѝто; ѝмам добрѝ, лѝша ре-
 путѝция в обществѝто; **naše výrobky mají** ~
 (ve světě) нѝшите издѝлия са ценѝни (по светѝ)
zvukař -e м. разг. звѝкоопѝратѝр, тѝнрежисѝр
zvukomalb|a, -у ж. лит. език. звѝкоподражѝ-
 ние, ономатѝпѝя
zvukomalebn|ý, -á, -é лит. език. звѝкоподражѝ-
 телен; ономатѝпейчен: ~**é prostředky** звѝко-
 подражѝтелни, ономатѝпейчни средства
zvukotěsně нар. звѝкоизѝлациѝнно, звѝконе-
 прѝницѝемо
zvukotěsnost, -i ж. звѝкоизѝлациѝя, звѝконе-
 прѝницѝемѝст

zvukotěsn|ý, -á, -é звѝкоизѝлациѝнен, звѝко-
 непрѝницѝем: ~**á kabina** звѝкоизѝлациѝнна
 кабинѝ; кабинѝ със звѝкова изѝлациѝя
zvukově нар. звѝково; в звѝково отношѝние: ~
izolovat изѝлѝрам звѝково
zvukovk|a, -у ж. разг. звѝкова прѝба, тѝн-прѝба
zvukovod, -u м. 1. в съчет. (zevní) ~ *анат.* слѝ-
 хѝв прѝход **2.** *спѝц.* звѝкова трѝбѝ
zvukov|ý, -á, -é звѝков; акустѝчен; кѝйто се от-
 нѝся до звѝк: ~**ý signál** звѝков, акустѝчен
 сигнѝл; ~**é zařízení** звѝково устрѝйство; ~**á**
stránka řeči звѝкова странѝ на рѝчѝ; ~**á kulisa**
 звѝков фѝн; ~**á technika** акустѝчна тѝхнѝка;
 ~**á izolace** звѝкоизѝлациѝя, звѝкова изѝлациѝя;
 ~**ý film** фѝлм със звѝк
zvů|le, -e ж. 1. своевѝлие, злоумѝшленѝст,
 злонамѝренѝст, зложелѝтелѝст, недѝброже-
 лѝтелѝст: **divoká ~e** дѝво своевѝлие **2.** про-
 извѝл, беззакѝние: **napravit něčí ~i** поправѝ
 нечий беззакѝние
z vulgariz|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) 1. направѝ
 (нещо) вулгѝрно; овулгѝрѝ, оварварѝ (нещо):
 ~**ovat text hrubými slovy** оварварѝ тѝкст с
 грѝби дѝми **2.** вулгѝризѝрам, профѝнирам,
 опрѝстѝя, опѝшлѝя (нещо): ~**ovat pokrokovou**
myšlenku вулгѝризѝрам, опѝшлѝя прогрѝсив-
 на идѝя
zvýhodně|lý, zvýhodněn|ý, -á, -é привилѝгирѝ-
 ван, облѝкѝчен, изгѝден; прѝференциѝлен;
 кѝйто ѝма, кѝйто дѝва пѝлза, облѝги, облѝк-
 чѝния, привилѝгии: ~**á sazba** прѝференциѝлна,
 облѝкѝчена тарифѝ; изгѝдна тарифѝ
zvýhodněn|í, -í ср. облѝкѝчѝване, облѝкѝчѝние:
mzdové ~í облѝкѝчѝние, прѝференциѝя кѝм за-
 плѝта; **daňové ~í фин.** дангѝчно облѝкѝчѝние
zvýhodn|it, -ím св. 1. (со) направѝ (нещо) пѝ-
 изгѝдно, пѝ-благопрѝятно: ~**it ceny** направѝ
 ценѝ пѝ-благопрѝятни **2.** (koho – вин.) обла-
 годѝтелствѝм, привилѝгирѝвам (някого): ~**it**
horníky облагодѝтелствѝм миньѝри
zvýhodň|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со) правѝ
 (нещо) пѝ-изгѝдно, пѝ-благопрѝятно: ~**ovat**
ceny правѝ ценѝ пѝ-благопрѝятни **2.** (koho –
 вин.) облагодѝтелствѝм, привилѝгирѝвам
 (някого): ~**ovat ženy matky** дѝвам привилѝгии
 на женѝте-мѝйки
zvyk -u м. 1. нѝвик, прѝвѝчка: **dobrý ~ pravi-**
delně jít добѝр нѝвик за редѝвно хранѝне;
škodlivý ~ kouřit врѝден нѝвик да се пѝши;
mít něco ve ~u ѝмам нѝвик да правѝ нѝщо;
dělat něco ze ~u правѝ нѝщо по нѝвик; **bylo**
 ~**em, že...** бѝше прѝетѝо, че...; бѝше прѝетѝо да...
 ♦ **zvyk|y, -ů** обѝчѝи, ~~прѝвѝчки~~
 втѝра прѝрѝда **2.** *само мн.* **zvyk|y, -ů** обѝчѝи,
 ѝбрѝди, традициѝ: **lidové ~y** народни обѝчѝи

zvyk|at (si), -ám (si) *несв.* **1.** обикн. **zvyk|at si** (*коти, čети; на коho, на со; со; -*) свиквам (*с някого, с нещо; на нещо*); привиквам (*с някого, с нещо; към някого, към нещо*); адаптирам се (*към някого, към нещо*): **~at (si) pohodlí, na pohodlí** свиквам на удобства, на комфорт, с удобства, с комфорт; **pomalu si zde začíná ~at** лека-полека тои започва да свиква, да се адаптира тук **2.** само **zvykat** (*коho čети, на коho, на со*) привиквам (*някого с нещо*); свиквам, приучвам (*някого на нещо*); карам (*някого*) да свикне (*с някого, с нещо*): **~at pracovníky přesnosti a kázní/na přesnost a kázeň** привиквам, приучвам работници на точност и дисциплина

zvyklost, -i *ж., често мн.* **zvyklost|j, -í** *книж.* **1.** привички, обичаи, навици: **společenské ~i** поведенчески норми, привички; навици за държание в обществото; **mít ve všem ustálené ~i** имам си във всичко установени навици; **jednat proti svým ~em** постъпвам противно на навиците си, в разрез с навиците си **2.** обичаи, обреди, традиции: **udržovat starodávne ~i** спазвам отдрънати традиции

zvyklý, -á, -é (*čети; на со*) свикнал (*на нещо; да...*); привикнал (*към нещо, с нещо; да...*): **~ý práci** свикнал на труд, свикнал да работи; **~ý na pořádek** свикнал на ред, на порядък; **je ~ý mluvit pravdu** свикнал е да говори истината

zvyk|nout, -nu *св.* **1.** обикн. **zvyk|nout si** (*коти, čети; на коho, на со; со; -*) привикна (*с някого, с нещо; към някого, към нещо; да...*); адаптирам се (*към някого, към нещо; да...*): **~nout si na nové prostředí** свикна с нова обстановка, адаптирам се към нова обстановка; **~nout si na spolužáky** свикна със съученици; **~nout novému způsobu života** адаптирам се към нов начин на живот; **co sis to ~l?** на какво си се научил? **~nout si poslouchat** свикна да слушам **2.** (*коho čети, на коho, на со*) привикна (*някого на нещо*); свикна, приуча (*някого на нещо*); накарам (*някого*) да свикне (*с някого, с нещо*): **~nout žáky soustavné práci, na pořádek** свикна, приуча ученици на системна работа, на ред; **~nout žáky na nového učitele** накарам ученици да свикнат с нов учител

zvykov|ý, -á, -é *рядко* който се отнася до навик, до обичай, до привичка: **~é právo** *юрид.* обичайно право

zvýrazn|ět, третол. -í, 3. мн. ějí/-í *св. рядко* *книж.* ста̀не (пò-)изразителен: **tvář oživla, ~ěla** лицето се оживи, стана пò-изразително

zvýrazn|ít, -ím *св. (со)* *книж.* подчертáя, открóя (*нещо*); напра́я (*нещо*) (пò-)изразително: **~it**

písmo открóя, надебеля шрифт, б́кви; **~it přednes gestikulací** напра́я речитация, декламация пò-изразителна чрез жестикулиране; **~it oči líčidlem** подчертáя очи с грим

zvýrazn|ovat, -uji/разг. -uju *несв. книж.* **1.** (*со*) подчертáвам, открóявам (*нещо*); прáвя (*нещо*) (пò-)изразително: **~ovat kresbu barvami** оцветявам рисунка, за да я напра́я пò-изразителна **2.** *третол.* **~uje** ста̀ва (пò-)изразително: **oči ~uji radostí** радостта прáви очите пò-изразителни

zvysoka, z vysoka *нар.* **1.** отвисóко, отгòре: **měsíc svítí** ~ луната свéти отгòре **2.** отвисóко, отгòре, високомёрно, горделиво, презрительно: **mluvit, jednat s někým** ~ говорá с някого отвисóко, високомёрно; отна́сям се с някого високомёрно, презрительно

zvýšen|í, -í *ср.* **1.** повишáване: **~í životní úrovně** повишáване на жизнено равнище **2.** *снец.* повишáване, увеличáване, нарáстване, покáчване: **~í otáček** увеличáване на оборóти; **~í rychlosti** повишáване, увеличáване на скóрост; **~í produktivity práce** повишáване, нарáстване на производителността на труда; **~í cen** покáчване, повишáване на ценí

zvýšen|ý, -á, -é **1.** издигнат, повдигнат; висóк: **~é přízemí** издигнат, висóк пáртер **2.** повишён, увеличён, засилен, нарáснал: **~é úsilí** повишэни усíлия; **~á opatrnost** повишэно внимáние; засиленá бдительност, предпазливост; **~á teplota** повишэна температура; **~ý krevní tlak** повишэно крýвно налягане **3.** висóк, гръмък, силен: **~ý hlas** гръмък глас

zvýši *нар. книж. остар.* на височина: **čtyři až pět loket** ~ от чéтири до пéт лáкътя на височина **zvýš|ít, -ím** *св. (со)* **1.** надстрóя, повдигна (*нещо*); напра́я (*нещо*) пò-висóко: **~it zídku** надстрóя зид, ограда **2.** повишá, увеличá (*нещо*); напра́я (*нещо*) пò-голямо: **~it rychlost, ceny** повишá скóрост, повишá ценí; **~it počet členů** увеличá брóй на члéнове; **~it mzdy** повишá заплати **3.** засиля, повишá, издигна (*нещо*); напра́я (*нещо*) пò-силно: **~it v rozčilení hlas** повишá глас в ядá си

zvýš|it se, третол. -í se *св.* повиши́ се, увеличи́ се, издигне се, нарáсне: **nebezpečí se ~ilo** опасността се увеличи́, повиши́ се; **napětí se ~ilo** напрежението се повиши́, нарáсна

zvýš|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** издигам, повдигам, надстрóявам (*нещо*); прáвя (*нещо*) пò-висóко: **~ovat zídku** надстрóявам ограда **2.** повишáвам, увеличáвам (*нещо*); прáвя (*нещо*) пò-голямо: **~ovat nájemné** повишáвам нáем; **~ovat životní úroveň** повишáвам жизне-

но равнище **3.** засилвам, повишавам, издигам (нещо); пръвя (нещо) по-силно: ~ovat hlas, tón повишавам глас, тон
zvýš|ovat se, третол. -uje se нескв. повишава се, увеличава се, издига се, нараства: **neklid v davu se stále ~oval** безпокойството сред тълпата непрекъснато растеше
zxerox|ovat, -uji|разг. -uju св. (co) извадя (нещо) на ксерокс; ксерографирам, изкопирам (нещо): ~ovat dokument извадя документ на ксерокс
zžel|et se, безл. -í se св. (komu koho, čeho) книж. (на някого) дожалее, домъчнее, примъчнее (за някого, за нещо); (някой) съжалй (някого, нещо); (някой) се натъжи (от нещо): **někому se někoho, něčeho ~elo** домъчнй му, дожалй му за някого, за нещо; **~elo se nám nemocného, jeho opuštěností** дожалй ни за болния, за самотността му; болният, неговата самотност ни изпълниха с жал

zženšt|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. заприличам на женà, стана жёнствен, изнèжа се (за мъж): **jeho vůle vychováním a zvyky ~ěla** в резултат на възпитанието и обществените услòвности волята му се изнèжи, отслабна
zženštile нар. пейор. жёнствено, изнèжено; като женà, по жёнски (за мъж); мекушàво, безвòлево: **chovat se ~** държà се като женà (за мъж)
zženštilost, -i жс. пейор. жёнственост, изнèженост (за мъж); мекушàвост, безвòлие
zženštilý, -á, -é пейор. жёнствен, изнèжен (за мъж); който е с кàчества, присъщи на женà; мекушàв, безвòлев: **~ý muž** жёнствен, изнèжен мъж; **~é chování** изнèжено, жёнско държание; **~á povaha** мекушàв, слаб характер
zživ|it, -ím св. 1. (koho – вин.) съживя, възкреся (някого) **2. (co) прен.** възобновя, възстановя (нещо)

Ž

ž 1. чешикят съгласен звук [ž] и буквата ž, която го обозначава **2.** [ž] и ž нескл. ср. название на съгласния звук [ž]: **vyslovit ž** произнесà ž **3.** ž [žet] название на буквата **ž 4.** ž [žet] я (последен член на няква порядк) до край; от игла до конец; от à до я; от алфа до омèга; всйчко

žab|ák, -a м. жабòк
dený jako ~a прен. недостъпен, хладен; **roz-táhnout se, rozplácnout se jako ~a експр.** плòсна се в целия си ръст, разплèскам се като жàба **2. разг. експр.** момйче: **narodila se jim ~a** родй им се момйче; **patnáctiletá ~a** петнайсетгодишно момйче; **naší ~ě je už dvacet let** нашата дъщеря е вèче на двайсет години; **taková ~a mě bude poučovat!** пейор. товà момйче ли ще ме учи!

žabák, -a м. жабòк
žabář, -e м. разг. експр. небрèжен, немарлив, лòш работник
žabařin|a, -у жс. разг. експр. небрèжна работа, мърлящина, мърлячество
žab|ec, -ce м. експр. момйче: **šestnáctiletý ~ec** шестнайсетгодишно момйче
žabern|í, -í, -í хрилен; който се отнàса до хрилè: **~í lupínky** хрилни капаци; **~í oblouk** хрилна дьгà; **~í skulina, štěrбина** хрилна цепнатина
žab|í, -í, -í 1. жàбешки, жàби: **~í skřehotání** жàбешко крякане; **~í stehýnka** жàбешки бътчета; **pohled z ~í perspektivy a)** пòглед отдòлу нагоре **б) прен.** ограничен пòглед, крьгòзор

2. жàбешки, напòмнящ жàба; **~í ústa** жàбешка, ширòка уста; **~í oči** жàбешки, изпèкнали очй; **~í muž** леководолàз

žabič|ka, -у жс. 1. умал. жàбка, жàбче, жàбичка **2. експр.** момйченце

žabin|ec, -ce м. бот. разг. жабуняк (Stellaria media)

žab|ka, -у жс. 1. умал. жàбка, жàбичка, жàбче

♦ **žab|ník, -a м. разг. експр.** водна повърхност плоски камъчета, които отскачат) **2. експр.** момйченце **3.** градинàрски нòж

žab|ník, -a м. разг. експр. дребнàва кавгà, свàда, кàраница; дребнàв спòр без победители и победèни

žabry, žaber жс. само мн. хрилè

žac|í, -í, -í жьтвàрски: **~í mláticka** комбайн; **~í stroj a)** жьтвàрка **б)** сенокосàчка

žactv|o, -a ср. свбип. ученици, учàща се младèж
žáč|ek, -ka м. умал. експр. учениче, ученик от началните класовè

žáč|ka, -у жс. 1. ученичка **2.** жьтвàрка **3.** сенокосàчка

žádac|í, -í, -í език. само в съчет.: **~í věta** подбuditелно изречèние

žádank|a, -у жс. заявлèние, молбà; формуляр за заявка: **~a o dovolenou** формуляр за молбà за òтпуск; **~a na výdej materiálu** формуляр за заявка, за йскане на материàли; **vyplnit ~u** попълня формуляр

žádan|ý, -á, -é 1. желàн, изйскван, йскан **2.** неòбходим, търсен